TRACTATUS
DE MYSTERIIS
ET ANNIS CHRISTI
Servatoris Noſtri
DISSERTATIONIBUS
Dogmaticis, & Chronologicis,
Necnon Obſervationibus Hiſtoricis, & Criticis,
Juxtà germanam Divi THOMÆ *mentem illuſtratus,*

Et ad uſum Scholæ accommodatus,

Ad cujus calcem, in rem Chronologiæ ſacræ ſtudioſorum, attexuntur Apparatus, & Canon Chronologicus per ſex Mundi ætates, & præcipuas Periodos, ac nobiliores Epochas à Creatione Mundi uſque ad Aſcenſionem Chriſti Domini digeſtus.

Auctore
R. P. F. IGNATIO HYACINTHO.
AMAT DE GRAVESON
ORDINIS FRATRUM PRÆDICATORUM,
Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo.

ROMÆ, MDCCXI.
Excudebat FRANCISCUS GONZAGA in viâ Latâ.
SUPERIORUM FACULTATE.

Eminentissimo, & Reverendissimo

ECCLESIÆ PRINCIPI

DOMINO DOMINO

F. VINCENTIO MARIÆ URSINO

Ordinis Fratrum Prædicatorum,

S. R. E. CARDINALI,

EPISCOPO TUSCULANO,

ET ARCHIEPISCOPO BENEVENTANO.

NON diù mihi deliberandum fuit quem Patronum adsciscerem, cujus sub Auspiciis hoc Opus de Mysteriis & Annis Christi à me lucubratum prodiret in lucem; tu quippè, EMINENTISSIME CARDINALIS, illicò velut unus instàr omnium mihi occurristi, qui in ore famæ, omniumque gentium commendatione versaris, & quo nemo avitæ disciplinæ Ecclesiasticæ tenacior, pietate

clarior, auctoritate gravior, atque in Ordinem Fratrum Prædicatorum, cui à teneris annis nomen dedisti, continuâ benignitate propensior inveniri potest.

Ad id quoque audendum me potissimùm compulit argumentum istius Operis, quod non alteri nuncupari, & consecrari debebat, quàm Tibi, EMINENTISSIME ECCLESIÆ PRINCEPS, qui in Mysteriorum Christi jugi meditatione defixus, nihil antiquiùs habes, quàm ut purissimâ, sibique semper constanti vitæ ratione mores tuos ad Vitam Christi Servatoris nostri exigere, & sanctissimam ejus Legem adamussim studeas observare. Enimverò Vita Christi humilitatem singulariter commendat, à Mundi abhorrere gloria, honores & dignitates fugere docet: Tua hæc, EMINENTISSIME CARDINALIS, virtus, quam semper in deliciis habuisti, & cujus admirandum, nullâque temporis, rerum omnium licèt edacis, injuriâ obliterandum præbuisti exemplum, dùm repudiatis gloriosis titulis Illustrissimæ Prosapiæ Tuæ summorum Virorum, Ducum, Principum, aliorumque tam Armis, quàm Litteris Inclytorum semper feracis, impulsu Spiritus Sancti, hæres licèt & primogenitus Amplissimæ Familiæ Tuæ Ducatum ab ipso ineuntis ætatis principio magnanimâ humilitate abdicasti, & egressus ut Abraham de Terra Tua, de Cognatione Tua, & de Domo Patris Tui, fugisti ut Loth, nec post tergum respexisti, arreptumque iter maturasti, donec in ea demùm terra conquiesceres, in qua ut Jacob scalam vidisti, per quam itur in Cœlum, hoc est, Familiam Dominicanam, in quam Matre licèt & Agnatis reluctantibus adscribi voluisti, & in qua ità vixisti, ut juve-

juvenis ſenibus, tyro veteranis, Novitius exercitatis, tanquàm exemplum continentiæ, doctrinæ, modeſtiæ, obedientiæ, omnium denique virtutum ſingulis præfulgeres; tùmque jàm appareret Te talem poſteà futurum, qualem nunc ſuſpicit univerſa, quà latè patet, Eccleſia.

Hæc heroicæ humilitatis virtus tam altas in animo Tuo, EMINENTISSIME CARDINALIS, radices egit, tantusque Tibi inſidet Religioſæ vitæ amor, ut in Sacrum Cardinalium Collegium à CLEMENTE X. Pontifice Maximo adſcitus & aggregatus, nihil non egeris ut huic Dignitati Nuncium remitteres, dùmque omnes Te Purpurâ dignum ob morum innocentiam, ob ſingularem & omnigenam eruditionem, ob innumeras tùm naturæ, tùm gratiæ opes, ob conſtans Religionis, & juſtitiæ ſtudium, ob innatam ad benè de omnibus merendum voluntatem, ſummâ conſenſione conclamarent; Tu ſolus, tam raro, quàm laudabili exemplo ad hoc onus expaveſcebas, delatum honorem pertinaci modeſtiâ refugiebas, dicens cum Chryſoſtomo: *Ab ipſo die, in quo tute mihi Epiſcopatus ſuſpicionem hanc injeciſti, factum eſt ut corpus hoc ab anima propemodùm diſſolveretur; tàm ingens pavor, tàm ingens mæſtitia animum meum occupavit. Quo in animi angore, doloreque dùm eſſem, bis me ipſe verbis conveniebam: quisnam hujus conſilii auctor fuit? Succedebant lacrymæ, ac mæſtitia, tùm verò poſt lacrymarum ſatietatem, rursùs ſeſe inſinuabat timor, animum hunc commovens, conturbans, concutiens.* Ceſſiſti tamen lugens, & virtutibus pol- *Lib.6. de Sacerd.*

pollens ad regimen coäctus venisti, nec tamen mores immutasti. Factus es Cardinalis, dignitate, titulis, honoribus, cæterùm modestiâ, pietate, aliisque virtutibus idem prorsùs qui anteà Religiosus, eamdem in victu, cultuque parsimoniam retinens, eamdem à festo Sanctæ Crucis usque ad Pascha indictam jejuniorum legem, abstinentiam à carnibus, interioris vestitus asperitatem ad summos juris apices observans, Tuosque in Palatio, Religionis, & pœnitentiæ sacrario, sic instituens Familiares, sic illos frugali mensæ Tuæ adhibitos piâ lectione, Ethices Christianæ, & sacrorum Canonum studio ad vitam asceticam, & ab omni luxu remotam informans, ut quemadmodùm Tu, EMINENTISSIME PRINCEPS, à Regularis disciplinæ exercitiis, quibus Te à principio, dùm adhùc in Monasterio esses, assueveceras, ne latum quidem unguem descifcis, ità & illi tuarum exemplis virtutum illecti nullâ re magis, quàm germanâ pietate, & præcipuâ quadam sanctimoniâ vitæ à vulgaribus discernantur.

Charitas, quam Christus Servator noster Episcopis præsertim, ac Pastoribus in promovenda Animarum salute præcipit observandam, ministerii tui, EMINENTISSIME CARDINALIS, & omnium Pastoralium, quibus perfungeris, laborum Anima est ac fundamentum. Hac cœlesti omnium virtutum regina incensus ad unam Dei gloriam, ad unam Ecclesiæ utilitatem, ad unum Religionis incrementum, ad unam ovium, quas tuæ curæ concredidit Deus, salutem indefesso labore incumbis, tuasque omnes cogitationes, omnia consilia, omnem refers auctoritatem. Testes sunt

sunt Manfredonensis Dioecesis, quam primùm rexisti, & Cæsenatensis Ecclesia, ad quam, divinâ providente benignitate, & conspirantibus omnium votis, fuisti deindè vocatus; quæ etiamnùm summis laudibus extollunt profusam illam charitatem, qua tuum gregem charissimum sæpiùs invisere, errantes oves in ovile reducere, lapsos in spem veniæ erigere, pacem inter dissidentes componere, collapsam resarcire disciplinam Ecclesiæ solitus eras, & in sinus pauperum, quos in pectore gestabas, eleemosynas plenâ manu effundere nullo tempore prætermittebas. Gestiunt adhùc illæ Ecclesiæ impensè laudare zelum illum Pastoralem, quo nullum eorum, quæ Episcopi dignitati, & plurima, & gravissima incumbunt, munus omisisti. Ajunt: Te, ubi labor requirebat, fuisse patientissimum; ubi cura, diligentissimum; ubi prudentia, sapientissimum; ubi constantia, intrepidum; ubi Concionibus opus erat, disertissimum; ubi exemplo instruendus erat populus, absolutum Pontificem, & formam gregis Te exhibuisse; ubi denique comitate devinciendi erant animi; mansuetissimum Te ergà singulos præbuisse, facilem aditu, comem promiscuè alloqui volentibus, ad misericordiam propensum, natum ad bonis omnibus favendum. Sic in tuas laudes certatim erumpunt illæ Ecclesiæ, quæ talem Pastorem veterum Antistitum exprimentem in se effigiem, & omnibus omnia factum, à seipsis fuisse avulsum ægerrimè ferunt.

Hæc fuerunt, EMINENTISSIME CARDINALIS, in Manfredonensi, & Cæsenatensi regendis Ecclesiis charitatis tuæ, & zeli Pastoralis præludia, quæ Te ad graviores labores, & ad ampliorem Sedem invitum licèt,

licèt, vocabant. Sic nimirum divino consilio factum est, ut non tua utilitas, non vanæ aucupandæ gloriæ aura, sed commune dumtaxàt Diœcesis Beneventanæ bonum, illiusque Ecclesiæ ad Deum fusæ ardentissimæ preces Te, plaudentibus omnibus bonis, ad augustissimam illam Metropolitanam Sedem traduxerint, novumque charitati, quâ totus in procuranda Animarum salute æstuas, addiderint incrementum.

Quid hîc retegere juvat intimos beneficentissimi animi tui sensus, quos non tam in publicis Civitatis Beneventanæ monumentis, quàm in cordibus omnium Civium, velut in tabulis æræ perennioribus inscripsisti? Dicamne Civitatem Beneventanam insolitis concussam terræ motibus, & tantùm non à suis convulsam Sedibus, à Te, EMINENTISSIME CARDINALIS, conservatam, ornatam, locupletatam, & ope aquæductus, quem tuis sumptibus longo locorum intervalllo magnificè protraxisti, sic fuisse instauratam, ut hæc Civitas salutem suam tibi ceù alteri fundatori, & patrono munificentissimo jure optimo acceptam referre debeat? Describamne immensa propemodùm beneficia, quæ ab EMINENTIÆ TUÆ liberalitate accepit Beneventana Ecclesia? Constitutum scilicèt optimis legibus sacri Ordinis decus? Compressam morum licentiam? Profligata vitia? Virtutes reductas? Amplificatam Religionem, Templorum, quæ sacris supellectilibus donasti? Fundata Xenodochia? Erecta Seminaria, in quibus Clerici vitam suam ad sacrorum Canonum normam dirigere, historiæ, & disciplinæ Ecclesiasticæ notitiam haurire, & aureorum Ecclesiæ sæculorum mores induere satagunt?

gunt? Sed his, & aliis id genus recensendis beneficiis, quia jàm in ore omnium sunt, & publicis populorum laudibus pervulgata, ut modestiæ tuæ consulam, impræsentiarum supersedebo. Hoc unum dumtaxàt silentio prætermittere haud possum, quod est maximum tuæ in omnes charitatis, & zeli Pastoralis argumentum, videlicèt quod præter gravissimas curas, quæ tibi suppetunt in amplissima Beneventana Diœcesi, quam singulis annis perlustras, præter quotidianam illam instantiam, & sollicitudinem Tusculanæ Ecclesiæ, cujus regimen Cardinalitiæ tuæ dignitati ex antiquo jure annexum est, tu tamen, EMINENTISSIME CARDINALIS, tantâ licèt negotiorum mole oppressus, utramque eâ vigilantiâ Regis Ecclesiam, ut solus sufficias omnibus. Impendis continuò singulis, quà voce, quà scriptis, quà exemplo, monita, exhortationes, documenta, & regulas benè, beatèque vivendi. Synodos sæpiùs celebras ut ea, quæ sunt injuriâ temporum collapsa, restaures, periclitantia munias, labefactata restituas, disciplinam Ecclesiasticam sartam tectam custodias, & quod rarum est, tibique eximium, tot inter curas, verbum Dei prædicare non desinis, sed priscorum Antistitum vestigiis insistens, frequenter, & per integrum quandòque quadragesimalis temporis curriculum conciones habes mirificâ Spiritus Sancti unctione, & cœlesti doctrinâ perfusas, quibus, velut admotis charitatis igniculis, florentissimum tuum Clerum, populumque ad pietatem, & pœnitentiam, ad amorem Dei, ad vitam secundùm Euangelium instituendam incredibili vi, doctrinâ, & eloquentiâ flectis, atque in admirationem rapis. Testes

 sunt,

ſunt, præter alia plurima, lectiones illæ morales in Exodum, quas publicâ luce donaſti, Paſtorales tuæ Conſtitutiones Apoſtolicis dignæ temporibus, tot ſtatuta, tot mandata, tot acta Synodalia, in quibus omnia, quæ ad cultum, ac nitorem ſacrorum reſtituendum, ad dignam Sacramentorum adminiſtrationem, ad repurgandam doctrinam morum, ad benè informandam Clericorum vitam conducere poſſunt, ex puris Scripturæ ſacræ, venerandæ antiquitatis, & ſacrorum Canonum fontibus decernuntur.

In tanto, tamque immenſo laudum tuarum campo, EMINENTISSIME CARDINALIS, longiùs excurrerem, niſi probè ſcirem id muneris in ſe ſuſcepturam aliquandò Familiam Dominicanam, quam multis tibi arctiùs devinxiſti beneficiis, & quæ tui, tuorumque Majorum LATINI Urſini, & MATTHÆI Urſini, amborum Cardinalium, quos in ſinu ſuo fovit, æternum panget encomium. Interim ipſe eximiæ cujuſdam felicitatis, & ſummo ſemper honoris loco ducam, EMINENTISSIME CARDINALIS, quod hanc opportunam nactus ſim occaſionem, meum, ac cæterorum ex eadem Familia Dominicana Sodalium, uno nomine, uno velut ore, unâ mente, uno pectore publicum faciendi, hoc qualicumque venerationis, & obſequii argumento, meritorum in nos tuorum defixum omnium noſtrûm gratis animis ſenſum. Deumque Optimum Maximum ardentiſſimis votis deprecabor, ut, ſicut te, non multis ab hinc annis, ſæviente terræ motu, ſub collabentis Palatii tui ruderibus penè ſepultum, ope imaginis Divi PHILIPPI Nerii, præter omnium expectationem, ſoſpitem & incolumem

lumem ingenti miraculo ſervavit, ità & nunc ad publicam Eccleſiæ utilitatem, ad perenne Familiæ Dominicanæ decus, & ornamentum, EMINENTIÆ TUÆ vitam prolixam, Clerum canonicâ diſciplinâ florentem, populum probum, ac fidelem concedere velit.

Cæterùm, dùm Tibi, EMINENTISSIME CARDINALIS, hoc opus de Myſteriis, & Annis Chriſti, primævum ſtudiorum meorum fœtum, nuncupo, in eam erigor ſpem fore ut, pro tua ſolita humanitate, fronte ſerena illud excipias, eo vel ſolo nomine, quod ex doctrina Sancti THOMÆ, quam apprimè calles, & ſummo ſemper in prætio habuiſti, ſit concinnatum. Profectò non ſtudiorum modo, & laborum meorum, ſed vitæ totius meæ, fructum longe uberrimum, jucundiſſimumque ſuſcepiſſe putavero, ſi hæc qualiſcumque lucubratio mea TUÆ contingat probari EMINENTIÆ, cui hoc impar licèt obſervantiæ meæ monumentum offerre malui, quàm nullum, ut indè facili negotio intelligeres, EMINENTISSIME CARDINALIS, me eſſe ſummâ, quâ par eſt, animi veneratione.

EMINENTIÆ TUÆ

Humill. & Obſequentiſſ. Servum

Fr. Ignat. Hyac. Amat de Graveſon
Ord. Prædicat.

NOS FR. ANTONINUS
C L O C H E

SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSOR,

Ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Magister Generalis, & Servus salutem.

TEnore præsentium nostrique auctoritate Officii licentiam facimus Rev. Adm. Patri Fr. Hyacintho Amat de Graveson, in sacra Facultate Parisiensi Doctori, ac in Collegio Casanatensi Conventus S. Mariæ super Minervam de Urbe Theologo, Provinciæ nostræ Provinciæ Alumno, typis edendi Opus, cui titulus est: *Tractatus de Mysteriis, & Annis Christi Servatoris nostri, Dissertationibus Dogmaticis, & Chronologicis, necnon Observationibus Criticis, & Historicis, juxtà germanam Doctoris Angelici mentem illustratus; & ad usum Scholæ accommodatus.* Dummodò priùs approbatum fuerit à duobus Ordinis nostri in Theologia Magistris, & aliis servatis de jure servandis. In quorum fidem &c. Dat. Romæ in Conventu nostro S. Mariæ super Minervam die 2. Martii 1711.

Fr. Antoninus Cloche
Magister Ordinis.

Fr. Bernardus d'Arcet Magister, & Socius.

Loco ✠ Sigilli.

Registr. fol.186.

Totam

TOtam Christi Domini Servatoris nostri Oeconomiam revocat Doctor Angelicus ad quadripartitam considerationem. In prima contemplatur ea, quæ pertinent ad ingressum ejus in Mundum. In altera differit de his, quæ spectant ad progressum vitæ ipsius in hoc Mundo. In tertia disputat de exitu ipsius ab hoc Mundo. In quarta sermonem habet de his, quæ pertinent ad exaltationem ipsius post hunc Mundum, seu post hujus Mundi vitam. Ab hoc præclaro Sancti Doctoris ordine, ejusque illibata doctrina ne latum quidem unguem desciscit Auctor aurei, & omnibus numeris absoluti Tractatus de Mysteriis, & Annis Christi, *quem ex mandato Reverendissimi Patris Fr. Antonini Cloche sacri Ordinis Prædicatorum Generalis Magistri, non vulgari trutina, sed ad aurificis stateram expendi, summaque animi voluptate perlegi, necdùm publici juris factum, nihilque inter legendum nactus sum, quod Fidei adversetur, & à bonis moribus abhorreat; immò potiùs omnia offendi ad normam Fidei Catholicæ, & probitatis morum exacta, eaque vel solo nomine ab omni suspicione, & erroris nævo aliena, quod è sacris Paginis, SS. Patribus, Conciliis, potissimùm Angelico Præceptore omni ex parte sint fermè derivata. Demiratus sum claritatem cum subtilitate conjunctam, & cum utraque solidum rationum pondus, atque historiæ tùm exoticæ, tùm sacræ haud levem notitiam, insimul stylum purum, tersum, facilem, ad Sholæ tamen formam accomodatum. Suspexi ardens, quo flagrat Auctor, desiderium sartam tectam conservandi doctrinam Catholicam, aniles Rabinorum fabulas, & deliramenta, ubi se dat occasio nervosè confutando tùm veterùm, tùm recentium Heterodoxorum errores pro re nata strenuè refellendo, denique obscurorum Theologorum opinatiunculas pro ratione argumenti perbellè configendo. Huic quidem testimonio, quod solius veritatis conscientia ductus perhibeo, non ut amicum palpem, non refragabitur, opinor, quisquis hoc eximium Opus sedulò evolverit. Quocirca in rem Ecclesiæ esse censeo, ut hic Liber in uberiorem Studiosorum Christianæ Religionis instructionem edatur. Datum Romæ kalendis Januarii anni æræ Christianæ 1711.*

Fr. Antonius Bardon sacræ Facultatis Parisiensis Doctor Theologus, necnon Cathedraticus Casanatensis, Ordinis Fratrum Prædicatorum.

Jubente

J*Ubente Reverendissimo totius Ordinis nostri Generali Magistro Fr. Antonino Cloche Tractatum* de Mysteriis, & Annis Christi Servatoris nostri Dissertationibus Dogmaticis, & Chronologicis, necnon Observationibus Criticis, & Historicis, juxtà germanam Doctoris Angelici mentem illustratum, & ad usum Scholæ accommodatum, &c. Auctore Fr. Ignatio, Hyacintho Amat de Graveson, Facultatis Parisiensis Doctore, ac Theologo Collegii Casanatensi, Ordinis Prædicatorum, *legi, ac seposito prorsùs eo affectu, quo Auctorem mihi jàmpridem, & etiamnùm multis titulis amicitiæ vinculo conjunctum prosequor, ad sanctuarii pondus, quam continet doctrinam Libravi. Obstupui & opus miratus sum quod totum doctrina est, eòque irreprehensibilis, quod verè Thomistica, atque tota ex purissimis Scripturæ sacræ, Sanctorum Patrum, probatorumque Scriptorum fontibus hausta. Auctorem suspexi in Criticis moderatum, & prudentem, neminem despicientem, neminem ex libidine, sed ex solo veritatis amore carpentem, in Chronologicis sobrium, stultas quæstiones, necnon vanas, ac inutiles Genealogias devitantem, atque eas tantùm inquirentem quæ ad Scripturæ, Mysteriorumque Christi intelligentiam necessariæ sunt & utiles, in Historicis accuratum, non fabulas pro veritatibus venditantem, sed probata solum antiquitatis monumenta proferentem. Uno verbo Opus probavi, ac luce dignum existimavi, quippè nihil in eo deprehendi, quod vel doctrinæ Fidei, vel bonis moribus sit contrarium, quin etiam Auctoris institutum laude dignum reputo, quod eam sibi materiam tractandam assumpserit, cujus consideratione sicut mens non illuminari, ità cordis nostri affectus ergà eum moveri non possit, qui pro nobis & tanta fecisse, & tanta pertulisse dignoscitur. Datum Romæ in Conventu Sanctæ Mariæ super Minervam die 14. Januarii anno 1711.*

Fr. Henricus Thiriar, sacræ Theologiæ Doctor, ac Collegii Casanatensis Theologus, Ordinis Prædicatorum.

IM-

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

Dominicus de Zaulis Archiepiscopus Theodosiæ, Vicesgerens.

Apostolicos Viros nihil antiquiùs habuisse, quam constanti, germanaque veritatis Euangelicæ dilucidatione gentium cæcitatem, Judæorum perfidiam, ac Hæreticorum assultus retundere, testatur Divus Hilarius. Horum vestigia premens, & eodem, quo illi, percitus zelo Rever. Admod. P. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson Ordinis Inclyti Prædicatorum, Facultatis Parisiensis Doctor, necnon Casanatensis Theologus cunctos prostravit, dùm cunctos aggressus est in Tractatu de Mysteriis, & Annis Christi Domini Servatoris nostri &c. *quem subcisivis horis elucubravit, dùm textum Angelici Doctoris anno proximè elapso in Schola Casanatensi exponeret: auspicata sanè occasio, quæ sapienti præbuit ansam, non ut ipse sapientior, sed ut alii per ipsum sapientiores fierent. Utinam pro totius Reipublicæ litterariæ proventu sæpè sæpiùs ipsi similes offerantur. Tractatum hunc variis iisque selectis Dissertationibus illustratum ex commissione Reverendiss. Patris Magistri sacri Palatii Apostolici non tam vidi, quàm demiratus sum, potiùs admirator, quàm censor; etenim compendium est totius antiquitatis creditæ, non inventæ, acceptæ non excogitatæ, publicæ traditionis, non usurpationis privatæ. Dolebant & ipsi eruditi viri cum illo, quod tertia pars Angelicæ summæ præsertim à quæstione 27. usque ad quæstionem sexagesimam, ubi sermo habetur, de Incarnationis Verbi Divini Misteriis, quæ caput sunt, ac basis Religionis Christianæ, tam levi calamo hactenùs pertractata fuisset. subsidium, quod irrequietè multis ab hinc annis expectabatur, cumulatissimè suppeditat Auctor* Tractatus de Mysteriis, & Annis Christi &c. *Alter Angelicæ Doctrinæ fidus interpres: materias siquidem omnes sic artificiosè coaptat Discipulus, ut ubique splendeat egregius Ordo constitutus à Magistro: innumeras Ecclesiasticæ historiæ ambages, ità exagitat, ut asperiora in vias planas commutet. Sic veterrima quæque ventilat, ut noviter tractata videantur, & ad umbilicum perducta. Sic nitidè discurrit, ut quæ erant aut dissita, aut nodis implicata, uno deinceps contuitu ab ipsis etiam tyronibus conjungi possint, & extricari. Sic rectè sentit, ut non alia, quam Angelica passim instilletur doctrina: cum igitur* Tractatus de Mysteriis, & Annis Christi Domini Servatoris nostri

ſtri &c. *nibil contineat Acatbolicum ; nibil quod probis moribus diſſonum ſit : immò purus, atque perennis doctrinæ ſit fons , & ad venerandæ declarationem antiquitatis indeflexe tendat . Deopto , ut quam primum publici juris fiat , diuturna nocturnaque manu volvatur , ac revolvatur . In eo Gentiles , necnon & Judæi ,* qui magnum pietatis Sacramentum &c. *omninò non credunt , diſcent , unde convincantur , Heterodoxi , qui non ſicut eſt credunt , legent , unde convincantur ; Catholici , qui non operantur , ſicuti credunt , comperient , unde confundantur , juxta & inflammentur . Omnes reconditiorem ſapientiæ aquam nullo negotio haurire poterunt . In quorum fidem &c. Dat. Romæ in Conventu Sanctiſs.Trinitatis de Urbe in Monte Pincio hac die* 27. *Februarii anni* 1711.

Fr. P. Bertrandus Monſinat Ordinis Minimorum ordinarius ſacræ Theologiæ profeſſor.

Ad Coloſs. cap. 2. v. 3. CÆleſtis *doctrinæ deſiderabiles theſauros , in Chriſto abditos aperuit , & reſeravit Admod. Rever. Pater Magiſter Fr. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveſon Ordinis Prædicatorum , Doctor Sorbonicus , & Theologus Collegii Caſanatenſis , in Libro , cui titulus* : Tractatus de Myſteriis , & Annis Chriſti Servatoris noſtri, &c. *totam Incarnationis* Ad Roman. cap. 16. v. 25. *Oeconomiam , diſſolutis ambagibus* Myſterii, temporibus æternis taciti, *dilucidè explicans; difficultatum quoque profundum præeunte Fidei lumine, perſcrutatus . Nodos enim illos , qui Scholaſticorum , Chronologorum , & Dogmaticorum fatigant ingenia , mira felicitate expedivit , & diſſecuit . Primum Collegii Caſanatenſis ad typos iter , optimo jure à Chriſto cæptum,* Proverb. cap. 8. v. 22. *qui eſt* initium viarum Domini ; *hujuſque ædificii altitudo , votis piiſſimi Inſtitutoris , reſponſura ; dùm ſuperædificatur , & attollitur ,* in Ad Epheſ. cap. 2. v. 20. ipſo angulari lapide Chriſto Jeſu . *Huic firmiſſimo fundamento conſo-* Ad Cor. 1. cap. 3. v. 11. *nant , & apprimè congruunt , quæ Auctor toto in Opere ſapienter , & eruditè diſponit : ità cenſet , & judicat ; poſtquàm præcipiente Reverendiſſimo Patre Magiſtro Paulino Bernardinio , ſacri Apoſtolici Palatii Magiſtro , Librum hunc jucundiſſimè perlegit : Romæ in Conventu S.Mariæ in Via* 25. *Martii* 1711.

Fr. Antonius Mariæ Caſtelli Ordinis Servorum B. Mariæ Virginis , ſacræ Theologiæ Magiſter , & ſanctæ Inquiſitionis Qualificator.

IMPRIMATUR,

Fr. Paulinus Bernardinius Ordinis Prædicatorum Sacri Apoſtolici Palatii Magiſter .

INDEX

INDEX DISSERTATIONUM,

Quæ in hoc Opere continentur.

c Con-

Concl.

vim

*Concl.*2.

AD

AD LECTOREM
De Instituti hujus Operis ratione
PRÆFATIO.

Antequàm harumce Dissertationum lectionem auspiceris, & secretiora istius Tractatus de Mysteriis & Annis Christi Servatoris nostri penetralia subeas, erudite Lector, nonnullorum te paucis in limine præmonere necessarium judicavi, ut rationem, quæ me ad scribendum potissimùm adduxit, compertam, ac exploratam habere possis.

Annus est jam elapsus, ex quo à meis Superioribus, (quibus morem gerere eximiæ felicitatis, & summo semper honoris loco ducam) demandata mihi fuerat Provincia exponendi singulis diebus in Schola Casanatensi Textum Sancti Thomæ, juxtà supremam voluntatem Eminentissimi Cardinalis HIERONYMI CASANATE *de Ecclesia, & de tota Republica Litteraria optimè meriti. Id muneris cùm ultrò suscepissem, & tertiam Summæ Sancti Thomæ partem, ubi de Incarnationis Verbi Divini mysterio agitur, fuissem aggressus; nihil antiquiùs habui, quàm ut genuinum Sancti Præceptoris sensum ex ipsius illibatæ doctrinæ Textu exculptum Auditorum animis instillarem. Legebam assiduè immensa non minùs mole, quàm eruditione volumina, quæ hoc de argumento ediderunt viri omnigena eruditione præditi* Petavius, *&* Thomassinus, *necnon Commentarios, quos doctissimi Scholastici, præsertim* Estius, Sylvius, *ac benè multi Scholæ Thomisticæ primi Subsellii Theologi in Summam Divi Thomæ tripartitam, aut in quatuor Sententiarum libros adornarunt, ex quibus quamplurima hauriebam, quæ textui Sancti Thomæ multam lucem affundebant, & spartæ, quam nactus fueram, ornandæ maximè inserviebant. Ast ubi primùm perveni ad quæstionem vigesimam*

mam septimam tertiæ partis Sancti Thomæ, à qua Sanctus Doctor usque ad quæstionem sexagesimam de Mysteriis Christi Domini perdoctè disserit, tunc, ut candidè fatear, cœpi, sicut vulgò dicitur, hærere ad aquas, nescius quà mihi vadum tentandum esset. Nec mirum: Omnes siquidem Divi Thomæ Interpretes, qui de Verbi Divini Incarnationis mysterio in viginti sex prioribus tertiæ Summæ partis quæstionibus longo, latoque calamo scripserunt, alias triginta tres sequentes quæstiones, in quibus mysteria Christi explicantur, & quæ in centum & septuaginta quatuor articulos sunt subdivisæ, vel silentio penitùs obvolverunt, vel de illis adeò jejunè, & frigidè tractarunt, ut Theologiæ Professores ad habendas publicas in Schola Casanatensi Theologicas prælectiones, quas per horam integram continuo orationis filo protrahere solenne est, nihil inde fermè depromere, aut expiscari possint.

Indolui certè, quod ejusmodi quæstiones à nostris Interpretibus aut intactæ, aut prælibatæ dumtaxat fuissent, in quibus tamen elucidandis insudare, & omnes ingenii, & eruditionis nervos contendere debuissent; cùm inconfesso sit apud eos, qui in doctrina Sancti Thomæ sunt versati, omnia, quæ Angelicus ille Doctor his triginta tribus complexus est quæstionibus, non solùm ad diluendas difficultates, quæ circa mysteria Christi emergere possunt, ad ciendos erga Servatorem nostrum pietatis, & charitatis affectus, ad universam, quà latè patet, historiam Euangelicam illustrandam multùm juvare, ac conducere posse; sed etiam ad exsufflanda argumenta, quæ in Religionem Catholicam tam infideles, quàm Judæi, & Hæretici intorquere solent, esse apprimè necessaria.

Hæc probè intellexerat R. P. Antoninus Massoulié *in officio Theologi Casanatensis meus perillustris decessor, qui in oratione, quam Romæ habuit cùm aperta est Schola ab Eminentissimo Cardinali* HIERONYMO CASANATE *ad explicandam Summam Theologicam Divi Thomæ in Conventu Minervitano Fratrum Prædicatorum instituta, hunc in modum effatur: sed quod me magis movet, & à Theologis verè Theodidactis majori in pretio habendum est: quid validiùs his,*

quæ

quæ meus Aquinas scripsit, ad excitandos teneros amoris affectus in meditanda Christi Servatoris Nativitate, Pueritia, & totius vitæ serie? Quid in recolenda in amaritudine Animæ, & meditanda Christi Passione, ad infigendos cordi doloris aculeos opportunius? Ibi perpessa à Christo omnium Passionum genera, & ut ex Divo Hilario refert, cùm inclinato capite emisit Spiritum, omne genus Passionum consummasse demonstrat. Ibi doloris acerbitatem, & magnitudinem, non ex causis dumtaxàt extrinsecis, flagellis, spinis, clavis, ipsaque Cruce, quamvis crudelissimis tormentis, metiendam esse pari pietate, & doctrina observat. Sed quod ipsum Verbum Divinum tantam doloris vim humanitati impresserit, tantùm ipse Christus dolorem assumpserit, quantum eluendis omnium hominum sceleribus, multitudine, & gravitate infinitis, ultrix Divina Justitia exigebat. Hæc sanè prætermittunt alii inanibus quæstionibus, & ad solam ostentationem ingenii repertis, immorati, acutis quidem, sed de quibus dixerim: Desinunt in aristam, & quid est acutiùs aristâ, sed in quo utilis est? *Et hæc quidem licet temperatè exculta ad exercenda ingenia interdum valere possint: sed oporteret unum facere, & aliud non omittere. At non prætermisit Divus Thomas cùm probè intelligeret sanctissimam Christi vitam debere perpetuò Christianis, ac potissimùm Theologis versari ob oculos, quibus ab Apostolo dictum censendum est ad Galatas cap.* 3. Ante quorum oculos Christus præscriptus est; *aut ut habet Syriaca versio*: Ante quorum oculos Christus depictus est. *Huc usque summus ille vir non minus profunda eruditione, quàm singulari vitæ sanctimonia toti Orbi Litterario supra æthera notus.*

Quapropter ne suscepto meo officio deessem, & discipulos meæ curæ concreditos tam utili doctrina non defraudarem; qua potiùs illos imbuere debebam; missis, & valere jussis Theologis Scholasticis, qui nihil, aut parùm subsidii in hisce enucleandis quæstionibus mihi suppeditare poterant, celebriorum hujus temporis historiæ tàm sacræ, quàm Ecclesiasticæ Scriptorum, Theologiæ itidem Dogmaticæ, disciplinæ Criticæ, & Chronologiæ

logiæ ſacræ Peritorum opera, & Diſſertationes, quæ abundè ſuppetunt, avidis oculis denuò perluſtravi, & ne ea, quæ inter legendum ex eis deflorabam, è memoria effluerent, poſt habitas in Schola Caſanatenſi prælectiones, omnia, quæ Inſtituto meo inſervire poterant, præcipiti calamo chartis quotidiè committebam. Accidit tandem, ut dum, præter expectationem meam, ejusmodi chartas obiter percurrerem, & perfunctoriè lectitarem, in rem Scholæ noſtræ Thomiſticæ facturum me eſſe duxerim, ſi Diſſertationes Dogmaticas, & Chronologicas de Myſteriis, & Annis Chriſti Servatoris noſtri concinnarem, quibus triginta tres illæ quæſtiones tertiæ partis Summæ S. Thomæ à noſtris Interpretibus tantùm non ommiſſæ, in præclaro ordine, & nova luce ponerentur, ſicque eorum votis facerem ſatis, quibus volupe eſt Myſteriorum Chriſti, & Hiſtoriæ Euangelicæ habere notitiam. Quare manum operi è veſtigio admovere cœpi, & quidquid reliqui temporis nactus ſum, ex aliis, quibus in Collegio Caſanatenſi, ad quod adſcitus ſum, vacare teneor ſtudiorum exercitationibus, id totum lubenti animo impendi, ut Tractatum iſtum de Myſteriis, & Annis Chriſti ad umbilicum perducere, eique extremam manum adhibere poſſem. Dubius tamen aliquandiù hæſi, deberem ne in hiſce inſtituendis Diſſertationibus Scholaſticam ſectari methodum? An expediret potiùs liberiori uti ſtylo, ſicut benè multi doctiſsimi Auctores in ſuis lucubrationibus impræſentiarum factitare ſolent? Verùm re maturè expenſa, & habita ratione utilitatis Tyronum, qui Scholaſticæ methodo ſunt aſſueti, ne ipſis, ab inolita illa conſuetudine recedendo, negotium faceſſerem, eadem via inſiſtere opportuniùs, & utiliùs fore autumavi, quod mihi nemo prudens juſtè vitio vertere poteſt.

Sed ſatis ſuperque hactenùs, erudite Lector, præfatus ſum, nec neceſſe eſt, ut tibi ſpontè jam currenti calcaria addam. Nunc impensè obſecro te, ut æqui bonique conſulas hoc qualecumque Opus, quod rudi licet Minerva ſit elaboratum; illud tamen eo animo lucubravi, ut tuæ proſpicerem utilitati. Hunc finem mihi præſtitui. Utrum autem feliciter ſim aſſe-

cu-

cutus? Non ausim asserere, id totum tuo prudenti judicio, & experientiæ permitto. Certè operam dedi, ut in eo legendo tempus, & operam non frustrà collocares. Ut autem inoffenso pede decurrere, & facili negotio intelligere posses ea, quæ in Dissertationibus Chronologicis *de Annis Nativitatis, Baptismi, & Mortis Christi Domini latè pertractantur, consultò ad calcem istius Tractatus attexui Apparatum Chronologicum, in quo omnes Cyclos, Periodos, Æras, & Epochas tam Græcas, quàm Latinas brevitate cum claritate, quoad ejus fieri potuit, conjuncta, expono. Addidi etiam Canonem Chronologicum à conditu Mundi usque ad Ascensionem Christi per sex Mundi ætates digestum, & per nobiliores Periodos, & Epochas contextum, in quo novæ, quam procudi, Chronologiæ rationem reddo. Displicebit fortè in hoc Tractatu stylus parùm cultus, & ornatus. At existimavi præposterum, & omninò intempestivum fore in Theologicis, & Chronologicis difficultatibus, quæ sat negotii Lectoribus exhibent, sermonis flosculos aucupari velle. Quocirca stylum usurpavi simplicem quidem, sed purum, à barbarie, & ab affectata locutione ex æquo alienum. Multùm quippè mihi semper placuit pulchrum illud dictum* Favorini *Philosophi, qui, sicut refert* Aulius Gellius *cap.*10. *lib.*1. *noctium Atticarum, cuidam adolescenti veterum verborum cupidissimo, & plerasque voces nimis priscas, & ignotissimas in quotidianis communibus sermonibus expromenti ait*: Vive moribus præteritis, loquere verbis præsentibus, ut tanquam scopulum, sic fugias inauditum, atque insolens verbum. *Cæterùm omnium, in quibus labi forsitan, & errare in hoc Tractatu continget, quod humanæ infirmitatis est, veniam in antecessum deprecor, & cuncta, quæ scripsi, submitto censuræ Catholicæ, & Romanæ Ecclesiæ, pro cujus defensione, & propagatione mortem oppetere in votis habeo.*

TRA-

Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, & justè, & piè vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem, & adventum magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi: qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, Sectatorem bonorum operum. Hæc loquere, & exhortare, &c.

Epistolæ ad Titum cap. 2.

BREVIS DECLARATIO
CIRCA QUÆDAM LOCA,
Quæ in hoc Libro, jam Typis excuso, explicatione, aut emendatione opus habere judicarunt periti quidam Censores.

DECLARO primò: Me nec pagina 3. hujus Libri, nec alibi unquam inficias iviſſe, aut in dubium revocaſſe, Beatæ Mariæ Virginis Præſentationem in Templo, ſed eam potiùs cum cæteris Fidelibus admiſiſſe, aſſerendo: *Feſtum Præſentationis Beatæ Virginis piè ab Eccleſia fuiſſe inſtitutum*. Quocircà conſtanter profiteor Beatam Virginem fuiſſe reverà præſentatam in Templo, ſed quoto ætatis ſuæ anno fuerit præſentata, pronunciare non audeo; quia, ut candidè fatear, nihil ſuper hac re ex ſacris litteris, ex traditione, & ex antiquis probatæ fidei monumentis compertum ac exploratum habeo. Cæterùm in prædicta pagina 3. explodere dumtaxat volui aniles quaſdam fabulas, quæ, circa Matrimonium B. Mariæ Virginis cum Joſepho, leguntur in libris apocryphis *de ortu Virginis, & in proto Euangelio Jacobi*. In eum ſcopum me eò loci unicè collimaſſe æquus Lector facili negotio dijudicare poterit.

Declaro ſecundò: Me interdum in hocce Libro nonnulla inſeruiſſe, quæ obiter tantùm referre, non approbare volui. Paginâ ſiquidem 219. refero conjecturam eorum, qui cenſent Joannis cap. 1. loco *Bethaniæ*, legendum eſſe *Bethabara*, aſt eam conjecturam non approbo, ſed potiùs ibidem aſſero non eſſe ſollicitandam editionem vulgatam, in qua legitur *Bethania*, non *Bethabara*.

Similiter pagina 220. breviter obſervo multos, poſt Euſebium, Hiſtoricos Auctores memoriæ prodidiſſe Con-

e ſtan-

stantinum Imperatorem fuisse in suburbiis Nicomediæ baptizatum, sed id historicè, non assertivè dico, probè sciens contrariam de loco baptismi Constantini Romæ vigere, & obtinere traditionem, quam oppugnare, vel labefactare, nec possum, nec debeo. Denique pag. 317. paucis adverto esse quosdam viros eruditos, qui autumant factam esse cap. 15. S. Marci, vitio alicujus Scriptoris mutationem numeri senarii in ternarium. Hanc virorum eruditorum conjecturam tantummodo refero, sicut illam refert Doctor Angelicus 3. p. q. 46. art. 9. ad 2. non tamen approbo.

Declaro tertiò: Duo menda in hocce Libro, postquàm emersit è prælo, fuisse deprehensa, quæ incuriâ Typographi irrepserunt. Primum mendum extat pag. 36. ubi hæc verba leguntur: *Cum igitur Incarnatio, juxtà doctrinam Sanctorum Patrum, non vitæ humanæ, sed mortalitatis & mortis sit assumptio*. Legendum est: *Non tam vitæ humanæ, quàm mortalitatis & mortis sit assumptio*. Alterum mendum occurrit pag. 425. ubi dicitur, quod *secunda azymorum die demetendus erat frumenti manipulus, qui postea in die Pentecostes, ex legis præcepto, Deo offerri debebat*. Legendum est: *Secunda azymorum die demetendus erat frumenti manipulus, qui die quinquagesimo ante festum Pentecostes ex legis præscripto Deo offerri debebat*.

Declaro quartò: Me pag. 72. argumenta, quæ ad impugnandum systema Grotii de genealogia Christi adduco, his verbis conclusisse: *Denique Levi fuisse patrem Barpantheris, Barpantherem patrem Pantheris, Pantherem verò genuisse Joakimum patrem Mariæ Virginis, purum figmentum est, quod prodiit ex schola Rabbinorum*. Verùm, quia periti Censores id Breviario Romano oppositum esse indicarunt, sic corrigendus est ille locus: *Denique Panther, & Barpanther diversi non sunt à Mattath, & Heli, ut eruditè observant Possinus, & Bollandus Soc. Jesu, sed Levi genuit Mattath cognomento Pantherem, cujus filius, scilicet Heli, dictus est Barpanther, eo quod Pantheris, seu Mattath, filius esset, & sic intelligendus est S. Damascenus, qui lib. 3. de Fide orthodo-*

xa

na cap.xv. texendo genealogiam Christi, in ea Pantherem, & Barpantherem inseruit.

Declaro quintò: Inter rationes, quas pag. 446. ex Lactantio lib. 4. institut. cap. 26. deprompsi ad probandum conveniens fuisse, ut Christus moreretur in Cruce, unam esse, quæ obscura, ac intellectu difficilis est: ait quippe Lactantius: *Corpus Christi crucifixum mansisse integrum & illæsum, ne læsum ac diminutum ad resurgendum inhabile redderetur*. Hæc ratio Lactantii, si spectetur omnipotentia Dei, falsa est. Nam Corpus Christi crucifixum semper divinâ virtute fuisset habile ad resurgendum, etiamsi læsum ac diminutum extitisset. Crediderim tamen ipse hoc unum dumtaxat voluisse Lactantium, quod, si Corpus Christi crucifixum læsum ac diminutum fuisset, ad resurgendum, juxtà vulgi apparentiam, inhabile visum fuisset, & hac de causa voluisse Christum, ut suum Corpus integrum in Cruce permaneret ad fidem suæ resurrectionis adstruendam.

Declaro denique: Me, dum in hocce Libro quosdam hæreticos, vel alios Auctores, quorum opera censorio stigmate ab Ecclesia confixa sunt, honestis titulis compello, eam tantùm, quâ pollent, laudare eruditionem in se præcisè spectatam, quamvis eos, quatenus sunt extorres à Religione Catholica, & mordicùs sua virulenta dogmata tuentur, avitæ Fidei Sanctæ Romanæ Ecclesiæ omninò opposita, nullâ prorsus laude dignos esse judicem, sed potiùs eorum opera, quæ erroribus scatent, diris devoveri, & natalitiis tenebris damnari debere ultrò consentiam.

TRA-

TRACTATUS
DE MYSTERIIS
ET ANNIS CHRISTI
Servatoris noſtri,
DISSERTATIONIBUS
DOGMATICIS ET CHRONOLOGICIS,
Necnon Obſervationibus Criticis & Hiſtoricis,

JUXTA GERMANAM

DOCTORIS ANGELICI

MENTEM ILLUSTRATUS;

Et ad uſum Scholæ accommodatus.

PROLUDIUM.

MYSTERIA CHRISTI Servatoris noſtri variis Diſſertationibus in hoc Tractatu illuſtrandi ſuſcepturus officium, operæ pretium me facturum eſſe duxi, ſi eas non ſolùm difficultates, in quibus eliquandis, tàm doctiſſimi Theologi, quàm periti hujus temporis Critici ac Chronologi, magno rei litterariæ emolumento, hactenus deſudarunt, pro meo modulo ventilandas ac diſcutiendas ſuſciperem: verùm etiam, objectâ veritatis luce, omnes diſſiparem tenebras, quas pervicaces Judæi, Infideles, & Hæretici, myſteriis Chriſti datâ operâ offundere moliuntur; dum vel conſtantem illorum veritatem ac certitudinem extra omnem dubitationis aleam poſitam præ-

fractè negant, vel ea finiftris interpretationibus perperam explanare, & illotis, ut ajunt, manibus tractare præfumunt. Quamobrem in his viginti tribus quas adornavi Differtationibus, in eum duntaxat fcopum collimavi, ut omnia, quæ facri Euangeliftæ de myfteriis Chrifti memoriæ prodiderunt, litterisque confignarunt, procul ablegatis auilibus fabulis, quas nonnulli plus æquò creduli obtrudunt Auctores, in optimo lumine collocarem, telaque retunderem, jam licet rubigine exefa, queis fidei hoftes, faniora Religionis Catholicæ dogmata impetere folent. Unde quia Judæis effutire folenne eft: Chriftum Dominum ex Jofephi cum Maria carnali confortio fuiffe procreatum, ab hac præfertim confutanda blasphemia hunc Tractatum aufpicabor; Dein de ingreffu Chrifti in hunc mundum, de illius progreffu in hoc mundo, de ejus exitu ex hoc mundo, de glorificatione Chrifti poft ejus exitum ex hoc mundo, juxtà ordinem, quem fibi præfixit S. Thomas, & juxta accuratam fcholæ methodum differere pergam. Sit igitur

DISSERTATIO PRIMA

De matrimonio Mariæ cum Jofepho, perpetua cum virginitate fœderato.

AD pleniorem hujusce quæftionis elucidationem, duos hac in Differtatione inftituam Paragraphos. In primo oftendam: Mariam verum & ratum iniiffe cum Jofepho matrimonium, ante legationem Gabrielis, feu ante conceptionem Verbi divini. In altero commonftrabo, iftud matrimonium nunquam virili congreffu fuiffe confummatum, ac fubinde Mariam, quam Verbum divinum fibi matrem in tempore elegit, perpetuò illibatum virginitatis florem confervaffe.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Utrum Maria inierit matrimonium cum Jofepho ante legationem Gabrielis?

ANtequam de tempore, quo Maria inivit matrimonium cum Jofepho fententiam meam promam, non pigebit paucis in anteceffum referre, & eadem operâ refellere antiquas quidem, fed apocryphas traditiones, quæ circumferuntur de matrimonio Mariæ cum Jofephò, quarum mentionem faciunt S. Gregorius Niffenus oratione *de die natali Chrifti*, & S. Epiphanius hæreſi 78. ut prudens Lector facili

cili negotio dijudicet, quam fidem mereantur istæ traditiones, qui bus tot sunt assutæ fabulæ.

Legitur quippè in libro *de ortu Virginis*, qui, ut concors est omnium Criticorum sententia, falsò tribuitur S. Hieronymo, & in proto-euangelio perperàm S.Jacobo adscripto, quod inter monumenta orthodoxographa insertum est: Mariam, postquam in templo undecim annis instar columbæ fuisset educata, ac cibo de manu Angeli accepto nutrita, tandem à Sacerdotibus, quorum curæ demandata fuerat, in uxorem traditam fuisse Josepho, qui tum temporis senex erat, & liberos ex priori conjuge procreatos habebat: idque, quod sanè lepidum ac festivum est, forte divina contigisse dicitur. Nam cùm virgam accepisset Joseph, & templum fuisset ingressus; Ecce illicò virga, quam præ manibus tenebat, effloruit, & ex virga exiit columba, quæ illius capiti insedit, quo signo admonitus Joseph, Mariam, volens nolens, & à summo Sacerdote minis perterritus, in uxorem tandem accepit.

Verùm hanc narratiunculam, quam somniculosa fortassis finxit anus, malè sibi cohærere, & putidis inspersam esse fabulis, asserere nullus dubito. Primò, quia viri eruditi, & naris emunctæ hujus tempestatis Critici, qui omnia ad judicii limam, & veritatis normam, abdicatis omnibus præjudiciis exigere solent, optimo jure revocant in dubium: An Virgo Maria, statim atque ablactata est, fuerit à parentibus ad Sacerdotes adducta, & in templo usque ad nubilem ætatem educata? Cardinalis quidem Baronius laudat Sanctos Patres, Joannem Damascenum, Germanum Constantinopolitanum, Andręam Cretensem, Georgium Episcopum Nicomediensem, Cedrenum, & Nicephorum Callixtum, asserentes: Mariam trimulam in templum allatam, undecim illic egisse annos. Sed, ut cordatè fatear, hi Auctores recentiores sunt, quàm ut illis certò fides habenda sit de rebus, de quibus altum est apud veteres Patres, & Auctores historiæ Ecclesiasticæ silentium. Testimonium verò, quod citat Eminentissimus ille annalium Parens, ex epistola S. Evodii, primi post S. Petrum Antiocheni Episcopi, autumant viri eruditi, ejusmodi epistolam non esse genuinum S. Evodii fœtum, sed eam à Græculis fuisse confictam; nec enim S. Gregorius Nissenus, loco supra memorato, de fide illius historiæ ab incerto Auctore proditæ dubitasset, si Auctorem illius habuisset Evodium, nec Sixtus V. Summus Pontifex, qui expunctam à decessore suo Pio V. Præsentationis Mariæ festivitatem restituit, diei collectam, ubi Virginem triennem in templo fuisse oblatam legebatur, emendasset; si hæc historia vindicem & patronum habuisset S. Evodium. Secundò, quis credat Mariam fuisse per 11. annos, instar columbæ ab Angelis nutritam & educatam in templo, in Sancto

Sanctorum, quò nemini mortalium patuit unquam aditus, præterquam Summo Pontifici, & quidem semel in anno, ut expresse notant *Apostolus* cap.9. epist. ad Hebræos, & *Josephus* lib. 2. contra Appionem, & lib.8. antiq. cap.2. Tertiò, S. Josephum antequam nuberet Mariæ, priorem conjugem habuisse, & ex ea filios sustulisse, tàm falsum est, quàm quod maximè, *Sanctus* quippè *Hieronymus* lib.adversus Helvidium, & *Petrus Damiani* opusc. 17. affirmant: Josephum virginem jugiter permansisse, hancque piam Ecclesiæ Latinæ credulitatem esse, evincit *Bollandus* ad diem 19. mensis Martii. Quartò, Sancti Patres, ut infra ostensurus sum, impensè laudant justitiam Josephi, qui, cùm esset proximo agnationis gradu cum Maria conjunctus, ei juxtà legem & consuetudines patrias nupsit. Quorsùm igitur opus fuit tam ingenti prodigio ad seligendum præ cæteris Josephum in Sponsum Mariæ Virginis? Hinc certè mirari non subit, si prædictum prodigium de virga S. Josephi florescente, eique columbâ insidente, non magnum habeat apud viros eruditos auctoritatis pondus. Denique, ut cætera, quæ in hac narratione fabulam olent, brevitati consulendo, prætermittam, verosimile non est Josephum fuisse senem octogenarium, ut innuunt spuriæ illæ traditiones, quando matrimonium inivit cum Maria. In ea siquidem effœta ætate, non potuisset Josephus amaræ senectutis pondera ferens, suis laboribus alere familiam, Virginem defendere, & urgente periculo ea suscipere itinera, in quibus Beatæ Virginis individuus comes esse debebat, sed potiùs illi fastidio, tædio & oneri fuisset; nec aliundè expediebat ad conservandum honorem Virginis, ut seni ætate multâ provecto nuberet, cujus matrimonio intempestiva canities, Virginis partum, Judæorum cavillationibus obnoxium reddidisset, nedùm à criminis suspicione defendisset. Longè itaque probabilius est, & litteris Euangelicis magis consentaneum, Josephum, in matura & vigente adhuc ætate, fuisse cum Maria matrimonio sociatum.

Explosis itaque fabulosis & commentitiis illis traditionibus, (quæ tamen festo de Præsentatione B. Mariæ Virginis ab Ecclesia piè instituto obesse non debent) nunc discutiendam aggredior difficultatem, de tempore, quo Maria matrimonium inivit cum Josepho. Circà quam difficultatem, tres versantur Theologorum sententiæ. Prima est quorundam antiquorum, qui, ut videre est apud *Gratianum* qu. 27. causa 2. cap. *quod autem*, & cap. *institutum*, specioso obtentu conservandæ virginitatis Mariæ, existimarunt: Mariam fuisse tantummodò Josepho sponsione promissam, nunquam tamen matrimonio junctam. Sed hanc sententiam omnes ad unum modò repudiant Theologi. Primò, quia è fronte opponitur Scripturæ Sacræ, quæ multis in locis Mariam uxorem Josephi, ac vicissim Josephum virum Mariæ, disertis verbis

verbis appellat. Secundò, quia ſponſalia nihil aliud ſunt, quàm futurarum nuptiarum promiſſio: Si ergo Maria, & Joſeph poſt contracta ſponſalia nunquam nuptias iniiſſent, fidem datam in ſponſalibus de contrahendis nuptiis violaſſent, immò nonniſi ficte & ſimulatè ſponſalia contraxiſſent. Quid enim, amabo, aliud eſt paciſci & contrahere ſine voluntate implendi id, quod promittitur, quàm æquivocationibus & mendaciis ludere illum, cui promittitur? Sibi ergo Maria & Joſephus, in contrahendis ſponſalibus, mutuò verba tantùm dediſſent, ſi promiſſas nuptias nunquam adimplere, & executioni mandare voluiſſent, quod dictu nefas eſt. Tertiò, Eccleſia ducentis ab hinc annis feſtum Deſponſationis, ſeu matrimonii Mariæ cum Joſepho, communi fidelium pietate celebrandum inſtituit. Denique vetus illa ſententia caduco & falſo nititur fundamento; nam ideò illi antiqui negabant Mariam fuiſſe Joſepho conjugali vinculo ſociatam, quia putabant: nuptialem concubitum eſſe partem eſſentialem matrimonii. Qua in re eos vehementer fuiſſe hallucinatos, in confeſſo eſt apud omnes Theologos, qui poſt Sanctos Patres, quos ſequitur S. Thomas, conſtanter docent verum & ratum ſtare matrimonium, etiam ſecluſo omni concubitu nuptiali, adeòque matrimonium, quod Maria inivit cum Joſepho, ne leve quidem ejus virginitati præjudicium intuliſſe. Quocircà, ne actum agere videar, in hac veterum confutanda ſententia, quæ jam penitùs antiquata eſt, & à ſcholis Theologorum exulat, diutiùs non immorabor.

Altera ſententia eorum eſt, qui, licet non inficias eant: Mariam fuiſſe cum Joſepho junctam matrimonio, docent attamen: Mariam ante legationem Gabrielis, necdum fuiſſe Joſepho ceù viro traditam, neque ab ipſo adſcitam in conſortium domeſticum. In hanc opinionem, cui olim ſuffragati ſunt aliqui Patres, nimirùm *Hilarius* in cap. 1. Matth. *Baſilius* homilia *de humana Chriſti generatione*, & *Epiphanius* hæreſi 78. plures, non minorum gentium eruditi deſcenderunt, *Baronius* videlicet, *Toſtatus*, *Cajetanus*, *Montacutius* in apparatu ad origines Eccleſ. *Samuel Baſnagius* tom. 1. annal. *Fridericus Spanhemius* in dubiis Euang. eamque obviis ulnis amplexus eſt *Bernardus Lamy* Congregationis Oratorii Presbyter, qui capitibus 3. & 8. harmoniæ, quam edidit in Euangelia, hanc opinionem non ſolùm addito calculo approbat, ſed etiam totis defendit lacertis, & multis undequaque accitis argumentis ac ingenioſis proprio marte excogitatis conjecturis adſtruere nititur: Mariam virginem matrimonium iniiſſe cum Joſepho, poſtquam ab ædibus Eliſabeth cognatæ ſuæ ad parentes reverſa eſt; hoc eſt, tribus jam emenſis menſibus à legatione Gabrielis, ſeu à conceptione Verbi divini.

Poſtrema ſententia, cui poſt S. Thomam, adſtipulantur omnes ſer-

fermè Theologi & Scripturæ Sacræ Interpretes, statuit Mariam fuisse Josepho nuptam, ante legationem Gabrielis, seu antequam in suo castissimo utero Verbum divinum concepisset. Quid de hac quæstione, de qua varias Scriptorum sententias hactenùs in medium protuli, magis mihi probetur, paucis ut aperiam,

DICO: *verum, & ratum intercessisse matrimonium, Mariam inter & Josephum, ante legationem Gabrielis, seu ante conceptionem Verbi divini.*

Ad hanc probandam assertionem possem benè multa, eaque locupletissima laudare Scripturæ Sacræ testimonia, ex quibus liquidò constat: Mariam ante legationem Gabrielis, nuptam fuisse Josepho. Sed, ne longior sim, illis referendis supersedebo, duasque duntaxat proponam rationes, quarum prima; desumitur ex epistola *S. Ignatii Martyris* ad Ephesios (quam quidem epistolam, unà cum sex aliis, quas *Isaac Vossius* ex manuscripto Græco Bibliothecæ Florentinæ Codice, & *Usserius* ex duobus Codicibus manu exaratis, in lucem ediderunt, germanum esse Sancti illius Martyris opus, invictis rationum momentis demonstrant eruditissimi Critici, *Natalis Alexander* tom. 1. histor. Eccl. *Nicolaus le Nourry* tom. 1. apparatus ad Bibl. max. Patrum, *Pearsonius Episc. Cestriensis* in suis vindiciis epist. S. Ignatii, & multi alii, contra Blondellum, Dallæum, aliosque plures Presbyterianæ, Calvinianæque sectæ homines) in hac autem epistola ad Ephesios asserit S. Ignatius: Christum ideò à Virgine nupta esse conceptum, quia volebat Deus, ut ortus Messiæ omninò lateret diabolum, dum eum putat non de virgine, sed de conjugata, more aliorum hominum fuisse generatum. Porrò hæc Sancti illius Martyris ratio nullius planè roboris esset, si Beata Virgo nuptias tantùm celebrasset cum Josepho, quando ab ædibus Elisabeth ad parentes reversa est. Nam semel factâ illâ hypothesi, partus Virginis diabolo procul omni dubio innotuisset, vidisset quippè dæmon, Mariam esse prægnantem post ipsius reditum à visitatione Elisabeth, novisset aliundè castimoniam Mariæ & Josephi, & utriusque animum à libidine prorsus alienum, conceptum ergo Mariæ, non Josepho tribuisset, cui necdum Mariam nuptam esse apprimè cognovisset, nec ei vel minimum dubium de stupro, ob exploratam Mariæ castitatem, subolere potuisset. Abjectâ itaque omni hæsitatione confestim intellexisset: Mariam operatione Spiritus Sancti concepisse, & ex ea subinde nasciturum Messiam tot sæculis expectatum, cujus tamen partus, ut docet S. Ignatius, hujus sæculi Principi celari debebat.

Erunt, sat scio, nonnulli, qui reponent hanc rationem Sancti Ignatii perinde contra nostram militare sententiam. Nam cum dæ-

dæmon subtilitate intellectus sui, & acumine naturali, integrum & incorruptum corpus mulieris, licet nuptæ, videre possit; facillimè itidem, non obstante matrimonio, quod Beata Virgo iniisset cum Josepho ante legationem Gabrielis, diabolus dignoscere potuisset Mariæ etsi nuptæ virginitatem omninò illæsam permansisse.

Verùm hæc responsio nullo negotio elidi potest, nam licet non diffitear diabolum, intellectus sui subtilitate, Mariæ virginitatem post conceptionem Verbi divini, etiam non obstante matrimonio, detegere ac cognoscere potuisse, si reverà advertisset, contendo attamen; dæmonem eam exploratam non habuisse, quia volente & permittente Deo, non advertit. Cernens enim dæmon Mariam esse conjugatam, cætera rimari & speculari contempsit, matrimonio videlicet omnem illi impediente suspicionem. Quapropter non difficulter sibi persuasit, conceptum & partum esse ex viro, cui sciebat Mariam esse nuptam, non, quod non posset dæmon virtute naturæ suæ agnoscere Mariæ etiam nuptæ virginitatem, sed quod ulteriùs, Deo sic volente, in conjugata vestigare non curaverit. Hanc rationem insinuat S. Thomas 3.p. q.29. art.1. ad 3. *diabolus*, inquit, *multa potest virtute suæ naturæ, à quibus tamen prohibetur virtute divina*. Admisso itaque matrimonio Mariæ cum Josepho ante legationem Gabrielis, ratio tradita à *S. Ignatio*, quæ primâ facie videtur subobscura, intelligi & explicari potest; at in opinione illorum, qui matrimonium Mariæ procrastinant usque ad ejus reditum à visitatione Elisabeth, nullo pacto intelligi & explicari potest, immò falsi apertè convincitur hæc Sancti Martyris ratio, quâ tamen usi sunt *Origenes* hom. 16. in Lucam, *Basilius* homil. *de humana Christi generatione*, *Damascenus* lib.4. *de fide orthodoxa* cap.5. *Hieronymus* in cap.1. Matth. *Bernardus* hom. 2. super *Missus est*, *S.Thomas* 3.p. q.29. art.1. & multi alii Patres, ac Sacræ Scripturæ Interpretes.

Altera ratio petitur ex *S. Thoma*, qui 3.p. q.29. art. 1. docet eâ potissimùm de causa voluisse Christum Dominum nasci ex virgine nupta, ut per matrimonium, quod Beata Virgo contraxit cum Josepho, & suo, & matris consuleret honori. Si enim Maria peperisset aut concepisset innupta, Judæi ex ipsius partu opportunam nacti fuissent occasionem, & matrem in stupri suspicionem adductam, juxtà legem puniendi, & filium ceù spurium dehonestandi. *Maluit*, inquit *S.Ambrosius* lib. 2. in Luc. *Dominus aliquos de suo ortu, quàm de matris pudore dubitare: sciebat enim teneram esse virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris; nec putavit ortus sui fidem matris injuriis adstruendam*. At, mehercle, non video, quî possit hæc ratio, quam S. Thomas ex Patribus hausit, stare cum opinione illorum Theologorum, qui matrimonium Mariæ referunt ad ejus reditum à visitatione Elisabeth.

Enim-

Enimverò, si Maria nupta est Josepho, postquam ab ædibus Elisabeth reversa est, sequitur ergo eam prægnantem fuisse jam ab hinc tribus mensibus, quando Josepho tradita est, seu matrimonio juncta, mansit siquidem Maria post conceptionem Verbi divini cum Elisabeth mensibus quasi tribus, ut perhibet *S. Lucas* cap. 1. Porrò quis non videt periclitatum fuisse honorem Mariæ, si tribus ab hinc mensibus uterum gestasset, quando nupta est Josepho. Quid enim, sodes, suspicati non fuissent parentes, qui Mariæ tumentem uterum inspexissent nondùm celebratis nuptiis? Non eo quidem negatum, notam illis fuisse Mariæ morum probitatem, sed nunquid subdubitare potuissent: An ipsi vis fuisset illata, & furtivo concubitu deflorata atque compressa? Maximè, cùm id temporis planè ignorarent Mariam, arcanâ Spiritus Sancti operatione concepisse, eamque Matrem Dei fuisse electam. Sed quas insidias Mariæ populares ei non struxissent, quos sinistros rumores non sparsissent, ut ipsi infamiæ notam inurere possent? Si enim semel compertum habuissent, sicut erat necesse, Mariam tribus ab hinc mensibus prægnantem fuisse, dum Josepho nupta est, eamque post sex menses à celebratis nuptiis filium peperisse, absque dubio ex illo insolenti & intempestivo partu, in animum induxissent: Mariam in ædibus parentum fuisse fornicatam, adeòque juxtà legem ad tribunal eam rapuissent, mortisque supplicio plectendam judicassent. Virgo namque, quæ in domo paterna fornicabatur, lapidibus obrui debebat, *Deuteron.* cap. 22. &, si Sacerdotis filia esset, flammis absumebatur, *Levitici* cap. 21. quam legem, teste *Maimonide* præfatione in Seder Zeraim, Judæi, à Mosis temporibus, perpetuò observarunt. Nec solùm Mariæ honorem præmaturus illius partus in discrimen adduxisset, sed etiam Herodem & Judæos Christum persequentes, excusabiles reddidisset. *Quid enim*, inquit *S. Ambrosius* lib. 2. in Lucam, *Judæis, quid Herodi posset adscribi: si natum viderentur ex adulterio persequi?* Denique, si Maria sex mensibus post initas nuptias Christum peperisset, ut innuit cl. *Bernardus Lamy*, Iudæi, qui in perniciem Christi incumbebant, & vel levissimos rumores ad ipsum calumniis incessendum aucupabantur, non illum appellassent filium Josephi, sicut legimus *Matth.* cap. 13. *Lucæ* cap. 4. *Joannis* cap. 6. sed eum potiùs tanquam spurium & adulterinum filium ubique sugillassent. Nam *desponsata, si gravida fiat in domo patris sui, infans habetur pro spurio*, ut ait *Maimonides* in tractatu de prohibitis congressibus cap. 15. n. 17.

Respondet doctissimus *P. Lamy*, honori & famæ B. Virginis hoc pacto prospexisse Deum, ut confestim post legationem Gabrielis, Maria impulsa Spiritu Sancto, perrexerit in montana Judææ, ubi, extra rumores popularium suorum, versata est tribus mensibus in ædibus cognatæ suæ Elisabeth, eamque reversam ad parentes, jamque tribus

ab

ab hinc mensibus prægnantem in ædes suas deduxerit Joseph, & cum ipsa matrimonium inierit. Deindè ait: Posse per plures menses celari tumentem uterum, eos maximè, quibuscum non intercedit familiaris consuetudo. Subdit denique: Imperatorem Augustum jussisse his temporibus, ut describeretur universus orbis, & in Bethleem profectos fuisse Mariam & Josephum, ut morem gererent Imperatoris edicto, Mariam ibi partu solutam esse extra rumores popularium suorum, ex quorum animis, omnem malam de Maria suspicionem amovebat nomen & fama Josephi, quem sciebant esse justum; fugam etiam in Ægyptum, ac moram in longinqua illa regione effecisse, ut ad ea, quæ partum Mariæ spectabant, non illi mentem adverterint.

Sed hæc Responsio, pace illius Auctoris dixerim, non elevat, sed potiùs majorem vim conciliat argumento. Qûi enim primò credibile est, parentes Mariæ permisisse unquam, ut puella necdum nupta hanc susciperet peregrinationem, & pergeret in montanam Judææ regionem, contra Judæorum avitam consuetudinem, qui, ut omnes probè norunt, sedulò cavere solent, ne puellę viris sponsione promissæ, & quæ in domo paterna adhuc versantur, vel minimâ infamiæ labe aspergantur; Mariæ autem peregrinatio, & ab ædibus paternis diuturna absentia, rumoribus & suspicionibus Judæorum ansam & occasionem suppeditare potuissent. Quod autem ait doctissimus ille Auctor, *posse per plures menses celari tumentem puellæ uterum*. Incertum omninò est & infirmum argumentum; spatium enim trimestre ad rem istiusmodi detegendam, vulgò assignant Hebræi: *fœmina*, inquiunt, *viduata non nubit, nisi post nonaginta dies, ut nempè dignoscatur inter sobolem primi mariti, & secundi*. Legitur etiam Genesis cap. 38. quod *post tres menses nunciaverunt Judæ, fornicata est Thamar nurus tua, & videtur uterus illius intumescere*. Deinde ægrè adducentur viri docti, ut credant: voluisse Deum honorem Beatæ Virginis, jam à tribus mensibus prægnantis, sartum tectum conservare, celando illius tumentem uterum; illius quippè novi, & hactenùs inauditi commenti ne apex quidem apud Sanctos Patres, & Scripturæ Sacræ Interpretes, vel minimum extat illius rei vestigium. Sed ut dem, Mariam, quando ab ædibus Elisabeth ad parentes reversa est, potuisse, celando tumentem uterum, declinare rumores popularium suorum; hos tamen rumores effugere haud quamquam potuisset in suo partu, quem doctissimus *P. Lamy* contigisse putat sex mensibus à completis nuptiis. Insolitus namque, ut mox dixi, Mariæ partus popularium rumores facilè admodum excitasset, quippè qui nunquam tale quidquam vel fando accepissent temporibus majorum suorum accidisse, unde statim in aliquam stupri suspicionem venissent, quam nec nomen, nec fama Josephi, quantumvis justi, ab eorum animis evellere potuisset. Ecquis

B sanè

ſanè tam bonus, ut velit puellam à fornicationis ſuſpicione eximere, quæ poſt ſex menſes à celebratis nuptiis peperit, propter nomen & famam mariti? Certè narrat *Dio* lib. 48. Cæſarem Auguſtum Imperatorem licet optimum, à plebe fuiſſe deriſum, eò quod *Livia*, quam in uxorem duxerat, tertio menſe poſt celebratas nuptias filium pepériſſet, ita ut per jocum id temporis hoc proverbii loco haberetur: *fortunatis hominibus trimeſtres quoque naſci liberos*. Malè ergo Beata Virgo audiiſſet apud populares ſuos, nec ſe ab infamia liberare potuiſſet, niſi referando myſterium, quod in illa peractum eſſe prorsùs ignorabant. Denique à vero procul abeſt, quod ait idem Auctor: fugam ſcilicet in Ægyptum, & moram in longinqua illa regione in cauſa fuiſſe, cur populares Mariæ ad ipſius partum mentem non adverterint. Quaſi verò partus Mariæ tot ſignis & prodigiis conſpicuus, adoratione Magorum oſtenſus, prædictione Simeonis & Annæ in templo, atque ſtrage infantium, quos inaudita crudelitate jugulari juſſit Herodes, longè latèque in tota Judæa notiſſimus; ſolis popularibus Mariæ non innotuerit, omnique ſublato nunciorum commercio, ipſi ſoli peregrini & hoſpites fuerint in his, quæ Mariæ partum ſpectabant, id profectò ab omni veri ſpecie abhorrere videtur. Rejectâ itaque reſponſione *P. Lamy*, multò probabilius eſt, ideò populares Mariæ nec animis fluctuaſſe, nec ullam de ea, quando prægnans ab ædibus Eliſabeth ad parentes reverſa eſt, ſiniſtram ſuſpicionem habuiſſe, quia compertum habebant, Mariam, antequam ſe ſe ad iter accingeret, ſeu pergeret ad montana Judææ, matrimonium iniiſſe cum Joſepho, ipſique tanquam patri conceptam prolem acceptam referri debere, minimè dubitabant.

Diluuntur
Contrariæ Sententiæ argumenta.

Arguitur primò, Maria, *Lucæ* cap. 1. dicitur deſponſata viro, cui nomen erat Joſeph. *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph, de domo David, & nomen virginis Maria.* Ergo Maria ante legationem Gabrielis, necdum erat Joſepho nupta, ſed tantùm deſponſata, ſeu ſponſione promiſſa.

Reſpondeo primò, neg. conſeq. Creberrimè namque Scriptura Sacra *deſponſatam* appellat non ſolùm puellam, quæ ſponſione promiſſa eſt, & quæ adhuc in domo paterna verſatur, ſed eam etiam puellam, quæ viro tradita eſt, & in illius domeſticum conſortium recepta, ut proclive mihi eſſet demonſtrare ex benè multis, quæ ſuppetunt Scripturæ Sacræ locis, quæ laudat, ac dilucidè exponit cl. Auctor *Galli-*

Gallicæ Analyseos R. P. Mauduit Congreg. Orat. Presbyter dissertatione secunda. unicum duntaxat, quò major lux affulgeat, & adversariorum detegatur hallucinatio, hîc adducere satis superque sufficiet. *Lucæ* cap. 2. legimus: Josephum venisse in Bethleem, *ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante*. Maria ergo dicitur à S. Luca *desponsata* Josepho etiam eo tempore, quo unà cum ipso Bethleemum venit, ubi Christum Dominum peperit, & tamen nemine refragante, Maria, quando cum Josepho in Bethleem se contulit, ut obtemperaret Cæsaris edicto, non solùm erat Josepho sponsione promissa, sed etiam illi reverà nupta erat, & tanquam viro tradita. Sic etiam Ecclesia actu licet copulata Christo vocatur *Sponsa*, cùm tamen hæc conjunctio verè matrimonialis sit. Patet itaque solenne esse Scripturæ Sacræ, *desponsatam* promiscuè appellare sive puellam sponsione promissam, sive puellam jam nuptam, & viro traditam, ac subindè adversarios ex his Sancti Lucæ verbis, nihil ad suæ sententiæ præsidium petere aut extundere posse.

Respondeo secundò, Euangelistam Lucam, dum Mariam *desponsatam* Josepho, & non nuptam esse dicit, innuere duntaxat velle: Nullum fuisse Mariam inter & Josephum actum matrimonii consummati, nullum nuptialem concubitum, sed non excludere verum & ratum matrimonium, quod, sicut exponit Doctor Angelicus 3. p. q. 29. art. 2. Sistit in indivisibili conjunctione animorum, per quam conjuges fidem sibi mutuò datam servare, & omnes amoris reciproci vices, convictu communi, bonorum & malorum communione, citra tamen commixtionem quoad thorum, inter se se alternare tenentur. Hoc enim ratum matrimonium Mariæ cum Josepho non obscurè insinuare videtur S. Lucas, dum eodem in capite sic Mariam inducit Angelum alloquentem: *Quomodo fiet istud, quoniam virum* (supple meum) *non cognosco*? non potuisset autem Maria vocitare tum temporis Josephum *virum suum*, nisi fuisset cum ipso conjugali vinculo actu sociata. Ut igitur S. Lucas ostenderet, Mariæ virginitatem non fuisse per matrimonium ereptam, aut violatam, sed seposito omni concubitu nuptiali illibatam perstitisse, Mariam Josepho desponsatam dicere maluit, quàm nuptam. Eamdem adhibet interpretationem S. Thomas quibusdam testimoniis SS. Patrum, videlicet *Hieronymi* in cap. 1. Matth. & *Ambrosii* lib. 2. in Lucam, qui primâ fronte docere videntur Mariam inter & Josephum intercessisse tantùm sponsalia, & non nuptias. Dicit enim Angelicus Doctor: Ideò illos SS. Patres conjugium Mariæ cum Josepho nuptias appellare noluisse, quia nuptiarum nomine intelligebant nuptialem concubitum, qui procul abfuit à matrimonio Mariæ cum Josepho. Quapropter ut violatæ virginitatis & maritalis consortii suspicionem, longiùs à matrimonio Mariæ amoli-

B 2 ren-

rentur hi Sancti Patres, Mariam Josepho *desponsatam*, non nuptam esse dicunt. Cæterùm *S. Augustinus* matrimonium Mariæ cum Josepho, nuptias appellare non dubitat, ut videre est cap.11.lib.*de nuptiis & concupiscentia*, ubi hæc habet: *Omne nuptiarum bonum completum est in illis parentibus Christi, proles, fides, & Sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Dominum Jesum: fidem, quia nullum adulterium: Sacramentum, quia nullum divortium. Solus ibi nuptialis concubitus non fuit.* His gemina habet S. Doctor lib.5. *contra Julianum* cap. 9. & lib. 22. *adversus Faustum* cap.8. ubi ait: *Beatam Virginem inter & S. Josephum extitisse conjugium non concubitu, sed affectu; non commixtione corporum, sed copulatione, quod est charius, animorum.*

Arguitur secundò, *Matth.* cap. 1. hæc verba leguntur: *Cùm esset desponsata Mater Jesu, Maria, Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto.* Hæc autem verba, *antequam convenirent*, non possunt commodiùs exponi, & ad probandam Mariæ virginitatem aptiùs intelligi, quàm de conventione, seu congregatione ad cohabitandum, ita ut sensus sit: Mariam de Spiritu Sancto concepisse, priusquam in eisdem ædibus cum Josepho habitaret. Hac siquidem admissâ interpretatione, præripitur omnis argutiarum materies *Helvidio*, aliisque heterodoxis, qui maritali commercio Josephum usum esse contendebant, postquam Maria peperisset Christum Dominum. Sequitur igitur, juxtà hanc interpretationem: Mariam, quando de Spiritu Sancto concepit, adhuc in ædibus paternis fuisse versatam, ac subindè necdum fuisse Josepho nuptam, si enim Josepho fuisset nupta, propriis jam relictis laribus, in ædes Josephi concessisset.

Respondeo, hæc Matthæi verba, *antequam convenirent*, de conventione ad habitandum non esse exponenda, jam enim Maria, ut docent SS. Patres *Chrysostomus* homil.4. in Matth. & *Ambrosius* lib. 2. in Lucam, intus erat, & in eisdem ædibus cum Josepho habitabat. Ita etiam censet *S.Thomas* 3.p.q.29. art.2. ad 3. *Beata Virgo*, inquit, *sic fuit desponsata Joseph, quod etiam esset domi habita: nam sicut in ea, quæ in domo viri concipit, intelligitur conceptio maritalis, sic in ea, quæ extra domum concipit, est suspecta conceptio, & ita non esset sufficienter provisum famæ Beatæ Virginis.* Hæc itaque verba, *antequam convenirent*, non sunt accipienda de conventione ad cohabitandum, sed potius de concubitu conjugali, quem hoc modo honestè & verecundè significare voluit Matthæus, sunt intelligenda; sicut ea interpretatur *S.Hieronymus* in libro, quem lucubravit adversùs Helvidium. Hæc autem interpretatio, Mariæ virginitati nequaquam officit, quia, ut optimè ait S. Thomas, hinc non sequitur postea inter se convenisse, seu copulam carnalem habuisse Josephum & Mariam, quemadmodum eò loci impiè colligebat *Helvidius*, sed solùm demonstratur, dum Joseph & Maria

Maria videbantur conventuri, seu concubitum conjugalem habituri, prævenisse conceptionem factam operatione Spiritus Sancti, quò factum est, ut ulteriùs non convenirent. Sicut ex. gr. si aliquis dicat: *antequam in portu pranderem navigavi*, non intelligitur, quod in portu prandeat postquam navigavit, sed quia cogitabat in portu pransurus. Sic etiam dicimus *Antiochum è vivis excessisse antequam pœnitentiam ageret*, nec tamen sequitur, illum post mortem pœnitentiam egisse. Huic ergo standum est interpretationi, quæ verbis Euangelistæ apprimè congruit.

Arguitur tertiò, Matthæus eodem in capite subdit: *Joseph autem cùm esset justus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere illam.* Quorum verborum hic obvius & genuinus videtur esse sensus: Joseph autem, cùm esset justus, & nollet Mariam traducere è domo paterna in domum propriam, (apud Hebræos quippè desponsatio præcedebat, tum sequebatur introductio sponsæ in ædes sponsi) statuit apud se eam deserere. Hinc Angelus ancipiti cogitationum æstu fluctuanti Josepho, & quid facturus esset hærenti dubio dixit: *Noli timere accipere Mariam*, quasi diceret: *Joseph contrahe nuptias, quas vis dissolvere, & quod restat faciendum, Mariam conjugem deduc in domum.* Ergo quando Josephus intellexit Mariam esse gravidam, nondum Maria habitabat cum eo, nec proinde illi nupta erat. Dici itaque non potest: Mariam fuisse nuptam Josepho ante legationem Gabrielis.

Respondeo, hanc interpretationem, quæ in objectione adducitur, esse planè detortam, & à vero S. Matthæi sensu omninò alienam. Id apertè liquet ex serie Sacri Euangelistæ contextus, qui sic habet: *Joseph autem vir ejus cùm esset justus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere illam.* Quomodo, quæso, Joseph dimittere Mariam potuisset, si in ejus domum necdum fuisset traducta? nam, ut inquit *S. Ambrosius* lib. 2. in Lucam, *quam non accepit, nemo dimittit, & ideò qui volebat dimittere, fatebatur acceptam.* Quomodo etiam Joseph libello repudii Mariam dimittere potuisset, si ipsi nondum esset nupta? Desponsata namque libello repudii non dimittebatur, cùm nec esset in potestate viri, nec in illius ædibus habitaret, nec fidem conjugalem ipsi oppigneraffet. Denique si Maria non fuit tum temporis Josepho nupta, ut quid Matthæus Josephum appellat virum Mariæ? *Joseph autem vir ejus.* Ut quid etiam Angelus, qui Josepho in somnis apparuit ut sedaret æstus, quos tacitus concoquebat, & omnem suspicionem, ac dubitationem ex ignoratione mysterii nondùm ipsi revelati profectam dispelleret, Mariam vocat conjugem Josephi? *Joseph fili David noli timere accipere Mariam conjugem tuam.* Hæ siquidem appellationes *viri* & *conjugis*, in sponsalia de futuro, ex usitato hominum sermone convenire non possunt, alioquì si ejusmodi appellationes ad sponsalia

ſalia de futuro detorquere liceat, nullus profectò in tota Scriptura Sacra locus occurret, ex quo evinci poſſit: Mariam fuiſſe aliquando matrimoniali vinculo ſociatam Joſepho, quod tamen nemo impræſentiarum dicere audeat. Rejectâ itàque adverſariorum interpretatione, duplex ad iſtum Matthæi locum poteſt adhiberi expoſitio, quam Sanctorum Patrum fulcit auctoritas. Prima hæc eſt: *Joſeph autem cùm eſſet juſtus, & nollet eam traducere*, ſeu Mariam ignominioſè accuſare, probro velut adulterii ream exponere, & criminaliter in propriam uxorem agere, ſolemnes ſcilicet adhibendo formulas juris, convocando ſenatum & parentes, ut moris erat apud Judæos, teſte *Joſepho* lib.4. antiq. cap. 8. voluit ut ipſius honori conſultum foret, occultè dimittere illam, ideſt,ne quid infamiæ periculive puellæ conflaret, dare voluit libellum repudii coram paucis arbitris, parentibus, ac proximis agnatis, vel, ut aliis placet Scripturæ Sacræ Interpretibus, voluit Joſeph, ſemoto omni ſtrepitu, Mariam deſerere, peregrinatione in aliam regionem commeando inſtitutâ,eique poteſtatem facere ineundi nuptias cum eo, cujus conſortio prægnans videbatur.

Alteram hujus loci interpretationem, poſt aliquos Sanctos Patres affert *Gerſonius* ſacræ facultatis Pariſienſis Cancellarius, in epiſtola ſecunda de feſto S. Joſephi inſtituendo, quæ extat in quarta parte operum ejus. Dicit enim celeberrimus ille Doctor: Joſephum per revelationem & colloquium Mariæ cognoviſſe, etiam antequam pergeret in montanam Judææ regionem, eam prægnantem eſſe, & de Spiritu Sancto concepiſſe; tuncque Joſephum ſtupore quodam perculſum, & tam ſublimis honoris admiratione defixum, ſimile aliquid cum Petro ſentiiſſe, ac dixiſſe: *Exi à me Domina, quia peccator ſum*. Aut cum Centurione: *Domina non ſum dignus ut inhabites mecum*. Hanc doctiſſimi Cancellarii interpretationem piam eſſe fateor, & ad commendandam S.Joſephi humilitatem ſeu modeſtiam appoſitè,atque ingenioſè ex contextu Scripturæ Sacræ exculptam, priori tamen interpretationi potiùs ſtandum eſſe cenſeo, quippe quæ, ut ait Doctor Angelicus 3.p.q.29. art.2. ad 3. magis conſonat Euangelio.

Arguitur quartò: Omnes Theologi docent contra Calvinum, & Centuriatores Magdeburgenſes,alioſque hujus furfuris heterodoxos, Mariam voto virginitatis ſeſe obſtrinxiſſe longè antequam ab Angelo ſciret ſe Matrem Dei eſſe electam. Eò namque ſpectat plena Mariæ admirationis interrogatio: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* ex quibus verbis *S. Auguſtinus* lib. *de ſancta virginitate* cap.4. Mariam virginitatem voviſſe colligit, alioqui non appoſita videretur interrogatio, ſi de præſenti tantùm,aut de præterito loqueretur Maria, non de futuro, potuiſſet ſiquidem Angelus reſpondere Ma-

Mariæ:Etsi nunc virum non cognoscas, & necdum cognoveris, postmodum cognosces, aut cognoscere poteris. Atqui voto virginitatis è diametro opponitur matrimonium, quia necessariò importat consensum in copulam carnalem, ergo verosimile est, Mariam aut nunquam matrimonium iniisse cum Josepho, aut saltem illud duntaxat contraxisse post legationem Gabrielis, à quo didicit Incarnationis mysterium, & nullum ex ineundo connubio virginitati suæ allatum iri nocumentum.

Respondet *Bollandus* tom.3.de actis Sanctorum ad diem 19.mensis Martii, Mariam & Josephum voti cui se obstrinxerant obligatione fuisse solutos,aut saltem meritò dubitasse: Num voti religione obligarentur, quando matrimonium invicem contrahere debuerunt. Verba illius Auctoris subnectam. *Dirarum*, inquit, *omniumque malorum extremum censebatur in veteri lege desperatio posteritatis, maximè si qui parentibus suis sic vicini essent, ut nisi procreandæ proli operam darent, frustrandi essent majores sui speratæ successionis bono, & retrò in caput volvenda hæreditas. Cùm itaque hæc omnia in Josepho atque Maria tantò fuerint majora, quantò propiùs illi per rectam tàm naturæ, quàm legis lineam ad illam spem admovebantur, cur ego hîc verear cogitationem meam utriusque honori non parùm fortè conducturam aperire, faterique suspicari me rebus sic constitutis; reverà, & ex ipsa natura obligationis, simul cum tali voto vix ac ne vix quidem consistentis, potiori debito prævalente, solutum fuisse ea religione utrumque, aut saltem dubitasse num adhuc obligarentur*. Hactenus *Bollandus*, cujus conjectura jejuna & frigida est,nec in Scriptura Sacra, nec in Sanctis Patribus, nec in tota retrò antiquitate vel minimum vestigium habet, immò Mariæ honori non satis prospicere videtur hic Auctor, dum eam emisso virginitatis voto, instante matrimonio, fuisse solutam,aut saltem dubitasse:Num voti adhuc religione obligaretur, nimiùm audacter ariolatur. Relictâ itaque hac *Bollandi* responsione.

Respondeo primò cum *S.Thoma* 3.p. q.28. art. 4. Mariam antequam cum Josepho jungeretur matrimonio, non absolutè, sed solùm sub hac conditione: *si Deo placeret*, virginitatem ex voto Deo nuncupasse. *Nam tempore legis Mosaicæ*, inquit Sanctus ille Doctor, *oportebat generationi insistere tàm mulieres, quàm viros, quia secundùm carnis originem cultus Dei propagabatur, antequam ex illo populo Christus nasceretur, quapropter licet Virgo in desiderio virginitatem habuerit, super hoc tamen voluntatem suam divino commisit arbitrio*. Nec mirum si sub hac conditione virginitatem voverit Maria, nam cùm certò ipsi non constaret, eo tempore quo vovit,an gratior esse Deo virginitas,quàm matrimonium, debuit hanc adhibere conditionem *si Deo placeret*,quæ conditio propositum virginitatis haud minuit, sed potiùs obedientiæ me-

merito decoravit. Hinc *S. Bernardus* homil.4. ſuper *Miſſus eſt* diſertè docet: Mariam in ea fuiſſe præparatione animi, ut virginitatis, cui ſe obſtrinxerat, votum frangeret, ſi ita Deo placeret. Sic enim Mariam inducit Gabrielem alloquentem: *Cùm ſciat Dominus meus teſtis conſcientiæ meæ, votum eſſe ancillæ ſuæ non cognoſcere virum; qua lege, quo ordine placebit ei ut fiat iſtud? ſi oportuerit me frangere votum ut pariam talem filium, & gaudeo de filio, & doleo de propoſito, fiat tamen voluntas ejus*. Addere etiam poſſum cum *S. Thoma*, Mariam ante legationem Gabrielis etiam abſolutè virginitatem deſpondiſſe, quia ſpeciali revelatione ſciebat, votum à ſe editum Deo gratum & acceptum eſſe: nec ex nuptiis, quas cum Joſepho celebrare debebat, copulam carnalem acceſſuram, unde in revelationibus Sanctæ Brigittæ lib.7. cap.25. Mater Dei famulæ ſuæ ſic locuta legitur: *Ego in Spiritu Sancto certiſſimè ſcivi, quod virginitas mea perpetuò permaneret illæſa, licet ex occulta Dei diſpenſatione viro deſponſabar*. Quapropter illæſo perſtante virginitatis voto, quod edidit Maria, ſive abſolutum, ſive conditionatum fuerit, potuit Maria ante legationem Gabrielis nuptias celebrare cum Joſepho.

Reſpondeo ſecundò: Idem argumentum poſſe retorqueri in adverſarios, nam ſponſalia opponuntur virginitatis voto, ſunt etenim ſponſalia futuri matrimonii inchoatio, ſeu futurarum nuptiarum promiſſio; & in hoc tantùm diſcrepant à matrimonio rato, quod matrimonium ratum ſit contractus per verba, ut ajunt, de præſenti expreſſus, *accipio te in uxorem, accipio te in virum*; ſponſalia vero fiant per verba de futuro, ut loquuntur Scholaſtici, *accipiam te in uxorem, accipiam te in virum*; ſi ergo Maria propter emiſſum virginitatis votum, non potuiſſet ante legationem Gabrielis inire cum Joſepho matrimonium, pari quoque ratione, nec ipſi ſponſalia contrahere licuiſſet, & tamen ultrò fatentur adverſarii, Mariam, non obſtante virginitatis voto, fuiſſe ante legationem Gabrielis Joſepho ſponſione promiſſam; quidni ergo potuit, etiam ante legationem Gabrielis, vero & rato cum Joſepho jungi matrimonio?

Arguitur quintò: Maria & Joſeph nuptias proculdubio celebrarunt, ſervatis Hebræorum circa connubia legibus: Atqui *Maimonides* in tractatu *de connubiis Hebræorum* cap.10.n.17. aſſerit: Puellam non ſtatim poſt ſponſalia in domum conjugis fuiſſe deductam, ſed ei aliquam in parentum ædibus moram fuiſſe conceſſam, credibile itaque eſt, Mariam tempore legationis Gabrielis fuiſſe Joſepho ſponſione promiſſam, eamque hoc temporis ſpatium, quod puellis deſponſatis ante ſolemnem in ædes conjugis deductionem concedebatur, inſumpſiſſe; commorando per tres menſes apud cognatam ſuam Eliſabeth, quibus exactis, Maria in ædes Joſephi deducta eſt, & nuptias cum eo celebravit. Re-

Respondeo: Tempus, quod puellis desponsatis ante solemnem in ædes conjugis deductionem concedebatur, nullâ lege apud Hebræos fuisse præfixum, & aliquando breve admodum fuisse, ut liquet exemplo Rebeccæ *Genesis* cap.24. ubi dicitur: Fratres Rebeccæ postulasse, ne ad Isaac, cui modò fuerat desponsata Rebecca, deduceretur, nisi post decem dies. *Maneat*, inquiunt, *puella saltem decem dies apud nos, & postea proficiscetur*. Tempus etiam illud puellis desponsatis concessum, nullâ apud Hebræos fuisse lege præfixum, testatur *Leo de Modena* part.4. cap.3. *historia de ritibus Judæorum*, ubi asserit: Quasdam desponsatas manere per integrum annum, alias per semestre, plus minus, pro voluntate & commoditate contrahentium. Quid ergo prohibet, ut dicam: Mariam, quatuor circiter mensibus ante legationem Gabrielis, fuisse Josepho sponsione promissam; sicque desponsatam per tres menses in ædibus paternis esse versatam, quarto verò ineunte mense à contractis sponsalibus, matrimonium solemni ritu iniisse cum Josepho, & in eisdem ædibus habitare cœpisse ante legationem Gabrielis. Hæc conjectura, quamvis non sit omninò certa, plus tamen probabilitatis habet, quàm conjectura *P. Lamy*, asserentis: Mariam commorando per tres menses apud cognatam suam Elisabeth, id temporis insumpsisse, quod puellis desponsatis concedebatur ante solennem in ædes conjugis deductionem. Hæc siquidem doctissimi illius viri conjectura, aliena est à ritibus Judæorum, apud quos, ut testatur *Maimonides*, loco supra laudato, desponsatæ versari debent in domo paterna, quamdiù sunt sponsione solùm promissæ, & nondùm viris traditæ. Addo etiam, nec addidisse pigebit, verosimile non esse, his legibus circa connubia sancitis ita Hebræos fuisse adstrictos, ut ab illis, maximè ita volente & disponente Deo, eximi haud potuerint Maria, & Joseph.

Arguitur ultimò: Non decebat, ut Maria subjaceret imperio mariti, & unà cum eo habitaret, qui necdum sciebat eam esse Matrem Dei electam; istud autem mysterium Josepho patefieri non debebat, nisi elapso aliquo tempore, post Verbi Divini conceptionem. Desponsanda itaque erat Maria Josepho, sed donec ille rem omnem esset edoctus, congruebat, ut Maria intereà ab eo abesset post desponsationem per aliquod tempus ante nuptias complendas, quò constare posset, Mariam neutiquam rem habuisse cum Josepho, sed solùm Spiritus Sancti operatione concepisse. Igitur Maria ante legationem Gabrielis fuit tantùm sponsione promissa Josepho, & post reditum à visitatione Elisabeth, fuit ipsi nupta, & in ejus consortium domesticum adscita; eo siquidem tempore innotuit Josepho arcanum, quod ipsum antehàc latebat, Verbi Divini Incarnationis mysterium.

Respondeo: Hanc jejunam & sublestam esse conjecturam, quæ

facilè admodum exsufflari potest. Enimverò expediebat potius, teste *S. Ambrosio* lib.2. in Lucam, ad Mariæ comprobandam virginitatem, ut in ædibus Josephi habitaret, eique nupta esset, dum concepit, quàm si extrà domum Josephi eique nondum nupta concepisset. *Fides*, inquit ille Pater: *verbis Mariæ magis adsciscitur, & mendacii causa removetur; videretur enim culpam obumbrare voluisse mendacio innupta prægnans, causam autem mentiendi desponsata non habuit, cùm conjugii præmium & gratia nuptiarum partus sit fœminarum*. Quibus verbis, ni mea me fallat mens, luculenter docet *S. Ambrosius* ad Mariæ adstruendam virginitatem, & omnem suspicionis causam removendam, convenientissimum fuisse, ut Maria cum Josepho nuptias celebraret, antequam conciperet, essetque prægnans. Idem planè sentit *Doctor Angelicus* 3.p. q.29. art.2. ad 3. Nullâ ergo ratione dici potest: Mariam tribus ab hinc mensibus prægnantem fuisse, quando nupta est Josepho, & ab eo in consortium domesticum suscepta. Nam, ut supra observatum est, factâ semel illa hypothesi, Maria sexto mense post celebratas nuptias filium peperisset, quod cessisset in dedecus, tàm Mariæ, quàm ejus prolis, & Judæorum animis tam insoliti partus novitate suspensis, stupri suspicionem facilè ingerere potuisset. Quod verò in objectione subditur, non decuisse, ut Maria habitaret unà cum Josepho, qui necdum sciebat eam esse Matrem Dei electam; frivolum omnino est & frigidum argumentum. Josephus siquidem perpetuus castitatis amator, & omnis prorsus libidinis expers, tranquillè cum purissima sua conjuge sub eodem tecto versabatur, & per matrimonium, quod inierat cum Maria, nuptias à suspicione criminis defendebat, virgineum partum tegebat, & Mariæ ministerium exhibebat, unde nullum prorsus ex habitatione & societate Mariæ cum Josepho, licet mysterium nondum edocto, periculum emergere poterat.

Antequam huic paragrapho coronidem imponam, velim advertat obiter Lector, *Joannem Gersonium* fac.Paris. Cancellarium pro institutione festi Desponsationis, seu matrimonii Mariæ cum Josepho, strenuam navasse operam; cujus eâ de re pag.733.& 735. tom.4. recentis & castigatæ operum illius editionis, à *Ludovico Ellia du Pin*, Doctore Sorbonico adornatæ anno MDCCVI. duæ extant epistolæ; Unà, cum officio de hacce festivitate à Gersonio concinnato, quod diversum est ab officio de eodem festo, edito à nostro *aurato*, qui à Paulo III. Summo Pontifice obnixè postulavit anno 1546. ut illud suâ auctoritate approbaret pro die 22. mensis Januarii. Cæterùm, licet modò plures Ecclesiæ festum Desponsationis, seu matrimonii Mariæ cum Josepho celebrent, discrepant tamen circa diem, quam huic festivitati assignant, ut videre est apud *Bollandum* ad diem 19. mensis Martii, ubi etiam varias inter orationes à variis conceptas Auctoribus,

bus, ut huic festo congruerent, hanc potissimùm refert ex *Colvenerio* Universitatis Duacensis Cancellario, desumptam ex antiquo Brugensi Breviario, quæ sic habet: *Deus, qui Mariam virginem matrimonialiter Josepho sociasti, ut ex virginali conjugio virginum sponsus nasceretur; fac nos per utriusque intercessionem ipsum diligere virginitatis Auctorem Dominum nostrum Jesum Christum, &c.*

PARAGRAPHUS SECUNDUS

An matrimonium Mariæ cum Josepho fuerit aliquando consummatum? seu utrùm Maria perpetuò permanserit virgo?

MAtrimonium Mariæ cum Josepho fuisse virili congressu consummatum, impiè etiamnùm contendunt obstinati Judæi, qui Christum ex carnali Josephi cum Maria consortio procreatum fuisse blasphemant. In eodem erroris luto hæserunt olim *Cerinthus & Ebionitæ*, quasi pauperes & mendici dicti, ut juxtà vocis hebraicæ ethymologiam interpretatur *Eusebius* lib. 3. hist. Eccl. cap. 27. Denique quarto Ecclesiæ sæculo, & aliis sequentibus, infernus evomuit hæreticos Mariæ virginitatis osores, *Antidicomarianos* nimirùm, *Jovinianum, Bonosum, Helvidium*, qui Mariam in partu, & post partum virginitatis suæ jacturam fecisse asseverare non erubuerunt. Quorum ut confundatur impietas, & Catholicæ Ecclesiæ de perpetua Mariæ virginitate stabiliatur doctrina.

DICO PRIMÒ: *Matrimonium Mariæ cum Josepho non fuisse consummatum, ac subindè Christum Dominum ex carnali Josephi cum Mariæ consortio non fuisse procreatum.*

Hanc assertionem Sole clariùs probant innumera Scripturæ Sacræ loca, quæ generatim ostendunt: Quod sicut Christus secundùm divinam naturam fuit ἀμήτωρ, hoc est, sine matre; ita secundùm naturam humanam fuit ἀπάτωρ, hoc est sine patre; ut planè responderet typo Melchisedechi, qui dicitur ad Hebræos cap. 7. *sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens.* Hinc in sacris litteris Christus antonomasticè vocatur: *Semen mulieris*, Genesis cap. 3. *Lapis è monte excisus absque manibus*, Danielis cap. 2. quibus omnibus Scripturæ locis, majorem lucem ac claritatem affundit celeberrimum vaticinium *Isaiæ* cap. 7. ubi legimus, quod cùm à *Rasin* Rege Syriæ, & *Phacee* Rege Israel obsessa esset Civitas Jerusalem, & impius *Achaz* Rex Juda signum à Deo ob incredulitatem & hypocrisim petere detrectaret; sic locutus fuerit Propheta: *Audite ergo domus David: nunquid parùm vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo? propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum.*

Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel, butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. Hoc autem *Isaiæ* vaticinium fuisse adamussim impletum in Christo, quem Maria, integrâ & illibatâ virginitate, ex Spiritu Sancto concepit; docet Euangelista *Matthæus* cap. 1. *Cùm esset*, inquit, *desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto ...... Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est, pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Hoc autem factum est, ut adimpleretur, quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem: Ecce Virgo in utero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel.* Ex eo itaque clarissimo *Isaiæ* vaticinio planum ac expeditum est, Mariam citra carnale Josephi consortium concepisse Christum Dominum, ac subindè virginem simul & matrem permansisse; quod etiam ipsâ rei veritate convictus negare non est ausus *Mahumetes*, qui licet pleraque Christo Domino ornamenta sacrilego ore detraxerit, Mariæ tamen virginitatem nunquam negavit, immò eam laudavit in alcorano, & Jesum Adamo comparavit, qui sine virili congressu conceptus & in lucem editus est. Soli recutiti Judæi, qui callum obduxerunt, hoc perspicuo *Isaiæ* oraculo, quantùm Christiana fides nitatur, probè intelligentes, sinistris interpretationibus illud aliò detorquere, ejusque vim nonnullis responsionibus eludere ac elevare tentant, quas hîc brevi confutatione dispungere non abs re erit.

Respondent primò Judæi: Ex hoc laudato *Isaiæ* vaticinio evinci nequaquam posse: Mariam in conceptu & partu illibatam custodiisse virginitatem; quia apud *Isaiam* non legitur: *Ecce virgo concipiet*, sed potiùs legendum est: *Ecce adolescentula concipiet.* Vox siquidem *alma*, inquiunt, quæ est in textu Hebræo, significat juvenculam, seu adolescentulam, per quam indigitatur puella quæcunque, sive virum experta, sive intacta, sive nupta, sive innupta. Hinc *Theodotion*, & *Aquila*, in his, quas adornarunt Scripturæ Sacræ versionibus, hoc *Isaiæ* vaticinium hoc pacto sunt interpretati: *Ecce adolescentula in ventre habebit, & pariet filium.* Hanc suam responsionem tutantur Judæi ex Proverbiorum cap. 30. v. 19. ubi *Salomon* hæc habet: *Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitùs ignoro: viam aquilæ in cœlo, viam colubri super terram, viam navis in medio mari, & viam viri in alma, hoc est, in puella.* Quod videtur non posse non designare puellam, quæ jam experta est virum; nam *Salomon* versu sequenti comparat hanc puellam cum muliere adultera, & dicit talem esse viam mulieris adulteræ, quæ castitatem jactat, nec servat tamen; & abstergens os suum dicit: *Non sum operata malum.*

Re-

Respondent secundò Judæi: Hæc *Isaiæ* verba: *Ecce virgo concipiet, &c.* dicta esse de uxore Achaz Regis Judæ, & de ejus filio Ezechia, quem propediem paritura erat.

Verùm utraque Judæorum Responsio, quæ plena rimarum hàc illàc perfluit, multis, iisque invictis momentis convellitur. Primò, quia certissimè constat hanc vocem, *alma*, ei soli puellæ convenire, quæ virginitatem adhibitâ custodiâ servavit, & nunquam virorum aspectibus patuit, sicut asserit *S. Hieronymus* commenr. in cap. 7. Isaiæ: *Quantùm*, inquit, *cum mea pugno memoria, nunquam me arbitror, alma, in muliere nupta legisse, sed in ea, quæ virgo est, ut non solùm virgo sit, sed virgo junioris ætatis, & in annis adolescentiæ*. Et in traditionibus hebraicis sic S. Doctor refellit Judæos: *Ostendant igitur nobis Judæi in Scripturis alicubi positum, alma, ubi adolescentulam tantùm & non virginem sonet, & concedimus eis illud, quod in Isaia apud nos dicitur: Ecce virgo concipiet & pariet, non absconditam virginem, sed adolescentulam significare jam nuptam*. Secundò, hæc vox, *alma*, sæpiùs in sacris litteris ad designandam virginem viro omninò incognitam adhibetur, velut Geneseos cap. 24. ubi Rebecca puella pulchra nimis dicitur, virgoque incognita viro, in textu hebræo legitur, *alma*, & Exodi cap. 2. Mariæ sorori Moysis, quæ virgo itidem erat, idipsum nomen *alma* tribuitur in textu hebræo. Tertiò, *Septuaginta Interpretes* in sua versione, *Onkelosus*, & *Jonathan* in suis paraphrasibus, hunc *Isaiæ* locum sic sunt interpretati: *Ecce virgo concipiet, &c.* Denique certò certius est, *Isaiam* proponere conceptum virginis tanquam mirabile signum, idest, seu rem novam, inusitatam, & prodigii loco habitam; porrò si *Isaias* in hocce vaticinio loqueretur de adolescentula, quæ post delibatam virginitatem, more cæterarum mulierum concipere, & parere debebat, nullum profectò in hoc mirabile signum, aut rarum prodigium Isaias proposuisser, cum frequenter accidat, ut adolescentula, factâ semel virginitatis suæ jacturâ, concipiat & pariat. *Absurdissimum autem est omnium, & ineptissimum*, inquit *S. Basilius* hom. 25. de hum. Christi generatione, *à Domino dari signum tanti mysterii, quod naturæ sit commune omni*. Theodotionis autem & Aquilæ præposteram interpretationem nihil moror; fuerunt enim, ut observat *S. Irenæus* lib. 3. adversus hæreses cap. 24. Judæi proselyti, qui in suis Scripturæ Sacræ versionibus hoc Isaiæ oraculum, & alia quamplurima Scripturæ loca, quæ Christianæ religioni favebant, de industria immutarunt, mutilarunt, interpolarunt. *Aquila* gente Ponticus, urbe Synopæus, primùm Gentilis, postea ex Christiano factus Judæus, & Rabbini *Akibæ* Christiani nominis hostis infensissimi discipulus; Scripturæ Sacræ versionem Græcam conflavit sub Hadriano Imperatore circa annum Christi 130. teste *S. Epiphanio* lib. de pond. & mens. hunc Ju-

dæo-

dæorum profelytum, Biblia in Græcam linguam contentiosè translulisse affirmat *S. Hieronymus* epist. ad Pammachium cap. 4. & comment. in Isaiam cap. 8. *Theodotion* verò, qui sub Commodo Imperat. suam Scripturæ versionem fecit, fuit natione Ponticus, qui fidem Christianam amplexus, deindè ad Ebionis, & Marcionis hæreses prolapsus, tandem proselytus & apostata Judæus factus est. Unde à *S. Hieronymo* proœmio ad Danielem vocatur *incredulus* & *ebionita*. Et epist. 89. ad Augustinum, *homo Judæus, & blasphemus*.

Ad testimonium verò, quod Judæi ad suam fulciendam interpretationem proferunt ex lib. proverbiorum cap. 30. quadrifariam respondetur. Primò dici potest etiamsi eò loci vox, *alma*, designaret puellam corruptam, quod tamen oppidò falsum est, inde tamen minimè sequi, eamdem vocis significationem locum habere cap. 7. Isaiæ, ratio est: Quia alibi, ubicumque hæc vox, *alma*, in sacris litteris occurrit, Virginem semper designat; nemo autem non fatebitur, ex plurium locorum collatione potiùs de genuina illius vocis, *alma*, significatione Judicandum esse, quàm ex unius solius loci sensu. Secundò, dici potest in versione septuaginta Interpretum, sicut & in editione nostra vulgata non legi: *viam viri in alma, seu in puella*, sed *viam viri in adolescentia*, quasi dicat sapiens: difficile admodum esse dignoscere viam viri in adolescentia, quia vaga, versatilis, inconstans est, & perindè difficilis exploratu, ac via aquilæ, serpentis, & navis, quæ nullum post se relinquunt vestigium. Solent enim juvenes in adolescentiæ æstu nunquam sibi constare, sed in diversa singulis horis rapi, diversisque moveri affectibus, ita ut difficillimum sit eorum viam investigare posse, seu eorum vitæ institutum ac scopum internoscere. Tertiò, dici potest Salomonem, dum ait se ignorare *viam viri in alma* voluisse conceptus, & partus Virginis Mariæ grande, & inexplicabile indicare mysterium, quod longè difficiliùs sit cognitu viâ vel aquilæ, vel serpentis, vel navis, eo quod in illis omnibus scissio aliqua datur, & divisio, in partu autem Mariæ Virginis nullum prorsùs vestigium transitus vel divisionis remanserit, sed claustra pudoris virginei penitùs intacta perstiterunt. Denique dici potest Salomonem eò loci innuere dumtaxàt, velle incerta esse Virginis integræ aut corruptæ indicia, tùm quia Virgines etiam defloratæ crimen suum strenuè mentiendo tegere & celare possunt, tùm quia clandestinæ, & occultæ sunt mille nocendi artes virorum, qui Virginibus insidiantur, & tortuosa eorum consilia, adeò ut perdifficile sit eorum fraudes, machinationes, & scelera detegere, ac penetrare.

Alteram quod spectat Judæorum responsionem, manifestum est, eam apertè cum historia Sacra pugnare; edita si quidem est hæc.

Isaiæ prophetia: *Ecce virgo concipiet*, *&c.* regnante jam *Achazo* Rege Juda; supponamus itaque ejusmodi vaticinium editum esse ab Isaia, anno quo regnum auspicatus est *Achaz*, certum est, non posse prædictum Isaiæ oraculum intelligi de Ezechia, quia Ezechias initio regni patris sui Achaz, jam ut minimum novem annos natus erat. Regnavit quippè Achaz annos sexdecim, ut patet ex lib. 4. Regum cap. 16. & eo mortuo statim regnavit ejus filius Ezechias, viginti quinque annos natus cum regnare cæpit, ut colligitur ex lib. 4. Reg. cap. 18. ex quo calculo sequitur: Ezechiam in exordio regni patris sui, jam novum ætatis suæ attigisse annum. Se se ergo Judæi plenis buccis derideudos propinant, dum istud Isaiæ oraculum, *ecce virgo concipiet*, *&c.* intelligendum esse garriunt de uxore Achaz, & de ejus filio Ezechia, quem propediem paritura erat.

Elisâ utrâque Judæorum responsione, nunc propulsare juvat insignem calumniam, quam *Celsus* ethnicus auctor Beatæ Mariæ Virgini temerario ausu importavit, asserens: ut testatur *Origenes* lib. 1. quem edidit contra hunc fidei hostem, Mariam in adulterio fuisse deprehensam, eamque Christum, ex illicito cujusdam *panthera* concubitu conceptum, Clàm enixam fuisse. Hæc autem putidissima calumnia non solùm ex luculentissimo Isaiæ vaticinio, & ex historia Evangelica confutata manet, sed etiam evidenti ratione difflari potest. Enim verò, ut solido utar ratiocinio Illustrissimi Danielis *Huetii* Episc. Abrincensis in lib. de Demonstr. Evangelica propos. 9. quis credat tantâ patientiâ fuisse Josephum, ut manifestam criminis, quod legibus Judæorum tàm severâ animadversione puniebatur, securam vivere permiserit? quis credat, infamem mulierem, inter consanguineos & affines, inter infensos filio suo legisperitos, Sacerdotes, & Pharisæos tutam fuisse? quis credat Jesum ipsum tam spurco, & damnato genitum concubitu, in Ecclesiam Domini fuisse admissum contra Moisis interdictum, neque ipsi ab invidis, & inimicis, quos complures sua ei virtus pepererat, objectum publicè, & exprobatum? quis credat denique Evangelistas, & Apostolos in manifesta re præfractè mentiri ausos, & adversùs rei propalam editæ notitiam, superstitibus etiam pervulgati facinoris testibus, mirabilem quemdam Christi ortum esse commentos, & ad Davidem retulisse. Apagè ergò hanc teterrimam, malèque consutam calumniam, quam hic adduxisse, satis superque refutasse est.

DICO SECUNDÒ: *Mariam tàm in partu, quàm post partum Virginem permansisse.*

Prima hujus assertionis pars, probatur non solùm ex variis veteris Testamenti figuris, quibus Mariæ partus fuit præmonstratus, rubo videlicet ardente & incombusto, *Exodi* cap. 3. vellere Gedeonis, judi-

judicum cap. 6. & virgâ Aaronis, quæ absque ullo exterioris humoris adminiculo, solâ Dei virtute floruit, fronduit, ac fructum fecit, numerorum cap. 17. sed etiam ex perspicuo adstruitur Scripturæ Sacræ testimonio petito ex cap. 44. Ezechielis, *porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non intrabit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam.* Quod prophetæ oraculum interpretantur SS. PP. de Maria Virgine, quæ ob perpetuam, quam conservavit, Virginitatem, verè fuit porta clausa, hortus conclusus, fons signatus. *Porta igitur Maria*, inquit *S. Ambr.* lib. de Institut. Virginis cap. 7. *Per quam Christus intravit in hunc mundum, quandò virginali fusus est partu, & genitalia virginitatis claustra non solvit, mansit intemeratum septum pudoris, & inviolata integritatis duravere signacula, cum exiret ex Virgine.* Atque hæc est Sanctorum Patrum, & Ephesini præterea Concilii Doctrinâ, Symbolorum protestationibus, & utriusque Ecclesiæ perpetuò consensu comprobata, quâ credimus illibatam Mariæ in partu Virginitatem perstitisse, Christique corpus clausis uteri virginalis repagulis, eodem modo foras prodiisse, quo obseratis foribus post resurrectionem ad discipulos penetravit. Nascitur Christus, inquit *Catechismus Concilii Tridentini*, ex matre sine ulla maternæ virginitatis diminutione, & quomodò posteà ex sepulchro clauso, & obsignato egressus est, atque ad discipulos januis clausis introivit: vel ne à rebus etiam, quas naturâ quotidiè fieri videmus, discedatur, quomodò solis radii concretam vitri substantiam penetrant, neque frangunt tamen, aut aliqua ex parte lædunt: simili, inquam, & infinitis partibus altiori modo, Jesus Christus ex materno alvo, sine ullo maternæ virginitatis detrimento editus est. Quod quidem Spiritus Sancti virtute effectum est, qui in filii conceptione & partu, matri ità adfuit, ut ei fœcunditatem dederit.

Altera assertionis pars perpetuâ nititur Sanctorum Patrum traditione, *Origenis* homil. 7. in *Lucam*, *Hieronymi* adversùs *Helvidium*, *& Jovinianum*, *Basilii* homil. 25. *Epiphanii* hæresi Lxxviij. Syricii Papæ epist. 5. ad *Theophilum*, *& Anysium Episcopos*, *Ambr.* lib. de Institut. Virginis, *Chrysologi* serm. 142. & 143. *Hildephonsi* Episcopi Toletani, qui circa medium septimi sæculi duos scripsit libros, in quibus latè differit de perpetua Virginitate Mariæ, adversùs quosdam Hispanos, qui Helvidii hæresim recoquebant. Huic autem avitæ Sanctorum Patrum traditioni, inviolabili temporum serie ad nos usque propagatæ, & in Ecclesia Catholica conservatæ, nemo citrà hæresim refragari potest. Accedit etiam efficax, quam tradit *Sanctus Thomas*, ratio, 3. part. quæst. 28. art. 3. ubi ait: Impium errorem Helvidii, Mariæ post partum Virginitatem negantis, Primò, inju-

injuriam irrogare Spiritui Sancto, cujus Sacrarium fuit uterus Virginalis. Secundò, derogare dignitati, & sanctitati Matris Dei, quæ post hominum memoriam ingratissima mulier videretur, si tanto filio contenta non fuisset, & Virginitatis, quæ in ea miraculosè fuerat conservata, sponte per carnis concubitum jacturam facere voluisset. Tertiò, ipsi Josepho ad maximam præsumptionem fore imputandum, si cò audaciæ venisset, ut eam, quam revelante Angelo, de Spiritu Sancto Deum concepisse cognoverat, polluere prçsumpsisset.

DILUUNTUR
Judæorum, & Hæreticorum objectiones.

ARguitur primò, hoc Isaiæ vaticinium: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium*, intelligi non potest de Maria, quæ concepit & peperit Christum, sed aptari tantùm potest conceptui, & partui prophetissæ uxoris Isaiæ, ergo ex illo Isaiæ oraculo, perperàm colligitur: Mariam illibatâ virginitate, & sine congressu virili concepisse & peperisse Christum. Prob. ant. ex serie rerum, quæ istud Isaiæ oraculum præcesserunt, eique occasionem dederunt. Refert quippè Scriptura Sacra quod cum esset obsessa à Regibus Syriæ, & Israel Civitas Jerusalem, *Achaz*, qui tum temporis judææ Regni habenas moderabatur, hac Syrorum & Israelitarum in se facta conspiratione, cui repellendæ impar erat, perterritus & tantùm non exanimatus, spem omnem salutis & fiduciæ suæ anchoram in Rege Assyrio reponebat. Isaias hoc in præsentissimo discrimine Achazum constitutum hortabatur, ut Deo potiùs confideret, & ne dubitaret de proximè adfuturo auxilio divino, dedit ei optionem alicujus signi, quô cognosceret Achaz copias duorum illorum Regum *Rezin & Pekach*, discessuras ex judæa irrito conatu, sed Achazo signum postulare nolente, sive ex hypocrisi, quasi major esset fides sua, quàm ut his egeret fulcris, sive ex odio Dei veri, ne per miraculum gloria ejùs populo innotesceret, sed potiùs subsecutura liberatio, vel idolis suis, vel etiam prudentiæ & fortitudini suæ accepta referretur, signum, inquam, Achazo postulare detractante, Isaias videns se surdo loqui, sermonem suum direxit ad domum David, eique proximæ liberationis signum dedit, dicens: *audite ergo Domus David .... Dominus dabit vobis signum, ecce virgo concipiet, & pariet filium*, quasi diceret: puella, quæ nunc virgo est, nubet, concipiet, pariet, & infantem educabit, & antequam ille infans, quem paritura est, sciat reprobare malum & eligere bonum, idest, antequàm adoleverit, perfectam ab his hostibus qui Judæam infestant

liberationem consequemini. Proponit ergo Isaias puellæ partum, & infantem qui ex illo partu prodire debebat, tanquam signum proximæ liberationis Judæorum, & fugæ duorum illorum Regum, qui ferro flammâque Judæam depopulabantur. Non potest itaque hoc Isaiæ vaticinium congruere Mariæ, quæ tantùm septem post sæcula paritura erat Christum, cujus etiam nativitas, signum esse non poterat beneficii statim, vel brevi post tempore exhibendi Judæis; sed potiùs ad prophetissam uxorem Isaiæ referri debet hoc vaticinium, idque apertè innuere videtur *Isaias* cap. 8. ubi sic loquitur: *& accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filium*. Ergo istud Isaiæ vaticinium, *ecce virgo concipiet, & pariet filium*, intelligi non potest de Maria Matre Christi, sed de prophetissa uxore Isaiæ.

Respondeo primò, hoc Isaiæ oraculum: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium*, de conceptu & partu Mariæ Virginis esse intelligendum. Quod quidem ut clariùs percipiatur, observari debet, conceptum & partum, de quo loquitur *Isaias* cap. 7. discerni omninò debere à conceptu & partu de quo sermonem habet cap. 8. primus namque conceptus & partus est Mariæ Virginis, quem his verbis designat Isaias: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium*. Alter est conceptus & partus Prophetissæ uxoris Isaiæ, *& accessi ad prophetissam, & peperit filium*. Primum puerum, quem ex partu Mariæ Virginis nasciturum vaticinatur propheta, *Emmanuelem* vocat, illumque constituit ceù signum conservationis domus Davidicæ, ex qua proditurus erat Christus Mariæ filius, unde ait: *audite ergo domus David*. Alterum verò seù Prophetissæ filium appellat, *accelera spolia detrahere, festina prædari*, illumque statuit tanquàm signum destructionis regnorum Syriæ, & Samariæ, ita ut antequam ille puer, quem prophetissa parere debebat, ætatem adultam attigisset, duo illi reges, qui Judæam vexabant, profligandi essent, eorumque regna destruenda. Ut igitur faciliùs solvatur Judæorum objectio & planior sit oraculi Isaiæ sensus, duo distingui debent conceptus & partus, duo itidem pueri, quorum primus sit Christus Dominus natus ex Maria Virgine, alter prophetissæ uxoris Isaiæ filius. Verùm quia ille puer, quem peperit prophetissa, fuit typus Christi filii Mariæ Virginis, quæcumque Isaias de puero prophetissæ vaticinatur, excellentiorem, & veriorem sensum habent, dum Christo Domino accomodantur. Exempli gratiâ: Isaias vaticinatur de puero prophetissæ, quod *antequàm sciat vocare Patrem suum, & Matrem suam auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ coram Rege Assyriorum*. Id autem perfectiùs fuit impletum in Christo filio Mariæ Virginis, quàm in filio prophetissæ uxoris Isaiæ: nam Christus in ipsa infantia prædam Damasci, & Samariæ, Regi Assyriorum, hoc est, gen-

tes

tes tenebris idololatriæ immersas, typicis nominibus designatas, eripuit dæmoni typico pariter nomine adumbrato. Quod in adoratione, quam Magi Christo adhuc vagienti in cunis exhibuerunt, ac gentium in iisdem vocatione completum est, sicut præclarè edisserit *Tertullianus* lib. 3. adversùs Marcionem cap. 12.

Respondeo secundò cum aliis celeberrimis Theologis: *Isaiam* capitibus 7. & 8. de eodem conceptu, & partu Mariæ virginis, & de ortu Christi agere. Quantùm autem ad signum quod pollicetur Isaias dum ait: *Dominus dabit vobis signum, ecce virgo concipiet, &c.* dicunt illi Theologi, partum Virginis non statui ab Isaia tanquam signum proximæ liberationis à duobus Regibus *Rezin*, & *Pekach* qui Judæam armis infestabant, sed partum Virginis proponi ab Isaia velut signum conservationis familiæ David. Ratio est, quia postquam Propheta missus à Deo optionem dedisset Achazo Regi Juda petendi aliquod signum ad confirmationem proximæ ab hostibus liberationis, quam ipsi nomine Dei pollicebatur, & Achaz hujusmodi signum postulare noluisset, tunc Isaias convertit se ad domum David, dicens: *Audite ergo domus David, Dominus dabit vobis signum: Ecce virgo concipiet & pariet filium*. Quasi diceret: ô Judæi bonis estote animis, non est excidenda domus David, sed perpetuò conservanda, & propter hoc dabit vobis Deus signum: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium*, scilicet Christum, qui erit verus Messias, ex domo & familia David oriundus! Addunt etiam illi Theologi Isaiam ex illo signo, quod daturus erat Deus pro conservatione domus David in virgine paritura, sumpsisse argumentum à majori ad minus, ut trepidantes confirmaret Judæorum animos, erga proximam liberationem ab illis duobus Regibus, à quibus vexabantur. Quasi diceret Isaias: ô Judæi, Deus vobis pro perpetua conservatione domus David aliquando daturus est stupendum & prorsùs inauditum signum, ut virgo concipiat & pariat Emmanuelem! Procul igitur omnem abiicite timorem, & in certam erigimini spem, fore ut proximam à Deo consequamini liberationem ab illis duobus Regibus, qui vos impræsentiarùm vexant; si enim Deus maximum illud, & penè incredibile beneficium, de cujus promissionis complemento nemo vestrum dubitat, aliquandò concessurus est, certè istud, quod minus est, quodque vestram ab hostibus liberationem spectat, multò faciliùs largietur.

Arguitur secundò, Matth. cap. 1. dicitur de Josepho: *Et non cognoscebat eam*, idest Mariam, *donec peperit filium suum*. Particula autem *donec* indicat Josephum cognovisse Mariam, postquam filium suum peperit. Deinde *Tertullianus* in lib. de Monogamia cap. 8. ait: Mariam post natum Jesum conjugale solvisse debitum, *& Christum quidem*, inquit: *virgo enixa est, semel nuptura post partum*, quo exemplo

D 2 pro-

probat, secundas nuptias permitti haud debere in Ecclesia. Denique *S. Basilius* homilia 25. *de humana Christi generatione* exponens hæc verba: *non cognovit eam donec peperit*, sic loquitur: *affert hic locus suspicionem, quod, postquam generationi Domini per Spiritum Sanctum administrare castè purèque serviit, tum demum usitata nuptiarum opera Mariæ non recusaverit. Nos autem, quamvis nihil hoc doctrinæ pietatis officiat, siquidem eò usque virginitas fuit, dum dispensationi illa serviret: quod autem deinde secutum est, tanquam nihil ad mysterii rationem pertinens curiosiùs omittamus inquirere*. Ergo Maria saltem post partum virgo non permansit.

Respondeo, particulam illam, *donec*, non innuere Josephum cognovisse Mariam post partum, sed significare, sicut docet S. Thomas, infinitum tempus, adeò ut sensus sit: Josephum nunquam rem habuisse cum Maria. Quæ explicatio aliis Scripturæ Sacræ locis illustrari potest. Nam dum psalm. 119. dicitur: *Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri*, non significatur, quod post impetratam misericordiam oculi avertantur à Deo. Et *Genesis* cap. 8. juxtà editionem vulgatam de corvo ex arca emisso dicitur: *qui egrediebatur, & non revertebatur, donec siccarentur aquæ*. Non indè tamen significatur corvum siccatis aquis rediisse: cùm certum sit corvum nunquam in arcam esse reversum, sed vel cadaveribus incubuisse, vel arcæ insedisse. Ad auctoritatem *Tertulliani* dico, eum, quando librum de Monogamia scripsit, jam à fide Catholica desciviste. *De Tertulliano*, inquit *S. Hieronymus* cap. 9. lib. contra Helvidium, *nihil ampliùs dico, quàm Ecclesiæ hominem non fuisse*. Denique ad testimonium S. Basilii respondeo: Sanctum illum Doctorem, dum ait: Nihil pietatis doctrinæ officere, si quis suspicetur Mariam post partum nuptialia opera viro non negasse, non hoc dicere, quasi unicuique integrum ac liberum sit utrumvis opinari, sed quod putet id nihil referre ad mysterium ab Isaia prædictum, *Ecce virgo concipiet, & pariet filium*, de quo Prophetæ oraculo potissimùm differit *S. Basilius* in prædicta homilia. Nam huic Isaiæ vaticinio sua semper constaret veritas, etiamsi Maria post partum virginitatem non servasset. Cæterùm perpetuam Mariæ virginitatem ad fidem & pietatem pertinere, manifestè docet *S. Basilius* verbis proximè sequentibus: *Nihilominus*, inquit, *quoniam Christum amantium aures non sustinent hoc audire, quod Dei Genitrix aliquando virgo esse desierit, &c.* & deindè exponens illam particulam *donec*, ait: *Illud dicimus quod*, donec, *& si alicujus temporis terminum circumscribere videatur, verè tamen infinitum aliquod præ se fert*. Quæ Sancti Doctoris explicatio, ut nemo non videt, perpetuam Mariæ virginitatem adstruit.

Arguitur tertiò, Matth. cap. 1. Jesus appellatur *primogenitus* Mariæ,

riæ, sed primogenitus ille dicitur, post quem alius genitus est, alioquin non primogenitus, sed unigenitus dici deberet. Ergo Maria, postquam peperit Christum, procreandis liberis operam dedit, adeòque perpetuam non servavit virginitatem. Præterea in Euangelio commemorantur fratres Christi Domini, Matth. cap. 13. *Non ne hic est fabri filius? non ne mater ejus dicitur Maria? & fratres ejus Jacobus, & Joseph, & Simon, & Judas, & sorores ejus apud nos sunt?* Si ergo Christus Dominus fratres & sorores habuit, necesse est, ut Maria post partum non permanserit virgo.

Respondeo: Christum appellari primogenitum Mariæ, non quod Maria alios post Christum genuerit filios, sed quia nullum ante Christum genuit filium. Etenim hic est solemnis Scripturæ Sacræ usus, ut unigeniti interdum vocitentur primogeniti. ex.gr. Deus in veteri lege jubet sibi omnem primogenitum offerri & consecrari, & tamen si ovis unicum genuisset agnum, debuisset ille agnus, licet unigenitus, vi legis & præcepti divini offerri & consecrari Domino tanquam primogenitus. Non absimili igitur ratione Christus, etsi filius Mariæ fuerit unigenitus, appellatur tamen à S. Matthæo, juxtà consuetudinem legis, Mariæ primogenitus.

Ad fratres, quod attinet Christi Domini, qui commemorantur in Euangelio, respondeo: illos fuisse fratres Christi non quidem naturâ, quasi eodem ex patre, aut eadem ex matre progeniti essent, sed cognatione dumtaxat, quippè qui erant filii Mariæ Cleophæ, quæ cognatione & sanguine juncta erat Mariæ virgini, & uxor erat Alphæi, ac mater Jacobi minoris, Josephi, &c. vel, ut putant *Baronius* in apparatu, & *Bollandus* ad diem 9. mensis Aprilis, illi, qui *fratres Christi Domini* in Euangelio dicuntur, fuerunt filii Mariæ uxoris Cleophæ, Cleophas autem erat frater Josephi Sponsi virginis Dei-paræ, sicut asserunt *Egesippus* apud Eusebium lib.3. hist. Eccl. cap.11. & alii Patres apud *Chrystophorum Castrium* hist.Deiparæ cap.1. Quapropter sicut Josephus, & Cleophas erant fratres, ita Maria mater Jesu, & Maria uxor Cleophæ appellabantur sorores, & filii Mariæ uxoris Cleophæ dicebantur fratres Christi filii Mariæ virginis propter eam, quæ inter illos intercedebat, cognationem.

Non me fugit esse aliquos Patres, *Origenem* in cap. 13. Matth. *Epiphanium* hæresi LXXVIII. *Eusebium* lib.2. hist.Eccl. cap.1. *Hilarium* in cap.1. Matth. & alios, qui existimant eos, qui *fratres Christi* Domini in Euangelio appellantur, fuisse filios Josephi ex priori uxore susceptos. Sed hæc viris doctis meritò non probatur sententia. Primò, quia ipsemet *Origenes* in Matth. juxtà editionem *cl. Danielis Huetii* pag.223. fatetur, hanc sententiam haustam fuisse ex libris apocryphis, nempè ex Euangelio Petri, aut ex protoeuangelio Jacobi, idque confirmat

firmat *S. Hieronymus* in cap.12. Matth. ubi hæc habet: *Quidam fratres Domini de alia uxore Ioseph filios suspicantur, sequentes deliramenta apocryphorum*. Secundò, Josephum perpetuò virginem permansisse docet *S.Hieronymus* in lib. contra Helvidium: *Tu dicis*, inquit, *Mariam virginem non permansisse: ego mihi plus vindico, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mariam, ut ex virginali conjugio virgo filius nasceretur. Si enim in virum sanctum fornicatio non cadit, & aliam uxorem habuisse non legitur*. Denique, ut optimè notat *Baronius* in apparatu, erroris arguuntur illi antiqui, qui senserunt Mariam matrem Jacobi minoris fuisse priorem uxorem Josephi Sponsi Mariæ virginis. Nam Maria, quæ fuit mater Jacobi minoris, vivebat tempore passionis Christi Domini, ut constat cap. 15. Marci, *erant autem & mulieres de longè aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome*. Si ergo Maria mater Jacobi minoris fuisset prior uxor Josephi Sponsi Mariæ virginis, habuisset Joseph eodem tempore duas uxores, nempe Mariam Jacobi minoris matrem, & Mariam matrem Christi Domini, quod vel cogitare animus horret. Hac itaque antiquorum relictâ sententiâ, dicendum est cum *S.Thoma* 3.p. q.28. art.3. ad 6. illos, qui in Euangelio fratres Christi Domini nuncupantur, fuisse cognatos Christi. Nec enim in sacris litteris insolens est, ut cognati interdum appellentur *fratres*, sic Abraham nepoti suo Loth dicit Genesis cap. 13. *fratres nos sumus*. Sic etiam Saram vocavit sororem suam. Sic denique Laban alloquitur Jacob generum suum Genesis cap. 14. *Quoniam frater meus es, non servies mihi gratis*.

Arguitur ultimò, in lib. *de ortu Salvatoris* dicitur: Ad partum Mariæ accurrisse obstetrices, quæ necessariæ videntur mulieri patienti in partu dolorem; atqui si Maria fuisset virgo in partu, obstetricibus opus nequaquam habuisset, quia pariendo nullum fuisset passa dolorem, ergo Maria in partu non permansit virgo. Præterea *Tertullianus* lib. *de carne Christi* cap.4. *Origenes* hom.14. in Lucam, *Irenæus* lib.4. adversus hæreses cap.66. *Ambrosius* in Lucam, & alii affirmant: Christum nascendo aperuisse vulvam matris, sed vulva aperiri non potest, nisi pariens mater virginitate spolietur, ergo Maria in partu virginitatem non servavit.

Respondeo: Mariam citra dolorem filium, quem absque libidine conceperat, peperisse. *Conceptus enim Christi*, inquit *S. Bernardus* serm.4. in vigilia Nativitatis, *fuit sine pudore, partus sine dolore*. Hinc fabularum loco accenseri debet id quod legitur in libro *de ortu Salvatoris* de obstetricibus ad partum Mariæ accurrentibus. Id quippè primò opponitur Scripturæ Sacræ *Lucæ* cap. 2. ubi dicitur à Maria virgine, puerum, quem pepererat, pannis fuisse involutum, & in præ-

se-

ſepio repoſitum. Secundò, liber *de ortu Salvatoris*, ut conſtans eſt omnium criticorum judicium, ad apocryphorum claſſem ablegari debet. Tertiò, *S. Hieronymus* hanc de obſtetricibus fabulam rejicit in lib. contra Helvidium: *Nulla*, inquit, *obſtetrix, nulla mulierculárum ſedulitas interceſſit, & mater & obſtetrix fuit, pannis involvit infantem, & poſuit in præſepio: quæ ſententia apocryphorum deliramenta convincit.* Denique in cæteris quidem puerperiis obſtetrice opus eſt, quia ea multipliciter ſordent, & fœtus ex materno utero prodiens ſcatet fœcibus, & turpi illuvie fœdatus in lucem venire ſolet; at in virginis puerperio nihil hujuſmodi accidit, quia in illius partu nihil fuit impurum, nihil illicitum, nihil purgandum, ſed omnia potiùs ſummâ puritate ac nitore tàm ex parte prolis, quàm ex parte matris contigerunt. Quapropter ſancti Patres in objectione laudati, dum aſſerunt Chriſtum naſcendo aperuiſſe vulvam matris, nolunt dicere, ſicut rectè explicat *S. Thomas* 3.p. q.28. art.2. fractionem vel apertionem aliquam interceſſiſſe in hoc partu, ſeu reſerationem clauſtri pudoris virginei, ſed per vulvam apertam intelligunt dumtaxat eam divino miraculo fuiſſe perviam, & nullatenus obſtitiſſe exitui corporis Chriſti ſubeuntis, integris tamen remanentibus pudoris virginei ſignaculis. Dicendum itaque eſt hunc partum non aperuiſſe virginis uterum, ſed illæſo pudoris ſignaculo Chriſtum ex utero matris miraculoſa penetratione emerſiſſe, ſine dolore nixus, ſine diductione partis, quâ fœtus egreditur, ſine ſordibus & repurgamentis, quæ fœtum in cæteris puerperiis comitari ſolent.

DISSERTATIO SECUNDA

De circumſtantiis & prodigiis conceptionis Chriſti Domini, quibus probatur eam fuiſſe planè miraculoſam & ſupernaturalem.

UBi illuxit fortunata illa dies, quâ Deus homines primigeniâ protoparentis labe perditos in libertatem aſſerere, eoſque variis idolorum cultibus diſtractos atque diſſipatos, in unius veræ religionis ſocietatem convocare ſtatuerat; miſit Archangelum Gabrielem ad Mariam virginem, ut ab ea peteret an Mater Dei eſſe vellet? Sacrum colloquium, quod miſcuit Gabriel cum Maria, deſcriptum legimus apud *S. Lucam* cap.1. cujus circumſtantias paucis hîc delibabo, prætermiſſis fabulis, quæ habentur in protoeuangelio Jacobi.

In primis Archangelus Gabriel, Mariam, quam ſolam in penetra-

tralibus, solam sine comite, solam sine teste offendit, his verbis consalutavit: *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*. In qua salutatione, ut optimè observat *S.Thomas*, tria præstitit Angelus: Primò, Mariæ idoneitatem expressit, dicens: *Ave Maria gratia plena*. Secundò, indigitavit conceptum, dum dixit: *Dominus tecum*. Tertiò, prænunciavit honorem consequentem his verbis: *Benedicta tu in mulieribus*, sivè inter mulieres, ob Filii Dei mox futurum conceptum, ob fœcunditatem cum perpetua virginitate conjunctam, ob partum omnis prorsùs doloris expertem, denique ob excellentissima dona, quibus tum Maria fuit nobilitata. Hanc autem Angelicam salutationem, quo animi sensu exceperit Maria, explicat *S. Lucas* dicens: Mariam non nihil turbatam fuisse in auditu hujus sermonis. Quę quidem perturbatio profectà non est ex Angelico aspectu, quasi insolito, cùm potiùs Maria sæpe ab Angelis visitaretur, sed accidit ob conspectum Angeli in peregrina adolescentis specie apparentis, vel ob novam, blandam, neminique mortalium antehàc auditam salutationis formam, vel ob admirationem eorum, quæ ab Angelo dicebantur, quia de se tam magnifica non sentiebat post hominum memoriam modestissima Virgo, vel denique quia hæc turbatio conveniens fuit verecundiæ virginali: *Virginum est*, inquit *S. Ambros.* lib.2. in Lucam, *ad omnes viri ingressus pavere, & omnes viri affatus vereri, Maria etiam salutationem Angeli verebatur*. Mariam trepidantem his verbis confirmavit Angelus: *Ne timeas Maria, invenisti gratiam apud Deum, ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum, &c.* Sed Maria de adamato virginitatis suæ thesauro, quô nihil secundùm Deum antiquiùs habebat, plurimùm sollicita; Angelum interrogavit: *Quomodò fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Quæ interrogatio, non dubitantis Mariæ, aut fluctuantis animi motum, sicut blaterant Calvinus, Lutherus, eorumque gregales, sed Mariæ admirationem prodit. Hinc penitùs proscribi debet sententia Auctoris libri *quæstionum veteris & novi testamenti*, qui quæst. 51. asserit *virgini ambigenti de conceptu possibilitatem Angelum prædicasse*. Hic siquidem liber, qui olim sub ementito S. Augustini nomine circumferebatur, Pelagianis erroribus refertus est, multisque aliis nævis infuscatur, ut luce meridianâ clariùs evincunt *Bellarminus* in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis verbo *Augustinus*, *Possevinus* in apparatu, & Lovanienses in censura huic operi præfixâ Augustinianorum operum tomo quarto. Idque liquet ex bene multis quæstionibus, quæ passim occurrunt in hoc libro, maximè decimâ tertiâ, vigesimâ primâ, quadragesimâ quintâ, octuagesimâ, centesimâ nonâ, &c. ubi illius libri Auctor Pelagianæ hæreseos fuligine tinctus, docet: Homines *non nasci filios diaboli*, aliaque id genus absona, dura, & à veritate prorsus aliena

na obtrudit, quæ jam laudati Auctores, & doctissimi Patres Benedictini Congregationis S. Mauri in recenti & castigatissima operum S. Augustini editione optimo jure perstringunt. Rejecto itaque illius Auctoris, & hæreticorum errore, convenit inter omnes Theologos Mariam, quæ omnia oracula Prophetarum, qui Messiam venturum cecinerunt, ad unguem callebat; de possibilitate conceptionis Christi Domini nunquam dubitasse, sed modum dumtaxat, quo mirabile istud mysterium adimpleri debebat, non curiositatis, sed admirationis affectu impulsam inquisiisse ab Angelo, qui eam confestim hunc ineffabilem modum edocuit in hæc verba prorumpens: *Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi &c.* quasi diceret: ô Maria, concipies, non naturali viâ, non virili concursu, sed sola operatione Spiritus Sancti, qui in te novo & planè incomprehensibili modo illapsus, virtute & efficaciâ fœcundam te reddet, & ex tuis purissimis sanguinibus corpus verbo Dei aptando formabit, nec alium sponsum quàm Deum habebis; quapropter virginitas tua nullum ex conceptu patietur detrimentum, sed potiùs Sanctus hic divinæ naturæ cum humana coitus pudicitiam tuam consecrabit. Quæ ubi audiisset Maria, demissè respondit ac præstitit assensum, dicens: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundùm Verbum tuum.* Et è vestigio in castissimis ejus visceribus operâ Spiritus Sancti ex purissimis Virginis sanguinibus Deus homo formatus est, cui omnes mortales felicitatem acceptam referre debent. Hæ sunt circumstantiæ colloquii Gabrielis cum Maria virgine, quibus ex historia Euangelica prælibatis.

DICO: *Conceptionem Christi Domini esse planè miraculosam & supernaturalem.*

Hæc assertio, quæ est S. Thomæ & omnium SS. Patrum, efficaciùs stabiliri non potest, quàm breviter expendendo sublimia artis & beneficentiæ divinæ miracula, quæ in conceptione Christi Domini certatim collucent, eamque solitis hominum conceptionibus immensum antecellere apertissimè demonstrant.

Primò, in conceptione Christi Domini Maria virgo simul & mater permansit. Hoc quippè eximium ac singulare privilegium soli Mariæ in conceptione Christi asserunt Sancti Patres, quorum traditioni indivulsè adhærens Sedes Apostolica damnavit anno 1677. quemdam Auctorem Italum *Imperialem* dictum, qui apocryphorum librorum *de ortu Virginis*, & tragœdiæ, quæ inscribitur, *Christus patiens*, deliramenta secutus, docebat: S. Annam, citra suæ virginitatis jacturam, Mariam concepisse, sicut observat *Tilmontius* nota 3. de Beata Virgine tom. 1. documentorum hist. Eccl. Nec minus, meâ quidem sententiâ, improbari debent nugacissimi quidam Auctores, qui, pro innatâ, quâ titillantur, cudendi fabulas prurigine, satis ludicrè fingunt

Annæ puerperium absque dolore contigisse, & Mariam absque actu conjugii à Joachimo & Anna, aut saltem in mentis raptu & osculo, in momento, adeòque excluso astrorum concursu, & sine præscriptis à natura tegumentis editam fuisse. Quæ omnia inter gerras & aniles fabulas jure merito reponunt viri eruditi, qui nullam, præter Christi Domini conceptionem, supernaturali modo & in utero Virginis factam unquàm fuisse, ex Scriptura Sacra & ex perpetua Sanctorum Patrum traditione constanter profitentur.

Secundò, conceptionem Christi miraculosam & planè supernaturalem fuisse, probat repentina ejus corporis in utero Virginis conformatio. Enimverò statim ac Beata Virgo voluntaria sui obsequii postulanti Deo munera offerens, Gabrieli præbuit assensum, dicens: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundùm Verbum tuum*. Mirum dictu! eodem momento, nullaque interpositâ morâ, abscedente Angelo, Spiritus Sancti operatione, quæ tarda molimina nescit, compactum est in virginis utero corpus Christi integrum, omnibusque organicis membris absolutum; *Angelo nuntiante, & Spiritu Sancto adveniente,* inquit *S. Gregorius* lib. 18. moralium cap. 35. *mox Verbum in utero, mox intra uterum Verbum caro*. Hæc autem repentina corporis Christi in castissimo Virginis utero formatio,longè excedit omnes limites naturæ, quæ paulatim, variisque gradibus puerulos maternis in visceribus format, suaque opera non tàm citò maturat,sed tardo gressu ad perfectionem provehit, ut videre est in aliis solitis hominum conceptionibus, in quibus nonnisi pedetentim & interjecto diuturno temporis intervallo, corpus humanum disponere, & in carnem, ossa, cæteraque, quibus conflatur membra, conformare consuevit.

Tertiò, in generatione ordinaria semen continuâ serie elaboratum distinguitur in membra, donec menti suscipiendæ fiat idoneum die post conceptum circiter quadragesimo, at corpus Christi non solùm in momento conceptionis fuit integrè formatum, sed insuper eodem momento fuit animatum animâ rationali, *simul caro, simul Verbi Dei caro, simul verò animata anima rationali*, inquit *S. Damascenus* lib. 3. *de orthodoxa fide* cap. 2. hoc fidei dogma impugnarunt olim Arriani, qui, ut testantur *S. Epiphanius* hæresi 60. & *S. Augustinus* lib. *de hæresibus ad quod vult Deum*, pertendebant Christum animâ humanâ fuisse destitutum,ejusque vices Verbum divinum supplevisse. In eumdem errorem abjerunt Apollinaristæ, sic dicti ab *Apollinario*, qui sub Valentiniano Imperatore, & Damaso Romano Pontifice docere cœpit Christum corpus sumpsisse quidem ex Beata Virgine, sed sine anima. Posteà quasi palinodiam decantans, addidit Christum sumpsisse quidem animam, sed quæ mente careret,Verbumque divinum ei fuisse mentis loco. Quæ hæresis, cùm sit è regione

ne

ne opposita Scripturæ Sacræ, quæ multis in locis Christo Domino spiritum & animam tribuit, fuit meritò confutata à Sanctis Patribus *Athanasio*, utroque *Gregorio, Nazianzeno & Nisseno, Basilio, Ambrosio, Epiphanio, Theodoreto*, atque in pluribus Conciliis damnata, *Alexandrino* videlicet anno Christi 362. ab Athanasio cæterisque Catholicis Episcopis coacto, *Romano*, anno 373. Præside Damaso Summo Pontifice, & tandem in œcumenico secundo Constantinopoli habito sub eodem Damaso anno 381.

Quartò, corpus Christi in instanti conceptionis fuit unitum Verbo divino, itaut Christus per ineffabilem illam unionem, & utriusque naturæ divinæ scilicet & humanæ consortium, fuerit Deus & homo, duasque habuerit voluntates & operationes, divinam scilicet & humanam: *Non est intervallum temporis æstimandum inter concepta carnis initium, & concipiendæ divinitatis adventum; unâ quippè fuit in utero Mariæ virginis conceptio divinitatis & carnis, & unus est Dei filius in utraque natura conceptus*, inquit *S. Fulgentius* cap. 4. libri *de Incarnatione & gratia*. Hinc tria fidei dogmata circà conceptionem Christi Domini firmitèr credenda proponit Ecclesia Catholica. Primò docet: naturam humanam à Christo assumptam aliam non habuisse hypostasim præter hypostasim Verbi divini, contra *Nestorium* Patriarcham Constantinopolitanum, qui sub Theodosio Imperatore, & Cœlestino I. Romano Pontifice anno circiter 427. cœpit asserere duas in Christo esse personas, duosque Christos, unum filium *Dei*, & filium hominis alterum, ac subindè Mariam virginem non Dei, sed hominis matrem esse, dicendamque non *θεοτόκον*, sed *χριστοτόκον*. Quam hæresim longè, latèque per omnes fermè Orientis plagas grassantem profligavit Concilium Ephesinum celebratum anno 431. In Nestorium etiam calamum acuit S. Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, ejusque exitialem hæreseos labem, objectâ Catholicæ veritatis luce, atque doctissimis editis lucubrationibus, strenuè oppugnavit. Secundò, docet Ecclesia: naturam humanam per unionem hypostaticam non fuisse absorptam à natura divina, sed potiùs admirabilem illam conjunctionem utriusque naturæ divinæ scilicet & humanæ actiones & proprietates sartas ac tectas conservasse, itaut *nec inferiorem consumeret glorificatio, nec superiorem minueret assumptio*, sicut ait *S. Leo* serm. 1. *de Nativ. Chr. Domini*. Id etiam definitum est contra *Eutichetem* Archymandritam Constantinopolitanum, qui magno animi æstu Nestorii hæresim impugnans, contrariam in partem deflexit, & à fide Catholica descivit: negans in Christo duas esse naturas, & asserens carnem in ipso Incarnationis articulo in divinitatem fuisse commutatam, & ex utraque natura divinâ & humanâ, substantiam coaluisse unam; sicque Christum ut Deum fuisse passum. Quæ hæresis confixa

est in Chalcedonensi œcumenica Synodo sub Marciano Imperatore, & Leone I. Romano Pontifice anno Christi 451. indicta, in qua sancitum est duas in Christo Domino distinctas & inconfusas esse naturas, divinam nimirùm & humanam. Denique docet Ecclesia: duas in Christo esse voluntates & operationes, divinam scilicet & humanam, contra hæreticos Monothelitas, qui ex infecta Eutychianorum stirpe, tanquàm mali surculi pullularunt, & Christo humanam voluntatem & operationem abjudicabant, dicitantes in Christo esse unicam voluntatem & operationem, scilicet divinam. Quæ hæresis proscripta est in sexta Synodo generali sub Constantino Pogonato Imperatore, & Agathone Papa anno 680. atque juxtà Scripturam Sacram & traditionem SS. Patrum approbata fuit doctrina de duabus in Christo voluntatibus & operationibus, divinâ nimirùm & humanâ.

Quintò, Christus in instanti conceptionis suæ fuit verus Sacerdos, idque constat primò ex Apostolo ad Hebræos cap. 5. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron, sic & Christus non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum: filius meus es tu, ego hodiè genui te. Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* Ex quibus Apostoli verbis sic conficitur argumentum: Christus tum temporis fuit Sacerdotio inauguratus, quando Pater sic eum allocutus est: *Filius meus es tu, ego hodiè genui te.* Atqui Pater sic alloquutus est Christum in primo conceptionis momento, eo quippè primo instanti Christus fuit filius Dei naturâ, & à Patre missus, ut esset Mediator Deum inter & homines, ac cruento in Cruce sacrificio eorum peccata expiaret; Christus igitur in primo suæ conceptionis instanti fuit inauguratus Sacerdos, non verò postquam à mortuis excitatus cœlos ascendit, sicut impiè docet *Socinus* in libro, cui titulus est: *Christiana Religionis institutio*. Præterea Sacerdotis officium est, Deo sacrificium offerre, atqui Christus in momento conceptionis suæ verùm sacrificium Deo Patri offerre cœpit, incarnari namque perindè est ac victimam Deo Patri immolandam à Deo verbo assumi, nec alio fine, ut docent Sancti Patres, à Verbo divino, quod vitæ ubertate omninò redundabat, assumpta est natura hominis, quàm velut rationalis hostia Deo offerenda. Cùm igitur Incarnatio, juxtà doctrinam Sanctorum Patrum, non vitæ humanæ, sed mortalitatis & mortis sit assumptio, sequitur Christum in momento Incarnationis suæ sacrificium fuisse auspicatum, quod toto vitæ suæ tempore produxit, & in Cruce consummavit, sicut infrà adversùs Socinum multis momentis evincam.

Sextò, Christus à momento conceptionis suæ fuit Rex, non quod externum & temporale habiturus esset regnum, leges nimirùm po-

politicas condendo, arces ædificando, populum suum vi armorum defendendo, hostes corporalibus pœnis afficiendo, sicut falsò carnales Judæi de suo Messia jactare solent; sed Christus à momento conceptionis suæ fuit Rex, eo quod spirituale ac sempiternum habiturus esset regnum, populum suum videlicet à peccati servitute redimendo, dæmonum potentiam debellando, æternas fidelibus divitias ministrando, animæ sanctitatem, corpori vitam perennem impartiendo, & in hoc sensu Christus sæpiùs in Scriptura Sacra appellatur *Rex*, ejusque imperium æternum fore prædixit *Isaias* cap. 9. his verbis: *Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus: & vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis: super solium David & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud & corroboret in judicio & justitia, à modò usque in sempiternum*. Regnum autem Messiæ, inquit *Cornelius Jansenius* concord. in Lucam, dicitur: Sedes & regnum David: non quod temporale esset, sensibile & terrenum, sed quod in regno Davidis fuit adumbratum, & Davidi in proprio semine promissum sub typo regni sui. Hinc Christus, quamdiù vixit, ab omni fastu alienus, summâ semper fuit humilitate conspicuus, non aureis, sed vilibus vestibus usus, pauperibus comitibus stipatus, & ut omnem affectati imperii suspicionem à se removeret, palàm atque apertè coram Pilato professus est regnum suum non esse de hoc mundo. Idem testati sunt Christi Servatoris nostri propinqui, qui, interrogati à Domitiano Imperatore de Christi regno, cujusmodi esset, quando & ubinam locorum apparêret? Responderunt, teste *Eusebio* lib.3.hist.Eccl.cap.20. non hujus mundi, nec terrarum illud imperium esse, sed Angelicum ac planè cœleste. Quibus apprimè consentit *Tertulliani* sententia lib. *de Idololatria*, cap.8. ubi hæc habet: *Si potestatem quoque nullam Christus ne in suos quidem exercuit, quibus sordido ministerio functus est, si Regem se denique fieri conscius, regni sui fieri refugit, plenissimè dedit formam suis de rejiciendo fastigio & suggestu tàm dignitatis, quàm potestatis. Quis enim magis his usus fuisset quam Dei filius? Quales & quanti eum fasces perducerent? Qualis purpura de humeris ejus floreret? Quale aurum de capite radiaret? Nisi gloriam sæculi alienam & sibi, & suis judicasset*.

Postremo: Conceptionem Christi fuisse miraculosam & supernaturalem facilè colligitur ex beatissima cœlestium donorum copia, & omnigenâ virtutum suppellectili, quâ in momento conceptionis suæ fuit cumulatissimè exornatus. Enim vero Christus in instanti conceptionis suæ non solùm fuit sanctus sanctitate accidentariâ per gratiam habitualem, quâ ipsius anima fuit plenissimè donata, verum

etiam

etiam fuit sanctus sanctitate substantiali à Verbo divino naturæ humanæ Christi substantialiter unito profectâ. Habuit insuper à momento conceptionis suæ gratiam, quam Theologi vocant *capitalem*, quâ constitutus est Caput Angelorum & hominum, præditus fuit scientiâ divinâ, quatenus Deus, & habuit, quatenus homo, scientiam acquisitam, scientiam infusam & scientiam beatam, cujus beneficio jam comprehensor ab instanti conceptionis factus essentiam Dei videbat, omnia præterita, præsentia & futura, singulasque cordium cogitationes etiam secretiores penetrabat. Perfectum denique habuit intellectus & voluntatis usum, per quem statim gloriam accidentalem corporis sui promereri cœpit. Hunc omnium donorum apparatum, quo fuit illustrata conceptio Christi, eleganter describit *S. Bernardus* homil. 2. super *Missus est*, ubi explicans verba Jeremiæ cap. 31. *Creavit Dominus novum super terram, fœmina circumdabit virum*: sic loquitur: *Virum autem dixerim fuisse Jesum, non solùm cum jam diceretur vir Propheta potens in opere & sermone, sed etiam cum teneram adhuc ætate infantis membra Dei Mater blando foveret in gremio, vel gestaret in utero. Vir igitur erat Jesus necdum etiam natus, sed sapientia, non ætate, animi vigore, non viribus corporis, maturitate sensuum, non corpulentia membrorum, vel potius non minus fuit sapientia Jesus conceptus, quam natus: parvus, quam magnus; sive ergo latens in utero, sive vagiens in præsepio, sive grandiusculus interrogans Doctores in templo, sive jam perfectæ ætatis docens in templo, æque profectò plenus fuit Spiritu Sancto. Nec fuit hora in quacumque ætate sua, qua de plenitudine illa, quam in sui conceptione accepit in utero, vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem adjiceretur, sed à principio perfectus; à principio, inquam, plenus fuit Spiritu sapientiæ & intellectus, Spiritu consilii & fortitudinis, Spiritu scientiæ & pietatis, & Spiritu timoris Domini.* His prodigiis, donis, ac privilegiis condecorara fuit conceptio Christi, ex quibus facilè quisque intelligere potest eam fuisse miraculosam & supernaturalem.

Superest nunc: Antequam objectionibus faciam satis, ut paucis exponam, qua die & quo anno conceptus fuerit Christus Dominus. Et in primis circa diem conceptionis Christi, existimo: standum esse per antiquæ traditioni Ecclesiæ, quæ conceptionem Christi, seu annunciationem Beatæ Virginis præfixit diei vigesimæ quintæ mensis Martii, seu octavo Kalendas Aprilis. Testatur enim *S. Augustinus* lib. 4. *de Trinitate* cap. 5. Christum Dominum, juxtà avitam traditionem auctoritate Ecclesiæ roboratam, conceptum fuisse octavo Kalendas Aprilis, hoc est, die xxv. mensis Martii: *Sicut à majoribus*, inquit ille Pater, *traditum, suscipiens Ecclesiæ custodit auctoritas, octavo Kalendas Aprilis conceptus creditur Christus, quo & passus*. Id etiam con-

stat

ſtat ex praxi Eccleſiæ Orientalis, quæ feſtum conceptionis ſeu incarnationis Verbi divini celebrat die xxv. Martii, ut videre eſt in Græcorum menologiis, menæis, & ſynaxariis apud *Bollandum* tom. 3. *de Actis Sanctorum* pag. 135. Ægyptii etiam, Copti, Syri, Chaldæi & Rutheni feſtum Conceptionis Chriſti, ſeu Annunciationis Beatæ Virginis eadem die xxv. Martii recolunt, ut compertum eſt ex eorum Kalendariis & Martyrologiis. Nec diſſentiunt Latini, qui feſtum Conceptionis ſeu Incarnationis ex pervetuſta conſuetudine aſſignarunt diei xxv. menſis Martii, ſicut ex benè multis illorum Martyrologiis, Breviariis & Miſſalibus probat idem *Bollandus*, ſed potiſſimùm ex libro Sacramentorum Gregorii Magni, in quo ad VIII. Kalendas Aprilis celebratur Annunciatio Angeli ad Beatam Mariam. Porro hic tam conſtans & uniformis uſus, qui in utraque obtinet Eccleſia celebrandi feſtum Conceptionis Chriſti, ſeu Incarnationis Verbi divini, ſtatâ die xxv. Martii, argumento eſt univerſalem Eccleſiam ex per antiqua traditione perſuaſum habuiſſe hac die Chriſtum Dominum fuiſſe conceptum.

Fuerunt tamen quædam particulares Eccleſiæ, quæ feſtum Conceptionis, ſeu Annunciationis Mariæ Virginis tranſtulerunt ad diem octavam ante Nativitatem Chriſti, ſeu ad diem decimam octavam menſis Decembris. Hunc ritum obſervavit Eccleſia Toletana, ut liquet ex canone j. Concilii Toletani decimi anno Chriſti 656. celebrati. Eccleſia etiam Ambroſiana, ſeu Mediolanenſis feſtum Annunciationis B. Virginis tranſtulit ad Dominicam ſextam Adventus, qui in prædicta Eccleſia auſpicatur à veſperis Sabbati proximi feſto Sancti Martini, quò fit, ut Dominica ſexta Adventus ſit Dominica dies, quæ Natalem Domini præcedit. Ex hoc autem particularium Eccleſiarum ritu colligi non poteſt Chriſtum non fuiſſe conceptum die xxv. Martii, tum quia ille ritus fuit à paucis Eccleſiis obſervatus, tum quia etiam particulares illæ Eccleſiæ eo dumtaxat fine feſtum Conceptionis Chriſti, ſeu Annunciationis Beatæ Virginis in aliam tranſtulerunt diem, quia dum illa feſtivitas præfixa erat diei xxv. Martii, interdum in Quadrageſimam, vel in feſtum Paſchale incidebat, quibus temporibus condignè, & eâ, quâ par erat, ſolemnitate celebrari haud poterat, ſicut innuunt Patres Concilii Toletani decimi, can. j. notat etiam *Bollandus* Eccleſiam Toletanam, ne recederet à vetuſta conſuetudine celebrandi feſtum Conceptionis Chriſti, ſeu Annunciationis B. Virginis die xxv. menſis Martii, hanc feſtivitatem geminaſſe in eodem anno, idque probat ex lectione, quæ in ſecundo nocturno officii Annunciationis Virginis recitatur in Eccleſia Toletana, quæ ſic habet: *Quamvis Annunciationis B. Mariæ feſtum octavo Kalendas Aprilis nunc celebretur, Toletana tamen Eccleſia utramque retinet ſolemni-*

mnitatem, alteram mense Martio, ut Romanæ Ecclesiæ, quæ Magistra omnium Ecclesiarum & Mater est, sanctissimum institutum sequatur; alteram octavo die ante Natalem Domini: tum quod hæc solemnitas ab ipsa Toletana Ecclesia instituta fuerit, & magna veneratione ab aliis Ecclesiis suscepta, per universam Hispaniam hactenus celebretur. Consulat Lector, si plura desideret, *Bollandum* loco supra laudato, *Thomassinum* in libro *de celebratione festorum* gallico conscripto idiomate, & *Baronium* in notis ad Martyrologium ad diem 25. mensis Martii.

De anno, quo Maria concepit Christum Dominum, non convenit inter Chronologos. Verum quia juxta probabiliorem Theologorum sententiam, quam infra benè multis adstruam argumentis: Maria pepetit Christum die XXV. mensis Decembris, anno Urbis Romæ conditæ 749. Imperii Augusti 40. ante æram vulgarem seu Christianam 5. Consulibus C. Çæsare Augusto XII. & L. Cornelio Sylla, dicendum est: Mariam hoc eodem anno & die XXV. mensis Martii Christum Dominum concepisse. Quoto autem anno ætatis suæ Maria conceperit Christum? Et si certò definiri non possit, probabilius tamen est Mariam exeunte anno ætatis suæ decimo quarto Christum Dominum in suo castissimo utero concepisse; nec enim admitti debet nova *Cajetani* sententia asserentis in cap. 1. Lucæ: Beatam Virginem, dum concepit & peperit Christum, fuisse novemdecim, aut viginti quatuor annorum.

Extat etiamnum, ad solatium & pietatem fidelium, sacra Deiparæ Virginis ædicula, in qua filium Dei de Spiritu Sancto concepit, & quam, habitatione multorum annorum, Jesus, Deipara, & Josephus consecrarunt. Memoriæ siquidem prodiderunt Historici probatissimæ fidei: hanc sacram ædiculam è Galilæa Syriâque in Dalmatiam primùm, & mox è Dalmatia in Picenum miraculo delatam, in Recinetensis agri sylva, piæ Matronæ, cui Lauretanæ nomen, propriâ; consedisse; & inde ortam esse appellationem Lauretanæ domus B. Virginis, quam & in ipso Piceno ter sedem infra annum, iterato divinitus miraculo, Angelicâ ope mutasse, iidem testantur Historici. Rem omnium litteris & constanti famâ comprobatam, Summorum Pontificum decretis confirmatam, confluentium populorum numero longè latèque celebratam, sanctitate loci, & frequentiâ miraculorum luce clarius manifestatam, hîc contra quosdam nimium motosos & criticæ intemperantioris viros fusius demonstrare supervacaneum omnino esse arbitror; maximè cum hac Provinciâ egregiè jam defuncti sint viri doctissimi *Horatius Turselinus* Scriptor elegans historiæ Lauretanæ, *Petrus Canisius* lib. 5. *de Virgine Deipara* cap. 25. *Baronius* & *Spondanus* in Annalibus Eccles. quos Lector adire potest si plura scire aveat.

Ad

Ad recolendum Conceptionis Christi, seu Incarnationis Verbi divini mysterium, Christiani impræsentiarùm recitare solent Salutationem Angelicam, cujus prima pars, quæ Angeli est, & quæ incipit: *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum &c.* in vulgari apud fideles usu non fuit ante sęculum XI. ut invictè probat doctissimus *Mabillonius* præfatione in acta quinti sęculi Benedictini, ex omnibus statutis, quæ ad fidei, morumque institutionem ad illud usque sęculum edita sunt; in his siquidem statutis sola Oratio Dominica, & Simbolum Apostolorum proponuntur absque Salutatione Angelica. Et ne quis putet Salutationem Angelicam, quæ Orationi Dominicæ adjungi solet, ipsius Orationis Dominicæ nomine latè sumpto significari, profert hic cl. Auctor librum precum *Hemmæ* Reginæ Lotharii Francorum Regis conjugis, in Bibliotheca Remigiana asservatum, in quo Oratio Dominica & Simbolum integra, citra Salutationem Angelicam sunt descripta. Eadem etiam Salutatio Angelica Fratribus laicis & illiteratis non præscribitur in statutis Guigonis; sed neque in Regulis Templariorum, Carmelitarum, & Minorum, nec in Testamento S. Francisci, nec in Ritibus Humiliatorum, teste *Joanne à Vitriaco*, immo nec habetur in Breviario Ordinis Fratrum Prædicatorum ad preces Canonicas. Cum igitur Orationi Dominicæ non semper fuerit adjuncta Salutatio Angelica, dici non potest Orationis Dominicæ nomine latè sumpto importari etiam Salutationem Angelicam. Addit etiam doctissimus *Mabillonius*, quod, licet circa XI. sęculum prima pars Salutationis Angelicæ in vulgari fidelium usu esse cœperit, altera tamen pars, quæ incipit his verbis: *Sancta Maria Mater Dei &c.* fuit tantum post XV. sęculum instar appendicis addita, quia, ante Breviarium jussu B. Pii V. Summi Pontificis reformatum, in solo Breviario Cardinalis S. Crucis occurrebat. Cæterùm hæc integra Salutatio Angelica, quam mox devotè omnes in Ecclesia Catholica recitant fideles, solis hæreticis juratis pietatis hostibus displicet, quamvis nihil omnino sit, quod tantillum carpere aut vellicare possint in hac Salutatione Angelica, in qua dumtaxat voces Angelicas repetimus, verba, quæ Elisabeth Spiritu Sancto repleta protulit, usurpamus; *Jesum* Servatorem nostrum, & ventris Mariæ fructum collaudamus, Verbi divini Incarnationis mysterium in mentem nostram revocamus, ac denique Mariam Patronam & Advocatam adhibemus, sive ejus auxilium & interventionem nunc & in hora mortis postulamus.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

Arguitur primo : Christus non est conceptus operatione Spiritus Sancti; ergo conceptio Christi non est supernaturalis & miraculosa. Prob. antec. Si Christus fuisset operatione Spiritus Sancti conceptus, deberet dici filius Spiritus Sancti, sicut dicitur filius Mariæ. Immo potiori jure esset filius Spiritus Sancti, qui fuisset conceptionis ejus principium activum, quàm esset filius Mariæ, quæ solùm materiam subministravit; atqui Christus non est filius Spiritus Sancti, alioquin non esset ex semine Adæ, nec filius Davidis,& Abrahæ; ergo Christus non est conceptus operatione Spiritus Sancti.

Respondeo cum *S.Thoma* 3.p. qu.32. art. 3. ad 1. Christum conceptum esse ex Maria virgine, materiam ministrante, in similitudinem naturæ, seu speciei, & ideo dici filium eius; Christum autem, quà homo est, fuisse quidem conceptum de Spiritu Sancto, sicut de activo principio, non tamen secundùm similitudinem speciei, & ideò Christum non dici filium Spiritus Sancti. Hæc autem S. Thomæ ratio probat: Christum Dominum, etsi conceptum Spiritus Sancti operatione, ipsius tamen filium, sive perfecta, sive imperfecta sumatur filiatio, esse non posse. Primò: Christus nequit esse filius Spiritus Sancti, filiatione perfectâ; quia non procedit à Spiritu Sancto in similitudinem naturæ humanæ, quam in sua conceptione assumpsit; in qua tamen similitudine, ut docent omnes Theologi, sistit perfecta filiatio, utpotè orta ex generatione, quæ est origo viventis à vivente in similitudinem naturæ. Secundò: Christus esse non potest filius Spiritus Sancti filiatione imperfectâ, quæ consequitur gratiam sanctificantem; quia hæc filiatio imperfecta efficit dumtaxat homines filios Dei adoptivos, ratione videlicet similitudinis imperfectæ, quam beneficio gratiæ sanctificantis habent cum Deo; Christus autem, sicut omnes profitentur Catholici, non adoptione, sed naturâ fuit filius Dei,idque definitum est in Concilio Francofordiensi contra duos Episcopos,Felicem Urgelitanum & Elipandum Toletanum.

Aliam rationem adducit *Paschasius* S. R. E. Diaconus lib. 1. *de Spiritu Sancto* cap.2. Cur Christus non sit filius Spiritus Sancti, licet ipsius operatione conceptus? *Quia*, inquit, *homo assumptus ex Maria, operatio Spiritus Sancti fuit, non portio; nec ab eo genitus, sed creatus; conceptus est potentia, non substantia; operatione, non participatione; virtute, non genere*. Nascitur itaque Christus de Spiritu Sancto, & de Maria virgine, nec tamen est filius Spiritus Sancti, sed Mariæ virginis; quia suam illi confert Spiritus Sanctus potentiam, non substantiam; Maria utrumque: confert illi Spiritus Sanctus operationem suam, non ge-

genus; Maria utrumque: nascitur de Spiritu Sancto per gratiam, nascitur de Maria generante per naturam. Legi potest Enchiridion S. Augustini cap.39. & 40. ubi S.Doctor hanc quæstionem: Cur Christus operatione licet Spiritus Sancti conceptus, illius tamen filius non sit? Solidè tractat, eamque multis exemplis dilucidè explanat.

Arguitur secundò: Si conceptio Christi fuisset miraculosa & supernaturalis, corpus ipsius, quod operatione Spiritus Sancti in castissimo Virginis utero supponitur formatum, debuisset esse venustum, elegans, omnibusque suis numeris absolutum, sicut sentiunt Theologi de corpore Adami, quod fuit à Deo immediatè productum, atqui ex Scriptura Sacra, & ex Sanctis Patribus constat: Corpus, quod habuit Christus, non fuisse venustum, sed potius deforme & indecorum. *Isaias* namque cap.43. de Christo dicit: quod *non est ei species neque decor*. Sancti Patres *Clemens Alexandrinus* lib. 6. Stromatum, *Origenes* lib.6. contra Celsum, *Tertullianus* lib. de carne Christi, & lib.3. contra Marcionem, aliique nonnulli asserunt: Corpus Christi fuisse indecoræ & illiberalis formæ. Corpus igitur Christi non fuit Spiritus Sancti operatione formatum, ac subindè ejus conceptio non est supernaturalis & miraculosa.

Respondeo: Corpus, quod Verbum divinum assumpsit, quodque in mundissimo B. Virginis alvo miraculosè Spiritus Sancti operatione compactum est, summam quidem pulchritudinem non habuisse, deforme tamen & indecorum nullatenus fuisse. Primò namque non decebat, ut corpus, quod Verbum divinum assumpsit, esset elegans ac venustum, tum quia non expediebat, ut Verbum divinum, quod in incarnatione se se exinanivit, formam servi accipiens, corporis pulchritudinem, quam despectui habere debemus, assumeret; tum quia etiam, si Christi corpus fuisset elegans ac venustum, homines plus æquò sensibus addicti, nimiùm fortassis tribuissent gratiæ corporali, seu eximio Christi corporis, præstantiorisque vultus lenocinio, quàm gratiæ cœlesti, & occultæ divinitati. Propter has & alias hujusmodi rationes non congruebat, ut corpus Christi operatione licet Spiritus Sancti in Mariæ utero formatum, summam pulchritudinem ac venustatem haberet. Secundò, corpus, quod Verbum divinum assumpsit, nō fuit deforme & indecorum; tum quia nunquam Judæi corporis deformitatē Christo exprobrarunt, qui tamen livore & odio in ipsum perciti, eum à capite ad calcem, ut dicitur, observabant, & subobscuros parentes illi vitio vertebant, *hic est faber, & fabri filius*; tum quia etiam incredibile omnino videtur, ex omni divinitatis plenitudine, quæ in Christo corporaliter inhabitabat, ut ait Apostolus ad Coloss. cap.2. nullum in ejus corpus profluxisse radium, quo illud mediocri saltem formâ perfuderit. Quocircà mihi præ cæteris arridet

F 2 sen-

ſententia illorum Theologorum, qui Chriſto Domino nec illiberalem ſpeciem, quâ homines offendere, aut à ſe repellere potuiſſet, nec ſummè venuſtam, ſed mediocrem formam tribuunt. Undè quando *Iſaias* cap.43. de Chriſto ait: quod *non eſt ei ſpecies neque decor*, hoc non eſt accipiendum de corporis Chriſti ſpecie & forma, ſed de Chriſto, cùm in crucem ageretur, plagis, verberibus, à planta pedis ad verticem uſque lacerato, & ſputis propter nos deformato. Hinc *Hieronymus* in cap.43. Iſaiæ: *Deſpectus*, inquit, *erat* Chriſtus *& ignobilis*, *quando pendebat in cruce, & factus eſt pro nobis maledictum*. Vel, ut ait *S. Auguſtinus* ſerm.22. de verbis Apoſtoli: *Pendebat ergo deformis in cruce, ſed deformitas illius pulchritudo noſtra erat*. Similiter, quando ex adverſò Vates Regius pſalm.44. Chriſtum vocat: *Speciosum forma præ filiis hominum*; id de externa corporis Chriſti elegantia intelligi non debet, ſed de interna potiùs illius pulchritudine, quæ innocentiâ, ſanctimoniâ, juſtitiâ, & divinâ omnium virtutum complexione ſita eſt. *Speciosum forma Dominum appellat Propheta*, inquit *S. Baſilius* in eumdem pſalmum, *cum aciem mentis preſſiùs intendiſſet in ejus divinitatem, non carnis pulchritudinem laudat*. Dici etiam poteſt: Chriſtum Dominum non ſemper, ſed interdum quibusdam hominibus eximiæ pulchritudinis virum ſe ſe videndum præbuiſſe, & ſuaviſſimis ſermonum leporibus, atque ſtupendis, quæ edebat, miraculis quamdam adjunxiſſe oris venuſtatem, quæ tamen oris venuſtas, corporisque elegantia erat tantummodò ad tempus, atque à nativa, & eâ, quam præ ſe ferre ſolitus erat, diversâ. Ad hanc mediam ſententiam, quam ipſe probabiliorem eſſe autumo, benignâ interpretatione flecti & adduci poſſunt ſupra laudati SS. Patres, *Clemens Alexandrinus*, *Origenes*, & *Tertullianus*, qui affirmare videntur: Chriſtum fuiſſe indecoræ & illiberalis formæ. Nam vel illi Patres corpori Chriſti formæ leporem, oris & vultus præſtantem elegantiam tantùm abjudicant, vel loquuntur de corpore Chriſti plagis & verberum ictibus deformato, vel denique comparant formam corporis Chriſti cum pulchritudine divinitatis ipſi hypoſtaticè unitæ, qua facta comparatione, jure merito dicunt formam corporis Chriſti cum divinitate collatam deformem fuiſſe & indecoram. Legi poteſt ſuper hac re liber *de forma Chriſti* editus à *P. Vavaſſore Soc. Jeſu*.

Arguitur tertio: Conceptio, quæ eſt ex muliere, non eſt ſupernaturalis & miraculoſa, ſed planè naturalis, immò immunda, juxtà illud Job cap.25. *Numquid poteſt apparere mundus natus de muliere?* Sed conceptio Chriſti fuit ex muliere; dicit enim Apoſtolus ad Galatas cap.4. *Miſit filium ſuum factum ex muliere*. Ergo conceptio Chriſti non fuit miraculoſa & ſupernaturalis.

Reſpondeo cum *S. Thoma* 3.p. q.33. art.4. Conceptionem Chriſti,

sti, si consideretur ex parte materiæ, quam Virgo Mater subministravit, fuisse naturalem; sed si spectetur ex parte virtutis activæ, omninò supernaturalem & miraculosam fuisse, utpotè novum atque admirabile Spiritus Sancti opus. Ex quo colligit *Angelicus Doctor*: Conceptionem Christi fuisse omnis immunditiæ expertem, quia immunditiees, quæ solitis hominum conceptionibus inesse solent, originem trahunt ex peccato, quatenus cum libidine quis concipitur ex commixtione maris & fœminæ. Quæ quidem carnalis commixtio locum non habuit in conceptione Christi. *Omnis homo*, inquit *Origenes* homil. 12. in Leviticum, *in patre & matre pollutus est, solus verò Jesus Dominus meus in hac generatione mundus ingressus est, in matre non est pollutus. Ipse enim erat, qui dudùm per Salomonem dixerat: magis autem cùm essem bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Non est ergo contaminatus in matre. Sed ne in patre quidem; nihil enim Joseph in generatione ejus præter ministerium præstitit & affectum.* Nec solùm Christus in conceptione sua impollutus omninò remansit, sed etiam matrem suam sanctificavit, ejusque pudicitiam auxit, ut docet *S. Augustinus* in libro contra quinque hæreses cap. 5. *Dicit Deus Creator hominis filius hominis: quid est, quod te promovet in mea nativitate? Non sum libidinis conceptus cupiditate: ego mater, de qua nascerer, feci, si Solis radius cloacarum sordes siccare novit, quantò magis splendor Lucis æternæ, quocumque radiaverit, mundare potest, & ipse pollui non potest.* Idem repetit *Aquilinus* ille Doctor lib. de fide & Simbolo cap. 4. quando itaque Apostolus dicit: Christum factum esse ex *muliere*, per *mulierem* indicare voluit fœminam non corruptam, sed virginem. Nam, ut inquit *Tertullianus* libro de velandis virginibus cap. 5. *hujus vocabuli*, scilicet mulieris, *proprietas ad sexum ipsum, non ad gradum sexus pertinet.* Cur autem Christus carnem ex fœmina susceperit, cùm tamen alio pacto incarnari potuisset, si reverà voluisset? Duplicem rationem afferunt Sancti Patres. Prima est: Ut nobilitaret totam naturam humanam; hinc *S. Augustinus* libro de Agone Christiano cap. 11. *Nolite*, inquit, *vos ipsos contemnere viri, filius Dei virum suscepit. Nolite vos ipsas contemnere fœminæ, filius Dei natus est ex fœmina.* Alteram rationem tradit *S. Ambrosius* lib. de Incarnationis Dominicæ Sacramento cap. 6. Quia, si Christus conceptus & natus haud fuisset ex fœmina, occasionem inde facilè arripuissent hæretici asserendi, ejus humanitatem non esse veram, sed phantasticam. At conceptus Christus ex fœmina, seu corpus ex purissimis virginis sanguinibus formatum assumens, ostendit: se veram carnem corpusque humanum habere, cùm illud omnium hominum corporibus commune sit, ut ex matris sanguine formentur, sicque in antecessum præfocavit Christus hæresim Cerdonianorum, Marcionitarum, Valentinianorum, Appellita-

litarum, & Manichæorum asserentium: Verbum divinum non veram, sed phantasticam & apparentem sumpsisse carnem, vel eam è cœlo detulisse; nec ipsum ex Maria fuisse genitum, sed in opinione dumtaxat apparuisse, atque virgineo utero tanquam canali usum esse. Legatur epistola *S. Augustini* 137. aliàs 3. ad Volusianum, in qua S. Doctor hanc & alias hujusmodi difficultates sibi à Volusiano propositas, & ineffabile Incarnationis mysterium spectantes luculenter exponit.

Arguitur quartò: Maria fuit mater Christi Domini, atqui matres in conceptione filiorum concurrunt activè per effusionem seminis, ut post Galenum & Avicennam docent celeberrimi recentiores Medici. Ergo Maria activè concurrit in conceptione Christi Domini, ac subindè conceptio Christi non fuit miraculosa & supernaturalis, etiam ex parte virtutis activæ.

Respondeo: Huic quorumdam Medicorum opinioni, præferendam esse sententiam S. Thomæ, & aliorum Theologorum, qui docent: Mulieres in generatione non concurrere activè, sed solùm passivè, subministrando videlicet materiam, hoc est, sanguinem ad prolis formationem necessarium. Hæc siquidem S. Thomæ sententia, magis consentanea est doctrinæ omnium Sanctorum Patrum, qui totam efficaciam, seu virtutem activam Conceptionis Christi, soli Spiritui Sancto tribuunt, ita ut Maria activè per seminis emissionem non fuerit operata. Sanè, ægrè audiunt castæ aures, vixque salvo pudore dici potest, Beatam Virginem in Conceptione Christi activè concurrisse, & semen instar aliarum mulierum emisisse. Nam si Maria in Conceptione Christi semen emisit, sequitur primò: eam passam esse delectationem veneream, quod cum illibatâ ejus virginitate cohærere nequit. Secundò sequitur: Christum fuisse in Adamo secundum seminalem rationem, & non tantum secundùm corpulentam substantiam; quia eatenùs alii homines secundum seminalem rationem in Adamo esse dicuntur, quatenùs ab Adamo per virtutem activam viri propagantur, si ergo ponatur activum semen in Beata Virgine quoad generationem Christi, planum erit Christum, quà homo est, & quoad ipsam naturam humanam, fuisse in Adamo, secundùm seminalem rationem, quod tamen tam falsum est, quàm quod maximè, sicut benè multis, iisque invictis rationibus demonstrat *Sanctus Thomas* 3. part. q. 31. art. 6. 7. & 8. dicendum igitur est cum Angelico præceptore: Nullam in Beata Virgine factam esse resolutionem seminis, propter integerrimam ejus virginitatem, ac subindè Mariam in Conceptione Christi activè non fuisse operatam, eam tamen Christi Domini Matrem fuisse, quatenùs subministravit materiam, seu purissimum sanguinem,

nem, ex quo Spiritus Sanctus Corpus Christi in ejus utero, ad prolis Conceptionem à natura destinato, formavit, non verò in illius pectore seù corde, sicut perperam visum est cuidam Doctori Italo, qui, nescio cujus fanaticæ mulieris somniis, & prestigiis delusus, Bononiæ inter concionandum dixit: Mariam Concepisse Christum ex tribus guttis purissimi sanguinis in pectore, seù in corde suo, quæ malè nata, ac temerè in vulgus sparsa sententia fuit, Romæ, teste nostro Cardinali Cajetano, qui tùm presens aderat, confixa, & natalitiis tenebris damnata. Pulchrum etiam contra hoc delirium, novumque commentum *Baptista Mantuanus* edidit opusculum.

Ex hac responsione facilè Lector colligere potest: Beatam Virginem non solùm veram esse & naturalem Matrem Christi, in quantum ex purissimis ejus sanguinibus Corpus Christi in illius utero Spiritus Sancti operatione fuit formatum, sed eam verè Dei Genitricem esse, non quod sit Mater divinitatis, sed quia personæ habentis divinitatem, & humanitatem est mater, secundùm humanitatem. Hæc est Ecclesiæ Catholicæ doctrina Sanctorum Patrum testimoniis, & Conciliorum generalium decretis contrà Nestorium firmata, atque roborata. Nam primò, Ignatius martyr in epistola ad Ephesios, Justinus in dialogo cum Tryphone, Ireneus lib. 3. adversùs herefes cap. 31. Dyonisius Alexandrinus in epistola contra Paulum Samosatenum, Tertullianus in lib. de Carne Christi cap. 17. disertè profitentur: *filium Dei natum esse ex Maria, verbum Divinum extitisse de Virgine*, id est, de illius substantia formatum, ex quo necessariò sequitur Beatam Virginem esse Deiparam. Secundò, Athanasius oratione 4. contra Arrianos, Basilius homilia 25. de humana Christi generatione, Gregorius Nazianzenus epist. 1. ad Cledonium, & Cyrillus Alexandrinus in lib. de recta Fide ad Reginas, seù ad pulcheriam, & Eudoxiam, cap. 6. Beatam Virginem appellant *θεοτόκον*, seù Deiparam. Immò Joannes Antiochenus, qui Nestorii personæ impensiùs favebat, ultrò fatetur in epistola, quam scripsit ad Nestorium, quàm plurimos Ecclesiæ Doctores Mariam Dei Genitricem nuncupasse, sic enim loquitur in predicta epistolâ: *Etenim nomen θεοτόκου nullus unquàm Ecclesiasticorum Doctorum repudiavit, qui enim illo usi sunt, & multi reperiuntur, & apprimè celebres*: & infrà, *Etenim si id quod nominis significatione offertur, non recipimus, restat, ut in gravissimum errorem prolabamur; immò verò, ut inexplicabilem unigeniti filii Dei œconomiam abnegemus, quando quidem hoc nomine sublato, vel hujus nominis ratione repudiata, sequitur mox illum non esse Deum, qui admirabilem illam dispensationem nostræ salutis causa suscepit*. Hanc avitam Sanctorum Patrum doctrinam suis decretis confir-

confirmant Concilia Generalia. Ephesinum Canone 1. anathemate percellit eum, qui *non confitetur Deum esse secundùm veritatem Emmanuel, & propter hoc Dei Genitricem Sanctam Virginem*. Et Synodus quinta Oecumenica Canone 6. anathemate itidem ferit eum, *qui Sanctam Gloriosam semper Virginem Mariam non confitetur verè, & propriè Dei Genitricem*. Nec indè tamen inferri potest: Mariam genuisse divinitatem, aut Deam appellari debere, quemadmodùm inscitè objectabat Nestorius. Nam Maria non ideò Dei Genitrix appellatur, ut inquit Sanctus Cyrillus in epist. ad Monachos, quod genuerit divinitatem, sed quia hominem Deum genuit, non secùs ac etsi mulieres non nisi terrenorum sint corporum Matres, nihilominùs, cùm totum animal pepererint ex anima & corpore compositum, non solam ejus partem peperisse dicuntur; nec aliquis, exempli causâ, dixerit Elizabetham, Matrem Joannis, carnis esse genitricem, non animæ: peperit enim animatum Baptistam. Hujusmodi quidppiam actum esse fatebimur in Emmanuelis generatione. Quippè natum est ex Dei Patris substantia unigenitum ipsius verbum, cùm autem carnem suscepit Dei Filius, eamque propriam sibi fecit, ut filius hominis esset, & nostri similis foret; tunc minimè absurdum dictu: immò necessariò profirendum: illum ex muliere secundum carnem genitum esse, quem admodùm & hominis anima unâ cum proprio corpore gignitur, & unum cum eo reputatur: tametsi naturâ intelligatur, & sit ab eo diversa secundum propriam rationem. Maria ergo dicitur Dei genitrix, quia genuit Christi humanitatem, cui in momento Conceptionis divinitas fuit hypostaticè unita.

Arguitur ultimò: Christus non fuit in instanti Conceptionis suæ donatus plenitudine sapientiæ, nec copiâ virtutum ac donorum supernaturalium, ergo ejus Conceptio non fuit miraculosa & supernaturalis. Probatur antecedens, Lucæ cap. 2. legitur, quod *Jesus proficiebat sapientia & ætate coràm Deo, & hominibus*. Cùm igitur Christùs profecerit sapientiâ sicut & ætate, argumento est eum in instanti Conceptionis suæ nec plenitudine sapientiæ, nec copiâ virtutum, ac donorum supernaturalium fuisse donatum.

Respondeo: hæc verba S. Lucæ eo in sensu accipi debere, quod Christus proficiebat sapientiâ quoad actum, non quoad habitum, sicut exponit Sanctus Thomas 3. part. qu. 12. art. 2. majora quippè Christus in dies edebat sapientiæ opera, non ut augmentum aliquod acciperet, inquit Sanctus Gregorius Nazianzenus oratione 1. ad Cledonium, cùm ab initio omni gratiâ, ac sapientiâ esset absolutus, sed quòd dotes, quibus ob unionem hypostaticam erat cumulatissimè instructus, magis exprometeret, dùm ingenua, quâ pollebat,

bat, indoles, mores amabiles, ſapiens, ſibique ſemper conſtans vivendi ratio, in agendo maturitas, in loquendo prudentia, eum in dies magis admirandum redderent, tùm apud homines, quorum ſaluti conſulebat, tùm apud Deum, cujus gloriam virtute miraculorum illuſtrabat. Hinc Sanctus Lucas eodem in capite ait, quod *ſtupebant omnes qui audiebant ſuper prudentia & reſponſis ejus*. Profectus itaque ille non erat aliud, quàm manifeſtatio divinæ illius ſapientiæ, & ſcientiæ, quæ inſtar theſauri erant in Chriſto abſconditæ, & quas Chriſtus in infantili ætate prodere non debebat, ne homines eum ultrà ætatem ſapere videntes, de illius humanitate dubitaſsent. Hac reſponſione falſi convincitur futilis interpretatio *Eraſmi*, qui in ſuis annotationibus in cap.2. *Lucæ*, ait: deitatem per gradus quoſdam, dotes quibus prẹditus fuit Chriſtus, impartitam eſse naturæ humanæ aſsumptæ, ac ſubindè Chriſtum, ſicut profecit ætatis acceſsu, ità profeciſse dotium incrementis.

Advertat in fine hujuſce diſsertationis Lector, totam Sacram Triadem individuâ operatione concurriſse ad opus Conceptionis Chriſti, juxtà illud in ſcholis conſecratum Theologorum effatum, opera Dei ad extra ſunt indiviſa, & toti Trinitati communia, cum igitur opus Conceptionis Chriſti ſit ad extra productum, toti Trinitati commune eſse debet. Id etiam non obſcurè inſinuare videtur *Sanctus Lucas* cap. 1. his verbis: *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi*. Quæ verba ſic interpretatur Ruffinus in expoſitione ſymboli, *vide*, inquit, *cooperantem ſibi invicem Trinitatem, Spiritus Sanctus venire dicitur ſuper Virginem, & virtus altiſſimi obumbravit ei. Quid eſt virtus altiſſimi, niſi ipſe Chriſtus, qui eſt Dei virtus, & ſapientia? cujus eſt virtus? altiſſimi. Adeſt ergo altiſſimus, adeſt & virtus altiſſimi, adeſt & Spiritus Sanctus*. Huic interpretationi favent multi Ss. Patres *Chryſoſtomus* homil. 49. in Geneſim, *Gregor.magn.* lib.18. moral. *Bernardus* hom.4. ſuper *miſſus eſt*, & *Sanctus Thomas* 3.part. qu. 32. art. 1. non deſunt tamen alii Ss. Patres, & ſcripturæ Sacræ Interpretes, qui, ut videre eſt in prẹfatione operibus Sancti Hilarii recentis editionis à pp. Benedictinis adornatæ prẹfixâ, per *Spiritum Sanctum* in Virginem ſupervenientem, intelligi volunt, vel omnipotentiam Patris, vel filium Dei, ſeù verbum Divinum. Verùm etſi hujuſmodi interpretationes cum analogia fidei non pugnent, meliùs tamen, per *Spiritum Sanctum* in Virginem ſupervenientem intelligitur tertia perſona Sanctiſſimæ Trinitatis, quæ Spiritus Sancti nomine in ſacris litteris ſignatur, & per *virtutem altiſſimi* rectiùs paritèr intelligitur *filius Dei*, qui per unionem hypoſtaticam obumbravit Mariæ, & ex illa carnem & membra humana aſsumens, ſibi naturam humanam intimè

G

mè adunavit, atque indivisibili nexu sociavit. Cœterùm quamvis omnia, quæ de rebus creatis extra se agit Deus, tribus personis ex æquo sint communia, neque unam magis, quàm aliam, aut unam sine alia agere fides doceat, interdùm tamen sacræ litteræ earum operationum, quæ personis omnibus communes sunt, aliam alteri personæ adjudicare solent, sicut creationem Patri, Redemptionem filio, sanctificationem Spiritui Sancto, non secùs ac Patri potentiam, filio sapientiam, Spiritui Sancto amorem. Quamobrem opus Conceptionis Christi, etsi toti Trinitati commune sit, nihilo seciùs Spiritui Sancto speciatim asseritur propter tres rationes, quas affert Sanctus Thomas, & quas hic compendiosè proponam. Primò, quia in Conceptione Christi immensus Dei erga homines profunditur amor, *sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret*. *Joannis* cap. 3. porrò, Spiritui Sancto maximè tribuitur amor, quippè qui à patre filioque procedit, & est terminus eorum voluntatis. Secundò: quia Conceptio Christi facta est ex nullis precedentibus meritis, sed ex sola gratia, ex pura, & gratuita Dei voluntate, sicut compluribus in locis inculcat Sanctus Augustinus; at Spiritus Sanctus est fons uberrimus ex quo omnes gratiæ scaturiunt, juxtà illud 1. ad Cor. cap. 12. *divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus*. Tertiò denique: quia Christi conceptio fuit Sancta, & Immaculata, *non enim*, inquit *Sanctus Augustinus* tractatu 4. in *Joannem*, *conceptus est Christus in iniquitate, quia non de mortalitate Conceptus est, nec eum in peccatis mater ejus in utero aluit, quem virgo peperit, quia fide concepit, fide suscepit*. Sanctificatio autem tribuitur Spiritui Sancto, qui cap. 1. epist. ad Rom. appellatur *Spiritus Sanctificationis*. Ex his D. Thomæ rationibus liquet: opus Conceptionis Christi, toti licèt Sacræ Triadi commune, peculiari tamen ratione Spiritui Sancto esse asserendum. Sed hæc de Conceptione Christi Domini Servatoris nostri levi brachio attigisse sufficiat.

DIS-

DISSERTATIO TERTIA

De Stemmate, & de Origine Christi Domini, seù utrùm Christus ex stirpe Abrahæ, & Davidis Regis, ac subindè ex tribu Juda, ex qua proditurus erat Messias, suum genus duxerit?

TOt inter fidei articulos, quos Christiana Religio fidelibus credendos proponit, non alius est, meâ quidem sententiâ, in quo oppugnando plus Ethnici, & Judæi insudarint, operæque posuerint, quàm in isto, de genere, seù origine Christi Servatoris nostri, quem, hac in dissertatione, pro meo modulo dilucidandum aggredior. Enim verò, cùm Ethnici, & Judæi compertum, ac exploratum haberent: Messiam ex stirpe Davidica, & è tribu Juda, Juxtà Prophetarum oracula, proditurum; in id præsertim incubuerunt, omnesque ingenii sui vires contulerunt, ut obscurarent genus, & originem Christi, quem ob plusquam adamantinam cordis duritiem, ac stupendam mentis cæcitatem, verum Messiam agnoscere, atque profiteri detrectarunt. Primò, ex gentilibus emersit *celsus*, qui in genus Christi aperto morte insurrexit, eumque ex Regio Davidis sanguine satum esse insulsè negavit, quem *Origenes* perdoctè confutavit. Celsum secutus est *Porphyrius*, sicut testatur Sanctus Hieronymus, & Porphyrii vestigia pressit *Julianus Apostata*, qui de industria varias conquisivit, ac congessit cavillationes, quibus Evangelistarum fidem elevare atque sollicitare posset. in hunc fidei transfugam, & Christianæ Religionis infensissimum hostem calamum acuit Sanctus *Cyrillus*. Nec defuere etiam hæretici, qui genus Christi aggressi sunt; *Tatianus* quippè, teste *Theodoreto* lib. 1. fab. hæret. amputavit in harmonia, quam edidit in quatuor Evangelia, genealogias, & alia, quæ ostendunt Christum Dominum natum esse ex Davide secundùm carnem. *Faustus* itidem Manichæus, ne fateri cogeretur: Christum ex Regio Davidis sanguine cretum, seù oriundum esse, ausus est asserere: Christi genealogiam à Matthæo contextam, nec Evangelium esse, nec ad Evangelium pertinere, adeòque, salvâ Evangelii veritate, à se reiici posse. In hunc hæreticum multos libros conscripsit Sanctus Augustinus, sed illius errorem, circà genealogiam Christi, potissimùm confutavit in libris 2. 3. 7. & 23. quos edidit contrà hunc hæreticum Manichæum. Ut igitur tot infrunitorum, malèque feriatorum hominum calumniæ retundantur, & omnibus Scripturæ Sacræ oblatrantibus ora obtu-

obturentur, probandum hac in dissertatione suscipio: Christum Dominum verè ex stirpe Abrahæ, & Davidis Regis, atque è tribu Juda oriundum esse, sicut Sancta, & Catholica credit Ecclesia.

DICO IGITUR: *Christum Dominum verè ortum esse ex stirpe Abrahæ, & Davidis Regis, ac subindè ex tribu Juda, ex qua proditurus erat Messias, suum genus duxisse.*

Hæc assertio inconcussè ex utroque stabilitur testamento, in quo sæpiùs referuntur promissiones à Deo factæ Abrahæ, & Davidi de Messia ex eorum semine nasciturо. Enim verò postquàm Deus præcepisset Abrahæ, ut de terra & de cognatione sua egrederetur, pollicitus est ei, in præmium obedientiæ, Messiam ex ipsius semine nasciturum, in quo benedicerentur omnes gentes, *Genesis* cap. 12. dicit Dominus ad Abraham: *in te benedicentur universæ cognationes terræ.* Et cap. 22. *benedicentur in semine suo omnes gentes.* Quæ verba sic exponit Apostolus ad *Galatas* cap. 3. *Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini ejus. Non dicit in seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, & semini tuo, qui est Christus.* Simili privilegio fuisse donatum Davidem Regem, patet Primò, ex psalmo 88. ubi Deus de Davide sermonem habens, hæc dicit: *ponam in sæculum sæculi semen ejus. Semen ejus in æternum manebit.* Secundò, in multis historiæ Regum locis, Deus, sæpiùs licèt ad iracundiam concitatus sceleribus posterorum Davidis, affirmat tamen se: eos exterminare nolle, eo quod, juxtà verbum suum, servare vellet lucernam David, idque apertiùs declarat *Isaias* cap. 11. *Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet.* Quæ divini oraculi verba, R. Abenesra, R. Salomo, R. Kimchi, R. Arbabenel, R. Arama, quibus assentiuntur Lipmannus in Nizzachon, & plerique recentiores hebræi, de Messia interpretantur. Denique eamdem veritatem sexcentis in locis inculcat novum Testamentum, *Lucæ* cap. 3. *Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta; ut putabatur filius Joseph, qui fuit Heli..... qui fuit Judæ...... qui fuit Abrahæ.* ad *Romanos* cap. 10. *manifestum est enim, quod ex Juda ortus sit Dominus noster.* Et, ut cætera id genus mittam testimonia, quæ Sacras litteras legenti passim obvia sunt, *Matthæus* cap. 1. sic suum auspicatur Evangelium, *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham &c.* Porrò, si Christus revera non fuisset ortus ex stirpe Abrahæ, & Davidis Regis, Matthæus in Evangelii sui exordio sibi omnem omninò abrogasset fidem apud Judæos, in quorum gratiam suum conscripsit Evangelium. Judæi namque integras genealogias tàm privatim, quàm publicè in tabulariis Sacris, & in publicis Archivis maximâ curâ, & religione asservabant, eorum præsertim qui ex tribu *Levi*, vel ex tribu *Juda* originem habebant; ex tribu quidem *Levi*, ne Sacerdotium

tium quisquam ab ea tribu alienus temerario ausu invaderet, ut videre est apud *Josephum* lib. 1. contrà *Appionem*; ex tribu verò *Juda*, ob Messiam ex ea nasciturum. Et quia promissio generalis de proditurо Messia ex tribu Juda, posteà restricta fuit ad domum, & familiam Davidis Regis, hac de causa Judæi nihil tam curæ habebant, quàm ut singulari diligentiâ custodirent tabulas genealogicas eorum, qui à Davide Rege suum genus ducebant, sicut testatur *Julius Africanus* in epistola ad *Aristidem* apud *Eusebium* lib. 1. Hist. Eccl.cap.7. si ergo Evangelista Matthæus falsò asseruisset: Christum ex Abrahamo per Davidem fuisse propagatum, confestim reclamassent Judæi, Matthæo acerrimè contradixissent, ipsumque mendacii palàm insimulassent. Certum autem est, Judæos nunquàm reclamasse, nec ullam super hac re litem Matthæo movisse, quamvis Christum, & Evangelistas calumniandi impotenti libidine æstuarent; Silentium itaque Judæorum,in re tanti momenti, liquidò probat:eos pro comperto habuisse Christum Dominum prodiisse ex prosapia Abrahæ, & Davidis Regis.

Præter hæc momenta ex Sacris litteris petita, aliud, ad genus Christi stabiliendum, efficax suppetit argumentum,quod in hanc formam redigi potest. Christus natus est ex Maria Virgine, atqui Maria Mater Christi orta est ex stirpe Davidis Regis, ergò itidèm Christus. Probatur minor, primò, quia *S. Lucas* cap.2. ait: *Josephum ascendisse à Galilea de Civitate Nazareth in Judæam, in Civitatem David, quæ vocatur Bethleem, eo quod esset de domo, & familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante.* Ex quibus Sacri Evangelistæ verbis colligunt Ss.Patres Ambrosius,Hieronymus,& Augustinus:Mariam ideò cum Josepho venisse in Bethleem Davidis gentilem Civitatem,ut juxtà Cæsaris edictum nomen daret, quia ex tribu Juda, & stirpe Davidica unà cum castissimo suo Sponso erat oriunda. Et meritò quidem id ex verbis Evangelistæ colligunt Sancti Patres. Nam si Beata Virgo non fuisset orta ex stirpe, & familia Davidica, necesse haud fuisset, ut Joseph Mariam jam fætam, immò cujus partus in procinctu erat, tanto itinere fatigaret, eamque secum duceret in Civitatem Bethleem, in qua hi solùm, qui erant de domo, & familia David, profiteri debebant juxtà Cæsaris edictum. Secundò, Maria ideò fuit nupta Josepho quia, ut mox ex Sanctis Patribus evincam, proximo agnationis gradu erat Josepho conjuncta, ita ut Maria, & Joseph ex eadem tribu, & familia essent; atqui Josephus, ut Sacri testantur Evangelistæ, ex Regio Davidis sanguine editus est, ergo Maria Virgo ex eadem quoque prosapia genus suum ducebat. Denique, ut solidè arguit *Sanctus Augustinus* lib. 23. contra Faustum Manichæum, Christus ad stirpem David, & tribum Juda pertinere haud

haud poterat per Josephum, ex cujus semine natus non est, sed tantùm per Mariam Virginem in cujus utero carnem humanam assumpsit. Cùm itaque Christus, sicut sæpiùs in utroque perhibetur fœdere sacro, ortus sit ex stirpe Davidica, & è tribu Juda, necesse est ut credamus Mariam, ex qua Christus Dominus natus est, ad Davidis Regis consanguinitatem pertinuisse; Consanguinitas quippè cum Davide non potuit Christo communicari nisi per Mariam Virginem. *Quisquis itaque*, inquit *Sanctus Augustinus* cap. 9. mox citati libri, *dicit: Mariam ad consaguinitatem David non pertinuisse, manifestum est quod istarum Scripturarum tam excellenti auctoritati obluctetur, ipse ergo convincat non eam pertinuisse ad semen David, & hoc ostendat non ex quibuscumque literis, sed Ecclesiasticis, Canonicis, & Catholicis*. Quibus verbis Sanctus Doctor dispungit vanam, & frivolam Fausti Manichæi objectionem asserentis:Mariam non fuisse ortam ex tribu *Juda*, sed ex tribu *Levi*, eo quod in quibusdam scripturis apocryphis, & fabulosis traditionibus legisset: *Joachim*, Patrem Mariæ Virginis, fuisse Sacerdotem, undè insulsè inferebat: Jesum esse de genere Aaronidarum. Qui error ex summa sacrarum historiarum ignoratione profluxit, perindè ac alius error qui habetur in *Alcorano* cap. 2. de familia *Amrami*, & cap. 1. lib. 3. cui titulus est *de Maria*, ubi asseritur: Mariam Virginem, Jesu Christi Matrem, esse sororem Aaronis, & filiam Amrami; quod sanè putidum mendacium est. Nam Maria Mater Christi orta est tempore Zachariæ, quando non erant Reges, nec in Juda, nec in Israel,sed jam sceptrum erat translatum ad Herodem, quem non fuisse genere Judæum, sed idumæum infra ostendemus, Maria autem, quæ fuit filia Amrami, & soror Moysis, & Aaronis, orta est tempore Pharaonis in Ægypto, & mortua est in *cades*, ut legitur cap. 20. lib. numerorum. Cùm igitur inter utramque Mariam multæ sæculorum Myriades intercesserint, non potuit author Alcorani, nisi per summam, & plusquam supinam Sacrarum Scripturarum ignorantiam,promiscuè confundere Mariam Matrem Christi, quæ ex stirpe David, & è tribu Juda orta est, cum Maria filia Amrami, & sorore Moysis, & Aaronis, quæ ex tribu *Levi* originem traxit.

Diluuntur objectiones.

Arguitur primò: Christus Dominus ortus est è Tribu Levi, ergo nec ex Tribu Juda,nec ex Prosapia Davidica genus suum duxit. Prob. antec. Benè multi SS. Patres & antiqui Scriptores tradunt Evangelistam Lucam texuisse Christi Domini genealogiam per lineam Sacerdotalem, seu per lineam *Nathanis*, qui fuit filius naturalis

Uriæ

Uriæ Sacerdotis, à Davide Rege, post initum cum *Bersabea* uxore Uriæ matrimonium adoptatus; ergo Christus, juxtà genealogiam, quam edidit Lúcas, ortus est è Tribu Levi, non ex Tribu Juda.

Respondeo: Maximâ quidem cum veneratione excipiendam esse SS. Patrum, & antiquorum Scriptorum sententiam in iis, quæ ad fidem & morum regulam spectant, neminem tamen SS. Patrum, quando in unam & eandem sententiam non conspirant, in his præsertim, quæ ad historiam, & minuta, leviaque rerum genera pertinent, auctoritate ita constringi debere, ut ab ea interdum recedere non liceat, maximè, quando certò certius constat, sententias, quas tradiderunt, minus veritati consonas esse. Porrò, multis momentis evinci potest: sententiam illorum Patrum & antiquorum Scriptorum, qui docuerunt: Lucam texuisse genealogiam Christi per lineam Sacerdotalem, non esse veritati consentaneam. Primò, quia minimè constat *Uriam* virum Bersabeæ fuisse Sacerdotem, nec proindè *Nathanem*, quem illi antiqui putarunt esse Uriæ filium naturalem, ad lineam Sacerdotalem pertinuisse. Secundò, *Nathan* non fuit filius naturalis *Uriæ* viri Bersabeæ, sed potiùs Davidis Regis, ut claro adstruitur sermone lib. 1. Paralip. cap. 3. ubi sic referuntur generationes Davidis Regis: *Porrò in Jerusalem nati sunt ei filii Simmaa, & Sobab, & Nathan, & Salomon, quatuor de Bersabea filia Ammiel.* Tertiò, *Josephus* lib. 20. antiq. Jud. cap. 18. in serie, quam edidit Pontificum, nullius meminit eorum, quos Lucas recenset à Nathane usque ad Josephum virum Mariæ, quod quidem argumento est, neminem eorum fuisse Sacerdotem. Denique si S. Lucas edidisset genealogiam Christi per lineam Sacerdotalem, ut visum est illis antiquis, Christus fuisset ortus ex Sacerdotibus, adeòque ex Tribu Levi suum genus duxisset, quod tamen erroris arguit Apostolus in epist. ad Hebræos cap. 7. ubi hæc habet: *Si ergo consummatio per Sacerdotium Leviticum erat . . . . . quid adhuc necessarium fuit secundùm ordinem Melchisedech alium surgere Sacerdotem, & non secundùm Aaron dici? . . . . . manifestum est enim, quod ex Juda ortus sit Dominus noster, in qua Tribu nihil de Sacerdotibus Moyses locutus est.* Quamvis ergo nonnulli SS. Patres & antiqui Scriptores existimaverint: Lucam Christi Domini texuisse genealogiam per lineam Sacerdotalem, nihilosecius nobis religio esse non debet ab eorum desciscere sententia, nam, ut optimè ait *Vincentius Lirinensis* cap. 39. sui commonitorii: *Antiqua Sanctorum Patrum consensio, non in omnibus divinæ legis quæstionibus, sed solùm in certa præcipuè fidei regula, magno nobis studio & investiganda & sequenda est.* Sed de auctoritate SS. Patrum plura legesis apud nostrum *Melchiorem Canum* lib. 7. de locis Theologicis.

Arguitur secundò: Si Christus ortus esset ex stirpe Abrahæ, & Da-

Davidis Regis, sequeretur: eum fuisse in Adamo, & decimatum in lumbis Abrahæ, atqui nulla ratione dici potest: Christum fuisse in Adamo, & decimatum in lumbis Abrahæ, alioqui ejus caro fuisset obnoxia peccato originali, quod transfunditur in omnes, qui ab Adamo propagantur; ergo Christus non fuit ortus ex stirpe Abrahæ, & Davidis Regis.

Respondeo cum *S. Thoma* 3.p. q.31. art.6. ad 1. Christum fuisse in Adamo secundùm corpulentam, seu corporalem substantiam, quia substantia corporis Christi, idest, materia, quam sumpsit ex virgine Maria, fuit in Adamo sicut in principio activo, non autem sicut in materiali principio. Nam materia illa non fuit formata in corpus Christi per virtutem seminis ab Adamo profectam, sed per solam Spiritus Sancti operationem; & ideò concludit *S. Thomas*: Christum non fuisse in Adamo secundùm seminalem rationem, per quam ad omnes omninò homines propagatur peccatum originale, cujus penitùs expers fuit Christus Dominus. Similiter respondet Doctor Angelicus: Christum non fuisse decimatum in lumbis Abrahæ, quia nomine decimationis intelligit Apostolus in epist. ad Hebræos cap. 7. actionem illam, quâ, ut narratur Geneseos cap. 14. Abraham decimas obtulit Sacerdoti Melchisedech, illâ actione figurans, & quasi protestationem faciens, quod Melchisedecum tanquam Superiorem agnosceret, se verò imperfectum & inferiorem. Undè infert Apostolus: Sacerdotium Melchisedeci, in quantum gerit figuram Christi, esse majus Sacerdotio Levi, qui erat in lumbis Abrahæ, & simul cum eo decimatus, utpotè per Isaac & Jacob ab eo propagatus. Si igitur Christus esset in lumbis Abrahæ decimatus, fuisset subditus & inferior Melchisedeco, quod palàm Scripturæ Sacræ adversatur. Dicitur enim de Christo Psalmo 109. *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech*. Quapropter dicendum est cum S. Thoma: Omnes quidem in Abrahamo fuisse decimatos, idest, præfiguratos indigere curatione, quæ est per Christum, at in lumbis Abrahæ non fuisse decimatum Christum Dominum, quia ab eo secundùm seminalem rationem non fuit propagatus. Id præclarè exponit *S. Augustinus* lib. 10. de Genesi ad litteram cap.20. his verbis: *Nec Levi, nec Christus in lumbis Abrahæ secundùm animam, secundùm verò carnem & Levi & Christus, sed Levi secundùm concupiscentiam carnalem, Christus autem secundùm solam substantiam corporalem; cùm enim sit in semine & visibilis corpulentia, & invisibilis ratio, utrumque concurrit ex Abraham, vel etiam ex ipso Adam usque ad corpus Mariæ, quia & ipsum eodem modo conceptum & exortum est. Christus autem visibilem carnis substantiam de carne Virginis sumpsit; ratio verò conceptionis ejus non à semine virili, sed longè aliter, & desuper venit. Ille igitur est decimatus in Abraham,* qui

qui sic est natus . . . . . per legem scilicet repugnantem legi mentis , & invisibilem concupiscentiam, &c. Non autem & ille ibi decimatus est , cujus caro inde non fervorem vulneris , sed materiam medicaminis traxit ; nam cùm ipsa decimatio ad præfigurandam medicinam pertinuerit , illud in Abrahæ carne decimabatur, quod curabatur , non illud unde curabatur . Idem docet *Aquilinus Doctor* serm.14. de verbis Apostoli cap.10.

Arguitur tertiò: Christus pertinere non potuit ad stirpem & familiam Davidicam , nisi per Mariam virginem , ex qua natus est ; atqui Maria virgo non est orta ex progenie & familia David , ergo nec pariter Christus . Maj. certa est : Christus enim pertinere non potuit ad stirpem & familiam David per Josephum, cùm fidei dogma sit : Josephum non fuisse patrem naturalem Christi, nihilque ipsi cum generatione Christi fuisse commune . Probatur itaque minor propositio: Maria virgo, Lucæ cap.1. dicitur cognata Elisabeth de filiabus Aaron, atqui Aaron erat de Tribu Levi, Exodi cap. 6. ergo Maria, quæ erat cognata Elisabeth, ex Tribu Levi suam originem ducebat .

Respondeo: Mariam virginem fuisse quidem cognatam Elisabeth, indè tamen deduci minimè posse: eam fuisse de Tribu Levi, seu de Tribu Sacerdotali . Ratio est , quia Sacerdotes , quorum Deus portio erat, eâ lege non adstringebantur, quâ cautum erat, ut qui hæreditate potiebantur intra suam Tribum & familiam nuberent , ne hæreditates permiscerentur , quæ lex habetur Numerorum libri cap. ultimo, sed cuilibet Sacerdoti integrum erat sibi ex omni Tribu uxorem adsciscere . Fieri ergo potuit, inquit *S. Thomas* 3.p. q.31. art.2. ad 2. ut pater Elisabeth, qui erat de Tribu Sacerdotali , uxorem duxerit de stirpe David, ratione cujus matrimonii Maria virgo ex stirpe David oriunda cognationem habuerit cum Elisabeth . Vel potuit pater, aut aliquis majorum Mariæ virginis uxorem ducere de stirpe Aaron, seu de Tribu Levi,iisdem cum Elisabeta parentibus prosatam. Lex siquidem, quæ lib. Numerorum cap. ultimo jubet intra eamdem Tribum virgines nubere, ad solas spectat virgines , quæ, defectu prolis masculæ, ex asse hæredes erant, seu quæ patri in hæreditate succedebant, & non ad illas, quæ nullam sortiebantur hæreditatem , sicut exponit *S.Thomas* 1.2. q. 105. art.2. ad 2. eamdemque huic legi adhibent interpretationem doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes, *Paulus à Sancta Maria Burgensis Episcopus* ad cap. 36. lib. Numerorum, *Cajetanus* in commentario, *Andreas Masius* comment.in Josue cap.17. *Mariana* in scholiis, *Bonfrerius*, & alii . Immo virgines , quæ hæredes erant, modò hæreditatem, quæ illis obtingebat, repudiarent , & avitis renunciarent juribus , poterant cum aliis Tribubus jungere connubia . Hinc lib. Judicum cap.21. legimus: Cæteras Tribus , quominus filias suas nuptum darent Beniaminitis , ostendisse se non lege

divinâ, sed jusjurandi religione dumtaxat prohiberi. Constat etiam ex lib.1. Regum cap.18. Davidem sine ulla religione aut scrupulo Beniamitidem duxisse uxorem; & lib.2. Paralip. cap.22. *Jojada* Pontifex nupsit filiæ Joram, quæ erat de Tribu Juda. Alia id genus exempla passim in sacris litteris occurrunt. Cùm itaque Leviticæ gentis virgines rerum soli capaces non essent, idest, nullam sortirentur hæreditatem, poterant viris extra Tribum suam nubere. Potuit ergo Maria virgo esse cognata Elisabeth, quia aliquis majorum Mariæ virginis, licet de stirpe Davidis esset, nupsit virgini Leviticæ. Quod quidem, sicut observat *S. Thomas* post *S. Gregorium Nazianzenum* in carmine de genealogia Christi, nutu superno contigit, ut Christus Dominus, qui Rex est & Sacerdos, ab utroque genere tàm Regio, quàm Sacerdotali nasceretur secundùm carnem, & dum unus in Cœlo Dei filius ante sæcula ineffabili nascitur exordio, etiam in terra ex clara Regum pariter & Sacerdotum progenie ortus, illustrium titulorum sibi apices vindicaret.

Instabis: in editione vulgata, quæ à Concilio Tridentino *authentica* fuit declarata, sic legitur cap.ultimo lib. Numerorum: *Omnes viri ducent uxores de tribu & cognatione sua, & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipient*. Quæ quidem lex his verbis concepta omnes omninò viros & fœminas comprehendit, ipsisque indiscriminatim vetat ne nubant extra suam Tribum. Falsum igitur est hanc legem latam Numerorum cap.ultimo non spectasse Sacerdotes, quorum Deus portio erat, aut illas virgines, quæ nullam sortiebantur hæreditatem, vel quæ hæreditati nuncium remittebant.

Respondeo: Hunc editionis nostræ vulgatæ locum ita intelligi debere, ut cum sensu textus hebraici & antiquarum Scripturæ Sacræ versionum consentiat. Porrò, textus Hebraicus & antiquæ Scripturæ Sacræ versiones legem, sancitam Numerorum cap. ult. limitant ad filias, quæ, ob defectum fratrum, paternam hæreditatem colligebant. Sic enim habet text.Hebr. *Omnis ideò filia possidens hæreditatem de Tribubus filiorum Israel, alicui de familia Tribus patris sui erit in uxorem, ut hæreditent filii Israel singuli possessionem patrum suorum*. Targû Onkelosi: *Et omnis filia hæres possessionis de Tribu filiorum Israel, Uni de familia Tribus patris sui sit in uxorem, ut hæreditent filii Israel singuli possessionem patrum suorum*. Syriaca versio: *Et quæcumque filia possederit hæreditatem ex Tribu filiorum Israel alicui ex Tribu domus patris sui nubat, ut possideat quisque filiorum Israel hæreditatem patris sui*. Idem legitur in versione Arabica, & in versione LXX. Interpretum. Quocircà cùm textus Hebræus, & antiquæ Scripturæ Sacræ versiones legem, latam Numeror. cap.ultimo de ineundis connubiis intra eamdem Tribum, limitent ad filias quæ, defectu prolis masculæ, possident hæreditatem, dicendum est

est eodem in sensu esse intelligendam nostram editionem vulgatam. Addo etiam: non deesse criticæ disciplinæ peritos, & Scripturæ Sacræ doctissimos Interpretes, qui existimant: editionem vulgatam, loco mox laudato, in quo legem de ineundis connubiis non satis claré explicat, corrigi, & emendari debere ad normam textus Hebræi. Quamvis enim Concilium Tridentinum cæteris, quæ id ætatis circumferebantur Scripturæ Sacræ versionibus Latinis, editionem vulgatam prætulerit, eamque authenticam declaraverit; non eam tamen eo in sensu authenticam declaravit, ut præponi debeat originariis, seu primigeniis exemplaribus Hebraicis, & Græcis, cùm certum sit; Summos Pontifices Sixtum V. & Clementem VIII. etiam post Concilium Tridentinum, nonnulla editionis vulgatæ loca, quæ temporis rerum omnium edacis injuriâ, vel incuriâ typographorum, vel ignorantiâ sciolorum erant interpolata, aut minus accuratè translata, ad normam Hebræorum, & Græcorum Codicum correxisse, atque diligenter castigasse; sed solùm eo in sensu editionem vulgatam authenticam pronunciavit sac. Synodus Tridentina, ut nihil prorsus contra fidem, & bonos mores complectatur. *Eatenus igitur*, verba sunt *Andreæ Vegæ*, qui Concil. Trid. aderat, cùm decretum illud de sac. Scripturis editum est lib. 15. in Concil. Trident. cap. 9. *Voluit Synodus authenticam haberi* (editionem vulgatam) *ut certum omnibus esset, nullo eam defœdatam errore, ex quo perniciosum aliquod dogma in fide, & moribus colligi possit.* Hanc nonnullorum hujus temporis Theologorum sententiam obiter dumtaxàt refero, nec tamen approbo. Consulat Lector nostrū *Natalem Alexandrū* in dissert. de edit. vulg. & in anticritica contra *P. Frassenū Franciscanum.*

Arguitur quartò: Si Maria reverà orta esset ex prosapia Davidis Regis, debuissent *Matthæus* & *Lucas* texere Christi genealogiam per Mariam, ex qua Christus natus est, non verò per Josephum, qui, ut fides docet, non fuit pater naturalis Christi, & cuius proinde genus ad Christum pertinere minimè potuit; atqui *Matthæus* & *Lucas* genealogiam Christi per Mariam non texuerunt; sed per Josephum, argumento itaque est: Mariam non esse oriundam ex stirpe Davidis Regis, ac subindè Christum ad familiam, & stirpem Davidicam nullo pacto pertinere posse.

Antequàm huic lubricæ & implexæ difficultati, quæ omnibus stemmatis, seu genealogiæ Christi Expositoribus crucem fixit, faciam satis; varias subnectam responsiones, quas ad hunc gordium nodum dissolvendum varii excogitarunt Auctores.

Primò, respondent nonnulli: *Matthæum*, & *Lucam* genealogiam Christi duxisse usque ad Josephum, cujus tamen filius naturalis non fuit, quia *Matthæus*, & *Lucas* in texenda genealogia Christi se se accommodarunt opinioni Judæorum, & Paganorum, qui putabant

Christum esse filium naturalem Josephi, & hoc pacto Euangelistas ostendisse Christum, juxtà Judæorum,& Infidelium hypotesim, ortum esse ex stirpe, & familia David, siquidem Judæi, & Pagani inficiari haud poterant Josephum, quem patrem naturalem Christi esse arbitrabantur, ex stirpe, & semine David processisse.

Verùm hæc responsio admitti non debet.Primò,quia Spiritus Sanctus, cujus lumine afflati fuerunt Sacri Euangelistæ, veritatem falso medio non probat; porrò, si *Matthæus*, & *Lucas* dixissent: Christum Dominum ortum esse ex stirpe Davidis Regis eo solo nomine, quod Christus à Judæis,& Paganis filius naturalis Josephi putabatur,veritatem falso medio probasset Spiritus sanctus,qui per Euangelistas loquebatur; falsum quippe est: Josephum fuisse patrem naturalem Christi. Secundò, ex hac responsione sequeretur: *Matthæum* consultò voluisse Judæis occultare mysterium Incarnationis, quod tamen à fine, & scopo *Matthæi* omninò alienum est, nàm tantùm abest, ut *Matthæus* mysterium Incarnationis Dominicæ reticeat, ut potiùs cap.1. disertè dicat:Mariam gravidam fuisse ex Spiritu Sancto,probetque ex prophetia Isaię,Christum nasci debuisse ex Virgine Maria.Denique,hęc responsio probaret, Euangelistas *Matthæum*,& *Lucam* nō Christi,sed Josephi tantùm texuisse genealogiam, quæ non magis ad Christum pertinere potuisset,quàm genealogia vitrici ad privignum.Quis autem non videt id è diametro oppositum esse scopo,quem sibi *Matthęus* proponit in limine sui Euangelii, quod sic orditur: *Liber generationis Jesu Christi.*

Respondent secundò *Hugo Grotius* in cap. 1. Matth. & *P. Bernardus Lamy* cap. 6. Commentarii in concordiam Euangelicam: *Matthæum*, & *Lucam* perduxisse genealogiam Christi usque ad Josephum, quia origo Josephi non est existimanda aliena à genere Christi, originem autem Josephi non fuisse alienam à genere Christi probant prædicti Auctores. Primò, quia Christus, ex lege connubii Mariæ cum Josepho, idem genus habebat, ac ipse Joseph verus, & legitimus Matris ejus Sponsus. Secundò, quia Joseph Christùm natum ex Maria Sponsâ suâ in filium suum adoptaverat, ex quo inferunt, quod,etiamsi Virgo Maria non fuisset orta ex prosapia Davidis Regis, Christus attamen per Josephum ad regiam Davidis stirpem, & familiam pertinuisset. Sic enim loquitur Grotius: *Si ea vis est legis, ut partus viduæ ex agnato viri defuncti conceptus in omne jus defuncti succedat, non aliter quam si ex ipsius genitura ortum traxisset,& proles à fratre genita, semen vocatur non illius, per quem suscepta est; sed illius,cui suscepta est, nempè fratris sine liberis defuncti, quid ni id, quod sine humana opera ex legitima Josephi conjuge natum est, quasi ipsius solo divinitùs insitum ipsius proprium censeatur? Atque hinc est nimirùm, quod non tantùm ab Euangelii Scriptoribus Josephus pater Christi, nuptiis videlicet patrem demonstranti-*

tibus, nominetur, sed & Christus omnia obsequia, atque operas præstitit, quæ expectari possunt à filio in sacris paternis constituto. Quod si ubique gentium adoptivi liberi ex ejus generis, cui velut insiti sunt, nobilitate censentur; quantò justius omnia jura gentilitia Josephi, ac promissiones divinæ ipsius majoribus factæ ad Dominũ Jesum pertinebant? Hactenus Grotius.

At meritò displicet hæc responsio. Primò, quia si Christus ad stirpem, & familiã Davidicam dumtaxàt pertinuisset ratione legitimi matrimonii, quod erat Mariam inter & Josephum, vel ratione filiationis adoptivæ, quam accepisset à Josepho, non debuissent, nec potuissent Euangelistæ veram, & naturalem Christi genealogiam texere per parentes Josephi, ex quibus verè, & naturaliter natus non fuisset. Nec enim parentes Josephi poterant esse veri, & naturales parentes Christi ex lege matrimonii Mariæ cum Josepho, vel ex sola filiatione adoptiva, quam Christus à Josepho sortitus fuisset. Certum quippè est: parentes, & majores illius, qui aliquem adoptat in filium, non esse veros, ac naturales parentes illius, qui adoptatur, ac subindè veram, & naturalem genealogiam filii adoptivi texi haud posse per parentes illius, à quo fuit adoptatus. Sequeretur itaque ex hac responsione: nullum Euangelistam veram, & naturalem Christi genealogiam edidisse, quod tamen, ut mox observatum est, apertè falsi convincitur ex verbis, quæ *Matthæus* in fronte sui Euangelii proscripsit: *Liber generationis Jesu Christi*. Secundò, Scriptura sacra sexcentis in locis asserit: Christum verâ, & naturali generatione ortum esse ex stirpe Davidis Regis, & tamen juxtà hanc *Grotii*, & *P. Lamy* responsionem, Christus non verâ, & naturali generatione, sed tantùm legali, & per meram adoptionem ad stirpem, & familiam Davidicam pertinuisset. Denique, exemplum, quod afferunt prædicti Auctores, Levirorum, seu Patrum Legalium, ineptè omninò ad Josephum respectu Christi applicatur, tùm quia Christus non est suscitatus ad conservandum nomen, & memoriam Josephi, quæ causa potissima fuit seminis, & generationis legalis; tùm quia Christus non est genitus à fratre, vel agnato Josephi, vel ab aliquo mortali, sed à Spiritu Sancto formatus; tùm quia denique filii legales gignebantur, prioribus maritis jàm demortuis, at Josephus adhùc in vivis erat, quando Christus in lucem editus est, quò fit, ut illud exemplum Levirorum, seu Patrum Legalium ad Josephum respectu Christi nullâ ratione applicari possit.

Respondent denique alii Theologi, & Scripturæ sacræ Interpretes: Ideò *Matth.* texuisse genealogiam Christi per Josephum, quia Josephus proximo agnationis gradu erat cum Maria junctus, ita ut communes avos, & majores haberent Maria, & Josephus. *Lucam* verò edidisse genealogiam Christi per Mariam Virginem, cujus pater naturalis fuit *Heli*, dictus etiam *Eliakin*, & *Joakin*; hanc autem Mariæ genealogiam,

quam

quam describit S.Lucas, ad Christum Dominum pertinere nullus inficias ire potest, cùm Christus fuerit filius Mariæ Virginis.

Sed hæc responsio, quatenùs supponit S.Lucam Christi genealogiam non per Josephum, sed per Mariam texuisse, non mihi probatur. Primò, quia nunquàm solenne fuit Judæis texere genealogias per fœminas, nec verosimile est S. Lucam, qui hanc Judæorum consuetudinem apprimè callebat, ab ea recedere voluisse. Secundò, incertum omninò est, an *Heli*, cujus S. Lucas in genealogia Christi meminit, idem sit ac *Eliakin*, seu *Joakin*, qui fuit pater naturalis Mariæ Virginis? ex nullo quippè Scripturæ sacræ loco id clarè evinci potest. Tertiò, si *Heli*, qui ex Salomone per Nathanem descendit, fuit pater naturalis Mariæ Virginis, sicut ariolantur illi Theologi, sequitur promissionem de nasciturо Messia à Deo Davidi factam, impletam fuisse non in linea Salomonis, sed in linea Nathanis, quod sanè adversatur antiquissimorum Patrum, & omnium fermè Theologorum doctrinæ, asserentium: promissionem de nascituro Messia impletam fuisse in linea Salomonis, & non in linea Nathanis. Denique, si Maria fuit filia *Heli*, qui ex Davide per Nathanem descendit, necesse est, ut familia Mariæ Virginis diversa fuerit à familia Josephi; nàm Maria, sicut affirmant illi Theologi, orta est ex familia *Heli*, qui ex Davide per Nathanem descendit; & Josephus ortum suum traxit ex Jacob, qui ex Davide per Salomonem genus suum ducebat. Id autem planè alienū est à doctrina Sanctorum Patrum, qui, ut mox ostensurus sum, constanter docent: Josephum non tantùm fuisse contribulem Mariæ, sed ex eadem familia fuisse oriundum, & hac de causa nupsisse Mariæ, juxtà legem latam lib. Numerorum cap. 36. quâ præcipitur ut viri intrà suam tribum, & familiam uxores ducant, ne hæreditates permisceantur. Rejectis itaque illis responsionibus,

Respondeo primò: *Matthæum*, & *Lucam* ideò ad Josephum, & non ad Mariam Virginem retulisse Christi genealogiam, quia Hebræi, ut observant *Sancti Patres Ambrosius, Hilarius, Hieronymus, Chrysostomus, Damascenus*, & *S.Thomas*, non solent texere fœminarum genealogias, ut viri alicujus genus ostendatur. Hinc tritum est illud apud Hebræos effatum: *Matris familia non familia*; quod tamen non ità est accipiendum, quasi mulierum in sacris litteris nunquàm texantur genealogiæ, nàm Judith cap. 8. heroinæ illius fœminæ describitur genealogia; sed in hoc sensu dumtaxàt est intelligendum, ut Judæi nunquàm describant genealogiam viri per fœminas. Undè non mirum si *Matthæus*, & *Lucas*, juxtà morem, qui obtinet apud Hebræos, Christi genealogiam describentes, eam non ad Mariam, sed ad Josephum retulerint, ne videlicet ab avita illa consuetudine recedentes in ipso Evangelii exordio impingerent, & in se Judæorum, qui id ægrè admodum

dum

dum tulissent, odium intempestivè concitarent.

Respondeo secundò: *Matthaeum* & *Lucam* ideò texuisse genealogiam Christi per Josephum, quia Maria & Josephus consanguinei erant, seu proximo agnationis gradu conjuncti, ac subindè sacros Euangelistas, dum directè describunt genealogiam Josephi, indirectè quoque edidisse genealogiam Mariae, ex qua Christus Dominus natus est. Quod verò Maria & Josephus proximo fuerint consanguinitatis gradu conjuncti, constans est omnium Sanctorum Patrum sententia, quorum agmen ducit *S. Ambrosius*, qui lib.3. in Lucam haec habet: *Cur Joseph magis quàm Mariae generatio describatur, cùm Maria generaverit Christum, & Joseph à generatione Domini videatur alienus, dubitare possemus, nisi consuetudo instrueret Scripturarum .... noli mirari, quod Joseph origo descripta est, etenim secundùm carnem natus, usum debuit sequi carnis: & qui in saeculum venit, saeculi debuit more describi, maximè cùm in Joseph origine etiam origo sit Mariae, nam cùm vir justus fuerit Joseph, utique ex Tribu sua, & ex patria sua* (seu familia) *accepit uxorem, nec potuit justus facere contra id, quod lege praeceptum est.* In eamdem sententiam conspirant *Eusebius* lib.1. hist. Eccles. cap. 7. *Chrysostomus* hom. 2. in Matth. *Hieronymus* comment. in Matth. *Hilarius* in cap.1. Matth. & *S.Thomas* 3.p. q.28. art.1. asserunt quippè omnes illi Patres: Josephum, cùm esset justus, transgredi haud potuisse legem, quae lib. Numerorum cap.36. occasione filiarum Salphaad sancita est, quâ jubetur ut puellae, quae haereditatem adeunt, nubant suae Tribus & familiae hominibus, & quia casus praedictae legis in Beata Virgine contigit, quae unica Joachimi proles, atque ex asse haeres erat, ideò necesse fuisse dicunt, ut, juxtà legem editam, Josephus, qui erat ejusdem Tribus & familiae ac Maria, illam uxorem duceret. Quod autem Maria fuerit unica Joachimi & Annae proles, ac subindè ex asse haeres, disertè docent Sancti Patres, sicut testatur Eminentissimus annalium parens *Baronius* in apparatu ad annales Ecclesiasticos, ubi haec habet: *Univiram fuisse beatam Annam, nec post obduratam sterilitatem, ex voto conceptam, repromissione obtentam, susceptamque in senectute filiam, alios novisse partus, tàm veteres, quàm orthodoxi Patres sunt professi.*

Nec valet si quis dicat: Mariam fuisse pauperrimam, adeòque non fuisse adstrictam huic legi Numerorum cap. 36. quae spectabat solas virgines, quae amplam poterant fortiri haereditatem, ne possessiones in aliam Tribum vel familiam abirent. Non valet, inquam, si quis illud regerat; nam primò, constat ex Scriptura Sacra *Ruth*, licet extremè egena esset, nuptiarum tamen spe adiisse propinquum suum Boozum, cui juncta est matrimonio, juxtà legem Numerorum cap.36. Deindè *S. Epiphanius* haeresi 78. quae est *antidicomarianitarum*, asserit: Mariam virginem fuisse reverà haeredem, quamvis tenuis esset illius hae-

hæreditas: *Beata Virgo*, inquit, *Josepho tradita est, quò illam jura hæreditatis, quam possidebat, adegerant*. Non potuit ergo Maria, quæ fuit unica Joakimi proles & hæres, transgredi hanc legem, quam fuisse à Judæis summâ ac perpetuâ religione observatam, patet ex lib. Tobiæ cap. 6. ubi Angelus sic Tobiam alloquitur: *Est hic Raguel nomine, vir propinquus de Tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram. Sed neque masculum, neque fœminam ullam habet aliam præter eam. Tibi debetur omnis substantia ejus, & oportet eam te accipere conjugem*. Auctor etiam, qui Judithæ historiam scripsit, ait: Maritum ejus non modò ejusdem Tribus, sed etiam ejusdem familiæ fuisse. Denique hanc legem, de ineundis connubiis intrà eamdem Tribum & familiam, perpetuo in usu apud Judæos fuisse, scribit *Philo Judæus*, eamque temporariam fuisse non meminit *Josephus* in antiquitatibus & ritibus Judæorum versatissimus.

Arguitur ultimò, si Maria & Josephus fuissent proximo agnationis gradu conjuncti, possent & deberent Theologi indicare quinam fuerit proximus ille agnationis gradus, atqui Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes, nec ex scriptura, nec ex traditione Sanctorum Patrum assignare possunt proximum illum agnationis gradum, quo supponunt Mariam, & Josephum fuisse conjunctos, gratis ergò dicitur Mariam, & Josephum fuisse proximo agnationis gradu conjunctos.

Respondeo: quod licèt Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes assignare non possint agnationis gradum, quo Maria, & Josephus fuerunt conjuncti, attamen non solùm ex constanti Sanctorum Patrum traditione, ut suprà ostensum est, verùm etiam ex Scriptura Sacra luculentèr commonstrant: Josephum, & Mariam proximo fuisse agnationis gradu conjunctos. At enim *Matthæus* in exordio sui Evangelii apertè profitetur se texere genealogiam Christi, & aliundè disertis verbis asserit: Josephum non fuisse Patrem naturalem Christi. Non potuit ergo *Matthæus* texere genealogiam Christi per Josephum, nisi quia probè compertum habebat, idque omnibus tùm temporis notum erat, Josephum proximo agnationis gradu fuisse cum Maria conjunctum. Ratio evidens est, nam cùm Josephus se habuerit ergà Christum sicùt vitricus ad privignum, quemadmodum fatentur omnes: vitricorum Avos, Proavosque nullo prorsùs modò ad genealogiam privignorum pertinere, ità certum est: parentes, seù Avos, & Proavos Josephi (factâ hypothesi, quod Josephus nullo cum Maria agnationis gradu fuerit conjunctus) ad Christi genealogiam pertinere minimè potuisse. Si ergo Josephus non fuisset proximo agnationis, seù consanguinitatis gradu cùm Maria conjunctus, sequeretur: Matthæum, dum Christi genealogiam per Jo-

Josephum, ejusque majores descripsit, vel imprudentem in ipso Evangelii limine aberrasse, vel de industria Lectoribus fucum facere voluisse, & cum evidenti famæ suæ periculo, cum pernicie credulitatis nostræ genealogiam Christi pollicitum, non nisi verba dedisse, & otiosam planè nominum sylvam nihil ad Christum pertinentium induxisse. Quod sanè citrà impietatem, nè cogitari quidem potest de Sacro illo Evangelista, quem in conscribendo Evangelio divinitùs afflatum, instructum, & adjutum fuisse certissimè constat. Manifestum igitur est: ideò Matthæum texuisse genealogiam Christi per Josephum, quia pro comperto habebat Josephum proximo cum Maria consanguinitatis gradu esse conjunctum, ac subindè genealogiam Josephi ad Christum itidem pertinere, quod abundè sufficit, etiamsi nec Theologi, nec Scripturæ Sacræ Interpretes assignare possint proximum agnationis gradum, quo Maria, & Josephus erant conjuncti.

Non me latet tamen quosdam esse doctissimos Theologos, & Scripturæ Sacræ Interpretes qui proximum consanguinitatis gradum, quo Maria & Josephus fuerunt conjuncti, assignare, ac præfigere volunt. sed ut ingenuè fatear, conjecturæ, quibus indulgent, etsi ingeniosè, argutè, atque subtiliter sint excogitatæ, precariæ tamen sunt, Jejunæ, nulloque solido nixæ fundamento, sicut facili negotio judicabit Lector, si eas tantisper expendere non gravetur.

In primis Petrus Possinus in *Diallactico Theogenealogico*, *Bollandus* ad diem 19. mensis Martii, & Dominus *de Marca* in Dissertatione de *Stemmate Christi* inter ipsius opuscula posthuma à doctissimo Baluzio in lucem edita, asserunt Joakimum Patrem Mariæ Virginis, & Josephum, ejusdem sponsum, fuisse filios *Heli*, quorum prior idemque primogenitus, uxore ductâ, serò tandem Mariam genuerit, alter verò, scilicèt Josephus, raro tùm exemplo cælebs, & virgo vixerit; qui tamen Mariam pupillam relictam majoris fratris domum suam ducere, sibique despondere lege sit coactus. Unde colligunt prædicti Authores Josephum fuisse Patruum Mariæ Virginis. Sed hæc conjectura stare non potest, nam si Joakin, & Josephus fuerunt fratres, utì volunt prædicti Authores, necesse est ut Josephus annosus fuerit, & in ætate provecta quandò nupsit Mariæ, Joakin si quidèm tantùm in senectute sua genuit Mariam Virginem. Porrò fabulosum omninò est, ut jam observavimus, Josephum fuisse senem quandò cum Maria connubium junxit.

Secundò, *Hugo Grotius* in annotationibus ad cap.3. Lucæ existimat Josephum fuisse proximo agnationis gradu cum Maria Virgine junctum, quia Josephus erat fratruelis, seù consobrinus *Bar-*

pantheris, quem putat ille Author fuisse Proavum Mariæ Virginis. At hæc conjectura præcedenti nihilò melior est, immò continet rem planè absurdam quæ illicò in omnium incurrit oculos, nam si Josephus fuit fratruelis, seù consobrinus Proavi Mariæ Virginis, debuit ad minùs Josephus esse centenarius quandò matrimonium inivit cum Maria. Quis autem tam bonus, ut in animum inducere possit Mariam homini depontano, & plusquam centenario fuisse nuptam?

Tertiò denique, Author Gallicæ Analyseos, & multi alii Scripturæ Sacræ interpretes affirmant: Josephum fuisse fratruelem seù consobrinum Mariæ Virginis. Supponunt namque Mathanem, qui ex Davide per Salomonem descendebat, genuisse Jacob, & Annam, Jacob verò genuisse Josephum, Annam autem, Sororem Jacob, fuisse Matrem Mariæ Virginis quæ proindè proximo agnationis gradu ex materno genere erat Josepho conjuncta, & eumdem Avum, scilicèt Mathanem communem habebat cum Josepho. Sed hæc conjectura non plus probabilitatis habet, nam primò, incertum est an Mathan fuerit Pater S. Annæ Matris Mariæ Virginis? de hoc si quidem altum est in sacris litteris silentium, nec ullum antiqui Authoris probatæ fidei extat testimonium. Secundò, hujus sententiæ patroni supponunt Mariam Virginem secundùm duntaxât maternum genus ex Davide per Salomonem descendisse, secundùm verò paternum genus dicunt eam ex Davide per lineam Nathanis originem traxisse, ita ut pater naturalis Mariæ Virginis fuerit *Heli*, qui ex Davide per Nathanem genus suum ducebat. Quod sanè penitùs abhorret à pervulgata sententiâ Theologorum, qui docent promissiones factas à Deo, Abrahamo, & Davidi Regi de nasciturо Messia impletas fuisse non in linea Nathanis, sed in linea Salomonis; At si *Heli*, qui ex Davide per Nathanem descendebat, fuisset pater naturalis Mariæ Virginis, ut censent illi Authores, promissiones à Deo factæ de nascituro Messia fuissent impletæ non in linea Salomonis, sed in linea Nathanis, quod cùm Scripturæ Sacræ nullo nitatur testimonio, & communi Theologorum opinioni adversetur, non multùm ponderis apud viros eruditos habere potest hæc precaria recentiorum conjectura.

Rejectis itaque his conjecturis, quibus nonnulli Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes proximum agnationis gradum, quo Maria, & Joseph fuerunt conjuncti, assequi se posse confidunt; potiùs standum est sententiæ Theologorum, qui, licèt fateantur Mariam, & Josephum proximo fuisse agnationis gradu conjunctos, qui nam tamen fuerit proximus ille agnationis gradus? nec curiosiùs investigari debere, nec certò assignari posse consultiùs esse putant.

DIS-

DISSERTATIO QUARTA

In qua conciliatur antilogia, seu apparens contradictio, quæ videtur esse Matthæum inter & Lucam in ea, quam describunt, genealogia Christi.

MAtthæus cap. 1. & *Lucas* cap. 3. texunt stemma genealogicum Christi Domini, illudque perducunt, usque ad Josephum virum Mariæ. At in quibusdam conveniunt, in alijs verò discrepare, & quasi datâ operâ sese mutuò intestinâ conflictatione collidere videntur. In primis Matthæus, & Lucas consentiunt in numerandis majoribus Christi ab Abrahamo, usque ad Davidem Regem, parem siquidem generationem numerum, & easdem exhibent personas, cum isto tamen discrimine, quod Matthæus incipiat ab Abrahamo, & deindè descendat usque ad Christum, Lucas verò vice versâ auspicetur à Christo, dein ascendendo generationum numerum non terminet in Abrahamo, sed ad Deum usque perducat. Verùm vbi ad Davidem Regem pervenerunt ambo illi Euangelistæ, diuersam planè in describenda genealogia Christi viam ineunt. Matthæus namque per Salomonem Davidis filium texit genealogiam Christi, & stirpem Davidicam perducit, usque ad *Jacob*, quem Josepho patrem tribuit, Lucas autem per prolem Nathanis alteriùs Davidis filii ascendit à Josepho, usque ad Davidem Regem, totamque stirpem Davidicam terminat in *Heli*, quem Josepho patrem adscribit; quò fit, ut Matthæus, & Lucas diversos Christi avos, atque proavos à Davide Rege ad Josephum, usque recenseant. Scio nonnullos esse Scripturæ sacræ Interpretes, qui autumant in Salathiele, & Zorobabele utramque Salomonis, & Nathanis lineam coaluisse, sive per nuptias, sive aliquâ ratione legali; post Zorobabelem verò utramque decussari lineam, & Matthæum genealogiam Josephi ex Abiude filio primogenito Zorobabelis texere, Lucam verò ex Rhesa filio Zorobabelis secundo genito; sed ipse haud levibus adductus rationibus, quas infrà in medium proferam, probabiliùs arbitror: Salathielem, & Zorobabelem, quos in genealogia Christi inserit Matthæus, alios esse ab illis, quos recenset Lucas, adeòque omnes Christi avos, atque proavos, quos à Davide Rege ad Josephum usque numerat Matthæus, esse omninò diversos ab his, quorum meminit Lucas. Hæc autem avorum Christi diversitas juncta cum necessitate duos Josepho assignandi patres *Jacob*, scilicèt, & *Heli*; veterum Scriptorum ab ipsis Ecclesiæ incunabilis vehementer torsit, & tantùm non oppressit ingenia, summisque etiamnùm gravissimi Theologis

logis facessit negotium, ità ut candidè fateantur: se, ob multas, quas in utraque Matthæi, videlicèt & Lucæ genealogia Christi nanscìscuntur difficultates, hærere ad aquas, & quà sibi vadum tentandum sit prorsùs ignorare. Quod sanè nemini mirum videri debet, nam etsi temporibus Euangelistarum genealogia Chisti Domini omnibus fuerit notissima, modò tamen sæculorum caligine quasi involuta, nec ampliùs extantibus antiquis Judæorum tabulis genealogicis, unde lux aliqua affulgere posset, implexa, ac perobscura evasit, amplamque suppeditat viris eruditis disputandi materiam. Non is certè ego sum, qui tantas velim componere lites, omnesque eximere scrupulos, qui animum subire possunt circà genealogiam Christi, ex qua Ilias disputationum enata est; sed solùm statui breviter, quoad ejus fieri poterit, rationem, quam ad conciliandum utrumque Euangelistam, tradit Julius Africanus, proponere, eamque à cavillis quibus recentiores quidam critici eam audaciùs, quàm par esset, impetere solent, vindicare. Difficultas autem, quam in præsentia ventilandam suscipio, in hoc potissimùm sita est, cur Matthæus Josepho viro Mariæ patrem tribuat *Jacob*, Lucas verò Josepho patrem tribuat *Heli*? hæc est famosa Euangelistarum in origine Josephi antilogia, seu apparens contradictio, quam olim *Celsus*, *Porphyrius*, *Julianus* apostata, cæterique hujus furfuris homines, ut Euangelistarum fidem, & authoritatem labefactarent, Christianis objecerunt.

DICO ITAQUE: *Ad conciliandum utrumque Euangelistam Matthæum, videlicet, & Lucam in origine Josephi, nullam rationem efficaciorem, expeditioremve esse eâ quam tradit Julius Africanus antiquissimus Author in Epistola ad Aristidem, apud Eusebium* lib. 1. Histor. Ecclesf. cap. 7.

Ut efficaciùs hæc nostra stabiliatur assertio, in primis proponenda est ratio, quam affert Julius Africanus ad conciliandum utrumque Euangelistam in origine Josephi. Ait igitur antiquissimus ille Author loco mox laudato: quod *Mathan*, qui ex Davide per Salomonem descendebat, uxorem duxit nomine *Estham*, & ex ea filium sustulit *Jacob* appellatum, Mathane autem mortuo, eandem Estham, viduam Mathanis, matrimonio sibi sociavit *Melchi*, seu potiùs *Mattath*, qui ad Davidem per Nathanem suam referebat originem (lex quippè minimè vetabat ne mulier vidua, viro ipsius mortuo, alteri nuberet) *Melchi* autem, seu potiùs *Mattath*, secundus maritus *Estha*, suscepit ex ea filium *Heli* dictum. Hoc modo Jacob, & Heli diverso licèt genere prognati, fratres erant uterini, quorum alter, scilicèt *Jacob*, cum frater ipsius uterinus *Heli* sine liberis decessisset, viduam ejus conjugem sibi accipiens, ex ea Josephum

ſephum genuit naturali quidem ratione filium ſuum, ſed ſecundùm legem filium *Heli*, quia ejus ſemen Jacob frater jure leviratus ſuſcitaverat, juxta legem, quæ habetur *Deuteronomii* cap.25. quocircà Joſephus, juxtà Julium Africanum, duos Patres habuit, naturalem unum ſcilicèt *Jacob*, qui ex Davide per Salomonem deſcendebat, legalem alterum videlicèt *Heli*, qui ex Davide per Nathanem procedebat. Undè quià Lucas deſcribit legalem dumtaxat ſucceſſionem parentum Joſephi, ideò patrem ipſi tribuit *Heli*; Matthæus verò, quia naturalem parentum Joſephi genealogiam texit, ipſi Patrem aſſerit *Jacob*. Hæc eſt ratio, quâ ad conciliandum utrumque Euangeliſtam in origine Joſephi uſus eſt Julius Africanus, & quam ex cognatis Servatoris noſtri, ſe apud Eeſebium, loco mox citato, accepiſſe profitetur his verbis: *Cognati enim Servatoris noſtri, ſive ad oſtendendam generis ſui nobilitatem, ſive vt ſimpliciter rem docerent, veraci utique ſermone hæc nobis tradiderunt*.

Fuerunt nonnulli, qui putarunt Juſtinum martyrem ante Julium Africanum eamdem utrumque conciliandi Euangeliſtam rationem tradidiſſe in libro reſponſionum ad Orthodoxos ad quaſdam quæſtiones. Sed illos Authores, pace eorum dixerim, criticæ diſciplinæ ignorantia fefellit, nam hic liber reſponſionum ad Orthodoxos Juſtinum martyrem non habet Authorem, quia non ſolùm Irenæus Epiſcopus Lugdunenſis, Juſtino poſterior, in eo citatur, ſed etiam ad Origenis libros, ut ex eis nominum hebraicorum interpretationes edoceantur, Lectores ſuos Author remittit, nemo autem neſcit Juſtinum eſſe Origene antiquiorem. Quin etiam Manichæi, ipſo etiam Origene recentiores, ibidem notantur. Undè Sixtus Senenſis, Bellarminus, & alij hujus temporis periti critici hunc librum Juſtino martyri meritò abjudicant.

Hactenùs propoſuimus rationem, quam Julius Africanus profert ad conciliandum utrumque Euangeliſtam in origine Joſephi, nunc paucis expendamus, & ſemoto omnium partium ſtudio libremus, momenta quibus graviſſimi Theologi, poſt Sanctum Thomam, hanc Julii Africani rationem cæteris omnibus ad conciliandum utrumque Euangeliſtam longè efficaciorem, atque expeditiorem eſſe docent.

Primò, certum eſt in hanc Julii Africani rationem omnes antiquos Ss. Patres tàm Græcos, quàm Latinos, ad conciliandum utrumque Euangeliſtam, manibus, pedibuſque iviſſe. Idque non negat *Petrus Poſſinus* Soc. Jeſu ſcriptor doctiſſimus in libro ſuperiùs citato, in quo, licèt hanc Julii Africani rationem omnibus ingenii, & eloquentiæ ſuæ viribus oppugnet, disertè attamen fatetur: eam omnibus Patribus fuiſſe probatam, quorum authoritate ſe nihil planè contur-

conturbari elato supercilio, ac fronte perfricta pronunciat; sic enim loquitur: *Itaque nihil nos conturbat authoritas Patrum quo minùs omni metu, ac reverentia soluto animo, ad examen istius sententiæ accedamus, qua obiter dumtaxat usi sunt, periculo ejus in se minimè suscepto*. Qua in re modestiam, ac reverentiam Possini Sanctis Patribus debitam desiderare cogor, quam penitùs exuisse videtur, dùm inflatis tibiis sententiam suam, levissimis, ut mox ostendam, fultam conjecturis, totius retrò antiquitatis judicio anteponit, seque, ut ajunt, cornicum confixisse oculos ineptè gloriatur.

Secundò, hanc Julii Africani rationem ad conciliandum utrumque Euangelistam in origine Josephi unam instar omnium esse, cæterisque longè expeditiorem, evidentiùs patebit, si hic tantisper expendamus alias rationes, quas ad conciliandam apparentem istam Euangelistarum contradictionem moderni excogitarunt critici, & Scripturæ Sacræ Interpretes, easque paucis confutemus.

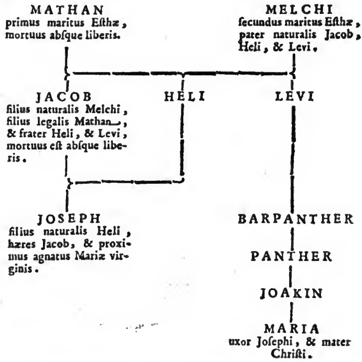
Fuerunt in primis aliqui Theologi, qui, ut conciliarent utrumque Euangelistam in origine Josephi, affirmarunt *Jacob*, & *Heli* non fuisse diversos homines, sed eumdem binominem, quomodò alios binomines, immò, & quosdam trinomines in sacris litteris legere est.

Sed hæc sententiă, inquit *S. Thomas* 3. part. quæst. 31. artic. 3. *Stare minimè potest, quia Matthæus ponit unum filiorum David scilicèt Salomonem, Lucas autem ponit alium scilicèt Nathan, quos secundùm historiam libri Regum constat fratres fuisse*. Prætereà, Matthæus alios *Jacob*, Lucas verò alios *Heli* parentes assignant, nec parentes modò, sed etiam Avos, Proavos, Atavos, & Tritavos. Quis autem credat omnes istos fuisse binomines, ac de industria voluisse Lucam semper eos isto vocare nomine, quo viderit abstinuisse Matthæum. Hæc itaque sententia, seu ratio conciliandi utrumque Euangelistam in origine Josephi, omni probabilitate caret.

Aliam viam, utrumque in origine Josephi conciliandi Euangelistam, iniit *Hugo Grotius* vir peritissimus, acerrimique judicii in cap. 3. *Lucæ*. Supponit quippè prædictus Author: *Mathanem*, qui ex Davide per Salomonem descendebat, uxorem duxisse nomine *Estham*, Mathane autem mortuo absque liberis, *Melchi*, qui ex Davide per Nathanem procedebat, nupsisse Esthæ viduæ Mathanis, & ex ea tres suscepisse filios, videlicèt *Jacob*, *Heli*, & *Levi*, sed Jacobo mortuo etiam sine prole, *Heli*, qui erat frater *Jacob*, genuisse *Joseph*, qui subindè fuit filius naturalis *Heli*, & hæres *Jacob*. Unde concludit *Grotius*: ideò Matthæum Josepho Patrem assignasse *Jacob*, quia Josephus fuit hæres *Jacob*, Lucam vero tribuisse Josepho Patrem *Heli*, quia Josephus fuit filius naturalis *Heli*. Deniq; supponit Grotius, *Levi*, quem dicit fratrem fuisse *Jacob*, & *Heli*, genuisse *Barpanthe-*

rem,

rem, quem putat esse Proavum Mariæ Virginis, Barpantherem autem genuisse *Pantherem*, Pantherem verò genuisse *Joakimum* Patrem Mariæ Virginis. Hoc est Grotii de genealogia Christi systema, quod, ut clariùs percipiatur, illud in sequenti schemmate oculis Lectoris subjicio.

Hoc systema, quod ad conciliandum utrumque Evangelistam in origine Josephi induxit *Grotius*, meo calculo probare non possum. Primò, quia, ut in superiori dissertatione observatum est, si Josephus fuisset fratruelis, seù consobrinus Barpantheris, quem Mariæ Proavum putat esse Grotius, necesse esset, ut Joseph, quandò nupsit Mariæ Virgini, esset ad minùs centenarius, quô quid absurdiùs dici, aut fingi possit certè non video. Secundò, non solùm gratis, sed etiam falsò supponit *Grotius* Mathanem qui ex Davide per Salomonem descendebat, objisse absque liberis. Nam si reverà *Mathan*,

Mathan, absque prole è vivis excessisset, non debuisset Matthæus recensere Mathanem in genealogia Christi, ad cujus generationem nihil prorsùs contulisset Mathan. Non debuisset etiam idem Evangelista tam longam exhibere seriem Avorum Mathanis, ex quibus Christus non descendisset si Mathan fuisset absque liberis demortuus. Idem dicendum est de Jacob, quem frustrà itidem Matthæus in genealogia Christi inservisset, si absque liberis è vita migrasset, ut dictitat *Grotius*. Tertiò, sine ullo prorsùs fundamento Grotius supponit *Jacob*, *Heli*, & *Levi* fuisse filios Melchi, qui ex Davide per Nathanem descendebat; undè enim, amabo, illud colligit Grotius? certè non ex Scriptura Sacra, cùm potiùs Matthæus apertè dicat Jacob fuisse filium Mathanis, qui ex Davide per Salomonem genus suum ducebat, *Mathan genuit Jacob*. Constat etiam ex Evangelio Lucæ, *Levi* non fuisse fratrem Heli, sed potiùs ipsius Avum, sic enim habet Lucas: *qui fuit Heli*, *qui fuit Mattath*, *qui fuit Levi*. Quartò, si Joseph non esset filius naturalis Jacob, sed tantùm ipsius hæres, sicut ait *Grotius*, quorsùm igitur Matthæus diceret: *Jacob genuit Joseph*. Hic enim loquendi modus non solùm durus, sed à communi loquendi usu esset penitùs alienus, hæres si quidem, juxtà tritum, ac vulgarem loquendi usum, non dicitur *genitus* ab eo cujus hæreditatem sortitur. Denique *Levi* fuisse Patrem *Barpantheris*, Barpantherem patrem *Pantheris*, Pantherem verò genuisse *Joakimum* Patrem Mariæ Virginis, purum figmentum est, quod prodiit ex schola Rabinorum, qui vento, & fabulosis traditionibus pascuntur. Rejici itaque debet systema Grotii, cùm vanis dumtaxàt nitatur conjecturis, quæ in Sacri Evangelii interpretatione non sunt admittendæ, ne infirmis vacillandi detur occasio, & desultoriis, ac procacibus ingeniis de Sacri Textus authoritate dubitandi, aut eum præter genuinum scopum aliò flectendi latissima porta pandatur.

Tertiam rationem, seù viam conciliandi utrumque Evangelistam in origine Josephi suppeditat *Petrus Possinus* in libro, cui titulum dedit, *Diallacticon Theogenealogicum*, seù *de genealogia Christi Domini*. Vult etenim eruditus ille Author: Matthæum legalem tantùm successionem, seù ordinem juris ad Regiam dignitatem fuisse secutum; Lucam autem naturalis generationis ordinem attendisse. Quo posito asserit: Matthæum ideò Josepho Patrem assignasse *Jacob*, quia Jacob Pater erat legalis Josephi, habitâ ratione legalis successionis, seù ordinis juris ad Regiam dignitatem; Lucam autem Josepho Patrem tribuisse *Heli*, quia Heli Pater erat naturalis Josephi. Eamdem viam conciliandi utrumque Evangelistam in origine Josephi sectantur *Bollandus* ad diem 19. mensis Martii. Dominus *de Marca* in dissertatione *de Stemmate Christi*, Bernardus *Lamy* in sua harmonia

niâ Evangelicâ, &c. Verùm quominùs huic ſententiæ calculum adjiciam, obſtant primò, verba quibus Matthæus, & Lucas in deſcribenda genealogia Chriſti utuntur, & quæ nullum omninò de eorum mente dubitandi locum relinquunt. Ecquid enim, ſodes, ſonant hæc verba, quæ uſurpat Matthæus: *Jacob genuit Joſeph*, niſi veram, & naturalem generationem? Quid verò indigitaut iſta verba, quibus utitur Lucas, *Jeſus, ut putabatur, filius Joſeph, qui fuit Heli*, niſi filiationem legalem? Nullum ſi quidem in Scriptura Sacra poteſt proferri exemplum, quo verbum *genuit*, intelligatur de ſucceſſione in hæreditate, vel de adoptione, vel de filiatione legali, ſed ſemper determinatè ſumitur, ad veram, naturalem, & carnalem procreationem ſignificandam. Secundò, affirmant prædicti Authores: extincto abſque liberis Jechonia Rege Juda, ſtirpem Salomonicam penitùs exaruiſſe, & à Salomonidis ad Nathanitas, hoc eſt à linea Salomonis ad lineam Nathanis tranſiiſſe promiſſionem à Deo factam de naſcituro Meſſia ex ſemine David, adeò ut illa promiſſio non fuerit impleta in linea Salomonis, ſed in linea Nathanis alteriùs Davidis filii. Id autem, ut ſuprà obſervavimus, communi adverſatur antiquorum Patrum, & Theologorum ſententiæ, qui docent promiſſionem de naſcituro Meſſia ex ſemine David fuiſſe impletam in linea Salomonis, & non in linea Nathanis. Denique me ab illorum Authorum ſententia abducunt luculentiſſima teſtimonia Sanctorum Patrum, qui in prioribus Eccleſiæ ſęculis ad conciliandum utrumque Evangeliſtam in origine Joſephi unanimi conſenſu tradiderunt: Jacob fuiſſe Patrem naturalem Joſephi, cui tamen antiquæ Sanctorum Patrum traditioni apertè refragantur iſtius ſententiæ aſſertores, qui cenſent Jacob fuiſſe Patrem legalem Joſephi, Heli verò Patrem ipſius naturalem. Conjecturas, quas magno quidem, ſed inani ſtudio, ad ſuam adſtruendam ſententiam, congerunt hi Authores, opportuniùs inter ſolvendas objectiones refellemus.

Poſtremam rationem ſeu viam conciliandi *Matthæum* & *Lucam* in origine Joſephi tradit clariſſimus Auctor Gallicæ analyſeos diſſertatione quintâ, ubi cum multis Scripturæ Sacræ Interpretibus docet: *Matthæum* edidiſſe genealogiam Joſephi, cujus pater naturalis fuit *Jacob*, qui ex Davide per Salomonem deſcendebat, *Lucam* verò texuiſſe genealogiam Mariæ, cujus pater naturalis fuit *Heli*, qui idem eſt ac *Eliakim* ſeu *Joakim*, & qui fuit etiam pater civilis Joſephi, utpotè ipſius generi ratione veri & legitimi matrimonii cum Maria virgine contracti. Ex quo infert prædictus Auctor *Matthæum* ideò Joſepho patrem aſſignaſſe Jacob, quia *Matthæus* edidit genealogiam Joſephi, cujus pater naturalis fuit Jacob; *Lucam* verò Joſepho patrem tribuiſſe Heli, quia Joſephus fuit gener Heli patris naturalis Mariæ

K vir-

virginis, cujus genealogiam descripsit *Lucas*. Itaque, juxtà doctissimum illum Auctorem, cùm Joseph esset gener *Heli*, potuit à *Luca* appellari filius *Heli*; fatentur siquidem Scripturæ Sacræ Interpretes, interdùm generos appellari filios eorum, quorum sunt generi. Addit etiam idem Auctor; quod quia non erat consuetudinis Hebræorum texere genealogias per fœminas, & aliundè *Lucas* referre non potuerit patrem naturalem Christi Domini, quo in terris caruit, solâ nimirùm Spiritus Sancti operatione conceptus; ideò *Lucas* gradum fecit à nepote ad avum, ita ut, quando *Lucas* dicit: *Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph, qui fuit Heli*, illa dictio, *qui*, non referatur ad Josephum, sed ad Christum, ut sit sensus: Christus putabatur filius Joseph, qui tamen, Christus, fuit *Heli*, id est nepos *Joakim* patris Mariæ virginis. Sed hæc sententia, licet primâ fronte cæteris plausibilior, & ad secandum nodum expeditior esse videatur, mihi tamen arridere non potest, supponit quippè *Lucam* texuisse genealogiam Christi per Mariam contra consuetudinem Hebræorum, & patrem naturalem Mariæ virginis fuisse *Heli*, qui ex Davide per Nathanem descendebat, quod etiam nullum in Scriptura & traditione Patrum fundamentum habet, ut supra diximus.

Prolixior fortassis fui in referendis & confutandis rationibus, quas ad conciliandum utrumque Euangelistam in origine Josephi excogitarunt moderni quidam critici, & Scripturæ sacræ Interpretes, at hæc prætermittere non debui, ut Lector clariùs intelligeret: omnibus illis recèns adinventis rationibus præponendam esse *Julii Africani* rationem omnium antiquorum Patrum auctoritate munitam, & ad conciliandam apparentem istam Euangelistarum antilogiam magis appositam, & efficacem.

Diluuntur objectiones.

Arguitur primò: *Julius Africanus* loco supra citato ait: *Melchi* fuisse patrem *Heli*, nullâ vel *Mattath*, vel *Levi* mentione factâ, atqui hoc esse falsum constat ex Scriptura sacra, quæ *Lucæ* cap. 3. sic habet: *Qui fuit Heli, qui fuit Mattath, qui fuit Levi, qui fuit Melchi*. Ergo admitti non debet hæc Julii Africani ratio.

Respondeo: quod licet audaciores quidam critici, quos inter numerantur *Cordesius* Canonicus Lemovicensis, & *Hugo Grotius*, ex ea omissione factâ à *Julio Africano*, occasionem sumpserint suspicandi *Levi*, & *Mattath* in textum *S. Lucæ* irrepsisse, aut oscitantiâ Librariorum fuisse intrusos, ac subindè expungendos esse; nullus tamen dubito quin standum sit lectioni nostræ editionis vulgatæ, in qua legimus *Melchi* fuisse patrem *Levi*, *Levi* autem patrem esse *Mattath*, *Mattath* pa-

patrem esse *Heli*. Omnibus quippè Theologis & Scripturæ sacræ Interpretibus religio esse debet, citrà antiquorum Codicum, aut translatorum fidem, vel minimum apicem in sacris litteris antiqui & novi fœderis ex ingenio immutare. Unde *S.Hieronymus*, qui novum Testamentum jussu Damasi Summi Pontificis Græcæ fidei reddidit, *Mattath*, & *Levi* in textu *S.Lucæ* agnovit & servavit. Quapropter ipse probabiliùs censeo cum doctissimo *Valesio* in annotationib. ad cap. 7. hist. Eccl. Eusebii, *Julium Africanum* eò loci memoriâ fuisse lapsum, dum dicit: *Heli* fuisse filium *Melchi*, quem potius filium *Mattath* dicere debuisset. Cæterùm hic lapsus ne tantillum quidem sententiæ *Julii Africani* labefactat fundamentum, in eo præcipuè positum, quod *Jacob* & *Heli* fuerint uterini fratres ex eadem matre, patre tamen diverso prognati. Nodum ergo in scirpo quærunt, qui, ex hoc *Julii Africani* memoriæ lapsu, rationem, quam tradidit ad conciliandum utrumque Euangelistam in origine Josephi, infringere se posse putant.

Arguitur secundò: *Julius Africanus* asserit naturalem à *Matthæo* exhiberi successionem parentum Josephi, legalem verò à *Luca*; atqui hoc apertè falsi convincitur, nam *Matthæus* legalem tantùm successionem, seu ordinem juris ad regiam dignitatem describere voluit; *Lucas* autem naturalis generationis ordinem secutus est, ergo concidit *Julii Africani* ratio. Prob. min. ex modo, quo uterque Euangelista descripsit genealogiam Christi. *Matthæus* siquidem, quia ostendere dumtaxat voluit jus regnandi nepotibus Abrahæ & Davidis Regis promissum ad Christum Dominum pertinere, ideò genealogiæ Christi exordium ducit ab Abrahamo, cui primùm promissiones factæ sunt, posteà Davidem ipsum, cæterosque Reges Judæorum invicem sibi sanguinis jure succedentes proponit usque ad Jechoniam, & ejus fratres sub ipsa Babilonici exilii tempora. Dein subjungit successionem Principatus Judaici in Salathiele, & Zorobabele, qui ex Davide per Nathanem descendebant, quia ad eos extinctâ stirpe Jechoniæ Regis Juda, qui ex Davide per Salomonem genus ducebat, jus ad regiam dignitatem fuit devolutum. Denique quia jus regnandi à Zorobabele transmissum est ad Abjudem primogenitum Zorobabelis, ideò *Matthæus* Abjudis posteros persequitur usque ad Jacob, quem, habitâ ratione successionis ad regiam dignitatem, patrem assignat Josepho. At ex adverso *Lucas*, cùm in describenda genealogia Christi ordinem naturalis successionis sibi proposuerit, orsus est ab Adamo primo omnium parente, deinde stirpem Davidicam perduxit usque ad Salathielem & Zorobabelem, non per lineam Salomonis, & aliorum Regum vel Principum, sed per lineam Nathanis, ejusque posterorum, qui jure ad regiam dignitatem non potiebantur. Denique postquàm

Lucas pervenit ad Zorobabelem, totam ſtirpem Davidicam per Rezam filium ſecundogenitum Zorobabelis, ejusque poſteros, qui jus ad regiam dignitatem non habebant, terminat in Heli, quem, attento ſolùm ordine generationis naturalis, patrem tribuit Joſepho. Patet itaque ex modo, quem uterque Euangeliſta in deſcribendo ſtemmate Chriſti tenuit, *Matthæum* voluiſſe dumtaxat exhibere legalem ſucceſſionem, ſeu ordinem juris ad regiam dignitatem; *Lucam* verò, prætermiſsâ illâ ſucceſſione ad regium ſceptrum, naturalis tantùm generationis ordinem fuiſſe ſecutum.

Reſpondeo primò: *Matthæum* genealogiæ Chriſti exordium duxiſſe ab Abrahamo, cui promiſſiones de Meſſia naſcituro datæ ſunt, eamque continuaſſe per Davidem, Salomonem, cæteroſque Reges ac Principes Judæorum, non ſolùm ut oſtenderet jus ad regiam dignitatem pertinere ad Chriſtum, ſed etiam ut demonſtraret Chriſtum non legali, ſed verâ & naturali ratione ortum eſſe ex ſtirpe Abrahæ, & Regum Juda, ac ſubindè ipſum eſſe verum Meſſiam; quia promiſſiones de Meſſia naſcituro fuerunt potiſſimùm factæ Abrahamo & Davidi Regi, ſicut expendit *S.Thomas* 3.p. q.31. art. 2. *Lucam* verò genealogiam Chriſti ab Adamo fuiſſe auſpicatum, ut doceret beneficia Meſſiæ, qui pro ſalute omnium erat venturus, non ſolùm pertinere ad Abrahamum, ejusque poſteros, ſed ad ipſum etiam Adamum totius generis caput, ac proindè ad omnes omninò homines, qui ab Adamo propagantur.

Reſpondeo ſecundò: Quædam ab adverſariis in objectione ſupponi tanquam certa & indubitata, quæ tamen non ſolùm precaria ſunt, ſed penitùs abludunt à vero. Supponunt enim primò, extinctâ ſtirpe Jechoniæ Regis Juda, qui ex Davide per Salomonem deſcendebat, jus ad Regium ſceptrum, quod in poſteris Salomonis ad Jechoniam uſque fuerat jugiter conſervatum, devolutum tandem eſſe ad Salathielem & Zorobabelem, qui ex Davide per Nathanem procedebant, & hanc volunt fuiſſe rationem, ob quam *Matthæus* immediatè poſt Jechoniam ſubjunxerit ſucceſſionem Principatus Judaici in Salathiele & Zorobabele, qui jure regnandi in ſe devoluto, quantùm per Aſſyrios licebat, potiebantur. Verum mox oſtendam falſam eſſe hanc adverſariorum ſuppoſitionem, nec fuiſſe extinctam ſtirpem Jechoniæ, nec jus regnandi, quod erat aſſertum nepotibus Salomonis, fuiſſe unquam translatum ad poſteros Nathanis. Secundò, ſupponunt adverſarii, *Abjudem*, per quem *Matthæus* ſtirpem Davidicam perduxit uſque ad Jacob, eſſe filium primogenitum Zorobabelis, *Rezam* verò, per quem *Lucas* ſtirpem Davidicam perduxit uſque ad Heli, eſſe filium ſecundogenitum Zorobabelis. Sed hanc ſuppoſitionem itidem falſam eſſe contendo cum multis peritis Scripturæ ſacræ

In-

Interpretibus, qui docent Abjudem fuisse filium Zorobabelis, qui ex Davide per Salomonem descendebat, Rezam autem fuisse filium alterius Zorobabelis, qui ex Davide per Nathanem genus suum ducebat, quò fit, ut, juxtà doctissimos Scripturæ sacræ Interpretes (quorum sententiæ utroque pollice subscribo) Salathiel, & Zorobabel, quos in genealogia Christi reponit *Matthæus*, sint plane diversi à Salathiele & Zorobabele, quos in genealogia Christi recenset *Lucas*, quamvis iisdem nominibus insigniantur, quod sanè non est insolens in sacris litteris.

Arguitur tertiò: *Matthæus* dicit Jechoniam fuisse patrem Salathielis, *Lucas* verò scribit *Neri* fuisse patrem Salathielis, atqui Jechonias non fuit pater naturalis Salathielis, sed solùm legalis, *Neri* autem fuit reverà pater naturalis Salathielis, ergo *Matthæus* non est secutus naturalis generationis ordinem, sed potius *Lucas*. Prob. min. ex Jeremiæ cap. 22. ubi Propheta prædixit Jechoniæ Regi Juda & deportationem in Babylonium solum, & orbitatem, ita ut nullus ex ejus stirpe, Davidis solium insessurus, vel potestatem in Juda nacturus esset, *Scribe virum sterilem, &c.* quibus verbis, inquit *Possinus*, absoluta atque irrevocabilis damnatio exprimitur, palamque declaratur: neminem Jechoniæ superstitem filiorum, nepotumve fuisse, qui generis seriem post ipsum propagaverit. Quapropter, ne falsa sit divini illius oraculi comminatio, necesse est, ut dicatur: Jechoniam non fuisse patrem naturalem Salathielis, sed solùm legalem. Undè quando *Matthæus* dicit: Jechoniam genuisse Salathielem, vult tantùm ostendere sacer ille Euangelista, extinctâ stirpe Jechoniæ, qui ex Davide per Salomonem descendebat, jus ad regiam dignitatem fuisse devolutum ad Salathielem filium naturalem *Neri*, qui ex Davide per Nathanem procedebat; & quia Salarhiel ordine juris ad regiam dignitatem successit Jechoniæ, ideò *Matthæus* Salarhielem appellat filium Jechoniæ, habitâ scilicet ratione legalis successionis, seu spectato dumtaxat ordine juris ad regiam dignitatem; quod quidem manifestò probar: *Matthæum* in conscribenda genealogia Christi legalem tantùm successionem, seu ordinem juris ad sceptrum exhibuisse, *Lucam* verò ad naturalem successionem, seu ad naturalis generationis ordinem attendisse.

Respondeo: Jechoniam fuisse patrem naturalem Salathielis, nec contrarium evinci posse ex prædictione Jeremiæ, in qua adversarii suæ conjecturæ proram puppimque constituunt. At enim quamvis Deus per suum Prophetam denunciaverit Jechoniam futurum sterilem, hæc tamen divina maledictio non orbitatem prolis, sed dumtaxat Regni, prosperitatisque negationem significat, hæc dicit Dominus: *Scribe virum sterilem, virum, qui in diebus suis non prosperabitur:* *neque*

neque erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium David & potestatem habeat ultra in Juda. Idque constat ex ipsomet Jeremia, qui cap. 18. testatur Jechoniam filios reverà procreasse,& ex lib.1. Paralip. cap.3. ubi numerantur octo filii Jechoniæ, quorum secundus appellatur *Salathiel*, quæ sanè Scripturæ sacræ loca omni tergiversationi, & comminiscendi libidini aditum præcludunt. Cæterùm quamvis Jechonias filios genuerit, non fuit attamen cassa sacri oraculi comminatio, nam in Jechoniæ filios de facto incubuit divina maledictio, quando quidem, sicut refert Scriptura sacra, è regio fastigio exciderunt, & in statum inferiorem sunt redacti,illumque maximam partem luctuosum, probtosum, variisque adversæ fortunæ casibus & calamitatibus obnoxium. Ita hunc *Jeremiæ* locum interpretantur sancti Patres, potissimùm *Hieronymus* in cap.22. illius Prophetæ, & *S. Thomas* 3. p. q.31. att.2. ad 3. prætereà, etsi darem Jechoniam obiisse improlem, falsum tamen esset, quod asserunt adversarii, videlicet extinctâ stirpe Jechoniæ, qui ex Davide per Salomonem descendebat,jus regnandi ad posteros Nathanis fuisse devolutum. Enim verò qui credibile est, nullos, mortuo Jechonia,extitisse superstites nepotes Salomonis? Legimus cap.11.lib.2. Paralip. Roboamum,filium Salomonis, genuisse viginti octo filios, Abiam, filium Roboami, genuisse viginti duos cap.12. Josaphat procreasse septem cap.21. & sic de cæteris Regibus Juda usque ad Jechoniam, verosimile autem non est numerosam stirpem tot nepotum Salomonis, qui à tempore Roboami usque ad obitum Jechoniæ in plures familias succrescere & sobolescere potuerunt, ità post obitum Jechoniæ fuisse extinctam, ut ne ullus quidem ex stirpe Salomonis residuus fuerit, qui jus haberet ad regiam dignitatem, & ad eam necessarium fuerit asciscere posteros Nathanis. Denique, quamvis *Matthæus* dicat Salathielem esse filium Jechoniæ, *Lucas* verò Salathieli patrem assignet *Neri*, inde tamen nullo pacto colligi debet Jechoniam fuisse patrem dumtaxat legalem Salathielis, *Neri* autem fuisse patrem naturalem Salathielis, sed potiùs inde colligitur id, quod mox dicebamus, duos videlicet extitisse Salathieles, unum,qui fuit filius Jechoniæ, qui ex Davide per Salomonem descendebat; alterum, qui fuit filius *Neri*, qui ex Davide per Nathanem suam originem trahebat, illius meminisse *Matthæum*, istius *Lucam*. Et certè cùm alii fuerint Salathielis majores apud *Lucam*, quàm apud *Matthæum*, longè probabilius est utrumque Euangelistam diversarum personarum mentionem fecisse. Idem dicendum puto de Zorobabele, quem in genealogia Christi reponit *Matthæus*, & quem alium fuisse arbitror à Zorobabele, cujus, in describendo stemmate Christi, mentionem facit *Lucas*. Ita post *Julium Africanum* docent antiqui sancti Patres, qui constanter affirmant: *Jacob* ex Davide per lineam

Sa-

Salomonis descendisse, & promissiones de Messia nascituro in linea itidem Salomonis fuisse impletas; porrò si Salathiel & Zorobabel, quos ex Davide per Nathanem descendentes exhibet *S. Lucas*, essent iidem ac Salathiel,& Zorobabel,quos *Matthæus* in genealogia Christi recenset; Jacob non ex Davide per lineam Salomonis, sed per lineam Nathanis descendisset, & promissiones à Deo factæ Davidi de nascituro ex ejus semine Messia, non in linea Salomonis, sed in linea Nathanis fuissent adimpletæ. Sicut ergo duo distingui debent Salathieles, quorum unus pertinet ad lineam Salomonis, & fuit filius naturalis Jechoniæ, cujus meminit *Matthæus*,alter pertinet ad lineam Nathanis, & fuit filius naturalis *Neri*, quem *Lucas* recenset: sic duo discerni debent Zorobabeles, quorum unus ex Davide originem habet per lineam Salomonis, & fuit filius naturalis Salathielis, ut ait *Matthæus*; alter verò ex Davide per Nathanem descendit, & est filius naturalis alterius Salathielis, quem inter posteros Nathanis *Lucas* reponit. Idque duplici momento confirmari potest, primò, quia Zorobabel, cujus meminit *Matthæus*, diù post captivitatem Babylonicam genitus fuit, Salathiel namque pater ipsius fuit genitus in captivitate Babylonica, at Zorobabel, quem exhibet *Lucas*, fuit vel ante captivitatem Babylonicam, vel saltem primis annis captivitatis genitus, utpotè qui jam annis maturus populum Judaicum è captivitate ad patrium solum reduxit, sicut legitur lib.2. Esdræ cap.2. deindè à Zorobabele, quem refert *Matthæus*, usque ad Josephum, novem duntaxat putantur generationes, sed à Zorobabele, quem producit *Lucas*, septemdecim numerantur generationes, ex quibus apparet utrumque Zorobabelem non unum, sed duos planè diversos homines fuisse.

Arguitur quartò: *Matthæus* texendo genealogiam Christi asserit Josiam fuisse patrem Jechoniæ: *Josias*, inquit, *genuit Jechoniam*. Atqui Josias non fuit verus & naturalis pater Jechoniæ, nam constat ex lib.4. Reg. cap.24. lib.2. Paralip. cap.36. & Jeremiæ cap. 22. Joakinum fuisse patrem naturalem Jechoniæ, ergo *Matthæus* non est secutus naturalis generationis ordinem.

Priusquàm diluam hanc objectionem, quam olim *Porphyrius*, sicut testatur *S. Hieronymus* in cap. 1. Danielis, Christianis tanquam inextricabilem objiciebat, præstat observare, quod interfecto Josiæ Regi Juda in prælio Mageddonensi suffectus est *Joachaz* filius Josiæ, sed cum paulò post *Joachaz* exutus Regno objisset captivus in Ægypto, victor *Pharao Nechao* successorem Joachazo dedit *Eliakim* fratrem ejus, alterum scilicet Josiæ filium, qui etiam *Joakim*, & *Jechonias* est nuncupatus. Hic regnum per annos undecim variâ & ancipiti fortuna tenuit, sed tandem ab Ægyptiorum servitute recedens, Nabu-

buchodonosori Chaldæorum Regi cùm se addixisset, fidem ei datam violare, & impositum sibi jugum excutere tentavit, at id non impunè tulit, nam Syrorum & vicinarum gentium incursionibus vexatus, tot inter discrimina, acerbosque casus vitâ functus est, filiumque reliquit, qui Binomius fuit, dictus scilicet *Joakin*, & *Jechonias*. Hic, tribus mensibus in Principatu exactis, deportatus est in Babylonem, & in ejus locum subrogatus est Sedecias Josię filius, & patruus Jechoniæ, qui post annos undecim oculis effossis abductus est Babylonem. Hac præmissâ observatione,

Respondeo: Duos debere distingui Jechonias, primum videlicet & secundum. Jechonias primus, qui & Eliachim, ac Joakim est appellatus, fuit filius Josiæ, eum quippè Josias genuit in transmigratione babylonis, hoc est, sub tempora transmigrationis Babylonicæ, jam nutante statu populi Judaici, & imminente deportatione Babylonicâ. Jechonias verò secundus, qui etiam dictus est Joakim, fuit filius Jechoniæ primi, nepos Osiæ, & Pater Salathielis, quem genuit post transmigrationem Babylonis, idest, postquàm populus judaicus fuisset in Babylonem asportatus. Quamvis enim iste Jechonias secundus, post tres menses in principatu exactos, fuerit, ut mox diximus, in captivitatem abductus, ibique catenis vinctus, & in carcere durè admodùm, vivente Nabuchodonosore, habitus, illo tamen mortuo, & ab Evilmerodacho filio Nabuchodonosoris è carcere eductus, regiè in illius aula habitus est, sicut legitur *Jeremiæ* cap. 52. & lib. 4. Reg. cap. 25. quo tempore, perstante adhuc captivitate Babylonicâ, Salathielem genuit. Utrumque Jechoniam accuratè distinguit Matthæus in genealogia Christi, nam quando dicit: *Josias genuit Jechoniam & fratres ejus in transmigratione Babylonis*, indicat Matthæus his verbis Jechoniam primum, qui *Eliakim*, ac *Joakim* est appellatus, quem Josias circà transmigrationis tempora genuit, quique fratres habuit *Joachazum*, *Sedeciam*, *& Sellum*. Quandò verò subdit idem Evangelista: *& post transmigrationem Babylonis Jechonias genuit Salathiel*, his verbis designat Matthæus Jechoniam secundum, qui fuit filius Jechoniæ primi, nepos Osiæ, Pater Salathielis, nullosque fratres habuit. *Non ergò*, inquit *S. Ambrosius* lib. 3. in *Luc. Suppressit alterum Evangelista, sed utrumque signavit, quod uterque Jechonias dictus sit*. Idem docent ss. Patres Epiphanius hæresi VI. *Hieronymus* in cap. 1. *Matthæi*, & *Sanctus Thomas* 3. part. quæst. 31. art. 3. ad 3. ubi asserunt in Jechoniam primum, qui fuit filius Josiæ, desinere secundam tessaredecadem, seù numerum quatuordecim personarum, quas in secunda classe exhibet Matthæus, & à Jechonia secundo, qui fuit filius Jechoniæ primi, & nepos Osiæ, tertiam incipere tessaredecadem quæ desinit in Christum.

ftum. Quapropter audiri non debent moderni quidam critici, qui fufpicantur mendofum effe codicem Matthæi, putantque Joakimum patrem Jechoniæ omiffum effe in fecunda claffe, ita ut vera fic debeat reftitui lectio, *Jofias genuit Joakim, Joakim genuit Jechoniam.* Refellitur etiam conjectura *Petri Poffini*, qui exiftimat Matthæum unius dumtaxàt Jechoniæ patris Salathielis mentionem feciffe, alterum verò filentio penitùs obruiffe. Refellitur, inquam, hæc vana Poffini conjectura, nàm fi Matthæus unius tantùm Jechoniæ patris Salathielis mentionem feciffet, tredecim folùm perfonæ reperirentur in tertia claffe, feu in tertia teffàrecade à transmigratione Babylonis, ufque ad Chriftum, cùm tamen certum fit quatuordecim numerari à Matthæo. Nec valet, quod reponit *Poffinus*, ad complendum numerum quatuordenarium in tertia claffe, præter Jofephum numerari debere etiam Mariam Matrem Chrifti; futilis, inquam, eft hæc refponfio; nàm primò, moris non erat apud Hebræos, ficut anteà obfervavimus, ut fœminæ in genealogiis hominum cenferentur. Secundò, cùm pater, & mater unius dumtaxàt generationis fint authores, Jofephus, & Maria non potuerunt, refpectu Chrifti, nifi unius generationis numerum conficere. Non potuit ergò Lucas, ad complendum in tertia claffe numerum quatuordenarium, Mariæ generationem computare quafi diverfam à generatione Jofephi. Quapropter ut plenæ, & integræ ftent tres claffes, feu tres teffaredecades, quas in genealogia Chrifti exhibet Matthæus, neceffariò dicendum eft: eum utriusque Jechoniæ mentionem feciffe, idque Lector facilè intelliget ex ordine genealogiæ Chrifti fecundùm Matthæum, quem in fine hujus Differtationis attexam.

Arguitur quintò: Matthæus in genealogia Chrifti ait: Achazum Regem Juda genuiffe Ezechiam, atqui tamen Achaz non fuit pater naturalis Ezechiæ, ergò Matthæus, in defcribenda genealogia Chrifti, non eft fecutus naturalis generationis ordinem, fed folùm fucceffionem, feu ordinem juris ad Regiam dignitatem. Prob. min. Legitur lib.4. Reg. c.16. Achazum Regem Juda Joathami filium regnare cœpiffe anno ætatis fuæ vigefimo, eumque fexdecim annis Regnum occupaffe, ficque in integrum vixiffe triginta fex annis. Et cap.18. ejusdem libri dicitur: Ezechiam, Achazi filium, & immediatum in Regno fucceflorem, viginti quinque fuiffe annorum cùm regnare cœpit, fi ergò viginti quinque anni, quos natus erat Ezechias, dùm Regni habenas moderari cœpit, detrahantur de annis ttiginta fex, quos habebat Achazus quandò mortuus eft, conftabit Ezechiam fuifse conceptum ab Achazo dùm adhùc puerulus decennis erat, & anno undecimo vitæ Achazi natum effe Ezechiam, quòd fanè tam experientiæ, quàm confueto naturæ ordini omninò repugnare videtur, nemo

L quippè

quippè in tota historia, seu sacrâ, seu exoticâ, auditus est, qui genuerit decennis. Longè ergò verò similius est: Achazum non fuisse verum, & naturalem patrem Ezechiæ, sed Achazo absque liberis mortuo, proximum Regii sanguinis Principem, seu Ezechiam, ritu generis, & jure recepto, successisse. Quod quidem jus ad Regiam dignitatem attendens Matthæus, dicit Achazum genuisse Ezechiam, quia Ezechias in Regia dignitate successit Achazo, quamvis non esset filius ipsius naturalis.

Præterea, lib.4.Reg. cap.16. legitur Achazum transtulisse filium suum per ignem, secundùm idola gentium, idest, eum flammis combussisse sacrilego gentium ritu, ergò Achazus nullum post suum obitum reliquit superstitem filium, ac subindè esse non potuit pater naturalis Ezechiæ.

Huic obiectioni respondet *S. Hieronymus* epist.132. ad Vitalem, Achazum anno decimo ætatis suæ reverà genuisse Ezechiam, pleraque adducit exempla, ut probet Achazum impotentis libidinis æstu abreptum, hac in juvenili ætate procreare potuisse Ezechiam tanquàm præcocem protervæ, & luxuriantis pueritiæ fructum. Huic S. Hieronymi responsioni subscribit *Fridericus Spanhemius* par.1. dubiorum Euangelicorum, dubio 5. ubi ætatem undecim annorum quandoque fœturæ habilem esse probat exemplo, quod *Scaligerus* memoriâ suâ contigisse narrat in Civitate Lectoratensi novem populaniæ, in qua puer minor annorum undecim genuit ex puella consobrina sua, quæ nondùm decimum annum expleverat. Verùm quia difficile creditu est Achaz antè pubertatis ãnos genuisse Ezechiam, ideò

Respondeo cum multis Scripturæ sacræ Interpretibus: Achazum fuisse quatuordecim annorum quando genuit Ezechiam. Ratio est, quia in Scriptura sacra tacentur anni incompleti Achazi; erat enim Achaz, cùm regnare cœpit, viginti annorum & unius incompleti, quem non numerat Scriptura, rursùm Achaz regnavit sexdecim annis scilicet integris, & decimo septimo incompleto: quare, juxtà hunc computum, Achaz mortuus est anno ætatis suæ trigesimo octavo. Similiter Ezechias erat tantùm viginti quatuor annorum completorum cùm regnare cœpit, sed inchoarat annum vigesimum quintum. Si ergo numerus viginti quatuor annorum completorum, quos natus erat Ezechias, quando regnum capessivit, detrahatur de annis triginta octo, quos habebat Achaz, quando è vivis excessit, perspicuum erit Achazum anno ineunte decimo quarto ætatis suæ genuisse Ezechiam, quod sanè non est incredibile, utpotè nec experientiæ, nec naturæ ordini contrarium.

Ad aliam objectionis partem respondeo: Achazum non combussisse filium suum, sed illum duntaxàt traduxisse per ignem, hoc est: filium

filium suum, juxtà sacrilegum gentium ritum, lustrasse & consecrasse Idolo Moloch. Hinc lib.2. Paralip. cap. 28. dicitur de eodem Achazo, quod lustravit filios suos in igne. Non est autem verosimile Achazum truculentâ superstitione & feritate plusquàm Scythicâ in honorem Idoli Moloch filios suos holocausto consumpsisse.

Arguitur sextò: *Matthæus* in genealogia Christi asserit: Zorobabelem genuisse Abjudem, atqui tamen lib.1. Paralipom. cap. 3. inter filios Zorobabelis nullus nominatur Abjud, igitur Zorobabel non fuit pater naturalis Abjudis, ac proindè *Matthæus* non est secutus naturalis generationis ordinem.

Respondeo: *Matthæum* non ex libris Paralip. recensuisse in genealogia Christi Abjudem Zorobabelis filium, ejusque posteros usque ad Josephum, sed hanc seriem genealogicam Abjudis filii Zorobabelis legisse *Matthæum* in tabulis genealogicis, quæ, ut superiùs diximus, maximâ curâ & religione apud Judæos servabantur, & quæ nunc omninò perierunt. Cur autem hæc series genealogica Abjudis non fuerit à Scriptore sacro lib. Paralip. observata? Hanc rationem probabilem assignant Scripturæ sacræ Interpretes; dicunt enim genealogiam à *S. Matthæo* contextam, & ad Josephum per Abjudem perductam, fuisse quidem hominum è Davidis familia progenitorum, sed obscuræ admodùm conditionis, & singularis Dei dispensatione ad statum privatum, vilem & abjectum redactorum; & quia ista declinatio in Abjude filio Zorobabelis facta est, indè fortè contigisse, ut Auctor librorum Paralip. nec Abjudis, nec posterorum ejus majorum Josephi obscuram vitam agentium meminerit, sed eos duntaxat filios Zorobabelis, illorumque posteros memorarit, quorum tùm temporis nomen clarius & celebrius erat.

Arguitur septimò: *Matthæus* in genealogia Christi scribit: *Joramum* genuisse *Oziam*, atqui tamen *Joram* non genuit *Oziam*, sed potius *Joram* genuit *Ochosiam*, Ochosias genuit *Joasum*, Joasus genuit *Amaziam*, Amazias genuit *Oziam*, ut constat ex libris Regum & Paralip. ergo *Matthæus* tres generationes prætermisit, cujus omissionis alia nequit afferri ratio, nisi quia *Matthæus* in genealogia Christi non naturalem successionem exhibere voluit, sed solùm proponere ordinem juris & successionis ad regiam dignitatem.

Prætereà, *Matthæus* in genealogia Christi à *Salmone* filio *Naasson* usque ad nativitatem Davidis regis, quatuor tantummodò numerat generationes, videlicet *Salmon, Booz, Obed*, & *Jesse*, atqui plures quàm quatuor debuerunt esse generationes à Salmone usque ad nativitatem Davidis Regis, nam *Salmon*, postquam Israelitæ ingressi sunt in terram Chanaan, seu paulò post excidium Urbis Jericho, uxorem duxit *Rahab*, & genuit Boozum. Chronologi autem ab ingressu Israelita-

L 2 rum

rum in terram Chanaan usque ad nativitatem Davidis Regis numerant ad minus trecentos sexaginta sex annos; porrò credibile non est quatuor tantummodò generationes implere potuisse spatium trecentorum sexaginta sex annorum, debuissent enim *Salmon*, *Booz*, & *Obed* in affecta & decrepita senectute, immò ultrà centesimum ætatis annum procreandis liberis operam dare. Sed quis non videt absurdum esse in tribus personis ejusdem familiæ sibi invicem succedentibus tàm tardas & intempestivas ponere generationes, iis propè temporibus, quibus dies annorum hominis *septuaginta anni, si autem in potentatibus octoginta anni, amplius eorum labor & dolor*, ut habetur psalm.89. Constat igitur *Matthæum* à Salmone usque ad ortum Davidis Regis aliquas reticuisse generationes, ac proindè illum naturalis generationis ordinem non fuisse secutum.

Respondeo ad primam objectionis partem: *Matthæum* quidem in genealogia Christi tres prætermisisse Reges, *Ochosiam* nimirùm, *Joasum*, & *Amasiam*; indè tamen non sequi: *Matthæum* in genealogia Christi naturalem parentum Josephi successionem non exhibuisse. Ratio est, quia licet *Ozias* immediatè non successerit Joramo, ei tamen mediatè & secundùm naturam, utpotè ipsius nepos, successit. Nec *Matthæo* vitio verti debet, quod in genealogia Christi aliquas omiserit generationes, in genealogiis namque aliquas personas reticeri posse fatentur omnes, quia salvâ recti sermonis proprietate dici potest filium à patre, nepotem ab avo, & pronepotem à proavo genitum fuisse; unde sicut nepotes dicuntur filii apud Hebræos, ita avi, proavi, & atavi, patres appellantur, qui censeri possunt nepotes genuisse, generatione videlicet mediatâ, quâ re verâ ab illis genus ducunt. Cur autem *Matthæus* in texenda genealogia Christi tres illos Reges prætermiserit? Hæc ratio afferri potest, voluit quippè *Matthæus* totam seriem progenitorum Christi tribus tessaredecadibus, hoc est, quatuordecim personarum numero ter repetito, sive rotundandi numeri, vel memoriæ juvandæ causâ, complecti. Cùm igitur in secunda classe majorum Christi septemdecim occurrerent generationes, ut numerus quatuordenarius sibi constare posset, tres illos Reges prætermisit Euangelista, ob peculiarem Dei maledictionem domui Achab scelestissimi Israel Regis per Eliam Prophetam 3. Reg. cap.21. & 4.Reg. cap.9. prædictam, & quia Deus solito furore exardescens in castigandis filiis ob peccata parentum ultrà tertiam, vel quartam generationem pœnam protendere non consuevit, sicut legitur Exodi cap.20. ideò *Matthæus* omissis tribus illis Regibus, recenset alios Reges, qui in eadem linea ab Achabo per fœmineum genus, idest, per Athaliam Jorami uxorem, & filiam Achabi genus ducebant. Sunt nonnulli Auctores, qui dicunt: *Matthæum* ideò tres illos Reges, Ocho-

Ochoziam, Joazum, & Amasiam silentio damnasse, quia in tabulis genealogicis, quas Judæi maximâ religione asservabant, trium illorum Regum nomina desiderabantur, utpotè per quamdam veluti excommunicationis, quam viventes incurrerant, sententiam ex iisdem Sacerdotali expuncta judicio, ignominiæ causâ, non secus ac deindè in Ecclesia Catholica mos usurpatus est, nomina quorumdam Episcoporum mortuorum, qui ob fidem malè audiebant, & graviori macula notati erant, è sacris dyptichis eradendi. Sed hæc conjectura, ut verum fatear, precaria est, nulliusque antiqui & probatæ fidei Auctoris testimonio nixa.

Ad alteram objectionis partem respondeo: *Matthæum* à tempore, quo *Salmon* duxit uxorem *Rahab*, hoc est, ab ingressu Israelitarum in terram Chanaan usque ad ortum Davidis Regis, aliquas generationes silentio præteriisse. Enimverò a tempore, quo *Salmon* matrimonium inivit cum *Rahab* usque ad ortum Davidis Regis, non solùm interfluxere trecenti sexaginta sex anni, ut vulgò opinari solent Chronologi, sed potiùs elapsi sunt quadringenti nonaginta duo anni, supputando videlicet annos servitutum Israelitarum distinctos ab annis præfecturæ Judicum, sicut re verâ distingui debere, infrà in Canone Chronologico probabo ex libro Judicum, in quo anni servitutum Israelitarum, qui post obitum Josue, alienis interdum servierunt Regibus, accuratè recensentur distincti ab annis Præfecturæ Judicum. Si ergo à tempore, quo Salmon sibi matrimonio *Rahab* sociavit, usque ad ortum Davidis Regis, quadringenti nonaginta duo interfluxerunt anni, impossibile est, ut quatuor tantummodò generationes tàm diuturnum impleverint temporis intervallum, nisi dicatur Salmonem speciali miraculo ultra centesimum & vigesimum quintum ætatis annum genuisse Boozum; idemque miraculum in eadem familia fuisse in *Boozo, Obede,* & *Jesse* iteratum, quod sanè ægrè credi, ac multò difficiliùs persuaderi potest. Quapropter standum est sententiæ virorum eruditorum, qui docent: *Matthæum*, à Salmonis tempore usque ad nativitatem Davidis Regis, aliquas prætermisisse generationes, sive ut in omni classe numerum quatuordecim personarum sibi præfixum retineret, sive ob aliam rationem, quam Deus nobis ignotam & occultam esse voluit; quod tamen non impedit quin *Matthæus*, sicut mox exposuimus, naturalis generationis ordinem fuerit secutus.

Arguitur ultimò: Ideò *Julius Africanus* asserit: Josephum filium fuisse naturalem *Jacob*, & filium legalem *Heli*, quia supponit, quod defuncto Heli absque liberis, *Jacob*, qui erat frater ipsius uterinus, ei, juxtà legem Deuteronomii cap. 25. suscitavit semen, & genuit Josephum naturali quidem ratione filium suum, sed secundùm legem filium *Heli*, atqui lex, quâ jubetur Deuteronomii cap. 25. ut frater de-

demortui fratris uxorem viduam ducat, atque prolem suscitet, non intelligitur de fratribus uterinis, sed solùm de fratribus consanguineis, ad conservanda scilicet familiarum jura, quæ ex sola agnatione censentur; fratres autem uterini non sunt inter agnatos, immò possunt esse ex diversa Tribu & familia orti; igitur *Julii Africani* ratio falso nititur fundamento.

Respondeo: Legem latam Deuteronomii cap. 25. esse intelligendam, juxtà SS. Patres, qui *Julii Africani* rationem secuti sunt, non solùm de fratribus germanis, sed etiam de fratribus uterinis, qui tenebantur uxorem ducere fratris defuncti absque liberis, eique jure leviratus suscitare prolem. Quocircà cùm in hoc consentiant SS. Patres, flocci fieri debet hæc recentium criticorum conjectura.

Prætereà, negari non potest hanc legem, de suscitando semine fratris absque liberis demortui, extendi etiam ad propinquos, ut constat ex facto *Ruth*, quæ in matrimonium ducta fuit à *Boozo*, ut hic suscitaret semen *Mahaloni* propinquo suo; falsum igitur est hanc legem restringi ad solos fratres, qui ex eodem patre geniti sunt.

Denique, quamvis hæc lex Deuteronomii cap. 25. fratres uterinos ab hæreditate fratris, & ab uxoris ejus viduæ nuptiis removeret; necessariò tamen hujus legis exceptio esset admittenda in specie proposita *Jacob*, & *Heli*, qui erant duo fratres uterini. Ratio est, quia Heli fuit ultimus eorum, qui ex Davide per Nathanem descendebant; mortuo itaque Heli absque liberis, & in eo extinctâ stirpe Davidis per Nathanem, hæreditas Heli devoluta fuit ad Jacobum fratrem ipsius uterinum, qui ex Davide per Salomonem descendebat; quamobrem Jacob ad capessendam hæreditatem Heli fratris sui uterini absque liberis defuncti, fuit lege Deuteronomii adactus inire cum vidua Heli matrimonium, cujus matrimonii onus, unà cum hæreditatis honore fuit conjunctum, & sic, extinctâ stirpe Davidis per lineam Nathanis, hæreditas Heli, qui fuit illius lineæ postremus, conservata est in familia Jacob, qui ex Davide per lineam Salomonis originem ducebat.

Instabis, si Josephus fuisset filius legalis Heli, debuisset ejus nomine appellari, nam *Deuteronomii* cap. 25. in descriptione juris, & exercitii Leviratus præcipitur, ut primogenitus suscitatus fratri defuncto nomen ejus suscipiat; atqui constat Josephum non fuisse appellatum nomine Heli, argumento itaque est Josephum non fuisse filium legalem Heli.

Respondeo cum *Sancto Augustino* quæst. 46. in *Deuteron.* hac lege Leviratus præcipi, non ut filius procreatus nomen defuncti Patris, cui suscitatur, obtineat, sed quod ille non sine posteritate mortuus esse videatur, & ideò permaneat ejus nomen, hoc est, me-

memoria. *Neque etiam si ipse filium genuisset*, inquit Aquilinus ille Doctor, *nomen suum ei fuerat impositurus, ut nomen ejus non deleretur ex Israel; sed ex hoc utique non deleretur, quia non sine liberis ex hac vita emigraret. Et hoc jubetur in ejus uxore frater ejus implere, quod ille non potuit, nam etsi frater non fuisset, & propinquus ducebat uxorem ejus, qui sine filiis mortuus esset ad suscitandum semen fratri suo: sicut fecit Booz ducendo Ruth ut semen excitaret propinquo suo*, Mahaloni scilicet, *cujus fuerat uxor, nec de illo pepererat, & tamen qui de illa natus est, ex nomine quidem defuncti constitutus est, quia filius ejus est dictus, atque ità factum est, ut nomen defuncti non deleretur ex Israel, nec tamen ejus nomine appellatus est*, sed dictus est *Obed*. His gemina habet *S. August.* lib. 2. Retract. cap. 7. & 12.

ORDO GENEALOGIÆ CHRISTI secundùm Matthæum.

Prima Tessaredecas.	*Secunda Tessaredecas.*	*Tertia Tessaredecas.*
1 Abraham.	1 Salomon.	1 Jechonias secundus.
2 Isaac.	2 Roboam.	2 Salathiel.
3 Jacob.	3 Abias.	3 Zorobabel.
4 Juda.	4 Asa.	4 Abjud.
5 Phares.	5 Josaphat.	5 Eliacim.
6 Esron.	6 Joram.	6 Azor.
7 Aran.	7 Osias.	7 Sadoc.
8 Aminadab.	8 Joathan.	8 Achim.
9 Naasson.	9 Achaz.	9 Eliud.
10 Salmon.	10 Ezechias.	10 Eleazar.
11 Booz.	11 Manasses.	11 Mathan.
12 Obed.	12 Amon.	12 Jacob.
13 Jesse.	13 Josias.	13 Joseph.
14 David.	14 Jechonias primus.	14 CHRISTUS.

ORDO GENEALOGIÆ CHRISTI secundùm Lucam.

1 Adam.	6 Jared.
2 Seth.	7 Enoch.
3 Enos.	8 Mathusale.
4 Cainan.	9 Lamech.
5 Malaleel.	10 Noe.

11 Sem.

11 Sem.
12 Arphaxad.
13 Cainan.
14 Sale.
15 Heber.
16 Phaleg.
17 Ragau.
18 Sarug.
19 Nacor.
20 Thare.
21 Abraham.
22 Isaac.
23 Jacob.
24 Juda.
25 Phares.
26 Esron.
27 Aram.
28 Aminadab.
29 Naasson.
30 Salmon.
31 Booz.
32 Obed.
33 Jesse.
34 David.
35 Nathan.
36 Mathata.
37 Menna.
38 Melea.
39 Eliakim.
40 Jona.
41 Joseph.
42 Juda.
43 Simeon.
44 Levi.
45 Mattath.
46 Jorim.
47 Eliezer.
48 Jesu.
49 Her.
50 Elimadan.
51 Cosan.
52 Addi.
53 Melchi.
54 Neri.
55 Salathiel.
56 Zorobabel.
57 Resa.
58 Joanna.
59 Juda.
60 Joseph.
61 Semei.
62 Mathatias.
63 Maath.
64 Nagge.
65 Hesli.
66 Nahum.
67 Amos.
68 Mathatias.
69 Joseph.
70 Janne.
71 Melchi.
72 Levi.
73 Mattah.
74 Heli.
75 Joseph.
76 CHRISTUS.

In hac Genealogia CHRISTI, quam texit *S. Lucas*, septuaginta sex enumerantur generationes. At si Deus, ad quem *S. Lucas* generationum numerum perducit, his generationibus accenseatur, erunt generationes septuagintaseptem, ut optimè observat *S. Thomas* 3. part. quæst. 31. art. 3. ad 3. ubi mysticam illius numeri septuaginta septem generationum expositionem tradit.

DIS-

DISSERTATIO QUINTA

In qua evincitur in putatione annorum, qui à mundi primordio ad Natale usque Christi Domini interfluxerunt, standum esse sacri Textus Hebræi, & editionis nostræ vulgatæ Chronologiæ, non autem calculo versionis LXX. *Interpretum*.

QUamvis tàm ex sacra, quàm ex prophana historia supputari possint anni, qui à mundi exordio ad natale Christi Domini effluxerunt, fateri tamen necesse est: hanc temporum notitiam hisce præsertim temporibus lubricam nimis, implexam & operosam evasisse, ob incredibilem Chronologorum opinandi diversitatem, & penè inexplicabiles, quas invexerunt difficultates, quæ plurimùm laboris & negotii etiam viris doctis exhibere solent. Alii siquidem, quos inter hac tempestate celebriores fuerunt *Jo. Morinus* in suis *exercitationibus Biblicis*, *Isaacus Vossius* Vintoniensis in Anglia Canonicus, in *Syntagmate de* LXX. *Interpretibus*, & Pater *Paulus Pezronus* Ordinis Cisterciensis, sacræ facultatis Parisiensis Doctor, in gallico libro anno 1687. edito, cui titulus est: *Antiquitas temporum restituta, & propugnata adversùs Judæos, & recentiores Chronologos*, contendunt LXX. Interpretum Chronologiam, in putandis annis, qui à conditu mundi ad natale usque Christi interfluxere, longè præferendam esse sacri Textus Hebraici, & editionis vulgatæ Chronologiæ, idque potissimùm probant ex Chaldæorum, Ægyptiorum, Sinarumque antiquitatibus, quæ cum sacri Textus Hebræi Chronologia, utpotè contractiori, nullo pacto cohærere possunt. Sed non advertunt sagacissimi illi antiquitatis indagatores, nationum Orientalium populos ignorantiæ, & idololatriæ tenebris immersos, ut gentis suæ primordia augustiora redderent, splendida mendacia adornasse, nullasque, præter sacram, esse Historias, quæ primas suas origines fabulis permixtas non habeant. Alii ex adversò viri doctissimi sacri Textus Hebræi Chronologiam, cui apprimè consona est nostra editio vulgata, pro aris, ac focis tuentur, eamque in putandis annis, qui à mundi creatione usque ad natale Christi elapsi sunt, LXX. Interpretum Chronologiæ anteponendam esse asserunt. Hæc autem Chronologorum opinandi diversitas nata est ex discrepantia Hebræorum, Græcorumque Codicum in numerandis annis primæ, & secundæ ætatis, seu in recensendis annis

Patriarcharum antè, & post diluvium. Græcus siquidem Codex, seu Versio LXX. Interpretum addit supra Textus Hebræi calculum mille fermè & quingentos annos, quæ discrepantia multos hujus temporis doctissimos Chronologos ad scribendum impulit, aliis calculum Hebræorum calculo Græcorum, seu LXX. Interpretum anteponentibus; aliis stantibus pro calculo LXX. Interpretum. Accedit ad difficultatis cumulum, quod eorum, qui vel LXX. Interpretum, vel Hebræorum sequuntur Chronologiam, non una sit omnium sententia. Nàm primò, inter eos, qui LXX. Interpretum sectantur Chronologiam, alii sunt, qui à creatione mundi usque ad natale vulgare Christi numerant annos 5493. sicut Græci Antiocheni, alii numerant annos 5501. sicut Græci Alexandrini, alii recensent annos 5509. ut Græci Constantinopolitani, alii denique, cum *Paulo Pezrono* mox citato, computant à conditu mundi usque ad natale Dionysianum, seu vulgare Christi annos 5873. Secundò, non minùs inter se dissident hi, quibus probatur sacri Textus Hebræi Chronologia. Sunt etenim, qui cum doctissimo *Petavio* subducunt à creatione mundi usque ad natale vulgare Christi annos 3983. Sunt alii, qui cum *Usserio* numerant annos 4003. uno verbo, quilibet Chronologus in consignando anno mundi, quo natus est Christus Dominus, suis indulget conjecturis, adeò ut in re tam obscura quidquam certi definiri posse non videatur. Verùm, ut quod ipse probabilius esse censeo, aperiam; multis argumentis hac in dissertatione probandum aggredior sacri Textus Hebræi Chronologiam in consignando anno mundi, quo natus est Christus Dominus, præferendam esse LXX. Interpretum Chronologiæ. Quoto autem mundi anno natus sit Christus Dominus opportuniùs ostendam in Canone Chronologico, quem ad calcem hujusce tractatus in rem Chronologiæ studiosorum attexam, & in quo per singulas mundi decurrendo ætates, & supputando annos servitutum Israelitarum (quos nonnulli Chronologi, tempora plùs justò contrahentes, cum annis præfecturæ judicum perperam confundere solent) natale vulgare Christi consignabo anno mundi 4138.

DICO ITAQUE: *In putatione annorum, qui interfluxerunt à creatione mundi usque ad natale Christi Domini, præferendam esse sacri Textus Hebræi Chronologiam calculo* LXX. *Interpretum, ac subinde Christum Servatorem nostrum natum esse expleto quarto mundi millenario, juxtà sacri Textus Hebræi calculum, non verò in sexto mundi millenario, sicut habent mendosi, & interpolati Codices Græci.*

Hæc assertio probatur primò, convellendo præcipuum fundamentum, quo nituntur LXX. Interpretum Chronologiæ patroni. Huic siquidem standum est Chronologiæ, quæ à Mosis tempore ad hanc usque ætatem semper pura, integraque permansit, nec à Judæis fuit

fuit unquàm corrupta, atqui sacri Textus Hebræi Chronologia à Mosis tempore ad hanc usque ætatem pura, integraque permansit, nec unquàm Judæorum malitiâ fuit corrupta, ergò standum est sacri primigenii Textus Hebræi Chronologiæ. Prob. min. Multis momentis, primò, quia credibile non est Judæos, odio licèt in Christianos percitos, in depravandam sacri Textus Hebræi Chronologiam incumbere, & certatim conspirare potuisse. Quæ enim, amabo, spes esse potuisset neminem inter ipsos alieno animo fore, neminem intercessurum, neminem fraudem proditurum? Ecquis tam bonus, ut in animum inducat Judæos, qui longè, latèque per Orbem terrarum erant dispersi, & inter se factionibus divisi, qui etiam sacras Litteras tantâ veneratione prosequebantur, ut earum causâ, si opus esset, mortem oppetere non detrectassent, sicut testatur *Philo* apud *Eusebium* libro 8. de præparat. Euangel. cap. 2. & *Josephus* apud eumdem *Eusebium* lib. 3. cap. 10. hist. Eccles. Clàm id funesti consilii inire, tamque horribile potuisse patrare sacrilegium, quod si Christianis innotuisset, sicut erat necesse (cùm à Judæis ad Christianos aliqui nullo non die perfugerent, ut prodit *Eusebius* lib. 3. hist. Eccl. cap. 31.) nonne prævidebant Judæi, fore ut cùm nihil omninò assequerentur, suæ præterea parti præjudicium afferrent, si se faterentur eam defendere, & fovere causam, quam sibi conscii essent non aliter posse se quàm sacrorum Codicum depravatione defendere. Secundò, quis credat Judæos tàm effusè temerarios, & audaciæ tam projectæ fuisse, ut sacram immutarint Chronologiam, quæ nihil, aut parùm adjumenti Christianæ Religioni afferebat, dùm tamen sacra Prophetarum oracula, aliaque id genus luculentissima testimonia, quibus Messiæ adventus, & Christianæ Religionis veritas luce meridianâ clariùs demonstrantur, nunquàm adulterarunt, sed, teste S. Hieronymo, inviolabili temporum serie, jugiter sarta tecta conservarunt? Certè Judæos ab hoc nefando crimine semper fuisse alienos liquidò probat summa illa diligentia peritiorum scholæ Tyberiadis Rabbinorum, qui vulgò *Massorethæ* nuncupantur, quique circa quintum Ecclesiæ sæculum, ut volunt multi Critici, vel circa octavuum sæculum, ut censet doctissimus Pater *Thomassinus* in suo *Glossario Hebraico*, omnia Scripturæ sacræ capita, vocabula, versus, radices, & litteras Herculeo labore, & accuratissimo Criterio censuerunt, ut, genuinam Scripturæ sacræ lectionem ab omni corruptione servarent immunem, undè opus suum *Massoram* * appellarunt.

M 2 Eam-

* Massora *nihil aliud est, quam critica Hebræorum doctrina in sacra Scripturæ litteris, vocibus, versibus, accentibus, & punctis vocalibus occupata, ut sic genuina permaneat Scripturæ sacræ lectio.* Indè Massora *à Rabbinis* sepimentum Legis *appellitatur*.

Eamdem diligentiam in describendis libris sacris semper adhibuerunt Judæi, ut videre est in libro *Sopherim*, seu Scribarum, in quo de maximis, & minimis præceptis ad rectam sacrorum librorum descriptionem requisitis, de litteris majusculis, & minusculis, suspensis, intortis, &c. scrupulosè, & tantùm non superstitiosè pertractatur, sicut observat clarissimus Pater *Morinus* Hebræis licèt infensus cap. 3. exerc. 14. lib. 2. *de Hebræi, Græcique textus sinceritate*. Denique si Judæi sacri Textus Hebræi Chronologiam de industria corruperunt, sicut contendunt moderni quidam Chronologi, quorsùm igitur Christiani, quorum plurimi intererat Judæorum detegere, ac propalare fraudem, nunquàm reclamarunt? Quorsùm Sancti Patres tam immane scelus ipsis nunquàm exprobarunt, sed potiùs illos Capsarios nostros, & librorum sacræ Fidei Bajulos sæpiùs appellant? Quare etiam S. Hieronymus sacri Textus Hebræi Chronologiam sic immutatam, & vitiatam in nova, quam lucubravit Scripturæ sacræ versione, sectatus est? Ut quid Patres Concilii Tridentini Spiritus Sancti lumine, quo erant congregati, affusi, editionem vulgatam, quæ sacri Textus Hebræi Chronologiæ adamussim respondet, autenticam declararunt, suoque calculo comprobarunt? Addo etiam, nec addidisse pigebit, credibile non esse Providentiam Divinam permisisse, ut sacri libri, omniaque Scripturæ sacræ exemplaria Judæorum malitiâ corrumperentur. Concidit ergò ruinosum fundamentum, quo, ceu baculo arundineo, nituntur LXX. Interpretum Chronologiæ defensores, dùm asserunt sacri Textus Hebræi Chronologiam à Judæis datâ operâ fuisse corruptam.

2. Probatur secundò hæc nostra assertio argumento petito ex auctoritate Ecclesiæ. Huic standum est Chronologiæ, quam sua auctoritate approbat Romana, seu Catholica Ecclesia, atqui Ecclesia Romana suâ auctoritate approbat sacri Textus Hebræi Chronologiam, eamque præponit calculo LXX. Interpretum, ergo uni Textus Hebræi Chronologiæ standum est. Prob. min. primò, quia Ecclesia Romana editionem vulgatam à mille & trecentis circiter annis à *Sancto Hieronymo* concinnatam, atque à sacra Synodo approbatam, etiamnùm retinet, & fideliter custodit; porrò editio vulgata, nemine refragante, in annorum calculo optimè cohæret cum sacri Textus Hebræi Chronologia, & è contra ab epilogismo LXX. Interpretum, quàm longissimè distat. Prætereà, hunc sensum Ecclesiæ Romanæ expressit sacræ Indicis Congregatio, quæ, dùm *Censorio* stigmate confixit tertium *Sancti Juliani* Archiepiscopi Toletani librum, declaravit certum, & exploratum omnibus esse debere Ecclesiam Catholicam in editione vulgata approbare annorum rationem, quæ est in Codicibus Hebræis. Hæc sacræ Cardinalium Congregationis cen-

censoria nota legitur (teste nostro *Malvenda* lib.2. de *Antichristo* c.8.) in margine operis *Sancti Juliani* in editione posteriori operum *Bibliothecæ Patrum*. Eadem etiam Congregatio, damnando Annotationes, quas *Antonius Contius* Doctor Bituricensis in Chronologiam Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani edidit, hunc Auctorem ideò censurâ perstrinxit, quod, dùm nimio studio LXX. Interpretum Chronologiam tuebatur, non videret se incautè Hebraici fontis, & editionis vulgatæ Chronologiam labefactare, & Sanctos Patres corruptelam Chronologiæ LXX. Interpretum ingenuè profiteri. Hæc censoria nota tomo septimo *Bibliothecæ Patrum* editionis Parisiensis anni 1585. in Chronologia Nicephori affixa est. Denique sacra Bibliorum Congregatio sub Gregorio XIV. Summo Pontifice, cujus acta manuscripta Romæ in Bibliotheca Angelica asservantur, sanxit ut in emendandis sacris Bibliis, quotiescumque Codices Græcos inter & Hebræos aliqua occurrit dissonantia, Codices Hebræi semper præponantur Græcis, juxtà regulam, quam tradit *S. Augustinus* cap.13. lib.15. *de Civitate Dei*. Patet itaque calculo LXX. Interpretum sacri Textus Hebræi Chronologiam esse præferendam, quia Ecclesia Catholica, ut ait sacræ Indicis Congregatio, in editione vulgata approbat annorum rationem, quæ est in Codicibus Hebræis, & Sancti Patres corruptelam Chronologiæ LXX. Interpretum ingenuè profitentur.

Probatur ultimò: LXX. Interpretum Chronologia multis mendis scatet, quorum expers est sacri Textus Hebræi Chronologia, ergò Textus Hebræi calculus anteponendus est calculo LXX. Interpretum. Probatur ant. Primò, in Chronologia LXX. Interpretum Patriarchis primæ, & secundæ ætatis multæ adduntur annorum centuriæ, quæ non extant in editione vulgata Textui Hebræo omninò consonâ. Secundò LXX. Interpretum Chronologiam in cap. 4. *Geneseos* sub mendo cubare observant periti Chronologi. Ibi nàmque, juxtà calculum LXX. Virûm, Mathusalem invenitur vitâ functus annis quatuordecim post diluvium, quod, ut nemo non videt, apertè adversatur Scripturæ sacræ, quæ primæ epist. *Petri* cap. 3. disertè asserit octo tantùm animas, Noemum scilicet & uxorem ejus, tres ejus filios, cum tribus eorum uxoribus universalis diluvii exitium evasisse. Quod quidem, ut clariùs intelligatur, sciendum est Mathusalem, juxtà Chronologiam LXX. Interpretum, genuisse Lamechum, cùm esset annorum 167. & rursùm Lamechum, cùm esset 188. annorum, genuisse Noemum; fiunt itàque ad diem nativitatis Noemi, anni vitæ Mathusalem trecenti quinquaginta quinque, diluvium autem universale contigit anno sexcentesimo vitæ Noemi, & sic, habitâ supputatione per partes,

anno

anno nongentesimo quinquagesimo quinto vitæ Mathusalem diluvium accidisse convincitur: cùm autem Mathusalem, nemine reclamante, nongentis sexaginta novem annis vixerit, nulli dubium est quin Mathusalem, juxtà Codices Græcos, quatuordecim annis vixerit post diluvium. At in sacri Textus Hebræi Chronologia omnia sunt plana, expedita, & optimè sibi cohærentia, nam juxtà Hebræos Codices, sicut argumentatur *S. Hieronymus* in lib. *quæst. Hebraicarum in Genesim*, Mathusalem genuit Lamechum, cùm esset annorum 187. Lamechus autem genuit Noemum, cùm esset annorum 182. à die ergo nativitatis Mathusalem usque ad nativitatem Noemi, sunt trecenti sexaginta novem anni, quibus si addas sexcentos annos, quos natus erat Noemus, quando diluvium in totum quà latè patet orbem grassari cœpit, comperietur Mathusalem anno vitæ suæ nongentesimo sexagesimo nono obiisse, eodem videlicet anno, quo contigit diluvium. Hic est profectò nodus implicatissimus, in quo dissolvendo, postquam *S. Augustinus*, versioni LXX. Interpretum alioquin addictissimus, omnes ingenii sui vires exacuisset, ipsâ tandem difficultatis mole oppressus fatetur candidè lib. 15. *de Civitate Dei* cap. 13. LXX. Interpr. Chronologiam fuisse adulteratam; & in generatione Mathusalem correctione indigere, immò ibidem asserit *hunc errorem non casum redolere, sed industriam*. Et cap. 11. ejusdem libri sic loquitur *Sanctus Doctor*: *Sed inquiunt Judæos, dum nobis invident, quod lex, & Prophetæ ad nos interpretando transierunt, mutasse quædam in Codicibus suis, ut nostri minueretur auctoritas, hanc opinionem, vel suspicionem accipiat quisque ut putaverit, certum est tamen non vixisse Mathusalem post diluvium, sed eodem anno fuisse defunctum*.

Respondent moderni quidam Chronologi: Hoc mendum circa annos vitæ Mathusalem irrepsisse quidem in nonnulla exemplaria Græca, sed non omnia pervasisse. Testatur quippè *S. Augustinus* se tria exemplaria Græca vidisse, in quibus legebatur Mathusalem vitâ functum esse sex annis antè diluvium.

Sed hæc responsio falsi convincitur. *Eusebius* siquidem Cæsariensis in Chronico profitetur se legisse in omnibus Codicibus Græcis Mathusalem genuisse Lamechum, cùm esset annorum 167. adeòque illum superstitem fuisse quatuordecim annis post diluvium. Ita etiam cum *Eusebio* legerunt Theophylus Antiochenus, & Georgius Syncellus, ita etiam legitur in versione LXX. Interpretum, quæ extat in *Hexaplis Origenis*, & quam *S. Hieronymus* in ep. 135. ad *Suniam & Fretellam* scribit fuisse cæteris omnibus exemplaribus Græcis correctiorem. Ita denique scriptum est in omnibus Scripturæ sacræ versionibus Latinis, quæ ad normam versionis LXX. Interpretum sunt

funt factæ, præsertim in editione italica, quæ ante Hieronymianam, seu vulgatam editionem publicè in Ecclesia legebatur, & quam doctissimus *Flaminius Nobilius* è tineis, cum quibus extremum agonem agebat, eruit, lucique denuò restituit. Quod autem spectat tria illa exemplaria græca, in quibus *Sanctus Augustinus* asserit se legisse Mathusalem è vivis excessisse sex annis antè diluvium, dici potest tria illa exemplaria græca, quæ sine hoc mendo extabant tempore *Sancti Augustini*, fuisse ex Textu Hebræo correcta, & emendata. Nàm quemadmodum *Aquila*, *Symmachus*, *Theodotion*, *Origenes*, *Hesychius*, & *Lucianus* Martyr benè multa in versione LXX. Interpretum omissa addiderunt ex Textu Hebræo, aut mutilata castigarunt ad normam Textus Hebræi, ità non absimili ratione fieri potuit, ut nonnulli deprehensum in versione LXX. Interpretum circà annos ætatis Mathusalem errorem, juxtà veritatem Hebraicam, in tribus illis exemplaribus græcis correxerint, atque repurgarint.

DILUUNTUR
Opposita sententiæ argumenta.

ARguitur primò: Huic Chronologiæ standum non est, quam à Judæis fuisse corruptam certis argumentis evinci potest, atqui certis argumentis evinci potest sacri textus Hebræi Chronologiam fuisse à Judæis vitiatam, ergo &c. Prob. min. primò, quia constans est, & usu apud Judæos recepta hæc traditio, fore ut Messias appareat in sexto mundi millenario, quâ Judæorum traditione cùm Christiani in primis Ecclesiæ temporibus uterentur ad probandum Christum esse verum Messiam, utpotè natum in sexto mundi millenario, *Akibah* famosus Rabbinus, qui sub Hadriano Imperarore, seu in secundo vivebat sæculo, ut se se faciliùs ab illo Christianorum argumento, quod Judæorum jugulum petebat, expediret, mille ac quingentos circiter annos ex textus Hebræi Chronologia de industria expunxit, ne Christum verum esse Messiam, fateri cogeretur. Quâ factâ annorum detractione, accidit, ut sacri textus Hebræi Chronologia modò contractior sit mille ac quingentis fermè annis calculo LXX. Interpretum; hinc igitur prima labis origo. Secundò, Judæi in primo, vel secundo Ecclesiæ sæculo facilè admodùm depravare potuerunt textus Hebræi Chronologiam, nam tum temporis soli Judæi linguam Hebraicam callebant; Christiani verò linguæ Hebraicæ penitùs ignari solam versionem Septuaginta Interpretum legebant & sectabantur, cùm igitur Christiani, ob linguæ hebraicæ imperitiam, reclamare, & impiis Judæorum obsistere conatibus haud possent; quid mirum si Judæi id temporis textus Hebræi corruperint Chrono-

nologiam, ex qua Christiani invictum poterant adversus illos petere argumentum ad probandum Christum esse verum Messiam?

Respondeo: Has conjecturas, quas ad sacri textus Hebræi Chronologiæ auctoritatem elevandam adducunt moderni quidam Chronologi, non solùm inanes & futiles esse, verùm etiam apertè falsas. Primò siquidem falsum est hanc traditionem, de nascituro Messia in sexto mundi millenario, fuisse apud Judæos pervulgatam, cùm potiùs apud illos vigeret traditio huic planè opposita & inserta in *Talmude* tractatu *Sanhedrin*, juxtà quam Messias nasciturus est in quarto mundi millenario. Porrò antequam *Talmud* Babylonicum esset à Rabbinis septimo Ecclesiæ cadente sæculo editum, (sicut ex Judæorum traditionibus colligit *Morinus* lib.2. exercit.6. cap.4.) nulla erat apud Judæos traditio de nascituro Messia sive in quarto, sive in sexto mundi millenario. Prætereà, falsum itidem est Rabbinum *Akicah* è sacri textus Hebræi Chronologia mille & quingentos expunxisse annos; quò faciliùs ab eo se extricaret argumento, quod in ipsum intorquebant Christiani, ad probandum Christum esse verum Messiam. Enimverò Christiani & antiqui Patres nunquam contra Judæos calculatoriis disputarunt argumentis, sed potiùs clarissima usurparunt Prophetarum vaticinia, quæ in Christum Dominum mirum in modum quadrant, & ad quæ Judæi, licet in omne latus se se versent, ac miserè torqueant, nihil hactenus solidi hiscere, atque mussitare potuerunt. Unde si Judæi, ut Sanctorum Patrum eluderent argumenta, scripturas ipsas depravare voluissent, procul omni dubio non in Chronologia veterum Patriarcharum primæ & secundæ ætatis, quæ ad eorum disputationem nihil omninò conferebat, sed in prophetiis Isaiæ, Danielis, & aliorum id tentassent, quod tamen eos nunquam tentasse compertum est. Tertiò, Rabinus *Akibah* quemdam nomine *Barcochebam* tanquam verum Messiam propalavit, sicut testatur *S. Hieronymus* in cap.8. Isaiæ, at non solùm imprudens, sed post homines natos stultissimus fuisset Rabinus *Akibah*, si, dum *Barcochebam* tanquam Messiam Judæis obtrudebat, detraxisset è Chronologia Hebræorum mille & quingentos annos, ne fateri cogeretur Christum esse verum Messiam, facta siquidem illâ annorum detractione, ludibrium dedisset Rabbinus *Akibah*, seque unà cum suo Pseudo-Messia Judæis perindè ac Christianis plenis buccis deridendum propinasset. Denique *S. Augustinus* cap.13. lib. 15. de Civitate Dei, ait: Hanc discrepantiam, quæ Codices Hebræos inter & Græcos reperitur in putatione annorum, non esse refundendam in malitiam Judæorum, sed acceptam referri debere huic Scriptori, qui è Bibliotheca *Ptolomæi Philadelphi* Ægyptiorum Regis sacrum Codicem, seu versionem adornatam à LXX. Interpretibus describendam primus accepit. Ille quip-

quippe Scriptor persuadere volens Ægyptiis annos, quibus genuerunt, vel vixerunt Patriarchæ primæ & secundæ ætatis, non fuisse Solares, sed potiùs à Mose accipi tanquam menstruos, hoc est, Lunæ senio definitos, quales Ægyptii numerabant (uti asserunt *Plutarchus* in Numa, *Plinius* lib.7.& *Diodorus Siculus* in Bibliotheca) multis centenariis Patriarcharum ante & post diluvium vitas auxit, ut eorum ætas habilis, seu tempestiva ad generandum inveniretur, juxtà supputationem brevium illorum annorum. *Nimirum*, inquit Sanctus ille Pater, *cùm vellet persuadere, qui hoc fecit, ideò numerosissimos annos vixisse antiquos, quod eos brevissimos nuncupabant, & hoc de maturitate pubertatis, qua idonea filii gignerentur, conaretur ostendere; atque in illis centum annis decem nostros insinuandos putaret incredulis, ne homines tamdiù vixisse recipere in fidem nollent; addidit centum, ubi habilem gignendis filiis non invenit ætatem; eosdemque, post genitos filios, ut congrueret summa, detraxit. Sic quippè credibiles voluit facere idonearum generandæ prolis convenientias ætatum, ut tamen numero non fraudaret universas ætates viventium singulorum. Quod autem in sexta generatione id non fecit, hoc ipsum est, quod magis movet illum ideò fecisse, cùm res, quam dicimus, postulavit, quia non fecit ubi non postulavit. Invenit namque in eadem generatione apud Hebræos vixisse Jared, antequam genuisset Enoch, centum sexaginta duos annos, qui secundùm illam rationem brevium annorum fiunt anni sexdecim, & aliquid minus quàm menses duo; quæ jam ætas apta est ad gignendum: & ideò addere centum annos breves, ut nostri viginti sex fierent, necesse non fuit.* Ex quibus *S. Augustini* verbis exsufflatur inanis illa conjectura, quâ nituntur moderni quidam Chronologi asserentes: Rabbinum *Akibah* Codices Hebræos in annis Patriarcharum primæ & secundæ ætatis interpolasse, eumque mille & quingentos annos è sacri textus Hebræi Chronologia expunxisse, ne fateri cogeretur: Christum esse verum Messiam.

Ad alteram objectionis partem respondeo: Falsò ab adversariis supponi nec in primo, nec in secundo Ecclesiæ sæculo fuisse Christianos, qui linguam Hebraicam callerent, & impiis Judæorum possent intercedere conatibus in temerandis Scripturis sacris. Legimus quippè apud *Eusebium* lib.3. hist.Eccl. cap.31. & lib. 4. cap. 5. Judæos, qui à passione Christi Domini ad tempus ùsque Rabbini *Akibah* Christianæ Religioni nomen dederunt, in maximo numero fuisse, adeo ut universa Ecclesiâ Hierosolymitana ex solis Hebræis ad fidem Christi conversis esset conflata; sic enim loquitur Eusebius: *Tùm temporis universa Hierosolymitana Ecclesia conflata erat ex Hebræis fidelibus, qui jam inde ab Apostolorum ætate ad illam usque obsidionem permanserunt, quo Judæi iterùm à Romanis deficientes, maximis præliis domiti sunt atque expugnati.* Fuerunt ergo tàm in primo, quàm in secundo Ecclesiæ

sæculo benè multi Christiani, qui Hebraicæ linguæ notitiâ erant exculti, utpotè genere Hebræi, quique in Ecclesia Hierosolymitana permanserunt usque ad Imperatorem Hadrianum, qui in secundo Ecclesiæ sæculo Civitatem Hierosolymitanam armis occupavit, & ex ea Judæos, & Christianos expulit, sicut refert *Baronius* ad annum Christi 137. quo anno etiam Rabbinus *Akibah*, unà cum suo insigni impostore *Barcochoba* pseudo-Messia, fuit ab exercitu Imperatoris Hadriani occisus, vel, ut alii referunt Historici, in angustissimum ac teterrimum conjectus carcerem, in quo paulò post fœtidam animam expuit. Nullam ergo vel levissimam veritatis umbram habet hæc adversariorum conjectura.

Arguitur secundò: Textus Samaritanus à diluvio usque ad Abrahamum, exceptâ generatione secundi Cainanis, quam omittit, aliorum Patriarcharum numerat annos juxtà calculum LXX. Interpretum, ergo præferendus est epilogismus Septuaginta Intepretum calculo Hebræorum.

Respondeo: Pentateuchum Samaritanum, quem doctissimus *Joannes Morinus* post tot annorum silentium è tenebris eruit, eruditis exercitationibus illustravit, ipsumque cæteris antiquioribus versionibus admiscuit in Heptaplis Parisiensibus, & in Bibliis Polyglottis Londinensibus, fuisse in annis Patriarcharum mutilatum. Id constat primò, quia *S. Hieronymus* in lib. quæst. Hebr. in Genesim, ait: se legisse in Pentateucho Samaritanorum Mathusalem genuisse Lamechum anno ætatis suæ 187. & tamen *Morinus* specimen exhibet Samaritani Codicis, ubi Mathusalem vixisse dicitur annis 67. antequàm genuit Lamechum; *Josephus* etiam *Scaliger* affirmat in exemplari Samaritano, quod præ manibus habebat, reperiri annos 77. nempè quos habebat Mathusalem quando genuit Lamechum. Quæ profectò legendi varietas plurimùm derogat Codicis Samaritani sinceritati, immò apertè demonstrat eum fuisse vitiatum. Oportet siquidem, ut aliud fuerit exemplar Samaritanum *Sancti Hieronymi*, aliud *Patris Morini*, aliud *Scaligeri*. Non me latet *Seldenum* præfatione in Marmora Arundelliana, memoriæ lapsum impingere *S. Hieronymo*, quod in textu Samaritano sectatus fuerit numeros diversos ab illis, quos ante ipsum sequutus fuerat *Eusebius*; at inanem esse hanc *Seldeni* conjecturam, ex eo maximè constat, quod Sanctus ille Doctor famosam illam quæstionem *de annis Mathusalæ* enodaturus, libros non tam Hebræorum, quàm Samaritanorum indefesso labore, & accurato criterio examinaverit. Potiùs ergo dicendum est apud Samaritanos varia & discrepantia extitisse exemplaria, præsertim in numeris; adeòque aliud *Eusebium*, aliud *Hieronymum* nactos esse exemplar Samaritanum. Secundò, Codicem Samaritanum in annis Patriarcharum ante diluvium

vium fuisse vitiatum nullus negare potest, quando quidem à creatione mundi usque ad diluvium in Codice Samaritano numerantur dumtaxat anni 1307.quem quidem numerum contractiorem esse convenit inter omnes Chronologos. Sicut ergo in annis Patriarcharum ante diluvium depravatus est text.Samarit. ita & in annis Patriarcharum post diluvium potuit corrumpi.Nec desunt viri eruditi,qui autumant Samaritanos vel propter idololatriam, vel propter vatinianum illud odium, quo Judæos prosequebantur, eosque cane pejus & angue oderant, suum Pentateuchum etiam in annis Patriarcharum interpolasse. Ut ut sit, inconfesso est apud omnes, non aliam Pentateucho Samaritano auctoritatem concedi debere, quàm aliis antiquis exemplaribus, quæ injuriâ temporum, vel negligentiâ Scribarum, vel ignorantiâ Sciolorum nævos & maculas quasdam contrahunt, quæ ex aliorum primigeniorum, seu Hebraicorum Codicum collatione corrigi & emendari debent. Cum igitur hodiernus Samaritanus Pentateuchus in annis Patriarcharum primæ & secundæ ætatis sit mendosus,ad normam textus Hebræi originarii Codicis est castigandus.

Arguitur tertiò: in serie Chronologica Patriarcharum post diluvium nulla in textu Hebræo *Cainanis* fit mentio,cujus tamen meminit versio LXX.Interpretum, atqui Cainanem verum fuisse Patriarcham, & filium Arphaxad, apertè testatur *S. Lucas* cap.3. sui Euangelii, ubi hæc habet: *qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad*; ergo LXX. Interpr. Chronologia præponenda est textus Hebræi calculo.

Respondent huic objectioni periti quidam hujus temporis Critici: Cainanem juniorem esse Patriarcham insititium, idque probant primò, quia illius Cainanis, ne vola, ne vestigium quidem extat in textu tam Hebræo, quàm Samaritano,nec in antiquis Scripturæ sacræ versionibus, Syriacâ, Arabicâ, Chaldaicâ, vulgatâ, & LXX. Interpretum versione, quæ extabat in Hexaplis Origenis, & quæ, teste S. Hieronymo epist. 135. ad Sunniam & Fretellam, erat emendatissima. Secundò, quia Philo, & Josephus peritissimi Judæi, necnon auctores prophani *Berosus* Chaldæus Græcis Interpretibus antiquior, & *Eupolemus* citatus ab Alexandro Polysthore apud Eusebium lib. 9. præp. Euang.prædictum Cainanem alto silentio prætermittunt. Tertiò,quia Sancti Patres illius Cainanis nullam mentionem faciunt.Irenæus lib.3. adversus hæreses cap.33.Theophylus Antiochenus lib.3.ad Autolycũ, Epiphanius hæresi 55. quæ est Melchisedechianorum, Origenes,Julius Africanus, & Eusebius Cæsariensis, qui in suo Chronico à Scaligero edito veterum Patriarcharum ante,& post diluvium annos ex triplici textu Hebræo nimirum,Græco,& Samaritano recensens, in nullo eorũ juniorem Cainanem reponit, unde Georgius Syncellus carpit Julium Africanum & Eusebium, quod Cainanem in serie Patriarcharum, qui post diluvium vixere, non numerando centum & triginta annis in suo

N 2 cal-

calculo fuerint hallucinati: Denique, certum est, inquiunt illi auctores, Moysem temporum historias, & Patriarcharum annos integrè, exactè, ac perfectè in libro Geneseos describere voluisse, porrò si Cainan junior, cujus generationem prætermisit Moses, verus esset Patriarcha, perturbatam, ac confusam Chronologiam reddidisset Moses, & sus deque miscuisset historias temporum, nemo quippè inficias ire potest junioris Cainanis adjectione, vel detractione haud parū variari Chronologiam, quę diluvium inter & Abrahamū à Moyse describitur.

Huic responsioni, quæ multis probatur viris doctissimis, quominùs calculum adjiciam, vetat auctoritas S.Lucæ, qui cap. 3. Euangelii texens Genealogiam Christi Domini disertè Cainanem inter Salem, & Arphaxad medium reponit. Nemini igitur fas esse puto Cainanem juniorem velut Patriarcham suppositititium ex Euangelio expungere, quem vetustissimi, sanctissimique Doctores, & Scripturarum Interpretes, potissimùm Augustinus lib.16.de Civit.Dei cap.10. & S.Hieronymus in translatione Euangelij secundùm Lucā, legerunt, agnoverunt, retinuerunt, quemque etiam Romana post sacrorum Codicum emendationem jussu Summorum Pontificum Sixti V. & Clementis VIII. adornatam legit, agnoscit, & retinet Ecclesia.

Scio laudari à peritissimis quibusdam Criticis vetustissimum Codicem manuscriptum Græco-latinum B.Lucæ Euangelistæ in antiquissimis membranis literis majusculis sine spiritibus, & accentibus descriptum, in quo Cainanis illius junioris reticetur generatio. Hic autem Codex quatuor Euangeliorum & Actuum Apostolorum complectitur historias, & ex Græcia olim in Gallias asportatus in Monasterio S.Irenæi in suburbio Lugdunensi repositus est, ibique asservatus, donec exorto civili bello anno 1562. repertus est à Theodoro Beza, qui eum Cantabrigensis Academiæ Bibliothecæ dono dedit an. 1581.

Sed, ut candidè fatear, huic manuscripto Codici, cui majorem, quam par sit, auctoritatem quidam Critici conciliare moliuntur, duo gravissima momenta fidem derogare debent. Primò, quia Codex ille nullo pacto præponi potest editioni vulgatæ à sacrosancto, & œcumenico Tridentino Concilio, & à Sede Apostolica probatæ, & emendatæ, in qua cap.3.Euangelii S.Lucæ conceptis verbis legitur Cainan insertus Arphaxad inter & Salem: verosimiliùs siquidem est negligentiā alicujus amanuensis juniorem Cainanem fuisse omissum in illo manuscripto Codice, quàm ipsum, nemine reclamante, irrepsisse in Euangelium S.Lucæ, eumque sic intrusum legi, & retineri ab Ecclesia Rom. Secundò, hic manuscriptus Codex fuit dumtaxat exaratus circa sextū sæculum, sicut probant eruditi Critici Richardus Simon cap. 30. hist. textus novi Testamenti, & Elias Dupin §. 2. cap.3. lib.2. to.3. dissert. prælim. in sacra Biblia, adeòque manuscriptus ille Codex posterior est translatione, quam lucubravit S.Hieronymus Euangelii secundùm Lu-

Lucam, in qua S. Doctor, post accuratam antiquorum Scripturæ sacræ Codicum lectionem, Cainanem reposuit Arphaxad inter & Salem. Nec ullam veri speciem habet conjectura Friderici Spanhemii, qui prima parte dubiorum Euang. dubio 23. ariolatur Cainanem in Euangelium S.Lucę fuisse intrusum à quodam Sciolo hisce temporibus, quibus Ecclesia sub Imperatoribus Decio, Valeriano, Diocletiano, & Tyrannis alijs exagitata, vexata, & dissipata fuit, atque non solùm in Corpora Christianorum, sed & in libros sacros, præsertim sub Diocletiano, & Maximiano Collegis ferro, flammâque id ætatis sævitum est. Hæc inquam Spanhemii conjectura nullam veri speciem habet; incredibile namque est Providentiam Divinam permisisse unquam ut falsaretur S.Lucæ Euangelium, quod eo fine conscribi voluit, ut ex illo sacro fonte omnes gentes salutares Christianæ Religionis, vitæ, & doctrinæ Christi haurirent aquas.

Ad objectionem itaque breviter ipse respondeo: Moysem nullam quidem in textu Hebræo Genesis cap.11. Cainanis junioris mentionē fecisse, inde tamen inferri haud posse Cainanem è numero Patriarcharum fuisse à Mose sublatum, alioqui quia S. Matthæus in Genealogia Christi tres omisit Reges Juda, dicendum itidem esset tres illos Reges ab Euangelista omissos, nunquam in rerum natura extitisse, sed planè commentitios esse, quod tamen tam falsum est, quàm quod maximè. Neminì autem mirum videri debet, quod in antiquis Scripturæ sacræ versionibus Cainanis junioris reticeatur generatio, illæ siquidem Scripturæ sacræ versiones exactæ sunt ad normam textus Hebræi, in quo Moyses Cainanem illum prætermisit. Idem judicium ferendum est de his SS.PP. & de Scriptoribus tam Judæis, quàm profanis, qui Cainanis junioris non meminerunt; hi siquidem omnes Scriptores textum Hebræum, in quo desideratur Cainanis generatio sectati sunt. Cæterum inter SS.Patres, & Scriptores, seu Judæos, seu profanos, nullum reperire est, qui disertis verbis Cainanem ex albo Patriarcharum post diluvianorum expungat, & ex adverso multi sunt Sancti Patres, & Scriptores Ecclesiastici, qui post S.Lucam cap.3. Euangelii, Cainanem juniorem inter Patriarchas reponendum esse autumant.

Ut autem Cainanis junioris adjectio non variet Chronologiam, quæ diluvium inter & Abrahamum à Mose in Genesi describitur, dicendum est cum Genebrardo lib.1. Chronographiæ, quod Arphaxad genuit Cainanem anno ætatis suæ 18. & quod Cainan genuit Salem anno ætatis suæ 17. quâ ratione dici potest Salem natum esse ipsi Arphaxad, cùm Arphaxad annum ætatis suæ ageret trigesimumquintū, sicut legitur in textu Hebræo, & in edit.vulg.Genesis cap.11.v.12.nam & more loquendi sacris literis non insitato genuisse nepotem avus verè dicitur, quamvis eum immediatè non genuerit. In eamdem Genebrardi sententiā descendit P.Jo:Harduinus recens Soc. Jesu Scriptor in

in Chronologia vet.Testam.ad vulgatam versionem exacta, inter selecta illius opera edita Amstelodami anno MDCCIX. Hunc igitur Genebrardi modum conciliandi generationem Cainanis junioris cum Chronologia textus Hebræi, & editionis vulgatæ, obviis ulnis ipse amplector, quandoquidem ad illam concotdiam ineundam, nulla alia, meâ quidem sententiâ, expeditior suppetit via.

Arguitur quartò: Benè multi SS.Patres, quos laudant *Baron. in appar.ad Annal.Eccles.Morinus* cap.1.exercit.7. lib.1.*de Hebræi, Græciq; Textus sinceritate, Pezronus* in lib.*de antiquitate temporum restituta &c.* annos ab origine mundi juxtà LXX. Interpretum calculum subduxerunt, ergo potiùs standum est LXX. Interpretum Chronologiæ, quàm sacri Textus Hebræi calculo. Præterea, Ecclesia Romana suâ authoritate etiamnum approbat Chronologiam LXX. Interpretum, quippè quæ singulis annis in pervigilio Natalis Christi in Martyrologio, quod publicè recitatur, numerat annos ab exordio Mundi usque ad Natale Christi Dom.juxtà calculum LXX.Interpr. quem sequitur *Euseb.* in suo Chronico à *S.Hieron.* latinitate donato. Denique sexta Synodus œcumenica Constantinop. celebrata, iisdē numeris sua acta consignavit, à mundi siquidem origine usque ad illud tempus celebrati Concilii, anni numerantur sex mille centum nonaginta novem anni. Ergo tam ex SS.PP. quàm ex Tabulis Ecclesiasticis constat Chronologiam LXX.Interpr. anteponendam esse sacri Textus Hebræi Chronologiæ.

Respond.ad singula illa momenta, & primò, quod spectat SS. PP. dico: Eorum authoritati præponendam esse authoritatem Ecclesiæ, quia, ut optimè observat *S.Thomas* 2.2. qu.10. art.12. *Doctrina Catholicorum Doctorum ab Ecclesia auctoritatem habet, adeòque magis standum est auctoritati Ecclesiæ, quàm auctoritati Augustini, vel Hieronymi, vel cujuscumque Doctoris*. Quapropter cum Ecclesia Catholica, ut supra probatum est, Hebræorum Chronologiam in nostra editione vulgata approbaverit, auctoritati Ecclesiæ, velut sacræ anchoræ indivulsè adhærere debemus, & ab ea ne latum quidem unguem descîscere. Nemini autem mirùm videri debet, quod SS.PP. in primis Ecclesiæ temporibus Chronologiam LXX. Interpretum secati fuerint, nam Ecclesia id ætatis nullâ aliâ Scripturæ sacræ versione utebatur præterquàm versione LXX. Interpretum, quæ proindè, ut ait *Morinus*, Ecclesiam Christianam peperit, lactavit, educavit, fovit, ac instituit. Quapropter SS.PP.tempori servientes, & Fideliū utilitati consulere volentes, versionem, & Chronol. LXX.Interp. in tanto tum temporis pretio habitam immutare, aut non sequi religioni duxerunt. At propagatâ semel Christianâ Religione, Sancti Patres, & præcipuè Hieronymus, & Augustinus, postquam hanc quæstionem maturo, & accurato criterio examinassent, Textum Hebræum, ejusque Chronologiam versioni, & calculo LXX.Interp.preponi debere disertè pronunciarunt, multisq; argumentis com-

comprobarunt; quorum judicio ſtetit Eccleſia Latina, quæ, repudiatâ verſione LXX. Interpretum, quam olim in editione, vulgò dictâ *Itala*, ſequebatur, obviis ulnis amplexa eſt editionem vulgatam, quam *Sanctus Hieronymus* ad normam ſacri, & primigenii Textus Hebræi concinnavit.

Secundò, quod attinet ad Martyrologium Romanum, quod in pervigilio Natalis Chriſti Domini recitari ſolet, breviter reſpondeo: Hoc Martyrologium in Eccleſia recitari juxtà Chronologiam LXX. Interpretum, non quod veram, & incorruptam eam eſſe Chronologiam cenſeat Eccleſia, cùm potiùs huic è diametro adverſantem, ut veram, & genuinam, quæ in editione vulgata conſignata eſt, omnibus recipiendam proponat; ſed quia vult Eccleſia, ut ait noſter *Malvenda* lib. 2. de Antichriſto cap. 16. vetus aliquod exhibere venerandæ antiquitatis monumentum, tametſi lacerum, ac deforme, & pannis, annisque obſitum; omnibusque palàm facere, quam olim Scripturæ ſacræ verſionem ſecuti fuerint antiqui Patres in numerandis annis ab orbe condito ad Chriſtum naſcentem. Solent enim vetera antiquitatis monumenta, quantumvis corroſa, & attrita, gratum inſpectantibus præſtare intuitum. Addo etiam Eccleſiam non multò ab hinc tempore uti prædicto Martyrologio, nam olim Eccleſia utebatur alio Martyrologio, quod ab *Heriberto Roſuveido* Pariſiis anno 1613. fuit typis excuſum, in quo abſque annorum numero hæc tantùm modò verba leguntur: *Nativitas Domini ſecundùm carnem*.

Denique ad auctoritatem ſextæ Synodi generalis, dico: Concilia œcumenica convocari ad dirimendas emergentes tam circa fidem, quàm circa mores controverſias, in quibus definiendis infallibili pollent auctoritate, at non congregari Concilia ad expendendas Chronologicas quæſtiones, de quibus ſalvâ fidei regulâ hinc indè diſceptari poteſt. Præterquamquod oppidò falluntur adverſarii, dùm hanc Synodum appellant ſextam generalem, quæ tamen reverà non fuit ſexta Synodus generalis, ſed potiùs Pſeudo-ſynodus, dicta *trullana*, vel *quini-ſexta*, tempore Juſtiniani Imperatoris celebrata, quæ nullam prorsùs in Eccleſia Latina, ut multis probat noſter *Melchior Canus* lib.5. *de locis*, obtinet auctoritatem.

Arguitur quintò: Joſephus peritiſſimus Judæus lib. 1. antiqu. cap. 4. & cap.7. annos Patriarcharum antè diluvium recenſet juxtà Chronologiam LXX. Interpretum. *Philo* etiam Judæus annos à creatione mundi numerat juxtà calculum LXX. Interpretum; ergò præponenda eſt LXX. Interpretum Chronologia calculo Hebræorum.

Reſpondeo: Joſephum in putatione annorum non aliam, quàm ſacri Textus Hebræi Chronologiam eſſe ſectatum, ſicut ex multis locis

locis operum Josephi evincunt periti hujus temporis Chronologi, potissimùm doctissimus *P. Lequien* cap. 5. partis 2. *Defensionis Textus Hebræi*, & *Fridericus Spanhemius Chronolog. Sac.* par.2. cap. 3. idque probant viri illi eruditi primò, quia si annos, quos Josephus in lib.7. antiq. cap.2. & in lib.10. antiq. cap.11. numerat à creatione mundi usque ad fabricam Templi, quæ facta est anno quarto Salomonis, accuratè quis supputare velit, reperiet à creatione mundi usque ad structuram Templi effluxisse dumtaxàt, juxtà calculum Josephi, ter mille & quadraginta quinque annos, qui Josephi calculus optimè consentit cum epilogismo Hebræorum. Secundò, idem Josephus lib. 1. contrà *Appionem* cap. 2. ab exordio mundi usque ad Moysis obitum scribit interfluxisse tria propè annorum millia, sic enim loquitur: *Neque innumera apud nos habentur volumina, inter se invicem discordantia, sed duo tantùm & viginti sunt libri, ex quibus quinque sunt Moysis continentes Leges, vitæ, & successionis humanæ prosapiam, quod quidem tempus tria propè annorum millia comprehendit*. Porrò si Josephus in putatione annorum sequutus fuisset LXX. Interpretum Chronologiam, numerasset à creatione Mundi usque ad Moysis obitum non tantùm tria propè annorum millia, sed quatuor annorum millia, nàm juxtà calculum LXX. Interpretum, sicut fatetur doctissimus *Pezronus*, à creatione Mundi usque ad Moysis obitum numerantur anni ter mille nongenti octogiucta tres anni. His, & aliis momentis, quæ adducunt viri eruditi, liquet Josephum annos Mundi juxtà sacri Textus Hebræi Chronologiam subduxisse. Fateor tamen Josephi Chronologiam, in annis Patriarcharum antè, & post diluvium, fuisse deindè à Græcis datâ operâ interpolatam ut tanti viri patrocinio in fabulosa sua antiquitate gloriari possent. Hujus corruptionis factæ à Græcis multa deprehenduntur vestigia. Duo hîc dumtaxàt, brevitatis ergò, indicabo, ut prudens Lector, tanquàm ex ungue leonem, prædictæ labis originem compertam habere possit. In primis cap. 4. lib. 1. antiq. scriptum legimus à creatione mundi ad diluvium usque effluxisse annos bis mille sexcentos quinquaginta sex, & tamen si anni Patriarcharum in eodem capite, & textu hodierno Josephi ad calculum revocentur, summam duntaxàt, à creatione mundi usque ad diluvium, conficient bis mille ducentorum quinquaginta sex annorum. Quis autem non videt Josephum reverà scripsisse à creatione mundi usque ad diluvium mille sexcentos quinquaginta sex interfluxisse annos, & posteà à Græcis hunc Josephi calculum in annis Patriarcharum antè diluvium interpolatrice manu fuisse depravatum, ità ut tamen apertum reliquerint suæ corruptionis vestigium. Non enim qui ad fraudem callidi sunt, tantùm audent, quantùm excogitant; sæpèque acci-

accidit, ut hi, qui audaciâ cæteris eminent, imprudentiâ labantur. Deindè Josephus à diluvio usque ad ortum Abrahami ait: se numerare dumtaxàt annos ducentos nonaginta duos, & tamen si anni Patriarcharum post diluvianorum accuratè computentur, sicut in hodierno Josephi textu sunt descripti, summam dabunt à diluvio usque ad ortum Abrahami annor. nongentorum nonagiuta duorum. Hinc clar. *Arnaldus Dandilly* in sua gallica versione operum Josephi fatetur ingenuè Josephi calculum in annis Patriarcharum antè, & post diluvium fuisse de industria à Græcis vitiatum. Immò *Morinus* cap.1. exercit.7. lib.1. *de Hebræi, Græcique Textus sinceritate*, asserit à quodam Sciolo multos textui Josephi additos esse centenarios: *Nàm*, inquit, *cùm videret, ille Sciolus, Josephum in priori distributione antè diluvium vitas Patriarcharum* LXX. *Interpretibus æquales fecisse, idem existimavit in posteriori distributione post diluvium esse faciendum*. Hæc habet *Morinus*, qui tamen falsò supponit Josephum in priori distributione antè diluvium vitas Patriarcharum calculo LXX. Interpretum æquales fecisse, cùm potiùs dicere debuisset textum Josephi tàm in priori distributione antè diluvium, quàm in posteriori post diluvium fuisse à Græcis in annorum numeris iuterpolatum, sicut mox ostendimus, idque etiam apertè declarant iunumeræ contradictiones, quibus, in annorum numeris, scatet hodiernus Josephi textus; neque enim credibile est Josephum in scribendo diligentissimum, atque gravissimum Auctorem tot coutradictionibus in notandis temporibus sese implicuisse, uti observat noster *Melchior Canus* lib.11. *de locis* cap.5. ad argum. 9. *Sed in numeris Josephi libri menda habent innumera, quæ ego menda viro diligentissimo, atque gravissimo assignare nec volo, nec debeo*.

Quod spectat *Philonem* Judæum, testantur *Sixtus* Senensis lib.5. *Bibliothecæ Sanctæ*, & *Ricciolius* cap. 2. lib. 7. *Chronologiæ reformatæ*, eum Patriarcharum annos uumerasse juxtà calculum Hebræorum. nec coutrarium probari potest ex libro, qui *de temporibus* inscribitur, & quem noster *Joannes Annius* Viterbiensis *Philoni* Judæo perperàm asserit. Constat enim apud viros eruditos hunc librum spurium esse *Philonis* Judæi fœtum, tùm quia *Eusebius* lib. 2. *Histor. Eccles.* cap.18. & *S.Hieronymus in Cathalogo Scriptorum Eccles. Philonis* Judæi opera diligenti criterio censueruut, & tamen nullum memorant opus, in quo *Philo* res gestas Regni cujusquam, temporaque notarit; tùm quia etiam liber ille multa falsa, multa absurda, nonnulla contrà Scripturam sacram profert, totque mendis, & anilibus fabulis à capite ad calcem refertus est, ut nemo, qui eum tantisper lectitare voluerit, confestim non fateatur hunc librum malè consarcinatum, *Philoni* Judæo vindicari haud posse.

O Ar-

Arguitur sextò: Multi Ethnici Historici, qui antè Christum vixerunt, videlicèt *Demetrius Phalereus*, *Eupolemus*, *Philo senior*, & *Alexander Polysthor*, in conscribendis suis historiis, & numerandis annis, qui elapsi sunt ab exordio mundi, LXX. Interpretum Chronologiam sunt secuti, & ad eam ætatem, in qua floruerunt, quinque mille supra ducentos, & ampliùs annos numerarunt, ut videre est apud *Clementem Alexandrinum* lib. 1. *Stromatum*, & apud *Morinum* cap.2. exercit.7. lib.1. *de Hebræi, Græcique Textus sinceritate*, atqui ille annorum numerus, quem secuti sunt prædicti Historici Græci, cohærere non potest cum Hebræorum Chronologia, benè tamen cum Chronologia LXX. Intetpretum; ergò potiùs standum est LXX. Interpretum Chronologiæ, quàm Hebræorum calculo.

Respondeo: Hoc argumentum petitum ex testimoniis Historicorum Græcorum elumbe, immò nullius esse momenti. Primò, quia illi Historici, utpotè Græci, gentis Judaicæ Chronologiam hauserunt ex versione LXX. Interpretum, quæ tunc in illa regione vulgata erat. Secundò, quia in hac causa audiri minimè debent Historici illi prophani, qui in sacris Codicibus Hebræis peregrini, & hospites fuerunt, sicut optimè observat *Josephus* lib. 1. contrà *Appionem* cap. 8. ubi sermonem habens *de Demetrio Phalereo*, *Philone seniore*, & *Eupolemo*, hoc de illis fert judicium: *Plurimi namque prædictorum virorum veritate quidem antiquarum causarum frustrati sunt........ non enim inerat eis, ut nostras litteras possent omni scrupulositate sequi*. Quid igitur mirum si errarint illi Historici Græci veram Codicum Hebræorum ignorantes Chronologiam, & ex ea, quæ apud ipsos promulgata erat, LXX. Interpretum versionis Chonologiâ, gentis Judaicæ historiam describentes. Rejectis ergò horum Græcorum testimoniis, uni textui Hebrço, cui consona est nostra editio vulgata, mordicùs adhęrere debemus, quia, ut ait *Tertullianus* in libro *de Præscriptionibus Hæreticorum* cap. 12. *Nemo indè instrui potest, undè destruitur, nemo illuminatur à quo contenebratur; quæramus ergò in nostro, & à nostris, & de nostro; idque dumtaxàt, quod salva regula fidei potest in quæstionem devenire*.

Arguitur septimò: Juxtà sacri Textus Hebræi Chronologiam *Geneseos* cap. 11. à diluvio usque ad ortum *Phaleg* filii Heberis, quo tempore facta est divisio terræ, & dispersio hominum, centum tantummodò numerantur anni, atqui credibile non est, *Sem*, *Cham*, & *Japhet*, tres Noemi filios, potuisse intrà centum annos tot gignere filios ex quibus regna, populi, & numerosæ coloniæ ad universam terram incolendam formarentur; ergò sacri Textus Hebræi Chronologia paulò contractior esse videtur, ac subindè minùs accurata in consignatione temporum.

Præ-

Præterea, à diluvio usque ad nativitatem Abrahæ, ducenti nonaginta duo anni, juxtà calculum hebræorum, dumtaxat effluxerunt, verosimile autem non est in tàm exiguo temporis intervallo tot Reges, qui Abrahamo fuerunt Coętanæi, ex quatuor hominibus Noemo videlicet, & tribus ejus filiis à diluvio superstitibus prodire potuisse. Enim verò, ut nihil dicam de Assyriorum, Ægyptiorumque Regibus, qui etiam ante ortum Abrahami amplissima jam regna occupabant, & multa sævissima bella movebant; Scriptura Sacra *Genesis* cap. 14. mentionem facit novem Regum, qui Abrahamo coævi & suppares fuerunt, quorum uni, scilicet *Chodorlahomor*, quinque Reges annis duodecim servierunt, annoque decimo quarto redintegratum est bellum, quo *Loth* captus est, & ab Abrahamo servatus. Cum igitur, juvene adhùc Abrahamo, tot extiterint Reges, multaque exarserint bella, intellectu difficillimum est, quomodò tot Reges, totque nationes longè à se invicem separatæ, ex quatuor hominibus intra spatium ducentorum nonaginta duorum annorum pullulare, & exurgere potuerint. Chronologia igitur hebræorum æquò brevior est, ac proindè ipsi anteponenda est LXX. Interpr. Chronologia, quæ à diluvio usque ad nativitatem Abrahami numerat annos mille, centum & septuaginta tres. Facillimè quippè juxtà hunc LXX. Interpr. calculum intelligitur tempore Abrahami fuisse amplissima regna, potentissimos extitisse Reges, consertisque inter se prœliis acriter dimicuisse.

Respondeo ad primam objectionis partem: Scripturam Sacram non assignare confusionem linguarum, sicut & divisionem terræ, ac dispersionem hominum nativitati *Phaleg*, sed tantùm innuere Patriarcham *Heber* filio suo indidisse nomen *Phaleg*, eo quod in diebus ejus divisa fuerit terra. Cæterùm an in nativitate Phaleg, an verò in ejus morte, an denique in medio ipsius vitæ intervallo factum id fuerit? Scriptura non indicat. Probabiliùs autem ipse existimo confusionem linguarum, ac terræ divisionem accidisse anno nonagesimo secundo ætatis Phaleg, hoc est, anno mundi 1848. sic enim fiet ut à diluvio ad divisionem usque terræ anni sint 192. non est autem incredibile intrà spatium 192. annorum, tres Noemi filios, divinâ maximè favente, ac fæcundante benedictione, pares fuisse procreandis hominibus, qui ad Turrim Babylonicam struendam, & diversa regna, quæ initio admodùm angustia, & tenuja fuerunt, condenda, sufficere potuerunt; idque eò facilius credi potest, quod post diluvium fuerit à Deo permissa Polygamia ad Sobolis humanæ incrementum, ad Orbis vastitatem instaurandam. Undè homines id ætatis, cùm propter vivax, & vegetum corporis robur ad multos annos superstites essent, multis procreandis liberis operam dede-

 runt,

runt, & quot annis ſingulos filios ſuſceperunt, aliquandò geminos, non nunquam ter geminos habuerunt. Addo etiam, non deeſſe Auctores graves, qui per regulas Arithmeticæ evidentèr probant tempore, quo facta eſt Orbis diviſio, extare potuiſſe numerum trecentorum octoginta octo millium, ſexcentorum & quinquaginta marium, totidemque fœminarum, quæ demonſtratio legi poteſt apud Petavium, & alios Chronologos. Qui hanc rem ex profeſſo tractarunt.

Ad alteram objectionis partem; Reſpondeo: à diluvio, uſque ad ortum Abrahami fluxiſſe annos 352. non verò annos tantùm 292. ut conſtabit ex his quæ dicturus ſum in Canone Chronologico, ubi oſtendam Abrahamum juxtà calculum hebræorum natum eſſe non anno ſeptuageſimo ætatis *Thare*, ut non nulli putant Chronologi, ſed anno centeſimo trigeſimo vitæ *Thare* prodiiſſe in lucem, ex quo, factâ annorum ſupputatione, colligitur, à diluvio uſque ad ortum Abrahami numerari debere annos 352. Et rursùs à diluvio uſque ad vocationem Abrahami interceſſiſſe annos 426. non eſt autem creditu difficile intra ſpatium 352. vel 426. annorum, à tribus filiis Noemi, eorumque poſteris ſic homines fuiſſe propagatos, ut Abrahami tempore multi extiterint Reges, jamque conditæ fuerint Aſſyriorum, Ægyptiorumque Monarchiæ, quæ tamen in ortu ſuo parvæ fuerunt, tenues, & anguſtæ. Quò fit ut fabulis accenſeri debeat, id quod *Diodorus* de Aſſyriorum imperii amplitudine, ac potentia ſub *Nino* refert lib. 2. ubi ait: Ninum, ampliſſimâ ſui nominis conditâ Urbe, Armeniam, Mediam, Syriam, Aſiam, Ægyptum, Phœniciam, & Aſianos tractus omnes, præter Indiam, occupaſſe; poſtremò Bactrianos infinitis copiis fuiſſe aggreſſum, ita ut in ejus exercitu peditum eſſent deciès ſeptiès centena millia, equitum ducenta & decem millia, falcatorum curruum centum millia cum ſexcentis. In qua narratione Diodorus, ut Aſſyriorum Imperii, cujus hiſtoriam deſcribebat, originem auguſtiorem redderet, de Nini potentia, ejuſque Regni amplitudine multa finxit, &, ut vulgò ajunt, ex Muſca Elephantem fecit.

Arguitur ultimò: Ægyptiorum Dynaſtiæ, Aſsyriorum, ſeù Chaldæorum, atque Sinenſium antiquitates, nullo pacto conciliari poſsunt cum textus hebræi Chronologia, benè tamen cum calculo LXX. Interpretum, ergo potiùs ſtandum eſt LXX. Interpr. Chronologiæ, quam calculo hebræorum. Prob. ant. Aſsyriorum, ſeù Chaldæorum Regnum cæpit ter mille annis, & ampliùs ante Chriſtum. Regnum verò Ægyptiorum conditum eſt annis pluſquam 2960. ante Chriſtum. Regnum denique Sinenſium præceſſit natale Chriſti annis pluſquam 2950. atqui certum eſt à diluvio uſque ad natale Chriſti nume-

numerari non posse, juxtà calculum hebræorum, nisi annos circitèr bis mille, & quadrigentos annos, cùm tamen, juxtà LXX. Interpr. Chronologiam, à diluvio usque ad ortum Christi ter mille, & ampliùs effluxerint anni. Ergo Ægyptiorum, Asyriorum, seù Chaldæorum, & Sinensium antiquitates cum arctiori textus hebraici calculo cohærere haud possunt, benè tamen cum LXX. Interpr. Chronologia.

Respondeo primò: nullam fidem habendam esse Ægyptiorum, & Chaldæornm historiis, teste *S. Augustino* lib. 12. de Civitat. Dei cap. 10. ubi dicit non esse credendum litteris quas Chaldæi, & Ægyptii plenas fabulosis antiquitatibus proferunt contra authoritatem vetustissimorum, divinorumque librorum. Idem asserit *Lactantius* lib. 7. Divinarum Institutionum cap. 14. Jdque triplici momento confirmari potest. Primò, quia *Callisthenes*, qui se Alexandro Magno in expeditione Babylonica comitem adjunxit, retulit Aristoteli, teste Simplicio lib. 2. de Cælo, Chaldæos astronomicas habere observationes annorum 1903. usque ad tempus quo Alexander M. Dario devicto Babylone potitus est. Qui annorum computus, sicut fatentur omnes Chronologi, optimè consentit cum hebræorum Chronologia, fabulosasque ostendit antiquitates quas jactant Chaldæi. Secundò, peritissimi Astronomi illas immensi temporis astronomicas observationes, quas venditant Chaldæi, tanquam omninò fabulosas explodunt, quia de illis nullam prorsùs mentionem fecerunt veteres astronomi *Ptolomæus*, scilicet, *Hyparchus*, *Aristarchus*, & alii, quas tamen non omisissent, si reverà factæ fuissent, cùm omnibus exploratum sit observationes astronomicas, quò antiquiores sunt, eò esse utiliores & aptiores motibus cælestium corporum rimandis, ac detegendis illis qui sunt tardiores, & qui non nisi magno spatio deprehendi, & dignosci possunt. Denique historici, qui de Asyriorum Imperii exordio, ac duratione scripserunt, adeò inter se dissident, ut nihil certi, meâ quidem sententiâ, super hac re statui, aut definiri possit. *Ctesias* namque Asyriorum Imperium à prima sui origine, usque ad Sardanapalum, hoc est, usque ad defectionem Medorum, perdurasse ait annis 1306. *Diodorus* 1360. *Georgius Syncellus* 1460. *Æmilius Sura*, & *Justinus Trogi* breviator 1300. *Castor Rhodius* 1280. *Eusebius* 1240. denique *Herodotus*, quem peritissimi hujus temporis critici veriùs, & accuratiùs historiam Asyriorum descripsisse affirmant, Asyriorum Imperio, à prima sui fundatione, usque ad defectionem Medorum, tribuit dumtaxat annos 520. hæc autem historicorum, circa Asyriorum Chronologiam, tam patens dissonantia manifestò evincit: Asyriorum, seù Chaldæorum historias Cimme-

riis

riis plusquàm tenebris esse involutas, eorumque Imperii originem incertam planè & incompertam esse.

Respondeo secundò: Chaldæorum, & Ægyptiorum historias non solùm hebræorum calculo, sed etiam LXX. Interpr. Chronologiæ adversari. Nam Chaldæi, ut Auctores sunt *Diodorus* lib. 2. Bibliothecæ, & *Cicero* lib. 1. de Divinatione, tempore expeditionis Alexandri Magni in Asiam, numerabant quadringenta, & septuaginta tria annorum millia, ex quo apud ipsos sydera observari cæptum est. Ægyptii verò, teste eodem Diodoro, viginti tria annorum millia, immò nonnulli apud ipsos centum annorum millia numerabant, quandò Alexander M. Asiam ingressus est. Quod quidem commentum his verbis refellit *Sanctus Augustinus* lib. 18. de Civitat. Dei cap. 40. *Frustrà vanissima præsumptione garriunt quidam dicentes, ex quo rationem syderum comprehendit Ægyptus, ampliùs quam centum annorum millia numerari. In quibus enim libris istum numerum collegerunt, qui non multùm ante annorum duo millia litteras Magistra Iside didicerunt.* Cùm igitur fictitiæ Regnorum illorum antiquitates tàm hebræorum calculo, quàm LXX. Interpr. Chronologiæ adversentur, inter Aniles fabulas jure meritò computari debent, quippè quæ à regula veritatis omninò discrepant, & eò tantùm modò tendunt, ut ei insulsæ fabulæ de hominibus ante Adamum existentibus aliqua addatur authoritas, eò si quidem argumento, petito ex incompertissimis & fabulosis Nationum Orientalium originibus, potissimùm usus est Auctor systematis præadamitarum.

Respondeo ultimò: tàm ex sacra, quàm ex profana historia evinci posse Ægyptiorum, & Chaldæorum Regna post diluvium condita fuisse. Nam primò Ægyptus vocatur *Cham* non tantùm in sacris litteris, verum etiam in gentilium libris, hoc enim nomine insignitur à Plutarcho. Ideò autem Ægyptus vocatur *Cham*, quià data fuit Chamo Noemi filio, qui ibi habitavit, & cujus posteri Africam implevere. Undè *Chamus* Noemi filius fuit primus Ægypti Rex, quem *Menem* appellant *Herodotus*, *Diodorus Siculus*, *Eratosthenes*, & ex Manethone *Julius Africanus*, *Eusebius*, & *Georgius Syncellus*. Ægyptus etiam appellatur *Misraim*, propter *Misraim* filium Chami, sicut testantur *Georgius Syncellus* in sua Chronopraphia, & *Josephus* lib. 1. Antiq. c. 12. duo itaque illa nomina, *Cham*, & *Misraim* Ægypto imposita, apertè demonstrant Ægyptiorum originem non altiùs, quàm à filiis Noemi post diluvium esse arcessendam. Nulla ergo fides adhibenda est Manethoni, qui, origines Ægyptiacas describens, triginta Dynastias Deorum, Semideorum, mortaliumque Regum pro arbitrio finxit. Hinc Eusebius suum Canonem Chronicum à nativitate Abrahæ prætexens, quindecim Ægyptiorum Dynastias

naſtias à Manethone, & à Julio Africano recenſitas expunxit, quod quidem argumento eſt, Euſebium ſentiiſse hujuſmodi Regum Ægyptiorum Dynaſtias maximam partem fabuloſas eſse. Quin etiam Julius Africanus, & Georgius Syncellus in Regum Ægyptiorum Dynaſtiis deſcribendis longè latèque à Manethone diſcrepant. Addo etiam multos eſse hujus temporis doctiſſimos Chronologos, qui aſſerunt Dynaſtias Ægyptiorum Regum non fuiſse ſucceſſivas, ſed collaterales, hoc eſt, non complecti ſeriem propriè Regum qui ſibi continuò in Ægypti Regno ſucceſſerint, ſed exhibere dumtaxàt diverſos regulos qui in diverſis Ægypti nomis, ſeù præfecturis ſimul, & eodem tempore regnarunt. Conſulere poteſt Lector Chronicum Canonem Ægyptiorum editum à Cl. *Marshamo*, in quo Ægyptiorum Dynaſtiæ, cum hebræorum calculo conciliantur, & tabulas Chronologicas Regni Ægyptiorum, quas doctiſſimus *Elias du Pin* Doctor Sobornicus inſeruit in ſua Bibliotheca univerſali hiſtoricorum.

Secundò, Chaldæos, ſeù Aſsyrios diluvio poſteriores eſse, ex eo maximè liquet, quod Chaldæi, referente Diodoro, ex Ægyptiis ſuam ducunt originem, in quo cum Moſe Diodorus conſentit, nam *Moſes* cap. 10. *Geneſeos*, Chaldæorum originem repetit à *Chus* filio Chami. Quapropter Aſsyriorum hiſtoriæ, etiam in ſententia eorum, qui Cteſianam ſectantur Chronologiam, conciliari poſsunt cum hebræorum calculo, ſi ſemel è ſerie Regum expungantur ſeptem Reges Chaldæi, & ſex Reges Arabes, quos *Georgius Syncellus*, *Julius Africanus*, & *Euſebius* Beroſi fabuloſi Auctoris teſtimonio nixi aſserunt regnaſse annis 444. ante belum, ſeù Nembrodum. Non deſunt attamen periti hujus temporis Chronologi, qui, repudiatâ Cteſianâ Aſsyriorum Chronologiâ, docent, juxtà Herodoti de Aſſyriorum Imperii duratione calculum, poſse cum hebræorum Chronologia optimè cohærere tempora quæ Georgius Syncellus, & alii mox laudati Auctores adſcribunt ſeptem Regibus Chaldæis, & ſex Arabibus. Herodotus ſiquidem, quem Cicero appellat *Hiſtoriarum Patrem*, ſcribit lib. 1. cap. 95. Aſsyriorum Imperium perſtitiſse dumtaxàt annis 520. uſque ad defectionem Medorum, qui contra Aſſyrios rebbellantes, *Dejocem* ſibi Regem præfecerunt, novumque Imperium condiderunt. Medorum autem Imperium, juxtà eumdem Herodotum, centum & quinquaginta duravit annis, uſque ad Aſtyagem ultimum Medorum Regem, quem vicit, ejuſque Regnum occupavit Cyrus Perſa anno periodi Julianæ 4155. ante Chriſtum 559. Imperium itaque Aſsyriorum, juxtà Herodoti chronologiam cœpit anno periodi Julianæ 3485. ante Chriſtum 1229. ac ſubindè longè poſt diluvium. Falluntur ergo illi chronologi, qui aſ-

ſerunt

ferunt Assyriorum Imperii exordium natale Christi antevertisse annis 3000. Herodotum in chronologia Assyriorum præferendum esse Ctesiæ, multis momentis evincunt Dom. *Bernardus Monfaucon* in sua historia Judith. P. *le Quien* in responsione ad defensionem antiquitatis temporum, & *Elias du Pin* in Bibliotheca universali historicorum, in *Herodoto*, & in *Ctesia*.

Denique, quod spectat Sinensium antiquitates, non est quod in his refellendis diutiùs immorer, maximè cùm ipsimet Sinenses, teste P. *Martinio* S. J. lib. 1. historiæ Sinicæ, pro dubiis, & suspectis habeant omnia quæ de Imperii sui exordio ante Imperatorem dictum *Fohi* narrantur, ut potè quæ quamplurima falsa, & ridicula complectuntur, nullæque antè prædictum Imperatorem essent apud Sinas, litteræ, nullæ leges, nullæ artes, nulla religio. Quin etiam asserit idem Auctor, è Sinensium Annalibus delendos esse sex primos Imperatores, & ab Imperatore dicto *Yao* ducendum esse initium, quia omnia, quæ antè illum Imperatorem in Annalibus gesta produntur, fabularum loco haberi debent, & à sapientibus, apud Sinas, tanquam mera vulgi deliria exsibilantur. Idem testatur P. *Philippus Cuppletus* S. J. qui cum tribus aliis ejusdem Soc. Patribus Sinarum Imperium perlustravit, in declaratione proemiali ad opera Confucii, quæ latino idiomate donavit. Ut ut sit, etiam si Sinensium, aliarumque Nationum Orientalium historiæ cum sacri Textus Hebræi chronologia nullo pacto conciliari possent, semper tamen & indivulsè standum esset hebrçorum chronologiæ, quam in nostra editione vulgata etiamnùm retinet, & sequitur Ecclesia Catholica: nam, ut ait *Sanctus Augustinus* lib. 18. de Civitat. Dei cap. 40. *Quomodò non isti ridendi potiùs, quàm refellendi sunt, qui de spatio temporum tam diversa, & huic tam exploratæ veritati contraria persuadere conantur, cui etenim meliùs narranti præterita credamus, quàm qui futura prædixit, quæ præsentia jam videmus, nam & ipsa historicorum inter se dissonantia copiam nobis præbet, ut ei potiùs credere debeamus, qui divinæ quam tenemus non repugnat veritati.*

DIS-

DISSERTATIO SEXTA

De anno natalis proprii Christi, seù quoto Imperii Augusti anno natus sit Christus Dominus?

AD hanc celeberrimam dignè, uti par est, pertractandam difficultatem, de qua ab ipso nascentis Ecclesiæ exordio diversæ fuerunt Sanctorum Patrum sententiæ, & magno animorum æstu, etiamnùm digladiantur inter se periti hujus temporis chronologi; necessarium foret notitiam præmittere principiorum quibus potissimùm nititur doctrina temporum. Verùm, ne nimiâ prolixitate Lectoribus fastidium ingereret hæc dissertatio, consultiùs facturum me esse duxi, si hanc principiorum chronologiæ notitiam traderem in apparatu chronologico, quem ad calcem hujusce tractatus subnectam, & in quo disseram de cyclis, periodis, æris, & epochis, quæ sunt sicut fixi cardines, & indices quibus rerum gestarum indigitantur tempora. Hanc autem difficultatem de anno cui illigari debet proprium natale Christi, eò lubentiùs hìc excutiendam aggredior, quod illius elucidatio ad vitam Christi Domini illustrandam plurimùm juvare potest. Enim verò Sacri Evangelistæ, dùm vitæ Christi historiam describunt, annum ipsius natalitium tribus præcipuè characteribus consignant. Primò, notatione Regni *Herodis*, *Matth.* cap. 2. deindè notatione Imperii *Augusti*, & descriptionis primæ institutæ à *Cyrino*, seù *Quirinio* Præside Syriæ, *Lucæ* cap. 2. denique notatione anni decimi quinti Imperii *Tiberii*, & ætatis quam habebat Christus dum accessit ad baptismum *Lucæ* cap. 3. quæ omnia rectè explicari, & intelligi haud possunt, nisi Fastorum Consulum Romanorum, & historiæ Imperatorum habeatur notitia, quia, ut observat *S. Augustinus* lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 28. *per olympiades, & Consulum nomina, multa sæpè quæruntur à nobis, & ignorantia consulatus, quo natus est Dominus, & quo passus est, non nullos coegit errare*. Hinc viri doctissimi *Onuphrius*, *Baronius*, *Petavius*, *Norisius*, *Pagius*, *Gruterus*, *Vaillantius*, *Spanhemius*, aliique benè multi diù multùmque insudarunt, ut ex nummis, inscriptionibus, cæterisque id genus venerandæ vetustatis monumentis è terræ ruderibus effossis præcipuas explanarent epochas, fastosque Romanorum Consulum digererent, & in optimo lumine collocarent. Hæc igitur difficultas, quam in præsentia versamus, cùm ad vitam Christi illustrandam plurimùm lucis ex histo-

P ria

ria profana afferre possit, debet à nobis accuratè pertractari, & majori, quâ fieri poterit, perspicuitate explicari. Quamobrem præmittam quasdam observationes, ut omnia, quæ deinceps dicturus sum, nullo negotio Lector assequi possit.

Observandum itaque primò, duplicem præsertìm à chronologis distingui epocham Imperii *Augusti*, sub quo natus est Christus Dominus. Prima epocha Imperii *Octaviani Augusti* sumit exordium ab anno secundo Juliano, seù ab anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo decimo, ante æram vulgarem quadragesimo quarto. Hoc siquidem anno, die xv. Martii, *C. Julius Cæsar* in curuli sedens à Senatu occisus est, eoque occiso *Octavianus Augustus*, Julii Cæsaris nepos, Imperium iniit, sicut disertè ostendit *Cl.Pagius* in apparatu chronologico ad Annales Baronii ex locupletissimis testimoniis *Josephi* lib. 18. antiq. cap. 3. *Eusebii* lib. 1. Hist. Eccles. cap. 9. & celeberrimorum Scriptorum qui annos Imperii Augusti numerant, ab anno secundo Juliano, seù ab anno Romæ conditæ septingentesimo decimo. Altera Imperii *Augusti* epocha auspicatur anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo vigesimo tertio, seù anno Juliano decimo quinto, ante æram vulgarem trigesimo primo, quo anno Imperator *Augustus* die 2. Septembris de *Antonio*, & *Cleopatra* victoriam in pugna actiaca reportavit, quemadmodum, refert *Dio* lib. 51.

Observandum secundò, duplicem itidem a chronologis distingui epocham Regni *Herodis*, quo in Judæa regnante, natus est Christus Dominus. Prima regni Herodis epocha ducit initium ab anno quinto Imperii *Augusti*, seù ab anno sexto Juliano, ab anno Urbis Romæ conditæ septingesimo decimo quarto, & periodi Julianæ quater millesimo sexcentesimo septuagesimo quarto, Consulibus *Cn. Domitio Calvino*, & *C. Asinio Pollione*, in Autumno, seù mense Octobri, sicut multis momentis evincit Cardinalis *Norisius* in Cenotaphiis Pisanis dissertatione secunda, maximè ex ludis Appollinaribus quos Aggrippa Prætor, teste Dione, exhibuit mense Julio dimidiâ sui parte jam exacto, idest, quarto idus Julias anni Urbis Romæ conditæ septingentesimi decimi quarti, quo tempore *Sextus Pompejus* Thurios, ac cosentiam obsidebat, *Antonius* verò Brundusium militari coronâ vallatum premebat. Constat enim mense Septembri ejusdem anni *L. Coccejum* Imperatori Augusto, & Antonio ex æquo gratum, ultrò citròque ad eos commeantem certis quibusdam conditionibus pacem diù in Italia exoptatam inter utrumque felicitèr conciliasse, Senatum verò ob initam concordiam decrevisse, ut ambo ovantes Romam ingrederentur, quod quidem totâ plaudente, & gratulante Italiâ factum

ctum est.Sub idem tempus Herodes,instructâ apud Rhodum trireme, Brundusium appulit, indè Romam profectus narravit Antonio ea omnia quæ sibi in Judæa contigerant, quomodò videlicèt *Antigonus* palæstinam invasisset, & à Pacoro Parthorum Rege fuisset Judæis Rex impositus, *Hircanus* verò è solio deturbatus esset & in vincula conjectus; quomodò etiam ipse malâ alite, variisque jactatus procellis Romam venisset, ut ejus pro afflicta, atque tum ab hoste obsessa familia patrocinium imploraret, melioraque fata post tot adversos fortunæ casus sperare posset. *Antonius* miseratione mutatæ fortunæ Herodis permotus, vicemque amici dolens, re cum collega triumviro, idest, *Augusto*, communicatâ, communi consilio decreverunt ambo Herodem Judæorum Regem designare; itaque convocatis Patribus Regnum Palestinæ, seù Judeæ Herodi delatum est. Hæc refert *Josephus* lib. 14. Antiq. cap.26. ex quo liquidò patet Herodem fuisse Regem Judææ declaratum anno quinto Imperii Augusti, seù anno Urbis Romæ conditæ 714. ac proindè ab illo anno putandos esse Regni Herodis annos, sicut illos hoc modo computarunt *Josephus*, qui historiæ judaicæ peritissimus, & ipsius Herodi tempori valdè proximus fuit, *Philo* etiam Judæus, qui Herodi temporibus fuit Josepho proximior, & *Nicolaus Damascenus* scriptor egregius, qui Herodi contemporaneus, & familiarissimus fuit, eidemque superstes. Fallitur ergo Cardinalis Baronius, dùm asserit annos Regni Herodis putari debere à pugna actiaca, seù ab anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo vigesimo tertio, quando videlicèt Imperator Augustus navali prælio Antonium, & Cleopatram debellavit.

Altera regni Herodis epocha cœpit à morte Antigoni, seu ab expugnatione Hierosolymorum, quæ facta est ab Herode, & Sosio Kalendis Januarii, sicut videtur *Usserio*, vel ut putat *Bucherius* sub finem mensis Junii anni Urbis Romæ conditæ septingentesimi decimi septimi, & periodi Julianæ quater millesimi sexcentesimi septuagesimi septimi, *M. Agrippa*, & *Caninio Gallo* Consulibus. Hoc est, tribus annis postquam Herodes fuit à Senatu Romano Rex Judææ salutatus. In hac epocha regni Herodis dissentit ab aliis Chronologiis Cardinalis *Norisius* in Cenotaphiis Pisanis, putatque cum *Dione* Hierosolymorum expugnationem factam ab *Herode*, & *Sosio*, incidisse in annum Urbis Romæ conditæ septingentesimum decimum sextum,ac subindè ab illo anno cœpisse alteram regni Herodis epocham. At non debuisset doctissimus ille Cardinalis propter Dionis testimonium recedere à communi Chronologorum sententia, fides namque potiùs adhibenda est Josepho,qui Hierosolymorum expugnationem refert ad annum Urbis Romæ conditæ 717. quàm *Dioni*, qui lib.49. eam incidisse scri-

bit in annum Urbis Romæ conditæ 716. *Josephus* quippè res Judaicas apprimè callebat, easque diligentiùs executus est exscribens vitam Herodis ex voluminibus *Nicolai Damasceni*, à quo illa fuit exarata. *Damascenus* autem, ut mox diximus, fuit Amicus fidelissimus, & intimus Herodis Consiliarius, cujus nomine legatione functus est ad Cæsarem.

Observandum denique, duplex à Chronologis distingui natale Christi. Aliud est natale Christi, quod appellatur *Dionysianum*, vel *vulgare* seu commune. Et aliud est natale Christi, quod dicitur *verum* & proprium. Natale Christi Dionysianum, seu vulgare ac commune consignari debet anno quadragesimo quarto Imperii Augusti. Sic autem appellatur, quia licet vulgò putetur Christum natum esse anno quadragesimo quarto Imperii Augusti; periti tamen Chronologi invictis argumentis demonstrant in hunc annum incidere non potuisse *verum & proprium* natale Christi, sicut falsò sibi persuasit *Dionysius Exiguus* æræ vulgaris, seu Christianæ Auctor. Nam hoc anno quadragesimo quarto Imperii Augusti jam è vivis excesserat Herodes, ut ex his, quæ mox dicturus sum, manifestò patebit. Constat autem Christum natum esse in diebus Herodis Regis *Matth.* cap. 2. Deindè hoc anno quadragesimo quarto Imperii Augusti immensum in Germania bellum erupit, & *Cajus Cæsar* adversus Parthos pugnavit, sicut ex *Vellejo Paterculo* probant Cardinalis *Norisius* in Cenotaphiis Pisanis, & *P. Pagius* in fine Apparatus Chronologici ad Annales *Baronii* porrò anno, quo Christus Servator noster in lucem prodiit, totum Orbem in pace compositum fuisse in sequenti Dissertatione commonstrabo. Erravit ergo *Dionysius Exiguus*, dum natale Christi consignavit anno quadragesimo quarto Imperii Augusti, & in hoc consentiunt omnes Chronologi, quamvis in assignando anno *veri & proprii* natalis Christi varient linguis & sententiis. Alii enim cum *Antonio Capello, Keplero, Bollando, Pagio, Harduino, & Schelstrato* asserunt proprium natalem Christi illigari debere anno 39. Imperii Augusti, seu anno Juliano 40. anno 3. olymp. 193. Urbis Romæ conditæ 748. Periodi Julianæ 4708. ante æram vulgarem, seu Christianam quinquennio solido, Consulibus *Lælio Balbo*, & *Antistio vetere*. Alii cum *Dionysio Petavio, Bucherio, Usserio, Senescallo, Natali Alexandro, Norisio &c.* Sentiunt proprium natale Christi consignandum esse anno 40. Imperii Augusti, seu anno Juliano 41. anno 4. olymp. 193. Urbis Romæ conditæ 749. Periodi Julianæ 4709. ânte æram vulgarem quadriennio solido, Consulibus *Augusto Cæsare XII. & L. Cornelio Sylla*. Alii cum *P. Bernardo Lamy* in apparatu Chronologico part. 1. cap. 11. autumant proprium natale Christi præfigendum esse anno 41. Imperii Augusti, seu anno Juliano 42. anno 1. olymp. 194. Urbis Romæ conditæ

ditæ 750. Periodi Julianæ 4710. ante æram vulgarem triennio ſolido, Conſulibus *C. Salviſio Sabino II.* & *L. Paſſieno Rufo*. Alii denique cum Eminentiſſimo Annalium parente *Baronio*, *Joſepho Scaligero*, *Setho Calviſio*, *Guillelmo Langio*, & *Joanne Gerardo Voſſio* cenſent proprium natale Chriſti incidiſse in annum Imperii Auguſti quadrageſimum ſecundum, ſeu in annum Julianum 43. in annum ſecundum olymp. 194. Urbis Romæ conditæ 751. Periodi Julianæ 4711. ante æram vulgarem biennio ſolido, Conſulibus *Cn. Cornelio Lentulo*, & *M. Valerio Meſſalino*. Quænam ex tot diverſis circa natale proprium Chriſti ſententiis probabilior ac verior ſit, etſi definire non ſit ita facilè, eam tamen opinionem, quæ mihi præ cæteris magis probatur, hîc proponam, multisque adſtruam argumentis.

DICO ITAQUE: *Verum & proprium natale Chriſti conſignari debere anno quadrageſimo Imperii Auguſti, anno quadrageſimo primo Juliano, anno quarto Olympiadis centeſimæ nonageſimæ tertiæ, à pugna Actiaca anno vigeſimo ſeptimo, regni Herodis trigeſimo ſexto, à morte Antigoni trigeſimo tertio, Urbis Romæ conditæ ſeptingenteſimo quadrageſimo nono, Periodi Julianæ quater milleſimo ſeptingeſimo nono, quadriennio integro ante æram vulgarem, Conſulibus Auguſto Cæſare XII. & L. Cornelio Sylla.*

Probatur hæc aſsertio: Chriſtus natus eſt in diebus Herodis Regis, ideſt, regnante adhuc Herode in Judæa, atqui Herodes è vivis exceſſit anno quadrageſimo primo Imperii Auguſti, ergo proprium & verum natale Chriſti conſignari debet anno quadrageſimo Imperii Auguſti, &c. Maj. Certa eſt, & à nullo in dubium revocari poteſt, cùm Scriptura Sacra *Matthæi* cap. 2. conceptis verbis dicat: Chriſtum natum eſse in diebus Herodis Regis. Totius itaque difficultatis cardo vertitur in minori propoſitione, in qua ſupponimus: Herodem Regem mortuum eſse anno quadrageſimo primo Imperii Auguſti, ſeu anno à condita Roma ſeptingenteſimo quinquageſimo. Probatur igitur minor multis, iisque efficaciſſimis momentis.

Primò: Auctoritate Joſephi, teſtis, ut fatetur *Euſebius*, probatiſſimæ fidei, & omni exceptione majoris, cuique inter omnes, qui hiſtoriam Herodianam conſcripsêre, palma citrà controverſiam debetur. *Joſephus* itaque lib. 17. antiq. capitibus 8. & 9. de morte Herodis Regis Sermonem texens, ait: eum quinto die poſt occiſum filium ſuum Antipatrum, extremum diem clauſiſſe, anno videlicet, ex quò à Romanis Regnum Judææ obtinuit trigeſimo ſeptimo, anno vero, ex quo vicit Antigonum, & cœpit Hieroſolymam trigeſimo quarto. *Moritur Herodes*, inquit Joſephus, *cùm regnaſſet poſt ſublatum Antigonum, triginta quatuor annos, poſtquam verò renunciatus fuerat à Romanis, triginta ſeptem*. Porrò Herodes, ſicut ſupra obſervavimus, Regnum

gnum Judææ à Romanis obtinuit anno quinto Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ 714. & vicit Herodes Antigonum tribus annis postquàm à Romanis Regnum Judææ obtinuisset, hoc est, anno octavo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ 717. Si igitur anno quinto Imperii Augusti, quo Herodes in Judæa regnare cœpit, addas annos triginta septem (incluso tamen, in hoc 37. annorum numero, Imperii Augusti anno quinto, hoc enim anno regnare cœpit Herodes) incides in annum quadragesimum primum Imperii Augusti, & in annum Urbis Romæ conditæ 750. quo anno è medio sublatus est Herodes. Similiter si anno octavo Imperii Augusti, quo Herodes, devicto Antigono solus in Judæa Regnum obtinuit, addas triginta quatuor annos (incluso tamen, in hoc 34. annorum numero, Imperii Augusti anno octavo, quo anno Herodes vicit Antigonum) incides itidem in annum quadragesimum primum Imperii Augusti, & in annum Urbis Romæ conditæ 750. quo extinctus est Herodes postquam Regnum Judææ solus, devicto Antigono, triginta quatuor annis occupasset. Patet itaque ex illo locupletissimo Josephi testimonio, Herodem in vivis esse desiisse anno quadragesimo primo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ 750. ante æram vulgarem quadriennio integro.

Secundò: Herodem mortuum esse anno quadragesimo primo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ 750. certò colligitur ex eclipsi Lunæ, quæ Hierosolymis conspicua visa est, teste *Josepho* lib.17.antiq.cap.8. quæ quidem eclipsis Herodis fatalis fuit, illiusque mortis, pœnas ipsius impietatis exigente Numine, prænuncia.

Eodem siquidem anno, quo Hierosolymis accidit hæc eclipsis, è vivis raptus est Herodes. Atqui hæc eclipsis Lunæ Hierosolymis accidit anno quadragesimo primo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ 750. ergo eodem anno occubuit Herodes.

Advertendum tamen est cum doctissimo *Schelstrato* in lib. de antiq. Eccl. duas Lunæ eclipses Hierosolymis accidisse anno 41. Imperii Augusti, quarum primam laudatus Auctor asserit incidisse in diem 12. mensis Martii, & non in diem 13. ut visum est *Petavio*, aliisque Chronologis. Alteram verò Lunæ eclipsim, censet *Schelstratus*, accidisse die quinta mensis Septembris ejusdem anni quadragesimi primi Imperii Augusti, & post illam secundam Lunæ eclipsim Herodem vitâ functum fuisse die 25. mensis Novembris. Hæc *Schelstrati* sententia mihi videtur probabilior opinione illorum, qui asserunt Herodem mortuum esse circa Paschatis festum, hoc est, post primam Lunæ eclipsim. Nam primò, Judæi mortem Herodis assignant *in volumine jejunii* septimo mensis *Casleu*, idest, diei vigesimæ quintæ mensis Novembris, quæ dies ideò à Judæis festiva habetur, quod in ea He-

Herodes, qui ſapientes odio proſecutus eſt, mortem obiit. Hujus autem *voluminis jejunii* auctoritatem & antiquitatem commendant *Uſſerius* in ſuis Annalibus, & *Schelſtratus* in libro mox citato. Præterea vix fidem faciunt, qui Herodem circà Paſchatis feſtum anni quadrageſimi primi Imperii Auguſti mortuum eſſe aſſeverant. Enim verò inter hanc Lunam, quæ defecit die 12. vel 13. Martii, & alteram Lunam, quæ feſti Paſchatis propria fuit, unicus dumtaxat interfuit menſis. Veroſimile autem non eſt in tantulo ſpatio, ſeu intra brevillimum menſis intervallum, Herodem hæc omnia gerere potuiſſe, quæ ab illo poſt eclipſim Lunæ geſta fuiſſe narrat *Joſephus*. Herodes ſiquidem, teſte *Joſepho*, poſt Lunæ defectionem non ſtatim mortuus eſt, ſed morbus ipſius ingraveſcere cœpit, & poſt varia, quæ fruſtrà adhibuit remedia, ut deploratæ valetudini conſuleret, profectus eſt ultrà Jordanem, ubi calidis ſe ſe fovebat aquis, ibi cùm viſus eſſet efflare animam, Jerichuntem repetiit, atque huc nobiliſſimos inter Judæos ferali edicto accerſiit, & in circo concluſit, datis mandatis Salomæ ſorori ſuæ, ut, poſtquàm expiraſſet, per milites occiderentur. Interim Româ accepit litteras, quibus ab Imperatore Auguſto ipſi poteſtas permittebatur animadvertendi in filium ſuum Antipatrum, quem irâ percitus trucidari juſſit, & quintâ die poſt occiſum Antipatrum è vita deceſſit. Profectò hæc omnia intra menſis ſpatium ab Herode fieri potuiſſe difficile creditu eſt. Denique, ſi Herodes mortuus eſſet circa Paſchatis feſtum, non ſibi conſtaret *Joſephus*, dum ſcribit: Herodem, poſtquam à Romanis fuiſſet Rex Judææ renunciatus, triginta ſeptem regnaſſe annis. Herodes namque Rex Judææ à Romanis eſt renunciatus anno quinto Imperatoris Auguſti, in menſe Octobri, ac proindè annus trigeſimus ſeptimus Regni Herodis inire dumtaxat potuit menſe Octobri anni quadrageſimi primi Imperii Auguſti; ſi ergo Herodes mortuus eſſet ante Paſchatis feſtum, non regnaſſet annos 37. imò nec trigeſimum ſextum omninò complevilſet. Probabilius itaque eſt: Herodem mortuum eſſe non poſt primam Lunæ eclipſim, quæ Hieroſolymis die 12. vel 13. Martii accidit, ideſt, in ipſa nocte, quâ Herodes Judam Sariphæi filium, & Mathiam Margolothum, eorumque ſocios vivos exuri juſſit ob deturbatam Aquilam auream, quam ſupra majorem portam Templi ipſe contra legem erexerat, ſed mortuum eſſe poſt alteram Lunæ eclipſim, quæ eodem anno, die Septembris quintâ Hieroſolymis accidit.

Tertiò: Herodem mortuum eſſe anno quadrageſimo primo Imperii Auguſti, ſeu anno à condita Roma 750. facilè probatur ex epocha, ſeu ex initio Regni Archelai, qui, teſte Joſepho, ſeptem diebus poſt obitum Patris Herodis regnare cœpit in Judæa, ſed anno ſequenti, cùm fuiſſet coram Auguſto Imperatore accuſatus, quod, illo inſcio,

inscio, regnum patris occupasset, Romam profectus est, eumque Augustus dimidia parte ditionis patris donavit, & Ethnarcham Judeæ declaravit, ei etiam pollicitus regiam dignitatem, si virtutem exhiberet regno convenientem. Scribit autem Josephus, quod postquam Archelaus regnasset in Judæa decem annis (computando illius regni exordium ab obitu Herodis patris ejus) vel, ut alibi Josephus dicit, postquam Archelaus regnasset novem annis (illius videlicet regni initium ducendo ab anno post obitum patris Herodis, quando nimirum Archelaus ab Imperatore Augusto dimidia parte ditionis paternæ donatus est) omnes proceres tam Judæi, quàm Samaritani tyrannidem Archelai ægrè ferentes, eum apud Imperatorem Augustum denuò accusarunt, quò factum est ut Imperator Archelaum omni pecuniâ multatum Viennam in Galliis in exilium amandarit. Hæc refert Josephus lib. 2. de bello Judaico cap. 6. & lib. 17. antiq. cap. 15. Hæc autem exauctoratio, seu Archelai abdicatio ab Imperatore Augusto facta, incidit, teste *Dione* lib. 55. in annum Imperii Augusti quinquagesimum, quo anno Consules erant *M. Æmilius Lepidus*, & *L. Arruntius*. Jam verò si ex annis quinquaginta Imperii Augusti decem eximas annos, per quos Archelaus statim ab obitu patris sui Herodis regnavit in Judæa, comperies Archelaum in Judæa regnare cœpisse anno quadragesimo primo Imperii Augusti, ac subindè eodem anno Herodem Archelai patrem mortuum fuisse. Similiter si ex annis quinquaginta Imperii Augusti novem semoveas annos, per quos Archelaus fuit Ethnarcha Judeæ, invenies Archelaum fuisse ab Imperatore Augusto Ethnarcham Judeæ institutum anno Imperii Augusti quadragesimo secundo, idest anno jam elapso ab obitu patris sui Herodis. Ex quo evidenter sequitur Herodem patrem Archelai obiisse anno quadragesimo primo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ 750. quadriennio integro antè æram vulgarem.

Quartò: Herodem mortuum esse anno quadragesimo primo Imperii Augusti probat initium regni *Herodis Antipæ*, qui fuit frater Herodis Archelai. Repertus quippè est nummus æneus minimi moduli, quem Cardinalis *Norisius* in præfatione operis sui de epochis Syro-Macedonum publicâ luce donavit, & quem etiam exhibent *Pagius*, *Harduinus*, *Schelstratus*, *Lamy*, & alii periti hujus temporis Chronologi; in parte autem priore illius nummi ænei legitur intra *Lauream* inscriptio græca, sic latinè reddita: CAIVS CÆSAR GERMANICVS. In altera verò parte exhibetur ramus palmæ cum altera inscriptione græca, sic latinè reddita: HERODES TETRARCHA ANNO XLIII. ex hac gemina nummi ænei inscriptione constat primò, Herodem Antipam Galileæ Tetrarchiam obtinuisse

per

per annos 43. deindè, hunc nummum fuisse cusum anno tertio Caii Imperatoris, nàm, teste Josepho, Herodes Antipas anno quarto Caii Imperatoris fuit Tetrarchiâ Galileæ privatus, & unà cum uxore Herodiade Lugdunum in Galliis pulsus in exilium. Oportet ergò ut annus quadragesimus tertius Herodis Tetrarchæ Galileæ referatur ad annum tertium Caii Imperatoris, quo anno Herodes Antipas Tetrarchiâ Galileæ adhuc potiebatur. Hoc autem semel supposito, liquet Herodem Antipam occupare cœpisse Galileæ Tetrarchiam anno quadragesimo primo Imperii Augusti. Ab eo siquidem anno usque ad annum tertium Caii Imperatoris numerantur ab omnibus Chronologis anni quadraginta tres, per quos Herodes Antipas Tetrarchiam Galileæ rexit. Porrò si Herodes Antipas Tetrarchiâ Galileæ potiri cœpit anno quadragesimo primo Imperii Augusti, necesse omninò est, ut Herodes pater ipsius eodem anno vitâ functus fuerit, nam *Herodes Antipas* Galileæ Tetrarchiam obtinuit dumtaxàt post obitum Herodis patris sui, qui eum primò per testamentum suum regem Judeæ designaverat, sed mutatâ voluntate regnum Judeæ Archelao reliquit, Herodi verò Antipæ Tetrarchiam Galileæ adjudicavit.

Quintò: Herodem mortuum esse anno quadragesimo primo Imperii Augusti, seu anno à condita Roma septingentesimo quinquagesimo, probari potest ex his, quæ refert Josephus de Philippo filio Herodis, & fratre *Archelai*, & *Herodis Antipæ*. Philippus enim, ut scribit *Josephus* lib. 18. antiq. cap. 3. cùm esset Tetrarcha Traconitidis, Gaulanitidis, ac Bataneæ, *rebus suæ Tetrarchiæ ordinatis, & dispositis, vico Bethsaide in ripa lacus Genesarethini Urbis speciem addidit, frequentato incolis, & aucto opibus, quem Juliæ Cæsaris filiæ cognominem esse voluit*. Verosimile autem non est Philippum hanc Urbem voluisse dedicare Juliæ Augusti Imperatoris filiæ, postquam evulgata est ejus infamia, ejusque adulteria fuerunt propalata, quæ augusti animum ita ab illa abalienarunt, ut ne minimam quidem ipsius mentionem ferre posset, sicut *Suetonius* in Octavio, & *Tacitus* lib. 1. annalium memoriæ prodiderunt. Omnes verò Chronologi fatentur Juliæ flagitia, seu propudiosa adulteria fuisse detecta anno quadragesimo tertio Imperii Augusti, & Urbis Romæ conditæ septingentesimo quinquagesimo secundo, Consulibus *Augusto XIII.* & *M. Plautio Silvano*. Negari etiam non potest Philippum biennio integro opus habuisse tùm ad res suæ Tetrarchiæ ordinandas, tùm ad novam, quam moliebatur, Urbem perficiendam. Oportet igitur ut Philippus jam cœperit esse Tetrarcha Traconitidis anno quadragesimo primo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo quinquagesimo, eodemque anno

è vita migrarit Herodes pater Philippi.

Denique, Herodem mortuum esse anno quadragesimo primo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo quinquagesimo, evinci potest ex eo judicio, quod tulit Imperator Augustus ad dirimendam litem exortam inter filios Herodis de paterni regni successione. Testatur siquidem Josephus lib. 17. antiq. cap. 12. filios Herodis de paterni regni successione litigantes, Romam ad Augustum integram detulisse causam, Augustum verò in amicorum consilio rem discussisse, quos inter Josephus recenset *Cajum* Agrippæ, & Juliæ filium ab Imperatore Augusto jàm adoptatum. Illud autem judicium habitum est, sicut solidè probat Cardinalis *Norisius* in Cenotaphiis Pisanis, anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo quinquagesimo primo, seu Imperii Augusti quadragesimo secundo, adeò ut in annum proximè insequentem protrahi nullatenùs possit, nàm si illud judicium habitum fuisset anno Urbis Romæ 752. seu Imperii Augusti 43. procul omni dubio *Lucius Cæsar*, qui hoc anno virilem togam induit, Princeps juventutis, omnibusque honorum titulis Cajo majori natu fratri æquatus est, Consulque designatus, unà cum Cajo fratre suo ad idem judicium fuisset ab Imperatore Augusto admissus; cùm igitur *Lucius* ad illud consilium non fuerit adscitus, argumento est, filios Herodis anno superiori, seu Urbis Romæ conditæ 751. & Imperii Augusti anno 42. hoc est, anno ab obitu patris Herodis jam emenso, Romam venisse, eodemque anno litem de successione paterni regni inter ipsos enatam in consilio Imperatoris fuisse Romæ dijudicatam, atque compositam.

Patet itaque ex omnibus illis momentis, quæ hactenus adduximus, Herodem mortuum fuisse anno quadragesimo primo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo quinquagesimo, ac subindè verum, & proprium Natale Christi consignandum esse anno superiori, quo adhùc vivebat Herodes, scilicet anno quadragesimo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo quadragesimo nono, antè æram vulgarem quadriennio integro. Sic enim stat Scripturæ sacræ veritas, dùm *Matth.* cap. 2. dicit Christum natum esse *in diebus Herodis Regis*.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

Arguitur primò: Ecclesia latina in numerandis annis, qui ab Incarnatione Christi Domini ad hanc usque ætatem interfluxerunt, utitur ærâ vulgari, seu Christianâ, cujus auctor fuit circa initium sexti sæculi *Dionysius* natione Scytha, & Abbas, cognomento *Exiguus*; atqui juxtà æram Dionysianam, seu vulgarem, Natale Christi consignari

gnari debet anno quadragesimo quarto Imperii Augusti, ergo Natale Christi non est illigandum anno quadragesimo Imperii Augusti.

Respondeo primò: Duplex, ut antehàc observatum est, Natale Christi esse discernendum, unum quod dicitur *proprium*, alterum quod *vulgare* nuncupatur. Natale proprium Christi illud est, quod reverà contigit in diebus Herodis Regis, sive, sicut mox latè probavimus, quod incidit in annum quadragesimum Imperii Augusti, quo anno adhùc in vivis erat Herodes. Natale vulgare Christi illud dicitur, quod *Dionysius Exiguus* consignavit anno quadragesimo quarto Imperii Augusti. Quâ in re *Dionysium* fuisse hallucinatum inconfesso est apud omnes Chronologos, qui Sole clariùs ostendunt, Herodem jam vita functum esse anno quadragesimo quarto Imperii Augusti. Mortuus est enim Herodes anno quadragesimo primo Imperii Augusti, sicut ex his, quæ supra diximus manifestò patet. Quapropter *Dionysius exiguus* in assignando anno Natalitio Christi Domini quadriennio integro à recta via aberravit. Nec assertioni nostræ officit consuetudo Ecclesiæ, quæ annos Christi juxtà æram à *Dionysio exiguo* excogitatam numerare solet, dùm ex. gr. hunc annum, quem decurrimus, dicit esse ab Incarnatione Domini millesimum septingentesimum undecimum. Enim verò Ecclesia latina æram Dionysianam, seu vulgarem in usum transtulit, non quod eam omni ex parte accuratam esse judicaverit, sed quod eam Christiani à tempore *Dionysii Exigui*, qui eam invexit, in numerandis annis Christi communiter usurpaverint. Has etenim temporum, annorumque minutias, & quisquilias non moratur, aut penitiùs expendit Ecclesia, sed potiùs hujusmodi tricas gravitate, & auctoritate sua indignas permittit Chronologis discutiendas, ac dirimendas. Non secus ac licèt Ecclesia in Martyrologio, quod in pervigilio Natalis Christi singulis annis recitatur, calculum LXX. Interpretum retineat, hoc tamen perantiquo non obstante Ecclesiæ latinæ usu, omnes fermè periti hujus temporis Chronologi constanter docent calculum LXX. Interpretum multis scatere mendis. Quamvis ergo Ecclesia latina numeret annos Christi juxtà æram Dionysianam, seu vulgarem, indè tamen hanc æram accuratam esse evinci minimè potest.

Respondeo secundò: Hanc consuetudinem subducendi annos Christi juxtà æram Dionysianam non semper viguisse in Ecclesia latina, siquidem antè *Dionysium Exiguum* mos in Ecclesia obtinebat notandi annos per Olympiades Græcorum, per annos Imperatorum, & Consulum Romanorum, sed potissimùm per æram Alexandrinorum Martyrum, seu per æram Diocletiani Imperatoris, qui in Christianos ferro, flammâque sæviit, & maximam ipsorum stragem edidit. *Dionysius* autem ægrè ferens, quod Christiani

Q 2 ab

ab exordio Imperii Diocletiani suos notarent annos, æram illam, quæ dicitur *vulgaris*, aut *Christiana*, adinvenit, quam tamen Ecclesia non confestim in usum transtulit. Observat quippè doctissimus *Pagius* in dissertatione de periodo Græco-Romana, in Galliis, primâ dumtaxàt Francorum Regum stirpe deficiente, hanc *æram Dionysianam* in usum vocatam esse, sicut videre est in Capitularibus Regum Francorum ab erudito *Baluzio* publicatis, quorum etiam mentionem facit doctissimus *P. Mabillonius* in libro *De re Diplomatica*. Hispani quoque, & Lusitani nonnisi paucis ab hinc sæculis æram Hispanicam antiquarunt, & in ejus locum *Dionysianam*, seu *vulgarem* subrogarunt; quin & Summi Pontifices eamdem æram tardiùs in suis Diplomatibus expresserunt, Eugenius quippè IV. suasu *Blondi* æram Dionysianam adhibere cœpit.

Arguitur secundò: Ideò maximè proprium Natale Christi consignari deberet anno quadragesimo Imperii Augusti, quia Herodes, quo in Judæa regnante, natus est Christus Dominus, supponitur mortuus, juxtà calculum Josephi, anno quadragesimo primo Imperii Augusti, atqui Herodes non est mortuus anno quadragesimo primo Imperii Augusti, sed potiùs anno quinquagesimo, ergò concidit præcipuum, & unicum sententiæ nostræ fundamentum. Prob. min. anni triginta septem, quos Regno Herodis tribuit Josephus, putari non debent ab anno quinto Imperii Augusti, sed ab anno decimo quarto illius Imperii, quando videlicet Imperator Augustus in púgna Actiaca vicit Marcum Antonium, qui spretâ Octaviâ sorore Augusti, quam, pace apud Brundusium factâ, uxorem duxerat, deindè cum Cleopatra Regina Ægypti matrimonium iniit. Ab eo siquidem anno Imperii Augusti decimo quarto numerari debere annos triginta septem Regni Herodis, ex eo præsertim suaderi potest, quod cum Herodes vafro, ac politico esset ingenio præditus, maximusque Cæsaris adulator, ubi primùm intellexit Marcum Antonium patronum, & Mœcenatem suum in pugna Actiaca fuisse profligatum, omniaque illius acta ab Imper. Augusto fuisse omninò rescissa, tunc ut gratiam victoris Augusti faciliùs aucupari, & in ejus amicitiam blandiùs irrepere posset, ipsum Rhodi degentem convenit, depositoque diademate veniam supplex flagitavit, quod Antonio contrà Augustum suppetias tulisset, quo quidem obsequio Herodes benevolentiam Augusti sibi conciliavit, & ab ipso confirmatum Judçæ Regnum recepit. Quapropter Herodes ab hoc anno decimo quarto Imperii Augusti annos Regni sui deinceps numerare cœpit. Cùm igitur Herodes, teste Josepho, regnaverit annis triginta septem, mors ipsius incidit in annum quinquagesimum Imperii Augusti, nàm si ab anno decimo quarto Imperii Augusti numeres annos triginta septem

tem Regni Herodis, comperies Herodem obiisse anno quinquagesimo Imperii Augusti. Hanc conjecturam urget Cardinalis Baronius in Apparatu ad Annales Ecclesiasticos, & postquàm multa congessit ad fidem elevandam Josephi, qui annos triginta septem Regni Herodis numerat ab anno quinto Imperii Augusti, sic tandem sermonem concludit: *Si Josephum, quis sibi sequendum proponat, deserat necesse est Evangelicam veritatem, utpotè qui Judæus auctor (ut ostendimus) antè Christum natum ponat Herodis senioris obitum. Sed redarguimus ejusdem auctoris levitatem, & inconstantiam ex ipsiusmet scriptis recitatis, Porrò si quis eidem secum ità pugnanti, & Evangelicæ veritati penitùs repugnanti fidem adhibendam putaverit, hac ex parte Celsum, Porphyrium, Julianum se superasse cognoscat, cùm iidem licèt Christianæ Religionis hostes infensissimi, & contradictores acerbissimi, nunquàm tamen ausi reperiantur præponere Josephum Evangelistis, &c.*

Respondeo: Hanc Eminentissimi Annalium Parentis conjecturam solidam non esse, nec ullo probatæ fidei auctoris testimonio fultam. Nulla quippè proferri potest ratio cur Herodes Regni sui annos numerarit ab eo tempore, quo Augustus in pugna Actiaca Antonium expugnavit. Nàm quod ait Baronius, Herodem ab ea Augusti victoria annos Regni sui numerasse, quia Augustus omnia Antonii acta resciderat, à veri vestigiis longissimè abest. Constat siquidem Imperatorem Augustum non rescidisse post pugnam Actiacam decretum illud, quo anno quinto ipsius Imperii Herodes fuerat Senatus Romani auctoritate Rex Judeæ declaratus. Eccur, quæso, illud decretum rescidisset Augustus, cùm ipsemet unà cum Antonio, sicut refert Josephus, hanc regiam dignitatem ultrò Herodi concessisset? Præterea, hallucinatur Baronius, dùm ait Herodem, eodem anno, quo apud Actium pugnatum est, adiisse Augustum in insula Rhodo, veniam ab ipso supplicem petiisse, & Regnum denuò ab eo impetrasse. In hoc, inquam, hallucinatur Baronius, primò, quia Josephus cap. 10. lib. 15. antiq. disertis verbis asserit Herodem etiam post pugnam Actiacam partes Antonii adhùc sequutum fuisse. *Herodes*, inquit Josephus, *properavit Rhodum, ut illic Cæsari occurrat. Quò postquàm appulit, posito tantùm diademate, de cætero apparatu regio nihil mutavit: admissusque ad colloquium tùm maximè ostendit animi sui magnitudinem, neque ad supplicationes (ut in tali forma mos est) versus, neque preces adhibens quasi rogandi veniam, sed facti sui rationem reddens intrepidè*. Secundò, ex historia Romana liquet, Imperatorem Augustum non fuisse in Asiam profectum illo ipso anno, quo ad Actium victus est Antonius, sed post hanc insignem victoriam petiisse Italiam, & anno demùm sequenti in Græciam, & insulam Rhodum concessisse, ubi eum Herodes invisit, & nihil de regio apparatu

ratu mutans Judææ Regnum ab Imperatore Augusto precariò obtinuit. Debuisset ergo Baronius initium novæ hujus epochæ Regni Herodis ducere non ab anno decimo quarto Imperii Augusti, seu ab anno Juliano xv. quo pugnatum est ad Actium, sed ab anno decimo quinto Imperii Augusti, seu ab anno Juliano xvi. quo Consules fuerunt *Augustus IV.* & *M. Licinius Crassus*. Denique Herodem annos Regni sui numerasse ab anno quinto Imperii Augusti, quo Senatus Romani auctoritate Judææ Regnum obtinuit, non verò ab eo anno, quo Augustus vicit Antonium, luculento probari potest exemplo Archelai, qui ab Antonio Cappadociæ Regnum obtinuerat anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo decimo octavo, sicut scribit *Dio* lib. 49. quique in Antonii castris contrà Augustum stetit, huic tamen Augustus post victoriam Actiacam veniam dedit, eique regiam dignitatem, ac nomen reliquit. Verùm demortuo Augusto, Tiberius Imperator eumdem Archelaum, qui jàm per quinquaginta annos regnaverat in Cappadocia, Romam evocavit, *Tacito* hæc scribente: *Rex Archelaus quinquagesimum annum Cappadocia potiebatur invisus Tiberio, quod eum Rhodi agentem nullo officio coluisset*. Porrò constat Archelaum Cappadociæ Regem, fuisse Romam à Tiberio accitum anno Urbis conditæ 770. *Cæcilio Rufo*, ac *Pomponio Flacco* Consulibus, quemadmodum testantur *Cornelius Tacitus*, & *Dio Cassius*; non potuit ergo Archelaus annos Regni sui numerare ab eo tempore, quo post victoriam Actiacam fuit ab Augusto in Regno Cappadociæ confirmatus, quandò quidem à victoria Actiaca, quam retulit Augustus anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo vigesimo tertio, usque ad annum, quo Archelaus Romam venire jussus est, hoc est, usque ad annum Urbis Romæ conditæ septingentesimum septuagesimum, intercesserunt tantùm anni septem supra quadraginta, cùm tamen *Tacitus*, & *Dio* scribant Archelaum jàm quinquaginta ab hinc annis Cappadocia potitum esse, quandò à Tiberio Romam fuit vocatus. Sicut ergo *Archelaus* annos regni sui ab eo tempore computavit, quo regnum Cappadociæ obtinuit ab Antonio, non verò ab eo tempore, quo in regno Cappadociæ fuit ab Augusto post pugnam Actiacam confirmatus; ità, non absimili ratione, Herodes annos regni sui ab eo tempore numeravit, quo à Romanis Judææ regno donatus est, idest ab anno quinto Imperii Augusti, non autem ab eo tempore, quo post victoriam Actiacam in regno Judææ fuit ab Imper. Augusto confirmatus. Standum itaque est calculo Josephi, qui cùm Euangelica veritate optimè consentit, & à quo dùm recessit *Baronius*, in multos circà Chronologiam errores impegit, quos in sua Critica doctissimus *Pagius* observavit, & accuratè emendavit.

Ar-

Arguitur tertiò: non sibi constat Josephus in numerandis annis vitæ Herodis, ergò nullam omninò meretur fidem. Probat. ant. *Josephus* lib. 14. Antiq. cap. 17. scribit Antipatrum commisisse filio suo Herodi curandam, seù regendam Galilæam, quandò Herodes adhuc juvenis erat, ideſt, natus duntaxàt annos quindecim idque contigisse, ait septem annis, antequam Herodes fuisset à Romanis, ideſt, anno quinto Imper. Augusti, Rex Judææ salutatus. Insuper idem Auctor lib. 17. Antiq. cap. 8. dicit Herodem vitâ functum esse circitèr annum ætatis suæ septuagesimum. In quo calculo Josephus se se manifestâ implicat antilogiâ, nam juxtà Josephum Herodes quindecim annos erat natus, quandò Antipater ei tradidit curandam Galilæam, quibus quindecim annis si addas annos illos septem qui effluxerunt ab eo tempore, quo Herodi ab Antipatro tradita est curanda Galilæa, usque ad quintum Imperii Augusti annum, quo Herodes fuit à Romanis Rex Judææ renunciatus, summam habebis annorum viginti duorum, quos natus erat Herodes quandò Rex Judææ anno quinto Imperii Augusti fuit designatus. Si ergo Herodes mortuus est anno ætatis suæ septuagesimo, sicut scribit Josephus, necessum est ut Herodes, qui juxtà calculum Josephi natus erat annos viginti duos, quando à Romanis anno quinto Imp. Augusti Rex Judææ fuit salutatus, regnaverit annis quadraginta octo: & objerit anno quinquagesimo tertio Imper. Augusti, & tamen Josephus exertè pronunciat Herodem mortuum esse anno trigesimo septimo Regni sui. Secùm igitur apertè pugnat Josephus, & calidum, ac frigidum simul ex eodem ore perflat, ac proindè in numerandis annis vitæ Herodis sibi omnem omninò abrogat fidem. Hæc & alia hujusmodi ad labefactandam authoritatem Josephi objicit *P. Harduinus* Societ. Jesu, in Prolusione de Nummis Herodiadum.

Respondeo primò: cum doctissimo *Schelstrato* in lib. de Antiq. Eccl. Herodem reverà fuisse duntaxàt annos quindecim natum, quandò Antipater illi regendam Galilæam demandavit, mendum tamen in textum Josephi irrepsisse, circa annos vitæ Herodis. Conjicit quippè sagacissimus ille Auctor, Herodem non esse mortuum anno ætatis suæ septuagesimo, sicut nunc legitur in textu Josephico, sed mortuum esse anno ineunte ætatis suæ sexagesimo. Quæ quidem Schelstrati conjectura, si vera sit, omnem solvit difficultatem, nam si Herodes mortuus est anno ineunte sexagesimo vitæ suæ, facili negotio intelligitur Herodem fuisse annorum quindecim, quandò Antipater illi regendam Galilæam concredidit, eumque è vivis excessisse anno trigesimo septimo regni sui, seù anno quadragesimo primo Imperii Augusti.

Re-

Respondeo secundò cum aliis doctissimis hujus temporis chronologis: mendum irrepsisse in hodiernum textum Josephi, & loco *quindecim*, legendum esse *viginti quinque annos*, quos natus erat Herodes, quandò ipsi ab Antipatro curanda fuit tradita Galilæa. Enim verò cùm in Codice Græco Josephi omni procul dubio scriptum esset χε', idest, 25. in ιε', hoc est, 15. Librariorum errore facilè mutari potuit. Hanc conjecturam probat Cardinalis Norisius ex ipsomet Josepho, qui lib. 14. Antiq. cap. 12. asserit Antipatro quatuor filios fuisse, videlicet *Phasaelum*, *Herodem* secundo genitum, *Pheroram*, ac *filiam Salomem*, quos idem Antipater apud *Aretam* Regem Arabum deposuit, dum bellum contrà Aristobulum gereret, hoc est, anno Urbis Romæ conditæ 688. Herodes ergo filius Antipatri anno Urbis Romæ conditæ 688. vivebat Obses Regi Arabum datus, atque tum temporis natus erat annos circitèr quinque, Herodes namque major natu erat ipso Pherora. Antipater autem, juxtà Josephum, curandam Herodi tradidit Galilæam anno Urbis Romæ conditæ 707. Hoc est, viginti annis postquam Herodem filium suum Quinquennem Regi Arabum Obsidem dedisset, annos itaque viginti quinque, juxtà calculum Josephi, natus erat Herodes, quandò ipsi Antipater regendam commisit Galilæam. Et sanè tot egregia facinora, quæ Josephus ibidem refert ab Herode gesta, postquam illi Antipater curandæ Galilææ Provinciam demandasset, apertè innuunt Herodem tum temporis attigisse annum ætatis suæ vigesimum quintum, in qua robusta ætate sat virium, fortitudinis, & prudentiæ habere potuit, ut par esset tot exantlandis laboribus, & arduis suscipiendis, atque felici exitu perficiendis expeditionibus. Addo insuper perdoctum *Usserium* in Annalibus veteris Testamenti rectè observare primos vitæ Herodianæ descriptores *Ptolomæum*, scilicet, & *Nicolaum Damascenum*, ex quibus sua Josephus hausit, non quindecim, sed viginti quinque annos tribuisse Herodi, quandò illi Antipater curandam tradidit Galilæam. Hoc autem errore, qui textum hodiernum Josephi pervasit, semel emendato, planum ac expeditum est Herodem obiisse anno ætatis suæ septuagesimo, sicut scribit Josephus. Enim verò ad calculos, si placet, revocemus Herodis annos. Herodes viginti quinque annos natus erat, quandò ab Antipatro illi tradita fuit curanda Galilæa anno Urbis Romæ conditæ 707. his ergo annis viginti quinque Herodis adde alios septem annos, qui elapsi sunt à tempore quo Herodi tradita fuit ab Antipatro curanda Galilæa, usque ad annum Urbis Romæ conditæ 714. seù usque ad annum quintum Imp. Augusti, quo anno Herodes regnum Judææ à Romanis obtinuit, & fiet summa annorum triginta duorum, quos natus erat Herodes, quandò

quandò à Romanis Rex Judææ fuit ſalutatus. Adde denique triginta ſeptem annos Regni Herodis, & ſummam habebis vitæ Herodis ſexaginta novem annorum, quibus ſi adjicias aliquot menſes qui prætermiſſi ſunt, liquidò conſtabit Herodem mortuum eſſe anno ineunte ætatis ſuæ ſeptuageſimo, anno verò Regni Judææ ſibi à Romanis conceſſi trigeſimo ſeptimo, quemadmodum ſcribit Joſephus. Faceſſat itaque *Harduinus*, qui meritò apud viros eruditos malè audit, eò quòd tàm in ſua *Chronologia veteris Teſtamenti*, quàm in Proluſione *de Nummis Herodiadum*, Joſephi in Herodiana deſcribenda hiſtoria fidem elevat, omnium penè Sanctorum Patrum, & hiſtoricorum auctoritatem sùs dèque habet, & omne genus monumentorum, quibus apud nos res hiſtorica nititur, convellere auſu temeratio aggreditur. Sed *Harduinum*, ejuſque ſocium *Germonium*, totius venerandæ antiquitatis memoriam abolere geſtientes, pro meritis caſtigarunt, plautinoque ſale aſperſerunt viri hujus temporis eruditi, qui nobiliſſima tàm ſacræ, quàm prophanæ antiquitatis monumenta, quibus Chriſtiana religio cæteris omnibus antecellit, à paradoxis, quibus ambo illi Auctores ſeipſos, quaſi cœli convexa tetigerint, ſuperbiùs jactant, egregiè vindicarunt, *Joannes Mabillonius*, *Bernardus Lamy*, *Juſtus Fontaninus*, *Dominicus Lazarinus*, *Spanhemius* in lib. de Uſu, & Præſtantia Numiſmatum Antiquorum Diſſertationibus 5. 7. & 8.

Arguitur quartò: verum, & proprium natale Chriſti huic anno conſignari debet, quo exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus Orbis, ſicut teſtatur Sacer Evangeliſta *Lucas* c.2. atqui cenſus, ſeù hæc univerſalis deſcriptio facta eſt anno quadrageſimo ſecundo Imp. Auguſti, ut videre eſt apud Euſebium in chronico, ergo verum, & proprium natale Chriſti illigari non debet anno quadrageſimo Imp. Auguſti, ſed potiùs anno quadrageſimo ſecundo.

Reſpondeo negando minorem: hæc quippè univerſi Orbis deſcriptio, cujus mentionem facit *S. Lucas* cap. 2. non incidit in annum quadrageſimum ſecundum Imp. Auguſti, ſicut perperàm viſum eſt Euſebio, ſed fieri cæpit anno trigeſimo ſeptimo Imp. Auguſti, hoc eſt, octo annis ante æram Dionyſianam, ſeù Chriſtianam. Quod quidem, ut clariùs intelligatur.

Obſervandum eſt Imperatorem Auguſtum, teſte *Svetonio* in *Octavio* cap. 82. ter cenſum, ſeù deſcriptionem populi egiſſe, primum, ac tertium cenſum egiſſe cum collega, medium verò ſine collega. Id ipſum teſtatur Imperator Auguſtus in Indice, ſeù Breviario vitæ ſuæ in monumento apud Suburbium Ancyræ reperto, quod *Augerus Giſlenius Busbequius* Turcarum immanitati ereptum, ſicut narrat *Caſaubonus*, in Europam aſportavit, & ab *Andræa*

R

drea Scotto, *Lipsio*, *Grutero*, aliisque clarissimis viris publicatum fuit. Ex hac, inquam, inscriptione Ancyrana manifestò constat primum censum ab Augusto, & collega Agrippa peractum fuisse, dum ambo consulatum gererent, hoc est anno decimo septimo Imp. Augusti, & anno vigesimo octavo ante æram vulgarem. Alterum censum eadem inscriptio Ancyrana indicat fuisse peractum ab Augusto solo, seù anno trigesimo septimo Imp. Augusti, & anno octavo ante æram vulgarem, Consulibus *C. Mario Censorino*, & *C. Asinio Gallo*. Tertius denique census, juxtà inscriptionem Ancyranam, peractus est ab Augusto, & collega Tiberio, anno quinquagesimo septimo, seù anno ultimo Imp. Augusti, & anno decimo quarto, æræ vulgaris, Consulibus *Sexto Pompejo Magno*, & *Sexto Apulejo*. Hoc autem semel supposito, certum est apud omnes, nec per primum, nec per tertium censum indicari posse verum, & proprium natale Christi, sed tantùm per secundùm censum, qui, ut mox diximus, ab Augusto, absque collega editus est, anno trigesimo septimo ipsius Imperii, quo anno *Cyrinus*, seù *Quirinius* missus est ab Imperatore Augusto, cum plena, & extraordinaria potestate in Syriam, aliasque Orientis Provincias, ut indiceret censum, quem hoc anno incepit quidem *Quirinius*; sed eum paulò post intermittere coactus est, ut Homonadenses, qui contra Romanos rebellarant, in ordinem redigeret; sicut testatur *Cornelius Tacitus* lib. 3. Annalium, ubi scribit *Quirinium, mox expugnatis per Ciliciam Homonadensium Castellis, insignia triumphi fuisse adeptum*. Idem de *Quirinio* testatur *Strabo* lib. 12. ubi teste *Lipsio* in Commentario ad Annales *Taciti*, hæc habet: *Homonadenses autem Quirinius fame expugnavit, quatuor millia virorum capit, & in vicinas Urbes distribuit, regione spoliata omni juventute*. Hic itaque census, seù hæc populi descriptio, quæ, ut perhibet Sanctus Lucas, facta est tempore natalis Christi Domini, incepta fuit à Cyrino, seù Quirinio, anno trigesimo septimo Imperii Augusti, sed cùm hæc descriptio ob tumultum Homonadensium fuisset à Quirinio intermissa, deindè à *Sentio Saturnino*, tum temporis Præside Syriæ fuit continuata, & denique absoluta est anno quadragesimo Imperii Augusti à *Quintilio Varo*, qui in Syriæ præfectura successit Sentio Saturnino. Quapropter hoc anno Imp. Augusti quadragesimo, quo absoluta est hæc populi descriptio, natus est Christus Dominus.

Arguitur quintò: *Josephus* sub finem lib. 17. Antiq. narrat quo pacto Archelaus filius Herodis ab Imperatore Augusto fuerit Viennam Allobrogum relegatus, & lib. 18. antiq. cap. 1. ait: Quirinium post exilium Archelai missum fuisse ab eodem Imperatore in Syriam, ut illam administraret, & facultates conferet omnium etiam Judæorum,

rum, atqui constat Archelaum fuisse Viennam in Galliis pulsum in exilium anno Imperii Augusti quinquagesimo, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo quinquagesimo nono, & anno sexto æræ vulgaris; ergo hæc descriptio, quæ indicta est ab Imperatore Augusto paulò ante ortum Christi, non est facta à Cyrino, seu Quirinio.

Respondeo: Duplicem à Cyrino, seu Quirinio factam esse Judææ descriptionem. Prima Judææ descriptio facta est à Cyrino, seu Quirinio, anno trigesimo septimo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo quadragesimo sexto, & anno octavo ante æram vulgarem. Hoc siquidem anno, ut mox diximus, *Quirinius* missus est ab Imperatore Augusto cum plena & extraordinaria potestate in Syriam. Altera Judææ descriptio facta est ab eodem Quirinio post relegatum Archelaum Viennam in Galliis. Tunc enim, uti refert *Josephus* lib. 18. antiq. cap. 1. *Ipse Quirinius in Judæam venit jam attributam Provinciæ Syriæ, & ut percenseret facultates ejus regionis civium, & Archelai pecuniam in potestatem suam redigeret*. Prima Judææ descriptio, facta à Quirinio, dum adhuc in vivis esset Herodes, non fuit propriè census, qualis erat cæterorum populorum, qui sui juris non erant, & omnem amiserant libertatem. Judæi siquidem, quamdiù in Judæa regnavit Herodes, fuerunt immunes à persolvendis tributis, non secùs ac socii, & amici Romanorum, qui non censebantur, seu quibus vectigalia aut tributa Romani non imponebant. At altera descriptio Judææ, facta à Quirinio post exilium Archelai, fuit verus census; tunc namque Judæa, dejecto Archelao potestate sua & in exilium misso, fuit attributa Provinciæ Syriæ, teste *Josepho*, suæque libertatis jacturam omninò fecerunt Judæi. *Fridericus Spanhemius* part. 2. dubiorum Euang. dub. 3. dilucidè exponit primam descriptionem factam à Quirinio paulò ante ortum CHRISTI Servatoris nostri esse planè diversam ab altera descriptione factâ ab eodem Quirinio post exilium Archelai. Hanc autem diversitatem repetit ex sex capitibus. Primò, ex ratione causæ impulsivæ. Secundò, ex ratione formæ. Tertiò, ex ratione finis. Quartò, ex ratione temporis. Quintò, ex ratione latitudinis. Sextò, ex ratione successus. Prioris descriptionis causa impulsiva, fuit vel curiositas, vel ambitio Augusti, vel utraque conjunctim. Posterioris descriptionis causa impulsiva, fuit Judæorum criminationes, Augusti indignatio, & Archelai tùm abdicatio, tùm relegatio. Forma prioris descriptionis erat sine censu, hoc est, sine pensitatione, & tributi cujusdam consueti exactione. Posterioris descriptionis forma, fuit cum census pecuniarii exactione. Finis prioris descriptionis erat vel ostentatio potentiæ Imperii Romani, vel ejus securitas. Finis posterioris descriptionis, incremen-

tum ærarii ex Archelai facultatibus. Prior descriptio facta est tempore, quo adhuc vivebat Herodes. Posterior descriptio facta est novennio jam completo à morte Herodis, Archelao ejus filio jam Viennam Galliæ relegato. Prior descriptio fuit universalis & œcumenica. Posterior descriptio particularis fuit, nec attigit nisi Syriam, & Judæam. Prior denique descriptio peracta est saltem in Judæa sine tumultu. Posterior descriptio multos in Judæa excitavit tumultus, sicut refert *Josephus* lib.18. antiq. cap.1. Patet itaque primam Judææ descriptionem factam à Quirinio paulò ante Christi ortum diversam esse ab altera Judææ descriptione factâ ab eodem Quirinio post exilium Archelai. Quam etiam diversitatem haud obscurè insinuare videtur *S. Lucas* his verbis: *Hæc descriptio prima facta est à Præside Syriæ Cyrino*. Vocat enim *S.Lucas* hanc descriptionem factam à Cyrino, seu Quirinio, *primam*, ut eam discernat à secunda Syriæ descriptione, quæ facta est ab eodem Quirinio post exilium Archelai, seu anno Urbis Romæ conditæ 760. anno Imperii Augusti quinquagesimo primo, anno septimo æræ Christianæ. Consulibus *A. Licinio Nerva Silano*, & *Q. Cæcilio Metello Cretico*. Sunt nonnulli Critici, qui putant textum *S. Lucæ* in mendo cubare, nec legendum esse: *Præside Syriæ Cyrino*, seu *Quirinio*; sed legendum esse: *Præside Syriæ Quintilio*. Verùm hæc Criticorum conjectura admitti non debet, tùm quia falsi convincitur ex omnibus *S. Lucæ* Codicibus, in quibus legitur: *Præside Cyrino*, seu *Quirinio*. Tùm quia Sancti Patres, & Scriptores veteres *Quirinium* legunt, non *Quintilium*. Tùm quia denique nefas est omninò quidquam Sacris Codicibus addere, mutare, aut expungere.

Arguitur ultimò, *Tertullianus* lib. 4. contra Marcionem cap. 19. ait: censum, qui paululùm præcessit nativitatem Christi, peractum fuisse sub *Sentio Saturnino* Syriæ Præside, atqui Sentius Saturninus non erat Syriæ Præses anno quadragesimo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ 749. sed Quinctilius Varus, qui Sentio Saturnino in Syriæ Præfectura successit, sicut compertum est ex multis nummis, quos exhibent periti hujus temporis Chronologi; ergo verum & proprium natale Christi consignari haud debet anno quadragesimo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ 749.

Hoc argumento convicti *Pagius*, *Harduinus*, *Schelstratus*, *Bollandus*, &c. autumant verum & proprium natale Christi consignandum esse anno trigesimo nono Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo quadragesimo octavo, & anno Juliano quadragesimo, quo anno putant Saturninum fuisse adhuc Syriæ Præsidem. Sed hæc sententia stare non potest. Primò, quia constat Quinctilium Varum successisse Sentio Saturnino in Præfectura Syriæ anno trigesimo

mo octavo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ septingeutesimo quadragesimo septimo, & anno Juliano trigesimo nono. Id, inquam, constat ex nummo, qui cusus est anno, quo *Quinctilius Varus* successit Saturnino, & Syriæ Præfecturam suscepit. Hic autem nummus, teste Cardinali *Norisio* dissert.2. de Epochis Syro-Macedonum asservatur Florentiæ in scriniis Marchionis *Francisci Richardi*, & in eo hæc legitur inscriptio Græca:

ΕΠΙ ΟΥΑΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΚ.

Hoc est: *Sub Varo Antiochensium anno vigesimo quinto:* seu anno vigesimo quinto à pugna Actiaca. Antiochenses enim partes Augusti secuti æram suam deducebant à victoria, quam de Antonio in pugna Actiaca reportavit Imperator Augustus die 2.Septembris anni Urbis Romæ conditæ DCCXXIII. sicut late probat Card. *Norisius* dissert.3. de epochis Syro-Macedonum, ex pluribus nummis Præsidum Syriæ, quos ibidem exhibet. Patet itaque ex hoc nummo Quinctilium Varum successisse Saturnino, & Syriæ Præfecturam suscepisse anno vigesimo quinto à pugna Actiaca; seu anno vigesimo quinto Regni Augusti in Syria. Porrò annus vigesimus quintus Regni Augusti in Syria, hoc est, à pugna Actiaca, incidit in annum trigesimum octavum Imperii Augusti, seu in annum Urbis Romæ conditæ DCCXLVII. & in annum Julianum 39. sicut fatetur ipsemet Cl. *Pagius* in sua Critica Baronii. Cùm igitur juxtà *Pagium*, & alios supra memoratos Auctores, Christus natus fuerit anno trigesimo nono Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ DCCXLVIII. nullâ ratione asseri potest: Christum natum fuisse sub Sentio Saturnino Syriæ Præside, siquidem Saturninus ante diem 2. Septembris anni 39. Imperii Augusti, seu Urbis Romæ conditæ DCCXLVIII. debuit è Syriæ Præfectura abire, & Varo locum cedere, quia annus æræ Antiochenæ vigesimus quintus, quo currente Varus successit Saturnino, fuit die 2. Septemb. anni 39. Imperii Augusti, seu anni Urbis Romæ conditæ DCCXLVIII. completus. Quapropter in sententia *Pagii*, & aliorum, qui asserunt Sentium Saturninum fuisse Syriæ Præsidem, quando Christus natus est, necessariò dicendum est: aut Christum natum esse anno 38. Imp. Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ DCCXLVII. quo anno Sentius Saturninus adhuc erat Syriæ Præses. Vel dicendum: Christum natum esse ante mensem Septembrem anni 39. Imperii Augusti, seu anni Urbis Romæ conditæ DCCXLVIII. nam ante mensem Septembrem ejusdem anni jam Varus successerat Saturnino in Præfectura Syriæ. Hinc non benè sibi constare videtur doctissimus *P. Pagius*, quippe qui ex una parte affirmat Saturninum fuisse Syriæ Præsidem, quando natus est Christus, & ex alia parte asserit: Christum natum esse die vigesimâ quin-

quintâ Decembris anni trigesimi noni Imperii Augusti, seu anni Urbis Romæ conditæ septingentesimi quadragesimi octavi, quo tempore fatentur omnes periti Chronologi Sentium Saturninum jam è Syria abscessisse, eique Quinctilium Varum in Præfectura Syriæ successisse.

Hanc difficultatem subodoratus est *P. Harduinus*, & ut ab ea se se expediret, ait: Christum natum esse mense Septembri anni Imperii Augusti trigesimi noni, dum adhuc Sentius Saturninus esset Syriæ Præses. Sed hoc inane *Harduini* effugium adversatur antiquæ traditioni Ecclesiæ. Quâ, sicut testantur Sancti Patres *Chrysostomus*, & *Augustinus*: Christus natus creditur die vigesimâ quintâ mensis Decembris. In qua traditione consentit tàm Orientalis, quàm Occidentalis Ecclesia. Hac itaque relictâ Auctorum sententiâ.

Respondeo ad argumentum propositum, vel omninò deferendum esse Tertullianum, cujus auctoritas, sicut docent *Norisius* in Cenotaphiis Pisanis, & *Bernardus Lamy* in apparatu Chronologico, tanti non est, ut à nobis assensum imperrare debeat, vel sic explicandum esse Tertullianum, ut velit dumtaxat censum indictum ab Imperatore Augusto, inceptum fuisse a Cyrino, seu Quirinio, quem Augustus anno 37. Imperii sui misit in Syriam cum potestate extraordinaria, dum adhuc Sentius Saturninus esset Præses Syriæ. Potuit enim Tertullianus hunc censum Sentio Saturnino adscribere, tum quia Saturninus Syriæ Præses erat, quando ad illum censum incipiendum cum plena & extraordinaria potestate *Cyrinus* seu *Quirinius* missus est in Syriam. Tum quia *Saturninus*, Quirinio in debellandis Homonadensibus occupato, censum ab eo inceptum continuavit, quem postea absolvit *Quinctilius Varus*, qui Saturnino in Syriæ præfectura successit.

Advertendum est primò in fine hujusce Dissertationis, *Baronium*, virum alioquin de historia Ecclesiastica optimè meritum, lapsum esse nō solùm in assignando anno Natalis proprii Christi, verùm etiam in præfigendo exordio æræ Dionysianæ, seu vulgaris, aut Christianæ. Nam primò *Baronius* asserit: Christum natum esse die vigesimâ quintâ mensis Decembris anni quadragesimi secundi Imperii Augusti. Quod tamen oppidò falsum est, nam anno quadragesimo secundo Imperii Augusti jam è vivis excesserat Herodes, sicut constat ex his, quæ supra diximus: Christum autem natum esse regnante in Judæa Herode sacrum perhibet Euangelium. Secundò, erravit Baronius in præfigendo exordio æræ Dionysianæ, seu vulgaris. Nam annum primum æræ vulgaris orsus est Kalendis Januarii anni quadragesimi tertii Imperii Augusti, Consulibus *C. Cæsare Augusto XIII. & M. Plautio Silvano*. Cùm tamen in confesso sit apud omnes Chronologos annum primum æræ Dionysianæ seu vulgaris initium habuisse

se Kalendis Januarii anni quadragesimi quinti Imperii Augusti, Consulibus *Cajo Cæsare Augusti nepote*, & *L. Æmilio Paulo*. Hinc Eminentissimus ille Annalium Parens duobus integris annis in præfigendo exordio æræ vulgaris à vero deflexit usque ad annum ejusdem æræ ducentesimum quinquagesimum primum, ubi suis annalibus inserendo primum Decii Imperatoris Consulatum, quem tamen non ordinarium, sed suffectum fuisse disertè ostendit doctissimus *Pagius* ad annum æræ vulgaris, seu Christianæ 251. non ampliùs biennio, sed triennio solido ab æra vulgari exorbitavit *Baronius*, qui tamen ubi primùm animadvertit se integro triennio in adornandis Ecclesiæ annalibus ab æra vulgari recessisse, ut deprehensum corrigeret errorem, primò expunxit è fastis Consularibus Consulatum *Fulvii Æmiliani*, & *Pomponii Bassi*, quos anno æræ vulgaris 259. Consules fuisse testantur fasti Græci tàm Theonis, quàm Heraclii, fasti Idatiani, quos *Sirmundus*, & *Labbæus* publici juris fecerunt, fragmentum etiam Consulare, quo usus est *Cuspinianus*, quodque Cardinalis *Norisius* egregiis notis illustravit ad calcem lib. *de Epochis Syro-Macedonum*; varia denique rescripta Codicis Justinianæi, quæ laudat idem Cardinalis in dissertatione *de votis decennalibus*. Secundò, *Baronius* expunxit è fastis Consularibus Consulatum *Cornelii Sæcularis*, & *Julii Donati*, quos tamen anno æræ vulgaris 260. fuisse reverà Consules, convenit inter omnes eruditos. Porrò, omisso utroque illo Consulatu, *Baronius* anno Christi 261. æram Dionysianam seu vulgarem esset assecutus, nisi, ut mox diximus, primum Decii Imperatoris Consulatum, quem suffectum esse certissimè constat, tanquàm ordinarium intrusisset. Quapropter *Baronius* anno Christi 261. ab æra Christiana adhuc integro anno recedebat, quam post longum erroris cursum, ut tandem aliquando attingere posset, anno Christi 278. Probi Imperatoris II. Collega Lupo Consulatum abdicavit, quem tamen Consulatum ordinarium fuisse *Norisius* cap.3. dissert.2. *de Epochis Syro-Macedonum*, & *Pagius* ad annum Christi 278. latè probant ex libello de Præfectis Urbis, & ex fastis Idatii, Prosperi, Victorii, Cassiodori, &c. Hoc autem prætermisso secundo Probi Imperatoris Consulatu, *Baronius* æram Christianam assecutus est anno Christi 280. à qua deinceps in suis Annalibus nunquam recessit. Observant etiam *Norisius* & *Pagius* locis mox citatis, *Baronium* ad assequendam æram vulgarem non solùm tres Consulatus ordinarios è fastis Consularibus abrasisse, sed etiam Imperatori *Probo* duos ademisse annos, ut videlicet Imperatorum annos cum æra vulgari connectere posset. Nam cùm *Baronius* mortem Imperatoris Augusti illigasset anno 16. æræ vulgaris, idest, duobus annis eam postposuisset (mortuus quippè est Imperator Augustus anno 14. æræ vulgaris) hunc errorem in consignandis Imperatorum

torum annis cum æra Christiana retinuit *Baronius*, donec in æram Imperatoris Diocletiani impingens, animadvertit initium Imperii Diocletiani amoveri non posse ab anno æræ Christianæ, seu vulgaris 284. Quamobrem, ut in viam redire posset *Baronius*, & annos Imperatorum cum æra vulgari connectere, Imperium Probi aggressus duos illi eripuit annos, dans ei dumtaxàt annos quatuor, cùm tamen sex annis eum imperasse, Auctores sint *Eusebius* in Chronico, *Cassiodorus*, *Idatius*, *Eutropius*, *Victor Scotticus*, multaque indubitatæ fidei evincant antiquitatis monumenta. Sic *Baronius* sublatis illis duobus annis Imperii Probi in viam rediit anno Christi 280. ab eo siquidem anno non solùm fasti Consulares, sed & Imperatorum anni cum æra vulgari seu Christiana perfectè in Annalibus *Baronii* consentiunt.

Advertendum secundò: Erraſſe itidem *Baronium*, dum annum quadragesimum quintum Imperii Augusti, qui fuit primus æræ vulgaris seu Christianæ annus, consignat per Consulatum Augusti XIV. & Æmilii Pauli. Hunc errorem refellit Cardinalis *Norisius* differt. 2. *de Cenotaphiis Pisanis* cap. 13. ubi invictis argumentis demonstrat Imperatorem Augustum tredecim dumtaxat Consulatus egisse. Doctissimus etiam *Pagius* bono historiæ Ecclesiasticæ natus, in Critica *Baronii* ad annum primum æræ Christianæ, luculenter ostendit Consulatum decimum quartum Imperatoris Augusti esse planè commentitium, & in vetustis ac correctis Dionis Codicibus legi *Cajum Cæsarem* fuisse Consulem cum Æmilio Paulo, non verò *Cæsarem Augustum*, quo fit, ut interpolata fuerint illa Dionis exemplaria, quæ consulit Cardinalis *Baronius*, & in quibus legit Imperatorem Augustum Consulatum egisse decimum quartum cum Æmilio Paulo.

DISSER-

DISSERTATIO SEPTIMA

De vaticinio Jacob, Genesis cap. 49. Non auferetur sceptrum de Juda, &c. *& de circumstantiis Nativitatis Christi Domini.*

HAnc Dissertationem partiar in duos Paragraphos. In primo ostendam hoc vaticinium Jacobæum Geneseos cap.49. *Non auferetur sceptrum de Juda, &c.* fuisse impletum in Nativitate Christi. In altero adversùs Judæos commonstrabo ex circumstantiis Nativitatis Christi invictè probari eum esse verum Messiam Prophetarum oraculis prædictum.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Utrùm hoc Jacobi vaticinium: Non auferetur sceptrum de Juda,&c. *fuerit impletum in Nativitate Christi?*

EA est Judæorum pervicacia, ut in lectione Moysis ultrò velamen cordi suo obducant, & in tanta Prophetarum,Euangeliique luce sicut noctuæ ad Solem cęcutiant. Hinc omnibus Prophetarum oraculis, quæ in Christo Domino fuere adamussim completa, tenebras consultò offundunt,suosque oculos ad tot affulgentes veritatis radios deploranda cæcitate occludunt. *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude, ne fortè videat oculis suis,& auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & convertatur, & sanem eum.* Isaiæ cap.6. Quapropter, ut eorum obstinatio magis ac magis retundatur, hoc in Paragrapho probandum suscipio in Christi Nativitate fuisse completum illud vaticinium Patriarchæ Jacobi morientis his verbis conceptum: *Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est,& ipse erit expectatio gentium.* Simulque ostendam omnia tela, quæ adversùs tam evidentem Jacobi prædictionem intendunt increduli Judæi, adeò infirma, frigida, & obtusa esse, ut eam potiùs confirment, quàm labefactent.

DICO ITAQUE: Hoc vaticinium Jacobi morientis, *non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium, &c.* fuisse impletum in Nativitate Christi Domini.

Probatur hæc assertio unico, sed efficacissimo argumento. Patriarcha *Jacob* hoc vaticinio pręedixit venturum Messiam eo tempore,

quo, potestate Judæorum deficiente, Sceptrum, sivè Regia, vel Ducalis dignitas ad alienigenam transire debebat, atqui Christus Dominus natus est eo tempore, quo Sceptrum, seù Regia, vel Ducalis dignitas Judæis ablata ad alienigenam transivit, ergo hoc vaticinium Jacobi morientis fuit reverà impletum in nativitate Christi. Major constat ex tenore vaticinii Jacobæi, quod juxtà editionem vulgatam sic habet: *non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* In textu verò hebræo sic legitur: *non recedet sceptrum de Juda, neque Dux de inter pedes ejus, donec veniat Siloh, & ipsi obedientia populorum.* Hoc est, ejus doctrinam populi recipient, illiusque præceptis, ac mandatis obtemperabunt. Voce autem *Siloh* Messiam significari consentiunt Chaldæi paraphrastæ, videlicet *Thargum Onkelosi*, *Hierosolymitanum*, & *Jonathanis*. Sicque etiam unanimi calculo interpretantur omnes Sancti Patres, qui licèt in Jacobæi oraculi interpretatione in varias abeant sententias, in eo tamen concordes sunt, quod velint, illud oraculum venturi Messiæ prædictionem continere, & ad ipsum esse referendum. Probatur igitur minor, videlicèt Christum natum esse eo tempore, quo Sceptrum, seù Regia, vel Ducalis dignitas non solùm à tribu Juda, sed ètiam à tota gente judaica ablata transivit ad alienigenam. Christus natus est Herode regnante in Judæa, sicut legitur *Matth.* cap. 2. atqui Herodes fuit alienigena; ergo Christus natus est eo tempore, quo Regia, vel Ducalis dignitas non tantùm à tribu Juda, sed etiam à tota gente judaica ablata transivit ad alienigenam. Quòd Herodes fuerit alienigena, liquet ex multis momentis. Primò, quia Herodes nec postulato, nec expectato judæorum consensu, sed solo favore, atque ope Romanorum adjutus Judææ Regnum obtinuit anno quinto Imperii Augusti. Secundò, Josephus passim in lib. 14. Antiq. & in lib. 1. de Bello Judaico cap. 5. asserit Herodem Antipatri filium genere idumæum fuisse. Tertiò, idem testantur veteres Ss. Patres, & Scriptores Ecclesiastici, qui Herodem alienigenam, & *allophylum*, seù extraneum, & peregrinum summo consensu pronunciant, quamvis quidam illum *Ascalonitam*, quidam *Idumæum* appellent. Ita sentiunt *Origenes* hom. 17. in Genesim, *Eusebius* lib. 1. Histor. Ecclesi. cap. 6. *Ambrosius* lib. 3. in Lucam, & libro *de Benedictionibus Patriarcharum* cap. 9. *Hieronymus* Commentario in cap. 3. Oseæ, *Augustinus* lib. 18. de Civitat. Dei cap. 45. *Theodoretus* dialogo primo, *Sulpicius Severus* lib. 2. Hist. Sacræ cap. 27. & alii quamplurimi, quorum sententiæ subscribit *S. Thomas* 3. part. quæst. 35. art. 8. ad 2. porrò tam Cano, tamque venerando totius antiquitatis consensui, citrà temeritatem reclamare non licet. Quartò, Herodem fuisse

fuisse alienigenam, & non genere judæum, colligitur ex secta Herodianorum, qui, sicut docent *Tertullianus*, *Epiphanius*, & *Philastrius*, ità appellabantur, quòd Herodem haberent pro Messia, eò quòd, cùm esset alienigena, Regnum Judææ occupasset; Regno quippe Judææ ad extraneum hominem translato, sibi persuaserunt Herodiani, Herodem esse Messiam, quod ex eo Scripturæ loco consequi videbatur: *non auferetur sceptrum de Juda, donec veniat, qui mittendus est*. Quintò, Herodem fuisse alienigenam apertè declarant ea quæ, teste *Josepho* lib. 15. Antiq. cap. 11. gessit postquàm fuit à Romanis Regia dignitate auctus. Nam Judæorum instituta peregrinis ritibus violavit, instituit Athletica certamina, quinto quoque anno, in honorem Cæsaris, theatrum in Urbe, & amphiteatrum in campo extruxit, Sacerdotio, aut abdicavit, aut promovit quòs voluit, sibi omne jus, Supremam, atque Regiam in Judæa authoritatem arrogavit, & exercuit; Samariam *Sebasten* dictam Augusti honori dicavit, Davidis sepulchrum reclusit, interemit eos, qui ex stirpe Regia erant oriundi, & omnes libros, qui de Judææ Regum genealogia conscripti erant, sedulò conquiri, & comburi jussit, ne videlicet genti Herodianæ, ut pote quæ nec ex Davidis familia, nec ex judaico genere prodierat, aditus ad Regnum Judææ præcluderetur. Hac potissimùm de causa Herodes politicis artibus insignis, suæque ignobilitatis conscius, in omnes prosapiæ Regiæ Judæos grassari, eorumque genealogias penitùs abolere sibi necessarium duxit *existimans*, inquit Eusebius lib. 1. Histor. Eccles. cap. 6. *Se nobilem videri posse, si novicius esse, & advena Israelitici generis nullis conscriptionum Fastibus urgeretur*. Sextò, tàm constans erat, apud Judæos fama, Herodem non esse Judæum, sed alienigenam, adeòque nullum ipsi jus ad Regnum Judææ esse assertum, ut benè multi ex essenis, aliisque judæorum sectis adduci nunquam potuerint, ut in ejus fidem jurarent, plurimique etiam tormentis, & comminatione ad juramentum illud præstandum fuerint compulsi. Denique quî credibile est Herodem fuisse genere Judæum, quem constat infensissimum fuisse hostem judæorum, eosque odio plusquam vatiniano semper fuisse prosecutum, ita ut etiam in illos ultra funus suum sævire voluerit, dùm *Salomæ* sorori suæ, & *Alexæ* Salomæ viro ferale illud dedit mandatum occidendi post suum obitum omnes nobiles judæos, quos in hunc finem paulò antequàm animam efflaret, in circo concludi jusserat? Ex his itaque momentis manifestò patet Herodem non fuisse genere judæum, sed alienigenam, ac subindè reverà in Nativitate Christi fuisse impletum hoc Jacobæum oraculum: *non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, &c.*

S 2 Scio

Scio quosdam esse Theologos, qui putant illud Jacobi oraculum non fuisse reapsè completum regnante Herode, sed eo dumtaxàt tempore, quo omnis magistratus Civilis, & Hierarchicus, apud Judæos abolitus est, quod quidem contigit anno æræ vulgaris LXX. quandò videlicèt captâ per *Titum* Imperatorem Jerosolymorum Urbe, & solo æquatâ, templum quoque funditùs dirutum est. Verùm, etsi ipse non inficias eam, Judæos non destitisse efficere populum distinctum à reliquis gentibus, eosque leges, & mores suos servasse, donec à *Tito*, & *Vespasiano* vastati per totum Orbem dispersi sunt; contendo attamen Sceptrum, seù Regiam, & Supremam potestatem è tota judaica gente fuisse sublatam tempore Herodis, qui Regnum Judææ Romanorum auctoritate invasit. At enim tunc non solùm Judæi Romanorum Imperium, ac jugum subjerunt, duramque servitutem servierunt, sed & Regem habuerunt Herodem non origine Judæum, sed idumæum; eo itaque regnante completum est illud Jacobæum oraculum: *non auferetur Sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus donec veniat, qui mittendus est*, &c. quo oraculo prænunciare voluit Jacob, sublato semel è gente judaica sceptro, & ad alienigenam transeunte, venturum Messiam.

Hoc argumentum judæorum jugulum petit. Inficiari si quidem non possunt, Regiam potestatem è tota gente judaica, regnante Herode, fuisse ad peregrinum, seù alienigenam translatam, seque omnes post Cladem Jerosolymitanam fuisse quo quo versùm dissipatos, alienis parere coactos legibus, nihil eorum prorsùs habentes quibus constat Regia potestas, putà jus reos morte plectendi, belli denunciandi, ac gerendi, monetam cudendi, leges ferendi. Imò inviti licèt nunc experiuntur, se tanquam bipedum vilissimos contemptui, & ludibrio haberi, sine rege, sine sacrificio, exules, & in summa rerum omnium penuria vivere, adeò ut teste *Tertulliano* Apologetici cap. 21. *Dispersi, palabundi, & cæli, & soli sui extorres vagentur per Orbem sine homine, sine Deo Rege, quibus nec advenarum jure terram patriam saltèm vestigio salutare conceditur*. Quæro ergo nunc à Judæis; quænam tot calamitatum quibus impræsentiarum tantùm non opprimuntur, potuerit esse causâ? Certè idololatriam causari non possunt, ob quam Deus interdùm illos in captivitatem abduxit, nam constat Judæos post captivitatem Babylonicam nunquàm fuisse in idololatriam prolapsos, semperque totis obstitisse viribus, ne in Dei templum imagines quævis Deorum, hominumque inferrentur, vel illud templum, alteri quam vero Deo sacraretur. Quid etiam egerint, quidvè passi fuerint Judæi, nè *Cajus Caligula* in templo suam imaginem poneret, aut illud suo Numini, nomine Jovis illustris, dedicaret, uberrimè exponunt Philo *de legatione*

tione ad Cajum, & *Josephus* lib. 18. Antiq. cap. 11. quin etiam *Cornelius Tacitus* lib. 5. Historiarum de Judæorum ritibus loquens hæc habet: *Judæi mente sola, unumque numen intelligunt, summum illud, & æternum, neque mutabile, neque interiturum. Igitur nulla simulachra urbibus suis, nedùm templis sunt. Non Regibus, hæc adulatio, non Cæsaribus honor ...... jussi à Cajo Cæsare effigiem ejus in templo locare, arma potiùs sumpsere*. Undè ergo, amabo, in tot mala inciderunt Judæi quibus à tempore passionis Christi Domini continuò vexantur? nisi quia Christum verum Messiam, in cujus ortu impletum est Jacobi oraculum, suscipere, & agnoscere detrectarunt, & etiamnùm persequentem, ut ità loquar, fugiunt veritatem, dum Prophetarum de Christo vaticinia vanis argutiis incrustare, & obscurare moliuntur. Sed difficile non est futiles rationes, ac sinistras interpretationes, quibus judæi Christianorum argumenta eludere tentant, confutare; & Jacobi vaticinium, quòd præcipuè impetunt, ab eorum cavillis vindicare.

DILUUNTUR
Judæorum objectiones.

Arguitur primò: Jacobi morientis vaticinium sic exprimitur in textu hebræo, *non recedet Sceptrum de Juda, neque Dux de inter pedes ejus donec veniat Siloh*. Atqui *τό Siloh* ad Messiam referri minimè debet, sed potiùs ad Urbem *Silo*, in qua *Saul*, & *Jeroboam* Reges inaugurati sunt; adeò ut hic sit genuinus prophetiæ Jacobi sensus, non auferetur sceptrum de Juda, donec veniat tempus, quo vel Saul, vel Jeroboamus inungetur Rex in Urbe *Silo*. Ergo hæc Jacobi prædictio ad Messiam nullatenùs pertinet.

Respondeo: Judæos in meridie planè cæcutire, dùm hoc Jacobi vaticinium ad Saulem, vel ad Jeroboamum referendum esse pervicacitèr contendunt: Nam primò, præter quàm quod nec Saul, nec Jeroboamus in Urbe *Silo* potestatem Regiam acceperunt (si quidem Saul electus est Rex in *Maspha*, confirmatus in *Galgala*, & unctus à Samuele in *Ramathain Sophin*, sicut legitur lib. 1. Reg. cap. 10. Jeroboamus verò in Sichem Rex fuit consecratus, ut habetur 3. Reg. cap. 12.) prætèr hòc, inquam, manifestum est., sceptrum Juda, tum temporis, necdùm defecisse, cùm potiùs post mortem Saulis in Davide emicuerit, immò post mortem Salomonis in duabus tribubus, usque ad captivitatem Babylonicam perseveraverit. Secundò, antequàm regnaret Saul, sceptrum nondum erat in tribu Juda, sed in tribu Levi, nam *Heli*, & post ipsum *Samuel* Judæis tanquam judices præfuerunt. Non potuit ergo Principatus è tribu Juda transferri ad Saulem.

Tertiò,

Tertiò, non dixit Jacob, non auferetur sceptrum de Juda, donec veniat aliquis ungendus in *Silo*, sed, inquit, donec veniat ipse *Siloh*, idest, Messias, sicut paraphrases Onkelosi, & Jonathæ, nec non Targum Hierosolymitanum exponunt, sic enim habet Onkelos: *usque dum veniat Messias*. Jonathas verò, & Targum Hierosolymitanum, *usque ad tempus quo veniet Rex Messias*. Versio LXX. Interp. *non deficiet Princeps ex Juda, & Dux de femore ejus, donec veniant quæ reposita sunt ei. Et ipse est expectatio gentium*. Textus Samaritanus, *non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de vexillis ejus donec veniat pacificus, & ad ipsum congregabuntur populi*. Denique hoc Jacobi vaticinium non de alio quàm de Messia intelligi debere fatentur ipsi Rabbini in Talmude tractatu *Sanhedrin* cap. 12. *Rabba* in Genesim, *Raschi*, *Salomon Jarchi*, *David Kimki*, & alii. Ex quo patet frivolas omninò esse interpretationes recentiorum judæorum, quorum alii hanc Jacobi prædictionem ad Mosem, alii ad Saulem, alii ad Davidem, alii ad Jeroboamum, alii ad Nabuchodonosorem, alii ad Ahiam Silonitem, alii ad Herodem, alii ad Vespasianum referunt, quibus tamen omnibus hæc Jacobæi oraculi verba, *& ipse erit expectatio gentium*, nullatenùs convenire possunt, sed soli Messiæ, seù Christo Domino.

Arguitur secundò: sensus vaticinii Jacobi non est ille, quem ipsi violentá interpretatione affingunt Christiani, videlicèt, quod in gente judaica permansurum sit sceptrum Regium donec veniat Messias, sed potiùs hic est oraculi Jacobæi sensus, quod premendi, ac vexandi sint Judæi, virgâque afflictionis puniendi, donec veniat Messias, à quo in pristinam libertatem sunt asserendi. Ergo ex eo Jacobi vaticinio colligi non potest, Christum esse verum Messiam, licèt in ejus ortu fuerit è gente judaica ablatum sceptrum, & ad alienigenam, seù Herodem transierit. Prob. ant. in fonte, seù in textu hebræo sic legitur: non recedet *Scheveth à Juda*, hæc autem vox *Scheveth* non significat Regium sceptrum, sed virgam afflictionis, quâ Judæi cædi debent, donec veniat Messias, ergo verus sensus Jacobi vaticinii hic est, quod Judæi virgâ afflictionis premi, & flagellari debent, donec veniat Messias eorum liberator.

Respondeo: Hoc vaticinio Jacobi reverà prædici permansurum in gente Judaica sceptrum regium, donèc veniat Messias, ac subindè vanam, frivolam, tortam, & impiam esse expositionem, quam adhibent Neoterici Judæi asserentes per *Scheveth* significari virgam afflictionis, quâ Judæi cædi debent, donèc veniat Messias. Id ex multis momentis demonstrare proclive est. Primò, quia constat Patriarcham Jacob, dùm benedixit filio suo Judæ, imprecari ei noluisse, nèc quidquam infausti ominari, sed potiùs ei aliquid faustum, ac singu-

singulare prædicere voluisse. Secundò, in hoc vaticinio Jacobæo de ea virga sermo est, quæ spectat ad Regiam, vel Ducalem dignitatem, nàm habetur: *Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux &c.* Porrò virga, quæ ad Regiam, vel Ducalem spectat dignitatem, non est virga afflictionis, sed virga Principatus, & dominationis. Tertiò, certum est Judæos non fuisse semper virgâ afflictionis punitos, sed potiùs temporibus Regum Davidis, & Salomonis res eorum maximè floruisse, regnum siquidem Salomonis fuit opibus abundans, ditione augustum, pacis munere fortunatum. Quartò, illa prædictio Jacobi de perpetua afflictione non stat cum eo, quod dicit idem Patriarcha, videlicèt manum Judæ fore in cervicibus inimicorum suorum, nèc illa perpetuæ afflictionis virga convenit cùm voce hebræa, *Mechokek*, quæ non indicat tyrannum, sed legislatorem, & scribam, sicut fatentur periti Rabbini. Quintò, vox *Schevetb* ingerit non afflictionis, sed dignitatis notionem, seu significat Principatum, Imperium, Magistratum, Regiam dignitatem, sicut ex Hebræorum dictionariis, & ex quamplurimis Scripturæ sacræ locis compertum est, immò hanc vocem *Schevetb* eo in sensu non semel usurpavit Psalmista, *reges eos in virga ferrea*. Psalm. 3. *virga directionis, virga regni tui*. Psalm. 44. Sextò, hanc vocem *Schevetb* LXX. Interpretes, qui diù antequam Christus oriretur, sacra Biblia Hebraica græcè reddiderunt, de regia, seu summâ auctoritate sunt interpretati. Hos secuti sunt *Theodotion*, *Aquila*, & *Symmachus*, quibus succinunt paraphrastæ Chaldæi, sic enim vertit *Onkelosus*: *Non deficiet exercens dominium*. Paraphrasis Jonathanis sic habet: *Non cessabunt Reges, & Principes*. Targum Hierosolymitanum: *Non cessabunt Reges*. Sic etiam legendum esse docent celebriores Rabbini, nimirum R. *Raschi*, R. *Rabba* auctor libri Berescith, R. *Maimonides*, R. *Bechai*, R. *David Kimki*, R. *Hischia*, R. *Salomo Urbinas*, & alii. Undè patet Judæos negare non posse hanc vocem *Schevetb* in oraculo Jacobi sceptrum, seu regiam dignitatem significare, quin suas paraphrases Scripturæ sacræ, quas tamen in summo pretio habent, explodant, & celebriores gentis suæ Magistros, quos tam impensè venerantur, & tantùm non adorant, errasse contendant. Abeant ergò nunc Judæi, quorum tanta est impudentia, ut quascumque absurdissimas licèt interpretationes, quas ad eludenda Christianorum argumenta adducere possunt, non abhorreant; tantùm ne colla veritati subdere, atque Christum, seù verum Messiam fateri, atque agnoscere cogantur. Digni profectò homines, qui, divino cum sint rebelles lumini, & clarissimis Prophetarum oraculis fidem habere nolint, suis plusquam cimmeriis tenebris perpetuò obvolvantur. Verùm pergamus alias Judæorum argutias proponere, atque diluere.

Ar-

Arguitur tertiò: Tempore, quo Jesus Christus natus est, sceptrum è gente Judaicâ nondùm erat ablatum, nec ad alienigenam transierat, ergo hoc Jacobi vaticinium: *Non auferetur sceptrum de Juda, &c.* Exitum non habuit in Nativitate Christi. Prob. ant. Christus natus est in diebus Herodis Regis in Judæa, atqui Herodes non erat alienigena, sed Judæus genere, *Nicolaus* siquidem *Damascenus*, qui genus, & stemma Herodis apprimè noverat, illum genere Judæum esse scripsit, nec ab eo dissentit Josephus, qui lib. 20. antiq. cap. 6. referens contentionem ortam Cæsareæ Syros inter & Judæos, ait: Judæos, qui Cæsareæ erant, ideò Syris præponi voluisse, quod Urbis Cæsareæ conditor Herodes Rex fuerit Judæus genere. Non ergò è gente Judaica ablatum fuit sceptrum, quandò in Judæa regnavit Herodes.

Respondeo: Me jam satis supèrque inter probandam assertionem, tàm ex testimonio Josephi, & Sanctorum Patrum, quàm ex multis aliis momentis ostendisse, Herodem, quo in Judæa regnante, natus est Christus Dominus, alienigenam fuisse respectu Judæorum, quapropter nulla fides habenda est *Nicolao Damasceno*, dùm, assentandi, palpandique studio ductus, finxit Herodem esse genere Judæum, & à Judæis oriundum, qui Babylone captivi fuerunt, immò eum è tribu Juda genus suum duxisse ait. Quæ fabulosa Herodis genealogia jure meritò reiicitur à Josepho, qui asserit Herodem non fuisse genere Judæum, sed Idumæum; undè *Nicolaum Damascenum* contrarium effutientem, tanquàm ignavum Herodis assentatorem perstringit. Nec sibi contradicit Josephus, quandò refert, loco in obiectione laudato, Judæos Cæsarienses, ut jus Civitatis contra Syros sibi asciscere possent, dixisse Herodem genere Judæum fuisse: non in hoc, inquam, sibi contradicit Josephus, quia id dumtaxàt historicè refert, ut reverà à Judæis Cæsariensibus dictum, illud tamen suo calculo non probat, quin potiùs, sicut mox diximus, invehitur in *Nicolaum Damascenum*, qui, ut Herodi palpum obtruderet, eum genere Judæum fuisse commentus est. Cæterum quamvis Herodes non fuerit genere Judæus, negari tamen haùd potest illum fuisse religionis professione Judæum. Erat quippè Idumęus; Idumęi autem, ex quo *Joannes Hircanus* Judæorum Pontifex atque Rex ipsos edomuit, circumcisione acceptâ ad Judæos aggregati sunt, quamvis nihilominùs diversos ritus, & instituta habuerint. Hinc *Idumæi* in Scriptura sacra alienigenæ respectu Judæorum appellantur, *in Idumæam extendam calceamentum meum, mihi alienigenæ amici facti sunt*. Sed quorsùm, dicet fortassè aliquis, ritus, ac leges *Idumæorum* Judæis non imposuit Herodes, si esset ipsemet Idumæus? Huic quæstioni facilè fit satis, dicendo Herodem, licèt genere Idumæum, id tamen

men non ausum esse tentare, tùm quia probè sciebat, Judæos legi, ac ritibus suis addictos, quidvis potiùs toleraturos, quàm eorum immutationem. Undè ne, intempestivâ rituum mutatione, eorum animos jàm satis commotos exasperaret, in Judaicis ritibus nihil immutandum esse duxit. Tùm quia etiam Herodes, utpotè vir politicus, fortunæ tantùm, ac tempori serviens, de religione parùm admodùm curabat, undè quamvis genere esset Idumæus, Judaico tamen more semper vixit, ut constat ex dicto Imperatoris Augusti, quod refert *Macrobius* lib. 2. *Saturn.* cap. 4. *Meliùs èst porcum Hero dis esse, quàm filium*, eo quippè dicto insinuatur Herodem Mosaicæ legis ritus observasse, & à porcis, aliisque id genus animalibus à lege prohibitis, abstinuisse. Consulat Lector opusculum, quod *Serarius* edidit *de Herode*.

Arguitur quartò: Tamdiù sceptrum regium permansit in gente Judaica, quamdiù penès eam fuit jus vitæ, & necis, atqui penès gentem Judaicam fuit jus vitæ, & necis, etiam post passionem Christi Domini, ergo è gente Judaica non fuit ablatum sceptrum tempore Nativitatis Christi. Prob. min. Pilatus compellans Judæos, *Matth.* cap. 27. ait: *Habetis custodiam, ite, custodite sicut scitis*. Dumque eum instigarent Judæi, ut Jesum in crucem ageret, respondit: *Accipite eum vos, & secundùm legem vestram judicate eum*. Joannis cap. 18. prætereà, Judæi, post passionem Chisti, potestatem judiciariam exercuerunt in *Stephanum*, quem lapidibus obruerunt, sæpiùs etiam Apostolos in vincula conjecerunt. Denique Paulus, qui tùm temporis appellabatur *Saulus*, cum mandatis Principum Sacerdotum profectus dicitur Damascum, ut, si quos nactus fuisset Judæos Christianis adhærentes, vinctos perduceret Hierosolymam. Quæ omnia apertè probant Judæos, etiam post passionem Christi, exercuisse judiciariam potestatem, & habuisse jus vitæ, & necis.

Respondeo: Hanc potestatem judiciariam, quam Judæi post natum Christum exercuerunt, non fuisse supremam, sed umbratilem, precariam, & fiduciariam, quam videlicèt Romani Judeæ procuratores ipsis Judæis indulgebant, ut eis omnem tumultuandi occasionem adimerent, vel hanc potestatem judiciariam fuisse à Judæis usurpatam insciis procuratoribus Romanis: Hæc responsio triplici momento confirmari potest. Primò, quia constat ejecto Archelao, qui post obitum patris sui, Ethnarchæ Judeæ titulum ab Imper. Augusto obtinuit, Judeam fuisse à Romanis in provinciam redactam, summamque illius administrandæ auctoritatem fuisse penès procuratores, qui Româ mittebantur. Testatur enim Josephus lib. 18. antiq. cap. 1. & lib. 2. de bello Judaico cap. 12. *Coponium*, qui primus, post abdicatum Archelaum, in Judæam à Romanis missus est, jus habuisse vitæ;

& necis, *missus est*, inquit Josephus, *Coponius eques Romanus in Judæam cum potestate occidendi*. Secundò, legimus in Euangelio Joannis cap. 18. quod postquam Pilatus Judæis Christum ad mortem postulantibus dixisset: *Accipite eum vos, & secundùm legem vestram judicate eum*, incunctanter ei responderunt Judæi: *Nobis non licet interficere quemquam*. Tertiò, Josephus lib. 20. antiq. cap.8. refert, quod postquàm junior *Ananus* Summus Pontifex mortuo *Festo* Judeæ præside, & *Albino* ejus successore adhùc agente in itinere, Synedrium advocasset, & fratrem Jesu Christi Jacobum nomine, & unà quosdam alios reos impietatis peractos lapidandos tradidisset, quidam Judæi Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum, non licuisse Anano Synedrium sine ipsius consensu advocare, quorum verbis ille persuasus scripsit Pontifici daturum sibi pœnas minitans. Ex quo Josephi loco colligitur Synedrium à Summis Judæorum Pontificibus convocari haud potuisse absque consensu eorum, qui ad procurandam Judęam à Romanis mittebantur. Addo etiam, fateri ipsosmet Judæos in Talmude tractatu Sanhedrin cap. 5. quadraginta annis ante eversionem, seu devastationem Templi, judicium animarum, ut loquutur, seu potestatem judicandi in causis criminalibus Synedrio fuisse ablatam, porrò Templum eversum est anno ęræ Christianæ septuagesimo. Undè manifestum est Judæos, nato semel Christo Domino, supremâ potestate judicandi fuisse exutos, nèc aliam nisi umbratilem, & precariam exercere potuisse.

Arguitur quintò: *Rabbi Beniamin Tudelensis*, qui tempore Alexandri III. Summi Pontificis, & Friderici Ænobarbi Imperatoris varias Orbis regiones perlustravit, in sui Itinerarii historia asserit se propriis inspexisse oculis in Urbe *Bagdad*, maxima, & amplissima Civitate, multa millia Israelitarum ubertate rerum omnium affluentium, amœnissima loca incolentium, & ab omni reliquorum hominum societate, & aditu seclusorum propter vastissimas solitudines interjectas, aitque etiam ibi sedem habere quemdam *Æcmalotarcham*, seu Principem è tribu Juda oriundum, & in Asia Judaicum Imperium tenentem, cujus dignitatem perpetuâ successione ad Messiam usque duraturam scribit. Ergò etiamnùm perseverat in gente Judaica regia, seu suprema potestas.

Respondeo: Hanc de Asiatico Judæorum Imperio, & de Æcmalotarcha narrationem, puram, putamque fabulam esse vel ad Judæorum, qui, ut omnes norunt, chymæris, & commentis pascuntur, miserum solatium excogitatam, vel ad Christianorum faciliùs eludenda argumenta à Rabbinis consarcinatam. Quod quidem multis momentis evinci potest. Primò, quia post Hierosolymorum expugnationem permixtæ adeò sunt tribus, ac promiscuè confusæ familiæ, ut

ut earum origines, aut genealogiæ ne levi quidem suspicione internosci possint. Secundò, constat Judæos à tempore Nativitatis Christi jus sceptri, ditionemve ullam, aut Imperium nusquàm gentium obtinere, immò quicumque Orientem peregrinationibus lustrarunt, & longinquarum, quas complectitur, regionum accuratam notitiam tradiderunt, inter aniles fabulas reponunt ea, quæ Judæi de Israelitarum in Oriente amplissimo Senatu, gloria, dominio, & regno splendidè mentiuntur. Legi potest super hac re *Buxtorfius* in præfat. ad librum *Cosri*, in qua fabulosas refert quorumdam Rabbinorum epistolas de gloria, potentia, & fictitio Judæorum regno, dicto *Cozar*, ex quibus, quàm fæcundum sit Judæorum in commentis fingendis ingenium, quilibet facilè intelligere potest. Tertiò, Judæi tempore passionis Christi publicè protestati sunt, se nullum habere Regem, nisi Cæsarem. Quartò, fatetur ipsemet Rabbi *Beniamin Tudelensis*, Æcmalotarcham illum, seu Principem à Mahumedanorum Calipha potestatem per sigilli traditionem accipere solitum esse. Non ergò proprium, & absolutum, sed precarium, ac fiduciarium est illius dominium. Denique præcipui Rabbini hujus Judaici Imperii Asiatici nullatenùs meminerunt, immò potiùs ingenuè fassi sunt regiam potestatem è gente Judaica penitùs defecisse. *David* siquidem *Kimchi*, cujus auctoritas maximi ponderis est apud Judæos, explicans caput 3. *Oseæ*, ubi dicitur, quod *dies multos sedebunt filii Israel sine Rege, sine Principe, sine sacrificio, sine Altari, sine Ephod, & sine Theraphim*. Hæc habet: *Hi sunt dies exilii, in quo hodiè sumus, nec Regem, nec Principem ex Israele habemus; sed in potestate Gentilium sumus, & in potestate Regum ipsorum, & Principum ipsorum*. *Abrabaniel*, alter Judæorum doctissimus Rabbinus, exponens versum octavum cap. 33. *Isaiæ*, ait: *Præterea meminit Isaias tertii generis malorum, exilii nempè, quod penès Israelitas non sit Regnum, nec dominium, nec sceptrum judiciale*. His duobus Rabbinis assentiuntur Rabbi *Bechai*, Rabbi *David Ganz*, & Rabbi *Manasses*, ut videre est apud Illustris. Episcopum Abrincensem Danielem *Huetium*, propositione 9. demonstrationis Euangel. quem Lector adire potest, si plura hoc de argumento nosse desideret.

Arguitur sextò: Hoc Jacobæum oraculum: *Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est*. Ad solam tribum Juda restringi debet, cum exclusione Leviticæ, Beniamiticæ, & aliarum tribuum, ità ut illius Jacobæi oraculi hic sensus sit: Non auferetur sceptrum de tribu Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est. Atqui sceptrum ablatum est à tribu Juda multo tempore antequàm Christus nasceretur, ergò illud Jacobi vaticinium in nativitate Christi non fuit completum.

T 2 Major

Major videtur certa, nàm Patriarcha Jacob filium suum Judam alloquebatur, eique benedictionem impertiebatur, dùm hæc vaticinatus est, quò fit ut ad aliam tribum prædictum vaticinium pertinere non possit. Probatur itàque minor, tempore captivitatis Babylonicæ sceptrum è tribu Juda ablatum est in Jechonia, & Sedecia; post solutam verò captivitatem Babylonicam, aristocratiæ formam assumpsit Judæorum Respublica, ità ut Judæi nunquàm ampliùs regiam, & absolutam imperandi formam obtinuerint. Nàm primùm Persarum Monarchis subditi fuerunt. Deindè postquàm *Alexander Magnus* Macedo, Dario Codomanno, & Persarum simùl Imperio delcto, omnem hujus gloriam ad Græcos transtulit, Judæi Græcis paruerunt, seu Asiæ minoris, & Ægypti Regibus, donec à Romanis devicti tandem Judæi sub jugum missi sunt. Atqui per totum illud temporis intervallum, quod à captivitate Babylonica fluxit usque ad Christum, nullos duces habuerunt Judæi è tribu Juda oriundos, sed summâ rerum potiti sunt Pontifices, quæ potestas per Assamonęos in ordine Sacerdotali firmata est usque ad tempus Herodis, qui devicto Antigono, genus Assamonęorum extinxit, & Regnum Judææ à Senatu Romano obtinuit. Patet igitur quingentis, & ampliùs annis antè Christum, hoc est, à tempore captivitatis Babylonicæ fuisse ablatum sceptrum à tribu Juda, ac proindè hoc Jacobi vaticinium in nativitate Christi non fuisse completum.

Antequàm huic argumento faciam satis, non abs re erit observare, esse quosdam Theologos, qui Jacobi vaticinium non de tota gente Judaica, sed de sola tribu Juda exponendum esse docent, variasque responsiones ad diluendum illud argumentum adhibere solent.

Primò, respondent illos Pontifices, qui post reditum captivitatis Babylonicæ usque ad Herodem reipublicæ Judaicæ præfuerunt, iniisse matrimonia cum filiabus ortis è tribu Juda, ac subindè sceptrum semper hoc pacto permansisse in tribu Juda, quia hi Pontifices, licèt paterno genere essent oriundi ex tribu Levi, materno tamen genere ex tribu Juda originem ducebant.

Secundò: Respondent fuisse apud Judæos Synedrium, seu Senatum, vel Collegium LXX. virûm, qui ex tribu Juda selecti erant. Hoc autem Synedrium, quod apud Judæos supremâ pollebat auctoritate, extitisse volunt usque ad Herodem, & in eo sensu sceptrum, seu supremam potestatem semper fuisse penès tribum Juda.

Tertiò: Respondent sceptrum usque ad adventum Christi permansisse in tribu Juda, non quidem eo sensu, quod semper actu fuerit penès Duces ortos è tribu Juda, sed quòd illa tribus, ex quo sceptrum obtinuit, nusquàm exciderit jure, quod in illud habebat, hoc est,

est, quamvis tribus Juda aliquandò regni usumfructum non habuerit, illius tamen proprietatem non amiserit; sicut, exempli gratiâ, dici potest non ablatum fuisse Angliæ sceptrum à Stuartorum gente, postquam in eam semel concessit, quamvis per multos annos Jacobus II. Rex patriâ, Regnoque depulsus vixerit, quia videlicèt tunc quoque jus ad Regnum, & Regni proprietatem habebat, etsi actu illo non potiretur.

Denique respondent, quod, quamvis tribus Juda sceptrum amiserit, quando extincto Sedecia ultimo Davidici sanguinis Rege, gens Judæorum captiva ducta est Babylonem, vaticinium tamen Jacob reverà fuit impletum, quia, inquiunt, Jacob non prædixit filio suo Judæ, quod ab eo, ejusque tribu nunquàm recederet sceptrum, sed tantùm prædixit, quod à Juda, ejusque tribu non recederet sceptrum in perpetuum. Quod de facto impletum est, nàm etsi tribus Juda, mortuo Sedecia, sceptrum amiserit, illud tamen non in perpetuum amisit, quia illud recuperavit in Christo, qui ex sanguine, seu ex tribu Juda satus fuit.

Verùm, ut cordatè fatear, quatuor istæ Theologorum responsiones ad solvendam propositam difficultatem parùm solidæ esse videntur, nec ullo pacto mihi probari possunt.

Prima responsio non placet, quia, præterquam quod illi Theologi gratis, & citra ullam Scripturæ, aut Sanctorum Patrum auctoritatem affirmant Pontificum uxores fuisse de tribu Juda, certum est istam uxorum successionem, si qua fuisset, sufficere nequaquàm potuisse ad continuationem sceptri in familia David, & in tribu Juda, quia familia matris apud Judæos non vocatur familia. Addo etiam, quod si Pontifices materno genere fuissent oriundi ex tribu Juda, paterno verò genere ex tribu Levi, Maria itidem, quæ Christum genuit, paterno quidèm genere fuisset orta ex tribu Juda, materno verò ex tribu Levi, ac subindè Christus in utraque tribu Juda scilicèt,& Levi censeri deberet, possetque dici Sacerdos ex tribu Levi, idest, secundùm ordinem Aaronis, quod tamen negat Apostolus cap.7. epist. ad Hebræos.

Altera responsio præcedenti nihilo solidior est. Nàm in primis incertum est, an illud Synedrium perseveraverit usque ad Herodem. Deindè gratis supponunt illi Theologi, Synedrium conflatum fuisse dumtaxàt ex viris selectis ex tribu Juda. Id quippè alienum esse videtur à consuetudine Judæorum, quibus solemne semper fuit, ut quotiès ad reipublicæ pertractanda negotia certus aliquis virorum prudentum deligendus esset numerus, ii ex omnibus tribubus indiscriminatim seligerentur, qui jus singulis tribubus dicturi essent. Undè Exodi cap. 18. Moses, prudenti soceri sui consilio, constituit Judi-

Judices ex ſingulis tribubus delectos; & in lib. Numerorum legimus ſeptuaginta viros, quos Moſes elegit, de ſenibus Iſrael, non autem de ſenibus tantùm tribus Juda delectos fuiſſe. Denique undè, amabo, habent illi Theologi, regiam auctoritatem, ſeu ſupremam poteſtatem in rebus politicis, & Judæorum negotiis pertractandis penès Synedrium fuiſſe?nullum ſiquidem hujuſce rei ſuppetit argumentum, vel minimum in Scriptura ſacra veſtigium,immò potiùs conſtat ſummam rerum apud Judæos fuiſſe ante captivitatem Babylonicam penès Reges, poſt verò reditum ex captivitate Babylonica fuiſſe penès Pontifices. Certè *Alexander Magnus*, cùm Tyrum oppugnaret, non ad Ducem aliquem,ſed adPontificem Judçorum litteras ſcripſit,& ab eo petiit commeatum, & alia, quæ Dario priùs pendebantur, eique Hieroſolymam ingredienti non Dux aliquis, ſed *Jaddus* Pontifex occurrit, ſicut narrat Joſephus lib. 11. antiq. cap. 8. quod ſanè argumento eſt, poſt captivitatem Babylonicam ſummâ rerum potitos fuiſſe Judæorum Pontifices.

Tertia reſponſio parùm etiam probabilitatis habet. Primò, quia ſi hæc vox, *ſceptrum*, de ſolo jure ad ſceptrum ſemel explicetur, quemadmodùm placet illis Theologis, infringitur robur demonſtrationis, quam ex eo oraculo Jacobæo petitam Chriſtiani Judæis proponunt ad probandum Chriſtum eſſe verum Meſſiam lege promiſſum. Siquidem pertinaces Judæi facili negotio reſpondere poterunt, ſceptrum in ſenſu, quo ſumitur, necdùm receſſiſſe à tribu Juda, ſeu dictitare poterunt, tribum Juda etiamnùm jure potiri ad ſceptrum, ac ſubindè nondùm eſſe completum Jacobi oraculum. Secundò, poterunt regerere Judæi, hoc Jacobi oraculum non fuiſſe ſaltem completum in nativitate Chriſti, ſeu eo tempore, quo Herodes in Judæa regnabat, nàm cùm Herodis tempore diſtinctio tribuum, & familiarum adhuc apud Judæos accuratè ſervaretur, tribus Juda jus habebat ad ſceptrum, quod Herodes alienigena uſurpaverat, ſpemque habebat illud aliquandò recuperandi.

Poſtrema reſponſio admitti non debet, quia vim apertè facit verbis Patriarchæ Jacobi, qui nullam in Juda ſceptri interruptionem prædicit, ſed potiùs vaticinatur perpetuam in Juda fore ſceptri continuationem, donec veniat Meſſias. Quapropter rejectis illis reſponſionibus Theologorum, qui hoc Jacobi vaticinium de ſola tribu Juda exponunt, ſupereſt, ut propoſito argumento faciam ſatis.

Reſpondeo itaque hoc Jacobi vaticinium: *Non auferetur ſceptrum de Juda &c.* de tota gente Judæorum, non verò de ſola tribu Juda eſſe intelligendum. Sic primò, cenſent Sancti Patres, *Juſtinus* Martyr in dialogo cum Tryphone, *Athanaſius* lib.de Incarn. *Euſebius* lib.8.

lib.8. demonstr.Euang. *Chrysostomus* homilia 77. in Genesim, *Ambrosius* lib. de benedictionibus Patriarcharum cap.4. *Augustinus* lib. 18. de Civitate Dei cap. 45. *Theodoretus* quæst.110. in Genesim, aliique Sancti Patres, & Scriptores Ecclesiastici, adeò ut vix ullum inter veteres, præter *Sanctum Cyrillum Alexandrinum*, reperire sit, qui hanc sententiam suo calculo non probaverit. Secundò, compertum habemus ex Scriptura sacra à Jacobi morientis edito vaticinio usque ad Christum, plures extitisse gentis Judaicæ Duces, ac Principes, qui ex tribu Juda non fuerunt oriundi. *Moses* namque, & *Josue*, qui post egressionem ex Ægypto populo Judaico præfuerunt, ex tribu Juda originem non ducebant, sed Moses erat de tribu Levi, Josue verò de tribu Ephraim. Inter Judices posteà, qui apud Judæos summâ potestate præditi erant, duo tantùm fuere ex tribu Juda prognati, videlicèt *Othoniel*, & *Abesan*. Et post captivitatem Babylonicam supremum dominium fuit penès Pontifices, qui ex tribu Levi suum genus ducebant. Quapropter ut huic vaticinio Jacob, de non auferendo sceptro à Juda, veritas constet, necessum est, ut de tota Judæorum gente, & non de sola tribu Juda exponatur. Tertiò, si hoc Jacobi vaticinium: *Non auferetur sceptrum de Juda &c.* de sola tribu Juda, & non de tota gente Judaica esset exponendum, sequeretur Assamonæos, seu Machabæos, qui non erant de tribu Juda, sed de tribu Levi, non fuisse legitimos Reges, aut Duces Judæorum, sed potiùs tyrannos, quippè qui usurpassent sceptrum, & supremum dominium, quod soli tribui Juda erat assertum. Probabiliùs igitur est hoc Jacobi vaticinium esse de tota gente Judaica, & non de sola tribu Juda exponendum.

Hac autem semel admissâ sententiâ, proclive est ostendere hoc Jacobi oraculum in ortu Christi fuisse completum. Nàm Judæi ad Herodem usque semper habuerunt ex gente sua, seu ex genere suo, & ex aliqua tribu, Reges, Duces, aut Principes. Regia siquidem potestas permansit in tribu Juda, & in familia Davidica usque ad captivitatem Babylonicam; à tempore autem captivitatis Judæi habuerunt Duces ex genere itidem suo, seu Principes exercitus, qui ipsis reducibus, & proprio solo, laxatâ captivitate, restitutis præfuerunt. His Ducibus successerunt Pontifices, & Assamonæi, seu Machabæi, qui ex genere Judæorum erant, & quibus incumbebat totius reipublicæ Judaicæ cura. Denique hanc supremam reipublicæ Judaicæ administrandæ potestatem conservarunt Assamonæi, donec Herodes genere Idumæus, devicto Antigono ultimo Assamonæorum Principe, Regnum Judææ à Romanis obtinuit. Quo tempore, cùm Judææ Regnum ad Herodem alienigenam transierit, advenit Messias juxtà Jacobi vaticinium.

Unum.

Unum tamen est, ne quid dissimulem, quod adversùs nostram Jacobæi vaticinii expositionem opponi potest. Nam si hoc vaticinium Jacob *non auferetur sceptrum de Juda, &c.* de tota gente Judaica, & non de sola Tribu Juda est exponendum, nihil ergo, dicet fortasse aliquis, peculiare prædixit Patriarcha Jacob de filio suo Juda, dum ei, antequam moreretur, suam benedictionem largitus est. Et tamen legimus in Scriptura sacra Patriarcham Jacob morti proximum convocatis filiis suis, singulis viritim, speciatim, ac distinctè benedixisse, atque prædixisse ea, quæ ipsis, eorumque posteritati olim obventura erant. Verùm hæc difficultas solvitur dicendo, hanc benedictionem, seu prædictionem Jacob morientis, *non auferetur sceptrum de Juda, &c.* sic toti Judæorum genti, idest, omnibus Tribubus esse communem, ut tamen ipsi Judæ peculiariùs accommodari debeat, ejusque Tribum magis quam cæteras alias respiciat. Primò, in eo quod soli filii Judæ à Davide usque ad captivitatem Babylonicam, hoc est, per annos circitèr quingentos Regnum obtinuerint, idque sub Davide, & Salomone florentissimum. Secundò, in eo quod post captivitatem Babylonicam, cum ad aliam Tribum suprema potestas transire cœpit, nihilominùs universus populus Israeliticus à *Juda* nomen sortitus sit, tumque primùm Israelitæ cœperunt cognominari *Judæi*. Tertiò, in eo quod eodem tempore, quo suprema potestas penes Assamonæos, aliosve Sacerdotes futura erat, regio tamen ipsa, quâ Imperium, seu Regnum continebatur, tota, aut maxima ex parte ad sortem Tribus Juda pertinere debebat. Quartò, in eo quod Tribus Juda sive in castris ponendis, sive in ordine offerentium, sive in divisione terræ Chanaan, cæteris Tribubus præstantiâ quadam & excellentiâ singulari præire debebat. Quintò denique, in eo quod Christus verus Messias ex stirpe Juda proditurus erat. Quapropter licet hoc Jacobi vaticinium omnibus Tribubus commune sit, peculiari tamen ratione Tribui Judæ propter rationes mox adductas, accommodari debet. Consulat Lector *Eusebium* lib. 8. demonst. Euang. ubi hanc difficultatem perdoctè versat, & dilucidè explanat.

Arguitur septimò: Messias, juxtà vaticinium Jacob, venturus est eo ipso tempore, quo sceptrum à Juda, seu à tota gente Judaica aufertur. Atqui Christus natus non est eo ipso tempore, quo sceptrum à Juda, seu à tota gente Judaica est ablatum; ergo Christus non est Messias, quem venturum prædixit Patriarcha Jacob. Prob. minor: Sceptrum ablatū est à Juda, seu à tota gente Judaica statim ac Herodes, qui fuit Alienigena, regnare cœpit in Judęa. Atqui Christus non est natus statim ac Herodes regnare cœpit in Judæa, sed solùm anno trigesimo sexto Regni Herodis, sicut in superiori Dissertatione ostensum est; ergo Christus non est Messias, quem venturum prædixit Patriarcha Jacob. Re-

Respondeo: Hoc Jacobi vaticinium: *Non auferetur sceptrum de Juda, donec veniat, qui mittendus est, &c.* non designare aliquod momentum indivisibile, in quo Messias, ablato à Juda, & à gente Judaica sceptro, statim proditurus esset, sed aliquam temporis admittere latitudinem, adeò ut sensus sit: venturum Messiam, quando sceptrum à Juda, idest, à gente Judaica esset ablatum. Cùm igitur Christus natus sit regnante in Judæa Herode, qui utpotè alienigena sceptrum à gente Judaica primus removit, verè dici potest, hoc Jacobi vaticinium in Christi ortu exitum habuisse. Addo etiam, quod cum ablatio sceptri à gente Judaica signum esse deberet dignoscendi adventum Messiæ, conveniens erat, ut hæc sceptri ablatio paululùm anteverteret Nativitatem Christi, ut indè faciliùs intelligerent Judæi, complementum hujusce vaticinii Jacobæi, tempusque à Deo destinatum Natali Messiæ jam advenisse.

Arguitur ultimò: Si hoc Jacobæum vaticinium fuisset in Christo impletum, omni procul dubio Christus, Apostoli, & Euangelistæ illud aliquando adduxissent, quò majorem dictis suis fidem conciliare possent. Atqui nec Christus, nec Apostoli, nec Euangelistæ istud Jacobæum vaticinium unquam adduxerunt; argumento itaque est, præfatum Jacobæum oraculum in Christo non fuisse completum.

Respondeo: Neque Christo Domino, neque Apostolis, neque sacris Scriptoribus propositum unquam fuisse, singula Prophetarum recensere oracula; alioquin si Prophetarum vaticiniis, quæ in Christo exitum habuerunt, pugnare voluissent, totum vetus Testamentum in medium proferre debuissent. Id autem minimè erat necessarium, sed abundè sufficiebat, ut Christus Judæos remitteret ad vetus Testamentum, quod ad Messiam spectare non inficiabantur. Porrò constat id à Christo sæpiùs factitatum fuisse, dicendo Judæis: *Scrutamini Scripturas, & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me . . . . . si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis?* Joannis cap. 5. & rursùm Luc. cap. 16. *Habent Moysem, & Prophetas, audiant illos.* Si igitur Judæi monenti Christo obtemperassent, & Moysem, atque Prophetarum oracula eâ, quâ par erat, spiritus humilitate, & fusis ad Deum precibus lectitassent, confestim intellexissent, hoc Jacobi vaticinium fuisse in Christo completum. Sed illi superbiâ tumidi, odio & invidiâ flagrantes, prophetias perperàm interpretabantur, Christum docentem aut aspernabantur, aut malignè auscultabant, aut seditiosè interrogabant, ut eum caperent in sermone. Unde non mirum si divino lumine non fuerint illustrati, & nunc tanquam cæci in meridie palpantes sacrarum Scripturarum sensum non assequantur.

Paragraphus Secundus,

In quo ex circumstantiis Nativitatis Christi probatur ipsum esse verum Messiam Prophetarum Oraculis prædictum.

QUales fuerint circumstantiæ Nativitatis Christi Servatoris nostri, breviter hîc tàm ex historia Euangelica, quàm ex perpetua Ecclesiæ traditione perstringere necessarium est, ut deindè faciliùs ex his circumstantiis adversùs Judæos probemus Christum esse Messiam Prophetarum vaticiniis prædictum.

Refert autem sacer Textus, quod Beatissima Virgo propediem paritura, & castissimus ejus Sponsus Joseph Bethleemum venerunt, ut morem gererent Imperatori Augusto, qui, summâ pace terrarum Orbe composito, jussit edicto promulgato describi quidquid in eo erat suæ ditioni subjectum, ut in sua quisque Civitate, unde originem duceret, & progenitores haberet, nomen daret publicis tabulis recensendum; cùmque castissimi Conjuges Bethleemum pervenissent, ibique ob confertam multitudinem hospitum, & peregrinorum, qui Bethleemum ad profitendum appulerant, nullum in hospitii cubiculis locum nacti fuissent, secesserunt in eam hospitii partem, quâ jumenta excipiebantur. Hunc locum appellat *S. Hieronymus* epist. 17. & 18. *Parvum terræ foramen*. Beda lib. de loc. sanct. cap. 8. *Semiantrum*. Nicephorus lib. 1. hist. Eccl. cap. 12. *Tugurium humile*. Alii denique probabiliùs speluncam esse putant. Observat quippè ex Strabone *Casaubonus* exercit. 2. in Baronium, totam regionem circa Hierosolymam usque ad sexagesimum lapidem esse petrosam, atque in illo tractu multas fuisse domos saxis inclusas, vel potiùs cellas, in quibus homines religionis ergò se se includerent. Cæterùm an spelunca, in quam se receperunt Maria, & Joseph, fuerit in Bethleemo sita, vel in ejus suburbiis, seu propè Bethleemum? Alii affirmant, alii negant; id, quia incertum est, in medio relinquo. Ut ut sit, in hoc humili loco natus est Christus mundi Salvator exacto à conceptione novimestri spatio, media hyeme, die 25. mensis Decembris, sub frigidam mediæ noctis auram. Qua in re observet Lector, & expendat illas Nativitatis Christi circumstantias, quæ apertè demonstrant admirabilem Dei in Filii sui Nativitate providentiam. Nam primò statuerat Deus, immò per Prophetam Michæam prædixerat, egressurum Messiam ex Bethleem, ut autem id fiat, indicitur ab Imperatore Augusto descriptio totius Orbis, publicatur in Judæa, Maria virgo, ut obediat Imperatoris edicto, è Nazareth in Bethleem adverso licèt anni sydere venit, partus urget, & in Bethleem virgo Christum enititur, quem domi,

domi, seu Nazareth parere constituerat. Secundò, Christus in hyeme, & sub obscuræ noctis silentium nascitur, ut omnes mortales, qui vitiis & erroribus impliciti per inextricabiles tenebras jamdudum oberrabant, intelligerent Christum esse verum Messiam, qui humanorum pectorum, in quibus refrixerat charitas, glaciem solvere, flammas in his Divini Amoris accendere, & tenebrarum caliginem, quâ obductus erat totus, quà latè patet, mundus, dissipare debebat. Unde ait Isaias cap.9. *Populus, qui habitabat in tenebris, vidit lucem magnam, habitantibus in regione umbræ mortis lux orta est eis*.

Scio Josephum Scaligerum, Sethum Calvisium, Samuelem Basnagium, & alios novatores negare Christum natum esse in hyeme, seu 25. mensis Decembris; dicunt enim hanc tempestatem asperiorem fuisse, quàm ut Pastores sub dio, & intempestâ nocte excubias in agris agere, & pecudes, quæ caulis clausæ tum temporis latere solent, custodire posseut. Constat autem ex Luc.cap.2. Pastores, quando natus est Christus, in agris vigilasse & custodiisse vigilias noctis super gregem suum; ex quo inferunt prædicti novatores: Christum vel mense Septembri, vel mense Aprili natum esse. Verùm hanc conjecturam futilem esse ex eo maximè patet, quod Judæa est regio temperatissima, quæ hyemis asperitatibus non est obnoxia. Quapropter, si in Anglia, sicut testantur *Casaubonus* exercit.2. ad annum 1. Christi, & *Moutacutius* in lib. de vita Christi pag. 48. armenta toto anno in agro pernoctare solent, & si in Dania, ut asserit *Langius* ex ea regione oriundus lib.2. de annis Christi part.2. cap.2. oves totâ hyeme in agris degunt; nemini sane mirum videri debet, quod in Judæa regione admodùm temperatâ eadem vigeat consuetudo. Hinc etiam solvitur alia conjectura, quâ nituntur isti novatores, dum dicunt Christum natum esse eo tempore, quo census indictus ab Imperatore Augusto agi commodè potuit, & quo itidem Judæi potuerunt ascendere in loca sibi assignata, quale non est tempus hybernum. Hæc, inquam, conjectura ex his, quæ mox diximus, abundè soluta manet. Nam cum regio, quam incolebant Judæi, fuerit temperata, facili negotio potuerunt Judæi, aut saltem absque ullo gravi incommodo, sub tempus hybernum iter peragere, maximè cùm menses November & December in multis tractibus Europæis satis amœni sint & temperati. Præterquam quod dici etiam posset, Judæam totam exiguis finibus fuisse circumscriptam, adeòque non longinquo itinere opus fuisse Judæis, ut Imperatoris obedirent mandato. Christus ergo, juxtà perpetuam Ecclesiæ traditionem, natus est die 25. mensis Decembris, non verò sub finem mensis Septembris, ut visum est Scaligero, & Calvisio: nec mense Aprili, ut putat *Nisbetus*; nec die sexta Januarii, sicut censet *S.Epiphanius* hæresi 51. videsis, si plura hac de re scire aveas,

Baronium in notis ad Martyrologium ad diem 25. Decemb. & in apparatu ad annales Ecclesf. n.120. *Petavium* in notis ad mox citatum Epiphanii locum, & lib. 2. de doctrina temp. cap. 1. & seq. *Baillium* lib.2. operis hist. quæst.1. 2. & 3. *Pagium* in apparatu chronologico n.138. *Schelstratum* lib.1. de antiq. Eccl. *Montacutium* in apparatu ad origines Ecclesiasticas apparatu 11. & complures alios.

Difficultas est inter Criticos, an ad latera Christi in fœno jacentis duo reverà procubuerint animalia, bos scilicet & asinus? Id negat *Erasmus* in notis ad hymnum Prudentii de Natali Christi, ubi hæc habet: *A priscis usque sæculis manavit ad nos pictura, quæ Jesu Præsepi addit bovem & asinum, quod tamen in sacris litteris nusquam apertè proditum est; sed occasio sumpta videtur ex Isaiæ Prophetia, quæ dicit: Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, populus autem Israel me non cognovit, & populus meus non intellexit. Certè huc spectavit Prudentius: bos enim & asinus nihil crediderunt, sed barbaræ gentes servientes dæmoniis & cupiditatibus suis, ac brutorum in morem viventes crediderunt Christo, quùm populus Israeliticus etiam hodiè Christo rebellet.* Hactenùs *Erasmus*, cujus sententiæ subscribunt *Casaubonus* exercit.2. ad 1. annum Christi, *Montacutius* in lib. de vita Christi pag.28. & 29. & *Samuel Basnagius* tomo 1. annal. politico-Ecclesiast. cap.112. Sed hanc præposteram novatorum, aliorumque id genus intemperantioris criticæ hominum dubitationem damnat constans ac perpetua Ecclesiæ traditio, quam rectè exponit Eminentissimus annalium Parens *Baronius* ad annum 1. Christi, ubi citat Sanctos Patres *Hieronymum, Gregorium Nazianzenum, Gregorium Nissenum, Prudentium*, & alios, qui affirmant, bovem & asinum ad præsepe Domini fuisse alligatos, verbaque *Isaiæ* mox adducta, non ad sensum allegoricum detorqueri debere, sed in sensu litterali esse intelligenda. Ab hac igitur perantiqua Ecclesiæ traditione communi SS. Patrum interpretatione roborata fideles desciscere non debent.

Hactenùs satis superque expendimus Nativitatis Christi circumstantias, nunc operæ pretium est ex illis probare adversùs Judæos Christum esse verum Messiam.

DICO ITAQUE: *Ex circumstantiis Nativitatis Christi Domini invictè adversùs Judæos probari posse, Christum esse verum Messiam Prophetarum oraculis prædictum.*

Prob.primò: Messias Prophetarum oraculis prędictus nasci debet eo tempore, quo, sedatis omnibus bellis, summa pax per totum Orbē vigebat; atqui Christus Dominus natus est eo tempore, quo summa pax per totum Orbem vigebat, ergo ex ea circumstantia Nativ. Christi certò evinci potest ipsum fuisse verum Messiam Prophetarum oraculis prædictum. Major patet ex benè multis Scripturæ sacræ locis, in qui-

quibus promittitur Messiæ adventus. *Orietur in diebus ejus justitia & abundantia pacis*, Psalm. 71. *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax osculatæ sunt*. Psalm. 84. *Non levabit gens contra gentem gladium*. Isaiæ cap. 2. *Vocabitur nomen ejus Princeps pacis*. Isaiæ cap. 9. Probatur igitur minor: primò, ex S. Luca, qui cap. 2. sui Euangelii ait exiisse *edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus Orbis*. Hæc autem œcumenica descriptio fructus fuit, ac universalis indicium pacis, nec enim imperari, aut executioni mandari potuisset, nisi totus Orbis fuisset in pace compositus. Deindè idem Euangelista scribit: Angelos immediatè post Nativitatem Christi pacem suis cantibus per aëra celebrasse his verbis: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, &c.* Tertiò, in fastis Sanctorum, seu in Martyrologio Romano die 25. Decembris Natali Christi sacra, legitur: Christum natum esse *toto Orbe in pace composito*. Quartò, Christum natum esse, pace ubique florente, una est omnium Sanctorum Patrum & Scriptorum Ecclesiasticorum sententia, *Origenis* lib. 2. contra Celsum, *Eusebii* lib. 1. de præp. Euang. cap. 3. *Ambrosii* comment. in Psalm. 45. *Augustini* lib. 18. de civit. Dei cap. 46. ubi hæc habet: *Regnante ergo Herode in Judæa, apud Romanos jam Reipublicæ mutato statu, imperante Cæsare Augusto, & per eum Orbe pacato natus est Christus*. Id ipsum legitur apud *S. Hieronymum* comment. in Isaiam cap. 2. *Veteres*, inquit, *revolvamus historias, & inveniemus usque ad vigesimum octavum annum Cæsaris Augusti, cujus quadragesimo primo anno Christus natus est in Judæa, in toto Orbe terrarum fuisse discordiam, & singulas nationes contra vicinas gentes arsisse studio præliandi, ita ut cæderent, & cæderentur. Orto autem Domino Salvatore, quando sub Præside Syriæ Cyrino prima est in Orbe terrarum facta descriptio, & Euangelicæ doctrinæ pax Romano Imperio præparata tunc omnia bella cessaverunt, & nequaquam per oppida & vicos exercebantur ad prælia, sed ad agrorum cultus: militibus tantùm, legionibusque Romanis contra barbaras nationes bellandi studio delegato, quando impletus est ille Angelorum concentus: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Hactenus *S. Hieronymus*. Denique Christus natus est anno quadragesimo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ 749. sicut in superiori Dissertatione ostensum est, atqui hoc anno totus Orbis in pace erat compositus, ergo Christus natus est eo tempore, quo pax per totum Orbem vigebat. Prob. minor ex *Suetonio* Historico Romano, qui in vita Augusti cap. 22. hæc habet: *Janum Quirinum semel atque iterùm à condita Urbe memoriam ante suam clausum, in multo breviore temporis spatio, terra marique pace parta, ter clausit*. Nonnulli Critici putant in *Suetonio* non *ter*, sed *tertiò clausit*, legendum esse, ita ut sensus sit Jani templum, quod ante Imperatoris Augusti ævum bis clausum fuerat, clausum fuisse tertiò ab

ab Augusto. Sed *Baronius, Casaubonus, Lipsius, Norisius, Pagius*, aliique ex *Dione* lectionem Suetonii confirmant, ostenduntque Imperatorem Augustum ter Jani fores clausisse. Enim verò *Cassius Dio* lib.51. ad annum Urbis Romæ conditæ 725. scribit, inter cætera à Senatu Romano decreta ob victoriam Actiacam maximæ voluptati Augusto fuisse, *quod portæ Jani ab ipsis clausæ sunt*. Idem *Dio* lib.53. ait: Imperatorem Augustum anno Urbis Romæ conditæ 729. belli Cantabrici curis ac difficultatibus vexatum in morbum incidisse, cùm gereret Consulatum IX. Collega *M. Junio Sylano*, barbaros tamen *C. Antistii* Legati operâ devicisse; tùmque Augustum sanitati restitutum, ac bellis ubique feliciter confectis, Jani templum, quod propter bella Cantabricum, & Germanicum fuerat reseratum, clausisse. Cæterùm quo anno Imperator Augustus Jani fores tertiò clauserit? non convenit inter Scriptores, probabiliùs autem ipse existimo cum *Antonio Bynæo* lib.1. de Natali Christi cap.4. *Norisio*, & *Pagio* locis mox laudatis, Jani fores ab Imperatore Augusto fuisse tertiò obseratas anno Imperii sui tricesimo nono, seu anno Urbis Romæ conditæ 748. ab eo siquidem anno usque ad annum Urbis Romæ conditæ 752. nulla à quoquam Scriptore Romanorum bella produntur. Cùm igitur Christus natus fuerit anno quadragesimo Imperii Augusti, seu anno Urbis Romæ conditæ 749. manifestò sequitur Christum natum esse eo tempore, quo totus Orbis sub uno Principe Augusto summâ pace fruebatur. Non me latet *Joannem Massonum* Presbyterum Anglicanum in contrariam descendisse sententiam, eumque novitatis studio abreptum, tota licet reclamante traditione, in libro quem inscripsit: *Jani templum Christo nascente reseratum*, mordicùs contendere Jani templum tempore Nativitatis Christi non fuisse clausum, nec subindè pacis in sinu quievisse Imperium Romanum. Sed quàm infirmo tibicine nitatur novum istud, & hactenùs inauditum nuperi illius hæretici systema, opportuniùs inter diluendas objectiones commonstrabo.

Hîc tantùm velim obitèr advertat Lector, errasse *Paulum Orosium* lib.6. cap.22. & *Casaubonum*, qui ipsum secutus est in notis ad cap.22. Suetonii, dum scribunt: Christo nato Jani templi portas ab Augusto fuisse tertiò clausas usque ad cladem Varianam, quæ accidit anno Urbis Romæ conditæ 762. Consulibus *Sulpicio Camerino*, & *Poppæo Sabino*, easque per duodecim fermè annos remansisse obseratas. Quod sanè procul abest à vero, & est purum *Orosii* commentum, nam constat anno Urbis conditæ 752. erupisse bellum Parthicum, ad quod conficiendum Imperator Augustus Cajum Cæsarem hoc anno destinavit. Immò varia bella, videlicet Germanicum, Dalmaticum, Pannonicum, Dacicum, Illyricum, &c. sequentibus annis à Romanis gesta

gesta fuisse, latè probant *Norisius* in Cenotaphiis Pisanis cap. 8. & *Pagius* in apparatu chronologico ad annales Baronii.

Probatur secundò ex altera circumstantia nativitatis Christi. Messias juxtà Prophetarum vaticinia in Bethleem nasci debet: *Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Juda, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel*, inquit *Michaeas* cap. 5. Atqui Christus natus est in Bethleem, idque constat ex locupletissimis testimoniis *Matth.* cap. 2. & *Lucæ* cap. 2. deindè ex tabulis censualibus Romanorum, ad quas olim provocarunt *Justinus* in Apologia 2. *Tertullianus* in libris adversùs Marcionem, & *Sanctus Chrysostomus*. Tertiò, *Origenes* lib. 1. contrà Celsum, & *Eusebius* libro 7. Demonstr. Evang. cap. 2. testantur ab ipsis Christianæ Religionis hostibus ostensam fuisse Bethleemi speluncam, in qua Jesum peperit Maria. Illustre hic proferam *Origenis* testimonium: *Quod autem*, inquit, *in Bethleem sit genitus Jesus, si velit aliquis post Michææ testimonium, & post Evangelii per Jesu discipulos conscriptam historiam, fieri aliàs certior, intelligat, & in Bethleem speluncam ostendi, ubi ille sit natus, quod utique, & in locis percelebre est, vel apud eos, qui à fide sunt alieni, fama, & nomine circumfertur eadem & in spelunca Jesum quemdam, quem adorent, & demirentur, genitum esse*. Denique ipsimet Judæi non negant Christum Bethleemi natum esse, sed id ultrò agnoscit *R. David Ganz* in germine Davidis, sicut observat Illustrissimus Episcopus Abrincensis Propos. IX. Demonstr. Evang.

Nec valet si quis dicat Christum in Scriptura Sacra sæpiùs appellari *Nazaræum*, & *Galilæum*, eumque à Pilato ad Herodem Galilææ Tetrarcham esse remissum, tanquam hominem Galilçæ ditionis, ac subindè Christum Nazarethi, & non Bethleemi esse natum. Non valet, inquam, si quis illud opponat: nam, ut optimè ait *Sanctus Thomas* 3. part. quæst. 35. art. 7. ad 2. Christus in Scriptura *Nazaræus* appellatur, non ad significandum locum, in quo natus est, sed quem parentes ejus incolebant, & in quo ipse fuerat educatus. Porrò locum, in quo quis educatus est, patriam vulgò dici solere, benè multis prophanorum Auctorum testimoniis evincit Illustrissimus Abrincensis Episcopus loco mox laudato.

Probatur tertiò. Verus Messias, juxtà Prophetarum oracula, nasci debet ex virgine, & eo tempore quo à Juda, idest, à tota gente judaica sceptrum est auferendum: atqui Christus natus est ex virgine, ut in 2. Parag. primæ Dissert. ostendimus, natus est etiam eo tempore, quo à gente judaica ablatum est sceptrum, ut abundè probatum manet ex his quæ in superiori paragrapho diximus; ergo Christus est verus Messias à Prophetis prædictus. Major constat ex *Isaiæ* cap. 7. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium &c.* & *Genesis* cap. 49.

Non

Non auferetur sceptrum de Juda , & Dux de femore ejus , donec veniat qui mittendus est .

Probatur ultimò. Verus Messias , juxtà Judæorum traditionem , debet mundo apparere quatuor mille annis à mundo condito præteritis : legitur enim in *Gemara* ad tractatum *Sanhedrin : traditio domus Eliæ : sex mille annos durat mundus : bis mille annis inanitas , & vastitas : bis mille annis lex : denique bis mille annis dies Christi*. Ex qua traditione , quæ passim in Judæorum libris occurrit , liquidò patet Messiam , fatentibus ipsismet Judæis , nasci debere expleto quarto mundi millenario à creatione mundi : atqui Jesus Christus reverà natus est expleto quarto mundi millenario , juxtà calculum codicis Hebræi , quem calculo LXX. Interpretum præponendum esse in dissertatione quinta latè probavimus ; ergò Christus , juxtà pervulgatam hanc Judæorum traditionem verus est Messias . Hæc autem opinio de venturo Messia post expletum quartum mundi millenarium adeò Judæos circà tempora nativitatis Christi pervaserat , ut palàm id temporis assererent instare tempus , quo toti Orbi dominarentur . Rem narrant scriptores Romani . *Cornelius Tacitus* lib. 5. Historiarum , oraculum , quod ad se trahebant Judæi , interpretatur de Imperatoribus Vespasiano , & Tito . *Pluribus* , inquit , *persuasio inerat* , nempè Judæis , *antiquis Sacerdotum litteris contineri , eo ipso tempore fore ut invalesceret Oriens , profectique Judæa rerum potirentur , quæ Ambages Vespasianum , ac Titum prædixerunt* . Idem vaticinium referunt *Svetonius* in Vespasiano , & *Josephus* lib. 7. de Bello judaico cap. 31. falluntur tamen prædicti Scriptores , dum assentandi , palpandique studio ejusmodi vaticinium , quod jactabant Judæi , ad Vespasianos detorserunt , quibus tamen convenire non poterat . Nam Regnum Messiæ , quem judæi id ætatis expectabant , & quem Prophetæ prædixerunt , toti Orbi salutare , ac sempiternum esse debebat , at Vespasianorum principatus , nec fuerunt diuturni , nec toti Orbi multùm profuerunt : *Flavius* quippè *Vespasianus* pater, annis tantùm novem imperavit, *Titus* ejus filius natorum major tantùm annis duobus , *Domitianus* verò filiorum minor imperavit quindecim annis , & in hoc ultimò , qui fuit scelestissimus , tota Vespasianorum domus extincta exaruit . Verùm quamvis illi Auctores hæc oracula , quæ solùm Christum spectabant , de Vespasianis perperàm sint interpretati , hoc tamen certò ex eorum testimoniis colligitur , Judæos expectasse Messiam eo ipso tempore quo Christus in lucem prodiit .

Hoc argumentum torquet Judæorum animos , & ut ab illo se se expediant , duo perquàm absurda comminiscuntur . In primis dicunt Messiæ adventum propter peccata populi fuisse retardatum .

Deindè

Deindè fatentur se planè ignorare, quandonam venturus sit Messias! immò imprecantur illis, qui calculo subducunt tempus venturi Messię. Legitur quippè in Talmude dixisse Joachanem, *rumpantur ilia eorum, qui terminos captivitatis supputant*. At inania hæc Judæorum effugia facili negotio præcludi possunt. Nam primò, adventus Messiæ ex mera gratia, & misericordia divina profluxit, ejusque primarius scopus fuit peccatorum populi absolutio, ac subindè nihil ex parte hominum adventum Messiæ procrastinare potuit, maximè, cùm juxtà Prophetarum oracula, removendo, & destruendo peccato esset destinatus. Falsum igitur est Messiæ adventum ob populi peccata fuisse retardatum, ut dictitant Judæi, cùm potiùs divina bonitas sua in peccatores acceleret beneficia, nunquàm retardet, ubi præsertim definitum est tempus, quo Deus peculiare aliquod promisit beneficium. Deindè stupenda est pervicacia Judæorum, quorum alii, cum Rabbino *Abarbanel* Comment. in Danielem, valere jussâ Scriptura Sacra, adventus Messiæ tempus ex constellatione syderum, seù ex conjunctione Saturni, & Jovis in sydere piscium colligere se posse præsumunt. Alii verò profitentur se impręsentiarum omninò ignorare, quandònam venturus sit Messias. Sed præterquamquod eorum ignorantia conclamatæ, quam obstinatis animis defendunt, causæ manifestum est argumentum, convincitur insuper eorum ignorantia luculentissimo vaticinio Danielis, qui spatio LXX. hebdomadum, nativitatis, vitæ, & mortis Messiæ tempus circumscripsit. Convincitur etiamignorantia Judęorum ex Sybillinis oraculis, (non iis quidem quę nunc circumferuntur, & quæ ficta, ac supposititia esse probant periti hujus temporis critici,) sed ex his quæ sunt genuina, & ante Christi ortum vulgata, quæ magnum Regem oriturum portendunt, circa tempus, quo Christus Servator noster editus est, quæque passim citantur à Sanctis Patribus, *Lactantio, Justino*, aliisque, qui adversùs gentiles pro defensione Christianæ Religionis apologias adornarunt.

Hæc si Judæi æquis, uti par esset, animis expenderent, facilè admodum intelligerent omnia Prophetarum oracula, quæ compluribus sæculis ante Christi ortum fusa fuerunt, suum in Christo exitum sortita fuisse. Sive enim Judęi Christi originem velint, sive requirant gentem, tribum, familiam, matrem, patriam, nativitatis locum, tempus, doctrinam, vitam, miracula, resurrectionem, uno verbo, quid quid de Christo credimus, id totum invenient longè antehàc prædictum à sacris Prophetis, qui in his omnibus præluserunt sacris Evangelistis; quò fit ut non tàm Prophetæ, quàm Evangelistæ sint nuncupandi. *Venit Christus*, inquit *Sanctus Augustinus* epist. 137. aliàs 3. ad Volusianum, *complentur in ejus ortu, vita, dictis, factis, passionibus, morte, resurrectione, ascen-*

 sione

sione, omnia præconia Prophetarum. Jam verò, si ad calamitates, quibus tot ab hinc sæculis miserrimè vexantur Judæi, tantisper mentem adverterint; velint nolint, agnoscent se non ob aliam causam nunc per universum Orbem esse dispersos, miseriis, & calamitatibus oppressos, laribus, & solio avito profligatos, Republica, & Civitate propriâ privatos, sine Rege, sine Duce, sine templo, sine sacrificio, sine Sacerdote, nisi quia, ut antè dicebamus, Christum verum Messiam non agnoverunt, sed in crucem egerunt. Nec enim Deus ad misericordiam propensus gentem illam sibi olim tàm caram, populum prædilectum, quem tot tantisque beneficiis cumulavit, & singulari protectione dignatus est, pateretur tot ab hinc sæculis tribulationibus exagitari, innumerisque subjacere pænis, nisi ille populus reus esset nefandissimi post hominum memoriam sceleris, quo se polluit, dum Christum verum Messiam profiteri, ejusque doctrinam auscultare detrectavit. Certè tot calamitatibus justo Dei judicio puniri Judæos, agnovit paulò post mortem Christi *Titus* Imperator in obsidione Hierusalem, & excidio templi. Nam hìc Imperator, teste *Josepho* lib. 7. de Bello Judaico cap. 16. post expugnatos Judæos, Civitatem Jerusalem ingressus, ejusque munitiones, ac turrium cautes, altitudinem, & magnitudinem miratus, in hęc verba erupit: *Deo planè adjuvante pugnavimus, & Deus erat qui detraxit ab istis munimentis Judæos, nam quæ hominum manus, aut quæ machina ad ista valerent?* Idem etiam *Josephus* cap. seq. describit tragædiam calamitatum, quas passi sunt Judæi tempore obsidionis Hierusalem, quâ durante, undecies centum millia fame consumpta sunt, captivorum numerus nonaginta, & septem millium, tota insuper Judęa ferro flammâque vastata, ac sanguine judaico cruentata est, templum pollutum, & solo æquatum. Denique, ne quid deesset ad malorum omnium cumulum, post illam Urbis expugnatæ sub *Vespasiano*, & *Tito* desolationem, iterùm Urbs Hierusalem ab *Adriano* Imperatore destruitur, nova Civitas Hierosolymitanis in Ruderibus jussu illius Imperatoris ædificatur, cujus ingressu prohibentur Judæi. Quis ergo non videt tot malorum agmina, quibus hactenùs vexantur Judæi, evidentissima esse argumenta divinæ ultionis, quam ipsis comminatus est Christus, dicens *Lucæ* cap. 21. *Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Hierusalem, tunc scitote quia appropinquavit desolatio ejus: tunc autem qui in Judæa sunt, fugiant ad montes, & qui in medio ejus, discedant, & qui in Regionibus, non intrent in eam, quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quæ scripta sunt.* Quid ad hæc mutire possunt obstinati Judæi, quibus post universalem illam cladem nihil monumentorum superest ad secernendas Tribus suas, nihilque spei relictum est extruendi templi sui in quo,

quo, juxtà Moysis legem, religionem suam publicè exercere possint? Tentavit quidem Imperator *Julianus* Apostata in odium Christianorum templum Hierosolymitanum dirutum instaurare, sed flammis è fundamentis erumpentibus, variisque id genus portentis, quæ refert id ætatis ethnicus Scriptor *Marcellinus*, ab incepto opere desistere coactus est. Hæc omnia, inquam, si obstinati Judæi, semotis tantispèr præjudiciis, expendere non gravarentur, Christum esse verùm Messiam non minùs clarè cernerent, quàm Solis radii meridianâ luce cernuntur. At nunc præ cęcitate videre non possunt juxtà terribilem illam Moysis comminationem, quæ legitur *Deuteronomii* cap. 28. *Percutiat te Dominus amentia, & cæcitate, ac furore mentis, & palpes in meridie, sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas, omnique tempore calumniam sustineas, & opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te.*

DILUUNTUR OBJECTIONES
Tàm Criticorum, quàm Judæorum.

ARguitur primò: Messias, juxtà Prophetarum oracula, eo tempore nasciturus est, quo pax per totum Orbem vigebit: atqui Christus natus non est eo tempore, quo pax per totum Orbem vigebat; ergo vel Christus non fuit verus Messias, vel saltem pax, de qua loquuntur Prophetæ, non debebat esse terrena, ut vulgò creditur, sed spiritualis, quam Christus nascendo attulit hominibus, eos è captivitate diaboli asserendo in libertatem filiorum Dei. Prob. minor, Christus, ut in superiori Dissertatione probatum est, natus est anno Urbis Romæ conditæ 749. seù anno Imperii Augusti quadragesimo: atqui hoc anno complura bella contra Parthos, Armenos, Arabes, Germanosque à Romanis gerebantur, ergo Christus natus non est eo tempore quo pax per totum Orbem florebat. Prob. minor, ex *Vellejo Paterculo*, qui lib. 2. cap. 100. hæc scribit de Tiberii Neronis ab Urbe Romæ discessu: *Sensit terrarum Orbis digressum à custodia Neronem Urbis. Nam Parthus desciscens à Societate Romana, adjecit Armeniæ manum, & Germania aversis domitoris sui oculis rebellavit.* Quibus verbis disertè innuit *Vellejus Paterculus*, statim ac Tiberius Nero Rhodum secessit, bella Armeniacum, Parthicum, ac Germanicum contra Romanos erupisse. Porrò constat ex *Dione* lib. 55. idque fatentur *Norisius*, & *Pagius*, Tiberium Româ Rhodum secessisse anno Urbis Romæ conditæ 748. *Antistio Vetere*, & *Lelio Balbo* Consulibus. Bella igitur Armeniacum, Parthicum, & Germanicum exorta sunt anno Urbis Romæ conditæ 748. quæ solùm post obitum Christi fuerunt composita,

sita, nam ad Bellum Armeniacum, & Parthicum missus est *Cajus* anno Urbis Romæ conditæ 752. & ad bellum Germanicum missus est *Tiberius* anno Urbis Romæ conditæ 754. cùm itaque Christus natus sit anno Urbis Romæ conditæ 749. manifestò sequitur illum inter bellorum motus, & armorum fragorem editum fuisse.

Respondeo, cum Cardinali *Norisio*, ex verbis citatis Velleii Paterculi colligi non posse bella Armeniacum, Parthicum, & Germanicum sæviisse, statim ac Tiberius Româ Rhodum secessit, sicut perperàm visum est Joanni *Massono* Presbytero Anglicano. Enim verò *Vellejus Paterculus* volens eo loci Tiberio pro more suo adulari, asserit quidem illius absentiam Barbaris addidisse animos, ut Romanorum jugum excutere tentarent, at eodem anno, quo Tiberius Româ Rhodum profectus est, hæc bella continuò erupisse, ne verbo quidem indicat Vellejus Paterculus. Immò hic Auctor lib. 2. cap. 104. scribit bellum Germanicum esse dumtaxàt inchoatum anno Urbis Romæ conditæ 754. ait quippè mortuo *Cajo* Cœsare anno Urbis Romæ conditæ 757. Tiberium v. kal. Jul. fuisse ab Imp. Augusto adoptatum, & confestim in Germaniam missum, *ubi ante triennium immensum exarserat bellum*. Igitur juxtà Vellejum Paterculum bellum Germanicum non fuit inchoatum anno Urbis Romæ conditæ 748. sed anno 754. quod verò spectat bellum Armeniacum, dico Armenos bis defecisse, seù rebellasse contrà Romanos. Primò, quidem rebellarunt anno Urbis Romæ conditæ 748. sicut *Dio*, apud *Zonaram* refert, at Imperator Augustus ejectis è Regno Armeniæ filiis Tigranis, & *Artavasde*, seù, ut alii dicunt, *Artabazano* Rege Armenis imposito, hanc motam apud Armenos rebellionem eodem anno compescuit, ac sedavit; quarè non fuit necesse proptèr exortam illam Armenorum seditiunculam, quæ statim sopita, & compressa est, Jani templum aperire. Altera autem Armenorum rebellio contigit anno Urbis Romæ conditæ 752. quandò nimirùm *Artavasdes*, quem Augustus Armenis Regem imposuerat, ab altero Tigrane, cum Phraate Parthorum Rege sibi fœderato, fuit è solio dejectus, & è Regno pulsus. Hujus secundæ Armenorum rebellionis meminit *Dio*, apud *Zonaram*, quippè qui, cum narrasset togam virilem anno Urbis Romæ conditæ 752. Lucio Cœsari ab Imp. Augusto datam esse, addit: *Cùm Armenii defecissent, & à Parthis juvarentur, ea de re dolens*, scilicèt Imper. Augustus, *quid ageret, ambigebat, nec enim propter senectutem bellum gerere poterat, & Tiberius, ut dictum est, jam secesserat*. Hęc itaque secunda Armenorum rebellio locum dedit bellis Armeniaco, & Parthico, ad quæ gerenda templum Jani reseratum est. Errant ergo illi Auctores, qui putant contrà Armenos, Parthos, & Germanos bella movisse Romanos

manos anno Urbis Romæ conditæ 748. cùm potiùs ex prophanis Scriptoribus certissimè constet, nulla bella ab anno Urbis Romæ conditæ 748. usque ad annum 752. à Romanis gesta fuisse, ex quo sequitur Christum Dominum, cujus ortus consignatur anno Urbis Romæ conditæ 749. natum esse eo tempore, quo Jani templum erat occlusum, & universus Orbis altissimâ sub Imp. Augusto pace fruebatur.

Arguitur secundò: Vaticinium Prophetæ *Michææ* de prodituro Duce è Bethleem applicari, nec convenire potest Jesu Nazareno; ergo ex eo Michææ vaticinio probari nequit Christum esse verum Messiam. Prob. antec. primò, quia in eo Michææ vaticinio fit sermo de Duce, qui Israelem liberaturus erat ab Assyriis, & filios Israel è captivitate Assyriaca ad patrium solum reducturus: at Jesus Nazarenus illud minimè præstitit. Secundò, loquitur Propheta de eo Duce, qui futurus esset dominator in Israele: at constat Jesum Nazarenum non fuisse Judæis dominatum, sed potiùs Judæos illi imperasse. Tertiò, de illo agit Propheta, qui pascere debebat Israelem *in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Dei sui*. Quod sanè ad Jesum Nazarenum pertinere non potest, vel si ad ipsum pertineat, sequitur illum non fuisse Deum, sed Deo subditum.

Respondeo neg. ant. ad cujus probationem dico liberationem ab Assyriis, de qua in prædicto Michææ vaticinio fit sermo, non in litterali, sed in mystico sensu esse accipiendam, adeò ut hæc liberatio ab Assyriis significet vindicationem Ecclesiæ ab omnibus hostibus suis, qui à Christo Domino expugnari, ac profligari debebant. Alioquin si de Israelis liberatione è captivitate Assyriaca ibi sermo fieret, sequeretur hoc Michææ vaticinium nunquàm fuisse impletum, constat enim ex Scriptura sacra Israelem, sive decem Tribus nunquàm reductas fuisse è captivitate Assyriaca, immò nec fuisse reducendas, dicente Propheta *Osea* cap. 1. *Deum non additurum ultrà misereri domus Israel*. Ad id verò quod subditur Jesum Nazarenum non fuisse dominatum Judæis, sed potiùs versâ vice Judæos imperasse Christo. Dico Christum, quà homo est, dominium temporale non exercuisse, sed solùm dominium spirituale, & internum, quo Israeli dominabatur, sed, quà Deus erat, utrumque dominium obtinuisse, quod nunc, velint nolint, experiuntur Judæi, qui ubique terrarum Christianis sunt obnoxii, eisque serviunt. Ad tertium dico Christum Dominum pavisse Israelem: *In fortitudine Domini, in sublimitate nominis Dei sui*, per suam scilicèt doctrinam, miracula, & gloriam passionis. Non est autem inconveniens, quod Christus secundùm suam generationem temporalem, & formam servi, quam assumpsit, Deo sit subditus, cùm ipsemet *Joannis* cap. 20.

Patrem

Patrem æternum appellet Deum suum: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum*. Hoc itaque Michææ vaticinium in Christo fuit impletum, nec ad Zorobabelem, ut volunt Judæi, pertinere potest, quia *Zorobabel* non in Judæa, nedùm Bethleemi, natus est, sed in captivitate Babylonica: Dux autem, de quo loquitur *Michæas*, nasci debebat in Bethleem. Secundò, quià Zorobabeli convenire non potest hæc pars vaticinii: *Egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis*. Denique hoc Michææ vaticinium non de Zorobabele, sed de Messia esse intelligendum ultrò fatentur Paraphrastes Chaldæus Jonathan, auctores Talmudis in libro Sanhendrin cap. ult. & in lib. de Paschate, Rabbi *Salomo*, & Rabbi *David Kimki*.

Arguitur ultimò: Multa sunt Prophetarum oracula, quæ in Messiæ adventu adimpleri debent, & quæ tamen in nativitate Christi completa non fuerunt; ergo Christus non est verus Messias Prophetarum oraculis prædictus. Prob.ant. primò, Messias proditurus est *in novissimis diebus*, *Isaiæ* cap.2. hoc est, senescente jàm mundo: Christus autem jàm multis ab hinc sæculis natus est. Secundò, prædicit Isaias, quod ad Messiam *confluent omnes gentes*, id tamen in adventu Christi nullatenùs impletum est. Tertiò, quod *conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces*; quod *non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultrà ad prælium*: quod *habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, leo & ovis simul morabuntur &c.* Tanta autem pax sive inter homines, sive inter bruta animantia necdùm visa est. Denique verus Messias terreno regno potiturus est, juxtà illud Psalmi 2. *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ*: Christus autem pauper in stabulo natus est, pauperculam Matrem habuit, & privatam vitam, ac ignobilem degere affectavit. Ergo multa Prophetarum oracula, quæ in Messiæ adventu adimpleri debent, non fuerunt completa in nativitate Christi.

Respondeo ad hæc singula Judæorum argumenta, & ad primum dico: Tempus Messiæ tribus de causis appellari ab Isaia novissimum, & ultimum. Primò, quia in Messia, scilicèt in Christo, compleri debebant omnes veteris legis figuræ, ac Prophetiæ, quæ ad ipsum tanquàm totius legis finem collimabant. Secundò, quia Messias, seu Christus, debebat esse ultimus Legislator, & Propheta, quem Moses *Deuteron.* cap. 18. genti Judaicæ post se à Deo datum iri pollicitus fuerat. *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audies*. Cujus oraculi veritatem in Christo Domino eluxisse, accuratâ, & luculentâ comparatione Mosem inter & Christum institutâ probat *Eusebius* lib. 3. de demonstratione Euang. cap. 2. Denique tempus Messiæ dicitur novissimum,

ſimum, & ultimum, quia ætas, in qua Chriſtus verus Meſſias venit, eſt ultima, ſeu noviſſima reſpectu quinque aliarum præcedentium. Scilicèt prior mundi ætas ab Adamo ad diluvium fluxit, altera à diluvio uſque ad Abrahamum, tertia ab Abrahamo uſque ad Davidem, quarta à Davide uſque ad captivitatem Babylonicam, quinta à captivitate Babylonica uſque ad Chriſtum, ſexta tandem, quæ noviſſima eſt, quamque Prophetæ prænunciarunt, auſpicatur à Chriſto, & ad fine m ſæculorum perdurabit. Addo etiam Chriſtum, ut mox oſtenſum eſt, eo veniſſe tempore, quo Meſſias à Judæis expectabatur, hoc eſt, jàm expleto quarto mundi millenario; congruo igitur tempore natus eſt Chriſtus.

Ad ſecundùm dico: Hæc Prophetæ Iſaiæ verba: *Fluent ad eum omnes gentes*, in Chriſto fuiſſe impleta. Tùm quia Chriſtus natus, & mortuus eſt ad redimendum omne genus hominum, & ad univerſas totius Orbis nationes à peccatis liberandas. Tùm quia etiam lex gratiæ, ſeu Euangelii ad omnes omninò gentes diffuſa eſt, illiuſque tuba, miniſterio Apoſtolorum, qui univerſum Orbem peragrarunt, inſonuit. Prętereà dici poteſt, quod ſæpiùs hæc vox *omnis* in Scriptura ſacra non ſingulos, ſed plurimos ſignificat.

Ad tertium, & quartum dico: *Iſaiam* his expreſſionibus uſum eſſe, ut denotaret altiſſimam illam pacem, quæ toto Orbe pacatis bellorum diſcordiis ſub Imperatore Auguſto vigere debebat, quod, ut ſupra commonſtravimus, Chriſto naſcente contigit. Ea autem, quæ Iſaias de pace inter bruta animantia futurâ vaticinatur, non ad litteram ſumi debent, ſed ad ſenſum quemdam myſticum ſunt potiùs trahenda, adeò ut ſit ſenſus, barbaras gentes, quæ morum ſævitiâ ante Incarnationem, & ortum Chriſti belluas æquabant, vel ſuperabant, Euangelii prædicatione in manſuetiſſimos agnos eſſe convertendas.

Ad ultimum dico: Meſſiam non caduco, & temporario regno potiri debere, uti ſibi perperàm perſuadent Judæi, qui etiamnùm expectant venturum Meſſiam opibus, copiis, reliquiſque mundanis præſidiis affluentem, ſed potiùs Meſſiæ regnum ſpirituale, & æternum fore, atque in eo præſertim poſitum, quod omnes gentes, & omnes linguæ nomen ejus venerentur, majeſtatem confiteantur, virtutes imitentur, præceptis ejus obtemperent, divinitatem adorent, ſuamque omnes ſalutem ipſi referant acceptam. Cæterùm Meſſiam pauperem futurum prædixerunt Prophetæ: dicitur enim in perſona Meſſiæ Pſalm. 35. *Ego autem mendicus ſum, & pauper*; & Zachariæ cap. 9. *ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum aſinæ*. Hæc Prophetarum de Meſſiæ paupertate oracula, ut eludant Judæi, aſſerunt duos Chriſtos, ſeu Meſſias in ſacris litteris eſſe

esse promissos, unum videlicèt, in quem conveniunt abjecta quæque, & humilia de Christo in sacris libris prædicta, alterum, cui splendida, & magnifica omnia de eodem nunciata tribuunt. Priorem nominant Messiam filium Josephi, posteriorem vocant Messiam filium Davidis. Deindè dicunt Messiam filium Josephi in certamine *Gog*, & *Magog* interfectum iri, sed tamen à mortuis excitandum per virtutem alterius Messiæ filii Davidis, qui redimet Israel, ejusque regnum restituet. Verùm in hac, & in aliis hujusmodi fabulis, quas obtrudunt Rabbini, apertissimo documento probant, quàm mala, & deplorata sit Judæorum causa, quam nonnisi putidis commentis tueri, ac defendere possunt. At enim nihil insulsiùs est, quàm duos fingere Messias, cum nullibi Scriptura sacra duos Messias commemoret, sed unius tantùm Messiæ duplicem notet adventum, unum quidem ut Redemptoris in humilitate, alterum verò in majestate ut Judicis. Sed Judæi, qui vento, & chymæris pascuntur, Scripturam sacram tot inanibus figmentis corrumpunt, ut faciliùs esset Augiæ stabulum repurgare, quàm fabulas, quibus eorum libri scatent retegere, & confutare.

DISSERTATIO OCTAVA

De manifestatione, seu signis Nativitatis Christi, de Magis qui ad ipsius cunas accesserunt, & de strage Infantium ab Herode edita.

MAgnum illud pietatis Sacramentum, quod, sicut ait Apostolus 1. ad Timotheum cap. 3. *Manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria*, nihil aliud est quam ineffabile Incarnationis mysterium, quod *Pastoribus* ostensum est in ipsa Nativitate Christi, *magis* in die Epiphaniæ, *Simeoni*, & *Annæ* in Templo Hierosolymitano. Decebat autem, ut probat *S. Thomas* 3. p. q. 36. art. 2. ut Nativitas Christi Domini secundùm carnem quibusdam à Deo præordinatis conspicua fieret, ad fidem adstruendam tanti mysterii absconditi à sæculis in Deo: nam quemadmodum, juxtà Sanctum illum Doctorem, extincta fuisset ratio fidei, aut saltem diminutum maximè illius meritum, si omnibus promiscuè Christi Servatoris nostri innotuisset nativitas, immò impedita esset generis humani redemptio, quia nullus Christo mortem inferre voluisset,

ſet, juxtà illud 1. ad Cor. cap.10. *Si cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*; ità non abſimili ratione, fides haud quaquàm ſtabiliri potuiſſet, niſi Nativitas Chriſti aliquibus innotuiſſet, per quos tam ſublimis & incomprehenſibilis myſterii notitia ad cæteros propagaretur; *fides* enim *ex auditu*, ut dicitur ad Rom. cap. 10. quâ de cauſa, juxtà *Sanctum Thomam*, principiò Mariæ, & Joſepho manifeſtata fuit Nativitas Chriſti, etiam antequam naſceretur, ut proli conceptæ reverentiam exhiberent. Sed quia eorum teſtimonium, utpotè domeſticum, ſuſpectum haberi potuiſſet, ideò oportuit, ut Chriſti Nativitas etiam extraneis proderetur, quò eorum teſtimonia majorem apud omnes Nativitati Chriſti fidem conciliarent. Ex omnibus autem hominum conditionibus ſelegit Deus teſtes Nativitatis Filii ſui, qui omnibus ſalutem erat allaturus. *Paſtores* ſelegit, quia ſimplices erant; *Magos*, quia ſapientes, & ſcrutandis rerum cauſis, ſyderumque conſiderationi intenti; *Simeonem*, quia vir juſtus; denique *Annam*, quia mulier Propheтiſſa. Angelum tamen ad Paſtores delegavit, quia Paſtores Judæi erant, apud quos frequenter fiebant apparitiones Angelorum; *Magis* verò, quia motus, & ortus ſyderum, annique tempeſtates ſedulò obſervabant, Chriſti Nativitatem indicavit per Stellam radiantem in cœlis, quæ portendebat natum eſſe hunc eximium Regem, quem Judæi expectabant, & de quo vaticinatus fuerat Propheta *Balaam* Numerorum cap. 24. *Orietur Stella ex Jacob*. Poſtremò, quia viris juſtis familiare & conſuetum eſt interiori Spiritus Sancti inſtinctu edoceri abſque ſignorum ſenſibilium demonſtratione; ideò *Simeon* & *Anna* per interiorem Spiritus Sancti inſtinctum Nativitatem Chriſti perſpectam habuerunt, juxtà illud *Lucæ* cap. 2. *Reſponſum acceperat*, Simeon, *non viſurum ſe mortem, niſi priùs videret Chriſtum Domini*. Hæc & alia id genus ſigna, quæ ſacra narrat hiſtoria, divinam CHRISTI Servatoris noſtri majeſtatem, quam paupertas, & humilis ortus celabant, indicarunt, atque illuſtrarunt.

Verùm quia moderni Theologi, & Scripturæ ſacræ Interpretes narrant alia ſigna & prodigia variis in regionibus accidiſſe, vel eodem anno, vel in ipſa nocte, quâ Chriſtus Dominus natus eſt, illa ad criſim hìc revocare, & quàm parùm veritatis habeant, paucis demonſtrare non pigebit.

In primis dicunt: Ipsâ nocte Nativitatis Chriſti, Romæ Templum Pacis ſubitò corruiſſe. Sed id abludere à vero, & purum otioſorum hominum figmentum eſſe fatetur ipſemet *Baronius* in apparatu ad Annales Eccleſiaſticos, ubi ait: *Nullum Templum Pacis Romæ ante Chriſtum natum apud claſſicos Scriptores reperiri extructum, ſed ſolùm ab Imperatore Veſpaſiano poſt captam Hieroſolymam, & Judæos in ordinem redactos illud Romæ fuiſſe conſtructum*; idque diſertè aſſerit *Joſephus*

 lib.7

lib. 7. de bello Judaico cap. 24. deindè, mirabilis illius & repentinæ Templi Pacis ruinæ, quæ omnium proculdubio sermone celebrata fuisset, nec Historici Romani, nec *Hieronymus*, nec *Eusebius*, nec *Orosius*, nec alii antiqui Patres vel leviter meminerunt, eam utique non omissuri, si reverà contigisset.

Alterum signum seu prodigium, quod refert *Nicephorus* lib. 1. hist. Eccles. cap. 17. & ex quo postea hauserunt *Svidas*, *Cedrenus*, *Baronius*, & alii, est cessatio oraculorum. Fertur enim, quod cùm Imperator Augustus ad Delphici Apollinis Templum venisset, ut sciret quisnam post ipsum Romani Imperii clavum regere deberet, hunc in modum fuerit ei ab oraculo responsum.

Me Puer Hebræus, Divos Deus ipse gubernans,
Cedere sede jubet, tristemque redire sub orcum,
Aris ergo dehinc tacitus abscedito nostris.

Quo responso accepto Imperator Augustus Romam reversus est, atque ibi in Capitolio aram maximam extrui jussit cum ejusmodi Latina inscriptione: *Ara Primogeniti Dei*. Verum quin huic prodigio fidem præbeam, hæc obstant. Primò, quia constat à benè multis post Nativitatem Christi oracula Delphis petita fuisse, neque desiisse illa oracula omninò eo loco reddi, sed desiisse dumtaxat reddi versibus, sicut ex *Plutarcho*, qui duos de cessatione oraculorum libros edidit, luculentèr probat *Casaubonus* exercitatione primâ ad apparatum annalium Baronii. Certè nemo negare potest imperante Vespasiano, *Velledæ* oraculum magno in pretio apud Germanos fuisse, & Imperatorem *Julianum* Apostatam longè post Natale Christi consuluisse oracula, & ab ipsis responsa accepisse. Denique, nulla sunt antiquitatis, non solùm prophanæ, sed Ecclesiasticæ etiam monumenta, nulla Historicorum, aut Sanctorum Patrum testimonia, ex quibus evinci possit, anno, quo Christus natus est, cessasse penitùs oracula. Immò *Justinus Martyr*, *Tertullianus*, *Lactantius*, *Minutius Felix*, *Origenes*, & multi alii veteres Patres, qui pro Fidei Christianæ defensione apologias concinnarunt, tanti pro firmanda Fide, & à Gentilium calumniis vindicandâ ponderis argumentum non adhibuerunt, illud utique non prætermissuri, si oraculum ejusmodi reverà editum fuisset, aut ara primogenito Dei consecrata in Capitolio ab Augusto posita esset.

Tertium signum seu prodigium, quod à nonnullis accidisse memoratur, est apparitio Virginis, quam Puerum gremio gestantem Sybilla Imperatori Augusto in aëre ostenderit. Sed hoc prodigium falsi convincitur. Primò, quia Augusti temporibus, ut est in confesso apud omnes, nulla Sybilla superstes erat. Secundò, illius prodigii nullam omninò mentionem fecerunt antiqui Sancti Patres, quamvis Sybillina sæpiùs laudent oracula. Tertiò, ipsemet *Baronius* in apparatu

ratu

ratu ad Annales Ecclesiasticos nullam huic prodigio, aut saltem exiguam fidem habendam esse censet. *Ajunt*, inquit, *Genitricem Dei Mariam Infantem in ulnis habentem, monente Sybilla, sublimem in aere ab eodem Augusto illic esse conspectam. Quod tamen ita velim intelligant, qui ei rei majorem fidem adhibendam putant, quàm his, quæ ex Græcis Auctoribus recensuimus: non quod Sybilla aliqua Augusti temporibus, quæ illum hæc docuerit, superstes fuerit: siquidem Cumæa, quæ novissima omnium fuisse traditur, quinquagesima olympiade (Auctore Solino) vixit, temporibusque Tarquinii Regis Romæ fuit: sed sic accipiendum, ut ea ipsa Augustus à Sybilla, hoc est, Sybillinis carminibus, quæ Sybillæ nomine citari à majoribus consueverunt, non à Sybilla, quasi adhuc vivente vate, ei ostensa fuerint.*

Quartum signum seu prodigium, est olei fons, quem putant nonnulli Romæ manasse eadem nocte, quâ Christus natus est, eumque instar torrentis se mari junxisse, atque per aliquot dies perdurasse. Cui prodigio aliud addunt de tribus scilicet Solibus, qui paulatim in eumdem Orbem coiverunt. At utrumque prodigium quadraginta circiter annis ante Nativitatem Christi contigisse testantur *Eusebius* in Chronico, & *Orosius* lib. 6. cap. 18. quibus assentitur *Baronius* in apparatu ad Annales Ecclesiasticos, quapropter non potuit esse Nativitatis Christi indicium.

Denique, ut prætermittam alia ejusmodi, quæ circumferuntur Nativitatis Christi signa, de quibus latè disserunt *Barradius* lib. 8. Concordiæ Euang. cap. 13. *Ludovicus de Dieu* in animadversionibus in excerpta ex historia Christi Persicè scripta, à *P. Hieronymo Xavier* s. 1. *Casaubonus* exercit. 1. ad appar. Baronii, & *Montacutius* in analectis exercitatione quarta; inter signa, & prodigia Nativitatis Christi nonnulli ponunt obserationem Templi Jani, quod ante Nativitatem Christi erat reseratum. Sed licet ipse fatear Templum Jani anno, quo Christus natus est, fuisse occlusum, existimo tamen id prodigii loco non esse habendum, quia Templum Jani tempore Nativitatis Christi, more solito, fuit ab Imperatore Augusto post expugnatos sui Imperii hostes obseratum. Quod ergo tempore, quo Christus natus est, Templum Jani fuerit clausum, non tam prodigium dici debet, quàm complementum vaticinii Prophetarum, qui Christum eo tempore proditurum cecinerunt, quo pax per totum, quà latè patet, Orbem, vigere debebat.

Missis itaque ementitis fictisque illis portentis, quibus non indiget Christi Domini Nativitas, quæ tot tantisque certis & indubitatis miraculis fulget; nam, ut inquit *S. Ambrosius* lib. 2. in Lucam, *An mediocribus signis Deus probatur, quod Angeli ministrant, quod Magi adorant, quod Martyres confitentur? ex utero funditur, sed coruscat è Cælo:*

terreno in diversorio jacet, sed cælesti lumine viget. Nupta peperit, sed virgo concepit: nupta concepit, sed virgo generavit. Missis, inquam, aliis confictis prodigiis, nunc pauca dicenda sunt de *Magis*, qui ductu Stellæ radiantis in Cœlis ad cunas Christi proni ipsum adoraturi accesserunt. Quatuor autem dubia de *Magis* potissimum moveri solent. Primò, an tres dumtaxat ad cunas Domini venerint? Secundò, an regiâ dignitate fuerint insigniti? Tertiò, quænam sint eorum nomina? Denique ex qua patria sint oriundi? Quę dubia hîc breviter discutienda suscipio. Et primò, quod spectat numerum Magorum, qui ad cunas Christi Domini accesserunt, probabiliùs est illos tres tantùm fuisse, tùm quia, ut sacer perhibet Euangelista *Matthæus*, tria tantùm munera infanti Deo obtulerunt *Magi*, aurum videlicet, thus, & myrrham: ut auro Regem, thure Deum, myrrhâ mortalem Christum profiterentur, sicut interpretantur Sancti Patres; cùm igitur tria dumtaxat munera *Magi* obtulerint Christo Domino, argumento est: non plures quàm tres fuisse Magos, & à quolibet speciale munus Christo fuisse oblatum. Tum quia etiam in perantiquis Catholicorum Templorum totius Orbis monimentis & picturis nonnisi tres Magi repræsentantur Christum Dominum adorantes, eique munera viritim offerentes. Tùm quia denique in hanc sententiam omnes Sancti Patres, & Ecclesiæ Doctores conspirant, quorum testimonia recensere nimis longum esset. Quod spectat secundum dubium, an scilicet Magi Reges fuerint? Paulò major est difficultas. Sunt quidam doctissimi Theologi, & Scripturæ sacræ Interpretes, qui docent illos non tàm Reges, quàm Regulos fuisse, quales etiam dici possunt Toparchæ quicumque, sive unius tantùm loci Principes. Certè *Matthæus* hanc regiam Magorum dignitatem, comitatum, apparatum, & alios, quibus ab Herode fuissent excepti, honores silentio non prætermisisset: nec aliundè verosimile est, Herodem, quem *Josephus* lib. 1. de bello Judaico cap. 19. dicit, timore pavidum fuisse, & ad omnes suspiciones excitari solitum, tàm facilè permisisse, ut ignoti Reges in propriam ditionē irrūperent. His conjecturis nititur hæc sententia. At sunt alii Theologi & Scripturæ sacræ Interpretes, qui ex adverso contendunt tres Magos, qui ad cunas Christi Domini accesserunt, fuisse Reges; idque probant ex multis testimoniis Sanctorum Patrum, qui tribus Magis hæc accommodant Psalmi 71. verba: *Reges Tharsis & Insulæ munera offerent, Reges Arabum & Saba dona adducent.* Utrique opinioni præjudicare nolo, nec cum viris eruditis contentiosum funem ducere, sua ergo cuilibet sententiæ constet probabilitas; sive enim hæc, sive illa opinio vera sit, perindè est, nec ullo modo elevatur, aut imminuitur sacræ historiæ auctoritas, cum neutra harum opinionum sacræ historiæ veritate, sed probabili dumtaxat conjectura fulciatur. Ad tertium, quod

quod attinet dubium de Magorum nominibus, consultiùs esse judico ea curiosiùs non esse inquirenda, cùm nulla planè tàm sacræ, quàm Ecclesiasticæ suppetant antiquitatis monumenta, ex quibus assignari possint; undè meritò à viris doctis sugillantur moderni quidam Auctores, qui incredibili quælibet fingendi prurigine titillati, ficta, & adscititia tribus Magis nomina imponere, multaque historiæ Euangelicæ ariolando addere præsumunt. Adire potest Lector *Theophylum Raynaldum* in diptychis Marianis parte 5. puncto 8. num. 25. ubi solidè refellit vanum commentũ cujusdam Auctoris, qui anno 1638. eo temeritatis prorupit, ut assereret sub nomine Magorum tres ad cunas Christi venisse insignes in sacris litteris viros, *Enochum* videlicet, *Melchisedechum*, & *Eliam Thesbitem*. Quod sanè quàm vanum, ineptum, ac insulsum sit, nemo est, qui statim non videat. Pergamus nunc ad ultimum dubium, ex qua videlicet patria *Magi* sint oriundi? an ex Chaldæa? an ex Perside? an ex Arabia felice venerint? quæ difficultas cùm inter Theologos, & Scripturæ sacræ Interpretes celebrior sit, eam hîc operosiùs ventilare necessum est.

DICO ITAQUE PRIMÒ: *Magos nec ex Chaldæa, nec ex Perside venisse, ac subindè nec Chaldææ, nec Persidi suos natales debere.*

Probatur hæc assertio: *Chaldæa* ab Urbe Hierosolyma distat 370. leucis, & *Persia* 500. ut videre est apud doctissimum Auctorem Gallicæ analyseos dissertatione tertiâ. Porrò creditu difficile est Magos intra 13. dies, qui à die Natali usquę ad eorum adventum numerantur, tàm longum ac diuturnum iter emetiri potuisse, etiamsi demus eos pernicissimis equis, dromedariis, & camelis fuisse vectos, tùm quia verisimile non est Magos, ubi primùm Stella in Oriente apparuit, se se accinxisse ad iter, sed potiùs credibile est eos antehàc de novæ & insolitæ Stellæ apparitione invicem contulisse, consultationem adhibuisse, consensum firmasse, res ad iter conficiendum præparasse, comites ordinasse, sic enim factitare solent Magnates, maximè quando longum & arduum iter sunt aggressuri. Tùm quia etiam *Magi*, antequàm Bethleemum accederent, Hierosolymis paululùm temporis sunt commorati. Refert siquidem Euangelista *Matthæus*: Herodem ad Magorum adventum turbatum & anxium de loco, in quo nasciturus erat Messias, accersiisse primores Sacerdotes & Legisperitos, qui ei responderunt, locum Nativitatis Messiæ designari à Propheta Michæa in Bethleem Juda, quæ erat Civitas Davidis Regis ortu celebris, insuper Herodem interrogasse Magos de tempore apparitionis Stellæ, eosque rogasse, ut ad Urbem redirent, sibi omnia, quæ Puerum spectabant, narraturi, ut ipse eodem adorationis officio defungi posset. Jam verò quis credat Magos se se ad tam longum iter præparare, illud per tot populos, ac diversas regiones adornare,

Hie-

Hierosolymis paululùm temporis commorari, & intra 13. dierum spatium ad cunas Domini accedere potuisse. Id profectò ab omni veri specie abhorrere videtur, etiamsi fingamus Magos cursorum instar mutatis ac concitatis equis iter maturare voluisse.

Respondent primò quidam Theologi ut ab hoc argumento sese expediant, Stellam apparuisse quidem in Oriente die quâ natus est Christus, idest, die 25. mensis Decembris, Magos tamen Bethlemum dumtaxàt adventasse biennio post natale Christi. Idque probant, tùm quia ità censet *S. Epiphanius* hæresi 51. cui suffragantur quamplurimi recentiores; tùm quia etiam Beata Virgo in die Purificationis suæ non agnum, sed par turturum, aut duos pullos columbarum obtulit in Templo, quod quidem argumento est, eam non habuisse pretium agni, nec proindè aurum accepisse à Magis; tùm quia denique Herodes jussit occidi omnes pueros à bimatu, & infrà, secundum apparitionis Stellæ tempus, quod exquisierat à Magis: non est autem credibile, Herodem voluisse bimos mactare pueros, si ab ortu Stellæ ad Magorum adventum nonnisi 13. dies interfluxissent.

Verùm hæc responsio apertè adversatur antiquæ Ecclesiæ traditioni, quæ docet Christum adhùc in pannis, in gremio Matris, atque in præsepio collocatum, adoratum fuisse à Magis decimotertio die ex quo natus est. Id etiam non obscurè innuit *Matthæus* dùm dicit: *Cùm natus esset Jesus, ecce Magi ab Oriente venerunt*. Sanè si, quando Magi Bethleemum venerunt, Christus fuisset anniculus, aut bimus, ut *Epiphanius*, *Faber*, *Osiander*, *Bollandus*, &c. existimant, non dixisset Euangelista, *cùm natus esset Jesus, ecce Magi ab Oriente venerunt*, nàm *τὸ ecce* non dicitur de re tam serâ, sed potiùs de subitâ, & improvisâ, vel certè proximâ, & quasi præsenti dici solet, sicùt compertum est ex benè multis Scripturæ sacræ locis.Ettereà, idem Euangelista narrationem ortus Domini, Angelorum nuntium, Pastorum officia, nullo alio interjecto, cum Magorum adventu connectit. Quod quidem demonstrat Magos paulò post nativitatem Christi, hoc est, decimotertio die ex quo natus est Christus, ad illius cunas accessisse. Denique SS. Patres *Hieronymus* epist. 17. ad Marcellam, & *S. Bernardus* serm. 1. & 2. de Epiphania disertè tradunt Christum in vili tugurio pannis obvolutum à Pastoribus fuisse inventum, & à Magis adoratum.

Nec obstat huic traditioni Ecclesiæ, quod Beata Virgo in die Purificationis suæ obtulerit more pauperum par turturum, aut duos pullos columbarum: nàm in hoc potiùs laudare, & mirari debemus liberalitatem, ac beneficentiam Virginis, quæ brevi aurum acceptum à Magis in pauperes erogavit, nihilque sibi retinuit; vel ipsius prudentiam, quod viaticum pararit mox fugitura in Ægyptum; vel denique

nique ipsius modestiam, quia non decebat, ut quæ pauper erat, ea divitum oblationem subitò inferret; ab omni quippè fastu, & ostentatione erat Virgo aliena, nec mutare conditionem illi erat animus, quam sciebat Dei Filio placuisse.

Nec magis urget alia ratio, quam opponunt adversarii, videlicèt Herodem jussisse occidi pueros à bimatu, & infrà, nàm primò dici potest inter apparitionem Stellæ, & Magorum adventum intercessisse quidem tredecim dumtaxàt dies, sed Herodem irâ, & furore percitum tempus ex propria malitia ampliasse, sicut reverà ampliavit locum occisionis puerorum. Quamvis enim probè sciret Herodes tàm ex prophetia Michææ, quàm ex Sacerdotum, atque Scribarum responso, Christum natum esse in Bethleem, omnes tamen pueros trucidari jussit non solùm in Bethleem, sed in omnibus finibus ejus. Quemadmodùm ergo Herodes fibulam crudelitati suæ laxavit extrà Bethleemum sæviendo, ne fortè in ejus confinio latitaret Rex recens natus, sic stimulante furore extendit temporis periodum, ne sibi illius carnificinæ fructus periret. Sic sentit *Sanctus Chrysostomus* homil. 7. in Matthæum, ubi hæc habet: *Quod si à biennio, & infrà Herodes pueros interfecit, ne mireris. Siquidem conveniens in eumdem tyrannum pavor, & furor, pro abundantia cautionis, & licentia persecutionis, majus etiam tempus includit: ne quis profectò ejus ætatis, & fortè is, propter quem alii interimuntur, effugiat.* Dici etiam potest puerulos bimos ideò ab Herode fuisse occisos, quia timebat scelestus ille tyrannus, ne puer, scilicèt Christus, cui Sydera famulabantur, speciem suam paulò suprâ ætatem, vel infrà transformaret, sicque carnificum manus effugeret.

Respondent secundò alii Theologi: Stellam biennio antè natale Christi Domini apparuisse in Oriente, eâque admonitos Magos de ortu proximo novi Regis, quem diù constans fama nasciturum prædicabat, se itineri dedisse, eosque biennio dumtaxàt post apparitionem Stellæ Bethleemum, jàm nato Christo, advenisse. Hac autem semel admissâ hypothesi, dicunt facilè admodùm concipi posse Magos ex Chaldæa, aut ex Perside se ad longum iter præparare, illudque intrà integrum biennium commodè peragere potuisse; illud quippè temporis intervallum ad totum Orbem peragrandum abundè sufficere posset.

Verùm hæc responsio facilè refellitur. Primò, quia Stella, quæ apparuit in Oriente, non fuit signum nascituri, sed jàm nati novi Regis, sicut colligitur ex interrogatione Magorum: *Ubi natus est Rex Judæorum? Vidimus enim Stellam ejus in Oriente, &c.* Si autem Stella biennio antè natale Christi apparuisset in Oriente, fuisset signum non jàm nati, sed nascituri novi Regis. Prætereà, si Stella biennio antè natale

natale Christi apparuit in Oriente, quorsùm igitur Magi profectionem suam tamdiu procrastinarunt, ut elapso dumtaxàt biennio ab apparitione Stellæ ad cunas novi Regis pervenerint? Credibile ne est Magos in re tanti momenti moras nectere voluisse, vel sic suum iter ordinare potuisse, ut quamvis biennio circiter antè nativitatem Christi fuerint ab Oriente profecti, Bethleemum tamen ad præfixum natalis Christi tempus, hoc est, decimotertio die post illius ortum accesserint? Hæc igitur responsio, quæ etiam nec in Sanctis Patribus, nec in tota retrò antiquitate, vel minimum vestigium habet, nullo pacto stare potest.

Respondent denique alii Theologi: Magos dumtaxàt post Purificationem Beatæ Virginis ad cunas Christi Domini accessisse, ac proindè ex Chaldæa, vel ex Perside venire potuisse. Si enim, inquiunt illi Theologi, die decimo tertio post natale Christi Bethleemum Magi adventarunt, cur ergo *Herodes* solùm post Purificationem Beatæ Virginis intellexit se à *Magis* fuisse delusum? Credibile ne est impium illum Regem, qui cædem, sanguinem, vivi comburia, crucifixiones, carnificinas inaudiras spirabat, quique nihil intentatum reliquit ut puerum recens natum de medio tolleret, per integrum fermè mensem post Magorum adventum in utramvis aurem dormiisse, nec per id temporis animadvertisse sibi à Magis non redeuntibus verba data esse? Profectò qui ambitiosum, suspicacem, atque crudelem Herodis animum graphicè à Josepho descriptum noverit, ille vix dubitabit, quin ingenti metu trepidarit Herodes, dùm Magi Bethleemum petebant, moræque impatiens ipsorum reditum anxiè expectarit, ut quem Imperii sibi rivalem existimabat, abjectâ omni cunctatione obtruncaret. Cùm igitur Herodes tantùm post Purificationem Beatæ Virginis intellexerit se à Magis fuisse delusum, & hac de causa tùm temporis, ut inquit Scriptura sacra, omnem suum furorem exacuere, totoque sæviriæ impetu in parvulos promiscuis cœdibus debachari cœperit, argumento est, Magos solùm post Purificationem Beatæ Virginis Herodem allocutos fuisse, & ad cunas Christi Domini accessisse.

Sed hæc responsio nihilo præcedenti melior est. Nàm si Magi post Purificationem dumtaxàt Beatæ Virginis Bethleemum pervenissent, non fuisset haud dubiè Herodes animo turbatus, quandò *Magi* Hierosolymis Christi, seu novi Regis nativitatem nunciarunt, nec convocasset Herodes Sacerdotes legis peritos, ut dignosceret locum, in quo novus ille Rex, seu Messias nasciturus erat; hæc quippè Herodes jàmjàm perspecta omnia habuisset ex his, quæ in Purificatione Beatæ Virginis contigerant, videlicèt ex prędictionibus *Annæ*, & *Simeonis* de divino Infante in Templo Hierosolymitano factis, quæ

quæ quidem prædictiones, cùm omnium sermone celebrarentur, earumque fama in dies percrebresceret, Herodem latere minimè potuerunt. Accedit prætereà traditio Ecclesiæ Latinæ, quæ ab initio saltem quinti sæculi *Epiphaniam*, seu adventum, & adorationem Magorum diei sexto Januarii, hoc est, antè Purificationem B. Virginis affixit, cui traditioni Ecclesiæ indivulsè stare debemus. Nec quemquã movere debet conjectura, quâ nituntur illi Theologi: nàm ideò Herodes antè Purificationem Virginis suum furorem cohibuit, quia sibi fortè persuasit Magos à se dimissos non reperiisse puerum, quem quærebant, eosque pudore suffusos sua relegisse vestigia, nec Hierosolymam remeare voluisse, ne in vulgi fabulam abirent. At ubi post Purificationem Virginis ex fama prædictionum Simeonis, & Annæ quæ per omnium ora volitabat, intellexit se à Magis delusum, & reverà natum esse novum illum Regem sibi ab ipsis nunciatum, tunc excanduit tyrannus, & vehementer dolens de excussa sibi præda, impotenti furori laxavit habenas, atque è vestigio jussit omnes occidi pueros, in eam spem erectus fore ut Christus, cujus vitæ insidias struebat, & cujus sanguinem sitiebat, in tam universali clade mortem effugere non posset. Hoc pacto sibi, Regno, rebusque suis meliùs consultum iri putavit immanissimus ille tyrannus.

DICO SECUNDO: *Probabiliùs esse magos venisse ex Arabia felice.*

Probatur primò, ex psal.71. *Reges Arabum, & Saba dona adducent. Et dabitur ei de auro Arabiæ.* Secundò, quià intervallum itineris ex Arabia felice ad Hierosolyma potest intrà octiduum per Camelos peragi, teste Illustrissimo *Petro de Marca* in Opusculo *de Adventu Magorum ad Christum*, quod extat inter illius Auctoris posthuma opuscula à *Stephano Baluzio* in lucem edita. Ex quo facili negotio intelligitur, Magos post apparitionem Stellę ex Arabia felice profectos, potuisse decimo tertio die post natale Christi ad illius cunas accedere. Tertiò, id patet ex donariis, seù speciebus munerum quæ Magi obtulerunt Christo Domino, videlicet ex Auro, Thure, & Myrrha, quæ sunt aromatum genera domestica, & propria Sabææ regionis in Arabia Felice, ubi quoque optimum aurum gignitur, sicut scribit *Plinius* libro 12. Histor. Nat. cap. 14. Denique, id colligitur ex Prophetia *Balaam* libri Numerorum cap. 24. *Orietur Stella ex Jacob*, quæ prophetia permovit Magos ad quærendum novum Regem, cujus ortum Stella radians in Cœlo indigitabat. Porrò hæc prophetia *Balaam* notior erat iis qui in Arabia versabantur, quàm Chaldæis, & Persis, quia *Balaam* hanc prophetiam edidit in Arabia, quandò videlicet *Balac* Princeps Moabitarum eum ad populo Israelitico imprecandum inducere voluit. Probabiliùs

babiliùs ergò eſt,Magos in Arabia ad novi ſyderis expectationem per prophetiam Balaami erectos, eo affulgente, in Meſſiam, novumque Regem ſibi inquirendum duxiſſe.

Dicet aliquis, conſtat ex Scriptura Sacra Magos veniſſe ab Oriente: atqui Arabia non eſt Orientalis reſpectu Judææ, ſed potiùs Auſtralis; ergò Magi ex Arabia felice non venerunt, ſed ex Chaldæa, vel ex Perſide. Hinc *S. Thomas* 3. part. qu. 36. art. 7. ait Magos ex Perſide veniſſe.

Reſpondeo Arabiam eſſe vaſtiſſimam regionem, in *deſertam*, *petræam*, & *felicem* diſtributam, ſitum verò Arabiæ felicis comparatè ad Judæam eſſe ad Orientem. Quandò enim Abraham filios, quos ſuſtulerat ex *Cethura* uxore ſua, ſeparavit à filio ſuo Iſaac, ne videlicet inter eos ſuborirentur diſſidia, largitus eſt illis munera, ſeu bona, & poſſeſſiones aſſignavit ad plagam Orientalem, hoc eſt, in Arabia, ſicut dicitur *Geneſis* cap. 25. *Cornelius* etiam *Tacitus* libro 5.Hiſtoriarum ſcribit,Arabiam ad Orientem Judææ eſſe poſitam, ſic enim habet: *Terra, finesque quà ad Orientem vergunt* (Judæi) *Arabia terminantur*. Ad auctoritatem S. Thomæ dico Angelicum illum Doctorem hanc quæſtionem facti nec diſcutere, nec dirimere voluiſſe, ſed eam in medio reliquiſſe. Id patet ex his quæ habet Sanctus Præceptor 3. part. quæſt. 36. art. 3. ad 3. *Quidam tamen dicunt eos veniſſe de regione propinqua, undè fuerat Balaam, cujus doctrinæ fuerunt ſectatores: dicuntur autem ab Oriente veniſſe, vel quia de ultimis Orientis partibus venerunt ſecundùm quoſdam, vel quia de aliquibus vicinis partibus venerunt, quæ tamen ſunt regioni Judæorum ad Orientem*. Quibus verbis conſtat S. Thomam ab illa quæſtione facti juxtà criticæ diſciplinæ regulas penitiùs examinanda pro more ſuo conſultò abſtinere voluiſſe.

Advertat hîc obitèr Lector, Stellam, quæ Magos perduxit ad cunas Chriſti, fuiſſe à Deo de novo creatam, non in Cœlo, cui affixæ ſunt Stellæ Cœleſtes poſitam, ſed in aere terræ vicino. Ita ſentit *Sanctus Thomas* 3. part. quæſt. 36. art. 7. ubi poſtquàm obſervavit alios fuiſſe Theologos, qui docebant Angelum, qui apparuit paſtoribus in humana ſpecie, apparuiſſe itidèm *Magis* in ſpecie Stellæ; alios verò Theologos exiſtimaſſe, quod, ſicut Spiritus Sanctus ſuper Chriſtum baptizatum deſcendit in ſpecie columbæ, ita apparuit *Magis* in ſpecie Stellæ; his duabus relictis ſententiis, probabiliùs cum *S.Chryſoſt.* hom.6. in *Matth.* cenſet S.Doctor: hanc Stellam, quæ Magos ad cunas Chriſti perduxit, fuiſſe à Deo de novo creatam, non tamen in Cœlo cui affixæ ſunt Stellæ Cœleſtes, ſed in aere terræ vicino, quæ ſecundùm divinam voluntatem movebatur, & in multis à Stellis, vel fixis, vel erraticis diſcrepabat. Primò, quia

quia hæc Stella non solùm nocte fulgebat, sed etiàm interdiù, (quod non est virtutis Stellarum, sed nec etiam Lunæ.) Secundò, hæc Stella quandòque apparebat, & quandòque occultabatur: cùm enim Magi ingressi sunt Hierosolymam, occultavit se ipsam, sed ubi Herodem reliquerunt, se ipsam Ducem itineris denuò monstravit, quod Stellæ, vel fixæ, vel erraticæ præstare minimè possunt. Tertiò, hæc Stella nec continuum, nec rapidum motum habebat, sed potiùs lentum: nàm, quandò Magi incedere debebant, ibat; cum opportebat eos stare, stabat, ad instar columnæ nubis in deserto; Stellæ autem, vel fixæ, vel erraticæ continuum, & rapidum motum habent. Quartò, hæc Stella post ministerium *Magis* præstitum, confestim evanuit, nec unquàm ampliùs visa est; at corpora Cœlestia sunt ab intrinseco incorruptibilia, & eadem sunt hodie quæ in creationis exordio. Denique hæc Stella, quæ *Magos* ad cunas Christi perduxit, non sursùm manens partum Virginis demonstrabat, sed deorsùm descendens nativitatis Christi locum indigitabat: dicitur enim *Matth.* cap.2. Quod *Stella, quam viderant Magi in Oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra, ubi erat puer*. Cæterùm hæc Stella, quæ *Magis* apparuit in Oriente, eosque toto itinere præcessit, ab illis, dum Hierosolymam pervenerunt, duplici de causâ se subtraxit. Primò, quia voluit Deus, ut Magi Hierosolymis oraculis Prophetarum de loco nativitatis Messiæ ab ipsismet Judæis confirmati, ardentiori fide expeterent eum, quem Stellæ claritas, & prophetiæ manifestabat auctoritas. Secundò, quia voluit etiam Deus, ut Judæi omninò inexcusabiles essent, quippè qui dùm interrogantibus *Magis* locum nativitatis Regis Judæorum, juxtà Prophetarum oracula incunctantèr indicarunt, ipsi tamen deplorandâ cæcitate similes facti sunt Fabris Arcæ Noe, qui aliis, ut evaderent, præstiterunt, & ipsi diluvio perierunt: *Audierunt*, inquit, *Augustinus* in serm. Epiphaniæ, *& abjerunt inquisitores, dixerunt, & remanserunt Doctores, similes lapidibus milliariis, qui viam ostendunt, nec ambulant*.

Hactenùs de his quæ *Magos* spectant satis superque diximus: nunc duo dubia, quæ circà stragem infantium ab Herode editam moveri solent, paucis excutiemus. Primum Dubium est: An Herodes biennium post natale Christi expectaverit ad occidendos pueros? Alterum Dubium est: An Herodes, in illa cruenta, quam edidit, infantium carnificina, filium suum bimum occiderit?

Ad primi itaque Dubii resolutionem dico: Herodem biennium post natale Christi non expectasse ad infantes trucidandos. Idque probatur primò, quia Herodes, sicut in sexta dissertatione ostendimus, vitâ functus est anno elapso post natale Christi; non ergò

potuit Herodes expectare biennium post natale Christi ad pueros occidendos. Secundò, quia verisimile non est crudelissimum illum Regem, qui in Christi recens nati exitium totus incumbebat, furorem, quo in transversùm agebatur, per biennium cohibere, & dissimulare potuisse.

Dices: *Sanctus Thomas* 3. part. quæst. 36. art. 6. ad 3. hæc habet: *Et secundùm hoc Herodes non statim recedentibus Magis, sed post biennium pueros interfecit, vel quia dicitur accusatus Romam venisse: vel aliquorum periculorum terroribus agitatus à cura interficiendi puerum interim destitisse: vel quia potuit credere Magos fallacis Stellæ visione deceptos, postquàm non invenerunt quem natum putabant, erubuisse ad se redire, &c.* Ergò ex S. Thoma Herodes biennio dumtaxàt post natale Christi funestam edidit infantium cædem.

Respondeo Sanctum Thomam eò loci, non quid ipse sentiat, sed aliorum tantùm modo referre opinionem, quam ne quidem examinat, nedùm approbat. Norunt quippè omnes, Sanctum illum Doctorem in ea, quam elucubravit, summâ tripartitâ, quæstiones, quæ vel ad criticam disciplinam, vel ad Historiam Ecclesiasticam pertinent, discutiendas non suscepisse; tùm quia in rem Theologiæ Candidatorum brevitati studere voluit, & compendiosè pertractare ea quæ alii ante ipsum Theologi, non sine aliqua temporis jactura longo latoque calamo tractare solebant. Tùm quia Sanctus Doctor Theologiam Scholasticam, non positivam, quam tamen apprimè callebat, adornare sibi proposuit. Nunc verò convenit inter omnes eruditos, qui in historia sunt versati, Herodem quidem, postquàm Rex Judçæ à Romanis fuit declaratus, ter Romam navigasse, trinam tamen illam navigationem ab eo fuisse susceptam ante natale Christi. Enim verò *Josephus* lib. 16. Antiq. cap. 1. Narrat Herodem venisse Romam, & indè filios suos *Alexandrum*, & *Aristobulum* optimis jam Romæ disciplinis instructos in Palæstinam secùm duxisse. Et in cap. seq. recitatis nuptiis, quas iidem filii Herodis nobilibus fæminis copulati celebrarunt, ait: *post hoc audito, quod M. Agrippa ex Italia rediisset in Asiam, profectus illò invitavit eum*, Herodes, *in Regnum suum*. Agrippa denuò ab Augusto Imper. in Orientem missus fuit anno Urbis Romæ conditæ 738. sicut ad illum annum testatur *Dio* lib. 54. igitur Herodes anno superiori, scilicèt Urbis Romæ conditæ 737. Romam venerat, ubi ab Augusto fuit humanissimè exceptus, teste *Josepho* initio laudati libri. Prima itaque Herodis navigatio in Italiam, seù Romam, præfigi debet anno Urbis Romæ conditæ 737. ac proindè præcessit duodecim citèr annis natale Christi, quod, sicut in dissertatione sexta probatum est, anno Urbis Romæ conditæ 749. illigandum est. Prætereà idem

idem *Josephus* cap. 6. ejusdem lib. 16. Narrat Antipatrum Herodis filium Romæ degentem frequentibus litteris fratribus suis Alexandro scilicet, & Aristobulo insidias struxisse, veritum ne illi, se absente, paternam gratiam, quâ exciderant, recuperarent. Quò factum est ut Herodes ergà ipsos indignatione commotus Romam navigare decreverit, & ibi filios apud Cœsarem accusare, ne propter indignationem parùm ergà filios pius videretur. Sed cum Romam pervenisset, non inventum ibi Cœsarem, Aquilejam ad eumdem perrexit. Et in cap. 8. recitat Josephus orationem, quâ Alexander illata sibi à patre suo Herode crimina, apud Cœsarem confutavit, additque Augustum hac oratione persuasum, & inductum fuisse ut Herodem cum filiis in concordiam revocaret. *Cardinalis Norisius* dissert. 2. *de Cenotaphiis Pisanis* evidentèr ostendit tam ex rebus ab Imp. Augusto gestis, quàm ex vetustis inscriptionibus, ac characteribus chronologicis id contigisse anno Urbis Romæ conditæ 742. Unde sequitur secundam navigationem Herodianam in Italiam, seu Romam, antevertisse septem circitèr annis proprium natale Christi. Denique de anno quo Herodes tertiùm Romam venit, etsi, propter silentium Josephi, non una sit omnium Scriptorum sententia, omnes tamen ad unum fatentur, hanc tertiam navigationem in Italiam fuisse ab Herode susceptam ante natale Christi, sicut videre est, apud Cardinalem Norisium loco mox laudato. Idque confirmari potest ex his quæ in dissertatione sexta diximus, nàm cùm Herodes unico dumtaxat anno post natale Christi superstes fuerit, & sub finem vitæ suæ acerbis doloribus, atque acutissimo morbo vexatus fuerit, incredibile planè est Herodem post natale Christi & Magorum adventum, venisse Romam, ut se se apud Cœsarem ab impactis sibi accusationibus purgaret, suamque coram ipso causam peroraret.

Ad secundi Dubii propositi resolutionem dico Herodem in ea, quam edidit, strage infantium, non occidisse filium suum bimum. Idque probatur primò, quia nulli Scriptores memoriæ unquàm prodiderunt Herodem in hac laniena infantium Bethleemiticorum, infantem suum bimulum occidisse, quamvis aliundè atris coloribus depingant sævitiam ferocissimi illius tyranni, qui barbarie plusquàm Scythicâ interfecit tres suos jam adultæ ætatis filios nimirùm Alexandrum, Aristobulum, & Antipatrum. Secundò, quì credibile est Herodem Senio confectum (septuagesimum quippè annum, teste *Josepho*, agebat dum obiit) genuisse biennio ante mortem filium, quem jussit cum cæteris occidi? Tertiò, ratio, quæ permovit Herodem ad cædem infantium Bethleemiticorum, est quia persuasum ex Scriptura Sacra habebat, quemdam esse Bethleemi natum infantem, qui futurus erat Rex Judææ: atqui hæc ratio locum habere

non

non potuit in bimulo Herodis filio, qui potiùs Judææ Regnum in familia Herodis conservasset; nihil ergò causæ erat, cur Herodes in hunc filium suum bimulum sæviret. Denique Herodes, teste Scripturâ Sacrâ, jussit tantùm occidi pueros à bimatu, & infrà, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus ejus; Porrò verosimile non est Herodis conjugem filium peperisse Betheleemi, & non in Regia, seù Hierosolymitana Urbe, aut filium, si quem peperit, fuisse altum, & educatum Bethleemi, & non Hierosolymis. Cùm igitur puer ille Herodis (dato quod extiterit) fuisset enutritus, & educatus Hierosolymis, non video sanè quâ ratione Herodes filium suum bimulum, nec Bethleemi natum, neque nutritum, unâ cum cæteris pueruliis Bethleemiticis trucidare voluerit. Patet itaque Herodem in illa infantium carnificina filium suum bimulum non occidisse. *Baronius* tamen Annalium Ecclesiasticorum parens ad annum primum Christi censet Herodem in cæde infantium Bethleemiticorum de medio quoque sustulisse filium suum recens natum. Idque probat ex testimonio *Macrobii* Auctoris Ethnici, qui lib. 2. Saturn. cap. 4. hæc habet: *Cùm audiisset Augustus, inter pueros, quos in Syria Herodes Rex Judæorum intra biennium jussit occidi, filium quoque ejus occisum*, ait: *Melius esse Herodis porcum esse, quàm filium*. Ex quibus Macrobii verbis infert Eminentissimus ille Cardinalis, filium Herodis bimulum inter pueros Judæos Bethleemitas fuisse à patre occisum. Verùm id ex Macrobii testimonio colligi haud posse meritò asserit Illustrissimus Abrincensis Episcopus *Daniel Huetius* Demonstrat. Evang. Propos. 9. cap. 25. ubi ostendit Macrobium potiùs notare, seù indigitare voluisse Antipatrum Herodis filium, quem fugam è carcere meditantem Pater ipsius Herodes interfici jussit, paulò antequam è vita migraret: quam ob rem, quandò *Macrobius* scribit Herodis filium inter pueros Bethleemitas fuisse occisum, id non est sic intelligendum quasi ille Herodis filius fuerit unus ex his pueris, sed quod eodem circitèr tempore quo pueri illi interfecti sunt, & hic quoque filius Herodis, seù Antipater è vivis fuerit sublatus. Consule doctissimum illum Præsulem loco mox memorato, & *Casaubonum* exercit. 2. in Annales Baronii paragrapho 17.

Ex hoc *Macrobii* testimonio confirmatur veritas historiæ de cæde infantium bimulorum, quam sacer Euangelista *Matthæus* cap. 2. à truculentissimo Tyranno Herode editam fuisse perhibet, & quæ in dubium revocari non debet, etiamsi Josephus antiquitatum Judaicarum Scriptor eam infideli silentio presserit. Nam primò: cur fidem non habebimus *Sancto Matthæo*, qui Spiritu Sancto afflatus suum conscripsit Euangelium, & Christi Servatoris nostri historiam simplicem, candidam, ab omni tùm affectatione, tùm ostentatione alie-

nam,

nam,& characteribus evidentissimis hominis probi, ingenui, & sinceri consignatam? Secundò, quid præmii in hac narratione de infanticidio sub Herode edito sperare poterat Matthæus? vel potiùs, quam infamiã pertimescere non debebat, si à conficta narratione,& quidem rei recenter, & apud Judæos factæ, historiam Christi auspicari ausus fuisset? Tertiò, constat Josephum non solùm multa ad res Judaicas pertinentia in veteri Testamento prætermisisse, verùm etiam pauca admodùm scripsisse de Christo Domino, & nonnulla contra veritatem historiæ Evangelicæ dissimulasse, sicut exempli causâ, *Josephus* lib.18. antiq. cap.10.ait: Joannem Baptistam fuisse ab Herode interfectum, eo quod timeret, ne tanta Joannis Baptistæ auctoritas, quam ad ipsum confluentium populorum concursus ei conciliaverat, defectionem aliquam pararet: *Ex sola hac suspicione Herodis*, inquit Josephus, *vinctus in Castellum Machærunta abducitur Joannes, ibique obtruncatur*: sicque Josephus veram de industria dissimulat causam, quæ movit Herodem ad interficiendum Joannem Baptistam; constat etenim ex Euangelio Marci cap.6. Joannem ab Herode Antipa fuisse detrusum in carcerem, & morti adjudicatum propter *Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam; dicebat enim Joannes Herodi: non licet tibi habere uxorem fratris tui*. Denique mirum non est, si Josephus infanticidium ab Herode editum silentio obvolverit: exscripsit quippe ille Auctor *Nicolaum Damascenum*, qui, ut omnes probè norunt, laudes Herodis potiùs celebrandas susceperat, quàm veram describendam vitæ hujus Principis historiam. Talem fuisse Nicolai Damasceni genium perdoctè observat *Hugo Grotius* in epistola ad *Pereskium*. Cùm igitur Nicolaus Damascenus silentio obvolverit infanticidium, in quo Herodes culpari poterat, non est mirum si *Josephus* illius exscriptor illud ignoraverit.

Credere itaque debemus *S. Matthæo* referenti infanticidium Bethleemiticum, cui circumstantiæ, quæ præcesserunt, & à sacro illo Euangelista referuntur, occasionem dederunt; nimirùm indicium de Messia recens nato, quem sui regni æmulum rebatur Herodes, confirmatio Prophetica Nativitatis Christi in Bethleem, prædictiones Annæ, & Simeonis in Templo factæ de Christo, furor Herodis se à Magis delusum esse existimantis. Hæ, inquam, circumstantiæ, quæ animum Herodis occupabant, impulerunt impium illum,& sanguinarium Tyrannum ad patrandam tam belluinam & horrendam infantium cædem, ut Christo, quem unicè extinctum cupiebat, necem inferret. At Deus, cujus antè oculos frustrà jacitur rete, evanidum reddidit hoc nefandum scelestissimi illius Principis de divina necanda prole consilium; nam Magi accepto responso in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam; & Maria, impletis

tis juxtà legem purgationis diebus, confestim cum marito, & puero fugit in Ægyptum, quò truculenti Herodis manus, quantumvis longæ, non pertingebant. Fugit autem Christus in Ægyptum, tùm ut impleretur, quod dictum est per Prophetam Oseam: *Ex Ægypto vocavi filium meum*, tùm etiam, ut Christus cederet tempori, non Herodi. Nam si Christus mactatus fuisset in grege lactentium, mors ei casus fuisset, non voluntas, non virtus, sed infirmitas, necessitas, non potestas. Ut ergo staret legis veritas, prophetiæ fides, Psalmistæ testimonium, & redemptionis adimpleretur mysterium, Christus, sicut docent Sancti Patres, fugit in Ægyptum, & ex impii Tyranni sævitiâ subductus omnes ipsius conatus elusit.

Advertat hic primò Lector, infantium, qui ab Herode occisi sunt, numerum non exprimi quidem à sacro Euangelista Matthæo, sed à Græcis in suo Menologio, & ab Æthyopibus in sua Liturgia extendi ad quatuordecim millia, quod etsi incertum sit, non est tamen difficile creditu, nec fabulæ loco habendum, maximè cùm id temporis Judæa, teste *Josepho*, populatissima esset. Non ergo audiri debet *Bollandus*, qui tomo 1. mensis Maji pag. 57. asserit istum quatuordecim millium infantium occisorum numerum ad cæteras Græcorum fabulas esse adjiciendum. Hos innocentes pro Christo occisos Ecclesia colit ut Martyres, eosque Martyres appellant Sancti Patres *Irenæus* lib. 3. cap. 8. *Cyprianus* epist. 56. & *Petrus Chrysologus* sermonibus 152. & 153. non quod in illis fuerit acceleratus usus liberi arbitrii & rationis, sicut quidam existimarunt, teste *S. Thoma* 2. 2. q. 124. art. 1. ad 1. sed quia, ut inquit Sanctus ille Doctor, Martyrii gloriam, quam in aliis propria voluntas meretur, parvuli isti Dei speciali beneficio sunt assecuti. Effusio enim sãguinis pro Christo, aut pro gloria Dei vicem obtinet baptismatis, undè sicut baptismus in parvulis solâ Dei gratiâ per meritum Christi operatur ad obtinendam gloriam vitæ æternæ: ita effusio sanguinis propter Christum in parvulis solâ Dei gratiâ per meritum Christi proficit ad lauream martyrii adipiscendam. Quamvis ergo cunabula Christi infantibus Bethleemitanis funesta in speciem esse videantur, reverà tamen ipsis gloriosa fuerunt, cùm ex eorum numero ingentem Martyrum turbam sibi Christus sacram esse voluerit, & ex eorum ore perficere laudem ad destruendum inimicum & ultorem.

Advertat secundò Lector: Edictum Herodis Regis de occidendis pueris Bethleemiticis esse omninò diversum ab illo edicto, quo impius ille Rex ingravescente ipsius morbo, sicut scribit *Josephus* lib. 17. antiq. nobilissimos Judæorum undique jerichuntem accivit, & in hyppodromo conclusit, datis mandatis *Salome* sorori, & ejus viro *Alexæ*, ut, se extincto, per milites interficerentur, quò videlicet Judæi lu-

lugendi causam haberent, alioquì lætaturi de illius interitu. Ratio est, quia illud edictum Herodis de occidendis illis nobilissimis Judæorum viris non fuit executioni mandatum, sicut testatur *Josephus*, qui ibidem refert Salomem, mortuo Herode, & antequam ipsius mors fuisset propalata, omnes Judæos in hyppodromo conclusos dimisisse, dicendo: Ita Herodem jussisse. At Herodis edictum de trucidandis pueris Bethleemiticis executioni traditum fuisse, vivente adhuc Herode, scribit *S. Matthæus* cap. 2. Confundi etiam non debet cædes infantium Bethleemiticorum cum illa cæde, quâ Herodes paulò ante ejus obitum, sicut ibidem narrat *Josephus*, *Matthiam Margolothum*, ejusque socios doctissimos Judæorum & Interpretes legis præstantissimos, vivos exuri jussit ob deturbatam Aquilam auream, quam supra majorem Templi portam ipse Herodes contra legem posuerat. Ratio est, quia certissimè constat: Matthiam Margolothum, ejusque socios ætatis jam provectæ viros fuisse, ac subinde illorum cædem nihil commune habere potuisse cum strage infantium, quos Bethleemi, & in omnibus finibus ejus à bimatu & infrà jussit Herodes occidi.

QUÆRES IN FINE HUJUS DISSERTATIONIS: *Utrùm in Ecclesia sit perantiqua festivitas Epiphaniæ, seu Theophaniæ?*

Respondeo: Perantiquam esse, semperque in Ecclesia fuisse celeberrimam Epiphaniæ festivitatem, quæ peragitur die sextâ Januarii. Primò, quia Ecclesia in hacce festivitate tria recolit mysteria, seu adorationem Magorum, baptismum Christi, & miraculosam conversionem aquæ in vinum factam à Christo in Cana Galilææ. Secundò, Deus hanc Epiphaniæ solemnitatem perpetuo miraculo in Oriente sanctificavit. *Omnes enim*, teste *Sancto Chrysostomo* tom. 1. hom. 24. *in hac solemnitate sub mediam noctem cum aquati fuerint, latices domum referunt, & recondunt, ac per integrum annum conservant, utpotè quod hodierna die sanctificatæ sunt aquæ; fitque miraculum evidens, dum nihil temporis longinquitate aquarum illarum natura vitiatur; sed integro anno, atque adeò biennio & triennio sæpe, quæ hodiè fuit hausta, incorrupta, & recens permanet; ac post tantùm temporis cum iis quæ fuerint è fontibus eductæ certat*. Doctissimus *P. Thomassinus* tract. de celeb. fest. lib. 2. cap. 7. testatur hanc consuetudinem etiamnùm observari ab omnibus orientis Christianis, quamvis sint inter se variis sectis divisi. Quin etiam *Cl. Pagius* ad ann. 29. Christi, ait: quod *Josephus Georgerinus* Archiepiscopus Samos in Insula Archipelagi, cùm anno 1676. eadem Epiphaniæ die in Aquensi Civitate in Galliis versaretur, aquam in Ecclesia consecravit, & in ea, juxtà Ecclesiæ Orientalis ritum, pueri JESU statuam ter immersit, baptismi Christi cæremoniam solemniter renovando; cujus aquæ phiala plena conservata per multos annos in-

A a cor-

corrupta permansit, ac fortè diutiùs conservata fuisset, si illam phialam frangi non contigisset. Denique Epiphaniæ festivitatem semper in Ecclesia celeberrimam fuisse, ex eo potissimùm colligitur, quod quidam Imperatores licet aliundè impii, hanc tamen solemnitatem unà cum populo in Ecclesiis celebrarunt. Observat quippè *Marcellinus* lib.21. Imperatorem Julianum, qui posteà turpi apostasiâ à Fide Christiana defecit, Epiphaniæ festivitatem unà cum Christianis celebrasse: *Et ut hac*, inquit, *interim celarentur, feriarum die, quem celebrantes mense Januario Epiphaniam dictitant, progressus in Ecclesiam, solemniter Numine adorato discessit*. Idem de Valente Imperatore Ariano narrat *S. Gregorius Nazianzenus* oratione vigesimâ, in qua *Sancti Basilii* pangit encomium.

DISSERTATIO NONA

De Circumcisione, & aliis Legalibus circa puerum JESUM observatis.

CHristus Dominus octavâ die à Nativitate sua, hoc est, primâ die mensis Januarii, quam olim mille prophanis ritibus, epularum scilicet luxu, spectaculorum insaniâ, & aliis id genus abominandis superstitionibus celebrare, seu potiùs contaminare solebant Ethnici, fuit juxtà præceptum legis Mosaicæ circumcisus, sanguinisque sui primitias Deo Patri obtulit, velut arrham & pignus totius pretii, quod in ara Crucis pro omnium hominum, maximèque fidelium redemptione persoluturus erat totum suum sanguinem fundens. De Ministro Circumcisionis Christi, & de cultro, quo circumcisus est, an scilicet ferreus, lapideusve fuerit? Silet Scriptura sacra, nec nos ea curiosiùs inquirere debemus, quæ Deus in sacris litteris religiosi silentii sipario obtexit. Hoc unum certissimè constat, Divino Infanti augustissimum nomen JESU Angelo prænunciante fuisse in Circumcisione inditum, quod quidem ineffabile nomen, ut docet *S. Thomas* 3.p. q.37. art. 2. idem sonat ac Salvator. Unde in veteri lege quidam eodem nomine fuerunt donati propter aliquam temporalem & particularem salutem, quam attulerunt. Sic JESUS appellatus est filius Nave, qui Moysi successit, & populum Israeliticum à Moyse ex Ægypto liberatum, in terram promissionis deduxit. Eodem etiam nomine fuerunt olim insigniti *Josedech* Sacerdotis filius, & *Sirach*, qui Christi Servatoris typum gesserunt. At longè potiori ratione hoc nomen JESU fuit Christo Domino impositum, quippè qui ut omnium hominum Salvator sedentibus in umbra mor-

mortis, & dutissimis peccati, ac diaboli vinculis obstrictis cunctis gentibus lucem, libertatem & salutem erat allaturus. Complectitur autem hoc nomen JESU omnia nomina, quibus Messias à Prophetis prænunciabatur nominandus, Isaiæ cap. 7. *Et vocabitur nomen ejus Emmanuel*. Et cap. 8. *Voca nomen ejus, accelera, spolia detrahe, festina prædari*. Et cap. 9. *Vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis*. Denique Zachariæ cap. 9. *Ecce vir, Oriens nomen ejus*. Cùm enim hæc omnia nomina, quæ à Prophetis prædicta sunt Filio Dei divinitùs imponenda, salutem, quam nobis daturus erat, aliqua ex parte attingerent, comprehenduntur in hoc nomine JESU, quod universæ salutis vim, caussam, rationemque complectitur; *Propter quod*, inquit Apostolus ad Philippenses cap. 2. *Deus dedit illi*, seu Christo, *nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine JESU omne genuflectatur*. Legi potest super hac re *S. Bernardus* serm. 2. de Circumcisione Domini, & serm. 15. in Cantica, ubi in explicando sacratissimo nomine JESU cor suum effundit, totisque ingenii, & eloquentiæ suæ viribus omnes ad amabilissimi illius nominis timorem simul & amorem efficacissimè adhortatur. Hìc dumtaxàt paucis explicabo cur Christus Dominus voluerit circumcidi, offerri in Templo, & alias, quamdiù vixit, legis Mosaicæ observare cæremonias.

DICO ITAQUE: *Conveniens fuisse Christum circumcidi, & offerri in Templo*.

Prob. primò ex caussis, propter quas Christus circumcidi voluit, quas inter *S. Epiphanius* hæresi 30. quæ est *Ebionitarum*, istas recenset: quod si, inquit, nobis objiciant, cur igitur circumcisus est Christus? ita à nobis audient...... multis enim de caussis id sustinuit. Primùm ut se carnem reverà induisse monstraret, propter *Manichæum*, cæterosque qui similitudine quadam, ac specie dumtaxàt apparuisse docuerunt. Deindè ut corpus divinitati consubstantiale non esse demonstraret, ut *Apollinaris* existimat: nec è Cœlo delatum in terras, qui *Valentini* error fuit. Tum ut cujus olim circumcisionis Auctor fuerat, eam ad adventum usque suum observatam fuisse meritò comprobaret, atque ut omnem Judæis excusationem eriperet. Nisi enim circumcisus foret, hoc ad sui purgationem afferre potuissent: nos Christum præputio præditum probare nequivimus. Præterea verò eum oportebat, qui Abrahamo circumcidendi sui mandatum ediderat, ut ad veri & aspectum fugientis adumbrandam imaginem apparens illud signum & aspectabile præseferret, ratum illud in sua circumcisione facere. Circumcisionem denique spontè subiit, ut eâ perfunctus nihil jam esse necessariam ostenderet, sed aliam longè præstantiorem scilicet circumcisionem cordis. Hactenùs *S. Epiphanius*

nius, cujus rationibus, tres alias cur Christus circumcidi voluerit, adjungit Doctor Angelicus 3.p. q.37. art.1. prima est, ut obediendi virtutem nobis suo commendaret exemplo, sicque promptiùs, ac libentiùs colla suavissimo ipsius jugo submitteremus. Altera, ut ipse, qui in similitudinem carnis peccati advenerat, remedium, quo caro peccati mundari consueverat, non respueret. Denique, ut legis onus in se sustinens Christus, alios à legis onere liberaret, legibus omnibus licet superior, legi tamen circumcisionis parêre voluit, juxtà illud ad Galatas cap.4. *Misit Deus Filium suum factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret*. Voluit etiam Christus adimplere legem, quæ lata est Exodi cap.13. de præsentatione Primogeniti in Templo, ejusque redemptione, tum ut oblatione pauperum, quam pro se exhiberi voluit, paupertatem & humilitatem nos edoceret; tum quia etiam suam Messiæ & Redemptoris dignitatem prædictionibus *Simeonis*, & *Annæ* comprobare debebat. Refert enim sacer Euangelista *Lucas*, quod *Simeon* longævus senex, & Spiritu Sancto plenus divinum hunc Infantem, quem pia Mater quadragesimo à partu die in Templum Hierosolymitanum inferebat, in ulnis suis excepit, atque supremo isto cantico, veluti cygneam quamdam cantionem promens, ait: *Nunc dimittis servum tuum Domine, &c.* quasi diceret: Domine nunc impleta est votorum meorum summa, eo quod viderim Filium tuum Christum in terris natum, qui felicem, diùque optatam pacem inter Divinam Majestatem & homines conciliaturus advenit. *Anna* verò venerabilis anus, Phanuelis filia, de Tribu Aser, prophetiæ dono illustris, in divinas laudes palàm itidem effusa declaravit, puerum JESUM esse Messiam, & humanæ salutis Auctorem à Deo promissum: *Confitebatur Domino*, inquit S. Lucas, *& loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israel.* His de causis voluit Christus præsentari in Templo, quamvis huic legi non esset obnoxius.

Prob. secundò: Si Christus non fuisset circumcisus, suum non potuisset obire ministerium, nec uti consuetudine Judæorum, nec docere in Templo, nec sacrorum fieri particeps; constat enim incircumcisos Templi atriis interioribus & sacris semper fuisse à Judæis exclusos. Ut igitur Christus suum apud Judæos ministerium exerceret, seque verum esse Messiam verbis & signis demonstraret, circumcidi debuit; circumcisione autem factus est Judæus, idest, debitor universæ legis faciendæ, sicut ait Apostolus ad Galat. cap.5. *Testificor autem rursùs omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ*.

Prob. ultimò: Conveniens fuit, ut Christus eas observaret cæremonias, quæ erant bonæ, institutæ, ac præceptæ à Deo: atqui circumcisio, sicut & aliæ legis Mosaicæ cæremoniæ erant bonæ, institu-

tæ

tæ & præceptæ à Deo, ergo &c. Prob. minor, & primò: Circumcisio à Deo instituta est Genesis cap. 17. ejus præceptum Abrahamo datum, & ab eo executioni mandatum in se ipso, in Ismaele filio, & in servis omnibus. Lex etiam Circumcisionis renovata est Levitici cap. 12. Secundò, aliæ cæremoniæ, quæ lege Mosaica continentur, fuerunt etiam à Deo præceptæ, nam Deuteronomii cap. 5. Deus his verbis Moysem compellat: *Tu verò hìc sta mecum, & loquar tibi omnia mandata mea, & cæremonias atque judicia, quæ docebis eos, ut faciant ea in terra, quam dabo illis in possessionem. Custodite igitur & facite, quæ præcipit Dominus Deus vobis: non declinabitis neque ad dexteram, neque ad sinistram.* Idem repetit Moyses cap. 6. ejusdem libri, & cap. ultimo Levitici. Ex quibus Scripturæ sacræ locis falsi convincitur *Cornelius Tacitus*, qui initio lib. 5. historiarum scribit: Judæorum ritus non à Deo fuisse institutos, sed à Moyse, qui, ut sibi imposterùm gentem Judaicam firmaret, novos ritus, contrariosque cæteris mortalibus indidit. In hoc, inquam, falsi convincitur *Cornelius Tacitus*, primò, quia ex his laudatis Scripturæ sacræ testimoniis certò constat, non Moysem, sed ipsummet Deum instituisse ritus & cæremonias Judæorum, tùm ad abolitionem idololatriæ, & ad conservandam divinorum beneficiorum memoriam, tùm ad Christum, ejusque mysteria delineanda, tùm denique propter alias rationes, quas perdoctè expendit *Angelicus Doctor* 1. 2. q. 102. art. 2. Præterea, hic Auctor sibi omnem omninò fidem abrogat, narrans initio citati libri prodigiosa de Judæis commenta. Ait quippè: Judæos dici quasi *idæos ab Ida Cretæ monte, eos Hierosolymo, ac Juda Ducibus in proximas Terras exoneratos, Solymos carminibus Homeri celebratam gentem conditæ Urbi Hierosolymæ nomen è suo fecisse: fortuitum iter Ægypto ejectos incæpisse, gregis asinorum sylvestrium ductu è rupe nemore opaca Mosem largas aquarum venas aperuisse: eos sex dierum iter emensos, septimò, pulsis cultoribus, obtinuisse Terras, in quibus Urbs & Templum diruta sunt; effigiem animalis, asini videlicet, quo monstrante errorem sitimque depulerint, ab iis penetrali fuisse sacratam. Sue ideò eos abstinere, memoria cladis, quod ipsos scabies quondam turpaverit, cui id animal obnoxium; longam olim famem crebris adhuc jejuniis fateri: raptarum frugum argumentum, panem judaicum nullo fermento detineri. Septimo die otium placuisse, quia is finem laborum tulerit, dein blandiente inertia septimum quoque annum ignaviæ datum: honorem eum, secundùm alios, haberi Saturno: cætera instituta sinistra: fœda pravitate valuisse.* Hæc & alia hujusmodi commenta de Judæis refert *Cornelius Tacitus* Romanæ historiæ Scriptor, quæ liquidò probant eum in historia Judæorum peregrinum & hospitem omninò fuisse, ac subindè nullam mereri fidem, dum rituum, ac cæremoniarum Judęorum institutionem non Deo, sed Moysi acceptam refert.

Di-

DILUUNTUR OBJECTIONES.

Arguitur primò: Christus non debuit observare illas cæremonias, quæ non erant bonæ: atqui cæremoniæ legis Mosaicæ non erant bonæ; ergo &c. Prob. min. ex cap. 20. Ezechielis, ubi postquam Deus redarguit contumaciam judæorum, qui spreverant, & violaverant leges morales, quas ipsis ex Ægypto recens egressis dederat, & in superstitiones Ægyptiacas relapsi erant, ait: *Ergò & ego dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent*, idest, leges cæremoniales. Præterea, Apostolus ad Galat. cap. 4. appellat cæremonias veteris legis, *elementa infirma & egena*, ad Roman. cap. 4. *Lex*, inquit, *iram operatur*. 2. ad Corint. cap. 3. *littera occidit*: Et denique ad Hebræos cap. 7. *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus, & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex*. Ergo cæremoniæ veteris legis non erant bonæ. Hinc *S. Augustinus* pluribus in locis disputans contra Pelagianos docet tantùm abesse, ut lex vetus homines adjuverit, quin potiùs fecerit reos, ac prævaricatores.

Respondeo cum *S. Augustino* epist. 82. aliàs 19. præcepta illa veterùm Sacramentorum, nec bona esse, quia non eis homines justificantur; nec tamen mala, quia divinitùs præcepta sunt, tempori personisque congruentia: undè dicit propheta Deum illi populo dedisse præcepta non bona, forte enim propterea non dixit mala, sed tantùm non bona, idest, non talia, ut illis homines boni fiant, aut sine illis boni non fiant. Hæc & alia ejusmodi habet Sanctus Augustinus, ex quibus facilè explicantur mox adducta Scripturæ Sacræ testimonia. Nam quandò Ezechiel præcepta veteris legis cæremonialia appellat *non bona*, sensus non est cæremonias veteris legis fuisse malas, & inutiles, sed solùm eas in se non continuisse vim mundandi à peccato, seù homines justificandi: alioquin *si per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est*, inquit Apostolus cap. 2. epist. ad Galat. Similiter Apostolus locis in objectione laudatis legem non damnat, sed vitium dumtaxat perstringit hominum, qui vel perfectioni legis non respondent, vel qui lege abutuntur contrà scopum, & finem legis, vel qui justificationem in lege quærunt, quam in ea invenire minimè possunt, vel qui non distinguunt id quod temporaneum esse debuit in lege, adeòque abrogandum, ab eo quod in ea debuit esse perpetuum. Hanc esse genuinam Apostoli mentem patet ex his quæ habet cap. 7. epist. ad Rom. ubi expresè asserit veterem legem esse Sanctam: *Itaque*, inquit, *lex sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum*. In eodem sensu intelligendus

ligendus venit Sanctus Augustinus, dùm disputat contrà Pelagianos. Non negat quippè Sanctus ille Doctor veterem legem absolutè, & secundùm se spectatam esse bonam; sed solùm docet veterem legem comparatè ad legem Evangelicam esse infirmam, & imperfectam. Lex siquidem Evangelica est lex perfectæ libertatis, quæ justificat, ut potè cum sit data à Christo gratiam medicinalem conferente, & in tabulis cordis inscripta; at verò lex vetus, sicut definitum est contra Pelagium in Synodo Diospolitana, non liberabat homines à servitute timoris, qui enim legem servabant, in timore serviebant, & ad ejus obsequium formidine pænæ ferebantur; nec dabat illa lex gratiam, ut impleretur amore; quia per eam non dabatur Spiritus Sanctus, qui est principium amoris: *Agnoscimus hæresim vestram, definivit enim Pelagius, quod non ex fide Christi antiqui vixerunt justi*, inquit *Sanctus Augustinus* libro 2. operis imperfecti contra Julianum. Uno verbo lex vetus præcipiebat tantùm, non promittebat, jubebat, non juvabat, peccatum puniebat, non tollebat, exigebat, non dabat, onerabat, non roborabat, multaque propter Hebræorum cordis duritiem tolerabat, quæ erant imperfecta, sicut libellum repudii, polygamiam, pœnam talionis, &c. At lex Evangelica, & præcipit, & promittit, & jubet, & roborat, exigit, & dat quod exigit, seù spiritum non servitutis in timore, sed adoptionis filiorum, ut ait Apostolus cap.8. epist.ad Rom. Hinc *S.Thomas* 1. 2. quæst.107. art. 1. *Lex*, inquit, *vetus dicitur cohibere manum, non animum; quia qui timore pænæ ab aliquo peccato abstinet, non simpliciter ejus voluntas à peccato recedit, sicut recedit voluntas ejus, qui amore justitiæ abstinet à peccato; & propter hoc lex nova, quæ est lex amoris, dicitur animum cohibere*. Hinc patet discrimen, quod intercedit Judæos inter & Christianos. Judæi lege gravantur, & illius amore non illiciuntur, Christiani verò eâ delectantur, & ipsâ ejus æquitate ad illam servandam per charitatem ducuntur. Unde ait Apostolus ad Roman. cap. 6. *Peccatum vobis non dominabitur: non enim estis sub lege; sed sub gratia*. Hinc *S. Augustinus* cap. 17. libri, contra Adimantum: *Hæc est*, inquit, *brevissima, & apertissima differentia duorum Testamentorum, timor, & amor; illud ad hominem veterem, hoc ad novum hominem pertinet*. Cùm igitur nova lex sit lex amoris, mirari vehementer subit, quâ ratione quidem Theologi necessitatem amoris Dei super omnia dilecti in Sacramento Pœnitentiæ ad consequendam remissionem peccatorum inficientur, velintque Christianos à præcepto diligendi Deum summè necessario eximere. Cùm tamen ratio dictet, natura clamet, & Sancti Patres perpetuò doceant, ac ubique inculcent, omnibus omninò hominibus incumbere obligationem diligendi Deum, illudque præceptum, *Dili-*

Diliges Dominum tuum ex toto corde tuo, &c. esse omnium præceptorum maximum, scripturarum compendium, Evangelii summam, Christianæ perfectionis regulam, solidæ pietatis principium, & cunctarum formam virtutum.

Arguitur secundò: Circumcisio non est instituta à Deo, sed ex Ethnicorum superstitione ad Judæos fuit derivata; ergò non fuit conveniens, ut Christus eam observaret. Prob. ant. ex testimoniis *Herodoti*, & *Diodori Siculi*. *Herodotus* lib. 2. cap. 104. hæc habet: *Soli hominum Colchi, & Ægyptii, & Ethyopes ab initio statim pudenda circumcidunt. Nam & Phœnices, & Syrii, qui sunt in Palæstina, didicisse id ab Ægyptiis, & ipsi confitentur*. *Diodorus* lib. 1. Biblioth. pag. 17. postquàm Judæos, & Colchos ab Ægypto propagatos asseruisset, continuò subdit: *Ideoque gentibus illis ex antiqua traditione in usu est ut circumcidant statim à partu pueros ritu ab Ægyptiis derivato*. Præterea, non alia potest afferri ratio cur Ægyptii, & Hebræi divisi licèt inter se, & regionibus, studiis, linguis, legibus, cultus objectis toto Cœlo ab invicem separati, in Circumcisionis tamen ritu non discreparent, nisi quia Israelitæ, qui per multas annorum vices cum Ægyptiis vixerunt, Circumcisionis ritum ab illis didicerunt, & acceperunt. Nec sanè vero simile est, Ægyptios hunc ritum ab Hebræis accipere voluisse, cùm Ægyptii longè ante Moysis tempora cæremonias suas, quà Sacras, quà Civiles habuerint, quarum, teste Herodoto, tenacissimi erant, aliarumque gentium, potissimùm gentis Israeliticæ, sanguine servili, ut ajebant, prognatæ, ritus, & mores aspernarentur. Probabiliùs igitur est Judæos ab Ægyptiis Circumcisionem accepisse, ac subindè hunc ritum ex Ethnicorum superstitionibus ad ipsos fuisse derivatum.

Respondeo: nullam omninò fidem habendam esse prophanis illis Auctoribus *Herodoto*, & *Diodoro* in his quæ de Circumcisionis origine scripserunt. Primò, quia Sacer, & primus omnium gentium scriptor Moyses testatur *Genesis* cap. 17. Deum Abrahamo, & Hebræis ex eo oriundis Circumcisionis Auctorem fuisse. Secundò, quia non est credibile Deum ex Dæmonis officina, seu ex Ethnicorum superstitionibus ritus, & cæremonias, quibus ab Israelitis coli voluit, fuisse mutuatum. Tertiò, Deus *Deuteronomii* cap. 12. & *Levitici* cap. 17. districtè Israelitis prohibet ne imitentur, aut requirant cæremonias gentium, neve minuant, aut addant quidquam præceptis quæ ipsis dederat. Denique profani illi Auctores in historia, & ritibus Judæorum non fuerunt versati, multisque sæculis Moyse recentiores fuerunt. *Herodotus* siquidem floruit dumtaxàt temporibus Darii Hystaspis, Xerxis, & Artaxerxis Longimani Persarum Regum. *Diodorus* verò Siculus ævo Julii Cæsaris, &

Augu-

Augusti Imperatoris vixit. Quapropter etsi illi Scriptores de ritibus gentium, de quibus scribebant, suâ ætate frequentatis testes idonei esse possint, audiri tamen minimè debent, quandò de ritibus ante Moysis tempora usurpatis texunt sermonem. Nec quemquam movere debet ea affinitas quæ est Hebræos inter & Ægyptios in ritu Circumcisionis peragendo; nam illa affinitas indè profecta est, quod Ægyptii Circumcisionem, sicut & quosdam alios ritus Hebræorum sequendos, & in sacris suis retinendos permoti sunt, tùm societate quam habuerunt cum Abrahamo, Josepho, & Moyse quos in summo pretio, & honore habuerunt, tùm etiam religionis Judaicæ innumeris miraculis confirmatæ longè latèque divulgatâ famâ, tum denique rituum Judaicorum splendore, pompâ, frequentique nationis utriusque commercio præsertìm Salomonis temporibus. Præter quam quod etiam dici posset, Circumcisionem Judaicam in multis discrepasse à Circumcisione, quam usurpabant Ægyptii. Nam primò, solenne erat Ægyptiis & fœminas circumcidere, sicut docet *Strabo* lib. 17. Hebræi verò masculos tantùm ex lege, & more circumcidebant. Secundò, Judæi die octavo circumcidere solent; Ægyptii autem appetente anno decimo quarto ut plurimùm circumcidebantur, sicut refert *S. Ambrosius* lib. 2. de Abraham cap. 11. Tertiò, apud Ægyptios soli Sacerdotes circumcidi solebant, teste *S. Epiphanio* hæresi 30. quæ est *Ebionitarum*; at Judæis masculos omnes ad unum circumcidere præceptum erat. Quartò, Ægyptii ipsi Sacerdotes solùm majoris puritatis, & munditiei corporeæ gratiâ, teste Herodoto, circumcidebantur; sed Judæi circumcidebantur religionis causâ, ut scilicet morem gererent legis divinæ præcepto, & ut ab aliis gentibus discernerentur. Denique Ægyptiis, aliisque gentibus circumcisio erat superstitiosa cæremonia, quâ Dæmoni devovebantur infantuli; at è contra Judæi suos infantes recens natos circumcidebant, ut eos, in ipsa quasi prælucente vitæ Aurora, supremo Numini consecrarent. Ex quibus manifestò patet, tàm falsum esse, quàm quod maximè, novum *Marshami*, & *Spenceri* commentum asserentium, Circumcisionem, & alios ritus in veteri, seu Mosaica lege contentos ex Ethnicorum superstitionibus ad Hebræos fuisse derivatos, videlicèt *Circumcisionem* ex Æthyopum, & Colchorum moribus, *Tabernaculum* ex prophano Molochi cultu, *Arcam* ex Ethnicorum Cistis, *Cherubinos* ex Ægyptyacis simulachris, *Templum Hierosolymitanum* ex ruditate gentium originem duxisse. Quod quidem commentum ex his, quæ diximus, abundè confutatum manet.

Arguitur tertiò: Circumcisio in veteri lege erat ordinata in remedium peccati originalis, sicut, post Ss. Augustinum, & Tho-

Bb mam

mam duo Ecclesiæ columina, docent Theologi: atqui Christus non contraxit peccatum originale; ergo non fuit conveniens, ut Circumcisionis legem subiret.

Præterea, Lex, quæ erat in veteri testamento de purificatione puerperæ, & de præsentatione primogeniti in templo, ejusque redemptione per oblationem facta, lata dumtaxàt fuit pro mulieribus, quæ post partum indigent purificari, & pro pueris, qui maculantur macula matris: atqui Beata Virgo purificatione non indiguit, & Christus nulla macula matris fuit maculatus; ergo non fuit conveniens, ut Christus à Beata Virgine præsentaretur in templo, & pro ipso sacrificii ad expiationem peccati lege destinati exhiberetur oblatio.

Ad primum respondeo cum *S. Thoma* 3. part. quæst. 37. art. 1. ad 3. quod sicut Christus, nullum in se habens peccatum, propriâ voluntate mortem nostram suscepit, quæ est effectus peccati, ut nos liberaret, ac peccato mori spiritualiter faceret; ita etiam & Circumcisionem, quæ est remedium originalis peccati, ultrò suscepit, ut nos à legis jugo eximeret, ut in nobis spiritualem Circumcisionem efficeret, ut postremò suscipiendo figuram impleret veritatem. Magnum, & mirabile Sacramentum! inquit *S. Bernardus* serm. 1. de Circumcisione, circumciditur puer, & vocatur Jesus. Quid sibi vult ista connexio? Circumcisio nempè magis salvandi, quam Salvatoris esse videtur, & Salvatorem circumcidere potiùs decet, quam circumcidi. Sed agnosce mediatorem Dei, & hominum, qui ab ipso nativitatis suæ exordio divinis humana sociat, ima summis. Nascitur ex muliere, sed cui fœcunditatis fructus sic accedat, ut non decidat flos virginitatis. Pannis involuitur, sed panni ipsi Angelicis laudibus honorantur. Absconditur in Præsepio, sed proditur radiante Stella de Cœlo. Sic & circumcisio veritatem susceptæ probat humanitatis, & nomen, quod est super omne nomen, gloriam indicat Majestatis. Circumciditur tanquàm verus Abrahæ filius, Jesus vocatur tanquàm filius Dei. Hactenùs Mellifluus ille Doctor.

Ad secundum respondeo: quod sicut Christus Dominus, licèt non esset subditus huic legi, quæ habetur *Levitici* cap. 12. de Præsentatione Primogenitorum in templo, & de oblatione sacrificii ad expiationem peccati, hanc tamen legem, propter rationes superiùs adductas, propriâ voluntate subivit, sic etiam Beata Virgo, quamvis non esset huic legi de purificatione puerperæ obnoxia, quippè quæ ut suprà probavimus, concepit, & peperit, sine ulla suæ virginitatis jactura, sine corruptione, sine dolore, sine immunditiis partum cæterarum mulierum vulgò consequentibus, purificationis tamen legem subjit Virgo Purissima, ut obedientiæ, & humilitatis præberet

beret exemplum, ne locum daret scandalo, quod passi fuissent hi, qui conceptus, & partus ejus mysterium ignorabant, & potissimùm ut imitaretur exemplum filii sui, nam, ut docet *Sanctus Thomas* part. 3. quæst. 37. art. 4. sicut plenitudo gratiæ à Christo derivatur, ità decuit ut mater humilitati filii conformaretur: humilibus enim Deus dat gratiam. His de causis paruit Beata Virgo legi de purificatione puerperæ, quamvis ipso sole mundior purificatione non egeret. Hinc meritò ab *Alexandro Octavo Romano Pontifice*: proscripta fuit hæc propositio: *Oblatio in templo, quæ fiebat à Beata Maria Virgine in die Purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, alterum pro peccatis, sufficientèr testatur, quod indiguerit Purificatione, & quod filius, qui offerebatur, etiam macula matris maculatus esset secundùm verba legis.*

Arguitur quartò: Accedente veritate cessare debet figura, sicut exoriente Sole evanescunt, & dissipantur umbræ: sed Circumcisio fuit à Deo Abrahamo præcepta in signum fœderis, quod erat de semine nasciturо, ut legitur *Genesis* cap. 17. & hoc fœdus fuit in Christi nativitate completum; ergò in nativitate Christi cessare debuit Circumcisio, ac subindè conveniens non fuit ut Christus circumcideretur.

Respondeo cum S.Thoma, quod Circumcisio, per abscissionem carnalis pelliculæ in membro genitali facta, significabat expoliationem vetustæ generationis, à qua quidem vetustate liberamur per passionem Christi; & ideò quia veritas hujus figuræ non fuit plenè impleta in nativitate Christi, sed dumtaxàt in ejus passione, debuit Christus tanquàm filius Abrahæ circumcidi. At tempore passionis Christi Circumcisio, sicut & aliæ veteris legis cæremoniæ fuerunt *mortuæ*, idest, antiquatæ, & abrogatæ, atque post sufficientem legis Evangelicæ promulgationem *mortiferæ* evaserunt, ita ut lethalitèr peccarent, qui eas vellent observare. Ita docet *S. Thomas* 1. 2. qu. 103. art. 1. ad 7.

Arguitur ultimò: Omnis Christi actio, nostra est instructio: undè dicitur *Joannis* cap. 3. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodùm ego feci, ita & vos faciatis*: atqui nunc Christianis nefas est circumcidi; dicit enim Apostolus ad Galat. cap. 5. *Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit*; ergò non fuit conveniens ut Christus circumcideretur.

Respondeo: Christum fuisse circumcisum eo tempore, quo adhuc vigebat, & sub præcepto erat Judæorum circumcisio; nunc autem carnalem Judæorum circumcisionem non esse ampliùs sub præcepto, sed potiùs circumcisionem spiritualem, quâ per Christum circumcisi sumus: ait enim Apostolus ad Coloss. cap. 2. *in quo*, seu

Christo, *Circumcisi estis circumcisione non manu facta, in expoliatione corporis carnis, sed in Circumcisione Domini Nostri Jesu Christi*. Placet hanc responsionē egregio confirmare testimonio *S. Ambrosii* lib. 1. de Abrahamo cap. 4. ubi hæc habet: plerosque moveri scio: si enim bona est circumcisio, hodièque teneri debuit: si inutilis, mandari non debuit, divino præsertim oraculo. Sed cum Apostolus Paulus dixerit: *Quia Abraham signum accepit Circumcisionis*: utique signum non ipsa res, sed alteriùs rei est, hoc est, non veritas, sed indicium veritatis. Denique ipse exposuit, & expressit dicens: *Signum accepit Circumcisionis signaculum Justitiæ, & fidei*. Undè non incongruè intelligimus quia circumcisio corporalis signum circumcisionis est spiritualis; ergo signum mansit, donec veniat veritas. Advenit Dominus Jesus, qui ait: *Ego sum via, veritas, & vita*, quia non partem exiguam corporis in signo, sed totum circumcidit hominem in veritate, signum detraxit, veritatem induxit; quia posteaquam venit quod perfectum est, quod ex parte erat evacuatum est; & ideò cessavit circumcisio partis, ubi refulsit circumcisio universitatis. Jam enim non ex parte, sed totus homo salvatur in corpore, salvatur in anima. Hactenùs *S. Ambrosius*, ex cujus verbis liquet, Judæos accepisse quidem à Deo ritum externæ, & carnalis circumcisionis, Christianos verò accepisse à Christo pręceptum spiritalis circumcisionis, juxtà illud ad Roman. cap. 2. *Neque quæ in manifestò in Carne, est Circumcisio: sed qui in abscondito Judæus est, & Circumcisio cordis in spiritu, non littera: cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est*.

Quæres primò: *Utrùm etiamnùm extet præputium, quod in Circumcisione à Sanctissimo Christi corpore fuit præcisum?*

Respondeo: Esse quosdam Historicos, qui narrant præputium Christi Domini fuisse ab Angelo delatum ad Carolum Magnum, qui illud primò Aquisgrani in Ecclesia Sanctæ Mariæ honorificè collocavit, ut Christianorum venerationi pateret, dein Carosium transtulit, ac tandem Romam fuisse asportatum, ubi in Lateranensi Templo, in *Sancto Sanctorum*, loco sic appellato, religiosissimè asservatur. Sunt tamen nonnulli Historici, qui præputium Christi Domini Anicii in Arvernia sollicitè servari, magnaque in veneratione haberi scribunt. Quin etiam Antuerpienses, teste *Bollando* tom. 1. de actis Sanctorum pag. 3. gloriantur quinque ferme sæculis Sacrosanctum Christi præputium Hierosolymis Antuerpiam ab *Henrico Noesio* Regii Sacelli Præfecto transmissum, regnante in Terra Sancta Illustrissimo Principe *Godefrido de Buillon*, inter alias Sanctorum Reliquias apud se fuisse asservatum, quod tamen sub annum 1556. Templis, Sacrariis, ac Lipsanothecis immani Calvinistarum furore dire-

direptis deperditum est. Ut ut sit, communiter censent Theologi membranam, seu pelliculam à sacro Christi corpore abscissam, in terris ob Fidelium devotionem tanquam sacrum pignus, & perenne divini amoris monumentum fuisse relictam. Legi potest super hac re *Sylvius* comment. in 3.p. Sancti Thomæ q.54. art.2.

QUÆRES SECUNDÒ: *Num antiqua sit in Ecclesia festivitas Circumcisionis Christi Domini, quæ kalendis mensis Januarii celebratur?*

Respondeo: Antiquissimam esse in Ecclesia Circumcisionis Christi festivitatem. De ea quippè apertam mentionem facit canon 17. Concilii secundi Turonensis celebrati anno Christi 567. Observat autem doctissimus *P. Thomassinus* lib. 2. de festis cap. 8. huicce festivitati antiquitùs publicum fuisse annexum jejunium, eo quod Pagani in honorem Dei sui *Jani* hac die, seu kalendis Januarii, gulæ, vel luxuriæ fræna laxarent, ebrietatibus, & sacrilegis superstitionibus insanirent. Alii siquidem tunicas muliebres induebant, pellibus pecudum vestiebantur, belluarum capita, aliasque hujusmodi monstruosas figuras assumebant. Alii, in honorem Deæ *Strennæ*, aut *Strenuæ* dictæ, diabolicas strenas, & ab aliis recipiebant, & ipsi aliis offerebant, sicut legitur in sermone *Faustini* Episcopi in kalendis Januarii habito, & ex vetusto Codice descripto à *Patre Francisco Chiffletio* Societ. Jesu apud *Bollandum* tom. 1. mensis Januarii pag.3. Propter illas igitur nefandas Ethnicorum superstitiones publicum kalendis Januarii fuit ab Ecclesia indictum jejunium, tùm ut exoratâ divinâ clementiâ Ethnici ad meliorem frugem adduci possent, tùm etiam ut Christiani pietatis operibus vacantes ab illis diabolicis ritibus omninò abhorrerent. Hinc Sancti Patres, quà voce, quà scripto sacrilegas illas superstitiones magno animi æstu sunt insectati, & Christianos, ut ab illis penitùs abstinerent, sæpiùs sunt adhortati. *Sanctus Augustinus* sermone 7. in appendice *Sirmundi* sic alloquitur Christianum: *Acturus es celebrationem Strenarum, sicut Paganus, lusurus alea, & inebriaturus te? Quomodo aliud credis, aliud speras, aliud amas? Dant illi Strenas, date vos eleemosynas, advocantur illi cantionibus luxuriarum, advocate vos sermonibus Scripturarum, currunt illi ad theatrum, vos ad Ecclesiam, inebriantur illi, vos jejunate.* Et in Psalm. 98. *Per istos autem dies*, inquit Aquilinus ille Doctor, *ad hoc jejunamus, ut quandò ipsi*, seu Ethnici, *lætantur, nos pro ipsis gemamus*. Similes adhortationes kalendis Januarii adhibent Sancti Patres *Chrysologus* serm.155. & *Maximus* homilia in kalend. Januarii. Denique Concilium Turonense secundum can. 23. Altisiodorense celebratum anno Christi 614. can. 1. & Concil. Romanum sub Zacharia Summo Pontifice coactum anno Christi 742. districtè vetuerunt ne Christiani has sacrilegas Paganorum superstitiones kalendis Januarii

nuarii observarent. Quibus legibus à Conciliis sapientissimè conditis, & Sanctorum Patrum adhortationibus utinàm obtemperarent Christiani, quorum benè multi bachanalium, ut vocant, tempori bus, luxui, epulis, spectaculis, & choreis passim indulgent, atque per vicos larvati circumcursantes Paganorum instar etiamnùm insanire solent.

QUÆRES TERTIÒ: *An Simeon Sanctus ille senex, qui Puerum oblatum in Templo suis in ulnis excepit, fuerit Sacerdotio insignitus, & luminibus orbatus?*

Respondeo: Simeonem non fuisse Sacerdotem, sed laicum. Tùm quia si Simeon fuisset reverà Sacerdotio inauguratus, procul omni dubio *Sanctus Lucas*, qui tanti viri texuit elogium, illius Sacerdotium non tacuisset, sed illud potiùs ad majorem ei dignitatem conciliandam commendasset. Tùm quia etiam *Euthymius* & *Theophylactus* Simeonem laicum fuisse tradunt. Adeat Lector, si plura desideret Leonem Allatium *in Diatriba de Simeonibus*. Quod verò Simeonis cæcitatem spectat, sunt nonnulli, qui existimant Sanctum illum senem fuisse luminibus orbatum, atque ex ipso pueri Jesu contractu visum recepisse; sed quia id nullâ Scripturæ, aut veterum nititur auctoritate, meritò aliis fabulis, quas recentiores Græculi obtrudunt, accenseri debet.

QUÆRES ULTIMÒ: *à quo tempore cœperit in Ecclesia celebrari Purificationis Beatæ Mariæ Virginis festivitas, & quibus de causis fuerit instituta?*

Respondeo: Duplicem circà exordium festivitatis Purificationis Beatæ Mariæ Virginis extare sententiam. Prima est Cardinalis *Baronii*, qui in notationibus ad Martyrologium Romanum asserit hanc festivitatem de Purificatione Mariæ Virginis, quàm Græci *Hypapantem*, idest, occursum Domini appellant, sub *Justiniano* Imperatore anno Christi 541. in Oriente celebrari cæptam esse, testemque adducit *Nicephorum Callixtum*, qui lib. 17. hist. Eccles. cap. 28. ait: *Imperatorem Justinianum instituisse tùm primum toto terrarum Orbe, festo die celebrari Hypapantem, idest, occursum Domini*. Addit etiam *Baronius* nullum Sanctorum Patrum, qui antè Justinianum Imperatorem vixerunt, sermonem in festo die occursus Domini aut habuisse, aut saltem scriptum reliquisse. Idem testatur doctissimus *Pater Thomassinus* lib. 2. de festis cap. 11. Altera sententia est *Bollandi*, qui to. 1. de actis Sanctorum pag. 270. existimat, ab ipsis Apostolorum temporibus arcessendam esse Purificationis Mariæ Virginis festivitatis originem, nec contrarium ex citato à *Baronio Nicephori* testimonio evinci posse. *Nicephorus* namque ait Imperatorem Justinianum instituisse, ut toto terrarum Orbe *Hypapantis* festivitas cele-

bra-

braretur, *ficut Imperator Justinus de Sancta Christi nativitate fecerat*. Porrò certum est festum Nativitatis Christi non cæpisse celebrari sub Justino Imperatore, sed in primis Ecclesiæ sæculis fuisse jugiter celebratum, ergo similiter quando *Nicephorus* dicit Imperat. Justinianum instituisse, ut toto terrarum Orbe *Hypapantis*, seu Purificationis Mariæ Virginis festivitas celebraretur, sensus non est hanc festivitatem tùm primùm ab Imp. Justiniano fuisse institutā, sed solùm hunc Imperatorem severiore aliquâ sanctione decrevisse, ut hæc festivitas majori, quàm antehàc, veneratione in toto Orbe celebraretur, *ficut Justinus de Sancta Christi nativitate fecerat*. Prætereà, ostendit *Bollandus* Purificationis Mariæ Virginis festivitatem in Palæstina, Phœnicia, Syria, atque Asia reliquâ primis Ecclesiæ sęculis viguisse, multosque Sanctos Patres, præsertim *Methodium*, *Gregorium Nissenum*, *Amphilochium*, utrumque *Cyrillum*, *Alexandrinum* scilicèt & *Hierosolymitanum*, *Sophronium*, & *Chrysostomum* in festivitate Purificationis Mariæ Virginis sermones, & homilias ad populum habuisse. Utriusque Auctoris *Baronii* videlicèt & *Bollandi* sententias hic consultò propono, ut prudens Lector eam eligat quam probabiliorem esse judicabit.

Quod autem spectat causas, propter quas instituta est hæc Purificationis Mariæ Virginis festivitas, duæ vulgò afferri solent. Prima traditur à *Baronio* loco mox citato, ubi hæc habet: *Constat Gelasium Romanum Pontificem, qui annis triginta antè Justiniani tempora Romanæ Ecclesiæ præfuit, hujus diei celebrandæ in Occidentali Ecclesia aperuisse viam, dùm Lupercalia mense Februario agi solita (ut scribit Varro lib. 5. de lingua latina) Romæ ad ea tempora permanentia legibus Ecclesiasticis abrogat..... Jure itaque opinamur, abrogatis Lupercalibus Romæ, ficùt in multis accidit, ejusmodi fuisse solemnitatem introductam, quam paulò post Justiniani temporibus Orientalis Ecclesia ea occasione recepit*. Hactenùs *Baronius*, qui censet abolitionem Lupercalium, seu festi Dei Pastorum, à Gelasio Romano Pontifice factam, instituendæ festivitati Purificationis Mariæ Virginis locum, & occasionem dedisse.

Alteram causam institutæ hujusce solemnitatis de Purificatione Mariæ Virginis profert *S. Ildephonsus* Episcopus Toletanus serm. 1. de hacce festivitate, ubi sic loquitur: *Agitur autem hæc festivitas mense Februario, quem Romani adhùc Pagani à* Februo, *idest, Plutone, sic vocaverunt: quem potentissimum purgationis credebant, februare enim purgare dicimus. Quo mense lustrabatur Civitas. Cùm enim Romani omnes gentes sibi subjugassent, tributum eis imposuerunt eo tenore, ut quinto quoque anno idem tributum solveretur, quo expleto, & censu persoluto, ab omni populo, ut dictum est, Civitas lustrabatur, & diis manibus sacrificia*

ficia offerebant, quorum auxilio, & virtute totum Orbem se subjugasse putabant. Quam lustrandi occasionem congruè, & religiosè Christiana mutavit religio, cum eodem mense, hoc est, hodierna die in honorem Sanctæ Dei Genitricis, & perpetuæ Virginis Mariæ, non solùm Clerus, sed & omnis plebs Ecclesiarum loca cum cereis, & diversis hymnis lustrantibus circumeunt, non jàm in memoriam terreni Imperii quinquennem, sed ob recordationem cœlestis Regni perennem. Hactenùs *Sanctus Ildephonsus*. His similia habent *Sanctus Eligius* Episcopus Noviodunensis homil.2. de Purificatione Sanctæ Mariæ; & *Vener. Beda* to.2. tract. de ratione temporum cap.10.

His duabus de causis institutam fuisse Purificationis Mariæ festivitatem asserunt illi Auctores, qui hujus festivitatis originem cum *Baronio* referunt ad sextum sæculum. Sed *Bollandus*, qui putat festum Purificationis Mariæ ab ipsis Apostolorum temporibus fuisse in Ecclesia institutum, & celebratum, hujusmodi causas, quas ex *Baronio*, & *Sancto Ildephonso* adduximus non admittit, censetque hujus festi institutionem nec Gelasio Papæ, nec Justiniano Imperatori, sed ipsis Apostolis acceptam referri debere, juxtà regulam, quam proponit *Sanctus Augustinus* lib.4. de Baptismo cap.24. *Id, quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum certissimè creditur*. Hæc *Bollandi* opinio de institutione festivitatis Purificationis Beatę Mariæ si Lectori non arrideat, aliam pervulgatam, quam docet *Baronius*, amplecti poterit, nàm cùm de illius festivitatis institutione sileat Scriptura, & in antiquis Ecclesiæ monumentis, ac definitionibus expressa illius non fiat mentio, integrum est Lectori *Baronii*, aut *Bollandi* propugnare sententiam.

DIS-

DISSERTATIO DECIMA

Quoto anno ætatis suæ Christus Dominus fuerit baptizatus?

OBservandum est primò ad majorem celebris istius difficultatis elucidationem, distingui debere duplicem epocham Imperii Tiberii (quo imperante baptizatus est Christus Dominus) aliud siquidem est Imperium Tiberii, quod dicitur *Augustæum*, & aliud est Imperium Tiberii, quod dicitur *Proconsulare*. Epocha Imperii Augustæi Tiberii sumitur ab obitu Imperatoris Augusti, quandò videlicèt Tiberius, mortuo Imperatore Augusto, rerum potitus est, seu solus Imperii habenas moderari cœpit. Mortuus est autem Imperator Augustus Nolæ anno decimo quarto æræ vulgaris, seu anno Urbis Romæ conditæ 767. *Pompejo*, & *Apulejo* Consulibus, die 19. mensis sextilis, seu Augusti; postquam regnasset annis 57.quinque mensibus, & 4. diebus. Eodem igitur anno, quo vitâ functus est Imperator Augustus, cœpit Imperium Tiberii, quod vulgò dicitur *Augustæum*. Epocha Imperii Tiberii, quod dicitur *Proconsulare*, juxtà sententiam, quæ mihi videtur probabilior, auspicatur die 28. mensis Augusti anni quinquagesimi quarti Imperii Augusti, seu anni decimi æræ vulgaris, Urbis Romæ conditæ 763. *L. Cornelio Dolabella*, & *C. Junio Sylano* Consulibus. Id colligo ex testimoniis Historicorum, qui Annales Romanorum scripsere. Nàm primò: *Suetonius* cap. 21. de Tiberio hæc habet: *Dedicavit ædem Concordiæ, ac non multò post (lege per Consules lata ut provincias cum Augusto communiter administraret, simulque censum ageret) condito lustro in Illyricum profectus est*. Ædem Concordiæ dedicavit Tiberius mense Januario, seu 17. kalendas Februarii anni quinquagesimi quarti Imperii Augusti, seu anni decimi æræ vulgaris, & Urbis Romæ conditæ 763. teste *Ovidio* lib. 1. Fastorum. Cùm igitur affirmet *Suetonius*, non multò post illam dedicationem, lege per Consules latâ Tiberium æquali potestate Provincias cum Augusto administrare cœpisse, argumento est, Tiberium eodem anno, hoc est, quinquagesimo quarto Imperii Augusti, & anno decimo æræ vulgaris, fuisse ab Imperatore Augusto adscitum in consortium Imperii. Secundò, *Cornelius Tacitus* lib. 1. Annalium cap. 1. ait Tiberium ab Augusto adsumptum fuisse Collegam Imperii, & Consortem Tribunitiæ potestatis, atque ab eo per omnes exercitus ostentatum. Tertiò, *Dio Cassius* lib. 56. hæc de Tiberio scribit: *Tiberius ædem Concordiæ sacravit inscripto suo, & fratris Drusi vita pridèm functi nomi-*

nominibus. Et deindè agens de rebus gestis sub *M. Æmilio Lepido*, & *Statilio Tauro* Consulibus: *Tiberius*, inquit, *& Germanicus, cui Proconsulare erat Imperium, impressionem in Germaniam fecerunt*. Constat autem Æmilium Lepidum, & Statilium Taurum fuisse Consules anno quinquagesimo quinto Imperii Augusti, seu anno undecimo æræ vulgaris, & Urbis Romæ conditæ 764. Undè manifestò sequitur, Tiberium anno superiori, seu quinto kal. Sept. anni decimi æræ vulgaris, Imperii verò Augusti quinquagesimi quarti factum fuisse consortem, & collegam Imperii. Nec enim *Dio* appellaret Tiberium *Proconsulem* initio anni æræ vulgaris undecimi, si quinto tantùm kal.Septemb. ejusdem anni proconsulare Imperium accepisset, eo magis quo expeditio in Germaniam à Tiberio anno undecimo æræ vulgaris finita fuit nono kal. Octobris, in quam diem natale Imperii Augusti incidit, sicut optimè observat doctissimus *Pagius* in dissertatione hypparicâ, idest, de Consulibus Cæsareis. Quintò: *Vellejus Paterculus* lib.2. cap. 121. de Tiberio scribit, Senatum,Populumque Romanum, postulante patre ejus (Augusto) ut æquum ei jus in omnibus provinciis, exercitibusque esset, quàm erat ipsi, decreto fuisse complexum. Denique *Plinius* lib.14. cap. ult. & *Suetonius* cap. 42. Tiberium *Principem* appellant, quandò Pisonem in potatione cum ipso pernoctantem ad Præfecturam Urbis Romæ delegit. Hic autem Piso, teste *Cornelio Tacito* lib. 6. Annal. cap. 2. viginti per annos pariter probatus obiit *CN. Domitio, & Scriboniano Consulibus*. Hi autem fuerunt Consules anno æræ vulgaris trigesimo secundo, & Urbis Romæ conditæ 785. ex quo annorum numero si viginti eximas annos, comperies Tiberium jam anno duodecimo æræ vulgaris, & Urbis Romæ conditæ 765. *Principem*, seu Imperii consortem, & collegam fuisse. Suspicatur quidem *Justus Lipsius* in suis ad sextum *Taciti* librum annotationibus, mendum inesse huic *Taciti* loco ex notis geminatis, & pro *decem* irrepsisse *viginti*, sed hanc meram, & inanem esse conjecturam ostendit doctissimus *Pagius* in Critica Annalium Baronii ex lectione omnium codicum *Cornelii Taciti*.

Ex his ergo clarissimis Romanæ historiæ Scriptorum testimoniis, quibus nemo fidem derogare potest, colligo Tiberium fuisse consortē, & collegam Imperii renunciatum anno Imperii Augusti quinquagesimo quarto, seù anno æræ vulgaris decimo, non verò undecimo, ut *Marcus Antonius Capellus* in dissertat. de anno Passionis Christi cap. 5. & *Henschenius* in expositione veterum Catalogorum Pontificum arbitrati sunt; neque etiam anno duodecimo æræ vulgaris, sicut sentiunt *Petavius* lib. 2. de doct. temp. cap.7. *Usserius* in Annal. veteris Testamenti, & *Tilmontius* not.4.in hist.Imper. Nec sanè video quâ ratione doctissimus *Pagius* ab hac certissima Imperii Proconsularis

laris Tiberii epocha, quam in *sua dissertatione hyppatica* multis ſtabilierat argumentis, poſteà in ſua Critica Annalium Baronii receſſerit, & exordium Imperii Proconſularis Tiberii retulerit ad annum quinquageſimum quintum Imperii Auguſti, ſeù ad annum undecimum æræ vulgaris.

Obſervandum ſecundò, quosdam eſſe etiam primi ſubſellii Chronologos, qui docent Chriſtum natum eſſe die 25. menſis Decembris anni quadrageſimi Imperii Auguſti, eumque ad Baptiſmum acceſſiſſe die 6. Januarii anni decimi ſexti Imperii *Auguſtaei* Tiberii, ex quo inferunt Chriſtum baptizatum fuiſſe anno ætatis ſuæ trigeſimo quarto ineunte, nàm ab anno quadrageſimo Imperii Auguſti uſque ad annum decimum ſextum Imperii *Auguſtaei* Tiberii totidem anni interceſſerunt, ſicut fatentur omnes ad unum Chronologi. Verùm hæc conjectura, quæ prima fronte plauſibilis, & ad perſuadendum efficax eſſe videtur, nihilo ſeciùs facilè admodum ſolvi poteſt, ſi ſemel admittatur duplex Imperii Tiberii epocha, videlicèt epocha ejus Imperii *Auguſtaei*, quod, ut mox expoſuimus, auſpicatur anno decimo quarto æræ vulgaris, hoc eſt immediatè poſt obitum Imperatoris Auguſti, & epocha illius Imperii *Proconſularis*, quod exordium habuit die 28. menſis Auguſti anni quinquageſimi quarti Imperii Auguſti, ſeù anni decimi æræ vulgaris. Admiſſa autem ſemel geminâ Imperii Tiberii epochâ dicendum eſt, Chriſtum non fuiſſe baptizatum die 6. Januarii anni decimi ſexti Imperii *Auguſtaei* Tiberii, (alioqui Chriſtus fuiſſet baptizatus anno ineunte trigeſimo quarto ætatis ſuæ, ut volunt illi Chronologi) ſed dicendum eſt, Chriſtum fuiſſe baptizatum die ſextâ Januarii anni decimi ſexti Imperii *Proconſularis* Tiberii, qui annus Imperii Proconſularis Tiberii concurrit cum anno trigeſimo ineunte ætatis Chriſti, ſicut hoc argumento breviter demonſtro. Chriſtus natus eſt anno quadrageſimo Imperii Auguſti, quadriennio ſolido antè æram vulgarem, Tiberius autem Imperium *Proconſulare* obtinuit, ſeu Imperii Conſors, & Collega ab Auguſto Imperatore fuit declaratus die 28. menſis Auguſti anni decimi æræ vulgaris, ut anteà diximus, undè ſequitur die 28. menſis Auguſti anni ejusdem æræ vulgaris vigeſimi quinti cœpiſſe annum decimum ſextum Imperii *Proconſularis* Tiberii. Cùm igitur Chriſtus, juxtà probabiliorem Chronologorum, quam ſequor, ſententiam, acceſſerit ad Baptiſmum die 6. Januarii anni decimi ſexti Imperii *Proconſularis* Tiberii, Sole clarius eſt, ipſum fuiſſe baptizatum ineunte anno vigeſimo ſexto æræ vulgaris, cui anno æræ vulgaris vigeſimo ſexto ſi addas quadriennium ſolidum, quo, ut ſuperiùs probatum eſt, natale Chriſti antevertit exordium æræ vulgaris, comperies Chriſtum fuiſſe baptizatum anno ineunte ætatis ſuæ trigeſimo. Quæ ſententia,

ſicut conſtabit ex his, quæ deinceps dicturus ſum, Scripturæ ſacræ, Conciliorum, Sanctorumve Patrum nititur teſtimoniis, eique ſuffragatur perpetua traditio Eccleſiaſtica. His itaque prælibatis.

Dico: *Chriſtum fuiſſe baptizatum anno ætatis ſuæ ineunte trigeſimo, anno decimo ſexto Imperii Proconſularis Tiberii, anno vigeſimo ſexto æræ vulgaris, anno Juliano ſeptuageſimo primo, anno Urbis Romæ conditæ ſeptingenteſimo ſeptuageſimo nono, anno ſecundo Olympiadis ducenteſimæ primæ, anno periodi Julianæ quater milleſimo ſeptingenteſimo trigeſimo nono, Conſulibus CN. Lentulo Getulico, & C. Calviſio Sabino.*

Probatur primò auctoritate Scripturæ ſacræ *Lucæ* cap. 3. *Cùm autem baptizaretur omnis populus, & Jeſu baptizato, & orante, apertum eſt Cœlum: & deſcendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum, & vox de Cœlo facta eſt: Hic eſt Filius meus dilectus, in te complacui mihi: & ipſe Jeſus erat incipiens quaſi annorum triginta.* Quæ quidem *Sancti Lucæ* verba adeò perſpicua ſunt, ut illi, qui ultrà trigeſimum Chriſti annum, Baptiſma ipſius differunt, apertè verbis Euangeliſtæ vim inferre videantur. Certè, velint nolint, inficias ire non poſſunt adverſarii, ſententiam noſtram magis congruere verbis *Sancti Lucæ*. Nàm ſi Chriſtus, uti aſſerimus, anno ineunte ætatis ſuæ trigeſimo fuit in Jordane baptizatus, congrua, & appoſita erit Euangeliſtæ locutio: *Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi annorum triginta*; at ſi Chriſtus, quandò acceſſit ad Baptiſmum, jàm trigeſimum expleviſſet annum, vel, ut alii volunt, trigeſimum tertium; incongruum planè, & inuſitatum loquendi modum uſurpaſſet ſacer Euangeliſta, ut nemo non videt.

Reſpondent primò adverſarii: hæc *S. Lucæ* verba: *Et Jeſus erat incipiens quaſi triginta annorum*, eſſe referenda non ad annum ætatis Chriſti, quandò acceſſit ad Baptiſmum, ſed ad miniſterium Chriſti, qui tunc quaſi incipiebat palàm prodire, & Meſſiam agere, ut notarunt *Sanctus Juſtinus* in dialogo cum Tryphone, *Origenes*, *Beda*, *Euthymius*, & alii.

Sed hæc reſponſio non juvat, ſed potiùs adverſariorum ſententiam penitùs evertit. Conſtat enim ex tribus Euangeliſtis *Matthæo*, *Marco*, & *Luca*, Chriſtum prædicationis miniſterio eo duntaxàt anno incumbere cœpiſſe, quo fuit à Joanne in Jordane baptizatus, ſi ergo Chriſtus, fatentibus ipſiſmet adverſariis, ineunte tantùm anno ætatis ſuæ trigeſimo prædicationis miniſterium exorſus eſt, ſequitur illum eodem itidem anno fuiſſe baptizatum.

Reſpondent ſecundò: Illam particulam, *quaſi*, quâ utitur Euangeliſta *Lucas*, non determinare quotum annum ageret Chriſtus quandò baptizatus eſt, quia, inquiunt, particula illa, *quaſi*, ſemper permittit libertatem aliquid addendi, præſertim dùm præfigitur numeris

ris rotundis, alioquin frustrà apponeretur. Sic ex. gr. apud *Matth.* cap. 17. & apud *Marcum* cap. 9. legitur Christum *post dies sex*, ab instituto scilicet sermone, esse transfiguratum; *Lucas* tamen cap. 9. refert id factum esse post *ferè dies octo*. Non cogit itaque illa particula *quasi*, quam adhibet *Sanctus Lucas*, ut Jesum annos præcisè triginta, & non paulò plures natum fuisse credamus, quando in Jordane fuit à Joanne baptizatus.

Verùm nutat illa responsio, nàm *Sanctus Lucas* non solùm dicit Christum fuisse *quasi* triginta annorum, quandò baptizatus est (si enim hoc tantummodò diceret, particula illa, *quasi*, quâ utitur, aliquam permitteret libertatem addendi unum, aut alterum annum numero rotundo triginta annorum, quem ibi sacer Euangelista assignat ætatis Christi) at *Sanctus Lucas* dicit, quod Christus *erat incipiens quasi triginta annorum*, quandò fuit baptizatus, ubi *τό incipiens* determinat ætatem Christi, dùm accessit ad Baptismum ad annum trigesimum, eumdemque incipientem, ac subindè excludit libertatem addendi aliquot annos numero rotundo triginta annorum ætatis Christi à sacro Euangelista præfixo. Præterquàm quod, etiamsi hæc particula, *quasi*, quam *Sanctus Lucas* usurpat, libertatem permitteret non nihil addendi numero rotundo triginta annorum, indè tamen evinci nequaquàm posset, Christum fuisse baptizatum anno ætatis suæ trigesimo quarto, sicut autumant nonnulli recentiores Chronologi, tantam siquidem latitudinem pati haùd possunt hæc *S. Lucæ* verba, *erat Jesus incipiens quasi triginta annorum*. Quapropter, ut cordatè fatear, non video quo pacto cum illis *S. Lucæ* verbis, quibus nullam noctem, nullam inesse obscuritatem puto, conciliari possit horum Auctorum sententia, qui docent Christum, anno ineunte ætatis suæ trigesimo quarto, fuisse baptizatum.

Probatur secundò auctoritate Conciliorum, & SS. Patrum. *Concilium Neocæsariense* celebratum anno 314. sanxit canone 11. *ut nullus ordinetur Presbyter antè annos triginta, etiamsi fuerit homo valdè dignus, quia Dominus Jesus Christus in anno tricesimo & baptizatus est, & cœpit docere.* Idem unanimi consensu tradunt SS. Patres, *Justinus* in dialogo cum Tryphone Judæo, *Clemens Alexandrinus* lib. 1. Stromatum, *Irenæus* lib. 2. de Hæresibus cap. 28. *Eusebius Cæsariensis* lib. 1. histor. Eccles. cap. 10. *Chrysostomus* homiliâ super hæc verba: *Exiit edictum à Cæsare Augusto*; *Augustinus*, qui etiam affirmat se Euangelicâ auctoritate tenere Christum fuisse baptizatum anno ætatis suæ trigesimo; *Hieronymus* in cap. 1. Ezechielis, ubi hæc habet: *Illud quoque intelligendum, quod tricesimo ætatis suæ anno Dominus ad Baptisma venerit in quarto mense, qui apud nos vocatur Januarius, & est in anni primus exordio, præter Nisan mensem novorum, in quo Pascha cele-*

celebratur. Apud Orientales enim populos post collectionem frugum, & torcularia, quandò decimæ deferebantur in templum, October erat primus mensis, & Januarius quartus. Quintum autem diem mensis adjungit, ut significet Baptisma, in quo aperti sunt Christo Cœli; & Epiphaniorum dies hucusque venerabilis est. Non, ut quidam putant, natalis in carne, tunc enim absconditus est, & non apparuit: quod huic tempori congruit, quandò dictum est: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Denique *S. Thomas*, qui à traditione SS. Patrum ne latum quidem unguem unquàm descivit, 3.p. qu.39. art.3. probat Christum fuisse convenienter baptizatum anno ætatis suæ tricesimo: *Quia*, inquit, *Christus baptizabatur quasi ex tunc incipiens docere, & prædicare, ad quod requiritur perfecta ætas, qualis est triginta annorum: undè legitur* Genes. cap.41. *quod triginta annorum erat Joseph, quandò accepit regimen Ægypti: similiter etiam* 2. Reg. cap. 5. *legitur de David, quod triginta annorum erat cùm regnare cœpisset. Ezechiel etiam in trigesimo anno cœpit prophetare, ut habetur* Ezech. cap.1. Hactenùs S.Thomas.

Diluuntur objectiones.

Arguitur primò: Epocha Imperii *Proconsularis* Tiberii est planè commentitia; ergo falsum est Christum fuisse baptizatum anno decimo sexto Imperii *Proconsularis* Tiberii. Prob. ant. tàm Latini, quàm Græci Romanæ Historiæ Scriptores annos Tiberii numerarunt ab obitu Imperatoris Augusti, scilicet *Suetonius* in *Octavio*, *Cornelius Tacitus* in suis Annalibus, *Victor* uterque, *Dio Cassius* lib.58. *Josephus* lib.2. de bello Judaico cap. 8. & multi alii. Quì ergo verisimile est *S. Lucam*, repudiatâ vulgatâ, publicâque Imperii Tiberii epochâ, quæ ab omnibus id ætatis Historicis summo consensu usurpata omnem Imperii Orbem impleverat, sequi voluisse aliam Imperii Tiberii epocham obscuram, ignotam, & antè se à nullo prorsùs adhibitam, qualis est illa Imperii *Proconsularis* Tiberii epocha recens à Chronologis excogitata?

Respondeo: Nec fictitiam, nec obscuram, ignotamve fuisse Imperii *Proconsularis* Tiberii epocham. Primò, quia historiæ Romanæ Scriptores, quorum testimonia superiùs laudavi, disertè profitentur Tiberium ante obitum Augusti fuisse ab ipso in consortium Imperii adsumptum. Quid ergo vetat quominus Imperii Tiberii exordium arcessamus ab eo tempore, quo factus est ab Augusto consors & collega Imperii? Nam si inter historiæ Romanæ Scriptores nonnulli sunt, qui Augusti Imperium ordiuntur ab illo anno, quo Julius Cæsar ejus avunculus in Senatu est occisus, alii ab ejus primo Consulatu, quem anno sequenti iniit, alii denique à victoria Actiaca, in qua Anto-

tonium, & Cleopatram devicit, quorsùm similiter Tiberio non poterit duplex Imperii tribui initium, unum videlicet ab obitu Augusti, alterum verò ab eo anno, quo consors & collega Imperii fuit declaratus? Secundò, hanc Imperii *Proconsularis* Tiberii epocham olim non fuisse ignotam, ex eo maximè colligitur, quod *Clemens Alexandrinus* lib. 1. stromatum versus finem annos Imperatorum recensens, primùm Tiberio tribuit annos Imperii viginti duos, & aliquot menses, deindè secundùm aliorum Historicorum calculum tribuit illi viginti sex Imperii annos, cum sex mensibus & diebus novemdecim, ex quo evidenter apparet: duplicem antiquitùs fuisse Tiberii Imperii epocham, quâ ante *Clementem Alexandrinum* utebantur passim Scriptores: unam annorum 22. & aliquot mensium, quot videlicet Tiberius solus imperavit ab obitu Augusti, & aliam epocham annorũ 26. quot nimirùm imperavit Tiberius ab anno, quo ab Augusto factus est consors & collega Imperii. Tertiò *S. Lucas* cap. 3. postquàm præmisit anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæsaris factum esse Verbum Domini super Joannem Zachariæ filium in deserto, subdit infra, quod *Jesus erat incipiens quasi annorum triginta*, quando anno sequenti, seu decimo sexto Imperii Tiberii accessit ad baptismum. Ex quo sic argumentum conficio: Christus, juxtà *S. Lucam*, baptizatus est anno ineunte ætatis suæ trigesimo: atqui annus decimus sextus Imperii Tiberii ab obitu Augusti non concurrit cum anno ætatis Christi trigesimo, sed trigesimo quarto, ergo Christus, juxtà *S. Lucam*, non fuit baptizatus anno decimo sexto Imperii Tiberii ab obitu Augusti, sed potiùs anno Tiberii Imperii *Proconsularis* decimo sexto, qui reverà concurrit cum anno æræ vulgaris vigesimo sexto, & cum anno ineunte ætatis Christi trigesimo. Patet itaque *S. Lucam*, in describenda historia Christi, & in condendis Ecclesiæ nascentis annalibus, sequutum fuisse Tiberii Imperii Proconsularis epocham, non verò epocham illius Imperii *Augustæi*, idest, ab obitu Augusti.

Id etiam luculentèr confirmari potest ex traditione, quæ olim obtinuit apud antiquos Ecclesiæ Patres *Tertullianum, Lactantium, Augustinum, Hieronymum, Severum Sulpitium*, aliosque penè innumeros, quorum testimonia citat *Bollandus* in Diatriba præliminari tomi primi mensis Aprilis. Ea itaque apud antiquos Patres vigebat traditio, Christum mortuum esse anno vigesimo nono æræ vulgaris, seu anno decimo quinto Imperii Tiberii ab obitu Augusti, duobus geminis Consulibus. Hæc autem epocha de morte Christi huic anno præfixa, adeò certa antiquis Patribus, & Ecclesiasticis Scriptoribus visa est, ut nonnulli inter eos maluerint totum vitæ Christi cursum triginta annis circumscribere, quàm ab illa epocha de morte Christi sub duobus geminis Consulibus ne latum quidem unguem desciscere.

Porrò

Porrò, si annus decimus quintus Imperii Tiberii, quo *S. Lucas* dicit: *Factum fuisse Verbum Domini super Joannem in deserto*. Esset annus decimus quintus Imperii Tiberii ab obitu Augusti, sicut contendunt adversarii, in manifestum errorem impegissent omnes illi antiqui; dum Christi obitum consignarunt anno decimo quinto Imperii Tiberii ab obitu Augusti, seu anno vigesimo nono æræ vulgaris, duobus geminis Consulibus; mortem siquidem Christi illigassent eidem anno, seu anno decimo quinto Imperii Tiberii ab obitu Augusti, quo *Lucas* scribit: Joannem suum exorsum esse ministerium. Absurdum autem est, & à veritate penitùs alienum asserere Christum mortuum esse eodem anno, quo Joannes Baptista suum auspicatus est ministerium. Ut igitur à tàm gravi errore vindicentur illi antiqui Patres, quibus longè melius quàm nobis explorata fuit traditio Ecclesiæ, necesse est ut dicamus illos non aliâ ratione obitum Christi consignasse anno decimo quinto Imp. Tiberii ab obitu Augusti, seu anno æræ vulgaris vigesimo nono, sub Consulatu duorum geminorum, nisi quia compertum habebant *S. Lucam* Tiberii Imperii Proconsularis epocham fuisse secutum, ac subindè annum illum decimum quintum, quo, ut scribit *S. Lucas* cap. 3. ministerium suum Joannes orsus est, non esse annum decimum quintum Tiberii Imperii ab obitu Augusti, sed potius annum decimum quintum Tiberii Imperii Proconsularis. Nisi hunc in modum exponantur antiqui Patres, & Scriptores Ecclesiastici, haud dubiè cum *S. Luca* adversâ fronte pugnare invenientur, & ab errore, in consignando anno mortis Christi, liberari non poterunt. Plura hac de re legi possunt apud *Georgium Hervvartum* in sua nova, & veteri Chronologia, apud *Paulum Pezron* in suis vindiciis antiquitatis temporum, apud *Bollandum* in Diatriba præliminari in catalogos veteres Romanorum Pontificum ad tom. 1. Aprilis, apud *Pagium* in critica Baronii, & denique apud *Schelstratum* in lib. 1. de antiq. Eccl. illustr.

Arguitur secundò: Ex pluribus momentis evinci potest Tiberium, vivente adhuc Augusto non fuisse Imperatorem consalutatum, ergo admitti non debet hæc Tiberii Imperii Proconsularis epocha. Prob. ant. Primò, quia si Tiberius, vivente adhuc Augusto, fuisset Imperator salutatus, procul dubio *Livia*, mater Tiberii non fuisset post excessum Augusti tantopere sollicita pro Tiberio; narrat quippe *Tacitus* lib. 1. annalium cap. 5. quod Tiberio absente *acribus custodiis domum, & vias sepsit*, Livia, *donec Tiberius advenisset, ac tum simul excessisse Augustum, & rerum potiri Neronem fama tulit*. Nulla profectò Liviæ post obitum Augusti timendi causa fuisset, si Tiberius, vivente adhuc Augusto, imperium jam fuisset adeptus. Secundò, si Tiberius, superstite adhuc Augusto, consors & collega Imperii esset factus, necesse non fuisset, ut post obitum Augusti Senatus sollicitaret Tiberium

rium ad Imperium suscipiendum, sicut refert Suetonius *in Tiberio*, ubi ait, quod Tiberius quasi coactus, & querens miseriam & onerosam servitutem recepit Imperium. *Cornelius* etiam *Tacitus* lib. 1. annalium scribit Tiberium de Imperii magnitudine differentem modestè affirmasse: *Solam Divi Augusti mentem tantæ molis capacem: se in partem curarum ab illo vocatum experiendo didicisse, quàm arduum, quàm subjectum fortunæ regendi cuncta onus; proindè in Civitate tot illustribus viris subnixa, non ad unum omnia deferrent; plures faciliùs munia Reipublicæ societatis laboribus executuros*. Idem de Tiberio affirmat *Vellejus Paterculus* lib.2. Denique, si Tiberius, vivente adhuc Augusto, Imperator est salutatus, quare igitur post obitum Augusti Consules *Sextus Pompejus*, & *Sextus Apulejus* dicuntur primi, qui in verba Tiberii juraverint teste *Cornelio Tacito* lib. 1. annal. cap.7? Quare etiam Principatus, quem post mortem Augusti iniit Tiberius, à *Tacito* lib. 1. annal. cap.6. *Novus Principatus* appellatur? *primum facinus*, inquit Tacitus, *novi Principatus fuit, posthumi Agrippæ cædes: quem ignarum inermemque, quamvis firmatus animo Centurio ægrè confecit*. Ex his ergo apparet: Tiberium, superstite adhuc Augusto, Imperium non fuisse adeptum.

Respondeo: vanas & inanes prorsùs esse illas conjecturas, quæ petuntur ex sollicitudine Liviæ post obitum Augusti, ex cunctatione Tiberii, ejusque in speciem in Senatu Imperii detrectatione: nam primò, nemini mirùm videri debet, quod *Livia* mater Tiberii paululùm temporis celaverit mortem Augusti, metueritque ne Tiberius summâ rerum potiretur. Nec etiam mirum, quod Tiberius in Senatu dissimulare ac tergiversari visus sit in suscipiendis habenis Imperii: nam probè sciebant *Livia* & *Tiberius* Germanicum non solùm legiones, & immensa sociorum auxilia in manu & potestate habere, verùm etiam totius populi Romani favorem & benevolentiam sibi arctissimè devinxisse, adeò ut fuerint, qui promptos se se ostentavere, *si Germanicus vellet Imperium*, ut inquit *Tacitus* lib. 1. annal. quod & *Vellejus Paterculus* lib.2. confirmat. Hinc metus Tiberii, hinc sollicitudo Liviæ, unde in tali oratione Tiberii *plus dignitatis*, teste Tacito, *quàm fidei erat*. Sed præstat auscultare *Suetonium*, qui in Tiberio cap.25. Tiberianæ dissimulationis causam his verbis detegit. Cunctandi *causa erat metus undique imminentium discriminum: ut sæpè Lupum se auribus tenere diceret*, Tiberius, *nam & servus Agrippæ, Clemens nomine, non contemnendam manum in ultionem Domini comparat: & L. Scribonius Libo vir nobilis res novas clam moliebatur, & duplex seditio militum in Illyrico & in Germania exorta est . . . . . . quidam etiam Principem detrectabant non à se datum: summaque vi Germanicum, qui tum iis præerat, ad capessendam Rempublicam perurgebant, quam-*

quam obfirmatè resistentem . . . . . . simulavit Tiberius valetudinem, quo æquiore animo Germanicus celerem successionem, vel certè societatem opperiretur. Quæ postrema *Suetonii* verba, *vel certè societatem opperiretur*, notatu dignissima sunt, ait Cl. *Pagius* in critica Baronii, nam si nullus antehàc in societatem Imperii fuisset assumptus, vana profectò & ridicula fuisset hæc Tiberii simulatio.

Detectâ germanâ Tiberianæ tergiversationis causâ, concidit & in auras evanescit puerilis illa declamatio, quam novis tibiis decantat *Samuel Basnagius* in suis exercitationibus Historico-criticis, ut Tiberii Imperii Proconsularis epocham evertat. Si Tiberius, inquit *Basnagius*, verè Imperii Collega fuisset, eo loci res ejus erant in Imperio Romano, quo hodiè in Imperio Germanico est status Regis Romanorum. Fingemus ne animo & cogitatione, Electores, Principesque Imperii, post defunctum Cæsarem, precibus adire Regem Romanorum, in questus, lachrymas, vota effundi ad Deum, ad effigiem defuncti, ad genua ipsius manus tendere, ut decessoris thronum, munusque occupet? An non preces illæ Senatus versæ ad Tiberium apertè indicant Tiberium non fuisse verè Imperii Collegam, quo titulo, mox defuncto decessore, nullius ope, sed vi solâ dignitatis olim adjunctæ ad Imperium Augustæum ascendisset. Hactenùs *Basnagius*, cujus declamationi nihil ponderis, sed inanis tantùm verborum sonitus inest. Nam ideò necesse non est, ut Electores, Principesque Imperii, post defunctum Cæsarem, adeant Regem Romanorum, eumque ad thronum decessoris ascendendum sollicitent, quia ille, qui semel Romanorum Rex electus est, non detrectat, post obitum Cæsaris, suscipere Imperium; at si quis Romanorum Rex electus vellet post mortem Cæsaris abdicare se Imperio, diceretque se Imperialis dignitatis oneri ferendo parem non esse, procul dubio Electores, Principesque Imperii ipsum adirent, & quà precibus, quà consiliis ipsum sollicitarent ad Imperium capessendum. Sic similiter Senatus Romanus Tiberio addictus eum ad Reipublicæ Imperium, post obitum Augusti, suscipiendum sollicitavit, vel quia Tiberius visus est post obitum Augusti, præ nimia modestia, quam tamen in speciem tantummodò affectabat, abdicare se Imperio, quod jam vivente Augusto fuerat adeptus, vel quia propter favorem ac suffragia Populi Romani, quæ sibi ob ingenitam morum probitatem promeritus fuerat *Germanicus*, consultò dissimulabat tanto in discrimine rerum suscipere Imperium; vel quia denique Tiberius imitandum sibi proposuit exemplum *Augusti*, qui, ut narrant Historici, quò magis firmaret Imperium sibi omnium suffragiis adjudicatum, illud ægrè se suscipere simulavit, & tantùm in decennium assumpsit, quo exacto, accedente denuò Senatus, populique Romani consensu, in quinquennium prorogavit,

gavit, denique in plura rursùs decennia tenuit. Ex quo, ut tradit *Dio* lib.53. *Quinquennalia, decennalia, quindecennalia, vicennalia* Imperatorum originem habuerunt, de quibus accuratè differit *Pagius* in sua dissertatione hyppatica.

Quod spectat novum Principatum, quem Tiberio post obitum Augusti tribuit *Cornelius Tacitus*, dico: novum illum Principatum non officere priori Principatui, quem vivente adhuc Augusto obtinuit Tiberius. Nam cùm Tiberius post obitum Augusti solus Imperium moderari cœperit, potuit *Cornelius Tacitus* novam ab obitu Augusti epocham Principatus Tiberii inire, non secùs ac quidam historiæ Romanæ Scriptores novam Imperii Augusti epocham inchoarunt à pugna Actiaca, quamvis constet Augustum ante pugnam Actiacam Imperium suscepisse. Hinc, quando *Cornelius Tacitus* ait: Sextum Pompejum, & Sextum Apulejum (qui fuerunt Consules anno æræ vulgaris decimo quarto) primos fuisse, qui in verba Tiberii jurarunt, nihil aliud vult, quàm prædictos Consules primos fuisse, qui, ineunte novo Principatu Tiberii ab obitu Augusti, jurarunt in verba Tiberii, quod sanè non impedit, quominùs alii Consules in priori Principatu Tiberii, quando videlicet ab Augusto in consortium Imperii adscitus est, in illius verba jurarint.

Arguitur tertiò: si Tiberius, vivente adhuc Augusto, fuisset Imperator consalutatus, sequeretur Augustum, & Tiberium Rempublicam simul gubernasse: atqui id apertè historiæ repugnat; *Spartianus*, siquidem in *Hadriano* loquens de *M. Aurelio*, & *L. Vero*: hæc habet: *Hi sunt qui posteà duo paritèr Augusti Primi Rempublicam gubernarunt*. Si ergò, teste Spartiano, *M. Aurelius*, & *L. Verus*, qui longè post Augustum, & Tiberium imperarunt, duo Augusti, seu duo primi Imperatores fuerunt, qui Rempublicam simul gubernarunt, nullo pacto dici potest Augustum, & Tiberium simul Rempublicam administrasse.

Respondeo: hoc Spartiani testimonium sententiæ nostræ, ne leviter quidem adversari. Nam licèt asseramus Tiberium, vivente adhuc Augusto, fuisse consortem Imperii, Principem, & Imperatorem consalutatum, non tamen dicimus Tiberium, vivente adhuc Augusto, dignitatem Augustæam fuisse adeptum; constat si quidem Tiberium in Urbe, Imperii capite, se Augusto inferiorem gessisse, ac minori præditum fuisse authoritate, etsi extrà Urbem, seu Romam, in Provinciis, & in exercitibus pari dignitate polleret, ac ipse Imperator Augustus, quamvis igitur Tiberius, superstite adhùc Augusto, reverà extiterit consors, & collega Imperii, dici tamen non potest Augustum, & Tiberium, tanquàm duos paritèr Augustos Rempublicam gubernasse.

Arguitur quartò: ideò maximè Tiberius, vivente adhuc Augusto, fuiset Imperator consalutatus, quia tribunitiâ potestate, & Imperio proconsulari donatus est dum adhùc in vivis esset Augustus: atqui indè minimè evincitur Tiberium, superstite adhùc Augusto, fuisse reverà Imperatorem; ergò Tiberius, vivente adhùc Augusto, non fuit Imperator consalutatus. Prob. min. primò, quia *Germanico* Drusi filio proconsulare Imperium, postulante Tiberio, Senatus detulit, ut Auctor est *Tacitus* lib. 1. Annal. & tamen nemo dixerit Germanicum, vi illius Imperii proconsularis, fuisse Imperatorem. Secundò, *Vipsanius Agrippa* tribunitiam potestatem obtinuit, sicut testatur *Dio Cassius* lib. 54. & tamen Agrippa nunquàm Imperator fuit, neque propter illam tribunitiam potestatem Imperatorum Romanorum albo accensetur. Denique verè consors, & collega Imperii ille dicitur, qui non solùm in Provinciis, sed & in Italia, immò in Urbe, Imperii capite, munus exercet Eminentissimum, non precario quidem, sed perpetuo jure, & cui competit facultas deligendi viros ad capessendas, tàm in Urbe, quàm extrà Urbem, dignitates; cùm igitur Tiberius, superstite adhùc Augusto, supremam in Urbe non obtinuerit potestatem, sequitur illum, vivente adhùc Augusto, non fuisse verè consortem, & collegam Imperii.

Respondeo ad singula illa momenta, & ad primum dico: maximum esse discrimen inter Imperium proconsulare, quod Agrippæ, postulante Tiberio, concessum est à Senatu, & Imperium proconsulare, quod, vivente adhùc Augusto, fuit Tiberio adjudicatum. Nam Imperium proconsulare, quod Senatus concessit Agrippæ, fuit limitatum, & ad certas quasdam Provincias coarctatum, ut scribit *Tacitus* lib. 2. Annal. ubi asserit Germanico fuisse à Senatu permissas Provincias, *quæ mari dividuntur*. At verò Tiberius, vivente Augusto, obtinuit à Senatu Imperium proconsulare nullis extrà Urbem Romam limitibus circumscriptum, quò fit ut Tiberius, superstite Augusto, verè fuerit collega Imperii, & Imperatoris prænomine insignitus, sic enim appellatur à *Vellejo Paterculo* lib. 2. ubi postquàm sermonem habuit de rebus à Tiberio anno decimo æræ vulgaris gestis, hæc habet: *Eadem, & virtus, & fortuna subsequenti tempore ingressa animam Imperatoris Tiberii fuit, quæ initio fuerat.*

Ad secundùm, dico: Agrippæ ad quinquennium dumtaxàt delatam esse tribunitiam potestatem, teste Dione, sed nunquàm ipsi à Senatu concessum esse Imperium proconsulare, quale fuit Tiberio, unà cum potestate tribunitia, concessum, superstite adhùc Augusto. Quapropter licèt Agrippa tribunitiâ potestate decoratus non

non fuerit Imperator appellatus, Tiberius tamen qui Imperium proconsulare nullis extrà Urbem limitibus definitum unà cum potestate tribunitiâ, vivente adhùc Augusto, obtinuit, verè dictus est Imperator, seu consors, & collega Imperii.

Ad ultimum, dico: id discriminis fuisse inter Imperatorem, qui Augustæam dignitatem erat adeptus, seu qui *Augustus* dicebatur, & Imperatorem, qui necdùm *Augustus* appellabatur, licèt reverà esset consors, & collega Imperii declaratus; quòd Imperator qui *Augustus* dicebatur, supremâ tàm extrà Urbem, quàm in Urbe, Imperii capite, potestate præditus esset; Imperator verò, qui necdùm Augustæam dignitatem erat adeptus, seu qui nondùm Augustus dicebatur, summâ quidem extra Urbem Provincias administrandi potestate polleret, inferiorem tamen in Urbe, Imperii capite, auctoritatem obtineret. Cùm igitur Tiberius, vivente adhùc Augusto, dignitatem Augustæam non habuerit, idest *Augustus* non fuerit appellatus, sed solùm vi potestatis tribunitiæ, & Imperii proconsularis sibi à Senatu delati, nullisque extra Urbem limitibus definiti, simplicitèr Imperator diceretur, seu consors, & collega Imperii haberetur; mirum nemini videri debet, quod Tiberius, superstite Augusto, supremam in Urbe potestatem non obtinuerit. Plura de potestate Imperii *Proconsularis* (quale, vivente Augusto, fuit Tiberio concessum, & de potestate Imperii dicti *Augustæi*) legi possunt, apud *Pagium*, *Schelstratum*, & *Pezronum*, qui utriusque potestatis discrimen in suis lucubrationibus ità perdoctè exposuerunt, ut aliis, quibus de eo agendum esset, amplissimum otium fecerint.

Arguitur quintò: *Pilatus* administrabat Judæam, quandò Joannes Baptista munere suo fungi cœpit, dicit enim *S. Lucas* cap.3. *Anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam....... factum est verbum Domini, super Joannem, &c.* Atqui Pilatus anno decimo quinto Imperii proconsularis Tiberii, nondum Judæam administrabat; ergò S. Lucas secutus non est epocham Tiberii Imperii proconsularis. Probat. min. annus decimus quintus Imperii proconsularis Tiberii concurrit cum anno vigesimo quinto æræ vulgaris; atqui Pilatus Judæam nondum anno vigesimo quinto, immò, nec anno vigesimo sexto æræ vulgaris administrabat; ergò Pilatus anno decimo quinto Imperii proconsularis Tiberii Judæam nondùm administrabat. Prob. min. Pilatus, teste *Josepho* lib. 18. Antiq. cap. 5. postquam successit Valerio grato, Judæam decem annis administravit, quibus exactis, Romam jubente Vitellio profectus est responsurus apud Tiberium ad crimina ipsi à Judæis objecta, id autem contigit anno æræ vulgaris tri-

trigesimo sexto, nam Tiberius, dùm Romam Pilatus pervenit, jam è vivis excesserat; constat autem Tiberium objisse die 16. mensis Martii anni æræ vulgaris trigesimi septimi. Cùm igitur Pilatus per decem annos, ut ait Josephus, Judæam administraverit, eàque cesserit anno æræ vulgaris trigesimo sexto, necesse est, ut Pilatus Judæam administrare cæperit anno vigesimo septimo æræ vulgaris, alioquin si Pilatus Judæam administrare cępisset anno vigesimo quinto æræ vulgaris, eam non per decem, sed per duodecim annos administrasset, quod sanè veritati historiæ apertè repugnat.

Respondeo: Pilatum, Imp. proconsularis Tiberii anno decimo quinto, qui concurrit cum anno vigesimo quinto æræ vulgaris, Judæam administrare cæpisse, idque evinci posse ex Josepho, qui postquàm lib. 18. Antiq. cap. 5. dixit Pilatum, jubente Vitellio, Romam fuisse profectum, ut coràm Tiberio ad objecta sibi per Judæos crimina responderet, confestim subdit cap. 6. *Vitellium* in Judæam profectum pervenisse Hierosolyma in ipsa festivitate paschali, ubi à Judæis honorificentissimè exceptus, quò gratiam eis referret, ultrò remisit totum vectigal fructuum venalium, & stolam cum ornatu Pontificio permisit in templo asservari à Sacerdotibus, quæ prius à romano turris Antoniæ præfecto custodiebatur. Ex quo Josephi testimonio colligitur Vitellium, postquam jussisset Pilatum Romam proficisci, ejusque loco ad Judæam procurandam Marcellum misisset, Hierosolyma venisse in festivitate Paschali. Porrò Vitellius (ut probabiliùs censet *Usserius* in suis Annalibus) Hierosolyma venit anno trigesimo quinto æræ Christianæ; Siquidem postquàm anno trigesimo quarto æræ vulgaris consulatum gessisset, missus est à Tiberio anno sequenti, seu trigesimo quinto æræ vulgaris, proconsul in Syriam, & eodem anno accessit Hierosolyma in festivitate Paschali. Hoc igitur anno trigesimo quinto æræ vulgaris, antequam Hierosolyma in festivitate Paschali venisset *Vitellius*, jam *Pilatus*, juxtà *Josephum*, Judęâ excesserat, ac subindè cùm in Judęa administranda, teste eodem Josepho, decem exegerit annos, necessum est ut Pilatus Judęam administrare cęperit anno Jmperii proconsularis Tiberii decimo quinto, qui concurrit cum anno æræ vulgaris vigesimo quinto. Nulli autem mirum videri debet, quod Pilatus, qui ante Pascha anni trigesimi quinti æræ vulgaris jussus erat à Vitellio Romam proficisci, non húc tamen pervenerit nisi post Pascha anni ejusdem æræ vulgaris trigesimi septimi, & post obitum Tiberii: nulli, inquam, id mirum videri debet; potuit enim Pilatus malè sibi conscius moras consultò nectere degens in aliqua Urbe Syriæ, in eam spem erectus fore ut cunctando res suas accusas in melius promoveret, vel fortè adversis ventis impeditus est

est ne navigationem susciperet, suamque maturaret profectionem. His de causis Pilatus tardiùs Romam adventavit.

Ex dictis Lector advertere debet, doctrinam antiquorum Ecclesiæ Patrum asserentium Christum fuisse baptizatum anno duodecimo Imperii Tiberii, & mortuum anno decimo quinto ejusdem Imperii, nullam omninò mereri animadversionem, sed potius Scripturæ Sacræ consentaneam esse. Enim verò annus Imperii Tiberii duodecimus, quo antiqui illi Patres docent Christum esse baptizatum, non est annus Tiberii Imperii proconsularis duodecimus, sed est annus Tiberii Imperii Augustæi, seu ab obitu Augusti duodecimus, qui concurrit cum anno Tiberii Imperii proconsularis decimo sexto, & æræ vulgaris vigesimo sexto, quo anno, ut suprà ex S. Luca probatum est, Christus reverà fuit baptizatus. Similiter annus decimus quintus Imperii Tiberii, quò Christum in Crucem actum esse affirmant antiqui illi Patres, non est annus Imperii proconsularis decimus quintus, quo *Asinius Agrippa*, & *Cornelius Lentulus* processere Consules, sed est annus Tiberii Imperii Augustæi, seu ab obitu Augusti decimus quintus, qui connectitur cum anno decimo nono Tiberii proconsularis, & æræ vulgaris vigesimo nono, sub consulatu duorum geminorum, quo anno Christum verè fuisse cruci affixum, infrà in Dissertatione decima quinta commonstrabo. Id Lector obiter advertere debet contra quosdam recentiores Chronologos, qui liberiùs, quàm par esset, asserunt: antiquos Patres, in consignando anno baptismi, sicut & mortis Christi, errasse, eosque ex Cyclorum ignorantiâ non esse locutos ad regulam veræ, ac germanæ Chronologiæ tàm Sacræ, quàm Prophanæ.

QUÆRES PRIMÒ: *Quantùm temporis effluxerit à Joannis Baptistæ ministerio, usque ad baptismum Christi?*

Respondeo: Probabiliùs esse à Joannis Baptistæ ministerio, usque ad Christi baptismum, integrum fermè annum interfluxisse. Primò, quia ministerium Joannis, ante baptismum, & prædicationem Christi, non parvum spatium duravit, ut indicant hæc Pauli verba Actorum cap. 13. *Cùm impleret Joannes cursum suum dicebat: quem me arbitramini esse, non is ego sum, sed ecce venit post me cujus non sum dignus calceamenta pedum solvere*. Secundò, Christus ad baptismum priùs non accessit, quàm omnis populus à Joanne esset baptizatus, sicut narrat *S. Lucas* cap. 3. Joanni autem integri fermè anni spatio opus fuit ad baptizandam totam plebem, quam priùs vitæ suæ sanctitate ad salutarem pænitentiam provocare, suisque sermonibus ad suscipiendum baptismum disponere, ac præparare debuit. Standum est igitur sententiæ peritiorum hujus temporis Chronologorum, qui docent Joannem Baptistam anno decimo quin-

to

to Tiberii Imperii proconsularis suum exorsum fuisse ministerium, juxtà illud *Lucæ* cap. 3. *Anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæsaris, factum est verbum Domini super Joannem Zachariæ filium in deserto*, anno verò sequenti, seu decimo sexto Imperii proconsularis Tiberii, Christum fuisse in Jordane à Joanne baptizatum.

Hinc merito repudiari debet sententia *Sethi Calvisii* in sua Introductione ad Chronologiam c. 49. & *P. Bernardi Lamy* in sua Harmonia in Evangelia, asserentium, Christum Dominum fuisse baptizatum anno decimo quinto Imperii Tiberii ab obitu Augusti, & mortuum anno decimo nono ejusdem Imperatoris. Enim verò si Christus baptizatus esset anno decimo quinto Imperii Tiberii, & mortuus anno ejusdem Imp. decimo nono, Christus post susceptum baptisma, quinque celebrasset paschata, ut patet ex calculo annorum qui effluxerunt ab anno decimo quinto Imperii Tiberii, usque ad ejus annum decimum nonum: atqui tamen Christus, ut infrà ex Scriptura Sacra ostensurus sum, post susceptum baptisma, non quinque, sed quatuor tantum modò peregit Paschata; stare ergo nequit sententia *Sethi Calvisii*, & *Bernardi Lamy* qui baptismum Christi consignant anno decimo quinto Imperii Tiberii.

Præterea, non sibi constat *Bernardus Lamy*, ait enim Christum, post susceptum baptisma, per duos dumtaxàt annos, & sex circiter menses suum obijsse ministerium, & cruci deindè fuisse affixum. Ex quo infert Christum, post susceptum baptisma, tria tantùm peregisse Paschata. Quæro igitur ab illo Auctore, quo pacto hæc duo in ejus sententia conciliari possint? Primò, quod Christus fuerit baptizatus anno decimo quinto Imperii Tiberii, & mortuus anno decimo nono ejusdem Imp. Et secundò, quod Christus, post susceptum baptisma, compleverit suum ministerium spatio duorum annorum, & sex mensium? Hæc quippè duo, quæ docet ille Auctor, secum invicem pugnantia, nullâ ratione, meâ quidem sententiâ, conciliari possunt. Nam si Christus baptizatus est anno decimo quinto Imperii Tiberii, & mortuus anno ejusdem Imperatoris decimo nono, impossibile omninò est ut Christus, post susceptum baptisma, compleverit suum ministerium spatio duorum annorum, & sex mensium. Ab anno si quidem decimo quinto Imperii Tiberii, (quo *Bernardus Lamy* supponit Christum fuisse baptizatum,) usque ad annum decimum nonum Imp. Tiberii (cui idem Auctor illigat mortem Christi) non duo tantùm anni & sex interfluxerunt menses, sed quatuor integri recensentur anni, & aliquot menses. Manifestâ ergò contradictione se se involuit *Bernardus Lamy*, aut saltem secum ipse non satis consentit, dum ex una parte affirmat Christum fuisse baptizatum anno decimo quinto Imperii Tiberii, & mortuum anno

anno ejusdem Imp. decimo nono, & ex alia parte asserit Christum, post susceptum baptisma, spatio duorum annorum, & sex mensium suum complevisse ministerium, atque post tria celebrata Paschata in crucem actum esse.

QUÆRES SECUNDÒ: *An reverà Christus fuerit baptizatus die sexta Januarii?*

Respondeo: Christum, juxtà perantiquam, & constantem Sanctorum Patrum sententiam, fuisse baptizatum die sexta Januarii, idque profiteri, & singulis annis canere Ecclesiam die sexta Januarii, quæ hac potissimùm de causa ab antiquis Θεοφάνια dicta est, quòd in baptismo Christi Sanctissima Trinitas specie quadam sensibili innotescere voluerit. Cùm igitur Ecclesia memoriam baptismi Christi singulis annis die sextâ Januarii recolere soleat, nullus dubito quin hac die Christus fuerit à Joanne baptizatus, alioquin Ecclesia celebritati hujusce mysterii aliam destinasset diem, maximè cùm (teste doctissimo *Tilmontio* nota 16. Documentorum pro Hist.Eccl. tom.1.) diei baptismi Christi faciliùs, & certiùs notitiam habere potuerit Ecclesia, quàm ipsius ortus. Unus inter Sanctos Patres *Epiphanius* censet, in Alogorum hæresi, Christum fuisse baptizatum die duodecima mensis Ægyptiorum dicti *Athyr*, cujus dies duodecima respondet diei octavæ mensis Novembris; Sed hæc Sancti Epiphanii sententia, nunc penitùs exolevit, eamque perperàm *P. Bernardus Lamy*, vir cæteroquin doctissimus, in suo apparatu pagina 207. Ecclesiæ traditioni præponendam esse duxit, sic enim loquitur: *Igitur cùm non omninò videatur repudianda opinio Sancti Epiphanii, & multa concurrant quibus conjecturam facimus non multò post dies festos expiationis, & tabernaculorum, collatum baptismum Christo à Joanne in populi Judaici concursu, ultrò statuerem pro die hujus baptismi diem octavam Novembris, quoniam dies aliqua statuenda est.* Rejectâ itaque illius Auctoris conjecturâ, quæ Ecclesiæ, & Sanctorum Patrum traditioni adversatur, dicendum est Christum fuisse à Joanne in Jordane baptizatum die sextâ Januarii anni Tiberii Imperii proconsularis decimi sexti.

DISSERTATIO UNDECIMA

De circumstantiis Baptismi Christi, & de illius vita ante Baptismum.

Cum appeteret tempus, quo veteris legis ceremoniæ essent abrogandæ, figuræ tollendæ, umbræ dissipandæ, synagoga sepelienda, totumque genus humanum per doctrinam Christi innovandum; præmissus est Joannes Baptista Christi Prodromus, qui, ut eleganter ait *Tertullianus* libro 4. contrà Marcionem cap. 33. fuit Limes quidam constitutus inter vetera, & nova, ad quem desineret Judaismus, & à quo inciperet Christianismus. *Joannes* igitur ex eremo, ubi à puero austeram, & Angelicam vitam duxerat, egressus; in omnem regionem Jordanis divino monitu venit, ibique salutaris pænitentiæ baptismo certatim confluentes populos baptizare cæpit, tùm ut occasione baptismatis, quod conferebat, Christum verum Messiam turbis undequaque ad Jordanem concurrentibus nunciaret, quam causam ipsemet Joannes reddit, dicens: *Ut manifestetur*, scilicet Christus, *propterea veni ego in aqua baptizans*. Tùm etiam ut suo baptismo Joannes assuefaceret homines baptismo Christi, & Judæos terrenis cupiditatibus deditos ad pœnitentiam, & ad Evangelicam gratiam suscipiendam præpararet. *Joannes*, inquit *Josephus* libri 18. Antiq. cap. 10. *Præcipiebat Judæis, virtuti operam dare, Justitiam colere, in Deum servare pietatem, & per baptismum in unum coire. Tùm demum enim baptisma acceptabile fore, si non solùm ad abluenda peccata sumatur, verum etiam ad castimoniam corporis, atque ad animæ Justitiam, purificationemque servetur, omniumque pariter virtutum, velut signaculum, & custodia quædam fidelis habeatur*. Postquàm autem Joannes omnem populum baptizasset, Christus relictâ Galilæâ, seu Civitate Nazareth, ubi hactenùs delituerat, venit ad ripam Jordanis, ibique, ut omnes modestiæ, ac justitiæ numeros impleret, cum peccatoribus sanctus, cum sontibus insons, lavacro Joannis fuit ablutus. Expediebat quippè, sicut docet *Sanctus Thomas* 3. part. quæst. 39. art. 1. ut Christus à Joanne baptizaretur; Primò, ut aquas tactu suæ mundissimæ carnis consecraret, & ut ablutæ aquæ per carnem Christi, quæ peccatum non cognovit, baptismatis vim haberent: *Nunquam* enim *aqua baptismi*, inquit *Sanctus Chrysostomus* homil. 2. in Joannem: *purgare peccata credentium posset, nisi tactu Dominici Corporis fuisset sancti-*

sanctificata. Secundò, Christus à Joanne baptizari voluit, ut eo humilitatis exemplo, quod præbebat, nos hortaretur ad illud baptisma suscipiendum, quod jussurus erat præcepto, neminemque puderet tingi pœnitentiæ lavacro, postquàm ipse impollutus, à peccatoribus segregatus, inter pollutos ad Joannem coeuntes permisceri, & jisdem aquis ablui non detrectavit. *Quid enim tam divinum ad populos provocandos, quam ut nemo refugiat lavacrum gratiæ, quando Christus lavacrum pœnitentiæ non refugit? Nemo se dicat exsortem esse peccati, quando Christus venit ad remedium peccatorum. Si pro nobis Christus lavit, immò nos in Corpore suo lavit: quantò magis nos nostra delicta lavare debemus*, ait *S. Ambrosius* libro 2. in Luc. His de causis baptismo Joannis initiari voluit Christus, non verò ad emundationem spiritualem, vel ad caracterem suscipiendum; fuit enim à momento Conceptionis suæ omnigenâ gratiâ plenissimè donatus, perfectissimus Sacerdos, & militiæ Christianæ Rex, omniumque caput. Denique, in Jordane Christus baptizari voluit, ut inde intelligeremus, quod, sicut per transitum Jordanis filii Israel in terram promissionis sunt ingressi, ita & nos per baptismum in veram terram promissionis introducimur, nobisque per illum Regni Cœlestis janua reseratur.

Sunt nonnulli periti hujus temporis Critici, qui autumant mendosam esse nostram editionem vulgatam in capite primo Euangelii Sancti Joannis, ubi ista verba leguntur: *Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans*. Volunt enim non *Bethania*, sed *Bethabara* esse legendum, quia, inquiunt, *Bethania* neque trans Jordanem est, neque in deserto Judææ, sed vicina Hierosolymis, neque ad aquas sita est, ut commoda ibi baptizandi opportunitas haberetur. *Bethabara* verò est locus ad trajectum Jordanis, seu in citeriore Jordanis ripa respectu Hierosolymæ, in Tribu Ephraim, ibi primùm baptizabat Joannes, nam posteà baptizavit in *Salim* in deserto. Verùm quamvis hanc Criticorum conjecturam (cui favent *Origenes*, *S. Joannes Chrysostomus*, *S. Epiphanius*, *S. Hieronymus*, *Euthymius*, *Theophilactus*, multique alii Scripturæ sacræ Interpretes) ipse improbare nolim; probabiliùs tamen arbitror non esse sollicitandam editionis vulgatæ lectionem, sic enim sentire videtur *Sanctus Thomas* comment. in cap. 1. Joannis lect. 14. ubi hæc habet: *Cùm Bethania sit in Monte Oliveti, quod est juxtà Hierusalem, quomodò dicit Euangelista, quod facta sunt trans Jordanem, qui multùm distat ab Hierusalem? Sed dicendum secundùm Origenem & Chrysostomum, quod nòn debet dici Bethania, sed Bethabara, quæ est quædam Villa ultra Jordanem, & hoc quod dicit, Bethania, corruptum est. Sed quia tàm libri Græci, quàm Latini habent, Bethania, ideo dicendum est aliter, quod est duplex Bethania: una, quæ est propè Hie-*

 rusalem

rusalem in Monte Oliveti: alia trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans. Hactenùs *S. Thomas*, qui licet duplicem insinuet responsionem, in posteriorem tamen, quæ stat pro editionis vulgatæ lectione, magis propendere videtur.

Bochartus part. I. *Phaleg* cap. 7. parag. 10. refert extare Capellam Divo Joanni Baptistæ dicatam, & ab Urbe Jericho duabus dumtaxat Gallicis leucis distantem, ubi creditur Christum fuisse baptizatum. Sed hæc popularis, quæ invaluit, traditio, & de cujus origine non certò constat, ad persuadendum efficax esse non potest. Nobis ergo abundè sufficiat scire Christum fuisse baptizatum in Jordane, & eâ de causâ multos antiquitùs Christianos pietatis ergò accessisse, ut in aquis Jordanis corpora sua abluerent, multos etiam in iisdem aquis aut baptizatos fuisse, aut baptizari vehementer cupiisse, sicut refert *Eusebius* de *Constantino* Imperatore, qui baptismum in Jordane suscipere statuerat, morte tamen præventus voti sui compos non fuit, sed sub finem vitæ suæ in Suburbiis Nicomediæ baptizatus est, sicut ex eodem *Eusebio* exscribunt *Socrates*, *Sozomenus*, *Theodoretus*, *Evagrius*, *Ruffinus*, *Ambrosius*, & *Hieronymus*. His, quæ ad historiam pertinent, prælibatis, nunc præcipuas circumstantias baptismi Christi, quæ à Sacris Euangelistis *Matth.* cap. 3. & *Lucæ* cap. 3. accuratè describuntur, exponendas aggredior. Prima est, quod Jesu baptizato, & orante apertum sit Cœlum. Altera, quod Spiritus Sanctus in specie Columbæ descenderit super ipsum. Postrema, quod audita sit vox Patris, dicentis: *Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi*.

DICO ITAQUE PRIMÒ: *Conveniens fuisse, ut Christo baptizato, & orante, aperirentur Cœli.*

Triplicem hujusce apertionis Cœlorum congruentiam affert *Doctor Angelicus* 3. p. q. 39. art. 5. expediebat enim primò, ut, dum Christus baptizabatur, Cœli aperirentur ad significandum effectum baptismi, quem ipse in nova lege instituebat, & cujus effectus est Regni Cœlestis apertio, quæ fit beneficio & applicatione meritorum Christi. Secundò, conveniens fuit, ut Christo baptizato & orante aperirentur Cœli, ad designandam dispositionem, quæ baptizandis inesse debet, seu fidem, quam Ecclesia habet de rebus cœlestibus, quæ sensum & omnem humanam rationem excedunt. Hæc autem fides semper comitari debet baptismum, qui ideò à S. Augustino epist. 98. aliàs 23. ad Bonifacium *Sacramentum Fidei* appellatur. Denique baptizato Christo & orante aperti sunt Cœli, ut inde ostenderetur, quod jugis oratio homini post baptismum ad introitum Regni cœlestis est prorsùs necessaria. Quamvis enim per baptismum remittantur, ac penitùs deleantur peccata, non verò radantur tantùm, aut tegantur, sicut

ficut contendunt Calviniſtæ & Lutherani, aliique hujus furfuris heterodoxi; remanet tamen peccati fomes medullitùs, & in omnium animis ſenſibusque penitùs infixus, qui, velimus nolimus, tanquàm domeſticus,& implacabilis hoſtis inteſtinum excitat bellum. Mundus etiam & dæmones nos oppugnant exteriùs, nullumque lapidem non movent ut gratiæ, quam percepimus in baptiſmo, jacturam faciamus, quò fit, ut ad tot hoſtes profligandos, totque amovenda ſalutis diſcrimina, neceſſariò opus habeamus continuâ poſt baptiſmum oratione, ne noſtris viribus confiſi ingruentibus tentationibus ſuccumbamus; oratio quippè, ut docent Sancti Patres, eſt via ad Cœlum, clavis Regni cœleſtis, & gratiarum, per quas tentationes vincimus, conciliatrix. *Aſcendit oratio,& deſcendit miſeratio.*

Cæterùm, quo pacto Cœli, baptizato & orante Chriſto, fuerint aperti, non convenit inter Theologos. Alii ſequuti *S. Hieronymum* in cap.1. Ezechiel. & Auctorem operis imperfecti in Matthæum,putant hanc apertionem Cœlorum non fuiſſe realem, ſed apparentem tantùm & imaginariam, qualis fuit apertio Cœlorum, quam viderunt Ezechiel cap.1. & Sanctus Stephanus,dum dixit: *Ecce video Cœlos apertos*. Alii, quorum mihi magis probatur ſententia, exiſtimant, eo in ſenſu baptizato Chriſto fuiſſe Cœlos apertos, quod apparuerit claritas magna & inſolita admodum hiatus, ficut ſolet in coruſcationibus apparere; quæ claritas ſubitò perſtrinxit omnium adſtantium oculos. Quod quidem eo potiſſimùm fine factum eſt, ut Columba Spiritum Sanctum referens, & vox Patris non aliundè, quàm è Cœlis proficiſci viderentur, ficque omnes, qui aderant, in Chriſtum tanquàm verum Meſſiam crederent. In hoc igitur ſenſu Cœli, baptizato Chriſto & orante, ſunt aperti, non verò per realem partium continuarum diſtractionem ac ſeparationem; tum quia Cœli, ut docet *Sanctus Thomas*, ſunt impaſſibiles, & alterationi æquè ac corruptioni nullatenùs obnoxii, inſuper & ſolidi ſunt, juxtà illud *Job* cap. 37. *Cœli quaſi ære fuſi*, ſeu ſolidiſſimi ſunt; tùm quia etiam quamvis Cœli, non obſtante eorum ſoliditate, potuiſſent per miraculum, ſeu Divinâ Omnipotentiâ diffindi & aperiri, id tamen neque conveniens, neque neceſſarium erat, quemadmodum, poſt *Sanctum Thomam*, docent omnes Theologi.

DICO SECUNDÒ: *Conveniens fuiſſe, ut Spiritus Sanctus in Chriſtum baptizatum illaberetur in ſpecie Columbæ.*

Hanc aſſertionem *Sanctus Thomas* 3.p. q.39. art.6. in reſponſione ad quartam objectionem eruditè probat quadruplici ratione. Prima petitur ex natura Columbæ, quæ eſt animal ſimplex, manſuetum, domeſticum, aſtutiâ & dolo carens; unde *Matth.* cap. 10. dicitur: *Eſtote ſimplices ficut Columbæ.* In ſpecie igitur Columbæ Spiritus Sanctus in Chri-

Christum baptizatum illapsus est ad designandam dispositionem, quæ prærequiritur in baptizandis, ut videlicet semotâ omni fictione, cum fidei simplicitate & candore morum ad baptismum accedant, quia, ut dicitur *Sapientiæ* cap.2. *Spiritus Sanctus disciplinæ effugiet fictum*.

Altera *S. Thomæ* ratio desumitur ex proprietatibus columbæ, quibus adumbrantur septem dona Spiritus Sancti. Nam primò, columba secùs fluenta habitat, ut iudè viso accipitre mergat se, & evadat: quod pertinet ad donum sapientiæ, quo Sancti secùs fluenta Scripturæ divinæ resident, ut infaustos diaboli incursus evadant. Secundò, columba meliora grana seligit: quod pertinet ad donum scientiæ, cujus ope Sancti sententias sanas, quibus salubriter pascantur, seligunt. Tertiò, columba alienos nutrit pullos: quod pertinet ad donum consilii, quo Sancti eos, qui fuerunt antea pulli, id est, imitatores & filii diaboli, doctrinâ nutriant, & exemplo. Quartò, columba non lacerat rostro: quod pertinet ad donum intellectus, quo Sancti bonas sententias lacerando non pervertunt, sed potiùs vindicant ab hæreticorum corruptelis. Quintò, columba felle caret: quod pertinet ad donum pietatis, quo Sancti ab ira, & vindicta alieni benè precantur malè precantibus, benè merentur de malè merentibus. Sextò, columba in cavernis petræ nidificat: quod pertinet ad fortitudinis donum, quo Sancti in plagis Christi, qui 1. ad Corint. cap. 10. dicitur *Petra* mystica, nidum ponunt, id est, totius spei, ac fiduciæ suæ Sacram, ut ajunt, anchoram figunt. Denique, columba gemitum pro cantu habet: quod pertinet ad donum timoris, quo Sancti delectantur in gemitu pro peccatis, Deumque justum vindicem non formidine pœnæ, sed virtutis amore reverentur. Hæ columbæ proprietates istis versibus sunt comprehensæ.

Est sine felle, gemit, rostro non lædit, & ungues
Possidet innocuos, granaque pura legit.
Gaudet aquis, quæritque greges, celerique volatu
Tuta petit, fœtus educat alterius.
Masculus ipse fovet fœtus, ac incubat ovis,
Conjugii servant fœdera casta simul.

Tertia ratio, quâ probat *Sanctus Thomas* conveniens fuisse ut Spiritus Sanctus in specie columbæ appareret in baptismate Christi, sumitur ex proprio, ac singulari baptismi effectu, qui consistit in remissione peccatorum, & in reconciliatione cum Deo. Ad quem baptismi effectum significandum apparuit columba, quæ ut ait *Tertullianus* libri contrà *Valentinum* cap. 2. *à principio divinæ pacis est præco*. Idem docent Sancti Patres, quos inter *Chrysostomum*, & *Hieronymum* hìc laudare sufficiet. *Prætereà*, inquit *Chrysostomus* hom.12.

in

in *Matth. Columba cernitur, nequaquàm olivæ ramum ferens, sed omnium malorum liberatorem nobis evidenter ostendens, spemque suggerens prosperorum. Non enim ex arca unum educit hominem: sed postquam apparuit, universum prorsùs Orbem attollit in Cælum, quæ certè pro oleæ ramo, omni generi humano adoptionem detulit filiorum.* Hieronymus verò adversùs *Luciferianos* hæc habet: *Emittitur de Arca Corvus, & non rediit; & postea pacem terræ columba nuntiat, ità & in baptismate Ecclesia teterrimo alite expulso*, idest, *Diabolo, pacem terræ nostra columba Spiritus Sancti nuntiat.*

Quarta denique *Sancti Thomæ* ratio ducitur ex communi effectu baptismi, qui est conjunctio Ecclesiasticæ unitatis, ad quem quidem baptismi effectum indicandum convenientèr Spiritus Sanctus demonstratus est in specie columbæ, quæ est animal amicitiæ societatisque capax. Hinc *Sanctus Cyprianus* in libro de Unitate Ecclesiæ appositè, & elegantèr ait: *In domo Dei, in Ecclesia Christi unanimes habitant, concordes, & simplices perseverant. Idcircò & in columba venit Spiritus Sanctus. Simplex animal & lætum est, non felle amarum, non morsibus sævum, non unguium laceratione violentum, hospitia humana diligere, unius domus consortium nosse; cùm generant simul filios edere; cùm commeant volatibus invicem cohærere; communi conversatione vitam suam degere; oris osculo concordiam pacis agnoscere; legem circà omnia unanimitatis implere. Hæc est in Ecclesia noscenda simplicitas; hæc charitas obtinenda, ut columbas dilectio fraternitatis imitetur, ut mansuetudo & lenitas agnis & ovibus coæquetur.*

DICES PRIMÒ: Fides docet Christum à principio conceptionis suæ plenitudinem gratiæ, per quam Spiritus Sanctus habitat in nobis, accepisse. Non fuit ergo conveniens, ut Spiritus Sanctus in Christum baptizatum descenderet.

Respondeo, cum *Sancto Thoma* 3. part. quæst. 39. art. 6. Omnia, quæ in baptismo Christi peracta sunt, pertinere ad mysterium eorum qui deinceps baptismo Christi initiandi erant; omnes autem, qui baptismo Christi baptizantur, Spiritum Sanctum recipiunt, nisi fictè accedant, juxtà illud *Matth.* cap. 3. *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto*: conveniens igitur fuit ut Spiritus Sanctus super Christum in Jordane baptizatum illaberetur, quia tum temporis Christus corpus suum, idest, Ecclesiam præfigurabat, in qua baptizati recipiunt Spiritum Sanctum. Huic responsioni suffragantur Sancti Patres, *Athanasius* oratione 2. contrà *Arrianos*: *An ignoratis*, inquit *quod templum Dei sitis, ac Spiritus Dei habitet in vobis. Cùm enim Dominus in Jordane lavaretur, nos illi ipsi eramus qui in Domino, & à Domino lavabamur, & cùm ille reciperet Spiritum Sanctum, nos illi ipsi eramus, qui per Dominum spiritus ipsius capaces reddebamur.* Similia

lia habet *Sanctus Augustinus* lib. 15. de Civit. Dei cap. 26. *Dominus ipse Jesus Spiritum Sanctum non solùm dedit ut Deus, sed etiam accepit ut homo, propterea dictus est plenus gratia. Et manifestiùs de illo scriptum est in actibus Apostolorum, quoniam unxit eum Deus Spiritu Sancto, non utique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur unguento, quo baptizatos ungit Ecclesia. Nec sanè tunc unctus est Christus Spiritu Sancto, quandò super eum baptizatum velut columba descendit. Tunc enim corpus suum, idest, Ecclesiam suam præfigurare dignatus est, in qua præcipuè baptizati accipiunt Spiritum Sanctum. Sed de ista mystica unctione tunc intelligendus est unctus, quandò verbum Dei caro factum est.* Hactenùs *Sanctus Augustinus*. Addo etiam Spiritum Sanctum triplici de causa in Jesum baptizatum sub signo sensibili descendisse. Primò, propter Joannem, ut eo indicio Christum dignosceret, quem antea ex vultu non noverat, & de illo testimónium perhibere posset. Secundò, propter ipsummet Jesum, ut hoc Spiritus Sancti illapsu coràm omnibus Sacerdos, Rex, & Propheta significaretur, atque in eo impletas esse prophetias palàm declararetur. Tertiò, ut mysterium Trinitatis, quod in veteri lege fuerat obscuriùs revelatum, & quasi involucris occultatum, initio novæ legis manifestiùs panderetur.

DICES SECUNDÒ: Si Spiritus Sanctus in Christum baptizatum reverà, & sub specie sensibili illapsus fuisset, Joannes, qui Christum baptizavit, & tanti prodigii testis oculatus fuit, dubitare deinceps non potuisset, an Christus, quem baptizaverat, verus esset Messias? Atqui tamen Joannes dubitavit, an Christus, quem baptizaverat, verus esset Messias? nam, post baptismum Christi, Joannes ab Herode Tetrarcha Galileæ detrusus in carcerem duos è discipulis suis misit ad Jesum, ut interrogarent eum, an esset Messias? *Joannes autem*, inquit *Matthæus* cap. 11. *Cùm audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi, tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Verosimile igitur non est in Christum baptizatum reverà, & sub signo sensibili Spiritum Sanctum descendisse.

Respondeo: Joannem postquàm Christum Dominum baptizasset, pro comperto semper habuisse illum esse verum Messiam, & filium Dei. Primò, quia Joannes viderat descendentem in Christum, dum baptizaretur, Spiritum Sanctum. Unde ipse dicit *Joannis* cap. 1. *Et ego nesciebam eum, sed qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit: super quem videris Spiritum Sanctum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu Sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui quia hic est filius Dei.* Secundò, Joannes missis ad se à Synedrio Sacerdotibus respondit, se nequaquam eum esse

esse, quem putabant, sed alium jam venisse se ipso multò digniorem, ac priorem, qui verus erat Messias ab omnibus expectatus, & cujus dignus non erat qui corrigiam calceamentorum solveret. Tertiò, Joannes Jesum præsentem digito demonstrans denunciavit ipsum esse, qui à se promissus fuerat, eumque agnum Dei palàm nuncupavit. Denique, cùm discipuli Joannis ægrè ferrent, & quererentur apud ipsum, quod plures ad Jesum confluerent, hinc occasionem sumpsit Joannes commendandi, & extollendi Jesum se ipso longè superiorem, & quem proinde necesse erat crescere, se autem minui. Certissimè igitur Joannes cognovit Jesum esse verum Messiam, & filium Dei. Quapropter quandò Joannes carcere deindè detentus duos è discipulis suis misit ad Christum, ut interrogarent eum, an esset Messias? voluit dumtaxàt hac instructâ legatione Joannes, ut discipuli sui, qui ægrè ab illo divelli poterant, quique fluctuantes adduci necdùm potuerant, ut crederent Jesum esse verum Messiam, omne, ad Christi adspectum, deponerent dubium, & visis miraculis, quæ Christus operabatur, atque auditâ cœlesti, quam prædicabat, doctrinâ, sensuum tandem suorum testimonio convicti agnoscerent illum esse verum Messiam, quem totiès illis indigitaverat. Hæc itaque interrogatio nomine Joannis Baptistæ ab ipsius discipulis Christo Domino facta, *tu es, qui venturus es, an alium expectamus*? nullam de Messiæ dignitate, Christique divinitate ignorantiam, aut dubitationem arguit in Joanne, qui potiùs utramque in Christo probè perspectam habebat; sed solùm contrariam ostendit discipulorum Joannis dubitantium dispositionem, quam ut faciliùs ex eorum animis evelleret Joannes, se ei hoc pacto accommodare voluit. Non secùs ac ex. gr. quandò Christus interrogavit discipulos euntes in castellum Emmaus dicendo: *qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes*? *Lucæ* cap. 24. Et similitèr quandò Magdalenam interrogavit, *mulier quid ploras? quem quæris? Joannis* cap. 20. hæ, inquam, & hujusmodi interrogationes, quæ passim in Scriptura Sacra occurrunt à Christo Domino factæ, non arguunt in Christo ignorantiam rerum, quas percontabatur (fides quippè docet eum fuisse omniscium, nihilque illum latuisse,) sed solum innuunt istiusmodi interrogationes, Christum identidem suum sermonem inflectere voluisse ad captum eorum, quos alloquebatur, & qui infinitâ ipsum scientiâ pollere, necdùm satis exploratum habebant.

DICES TERTIÒ: Columba, quæ apparuit in baptismo Christi, non fuit vera columba, sed solum figura, & effigies columbæ; ergo Spiritus Sanctus non apparuit in veritate, sed tantùm in similitudine columbæ. Prob. ant. Primò, quia Sacri Euangelistæ

Ff non

non dicunt columbam descendisse in Christum, sed *tanquàm* columbam, vel *in specie columbæ* Spiritum Sanctum descendisse. Syriaca versio habet: *juxtà similitudinem corporis columbæ*. Arabica versio, *in similitudine columbæ*. Æthyopica, *in corpore tanquàm in specie columbæ*. Prætereà, Sancti Patres, *Tertullianus* libri de Baptismo c. 8. *Justinus* in dialogo cum *Tryphone* Judæo, *Iræneus* lib. 3. cap. 19. *Epiphanius* hæresi 62. *Hilarius* in *Matth.* can. 2. *Augustinus* lib. 2. de Trinit. cap. 5. *Ambrosius* lib. 1. de Sacramentis cap. 5. & alii asserunt speciem tantùm, seu figuram & effigiem columbæ apparuisse, hoc est, non columbam, sed quasi columbam super Christum baptizatum descendisse; non ergo in vera columba Spiritus Sanctus descendit in Jesum baptizatum.

Respondeo: Sacros Evangelistas, & Sanctos Patres, dùm dicunt Spiritum Sanctum in specie, seu similitudine columbæ in Christum baptizatum descendisse, non excludere veritatem columbæ, sed innuere dumtaxàt velle, Spiritum Sanctum non apparuisse in specie suæ substantiæ, quæ invisibilis est, vel non assumpsisse columbam in unitatem personæ. Quod autem hæc vera ac genuina sit Scripturæ, & Sanctorum Patrum mens, liquet ex disertis *Chrysostomi*, & *Augustini* testimoniis, *Sanctus Chrysostomus* homilia 12. in *Matth.* hæc habet: *Hominis quidem naturam suscepit Dei filius, sed columbæ naturam non suscepit spiritus. Proindè non dixit Evangelista Spiritum Sanctum in natura columbæ, sed in specie columbæ descendisse.* Idem fermè legitur apud *Sanctum Augustinum* lib. 2. de Trinitate cap. 6. *Non sic est assumpta creatura illa, in qua appareret Spiritus Sanctus, sicut assumpta est caro illa, & humana forma ex Virgine Maria. Neque enim columbam beatificavit Spiritus Sanctus, sibique & personæ suæ in unitatem habitumque conjunxit in æternum, sed apparuit columba, sicut opportunè apparere debuit, creatura serviente creatori*, &c. Denique *S. Thomas* 3. part. quæst. 39. art. 7. ut probet Spiritum Sanctum in vera columba apparuisse, adducit authoritatem *Sancti Augustini*, qui in libro *de Agone Christiano*, sic loquitur: *sicut non oportebat ut homines falleret filius Dei* (corpus videlicèt non verum, sed phantasticum assumendo) *sic etiam non oportebat, ut falleret Spiritus Sanctus; sed omnipotenti Deo qui universam creaturam ex nihilo fabricavit, non erat difficile verum corpus columbæ sine aliarum columbarum ministerio figurare, sicut non fuit ei difficile verum corpus in utero Mariæ sine virili semine fabricare; cùm creatura corporea, & in visceribus fœminæ ad formandum hominem, & in ipso mundo ad formandam columbam Imperio Domini voluntatique serviret.* Hactenùs *S. Augustinus*, cujus authoritatem aliqui recentiores bifariam eludere tentant. Alii enim, ut *Pamelius*, negant librum illum *de Agone Chri-*

Christiano esse Germanum *Sancti Augustini* fœtum. Alii, ut *Maldonatus*, hunc librum pro genuino quidem agnoscunt, contendunt tamen ab *Augustino* asseri dumtaxàt verum apparuisse corpus, sed non veram columbam. Verùm utraque claudicat conjectura. Prima quidem, quia librum *de Agone Christiano* germanum esse *S. Augustini* opus constat ex stylo, ex possidii indiculo, ex ipsomet *S. Augustino* qui hunc librum à se exaratum ultrò profitetur lib. 2. Retract. cap. 3. & denique ex editione operum *Sancti Augustini* tàm à Doctoribus Lovaniensibus, quàm à Patribus Benedictinis Congregationis *Sancti Mauri* adornatâ. Altera verò conjectura abludit penitùs à mente *Sancti Augustini*, quippè qui columbam illam, in qua apparuit Spiritus Sanctus, non solùm appellat *verum corpus*, sed etiam *verum corpus columbæ*. Standum igitur est sententiæ *S. Thomæ*, qui post *Sanctum Augustinum* docet veram fuisse columbam in qua apparuit Spiritus Sanctus, cui *Angelici Doctoris* sententiæ, sicut scribit noster *Sixtus Senensis* lib. 6. Biblioth. annot. 13. patrocinantur omnes fermè Theologi. Cæterùm si quis quærat ex quibus principiis conflata fuerit illa columba, sub cujus specie Spiritus Sanctus apparuit? quodnam principium motus illius, an intrinsecum, an extrinsecum? an resoluta fuerit in aliam materiam? an verò annihilata? confestim respondebo in his, & aliis id genus magis curiosis, quàm utilibus quæstionibus, de quibus scriptura silet, non esse argutandum, sed abundè sufficere ut sciamus Deo non defuisse potentiam creandi, movendi, & annihilandi illam columbam à se formatam ad significandam Spiritus Sancti præsentiam. Satis igitur dictum sit de columba, in qua Spiritus Sanctus, ideò in baptismate Christi apparere voluit, quia, ut observat *S. Thomas*, post *S. Augustinum* tractatu sexto in *Joannem*; *Duobus modis ostendit Dominus visibilitèr Spiritum Sanctum, per columbam super Dominum baptizatum, & per ignem super discipulos congregatos: ibi simplicitas, hic fervor ostenditur: ergo ne Spiritu Sanctificati dolum habeant, in columba monstratus est: ne simplicitas frigida remaneat, in igne demonstratus est.*

DICO ULTIMÒ: *Convenientèr, Christo Domino baptizato, auditam esse vocem Patris dicentis*: tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi.

Probatur tribus rationibus. Primò, quia hæc vox patris, quæ omnium adstantium auribus insonuit, Christo Domino auctoritatem asseruit, ejusque originem, vocationem, & doctrinam, quâ totum Orbem innovare debebat, approbavit. Judæis namque expectatione, dubitationeque suspensis, &, ut inquit *S. Lucas* cap. 3. *Cogitantibus omnibus in cordibus suis ne forte ipse*, idest, *Joannes*,

esset Christus, congruum erat ut Pater Æternus, hanc Judæorum dubitationem dispelleret, & signo aliquo sensibili, seu voce è Cœlo dilapsâ, demonstraret non joannem, sed Jesum esse Christum, hoc est, Messiam jam pridem expectatum & filium suum unicè dilectum, quem in mundum mittebat, ut perditum genus humanum repararet. Eadem de causa voluit Deus ut Joannes nulla, dum vixit, ederet miracula, ne Judæi, quos austera Joannis disciplina, admirabilis vitæ ratio, & baptizandi, quo fungebatur, officium in admirationem rapiebant, eum pro Messia pertinaciùs haberent. Et è contrà voluit Deus ut Christus, quem in baptismo filium suum palàm declaravit, miraculis inclaresceret, ut tot tantisque gloriæ gradibus, Joannis, à quo Judæi ægrè divellebantur, gloriam obscuraret; quod deindè reverà factum est, nam legitur *Joannis* cap. 10. quod *multi venerunt ad eum*, idest, Christum Dominum, *& dicebant, Joannes quidem signum fecit nullum, omnia autem quæcumque dixit Joannes de hoc vera erant. Et multi crediderunt in eum.*

Secundò, baptisma Christi, ut inquit *Sanctus Thomas* 3. part. quæst. 39. art. 8. fuit exemplar baptismi quo nunc initiantur fideles, baptismus autem, quo nunc baptizantur fideles, perficitur, ac consecratur in virtute, & invocatione Sanctæ Trinitatis, congruum igitur erat, ut in baptismo Christi non solùm filius, scilicèt Christus Dominus, in humana natura baptizaretur, & Spiritus Sanctus in columbæ specie appareret, & mitteretur, sed etiam ut Pater Æternus non quidem mitteretur, sed in voce audiretur, sicque in baptismo Christi totius Sanctæ Triadis mysterium demonstraretur. Hanc rationem eleganter prosequitur *Sanctus Hilarius* cap. 2. in *Matth. Filius Dei*, inquit, *auditu conspectuque monstratur, plebique infidæ, & prophetis inobedienti testimonium de Domino suo mittitur, & contemplationis, & vocis, ac simul, ut ex eis quæ consummabantur in Christo cognosceremus, post aquæ lavacrum, & de Cœlestibus portis Sanctum in nos Spiritum involare, & Cœlestis nos gloriæ unctione perfundi, & paternæ vocis adoptione Dei filios fieri; cùm ita dispositi in nos Sacramenti imaginem ipsis rerum effectibus veritas præfiguraverit.*

Denique, ad declarandam Christi divinitatem hæc vox Patris intonuit: *tu es filius meus dilectus*, non adoptivus, sed propriùs, quem à me non separat deitas, non dividit potestas, non discernit æternitas, quem unicè diligo, & per quem reconciliatus sum mundo: *Pater diligit filium, sed quomodò pater filium, non quomodò Dominus servum; quomodò unicum, non quomodo adoptatum*, inquit *S. Augustinus* tractatu 14. in *Joannem*. Hoc unicum Patris Æterni testimonium, antehàc inauditum, abundè sufficit ad adstruendam Christi divinitatem contrà Arrianos in Socinianis nostri temporis redivivos,

vos, & ad demonstrandum ipsum esse filium Dei naturalem, non adoptivum, sicut definitum est in Concilio Francofordiensi adversùs duos Episcopos, videlicet *Felicem* Urgelitanum, & *Elipandum* Toletanum.

Expositis baptismi Christi circumstantiis, quæ à Sacris Evangelistis referuntur, nunc præstat ut pauca dicam de vita quam egit Christus ante baptismum. *Pauca* dixi, quia nihil de Christo Domino, post ejus excessum ab Ægypto, usque ad annum ætatis trigesimum, sacris litteris proditum est, nisi quod divinus ille puer annos natus duodecim inventus sit à parentibus in templo sedens in medio Doctorum, audiens & interrogans eos, ita ut stuperent omnes qui eum audiebant super prudentiâ, & responsis ejus. Cætera autem, quæ Christus in infantia, pueritia, adolescentia & juventute sua peregit, alto & sacro silentio Evangelistæ obtexerunt, quia non curiositati nostræ, sed utilitati, non vanitati, sed necessitati consulere voluerunt; undè ea solùm litteris prodiderunt quæ Christus Dominus triennio prædicationis suæ pro salute nostra operatus est, & quæ fidem nostram alere, & roborare possunt. Quapropter si quis curiositate ductus percontari, aut scire aveat quid Christus in infantia, & adolescentia sua peregerit? hoc unum ipsi respondere possum; *erat subditus parentibus suis*, nihilque nisi commune, & ordinarium in puerili disciplina, vita, victu & conversatione sua gessit, ut hoc pacto verum se hominem esse magis comprobaret, nobisque summæ humilitatis suppeditaret exemplum.

Cæterùm de arte quam exercuit Christus Dominus, seu de illo vivendi instituto, quod sectatus est per totum illud temporis intervallum quo privatam vitam duxit, non convenit inter Theologos, & Scripturæ Sacræ Interpretes. Placet non nullis Christum per id temporis instàr religiosi viri altissimæ rerum divinarum contemplationi, orationibus, jejuniis, aliisque id genus spiritualibus rebus vacasse, nullam verò artem Mechanicam, unde captaret necessaria vitæ, exercuisse. Sed hæc sententia, quam *Paulus Burgensis* Episcopus in cap. *6. Marci*, propugnat, meritò ab aliis Scripturæ Sacræ Interpretibus improbatur. Ecquis enim, amabo, dicat Christum per triginta circiter annos otio indulgere voluisse, ut totum se meditationi, & rerum divinarum contemplationi dederet? quapropter alii censent: Christum per totum illud temporis spatium nulli arti Mechanicæ operam dedisse, sed ostiatim mendicando subsidia vitæ necessaria accepisse. Verùm hæc sententia nullâ probabili ratione nititur, nam quamvis Christus, majoris humilitatis ergò, ostiatim aliquandò mendicare voluerit, falsum tamen est eum mendicitatis statum fuisse amplexum, & continuò ad victum sibi quotidianum paran-

parandum ostiatim stipem collegisse. Nec certè Christus magis ante baptismum statum mendicitatis amplexus est, quàm post susceptum baptisma, nemo autem dixerit Christum post susceptum baptisma mendicitatis statum fuisse amplexum. Legimus quippè *Joannis* c. 3. discipulos Christi ivisse in Civitatem non ut mendicarent, *sed ut cibos emerent*. Et *Joannis* cap. 13. dicitur: Christum jussisse Judæ habenti loculos, *ut egenis aliquid daret*. Christus ergò loculos possidebat, jusque propriè dictum in pecunias, quæ in his loculis asservabantur, habebat; alioquin eas injustè possedisset, injustè expendisset, atque ex bonis alienis, & injustè possessis eleemosynam erogasset, quod sanè citrà hæresim dici haud potest. Hinc meritò Summus Pontifex *Joannes* XXII. anno 1323. cùm *Michael Cæsenas*, & *Okamus*, aliique Minoritæ pertinaciter contenderent Christum, & Apostolos, nec in speciali, nec in communi aliqua bona habuisse, sed omni planè caruisse dominio, hanc minoritarum doctrinam ceu erroneam, & hæreticam confixit, ut videre est apud *Odoricum Raynaldum* in Annalibus Ecclesiæ ad annum 1323. cùm igitur Christus post susceptum baptisma mendicitatis statum professus non fuerit, verosimile non est Christum per 30. fermè annos antequàm ad baptismum accederet, semper ostiatim victum sibi quotidianum parasse, & citrà ullum operis mechanici exercitium mendicando vitam otiosam duxisse. Rejectis itaque illis sententiis, ipse probabiliùs esse arbitror: Christum Dominum, usque dum adolesceret, & ad annum ætatis suæ trigesimum perveniret, artem fabrilem exercuisse. *Hinc habemus*, ait noster Cajetanus, *unde satis fiat curiosis quærentibus quid fecerit Christus ad trigesimum usque ætatis annum? vacabat enim fabrili exercitio*. Id non obscurè colligi posse videtur ex illis interrogationibus Judæorum invidiæ, & malevolentiæ plenis, quæ in scriptura referuntur: *an non hic est filius Fabri? an non hic est ille Faber? unde illi hæc scientia, qui literas non didicit?* scilicèt indignabantur Judæi, ægrisque oculis videbant per illas Christi manus signa & miracula patrari, quas anteà opera dumtaxat fabrilia ad quotidianum victum quæritandum, tractasse norant. Huic sententiæ patrocinantur benè multi Sancti Patres, qui docent Christum fabrilem artem exercuisse, quamvis apud illos incertum sit, an Christus fuerit faber lignarius, an ferrarius? quia τό *Faber* indifferenter significat operarium, sive in ligno, sive in ferro, sive in auro, aut in argento, aut in lapide. Venerabilis *Beda* post Sanctum Hilarium existimat: Christum fuisse fabrum ferrarium, & alludit ad opera fabri ferrarii per aquam, ventum & ignem operantis, sicut operatur Christus salutem nostram per aquam baptismi, & ignem Spiritus Sancti. Certiùs tamen videtur ex communi traditione Sanctorum Patrum,

Patrum, Christum fuisse fabrum lignarium, sic enim loquitur *S. Justinus* in dialogo cum Tryphone Judæo: *cùmque venisset Jesus ad Jordanem ut tunc putabatur Josephi materiarii Fabri filius, ipse quoque obscurus, ut Scripturæ prædixerant & pro Fabro habitus; solebat enim, dùm inter homines ageret, aratra fabricare atque juga; ut per has figuras justitiam doceret, & reipsâ fugam otii*. Idem docent *S. Chrysostomus* hom. 30. in cap. 13. Matth. *Sanctus Basilius* in Asceticis, Auctor operis imperfecti in Matth. *Sanctus Thomas* in Matth. *Lyranus*, & alii. Prætereà, verosimile est Christum exercuisse eamdem artem fabrilem, quam exercebat S. Josephus, testantur autem multi Sancti Patres, ut videre est apud *Bollandum* ad diem 19. mensis Martii, Josephum fuisse fabrum lignarium, in eadem igitur arte lignaria laboranti Josepho ministrabat Christus. Denique, hanc sententiam fuisse antiquitùs receptam patet ex illa historia, quam refert *Sozomenus* lib. 6. Hist. Eccles. cap. 23. videlicèt Antiochiæ vir quidam erat probus, & qui diù pueris informandis operam impenderat utilem, à quo *Libanius* Sophista, id ætatis Ethnicus, & Imperatoris Juliani apostatæ familiaris, cùm per Sarcasmum postulasset, quid rerum tunc ageret fabri filius? idest, Christus, è vestigio respondit ille divinâ gratiâ impulsus, *Sandapilam tunc concinnare totius hujus mundi fabricatorem Juliano Imperatori foras deportando*. Cujus dicti veritatem non multò post comprobavit eventus; nàm *Julianus* Imperator in illa expeditione, quam contra Persas tùm temporis moliebatur, ictus sagittâ divinitùs in ipsum directâ, animam, multis, horrendisque sceleribus fœtidam, expuit.

QUÆRES PRIMÒ: Utrùm *Anna*, & *Caiphas* simul Pontificatum gesserint anno quo Joannes suum cœpit obire ministerium, seu quo pacto intelligi debeant hæc *S. Lucæ* verba cap. 3. *Anno decicimo quinto Imperii Tiberii Cæsaris ..... sub Principibus Sacerdotum Anna, & Caipha factum est verbum Domini, super Joannem in deserto?*

Respondeo tres esse, circa hunc Sancti Lucæ locum, Theologorum, atque Scripturæ Sacræ Interpretum sententias. Prima est eorum, qui asserunt Annam, & Caipham eodem anno, quo Joannes suum orsus est ministerium, Pontificali simul dignitate ornatos fuisse, eâque alternatim esse defunctos. Sed hæc sententia, parùm probabilitatis habet, quià apud Judæos unus tantùm erat Summus Sacerdos, quo mortuo, vel amoto, alter in ejus locum sufficiebatur, à qua quidem patriâ, & avitâ consuetudine verosimile non est Judęos unquam recessisse, duosque simul Summo Sacerdotio inaugurare voluisse. Altera sententia eorum est, qui dicunt Caipham, anno, quo Joannes suum iniit ministerium, fuisse Summum Sacerdotem, Annam verò fuisse ejus Vicarium. Sed hæc sententia falsi con-

convincitur. Primò, quià *S. Lucas* Annam præponit Caiphæ, tùm cap.3. sui Evangelii, ubi hæc habet: *sub Principibus Sacerdotum Anna & Caipha*. Tùm etiam cap.4. Actuum Apostolorum: *Et Annas Princeps Sacerdotum, & Caiphas, & Joannes, & Alexander, & quotquot erant de genere Sacerdotali*. Porrò si Annas fuisset dumtaxat Vicarius Caiphæ, procul dubio S. Lucas, qui in recensendis dignitatibus ordinem accuratè servat, nunquam Annam præposuisset Caiphæ, fuisset enim præposterus ille ordo. Secundò, Sanctus Lucas appellat Annam *Principem Sacerdotum*, quæ certè nuncupatio non indigitat Vicarium Sacerdotis, sed potiùs designat eum, qui totius ordinis, & classis Sacerdotalis Princeps est, & caput. Denique, ut optimè ait doctissimus *Valesius* in suis notis in lib.1.Hist.Eccl. Eusebii pag. 18. nunquàm Josephus, qui in suis antiquitatum libris universos Judæorum Pontifices summâ diligentiâ percensuit, perpetuos illos Vicarios Summorum Sacerdotum commemoravit, sed uniùs dumtaxàt meminit lib. 17. cap. 8. qui appellabatur *Josephus* Ellemi filius, & qui in spatium unius tantùm diei creatus est Pontifex, ut vice Mathiæ Pontificis, qui nocturnam pollutionem passus fuerat; Sacra faceret. Ex quo apparet nullos tum temporis extitisse perpetuos Summi Sacerdotis Vicarios, nam si Mathias, qui erat Summus Sacerdos, Vicarium ejusmodi habuisset, nihil opus fuisset ob nocturnam illam pollutionem subitò illi Vicarium constituere. Missis itaque duabus illis prioribus sententiis, tertia, quæ mihi magis probatur, eorum est, qui docent non eos solos dictos esse Principes Sacerdotum, qui Summo Sacerdotio apud Judæos fungebantur, sed etiam illos qui olim Summo Sacerdotio defuncti, posteà destituti erant, & exauctorati. *Josephus* autem lib. 18. Antiq. cap.3. recenset inter Summos Sacerdotes Judæorum *Ananum*, quem anno trigesimo octavo, postquam *Antonius* in pugna Actiaca fuerat à Cœsare Augusto superatus, hoc est anno à condita Roma 760. Christi verò undecimo anno, & æræ vulgaris septimo, *A. Licinio Nerva Sylano*, & *Q. Cæcilio Metello* Consulibus, *Quirinius* post secundum populi censum, qui magnos in Judæa excitavit tumultus, remoto *Joazaro*, Summum Sacerdotem constituit. Et hic *Ananus* non alter videtur ab eo quem Sanctus Lucas appellat *Annam*, qui per quindecim, aut sexdecim annos Pontificatum gessit, sectâ Saducæus, socerque Caiphæ. Quamvis ergo anno, quo Joannes suum auspicatus est ministerium, *Ananus*, seu *Anna* non esset amplius Summus Sacerdos, sed solùm *Caiphas*, jure tamen optimo S. Lucas *Annam* appellat Principem Sacerdotum, tùm quia *Anna* titulum Summi Sacerdotis semper retinuit, tùm quia etiam apud Judæos in maximo honore habebatur, non solum quia ipse diù Pontificatum gesse-

gesserat, sed etiam quia, ut testatur Josephus, quinque ejus filii videlicet *Eleazar*, *Jonathas*, *Theophilus*, *Matthias*, & *Ananus* eadem Pontificali dignitate fuerunt ornati.

QUÆRES SECUNDÒ: *Utrùm baptismus Joannis conferret gratiam sanctificantem?*

Respondeo cum *S. Thoma*: hoc discrimen intercedere baptismum Joannis inter & baptismum Christi, quod baptismus Joannis, licèt esset à Deo quantum ad ritum, non tamen erat à Deo quantum ad effectum internum, quia nec caracterem, nec gratiam sanctificantem producebat, sicut producit in nova lege baptismus Christi; nec erat institutus baptismus Joannis in remedium peccati, sive originalis, sive actualis, sed solùm erat prolusorius, rudimentarius, seù præparatorius ad baptismum Christi, quatenùs inculcabat pœnitentiam, & homines erudiebat per doctrinam quæ ad fidem Christi baptizatos quasi manu ducebat. *Joannes baptizavit baptismo pænitentiæ populum dicens: in eum, qui venturus esset post ipsum, ut crederent, hoc est, in Jesum.* Non quod Joannes, ut quibusdam perperàm visum est, hac inter baptizandum formâ uteretur, *baptizo vos in nomine Messiæ venturi*, sed quod Joannes, prædicando baptismum pœnitentiæ, suos permoveret discipulos ut in Jesum ceu verum Messiam crederent. Hinc, juxtà Ss. Patres potissimùm *Hieronymum*, & *Bedam*, confessio peccatorum, de qua *Matth.* cap. 3. & *Marci* cap. 1. fit mentio, in baptismate Joannis non fiebat ad remissionem peccatorum per baptismum Joannis conferendam, sed per pœnitentiam convenientem exhibendam, & per baptismum Christi, ad quem pœnitentia illa præparabat, obtinendam. Ita docent *Tertullianus* libri de baptismo cap. 10. *S. Augustinus* serm. 37. & *S. Chrysologus* serm. 137. ubi hæc habet: *Per baptisma Joannis purificabatur homo ad pænitentiam, non promovebatur ad gratiam; at verò Christi baptisma sic regenerat, sic immutat, sic hominem reddit ex vetere novum, ut præterita nesciat, non recordetur antiqua, qui de terreno cælestis jam cælestia possidet & divina.* Idem statuit Concilium Tridentinum sess. 7. can. 1. ubi anathemate ferit eum, qui dixerit *baptismum Joannis eamdem habuisse vim cum baptismo Christi.* Omnes denique Theologi, post Sanctos Patres, constanter docent baptismum Joannis, nec caracterem, nec gratiam sanctificantem produxisse, ac subindè fuisse necesse ut illi qui Joannis baptismate erant abluti, denuò sacro baptismatis Christi lavacro tingerentur, quò consequerentur remissionem peccatorum. *Qui baptizati sunt baptismate Joannis, oportebat ut baptizarentur baptismo Christi*, inquit *S. Augustinus* tract. 5. in Joannem, & *S. Thomas* 3. part. qu. 38. art. 6. improbat opinionem Magistri sententiarum, qui lib. 2. Sent. dist. 2. docet illos, qui spem non posuerant

rant in baptismo Joannis, & in patrem, filium, & Spiritum Sanctum credebant, non fuisse deinde baptizatos baptismate Christi, sed impositione tantùm manuum super eos ab Apostolis factâ Spiritum Sanctum recepisse. Quæ sententia toti retro antiquitati, & Ss. Patrum doctrinæ adversatur.

Quæres tertiò: *Cur parvuli recèns nati in Ecclesia baptizentur, cùm tamen Christus Dominus anno dumtaxàt ineunte ætatis trigesimo fuerit baptizatus?*

Respondeo cum *S. Thoma*: tres posse afferri rationes cur Christus anno ætatis suæ trigesimo ad baptismum accesserit; Primò, quia Christus purgatione non indigebat, quippè qui peccati originalis omnino expers, nec ullum proindè ipsi ex baptismi dilatione periculum imminebat. At parvuli, si ex hac vita citrà baptismum præmaturà morte abripiantur, cum sint peccato originali obstricti, pœnam damni incurrunt, immò pœnam sensus, mitissimam tamen, subeunt, ut sentiunt celeberrimi hujus temporis Theologi. Undè non mirum si pia mater Ecclesia hoc salutari & necessario remedio parvulis, statim ac ex utero materno in lucem prodierunt, suppetias ferat, eosque per baptismum regeneret in Christo ob imminens mortis periculum. Qua de causa etiam adulti, juxtà antiquam Ecclesiæ disciplinam, irregularitatis pœnæ olim subjiciebantur, quandò, ut liberiùs suis inservirent cupiditatibus, baptismum sani suscipere non curabant, & infirmi in lecto decumbentes baptizabantur, & ideò *Clinici* appellari, in quem tum temporis in Ecclesia gliscentem abusum Sancti Patres præsertim *Basilius*, *Gregorius Nissenus*, & *Gregorius Nazianzenus* calamum strinxerunt. Secundò, Christus anno dumtaxàt ætatis suæ trigesimo baptizari voluit, quia immediatè post baptismum docendi & prædicandi officio incumbere, multisque miraculis, ac prodigiis doctrinam suam confirmare debebat; conveniens autem non erat ut Christus in infantia, & adolescentia sua doceret & miracula patraret, sed solum in matura & perfecta ætate, ne videlicet homines prodigiorum, quæ Christus in juvenili ætate edidisset, novitate & magnitudine perculsi, dubitassent de veritate ipsius humanitatis. Denique, Christus raro exemplo, idest, silentio suo triginta circiter annorum ante baptismum demonstrare voluit, neminem ad publicas Ecclesiastici muneris functiones, ad Verbum Dei prædicandum, & ad regimen animarum præsumptione prælationis, vel captandorum pinguium Sacerdotiorum pruritu prosilire, & involare debere, sed expedire potiùs, ut hi, qui prædicationis officio incumbere, vel ad regimen animarum admoveri exoptant, priùs discipuli pœnitentiæ fiant, quàm Doctores, & diuturnâ præparatione in latebris, in sacro secessu Deo probari vitam absconditam Christi imitentur, mode-

modestiam & paupertatem in habitu, parsimoniam & frugalitatem in victu servando, nec solùm tempus legitimum, & maturam ætatem expectent, sed Dei voluntatem jugi Scripturæ Sacræ lectione, carnis maceratione, ferventibus orationibus, bonorum operum, & virtutum exercitio exquirant, ut à Deo vocati tanquàm *Aaron*, & à rerum terrenarum amore purgati, se se deinceps in aliorum salutem impendant, atque demandatâ sibi in Ecclesia docendi, ac prædicandi provinciâ, eo, quo par est, zelo, & animarum fructu perfungantur; *Nemo* enim, inquit egregiè *Tertullianus* ad Martyres, *miles ad bellum cum deliciis venit, non de cubiculo ad aciem procedit, sed de Popilionibus expeditis, & substrictis, ubi omnis durities, imbonitas, & insuavitas consistit*.

QUÆRES ULTIMÒ: *Utrùm omnes Apostoli baptizati fuerint baptismo Christi?*

Respondeo cum *S. Augustino* epist. 265. aliàs 108. ad *Seleucianam* probabiliùs esse omnes Apostolos baptismo Christi fuisse baptizatos tùm ut reciperent caracterem, quem baptismus Joannis imprimere non poterat, tùm ut aliis præirent exemplo, essentque forma gregis. Quapropter hæc verba *Joannis* cap. 4. *Quamquàm Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus*, non sunt tàm strictè accipienda ut prorsùs neminem baptizaverit Christus, sed vel intelligi debent de Ministro ordinario, vel de publico baptismo, qualis erat ille Joannis Præcursoris Domini; quod certè non impedit quo minus extra ordinem Apostolos, & Discipulos suis manibus baptizaverit Christus Dominus. Scio circumferri librum sub titulo *luminis*, qui clarissimo nomine Sancti Evodii, in Sede Antiochena Sancti Petri successoris immediati insignitur, in quo traditur, quod *Christus manibus suis Petrum tantùm baptizavit, Petrus verò Andræam, & filios Zebedæi, ii denique reliquos Apostolos. Septuaginta autem Discipulos Petrus, & Joannes, Theologus dictus baptizarunt*. In quam sententiam ivit Eminentissimus Annalium parens Baronius. Sed neminem hic liber movere debet, quia optimo jure à peritis hujus temporis criticis S. Evodio abjudicatur, quippè qui fabulis, & ineptiis scatet. Certè ipsemet Baronius ad annum Christi 71. hunc librum, qui sub ementito S. Evodii nomine prostat, nulli antiquorum innotuisse fatetur.

DISSERTATIO DUODECIMA

De tentatione Christi in deserto, & de illius vita post Baptismum.

Christus Dominus post Baptisma susceptum, nullâ interpositâ morâ, ducente, & impellente Spiritu Sancto, secessit in desertum, in quo nihil nisi caudices, saxa, rupes, & feræ erant, ut post jejunium 40. dierum, & totidem noctium tentaretur à diabolo. Cujus tentationis causas, locum, & ordinem hîc breviter, juxtà doctrinam *Angelici Præceptoris* 3. p. q.41. expendam, deindè, quodnam vitæ genus post Baptismum Christus fuerit amplexus, exponam.

Dico itaque primò: *Christum convenienter fuisse à diabolo tentatum in deserto post jejunium quadraginta dierum, & totidem noctium.*

Probatur prima pars, recensendo causas, propter quas Christus tentari voluit. Primo Christus tentari voluit, ut hoc indicio constaret Christum esse verum hominem, nobis per omnia similem, excepto peccato. Secundò, ut nobis contra ingruentes tentationes præstentissimum suppeditaret auxilium, undè *S. Gregorius Magnus* ait: *Non est indignum Redemptori nostro, quod tentari voluit, qui venerat occidi. Justum quippè erat, ut sic tentationes nostras suis tentationibus vinceret, sicut mortem nostram venerat sua morte superare.* Ex quibus *Sancti Gregorii* verbis patet, hanc tentationem nec Christo indignam, nec ejus sanctitati, ac majestati fuisse indecoram. Christus enim voluntariè ei se subdidit, non ad consensum, sed ad luctam & victoriam, perindè ac fami, siti, defatigationi, & morti obnoxius esse voluit, ut diabolum superaret, & destrueret regnum & opera ejus. Nec honor ex illo congressu diabolo accessit, sed perpetua potiùs confusio & ignominia, ob insignem Domini victoriam. Ineptè ergo ex tentatione Christi suam hæresim tueri conabantur sive Ebionitæ, eorumque sectatores *Paulus Samosatenus*, atque *Photinus*, qui nihil in Christo præter hominem esse asserebant, sive Arriani, qui divinam in ipso naturam nolebant confiteri, cùm potiùs ex triumpho, quem Christus in hac tentatione reportavit, ex ministerio Angelorum, ex libera voluntate, quâ se diabolo tentandum permisit, fateri debuissent in Christo aliquid præter hominem, & super hominem fuisse, & hoc ipsum esse Deum. Tertiò, tentatus est Christus propter nostram cautionem, ut nullus, quantâcumque sanctitate emineat, securum se putet

putet ac immunem à tentatione. Et eâ de causa Christus confestim post baptismum tentari voluit, quia, sicut *S. Hilarius* dicit cap. 3. in Matthæum: *In sanctificatis nobis maximè diaboli tentamenta grassantur, quia victoria magis est ei exoptata de Sanctis*. Quartò, tentatus est Christus, ut nos suo instrueret exemplo, qualiter diaboli tentationes vincamus. Hinc *S. Augustinus* lib. 4. de Trinit. cap. 13. ait: Christum diabolo tentandum se præbuisse, *ut ad superandas tentationes ejus mediator esset non solùm per adjutorium, verùm etiam per exemplum*. Denique Christus tentari voluit, ut nobis fiduciam de sua misericordia largiretur, legimus quippè cap. 4. epist. ad Hebræos: *Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato*. Alias causas, sed morales, tentationis Christi adducit *Sanctus Chrysostomus* homil. 13. in cap. 4. Matth. ubi hæc habet: *Certamen vult Christus suscipere contra diabolum, in eum finem, ut qui baptismo regeneratur, si post baptismum susceptum majores sufferat tentationes, nequaquam attonitus perturbetur, ac si præter expectationem acciderent; sed duratus obsistat, & omnia viriliter sustineat, eo quod ita consequenter solet fieri. In eum finem accepisti arma, non ut otieris, sed ut pugnes. Quocircà ingruentes non repellit tentationes Deus, idque in eum finem, ut in primis intelligas multo te factum quàm fueras fortiorem. Tum ut moderationem exerceas, neque efferaris magnitudine donorum: nam coarctant, & in gyrum tentationes redigunt. Tertiò, ut malus ille dæmon, qui hæsit in ambiguo an defeceris ab ipsius imperio, tentationum exploratione edoctus, sciat quod illum penitùs dereliqueris. Quartò, in eum finem, ut valentior reddaris, & ferro quocumque magis obduratus. Quintò, ut plena fide tibi constet, quàm ingentes tibi thesauri concredantur*. Hactenus Sanctus Chrysostomus.

Alteram quod spectat assertionis partem, de loco, seu deserto, in quo Christus Dominus fuit à diabolo tentatus, probat *S. Thomas* art. 2. quæstionis citatæ desertum tanquam locum & palæstram certaminis convenienter à Christo Domino fuisse delectum. Nec enim diabolus Christum aggredi ausus fuisset, nisi spontè se se tentandum exhibuisset, sicut spontè membris ejus se se exhibuit occidendum. Eo fine Christus secessit in desertum, quia solenne est diabolo magis tentare hominem solitarium, sic Evam tentavit à principio, eam sine viro inveniens, sic Cainum, & Josephi fratres in solitudine stravit. Unde Eccles. cap. 4. dicitur: *Væ soli, quia cùm ceciderit non habet sublevantem se*. *Sanctus Ambrosius* lib. 4. in Lucam docet: Christum triplici de causa, hoc est, consilio, mysterio, & exemplo desertum adiisse; consilio quidem, ut diabolum ad certamen provocaret; mysterio, ut Adamum de exilio liberaret; exemplo, ut ostenderet nobis diabolum

ad

ad meliora tendentibus invidere; & tunc magis esse cavendum, ne mysterii gratiam deserat mentis infirmitas.

Richardus Montacutius part. 2. originum Eccles. existimat illud desertum, in quo à diabolo tentatus fuit Christus Dominus, esse idem desertum, in quo Israelitæ per quadraginta annos peregrinati sunt tentantes Deum, & murmurantes contra ipsius dispensationem sanctam; *Maldonatus* putat idem fuisse desertum, in quo Joannes enutritus legitur. Denique, nonnulli Historici secuti *Adrichomium*, *Brocardum*, *Arandam*, & alios Terræ Sanctæ exploratores, dicunt desertum, in quo Christus tentatus est, dictum esse *Quarantanam* ab hac Christi quadraginta dierum mansione, quod quidem desertum inter Jericho & Jerusalem interjacet. Sed, ut ingenuè fatear, hæ meræ sunt conjecturæ, à quibus viri graves abstinere debent. Nemini quippè licet curiosiùs scrutari, quæ Scriptura Sacra silentio tecta esse voluit; nisi hac fibulâ coerceatur curiositas humana, semper habebit inquirendi, & ariolandi locum.

Tertia denique assertionis pars, videlicet quod fuerit conveniens ut Christus præmitteret, ante tentationem, jejunium quadraginta dierum, & totidem noctium, probatur primò: quia Christus nobis exemplo præire voluit, nam cùm omnium intersit contra tentationes se tueri, per hoc, quod ante tentationem futuram jejunavit Christus, docuit, quod per jejunium contra tentationes nos armari oportet; & ideò Apostolus 2. ad Corint. cap. 6. jejunium inter *arma justitiæ* commemorat. Secundò, ut ostenderet, quod post susceptum baptisma non delitiis ac temulentiæ, non mensæ Epulis onustæ, sed jejunio animum debemus intendere. *Propterea*, inquit *Sanctus Chrysostomus* homiliâ 13. in Matth. *Dominus jejunavit, non quod indigeret, sed ut nos doceret quibus peccata ante baptisma dominatio ventris intulerat. Ut enim aliquis ægrotum, quem ad sanitatem reduxit, jubet illa non facere, ex quibus ille morbus contigerat: ita etiam post baptisma jejunium contra edacitatis vitium induxit. Nam & Adam de Paradiso intemperantia ventris ejecit, & diluvium commeruit; & fulmina in sodomitas ipsa traxit.*

Tertiò, sicut Moyses in deserto quadraginta diebus, & totidem noctibus absque cibo transactis, promulgandam Hebræis legem à Deo accepit, ita Christus parem inediam sustinens, solo usus Numinis colloquio, precibus ac jejuniis vacans, & præsentiâ Spiritus Sancti consecratus, solitudine egressus cœlestem mundo intulit legem, eâque imbuit homines. Quartò, Christus post jejunium tentari voluit, quia secuta esuries diabolum famis specie lactatum ad eum aggrediendum audaciorem reddidit, unde fames Domini pia fraus fuit, quâ diabolum ad certandum attraxit, nec repulit accedentem, inquit ibidem San-

Sanctus Chrysostomus, sed cùm eum suscepisset ad luctam, & semel & iterùm, & tertiò cum facilitate, quæ eum decebat, elisit, ac prostravit. Ultimam rationem addit *S. Thomas* cur Christus statim post susceptum baptisma jejunaverit, vitæque austeritatem assumpserit? quia, ait Sanctus ille Doctor, nullus debet assumere prædicationis officium, nisi priùs fuerit purgatus & in virtute perfectus, quemadmodum dicitur de Christo *Actuum* cap. 1. *Cœpit Jesus facere, & docere*. Et ideò Christus confestim post baptismum jejunavit, & austeritatem vitæ assumpsit, ut doceret nos post carnem edomitam oportere prædicationis officio incumbere, juxtà illud Apostoli: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar*. Cæterùm, quâ ratione Christus quadraginta dierum, & totidem noctium potuerit ferre jejunium, quâve ratione ipsius corpus per hoc diuturnum temporis intervallum fuerit nutritum? an per intensionem virtutis nutritivæ prioris cibi? an per suspensionem actionis caloris naturalis? an per corroborationem humidi radicalis? an per retentionem appetitus? Has & similes umbratiles quæstiones, de quibus silet Scriptura sacra, otiosis hominibus, qui vento pascuntur, ventilandas ac discutiendas permitto.

DICO SECUNDÒ: *Christum trina tentatione convenienti ordine fuisse à diabolo tentatum*.

Probatur ratione *S. Thomæ* art. 4. supra laudatæ quæstionis. Diabolus hominem spiritualem non statim tentat de gravibus peccatis, sed pedetentim incipit à levioribus, ut post modum ad graviora perducat. Sic se gessit diabolus in tentatione Adami, primò namque ligni vetiti esum ipsi suasit his verbis: *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno Paradisi*? Secundò, ad inanem gloriam eum perduxit, dicens: *Aperientur oculi vestri*. Tertiò, ad extremam superbiam tentationem perduxit, dum dixit: *Eritis sicut Dii scientes bonum & malum*. Eumdem etiam tentandi ordinem erga Christum, qui Adami culpam luiturus venerat, servavit diabolus: *Cibo Adam pellexerat, & de Paradisi gloria in peccati locum, idest, in regimen vetitæ arboris deduxerat. Tertiò, Divini Numinis ambitione corruperat, Diis futurum similem pollicendo. Igitur adversus Dominum tota jam jaculi potestate pugnatur, & Creatori suo possessio ejus universitatis affertur: ut tenens ordinem fraudis antiquæ, quem nec cibo pellexerat, nec loco moverat, nunc vel ambitione corrumperet*. Ait *Sanctus Hilarius* cap. 3. in Matth. Primò itaque diabolus tentavit Christum, de eo quod appetunt quantumcumque spirituales viri, scilicet de sustentatione corporalis naturæ per cibum. *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant*, quibus vires tuas refocillare, & famem cruciantem sedare possis. Gravis procul dubio erat tentatio illa, quâ Christo dæmon suggerebat, ut de

Dei

Dei providentia,& amore diffisus, miraculum,ipso hortatore,ederet, conversisque citra necessitatem in panes lapidibus, majori, quàm par erat, quantitate, aut voluptate (si fieri posset) famelicus sumeret, sicque concupiscentia carnis, & peccato gulæ irretiretur. Quamvis enim, ut optimè observat *Sanctus Thomas*, uti necessariis ad sustentationem vitæ non sit peccatum gulæ, quando tamen ex desiderio hujus sustentationis homo aliquid inordinatum facit, ad vitium gulæ pertinere potest: est autem inordinatum, quod aliquis, ubi suppetere possunt humana subsidia, pro solo corpore sustentando cibum miraculosè quærere velit. Cùm igitur Christus ad subveniendum fami aliter quàm miracula faciendo sibi providere potuisset, ideò putabat diabolus peccaturum Christum si ad sedandam famem miracula patrare præsumpsisset. Sed Christus hanc pravam tentatoris suggestionem è vestigio repulit dicens: *Scriptum est: non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*. Poterat quidem Christus, si voluisset, facili negotio de lapidibus panes facere, sicut postea aquam in vinum convertit in nuptiis, sed non fecit, ut voluntatem, artesque Sathanæ contemneret, & quia, ut inquit Sanctus Hieronymus: *Propositum erat ei, humilitate diabolum vincere, non potentia*.

Quæret hìc fortasse aliquis, cur diabolus tentaverit Christum, quem Deum esse non ignorabat? sed huic quæsito cum S. Thoma, Respondeo: Diabolum non pro certo cognovisse Christum esse Deum propter signa infirmitatis humanæ quæ in ipso videbat, unde Christum aggressurus dixit: *Si Filius Deus es*: quæ verba exponens *Ambrosius* lib.4. in Lucam ait: *quid sibi vult talis sermonis exorsus, nisi quia cognoverat, Diabolus, Dei filium esse venturum, sed venisse per hanc infirmitatem corporis non putabat*. Diabolus ergò explorare volens, an reverà Christus esset filius Dei, eum tentare ausus fuit.

Post primæ illius tentationis insultum,processit secundò Diabolus ad id in quo spiritualès viri quandòque deficiunt, ut scilicet illecebrosæ gloriolæ gustu inescati aliqua ad ostentationem operentur. Transtulit enim Christum Diabolus in Sanctam Civitatem, seu Hierosolymam, & statuit eum super pinnaculum templi, & dixit ei: *Si filius Dei es, mitte te deorsùm: scriptum est enim: quia Angelis suis mandavit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum*. Sed hoc à spiritu mendacii vibratum jactantiæ telum confestim propulsavit Christus dicens: *Rursùs scriptum est: non tentabis Dominum Deum tuum*. Si quis autem quærat cur Diabolus, ut Christum ad inanem gloriam provocaret, hæc verba usurparit: *Si filius Dei es, mitte te deorsùm*, cùm potius mittere se deorsùm signum sit humilitatis? ad hanc quæstionem respondebo cum *S. Augustino* lib.2.

lib. 2. de ferm. Domini in monte cap. 19. *Non in solo nitore atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus luctuosis esse posse jactantiam*. Et ad illud significandum Christo Diabolum suasisse, ut mitteret se deorsùm. Nam hoc ipso perniciosior est ambitio, quod, teste *S. Ambrosio* lib. 4. in Lucam, *Blanda quædam est conciliatricula dignitatum, & sæpè quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia subvertere, facit ambitio criminosos. Habet enim forensem gratiam domesticum scelus: & ut dominetur aliis, prius servit. Curvatur obsequio, ut honore donetur, & dum vult esse sublimior, simulata humilitate fit vilior, legibus enim imperat, sibi servit*. Dici etiam potest, Diabolum hisce verbis, *mitte te deorsum*, voluisse Christo Domino persuadere, ut è templi culmine, sivè è loco eminentiori turris vestibulo templi inædificatæ se se præcipitem daret, quod si fecisset Christus, inter templum & altare Sacerdotum delapsus fuisset, magnamque sibi ob tam insigne miraculum, coram ingenti populo, qui ad sacra in templum Domini confluebat, perpetratum, gloriam comparasset; & hic erat scopus, in quem Diabolus tentando Christum collimabat.

Post fractam secundæ illius tentationis machinationem, Diabolus processit tandem ad id quod non est spiritualium virorum, sed dumtaxàt carnalium, ut videlicèt divitias & gloriam mundi concupiscant usque ad contemptum Dei. Assumpsit quippè Diabolus iterum Christum Dominum, ut ait *Matth.* cap. 4. *In montem excelsum valdè, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me*. Quæ verba arrogantiæ plena ubi primùm audiisset Christus, sibi ampliùs temperare haud potuit, sed gloriâ Dei nihil antiquiùs habens, superbum illum tentatorem Dei gloriam ac cultum sibi præposterè vindicantem procul à se facessere jussit dicens: *Vade Satana, scriptum est enim: Dominum tuum adorabis, & illi soli servies*. Quo in responso obiter Lector observet cum *S. Thoma*, quod Christus Dominus ad duas priores tentationes, in quibus Diabolus nihil adversùs Deum dicebat, pacifico, tranquilloque animo respondit per Scripturam Sacram, cujus lectio ad vincendas tentationes maximè juvat; at cum superbus ille tentator, effractis debitæ Deo reverentiæ claustris, eò prorupit audaciæ ut gloriam Dei sibi ascisceret & adorari vellet, actutùm Christus cum zelo, & indignatione eum procul à se ablegavit, *ut Christi discamus exemplo*, inquit Angelicus præceptor, *nostras quidem injurias æquanimitèr sustinere, Dei autem injurias, nec usque ad auditum ferre*. Audito nomine Dei victus, fugatusque recessit Diabolus, *usque ad tempus*, sicut notat *S. Lucas*, quià posteà non tentaturus, sed palàm pugnaturus accessit, tempore scilicet passionis

Hh Chri-

Christi, quandò videlicèt Judæos instigavit, & armavit ad Christum occidendum, vel etiam post ipsius passionem, dùm tot turbines, & procellas contra nascentem Christi Ecclesiam excitavit.

Circà hanc ultimam Christi tentationem duo hîc occurrunt discutienda dubia. Primum est, quo pacto Diabolus Christum in montem excelsum valdè transtulerit? visibilitèr, an invisibilitèr? terrestri itinere, an per aera? alterum dubium est, quomodò Diabolus in monte illo excelso ostenderit Christo omnia regna mundi? cùm nullus sit mons adeò altus, in quo regnorum omnium latitudo prospici possit, sive ob tumorem terræ, sive ob oculorum imbecillitatem, quorum acies eò usque se se porrigere minimè potest.

Utrique dubio brevitèr facio satis, & ad primum dico: Christum Dominum, ut omnes Satanæ impetus experiretur, non invitum, non reluctantem, sed volentem, & semetipsum exinanientem arreptum fuisse à Dæmone tàm in Sanctam Civitatem, quàm in montem excelsum, re verà, actu, & locali motu. De modo autem, visibilitèr, an invisibilitèr, an terrestri itinere ductus, aut per aera à Diabolo fuerit Christus deportatus? silet omninò Scriptura Sacra. Et quidem ipse probabiliùs existimaverim, translationem illam localem fuisse, sed invisibilem, nemine conscio, sive pedibus sive per aera translatus eò venerit Christus. *Diabolus quantùm ad se sic Christum assumebat in pinnaculum templi, ut ab omnibus videretur; ipse autem, nesciente Diabolo, sic agebat ut à nemine videretur*, inquit *S. Chrysostomus* citatus à *S. Thoma*. Neque etiam illis assentiri possum, qui fingunt Christum insedisse Diabolo, tanquàm equo, cùm longè verosimilius sit Christum à Diabolo fuisse translatum, vel eo modo quo Propheta *Abacuc* de Judæa translatus est in Chaldæam, & *Philippus Diaconus*, postquam eunuchum Candacis Reginæ baptizarat, delatus est in Azotum, vel tandem, sicut putat noster *Cajetanus*, eo modo quo ipsemet Christus, teste Scriptura Sacra, *assumpsit Petrum, Joannem, & Jacobum in montem Thabor*.

Ad alterum Dubium dico: Diabolum in monte excelso ostendisse Christo omnia regna mundi, totum sumendo pro majori parte, quatenùs videlicet partem illorum ostendit, & id quod maximè eximium in illis est, vel quatenùs partibus Orbis Christo commonstratis edisseruit tentator callidus, quæ singularum gloria esset, qui splendor, quæ opulentia. *Nec enim*, inquit *S. Thomas* 3. part. quæst. 41. art. 4. ad 7. *est intelligendum quod Christus videret ipsa regna, vel Civitates eorum, vel populos, vel aurum, vel argentum; sed partes terræ, in quibus unum quodque Regnum, vel Civitas posita est, Diabolus Christo demonstrabat, & uniuscujusque Regni honores, & statum verbis exponebat*. Sic Moysi ostensa legitur tota terra Israelis ex monte, *Deuteron.*

rom. cap. 34. Ex quo tamen non patuit illi prospectus in singulas, sed in aliquas dumtaxàt illius terræ partes; sic etiam tota Judæa, & tota regio circumjacens Jordani ad Joannem egressa dicitur, quamvis pars ad illum tantum modò confluxerit.

Hactenùs exposuimus trinam Christi tentationem juxtà ordinem, quo eam *S. Matthæus* cap. 4. refert, nam totam Christi Domini tentationem compendiò dumtaxàt attigit *S. Marcus*, hanc verò generatim primò tractavit, dein sigillatim descripsit *S. Lucas*, & duas postremas tentationes retulit ordine inverso, quod tamen Evangelicæ veritati non officit. Nihil quippè refert, ut inquit *Sanctus Augustinus* lib. 2. de consensu Evangelistarum cap. 16. *Quo narrentur ordine, cùm omnia facta esse manifestum sit*. Præter quam quod etiam dici potest Deum hanc Evangelistarum, in trina Christi tentatione referenda, diversitatem permisisse, ut ostenderet Sacros Evangelistas non ex compacto collatis capitibus scripsisse, vel alios narrationes aliorum excripsisse. Cæterùm advertat Lector, trinam tentationem, quâ Christum Diabolus adortus est, fuisse verè realem, & non imaginariam. Nam primò, si hæc trina Christi tentatio non fuisset realis, sed tantùm imaginaria, sequeretur victoriam, quam Christus de tentatore reportavit, fuisse itidèm imaginariam, quod citrà summam absurditatem dici non potest. Secundò, si trina illa tentatio fuisset purè imaginaria, Christus non fuisset propriè tentatus; ille quippè tentari propriè dicitur, qui sui juris est, & judicio sicut & libertate voluntatis uti potest, at in visione, sicut & in omni re quæ in mera imaginatione consistit, nec judicii, nec voluntatis locus esse potest. Tertiò, sicut externis, & realibus tentationibus sæpissimè à Diabolo urgemur, ita Christus, etsi innocens, & impeccabilis, externis & realibus tentationibus obnoxium se præbere voluit ad consolationem & exemplum fidelium. Denique, Scriptura Sacra iter Christi in desertum, illius jejunium, trinamque tentationem, eodem orationis filo recitat tanquàm aliquid externum, & reale, negari igitur non potest trinam Christi tentationem realem, atque externam fuisse.

Superest nunc ut de Christi post susceptum baptisma conversatione, seu de eo vitæ genere, quod Christus per triennium docendo, & prædicando sectatus est, paululùm disseramus.

DICO ITAQUE ULTIMÒ: *Christum post susceptum baptisma conversatum esse cum hominibus, vitam non austeram, sed communem, pauperem tamen ducendo, & omnia veteris legis præcepta adamussim observando*.

Hanc assertionem, quantùm ad omnes sui partes, latè probat *Sanctus Thomas* 3.p. q.40. art.1. 2. 3. & 4. cujus doctrinam, ut brevi-

tati consulam, summatim delibabo. In primis ostendit Angelicus Doctor conveniens fuisse, ut Christus post susceptum Baptisma conversaretur cum hominibus. Primò, quia Christus venit in mundum, ut salubribus præceptis homines informaret ad innocentiam, eisque per inextricabiles tenebras oberrantibus, operibus, factisque præsentibus, justitiæ, & immortalitatis consequendæ viam panderet, & peccatores salvos faceret, sicut legitur *Joannis* cap.18. *Lucæ* cap. 4. primæ ad *Timoth.* cap.1. & alibi passim. Secundò, Christus non poterat convenientiori modo promovere salutem hominum, quàm prædicando, ac justè, & innocenter inter homines conversando, sic enim Divinitatem suam doctrinâ, & miraculis manifestavit, Judæis adventum suum Prophetarum oraculis Sole clariùs comprobavit, Publicanos mirâ comitate, & suavitate morum ad meliorem frugem convertit, & supercilium damnans Pharisæorum, qui sanctitatis obtentu peccatorum consortia vitabant, ignaros Euangelicâ luce illustravit, superstitiosos ad veram pietatem, impios ad resipiscentiam, & fidem adduxit, omnibusque fiduciam fecit ad ipsum accedendi. Denique, Christus post Baptismum cum hominibus conversari voluit, ut Euangelii prædicatores, & conscientiarum moderatores exemplo suo doceret, quo pacto ergà peccatores sese gerere debeant, & quærere oves quæ perierunt, errantes in ovile revocare, magis ęgras, & tantùm non desperatas majori sollicitudine, vigilantiâ, ac charitate curare, ne similes fiant Pastoribus Israel, quibus Deus Ezechielis cap. 34. minas intentat his verbis: *Væ vobis Pastoribus Israel, quod infirmum fuit non consolidastis; & quod ægrotum non sanastis; quod confractum est non alligastis; & quod abjectum est non reduxistis; & quod perierat non quæsistis*: sed potiùs imitentur exemplum boni Pastoris, qui deperditam ovem sedulò quærit; vel Medici, qui ad ægrotum accedit. His de causis Christus Dominus, post susceptum Baptisma, per triennium docendo, prædicando, cum hominibus conversari voluit; & hoc prædixerant Prophetæ *Baruc* cap.3. *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est*; & *Daniel* cap. 9. *Confirmabit autem pactum multis hebdomada una*.

Verùm quia sæpè sæpiùs usu venire solet, ut in societate, & colloquiis hominum inanis obrepat gloriæ cupido, intepescat orandi fervor, & exolescat quidquid suavitatis antehàc percipiebatur ex rebus ad conjunctionem cum Deo, & ad proprium, atque aliorum profectum spiritualem spectantibus; ideò Christus Dominus sese interdùm à turba hominum subtraxit, & in solitudinem secessit, ut ejus exemplo discerent divini verbi Præcones non frequenter prodire in publicum, ubi animus ab interiori virtutis solidæ studio ad externarum occupationum illecebras sensim sine sensu defluere solet, sed potiùs

tiùs turbam hominum relinquere, atque in solitudinem sese colligere assuescerent; idque triplici de causa, primò, propter moderatam quietem; secundò, propter orationem, denique propter salutem animæ, ne videlicèt appetitus laudis, ac profanæ sæculi affectiones blandè irrepant in animam, & internum hominis statum rerum terrenarum tumultu perturbent, spiritumque opprimant. Elegit autem Christus conversando cum hominibus vitam activam, & quamvis vita contemplativa, sicut docet *Sanctus Thomas* 2.2. qu.182. artic.4. & q.188. art.6. Simpliciter sit perfectior vita activa, quæ occupatur circa corporales actus, vita tamen activa, secundùm quam aliquis prædicando, & docendo contemplata aliis tradit, perfectior est vita, quæ tantùm est contemplativa, quia talis vita præsupponit abundantiam contemplationis. *Et ideò*, inquit Angelicus Doctor 3.p. q.40. art.1. ad 2. *Christus talem vitam elegit.* Suus tamen honor vitæ contemplativæ, & purè solitariæ asserendus est. *Solitudo quippè*, ut ait *S.Basilius* in lib. de laud. Eremi, *cælestis doctrinæ schola est, mundi persequentis fœlix effugium, laborantium requies, mærentium consolatio, ab æstu sæculi refrigerium, peccandi repudium, seclusio corporum, libertas animarum, &c.* Hæc, & alia id genus vitæ contemplativæ, & purè solitariæ encomia legi possunt apud Sanctos Patres, & præsertim *S. Hieronymum* in epist.1. ad Heliodorum.

In vita activa, quam Christus amplexus est post Baptismum, tria occurrunt observatione digna, quæ hìc breviter expono. Primum est, quod Christus Dominus à veteris, seu Mosaicæ legis præceptis ne latum quidem unguem unquam descivit, sed ea jugiter observavit. Qua in re falsi convincuntur Judæi, qui blatterant Christum sprevisse, pervertisse, ac penitùs destruxisse legem; cùm potiùs Christus de semetipso testetur *Matth.* cap. 5. *Nolite putare quoniam veni solvere legem, & Prophetas; non veni solvere, sed adimplere.* Immò ibidem disertis verbis asserit Christus futurum citiùs, ut fractus illabatur Orbis, quàm ut minimus legis apex irritus cadat, seu non impleatur, aut non observetur: *Amen quippè dico vobis, donec transeat Cælum, & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Prætereà, Christus juxtà legem Moysis circumcisus est, in Templo fuit oblatus, in diem festum Paschæ singulis annis Hierosolymam ascendit, cæremonias, & figuras, quibus erat adumbratus, implevit, gratiam, per quam vetus lex impleri posset, nobis attulit, omnia denique veteris legis oracula, quibus Prophetæ Messiæ originem, locum, tempus nativitatis, officium, doctrinam, miracula, actiones, passiones, exinanitionem, & exaltationem prædixerunt, in se sustinuit, & exequutus est. Quâ fronte ergo audent obstinati Judæi Christum transgressionis legis insimulare, cujus potiùs

tiùs vita nihil aliud fuit, quàm legis observantiæ, perfectæ in Deum, & proximum charitatis, modestiæ, tolerantiæ, clementiæ, & mansuetudinis absolutissimum exemplar, morum disciplina, vitiorum censura, & perpetuus sibique semper constans virtutum omnium concentus. Hinc Christus suæ innocentiæ securus ad acerbissimorum etiam hostium suorum testimonium super hac re provocare haud quaquam reformidavit, dicens *Joannis* cap. 8. *Quis ex vobis arguet me de peccato*.

Alterum, quod in vita, quam Christus egit post Baptismum, Lector observare debet, est ea agendi ratio popularis, & communis, quâ Christus conversatus est cum hominibus, sicut colligitur ex Scriptura sacra *Matth.* cap. 11. *Venit Joannes neque manducans, neque bibens, & dicunt: dæmonium habet. Venit Filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: ecce homo vorax, & potator vini, Publicanorum, & peccatorum amicus*. Scilicet Joannes Baptista fuerat missus à Deo, ut austero vitæ genere, & pœnitentiæ prædicatione, velut lugubri carmine Judæos ad plangenda peccata, & mores in meliùs emendandos provocaret, sed surdis cecinit Joannes, nec ejus austeram, ac duram vitæ rationem ullo pacto ferre potuerunt Judæi. Venit ergo Christus manducans, & bibens, idest, promiscuo cibo, & potu, more cæterorum hominum, usus, & cum ipsis populariter conversatus, omnibusque omnia factus, ut suâ morum facilitate illos ad veræ pœnitentiæ callem revocaret; sed Judæi saxa in cordibus gestantes ad lætiorem Christi cantum obsurduerunt, illius comitatem, ac popularem agendi rationem in calumniam, & contumeliam verterunt, ipsumque passim traduxerunt tanquàm hominem voracem, & vini potatorem, qui conviviis & vino indulgeret, Publicanorum, & peccatorum amicum, perditorum hominum, & ganeonum socium, sicque per deplorandam cœcitatem Judæi nec austerâ Joannis, nec populari Christi vivendi ratione ad pœnitentiam adduci potuerunt, omnemque diligentiam, quam ad eorum conversionem, & salutem procurandam adhibuit Deus, suo vitio, & contumacia inutilem planè reddiderunt.

Aliam rationem adducit *Sanctus Thomas* cur Chistus, qui in deserto quadraginta diebus, & totidem noctibus jejunando vitam austeram duxerat, deindè inter homines conversando communem vitam egerit. Inquit enim Angelicus ille Doctor, cùm utraque vita, austera scilicèt, & communis, licita, & laudabilis sit, voluit Christus Dominus hominibus utriusque vitæ præbere exemplum, *prioris* quidem, constitutus in deserto, dum jejunavit licèt non indigens jejunio: *posterioris* autem, postquàm è deserto egressus cœlestem doctrinam, quâ homines imbuere debebat, prædicare cœpit.

Ob-

Obſervat etiam *Sanctus Thomas* poſt *Sanctum Chryſoſtomum*, quadantenùs neceſſarium fuiſſe Joanni Baptiſtæ ut vitam auſteram duceret, non autem Chriſto, ut peccatores converteret, quia Chriſtus, inquit Sanctus ille Doctor, à miraculis, quibus in dies inclareſcebat, teſtimonium habebat; Joannes verò innocentis dumtaxàt vitæ, morumque integritate commendatus benè apud Judæos audiebat. Dimiſit ergo Chriſtus Joannem jejunio, & vitæ auſteritate fulgere, & contrariâ ipſe inceſſit viâ, ad menſam videlicèt intrans Publicanorum, manducans, & bibens cum peccatoribus. Undè obiter advertant Divini Verbi præcones, quibus non eſt conceſſa gratia miraculorum, quod, ſi animarum ſaluti cum fructu incumbere velint, auſterum Sancti Joannis Baptiſtæ vivendi modum pro viribus imitandum ſibi proponere debeant, à frequentibus mulierum colloquiis, ſpectaculis, conviviis, luſibus, aliiſque id genus vitæ humanæ delitiis, quibus homines emolliri ſolent, penitùs abſtinendo, nihil delicatum in victu, & veſtitu ſectando. Difficillimum quippè eſt, juxtà Sanctorum Patrum doctrinam, ut ille præcepta vitæ Chriſtianæ, quæ, teſte *Sancto Auguſtino*, crux eſt, atque martyrium, aliis perſuadere, & inſtillare poſſit, qui mundanis adhuc titillatur oblectamentis, curioſis nugis paſcitur, & auram popularem vanâ eloquentiâ, vel humanis conceptibus ingenioſis quidem in ſpeciem, ſed ſterilibus, & exſuccis ſibi inter concionandum conciliare conatur.

Ultimum denique, quod Lector in vita Chriſti poſt Baptiſmum obſervare debet, eſt illa voluntaria paupertas, cui ſeſe addixit Servator noſter, ita ut nec diverſorium, nec humile tuguriolum habuerit, ubi reclinaret caput ſuum, ſicut dicitur *Matthæi* cap. 8. Huic autem voluntariæ paupertati ſe ſubdidit Chriſtus Dominus, tùm ad inſtructionem noſtram, tùm ad ſuæ virtutis, ac divinitatis veritatem comprobandam. Enim verò congruebat primò, ut ſic exemplo ſuo Chriſtus edoceret prædicatores Euangelii, qui, antequàm ſibi alios inſtruendi demandatam Provinciam ſuſcipiant, bonis temporalibus Nuncium remittere debent, quò nimirùm omni cupiditate divitias poſſidendi ſemel expediti, toti à Deo unicè pendeant, toti Euangelii prædicationi inſiſtant, & exemplo contemptus rerum terrenarum omnes ad Chriſtum multò faciliùs trahant. Alioquin ſi Euangelii Prædicatores divitias poſſiderent, cupiditati eorum prædicatio adſcribi poſſet, *ſi Diſcipuli Chriſti*, inquit *Sanctus Hieronymus* in *Matthæum*, *divitias habuiſſent, viderentur non cauſa ſalutis hominum, ſed cauſa lucri prædicare*. Secundò, conſentaneum omninò erat ut Chriſtus divinitatem ſuam demonſtraret per voluntariam paupertatem, quàm elegit, nàm ſi Chriſtus divitiis,

&

& opibus fuisset instructus, non ejus divinitati, sed potentiæ sæculari, quâ fuisset donatus, totius Orbis innovationem tribuissent mortales; at dùm Christus pauper, humilis, & abjectus, nullâ vi, & potestate armorum fretus, nec Oratorum eloquentiâ usus, nec Principum, sed pauperum Discipulorum ministerium adhibens, totum Orbem sibi virtute miraculorum subegit, idololatriam tot annorum diuturnitate roboratam extirpavit, omnesque nationes triumphantis Crucis jugo subdidit, nemo est, qui statim non videat hæc omnia Divinæ Potentiæ esse miracula, quibus, ratio, & potentia humana cedere debent. Abeant ergo occæcati Judæi, & de fictitio illo Regno terreno, quod suo Messiæ tribuunt, inani expectatione, & vanissimâ quantùm voluerint exultatione bachentur, nos verò Prophetarum oraculis fulti, Regnum quidem Messiæ vindicamus non terreum, & temporaneum, sed spirituale, & æternum, sicut ex his, quæ supra diximus, liquidò constat.

Antequàm huic dissertationi finem imponam, necessum est, ut faciam satis objectioni sæpiùs à recutitis, seu Judæis, decantatæ, quâ Christum Dominum legis Mosaicæ transgressorem fuisse, plenis, ac crepitantibus buccis allatrare solent.

Arguunt itàque sic Judæi: Ille homo non est à Deo, qui legem de Sabbati observatione violavit, atqui Christus legem de Sabbati observatione impunè violavit, ergo Christus non fuit homo missus à Deo, nec proindè verus Messias. Probant minorem ex cap. 12. *Matthæi*, ubi legitur Christum per Sata ambulantem permisisse discipulis suis, ut in die Sabbati spicas vellerent, confricarent, iisque manu contritis vescerentur, quod tamen in Sabbato fieri vetitum erat. Legitur etiam ibidem, Christum sanasse in Sabbato hominem manum aridam habentem, & denique *Joannis* cap. 5. dicitur: paralyticum in Sabbato fuisse à Christo sanatum, Christus ergo legem de observatione Sabbati violavit.

Respondeo: Illam objectionem, quam etiamnùm Judæi crambis instar recoctæ obtrudunt, jam à Christo Domino fuisse abundè solutam, *Matthæi* cap. 12. ubi suam, suorumque Discipulorum innocentiam circà Sabbati observationem ab impacta sibi calumnia quadruplici ratione vindicavit. In primis ostendit Christus Dominus, Discipulos suos violati Sabbati reos censeri non debere eo quod spicas vulsissent, & fricuissent Sabbato, quia id, compellente necessitate, seù ad levandam urgentem famem, fecerunt. Undè sicut David non fuit legis transgressor, quandò propter famis, quâ premebatur necessitatem, comedit panes sanctos ab *Achimelech* Sacerdote acceptos, quos edere ei non licebat, ut legitur 1. *Reg.* cap. 21. ità Discipulis Christi vitio verti non debet, quod neces-

sitate

ſitate ſtimulantis famis compulſi, ſpicas Sabbato confricuerunt, ut paucarum ſpicarum vulſione, & confricatione vitam ſuam incolumem ſervarent, famemque ſedarent; *Sabbatum* enim *propter hominem factum eſt, & non homo propter Sabbatum*, ut dicitur *Marci* cap. 2.

Deindè, ſicut Sacerdotes in veteri lege excuſabantur à crimine violandi Sabbatum, etiamſi in Templo opera exercerent, quæ Sabbatum in ſpeciem violare videbantur (opera enim, quæ exercebant, famula erant, ſcilicèt comportatio lignorum, mactatio, & excoriatio victimarum, ignis accenſio, circumciſio, & alia id genus) ità & à crimine violandi Sabbatum itidem excuſari debent Diſcipuli Chriſti, quippè qui vellendo, & manibus comprimendo ſpicas, ut ſuam ſedarent famem, injunctum ſibi prædicandi Regnum Dei miniſterium exhibuerunt Chriſto Domino, qui major, ſanctior, ac longè dignior erat ipſo Templo, utpotè Templi Dominus: *Dico autem vobis, quia Templo major eſt hic*.

Tertiò: à crimine violandi Sabbatum excuſantur Diſcipuli Chriſti, quia lex, quæ miſericordiam, & charitatem præcipit, præponi debet legi, quæ purè ritualis eſt, & cultui externa, dicit enim Deus per *Oſeam* Prophetam: *miſericordiam volo, non ſacrificium*. Porrò lex ſervandi Sabbatum ritualis dumtaxàt eſt, ſacrum autem ſalutis animarum, & prædicationis verbi Divini miniſterium pertinet ad legem, quæ charitatem, & miſericordiam præcipit; rectè itàque ſe geſſerunt Diſcipuli Chriſti, dùm, ſpicarum confricatione in Sabbato, famem, quâ laborabant, ſedarunt, ne dimitterent, aut interrumperent miniſterium ſacrum, cui erant addicti.

Quartò: à crimine violandi Sabbatum excuſantur Diſcipuli Chriſti propter legitimam diſpenſationem, quam acceperunt à Chriſto, qui Dominus eſt Sabbati, atque ſupremus conditor legis, utpotè naturâ Deus, ſummâ poteſtate præditus, *Dominus enim eſt filius hominis etiam Sabbati*.

His quatuor rationibus Chriſtus *Matth.* cap. 12. Diſcipulorum ſuorum innocentiam, quam Judæi falsò crimine appetebant, tuitus eſt, ſed non minus efficaciter Judæorum malignitatem coarguit, ipſoſque pudore ſuffuſos ſilere coegit, quandò in Sabbato ſanavit hominem manum aridam habentem. Enim verò cum Scribæ, & Phariſæi, non ut diſcerent, ſed ut Chriſto calumniam ſtruerent, ipſum his verbis interogaſſent: *Si licet Sabbatis curare?* Chriſtus, ut eorum malitiam retunderet, immutatâ quæſtione ait illis: *Interrogo vos ſi licet Sabbatis benefacere, an male? animam ſalvam facere, an perdere?* Illis autem ad incitas redactis,

adeòque tacentibus, nec hiscere, aut quidquam mussitare ausis, Christus Dominus fas esse Sabbato hominem curare confirmavit ista familiari ovis similitudine, *quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, & si ceciderit hac Sabbatis in foveam, nonne tenebit, & levabit eam? Quantò magis melior est homo ove? Itaque licet Sabbatis benefacere*. *Matth.* cap. 12. quasi diceret Christus, inquit *S. Hieronymus*: *Si vos, ò Judæi, Sabbato ovem, & aliud quodlibet animal in foveam decidens eripere festinatis, non animali, sed vestræ avaritiæ consulentes; quantò magis hominem, qui multò melior est ove, debeo liberare?*

Observat etiam *Sanctus Thomas* 3.p. q. 40. art. 4. ad 1. Christum Dominum cap. 5. *Joannis*, alio pacto à transgressione legis sese excusasse. Nàm cùm Judæi religionis prætextum suæ adversus Jesum invidiæ, ac malignitati obtenderent, eo quod paralyticum in Sabbato curasset, ad eorum injustas, & temerarias cohibendas querimonias respondit Christus: *Pater meus usque modò operatur, & ego operor*. Quâ responsione ostendit Christus: præcepto de sanctificatione Sabbati non interdici opus divinum, sed opus dumtaxàt humanum. Nam quamvis Deus die septimo a novis condendis creaturis cessaverit, semper tamen operatur in earum conservatione, eas videlicèt regendo, animas creando, illuminando, perficiendo, miracula patrando, aliaque animantia continenter in vitam educendo, si ergo opera divina præcepto de sanctificatione Sabbati non sunt interdicta, nec quoque miracula, quæ edebat Christus in Sabbato erant prohibita, utpotè opera divina. Non solvit itaque Christus Sabbatum, quandò miraculosè paralytico sanitatem restituit.

Hæc, & alia hujusmodi, si liberis, & attentis animis perpenderent Judæi, abstinerent procùl omni dubio ab illis blasphemiis, quas quotidiè evomunt in Christum Servatorem nostrum, quem odio, & livore cœcati tanquàm verum Messiam agnoscere detrectant. Sed illis meliorem mentem precemur, ut ipsis tandem aliquandò fulgeat illuminatio Euangelii gloriæ Christi, & sublato velamine quod, teste Apostolo 2. ad *Cor.* cap. 3. positum est super corda eorum, agnoscant Christum Dominum Prophetarum oraculis prædictum, à Patriarchis expectatum, multis prodigiis demonstratum, ac toto in Orbe adoratum.

DIS-

DISSERTATIO DECIMATERTIA

De Doctrina Christi Domini.

DEus, ut absolutissimus generis humani esset Magister, humanam carnem induere debuit, inquit *Lactantius* libro 4. Divin.Institut. cap.24. Nam si veniat ad homines ut Deus, præter quam quod mortales oculi claritatem Majestatis ejus conspicere, ac sustinere non possunt, ipse certè Deus virtutem suo exemplo docere haud poterit, quia expers corporis non faciet, quæ docebit: ac per hoc doctrina ejus perfecta non erit. Ut igitur Deus mortales docendo virtutum quoque illis præberet exempla, homo factus est; suamque doctrinam per omnem terram verbis, & exemplis seminavit, & ea, quæ præcipiendo docuit, faciendo confirmavit. *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me: ad annunciandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clausis apertionem: ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo nostro, ut consolarer omnes lugentes. Isaiæ* cap.61. De hac itaque nostri, & absolutissimi generis humani Magistri doctrina in hac dissertatione verba facturus, quatuor difficultates paucis examinandas aggredior. Prima est, an doctrina Christi sit quâcumque aliâ doctrinâ excellentior? Altera, utrùm conveniens fuerit ut Christus Dominus per se ipsum doceret Judæos, non obstante offensione Scribarum, & Pharisæorum? Tertia, nùm Christus debuerit doctrinam suam scripto tradere, seu litteris consignare? Postrema, utrùm epistola Christi ad *Abgarum* Regem Edessenorum, & vicissim epistola Abgari ad Christum sint genuinæ, aut spuriæ,& suppostitiæ. Quibus difficultatibus ut sigillatim faciam satis.

DICO PRIMÒ: *Doctrinam Christi excellentiorem esse quacumque alia doctrina.*

Probatur ex caracteribus, quibus doctrina Christi præ cæteris aliis insignitur. Primò, doctrina Christi, tota quanta est, cœlestis, ac divina est, non ad humanam aucupandam gloriam studio comparata. Undè Christus, qui è sinu Patris æterni omnis veritatis cognitionem velut è plenissimo fonte hausit, ait *Joannis* cap.7. *Doctrina mea non est mea, sed ejus, qui misit me.* Et hac de causa Pater æternus, ut ostenderet doctrinam Christi non humanam, sed planè cœlestem, ac divinam esse, bis eam voce sensibili comprobavit, primùm ad Jordanem in Baptismo, dein in monte Thabor in Transfiguratione, dicens:

Ii 2 *Hic*

Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite. Quasi diceret: Audite Doctorem, & Legislatorem omnibus datum, quem Legis mysteria prænunciarunt, quem Prophetarum ora cecinerunt, solus hic è Cœlo profectus est Doctor, solus certa docere potuit, cùm sit veritas, vita, atque æterna sapientia, solus salutaria docuit unicus humanæ salutis auctor, solus absolutè præstitit quidquid docuit, solus exhibere potest quidquid promisit, solus denique omnia perfectæ virtutis vel præcepta, vel exempla, quæ per partes alia ab aliis prodita fuerant, tradidit, docuit, & expressit. Secundò, doctrina Christi digito Dei inscripta est in cordibus nostris, nec nos multitudine onerat præceptorum, sed eò unicè tendit, ut Deum toto corde, totâ mente, totisque viribus diligamus, & proximum sicut nos ipsos. *Hæc est*, inquit Christus, *Lex, & Prophetæ*; ad discrimen veteris legis, seu doctrinæ, quam Deus Israelitis in tabulis exaratam tradidit, quæ multiplices, ac duras leges complectebatur: *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero ipsis in Deum, & erunt mihi in populum, & non docebit ultrà vir proximum, & vir fratrem suum dicens: Cognosce Deum; omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum.* Jeremiæ cap. 31. v. 33. & 34. Tertiò, doctrina Christi vera est, nulli prorsus errori obnoxia, simplex, facilis, & expedita, omnibus ex æquo sese accommodat, lacte parvulos alit, donec tacitis auctibus grandescant in Christo, robustos solido cibo pascit, & ità non deest infimis, ut summis sit etiam admirabilis; quò fit ut doctrina Christi longè latèque discrepet à doctrina Philosophorum, quæ multis erroribus scatet, totque implexis involuitur difficultatibus, ut nonnisi post diuturnum tempus animus, non dico exercendæ, & penetrandæ eorum disciplinæ, sed & capiendæ idoneus esse possit. Quartò, doctrina Christi sanctitatem habet à suo Legislatore, scilicèt Christo Domino, qui eam præsenti virtute firmavit, & ad illam sequendam mortales dictis stimulavit & factis; quâ sanctitate omninò caruit doctrina Philosophorum, qui non eodem modo vixerunt, quo docuerunt esse vivendum, sed victi cupiditatibus, quas vinci prædicabant oportere, doctrinæ suæ fidem derogarunt. Quintò, doctrina Christi carnalibus cupiditatibus, & sensibus opposita est, carnique, ac sanguini indicit bellum, docet siquidem nos brevitatem vitæ, fallaciam, & incertitudinem divitiarum, miserum exitum vitæ libidinosæ, ad modestiam, humilitatem, odium, & contemptum mundi omnes hortatur, invitat, & animat; totaque è diametro opponitur ei, quam impostor Mahumetus invexit, doctrinæ, quæ impia est, flagitiosa, non sibi constans, sensibusque maximè indulgens. Permittit quippè hujus impostoris doctrina, ut effrænem suam quisque exsatiet libidinem, & cupiditatibus suis laxet habenas, multi-

multiplicando conjugia, totque alendo uxores, quot alere potest. Unde non mirum si ille impostor hanc doctrinam sensibus adeò commodam, & post mortem etiam carnales promittentem delicias, vi armorum, & voluptatis illecebris latissimè propagaverit, atque benè multos, quorum natura ad vitia proclivis erat, inanibus promissis lactarit, atque seduxerit. Sextò, doctrina Christi sensibus licèt invisa sit, & rationi, propter mysteria quæ credenda proponit, omninò impervia, attamen absque armis, absque eloquentia, absque ullo humano subsidio, & voluptatis illicio, per simplices discipulos prædicata altas ubique radices egit, tot inter persecutiones, quibus eam exagitarunt Tyranni, irrigata sanguine Martyrum crevit, & tandem de errore triumphans summos Orbis Principes, Philosophos, Oratores, omnesque gentes tenebris idololatriæ immersas gratiæ spiritualis luce illustravit. *Numero exigui*, inquit Augustinus epist. 137. aliàs 3. ad Volusianum, *per mundum disseminantur, populos facilitate mirabili convertunt, inter inimicos augentur, persecutionibus crescunt, per afflictionum angustias usque in terrarum extrema dilatantur. Ex imperitissimis, ex abjectissimis, ex paucissimis illuminantur, nobilitantur, multiplicantur, præclarissima ingenia, cultissima eloquia, mirabilesque peritias acutorum, facundorum, atque Doctorum subjungant Christo, & ad prædicandum viam pietatis, salutisque convertunt.* Septimò, Christus veritatem doctrinæ suæ non solùm Prophetarum oraculis, & adimpletione omnium figurarum, quibus in veteri lege fuerat adumbratus, plenissimè confirmavit, sed etiam multis, iisque stupendis prodigiis sæpissimè comprobavit, quæ certè prodigia in confirmationem doctrinæ suæ, si falsa fuisset, Christus edere non potuisset, quia Deus, qui nec falli, nec fallere potest, permittere non potest, ut in confirmationem falsæ doctrinæ vera miracula fiant. Octavò, Christus, non obstante rabie Judæorum, qui calumniis, acerbis suppliciis, diràque morte in ipsum atrociter sævierunt, doctrinam suam constanti semper animo propugnavit, & post ipsius mortem Apostoli eamdem doctrinam à Magistro acceptam per totum Orbem promulgarunt, nullum indè præmium sperantes, quàm persecutiones, exilia, contumelias, cruces, & tormenta. Quis autem credat Christum, & Apostolos pro falsa doctrina probrosam mortem oppetere voluisse? Denique, doctrina Christi non fuit occulta: *Ego*, inquit Christus *Joannis* cap. 18. *palàm locutus sum mundo, Ego semper docui in Synagoga, & in Templo, quò omnes Judæi conveniunt, & in occulto locutus sum nihil.* Ad discrimen factionum, & seditionum Auctorum, vel Hæreticorum, qui pravam suam doctrinam non audent statim propalare, sed sibi malè conscii per cuniculos, per occultas mille nocendi artes eam disseminare satagunt, ne errores, quos simplicibus instillare moliuntur,

tur,

tur, confestim deprehendantur, & refellantur; vel etiam, ut inquit *S. Thomas*, ad differentiam Invidorum, qui doctrinam suam alioquin bonam cum cæteris communicare nolunt, quia cæteris doctiores audire volunt, quod in Christo locum non habet, de quo *Sapientiæ* c.7. dicitur: *Quam sine fictione didici, & sine invidia communico, & honestatem illius non abscondo.* Observat tamen *S.Thomas* 3.p.q.42.art.3. Christum turbis quædam in occulto fuisse locutum quantum ad modum docendi, dùm videlicèt ad annuncianda spiritualia mysteria parabolis, & similitudinibus usus est, ut hoc pacto rudium hominum infantiam, ac balbutiem erudiret, & erudiendo emendaret, occultans in his parabolis spiritualis intelligentiæ medullam, quæ est cibus grandium: *Sic loquitur Christus, ut altitudine superbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos pascat, affabilitate parvulos nutriat*, inquit *S. Augustinus* lib. 5. de *Genesi* ad litteram cap. 3. Ex his ergò caracteribus, quibus nobilitatur doctrina Christi, patet eam auctoritate, sanctitate, veritate, & sublimitate cæteris aliis doctrinis antestare. Quæ cùm ita sint, pudendum sanè, quod multi Christiani theatra, & spectacula frequenter adeant, fabulas, & res ludricas à scenicis hominibus, & mimis, arrectis auribus audituri, librosque non solum inutiles, sed etiam saluti noxios summâ cum oblectatione legant, Euangelii verò lectionem, in qua cœlestis Christi continetur doctrina, omninò prætermittant. In hunc abusum totis eloquentiæ suæ viribus invecti sunt Sancti Patres, præsertim *S.Chrysostomus* hom. 2. in *Matthæum*, ubi frivolas quorumdam excusationes refellit: *Non sum* (inquit) *ego Monachus, uxorem habeo, & filios, & curam domus gero. Hoc est, quod omnia quasi una quadam peste corrumpit, quoniam lectionem divinarum Scripturarum ad solos putatis Monachos pertinere, cùm multò magis vobis, quàm illis sit necessaria. Qui enim versantur in medio, & vulnera quotidiè accipiunt, magis indigent medicamine. Itaque multò est gravius, atque deterius, rem superfluam esse Legem Dei putare, quàm illam omninò non legere. Hæc enim verba sunt, quæ de diabolica prorsùs meditatione promuntur.*

Dices: Apostolus *Paulus* 1. ad *Corinth.* cap. 1. vocat prædicationem Euangelii *stultitiam*, non ergo doctrina Christi, quæ in Euangelio continetur, sublimitate, & sapientiâ superat Philosophorum doctrinam. Præterea, *Matth.* cap. 13. Prædicatio Euangelii comparatur *grano sinapis, quod minimum est omnibus seminibus*, quem locum exponens *Sanctus Hieronymus* hæc habet: *Confer hujuscemodi doctrinam dogmatibus Philosophorum, & libris eorum, & splendori eloquentiæ, & compositioni sermonum: & videbis quantò minor sit cæteris seminibus sementis Euangelii.*

Respondeo ad utrumque argumentum, & ad primum dico: Prædica-

dicationem Euangelii appellari ab Apostolo *stultitiam* comparatè ad homines carnales, non secùs ac prædicatio Christi crucifixi Judæis quidem scandalum est, & gentibus stultitia: ipsis autem electis Judæis, gentibusque, Dei virtus est, & sapientia, nàm id quod stultum est Dei, sapientiùs est hominibus,ut ait ibidem Apostolus. Invisibilium amore visibilia contemnere stultum est viris carnalibus, & durum incipientibus; at progressis aliquantulùm, & demùm perfectis ea est tota sapientiæ perfectio, suavitas, & beatitudo. Carnalibus adhùc populis Apostolus, ut ipsemet testatur, non statim sublimem sapientiam ingerebat, sed simplicem doctrinam instar lactis propinabat, at semel purgatis, & spiritualibus effectis perfectam sapientiam proponebat, undè idem Apostolus alibi dicit se loqui sapientiam in mysterio, nempè inter perfectos.

Ad alterum argumentum respondeo: Prædicationem Euangelii, seù doctrinæ Christi, comparari grano sinapis, quod minimum est omnibus seminibus, quia doctrina Euangelica, si cum doctrinis sæcularibus, hoc est, Philosophorum, & Oratorum conferatur, minima in speciem propter verborum simplicitatem apparebit, quamvis reverà ad persuadendum, vel convincendum sit illis longè efficacior, sublimior, atque potentior. Quæ enim, amabo, sæcularis doctrina conferri potest cum Christi doctrina, quæ, ut modò dicebamus, totum Orbem immutavit in melius, & quod Philosophis ne in mentem quidem venerat ut suaderent hominibus servare castitatem, cupidines extinguere, abdicare nuptias, vitæ mortalis pertędescere, benè mereri de malè merentibus, persecutionem, calumniam, maledicta, mortem ipsam pro religione, pro justitia pati, id doctrina Christi hominibus, id adolescentulis, id pueris, & puellis persuasit; exindè enim castra Virginum, & examina Martyrum de morte, de voluptate, de natura ipsa triumpharunt. Hinc eleganter *Lactantius* ait lib 3. divin. inst. cap. 26. *Sola hæc efficit doctrina cœlestis, quia sola sapientia est. Illi*, Philosophi, *scilicèt persuadere cuiquam poterunt, qui nihil persuadent etiam sibi? Aut cujusquam cupiditates oppriment, iram temperabunt, libidinem coercebunt: cùm & ipsi cedant vitiis, & fateantur plus valere naturam? Dei autem præcepta, quia & simplicia, & vera sunt, quantùm valeant in animis hominum quotidiana experimenta demonstrant.*

DICO SECUNDÒ: *Conveniens fuisse ut Christus per seipsum doceret Judæos, & apud illos prædicaret, non obstante offensione Scribarum, & Pharisæorum.*

Probatur quadruplici ratione, quam affert Angelicus Doctor 3.p. q.42. art.1. Primò, quia Christus, per semetipsum docendo Judæos, luculenter ostendit per suum adventum impleri omnes promis-

missiones antiquitùs factas Judæis, non autem gentibus, quâ de causa dicit ipse Christus *Matth.* cap.15. *Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel*, quæ verba exponens *S. Augustinus* tractatu 47. in *Joannem*, hæc habet: *Quid est: Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel, nisi quia præsentiam suam corporalem non exhibuit nisi populo Israel? Ad gentes non perrexit ipse, ut qui*, seu Judæi, *contemnebant, majus judicium sumerent, quia & præsentia illis est exhibita. Ipse Dominus ibi fuit, ibi Matrem elegit, ibi concipi, nasci, ibi sanguinem fundere voluit, ibi sunt vestigia ejus, modò adorantur, ubi novissimè stetit, undè ascendit in Cælum: ad gentes autem misit*. Hinc Apostolus ad *Romanos* cap. 15. Christum appellat *Ministrum circumcisionis*, idest, Apostolum, & Prædicatorem Israelitarum, *propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones Patrum*. Ut ergò Christus probaret Judæis se esse Messiam ipsis à Deo promissum, eos per semetipsum edocere, atque apud illos prædicare voluit. Secundò, Christus docendo, & prædicando solùm apud Judæos, servavit ordinem primogenito populo, seu Israelitico debitum, ut impleretur vaticinium *Isaiæ* cap.ultimo: *Mittam ex eis qui salvati fuerint*, videlicèt ex Judæis, *ad gentes, & annunciabunt gloriam meam gentibus*. Tertiò, Christus, docendo per semetipsum Judæos, omnem illis præripuit calumniandi materiam, fecitque ne justam excusationem haberent, dicentes se ideò rejecisse Dominum, quod gentibus incircumcisis prædicaret. Apud solos itaque Judæos prædicavit Christus Dominus, districtèque prohibuit Apostolis suis ne abirent versùs gentes prædicandi causâ, *ut quantam Judæorum curam gereret, ipse demonstraret, & sic ora ipsorum obstrueret, & ad doctrinam Apostolorum præpararet*, inquit *S.Chrysostomus* hom.33. in *Matth*. Denique, Christus gentes non per semetipsum docere, sed tantùm post passionem suam Apostolorum ministerio luce Euangelicâ illustrari voluit, ut ostenderet se per Crucis victoriam promeritum fuisse potestâtem, & dominium in omnes gentes, sicut ipsemet testatur *Matth.* cap. ult. *Data est mihi omnis potestas in Cælo, & in terra: Euntes ergò docete omnes gentes &c.* quasi diceret: Ite nunc non in Judæam solùm, sicut priùs vobis præceperam, sed in mundum universum, docete omnes gentes, instituite in doctrina fidei, quam à me accepistis, non Judæos tantùm, sed omnium gentium homines.

Advertendum est tamen cum *S. Thoma*, quod sicùt Christus non non debuit à principio doctrinam suam promiscuè gentibus communicare, ut nimirum Judæis tanquàm populo primogenito debitus ordo servaretur; itâ etiam non debuit gentes omninò repellere ne spes salutis eis præcluderetur. Quocircà Christus ad misericordiam semper propensus, & hominum salutis sitientissimus, inter gentiles Sama-

Samaritanam, & Chananæam, ut legitur *Joannis* cap. 4. & *Matth.* cap. 15. & alios nonnullos propter excellentiam fidei, & devotionis eorum admisit, suæque doctrinæ luce illustravit.

DICES PRIMÒ, *Isaias* cap. 49. prædixit Messiam, seu Christum fore lucem gentium: *Parùm est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, & faces Israel convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.* Simeon etiam venerandus ille senex, qui expectabat redemptionem Israel, Christum Dominum in suis ulnis gestantem in Templo appellavit *Lumen ad revelationem gentium*, sed Christus lumen, & salutem præbuit per suam doctrinam, debuit ergo juxtà Prophetarum oracula non solùm apud Judæos, sed etiam apud gentes prædicare.

Respondeo cum *S. Thoma*: Christum fuisse *in lumen, & salutem gentium*, quandò post passionem suam Discipulos suos ad prædicandum gentibus misit. Nec enim minoris, sed potiùs majoris potestatis est facere aliquid per alios, quàm per seipsum, & in hoc maximè divina Christi potestas illuxit, quod Discipulis suis tantam contulit virtutem, ut illorum prædicatione idolorum cultores, & barbaræ gentes, quæ nihil de Christo audierant, ipsius fidem amplexi sint, ejusque religioni colla submiserint.

DICES SECUNDÒ: Christus apud illos prædicare non debebat, quibus illius prædicatio scandalo & offensioni erat, atqui prædicatio Christi Scribis, & Pharisæis, qui apud Judæos in magno honore habebantur, scandalo, & offensioni erat, teste Euangelista *Matthæo*, qui cap. 15. refert Discipulos Christi dixisse ei: *Scis, quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt?* Non igitur expediebat, ut Christus prædicaret Judæis propter offensionem Scribarum, & Pharisæorum.

Respondeo cum eodem Doctore Angelico: Christum, dùm publicè Scribas, & Pharisæos coarguebat, non impediisse, sed magis promovisse effectum doctrinæ suæ, primò, quia, ut ait *S. Petrus* 1. suæ epistolæ cap. 2. prædixit *Isaias* Christum fore lapidem offensionis, & petram scandali *his, qui offendunt verbo, nec credunt in quo positi sunt*, quales profectò fuerunt Scribæ, & Pharisæi, qui irâ in Christum stimulati, & invidiâ depravati, quòd, confluente ad eum populo, contemni, ac deseri se videbant, Christi doctrinæ repugnabant, eum acriter insectabantur, conviciis proscindendo, incessendo dicteriis, doctrinâ cavillando, fodicando actiones, miracula eludendo. Quapropter non debuit Christus propter illorum offensionem à suscepto docendi, & prædicandi munere abstinere. Secundò, per objurgationes Christi, hypocrysis, & vitia Pharisæorum, atque Scribarum populo innotescebant, sicq; populus minus avertebatur à doctrina Christi, quam aperto

marte oppugnabant Scribæ, & Pharisæi. Hinc Christus admonitus à suis Discipulis, quod Pharisæi verbis ejus fuissent offensi, respondit: *Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum: cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadent*. Quâ responsione ostendit Christus discipulos suos sollicitos esse non debuisse de offensione Scribarum, & Pharisæorum, quia veritate offendebantur, suisque superstitiosis traditionibus addicti, gratiæ mysteria pro nihilo habebant, & plebem à via salutis abducebant. Eâ de causâ Christus Dominus Scribas & Pharisæos sæpè objurgavit, ita tamen ut justissimas illas objurgationes Christo non ira exprimeret, sed zelus gloriæ Dei, desiderium conversionis Judæorum, ignis non peregrinus, sed sacer, atque justissimis de causis accensus; expediebat enim, ut Christus illis hypocritis, qui sanctitatis famam apud homines captabant, larvam detraheret, artemque detegeret illorum Doctorum, qui per illam externam pietatis & sanctimoniæ speciem in animos miseræ plebis invadebant. Undè *Sanctus Thomas* 3.p. q.42. art.2. docet, quod salus multitudinis præferenda est paci quorumcumque singularium hominum: & ideò quando aliqui suâ perversitate salutem multitudinis præpediunt, non est timenda eorum offensio à Prædicatore, vel Doctore, ut multitudinis saluti provideat. Hac regula *Sancti Thomæ* verè aureâ damnantur illi, qui artem artium regimen animarum Angelicis humeris formidandum in se suscipiunt, & tamen languescunt, & concidunt animis ob pericula mundi, legem Christi emolliunt, ut se se ad omnium mores accommodent, Magnatum præsertim & nobilium, qui lucentem veritatem amant, oderunt redarguentem, qui denique turpi vitiorum conniventiâ muneri zelo ac vigori debito desunt sive in proponendâ, sive in asserendâ atque vindicandâ doctrinæ moralis Christi integritate, quâ nihil antiquiùs habere deberent. Hos & similes mutos ministros, qui dicunt malum bonum, & bonum malum, consuentes pulvillos sub cubitis hominum, grave proculdubio manet supplicium, jureque optimo laxi illi animarum Rectores his animarum Medicis annumerari debent, de quibus Deus conqueritur *Jeremiæ* cap. 6. dicens: *Curabant contritionem filiæ populi mei, cum ignominia, dicentes: Pax, pax, & non erat pax*; quia, ut inquit *Sanctus Cyprianus*, tract. de lapsis: *Non concedit pacem illa facilitas, sed tollit: nec communionem tribuit, sed impedit salutem*. Quamvis ergo ægrè ferant, & vociferentur plurimi adversùs ea, quæ juxtà disciplinam Ecclesiæ, juxtà Canonum sanctiones, juxtà Christi & Sanctorum exempla ad morum correctionem peraguntur, non cedendum clamoribus, sed ad exemplum Christi Domini semper veritati insistendum est, omnesque Euangelici Sacerdotes his, qui salutis viam mollibus, ac flexibilibus regulis laxare, & complanare volunt, intrepidè, & magnâ voce dicere debent cum

Ma-

Mathathia Sacerdote lib. 1. Mach. cap. 2. *Propitius sit nobis Deus, non est nobis utile relinquere legem, & justitias Dei, ut eamus via altera.*

DICO TERTIÒ: *Christum non debuisse doctrinam suam scripto tradere, seu litteris consignare.*

Probatur tribus rationibus *Sancti Thomæ* 3. p. q. 42. art. 4. prima ratio petitur ex excellentia doctrinæ Christi, cui debetur modus excellentior, ut scilicet verbo tradita in tabulis cordis imprimatur, non in tabulis lapideis inscribatur, sicut lex vetus, quæ cùm daretur in figuris, convenienter litteris fuit exarata, doctrina autem Christi, quæ est *lex spiritus vitæ*, scribi debuit *non atramento, sed spiritu Dei vivi, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus*, ut ait Apostolus 2. ad Corint. cap. 3.

Secunda ratio desumitur ex conditione hominum, qui ita sunt à natura comparati, ut, si Christus doctrinam suam scripto mandasset, credidissent, quod nihil altiùs ejus doctrina complecteretur, quàm quod ea Scriptura contineret; cùm tamen doctrina Christi tantæ sublimitatis sit, ut litteris comprehendi non possit, juxtà illud *Joannis* cap. ult. *Sunt & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scriberentur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libros*. Idest, ut explicat *Sanctus Augustinus* tractatu 124. in Joannem, *non spatio locorum credendum est mundum capere non posse, sed capacitate legentium comprehendi fortasse non possent.*

Tertia denique ratio petitur ex ordinatione communis Providentiæ Divinæ, quæ efficit ut suprema non immediatè ad inferiora, sed tantùm mediatè, idest, per quædam media perveniant, congruebat igitur, ut Christus immediatè doceret Apostolos, & deinceps Apostoli alios, quà verbo, quà scripto imbuerent doctrinâ Christi, alioquin si doctrinam suam litteris mandasset Christus Dominus, confestim ad omnes omninò pervenisset, quod à solito Providentiæ Divinæ ordine est alienum.

Hæc *Sancti Thomæ* doctrina egregiè confirmatur ex his, quæ habet *Sanctus Augustinus* lib. 1. de consensu Euangelistarum cap. 7. & aliis sequentibus, ibi enim primò disertè asserit Sanctus ille Doctor, Christum nihil litteris mandasse, hæc sunt ipsius verba: *Sed illud priùs discutiendum est, quod solet nonnullos movere, cur ipse Dominus nihil scripserit, ut aliis de ipso scribentibus necesse sit credere? hoc enim illi, & maximè pagani quærunt, qui Christum culpare, aut blasphemare non audent, eique tribuunt excellentissimam quamdam sapientiam, sed tamen tanquàm homini: discipulos verò ejus dicunt Magistro suo ampliùs tribuisse, quàm erat; ut eum Filium Dei dicerent, & Verbum Dei, per quod facta sunt omnia*. Præterea, *Sanctus Augustinus* refellit ibidem aliquos Gentiles, qui temerè effutiebant quosdam à Christo Domino scriptos esse

 libros

libros continentes magicas artes, quarum ope dictitabant miracula, quorum fama percrebruerat, ab ipso fuisse patrata: *Et illi tamen, qui Christi libros tales se legisse affirmant, nulla talia faciunt, qualia illum libris talibus fecisse mirantur. Divino enim judicio sic errant, ut eosdem libros ad Petrum & Paulum dicant tanquam epistolari titulo prænotatos, eo quod in plurimis locis eos cum Christo pictos viderunt: nec mirum, si à pingentibus decepti sunt: toto enim tempore, quo Christus in carne mortali cum suis discipulis vixit, nondùm erat Paulus discipulus ejus.* Ex quibus *Sancti Augustini* verbis clarè constat Christum Dominum scripto doctrinam suam non tradidisse.

DICES PRIMÒ: Sanctus Augustinus loco mox laudato, asserit: Gentiles sic fuisse affectos, ut doctrinæ Christi credidissent, si ipsemet eam litteris consignasset: cùm ergo, *quærunt*, inquit Sanctus ille Doctor, *quarè ipse*, ideft Christus, *non scripserit, videntur parati fuisse hoc de illo credere, quod de se ipse scripsisset, non quod alii de illo pro suo arbitrio prædicarunt*. Debuisset ergo Christus ad faciliùs promovendam salutem Gentilium litteris doctrinam suam consignare.

Respondeo primò cum *Sancto Thoma*: illos, qui Apostolis de Christo scribentibus fidem abhibere noluerunt, nec ipsi Christo de se scribenti credituros, quippè qui opinabantur eum magicis artibus miracula edidisse.

Respondeo secundò: Futilem esse hanc Gentilium excusationem, *Christus enim*, ut ait *S. Augustinus* lib. 1. de consensu Euang. cap. 35. *omnibus discipulis suis tanquam membris corporis sui caput est: itaque cùm illi scripserunt, quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est, quod ipse non scripserit; quando quidem membra ejus id operata sunt, quod dictante capite cognoverunt: quidquid enim ille de suis factis & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tanquam suis manibus imperavit. Hoc unitatis consortium, & in diversis membris concordium membrorum sub uno capite ministerium quisquis intellexerit, non aliter accipiet, quod narrantibus discipulis Christi in Euangelio legerit, quàm si ipsam manum Domini, quam in proprio corpore gestabat, scribentem conspexerit.*

Respondeo tertiò: Gentiles prudenter in dubium revocare non potuisse ea, quæ de Christo Domino Sacri Euangelistæ memoriæ prodiderunt. Primò, quia quatuor Euangelistæ, *Matthæus, Marcus, Lucas*, & *Joannes* fuerunt viri sancti, aperti, candidi, veritatis cultores, & testes locupletissimi, utpotè oculati, quorum nec judicium, nec fides laborare, aut vacillare potest. Secundò, quia à vana gloria fuerunt omninò alieni, nihil ex occulto, nihil ex insidiis narrantes, sicut patet ex eorum styli, orationisque simplicitate. Tertiò, quia ea referunt, quæ palàm à Christo Domino edita sunt, hoc est, inspectantibus Gentilibus, ac Judæis, quorum testimonio argui, convincique po-

potuissent mendacii, si hæc, quæ de Christo litteris mandarunt, falsa, aut de industria ab illis fuissent conficta. Quartò, quia Euangelistarum, in describendis his, quæ ad vitam & doctrinam Christi spectant, candorem & ingenuitatem monstrat etiam historia illorum temporum exarata sive à *Josepho* Judæo, sive à *Cornelio Tacito*, *Suetonio*, *Phlegonte*, aliisque Ethnicis Scriptoribus, ut disertè ostendit clarissimus *Daniel Huetius* Abrincensis Episcopus in sua demonstratione Euangelica. Quintò, quia ipsimet Euangelistæ miracula patrarunt in confirmationem testimonii, quod Christo reddiderunt; porrò Deus, qui prima & summa veritas est, testimonium perhibere non potest falsitati, nec falsam doctrinam miraculis, quasi auctoritatis suæ sigillis obsignare. Sextò, quia Sacri Euangelistæ pro veritate eorum, quæ narraverunt, exilia, cruces, tormenta, mortem ipsam impavidi oppetierunt, & de errore triumpharunt. *Illud mirabilius*, ait *Chrysostomus* hom.4. in acta Apostolorum, *quod Apostoli nudo corpore consistebant adversus armatos, adversus Principes, qui publicum jus in ipsos habebant, imperiti, elingues, ac simplices idiotæ adversus impostores, & circumventores, adversus sophistarum, rhetorum, ac philosophorum turbam, qui in academia Platonis, & Aristotelis deambulationibus exercitati depugnarant, & in Stoicorum porticibus fuerant occupati. Hos ita superavit Petrus, quasi cum mutis piscibus certamen fuisset.* Hanc rationem latè, & eleganter prosequitur *Eusebius* lib. 3. demonst. Euangelicæ cap.7. Septimò, quia Euangelistæ, & sacri Scriptores leges, ac præcepta tradiderunt rectè vivendi, amandi Deum, illique unicè adhærendi. Quod quidem argumento est eos inter scribendum Spiritu Sancto fuisse afflatos: *Nec enim est ab homine, sed super hominem, quod hominem facit benè vivere, nec solùm hominem, sed etiam quamlibet potestatem cœlestem*, inquit *Sanctus Augustinus* lib.20. de Civit.Dei cap.25. Octavò, quia credibile non est universum, quà latè patet, Orbem iis omnibus, quæ sacri Euangelistæ litteris mandarunt, fidem adhibere potuisse, si ipsi datâ operâ mendacia, & fabulas pro veritate obtrusissent. Denique, mirabilis ille concentus, qui reperitur tàm inter vetus Testamentum, & quatuor Euangelia, quàm inter Prophetarum oracula, & exploratissimam rerum post gestarum historiam ab Euangelistis monumentis consignatam, non potest esse solers, subtilisque fictarum, & commentitiarum fabularum in ordinem distributio, sed potiùs suspici debet tanquam sapientissimum supremi Numinis opus, nam *ut non contemnerentur, neque fabulosa ducerentur, quæ Apostoli annunciabant, demonstrabantur hæc à Prophetis antè fuisse prædicta*, ait *Sanctus Augustinus* lib.12. contra Faustum cap. 45. Ex his ergo momentis liquidò patet Gentiles non potuisse prudentèr dubitare de his, quæ sacri Euangelistæ, aliique Apostoli de Christo Domino conscripserunt.

DI-

DICES SECUNDÒ: Certò non constat an quatuor Euangelia, *Matthæi* videlicet, *Marci*, *Lucæ*, & *Joannis*, in quibus vita, & doctrina Christi continentur, sint genuina, aut spuria; sincera, aut corrupta? nulla ergo fides ex his quatuor Euangeliis vitæ, & doctrinæ Christi conciliari potest. Prob. ant. Multa olim fuerunt Euangelia. *Basilides* quippè suum habuit Euangelium, habuit *Apelles*, habuit & *Tatianus*, legebatur etiam ab Gnosticis Euangelium secundùm Philippum, ab Ebionitis,& Encratitis, secundùm Hebræos: à Manichæis, secundùm Thomam. Nec defuerunt etiam, qui probaverunt Euangelia *Petri*, *Andreæ*, *Bartholomæi*, *Judæ* seu *Thaddæi*, *Jacobi* junioris, *Matthiæ*, *Barnabæ*, *Nicodemi*, sicut & illa, quæ secundùm Ægyptios erant,& secundùm duodecim Apostolos. Si ergo prædicta Euangelia Apostolis falsò olim adscripta, tanquàm spuria impræsentiarum repudiantur, quo pacto probari poterit genuina esse Euangelia Matthæi, Marci, Lucæ, & Joannis, & ab illis fuisse exarata? *Multa à majoribus vestris*, ajebat Faustus Manichæus, *eloquiis Domini inserta verba sunt, quæ nomine signata ipsius, cum ejus fide non congruunt: præsertim quia, ut jam sæpè probatum à nobis est, nec ab ipso hæc sunt, nec ab ejus Apostolis scripta: sed multa post eorum assumptionem à nescio quibus, & ipsis inter se non concordantibus, semijudæis per famas, opinionesque comperta sunt: qui tamen omnia eadem in Apostolorum Domini conferentes nomina, vel eorum, qui secuti Apostolos viderentur, errores ac mendacia sua secundùm eos se scripsisse mentiti sunt*. Certò igitur non constat Euangelia Matthæi, Marci, Lucæ, & Joannis esse sincera, & ab illis exarata, quorum sunt nominibus inscripta.

1. Respondeo: certo certiùs esse quatuor Euangelia *Matthæi* videlicet, *Marci*, *Lucæ*, & *Joannis*, mentita, & adulterina non esse, sed genuina & sincera. Primò, quia Ecclesia Catholica toto Orbe diffusa, cui ex officio incumbit vera Euangelia à spuriis secernere, hæc quatuor Euangelia pro veris, sinceris, & indubitatis semper habuit, eaque, omni adhibitâ diligentiâ, sarta tectaque jugitèr conservavit; alia verò Euangelia, quæ Apostolorum nominibus insignita olim circumferebantur, ad apocryphorum classem ablegavit. Ad Ecclesiam autem spectat non tantùm emergentes Scripturæ sacræ dirimere controversias, sed etiam ex traditione, quæ Scripturarum vindex est, libros sacros genuinos & veros, à falsis, dubiis, & spuriis indeficienti criterio secernere: *Euangelio non crederem*, inquit Augustinus, *nisi Ecclesiæ me moveret auctoritas*. Cùm igitur Ecclesia Catholica rejectis aliis pseudo-Euangeliis, quæ hæretici sub speciosis Apostolorum nominibus cuderant, hæc quatuor dumtaxat Euangelia infallibili suo judicio vera & sincera esse pronunciaverit, nullum planè viro prudenti de eorum veritate, atque integritate potest suboriri dubium,

alio-

alioquin si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus, inquit Christus Dominus Matth. cap. 18. Secundò, continua omnium sæculorum series, quæ quatuor illis Euangeliis ab ipso nascentis Ecclesiæ exordio sacram ac divinam asserit auctoritatem, Sole clariùs ostendit ea esse genuina, & ab illis scripta, quorum referunt nomina, sicut *Sanctus Augustinus* lib. 33. contra Faustum cap. 6. solidè demonstrat his verbis: *Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Varronis, aliorumque ejusmodi Auctorum libros, undè noverunt homines, quod ipsorum sint, nisi eadem temporum sibimet succedentium contestatione continua? Multi multa de litteris Ecclesiasticis conscripserunt, non quidem auctoritate canonica, sed aliquo adjuvandi studio, sive discendi. Undè constat quid cujus sit, nisi quia his temporibus, quibus ea quisque scripsit, quibus potuit, insinuavit, atque edidit, & inde alios atque alios continuata notitia, latiùsque firmata ad posteros, etiam usque ad nostra tempora pervenerunt, itaut interrogati cujusque liber sit, non hæsitemus quid respondere debeamus? .... quæ cùm ita sint, quis tandem tanto furore cæcatur, nisi dæmoniorum mendaciloquorum malitia, atque fallacia consentiendo subversus sit, qui dicat hoc mereri non potuisse Apostolorum Ecclesiam, tam fidam, tam numerosam fratrum concordiam, ut eorum scripta fideliter ad posteros trajicerent, cùm eorum cathedras usque ad præsentes Episcopos certissima successione servarint, cum hoc qualiumcumque hominum scriptis, sive extra Ecclesiam, sive in ipsa Ecclesia tanta facilitate proveniat.*

DICO ULTIMÒ: *Epistolam Abgari Regis Edessenorum ad Christum, & epistolam Christi ad eumdem Abgarum, esse epistolas supposititias, & apocryphas.*

Ad hanc probandam assertionem multi hujus temporis periti Critici argumentum desumunt ex annorum nota, quæ huic præfigitur historiæ ex Edessenorum tabulis descriptæ, in qua fit mentio de utraque epistola, & de legatione Abgari Regis Edessenorum ad Christum. *Eusebius* quippè lib. 1. hist. Eccles. cap. 13. scribit: Thadæum unum è septuaginta discipulis post Ascensionem Christi Domini fuisse ad Abgarum Regem Edessenorum missum *anno trecentesimo quadragesimo æra Edessenorum*, sic enim, teste doctissimo *Henrico Valesio* in suis notis in hist. Eccles. Eusebii, legitur in antiquis, & sinceris manuscriptis *Eusebii*, non verò *anno quadragesimo tertio*, ut habetur in vitiosis, & interpolatis quibusdam vulgaribus *Eusebii* editionibus, quibus deceptus est *Baronius*. Hac autem semel supposità notâ chronologicâ, quæ huic præfigitur historiæ de legatione Abgari Regis Edessenorum ad Christum, sic argumentum conficiunt moderni illi Critici, annus trecentesimus quadragesimus æræ Edessenorum concurrit, ut fatentur omnes Chronologi, cum anno primo Olympiadis ducentesimæ secundæ, seu cum anno decimo quinto Imperii Tiberii ab obitu Augusti,

gusti, & cum anno vigesimo nono æræ vulgaris, quo anno Joannes Baptista ministerium suum obire cœpit, sicut scribit *Sanctus Lucas* cap.3. atqui anno decimo quinto Tiberii Imperii ab obitu Augusti Christum fama ubique non loquebatur, siquidem hoc anno ad baptismum necdùm accesserat, nec miraculis inclaruerat; non potuit ergo Abgarus Rex Edessenorum ad Christum hoc anno scribere illam epistolam, in qua ait se notitiam habere illorum miraculorum, quæ in tota Judæa patrabat Christus Dominus, & persecutionum, quas in ipsum Judæi commovebant. Ex ea itaque nota Chronologica colligunt moderni illi Critici supposititiam esse epistolam Abgari Regis Edessenorum ad Christum.

Verùm, ut ingenuè fatear, hoc argumentum ex ea nota Chronologica petitum nihil apud me ponderis habet, immò existimo Christum anno trecentesimo quadragesimo æræ Edessenorum non solùm inclaruisse miraculis, sed etiam illum hoc anno in Cruce passum ac mortuum fuisse. Enim verò Cardinalis *Norisius* Chronologorum hujus temporis facilè Princeps, in libro, quem edidit *de anno & epochis Syro-Macedonum*, multis argumentis contra *P. Harduinum* Soc. J. Scriptorem evincit æram Edessenorum, non secus ac æram Seleucidarum initium habuisse anno primo Olymp. centesimæ decimæ septimæ, Urbis Romæ conditæ quadringentesimo quadragesimo secundo, ante æram vulgarem trecentesimo duodecimo, ex quo, factâ accuratâ annorum supputatione, palàm sequitur annum trecentesimum quadragesimum æræ Edessenorum concurrere cum anno primo Olympiadis ducentesimæ secundæ, seu cum anno decimo quinto Imperii Tiberii ab obitu Augusti, & cum anno vigesimo nono æræ vulgaris, qui duobus geminis Consulibus est insignitus, in quem annum incidisse mortem Christi, in Dissertatione decima quinta, juxtà veterum Sanctorum Patrum doctrinam plenissimè commonstrabo. Falluntur ergo moderni illi Critici, dum putant Christum anno trecentesimo quadragesimo æræ Edessenorum necdùm inclaruisse miraculis, nec ad baptismum accessisse; falluntur, inquam, quia Christus hoc anno non solùm in ore Famæ, omniumque gentium commendatione versabatur, sed etiam eodem anno mortuus est. Potuisset autem Abgarus Rex Edessenorum, jam ad se perlatâ Famâ Christi ex tot, tantisque collecta miraculis, ad eum, paulò antequam in Crucem ageretur epistolam scribere. Quod spectat auctoritatem *Sancti Lucæ* referentis exordium ministerii Joannis ad annum decimum quintum Imperii Tiberii, videnda sunt, quæ diximus in Dissertatione decima, in qua huic difficultati abundè fecimus satis. Misso itaque illo argumento, quod ex hac nota Chronologica desumunt periti hujus ætatis Critici, nunc breviter aliis momentis probandum suscipio utramque epistolam

stolam videlicet Abgari ad hCristum, & vicissim Christi ad Abgarum, esse spuriam, ac suppostitiam.

Primò, quia utriusque epistolæ, illiusque tam honorificæ Christo legationis à Rege Edessenorum decretæ, ne levissima quidem apud Sacros Euangelistas, Sanctos Patres, & Scriptores Ecclesiasticos Eusebii ævo superiores habetur mentio, quamvis in epistola Abgari ad Christum extet luculentissimum de ipsius divinitate testimonium, sic enim scriptum legimus: *Quæ quidem cùm de te audivissem, de duobus hisce alterum verum esse cogitabam, te, aut Deum esse, & è cœli fastigio delapsum, aut Dei Filium, qui tam stupenda edas miracula.* Credibile autem non est sacros Euangelistas, qui dicta gestaque Christi fideliter referunt, hanc perhonorificam ad Christum legationem silentio prætermittere voluisse, nec etiam verosimile est Sanctos Patres, qui ad probandam contra Arrianos Christi divinitatem immensa non minus mole, quàm eruditione volumina ediderunt, & Concilia generalia Nicœnum, & Sardicense, quæ ad profligandos illos hæreticos fuere coacta, tam disertum de Divinitate Christi testimonium, quod ad Arrianorum ora obstruenda satis superque sufficere potuisset, alto itidem silentio obruere voluisse. Cùm igitur nec sacri Euangelistæ illius legationis ad Christum meminerint, nec Sancti Patres disputantes contra Arrianos, nec Concilia ad præfocandam eorum hæresim indicta, ejusmodi de Divinitate Christi testimonium unquam laudarint; perspicuum est hanc epistolam Abgari ad Christum non germanam, sed apocrypham esse.

Secundò: in epistola, quæ Christo ad Abgarum tribuitur, citantur verba deprompta è Joannis Euangelio, quod tamen nonnisi post plures annos ab obitu Christi conditum est. *Abgare*, inquit in ea epistola Christus, *beatus es, qui cùm non videris me, in me credidisti. De me enim scriptis proditum est, eos, qui me viderunt, in me non credere: ut hi, qui me non viderunt, credant, & vitam consequantur.* Quis autem, amabo, non videt Auctorem illius epistolæ alludere voluisse ad hæc verba, quæ leguntur *Joannis* cap. 20. *Beati, qui non viderunt, & crediderunt.* Unde quilibet in critices disciplina tantisper exercitatus facili negotio colligere potest hanc epistolam à Christo Domino non fuisse exaratam.

Tertiò, in eadem epistola, quæ Christo tribuitur, legimus Christum post honorificam illam legationem, & cognitam Abgari Regis Edessenorum fidem, simulque gravem, qua laborabat, ægritudinem, distulisse beneficium postulatæ salutis post suum in Cælos ascensum. Porrò credibile non est Christum, qui tot beneficiis erat in omnes liberalis, qui solo Imperio morbos omnes sanabat, & ad miserorum preces nunquàm non respondebat, distulisse usque ad

ascensum suum sanitatem illius Regis, qui tam benignè colloquia ejus ambiebat, ærariumque suum, ac potentiam unà cum ipso partiri peroptabat, ac dumtaxàt post Christi in Cælos ascensum missum fuisse Thaddæum qui fidem Christi liberaret, & pertinacem Regis Edessenorum morbum dispelleret, & sanaret. Hic profectò agendi modus non solùm potentiæ Christi, sed ejus etiam prudentiæ & charitati contrarius esse videtur.

Quartò, historia ex Edessenis tabulis descripta, quæ utramque memorat epistolam, narrat benè multa de profectione Thaddæi, de illius ad Edessam appulsu, de illius prædicatione, & colloquiis cum Rege, quæ non sibi cohærent, sed fabulis accenseri debent, sicut fatentur eruditi hujus temporis critici, potissimùm noster *Natalis Alexandre* tom. 1. Hist. Eccles. & *Elias du Pin* tom. 1. Bibliothecæ Script. Ecclesiasticorum, quos Lector consulere potest.

Quintò, si hæc epistola Christi ad Abgarum genuina esset, eam in canone recepisset Ecclesia, ac divinam ipsi vindicasset authoritatem. Ecclesia autem hanc epistolam Christi nomine insignitam nunquàm in Sacro canone reposuit, nec ei divinam asseruit authoritatem.

Sextò, Sancti Patres, præsertim *Augustinus*, & *Thomas* disertè docent, sicut suprà ostensum est, Christum Do minum nihil omninò litteris mandasse, quod sanè non docuissent illi Patres in traditione & antiquitate Ecclesiæ versatissimi, si hanc epistolam Christi ad Abgarum ut Germanum illius fœtum agnovissent.

Septimò denique, utramque epistolam apochrypham esse declaravit *Gelasius* Papa in Concilio LXX. Episcoporum Romæ habito anno Christi 494. ut videre est apud *Gratianum* distinct. 15. Canone *Sancta Romana Ecclesia*, ibi quippè hæc verba leguntur: *Epistola Jesus ad Abgarum Regem Apochrypha. Epistola Abgari ad Jesum Apochrypha*. Constat itaque ex hoc judicio Romani Pontificis, qui accuratissimo Criterio libros falsos, dubios, & spurios secrevit à veris, certis, & genuinis, utramque epistolam videlicet Abgari Regis Edessenorum ad Christum, & vicissim Christi ad Abgarum, suppositìtiam esse & apochrypham.

Dices primò: Non convenit inter peritos hujus temporis criticos illud decretum, quod legitur apud *Gratianum* distinct. 15. Canone *Sancta Romana Ecclesia*, fuisse editum à Gelasio Romano Pontifice. *Guillehmus Cave* in Historia sua litterali tom. 1. pag. 265. asserit illud decretum, quod circumfertur sub nomine *Gelasii* Papæ, fictum & suppositìtium esse, ac ejusdem farinæ cum epistolis primorum Pontificum à Clemente Papa usque ad Siricium, ex ejusdem insignis impostoris *Isidori* mercatoris officina prodiisse; in quam sententiam ire videtur *Ernestius Grabius* in notis ad Spicilegium

legium Patrum, & Hæreticorum primi sæculi pag. 319. ex eo igitur decreto, quod falsò tribuitur *Gelasio* Papæ, probari non potest epistolas Abgari ad Christum, & Christi ad Abgarum esse apocryphas & suppostitias.

Respondeo: *Guillelmi Cave*, & similium intemperantioris critices virorum de decreto *Gelasii* Papæ dubitantium judicia flocci fieri debere, maximè cùm illud decretum à *Gelasio* Papa conditum fuisse uno ore fateantur omnes viri eruditi. Certè negari non potest hoc decretum sub *Gelasii* nomine passim sæculo nono fuisse laudatum. Nam eidem Pontifici disertissimè illud decretum adjudicarunt *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus in tomo 2. suorum operum pag. 474. *Nicolaus primus* in epistola 42. quæ est ad Episcopos Galliæ in Concilio 7. Romano apud *Labbæum* tomo 8. *Lupus* item Ferrariensis Abbas in epist. 28. ad *Carolum Calvum*, & in fine libelli de tribus quæstionibus. Idem censent *Baronius* ad annum Christi 494. *Philippus Labbæus*, & *Gabriel Cossartius* tomo 4. Conciliorum col. 1260. ubi laudant vetustissimum codicem suum MS. & alium *Christophori Justelli* col. 1261. clarissimus etiam *Pagius* Annalium Ecclesiæ eximius illustrator, postquàm ad annum Christi 494. hoc decretum *Gelasio* Papæ vindicavit, eruditè observat *Hormisdam* Papam, ut petitioni *possessoris* Episcopi Affricæ faceret satis, tàm ad eum, quàm ad Legatos suos decretum *Gelasii* decessoris sui misisse, ut illud ab omnibus religiosè observaretur, tuncque illud decretum in varia exemplaria per *Fausti* Episcopi Rejensis adversarios transcriptum, latiùs per Europam, Affricam, & Orientem fuisse disseminatum, & quià ab *Hormisda* Papa fuerat missum, ejusque nomine vulgatum, eidem *Hormisdæ* Papæ progressu temporis fuisse à non nullis sciolis imprudenter adscriptum. Hinc falsam illius decreti inscriptionis sub nomine *Hormisdæ* Papæ originem prodiisse autumat clarissimus *Pagius*. His jam citatis Auctoribus, qui prædictum decretum *Gelasio* Papæ adjudicant, addi meritò debet *Petrus Franciscus Chiffletius*, qui aliquandò cùm dubitasset nùm verè hoc decretum *Gelasio* Papæ esset adscribendum, re tamen deindè maturiùs examinatâ, ultrò fassus est in notis ad *Vigilium Tapsensem* pag. 157. se mutasse sententiam, postquàm antiquos legisset Codices, in quibus hoc decretum editum notatur à *Gelasio* Papa in Synodo Romana LXX. Episcoporum, *Asterio*, & *Præsidio* Consulibus, qui est annus Christi 494. *Gelasii* Papæ tertius, ante *Hormisdæ* Pontificatus initium vigesimus. Ex his ergò, & aliis id genus momentis, quibus brevitatis causâ supersedeo, refellitur præpostera *Guillelmi Cave*, & aliorum de decreto *Gelasii* Papæ dubitatio.

DICES SECUNDÒ: *Eusebius Cæsariensis* antiquissimorum

monumentorum venator diligentissimus lib. 1. Hist. Eccles. cap. 13. & *S. Ephrem Syrus*, & Ecclesiæ Edessenæ Diaconus in suo testamento, has epistolas Abgari ad Christum, & Christi ad Abgarum tanquàm sinceras & genuinas agnoscunt, quibus assentiuntur multi Patres, & Scriptores Ecclesiastici, non debent ergò prædictæ epistolæ reiici tanquàm apochryphæ & suppotititiæ.

Respondeo: quod licèt non negem, admirandam fuisse *Eusebii Cæsariensis* in concinnanda historia Ecclesiastica diligentiam, magnum laborem, variam & penè incredibilem lectionem, ac grave prorsùs in lectionis varietate judicium; facilè tamen mihi persuadeo illum, in hoc facto historico de epistolis Abgari ad Christum, & Christi ad Abgarum, fuisse deceptum, eo quod non satis expenderit, justisque ponderibus librarit illas epistolas, quæ ex tabulis Edessenæ Ecclesiæ descriptæ ad eum missæ fuerant. In his siquidem Ecclesiarum describendis & referendis monumentis historicum in errorem aliquandò labi posse nemo prudens inficias iverit. Addo etiam *Gelasium* Papam in suo mox memorato decreto historiam Ecclesiasticam ab *Eusebio Cæsariensi* adornatam inter opera apochrypha recensere, non quod voluerit sagacissimus ille Pontifex omnem omninò historiæ Ecclesiasticæ *Eusebii* fidem detrahere, sed quòd *Eusebius* in sua historia Ecclesiastica quædam facta narret quæ interdùm veritati historiæ parùm consentanea esse videntur, quod etiam lubenter fatentur cordati hujus temporis critici. Nec enim credere debemus, ut optimè ait noster *Melchior Canus* lib. 11. de locis Theol. cap. 6. omnia, quæ magni Auctores scripserint, undique esse perfecta. Nam & labuntur aliquandò, & oneri cedunt, & indulgent ingeniorum suorum voluptati, vulgoque interdùm etiam indulgent; nec semper intendunt animum, & non nunquam fatigantur, adeò ut *Ciceroni Demosthenes Dormitare*, *Horatio* verò *Homerus* quandoque videatur. Summi enim sunt homines, homines tamen. Non igitur mirum si *Eusebius*, vir alioquin omnigenâ litteraturâ præditus, & extrà omnem ingenii aleam positus, suos habuerit nævos, cùm nihil sit ex omni parte beatum, nec aliquod opus humanum, tam fælix, cui non sint suæ additæ pestes. *Eusebio* autem in hoc facto historico nullam fidem conciliare potest auctoritas *Sancti Ephremi Syri*, quippè qui cùm Syrus esset, & Ecclesiæ Edessenæ Diaconus, facilè adduci potuit ut crederet has epistolas genuinas esse, quas ad commendationem gentis & Ecclesiæ suæ plurimùm juvare, & conducere posse intelligebat. Denique, ab aliis Scriptoribus, qui *Eusebio* fuere posteriores, in hoc facto historico discedere nobis religio esse non debet, quia in hac facti narratione non accuratos, sed potiùs negligentes se se præbuerunt, ac subindè illis annumerari debent

qui,

qui, ut ait *Seneca* lib. 7. Natural. quæst. cap. 16. *Incredibilium relatu commendationem parant, & Lectorem aliud acturum, si per quotidiana duceretur, miraculo excitant; quidam creduli, quidam negligentes sunt: quibusdam etiam mendacium obrepit, &c.* Unum omnibus illis Scriptoribus opponimus judicium *Gelasii* Papæ, qui tàm Sacrorum, quàm Ecclesiasticorum librorum examen ad severioris criticæ normam exegit in decreto à se edito, quod probatur omnibus fermè hujus temporis criticæ disciplinæ peritis, quibus ineft veritatis amor cum eruditione conjunctus.

Advertat Lector in fine hujus Dissertationis, Christum Dominum, quò faciliùs doctrina, quâ totum Orbem innovare debebat, omnibus gentibus ab Apostolis annunciari posset, voluisse ut tempore adventus sui totus Orbis esset in pace compositus, & omnes homines sub uno terrarum viverent Imperio. *Et verè*, inquit *S. Ambrosius* enarratione in psalmum XLV. *Antequam Romanum diffunderetur Imperium, non solùm singularum Urbium Reges adversùm se præliabantur, sed etiam Romani Bellis frequentèr civilibus adterebantur. Pugnavit Marius adversùs cinnam, in utraque parte Romanus fusus est sanguis. Sylla insurrexit, & Mario Victori rursùs civilia bella commovit. Lepidus, sertoriusque rebelles se Romano Imperio præbuerunt. Cæsar Pompejum est persecutus, & Galliarum furorem excitavit adversùs arma Romana. Devicto Seniore Pompejo, Juniorem in Hispaniarum partibus debellavit. Quid triumviros loquar ex hostibus amicos, ex amicis rursùs in hostiles tumultus esse progressos: Maria quoque actiaco bello infecta sanguine Romanorum? unde factum est, ut tædio bellorum civilium, Julio Augusto Romanum deferretur Imperium; & ita prælia intestina sedata sunt. Hoc autem eò profecit, ut rectè per totum Orbem Apostoli mitterentur, dicente Domino Jesu:* Euntes docete omnes gentes. *Illis quidem etiam interclusa barbaricis montibus regna patuerunt, ut Thomæ India, Matthæo Persia. Sed tamen quò plura obirent spatia terrarum, in exortu Ecclesiæ potestatem Romani Imperii toto Orbe diffudit, & dissidentium mentes, terrarumque divortia donata pace composuit. Didicerunt omnes homines sub uno terrarum Imperio viventes, unius Dei Omnipotentis Imperium fideli eloquio confiteri.*

DIS-

DISSERTATIO DECIMAQUARTA

De Miraculis à Christo Domino editis.

SAnctus Thomas 3. part. quæst. 43. differit de Miraculis Christi in genere, & in sequenti quæstione de singulis speciebus miraculorum Christi. Ipse verò in duobus paragraphis compendiosè, quoad ejus fieri poterit, complectar ea quæ in his duabus quæstionibus docet *Angelicus Præceptor*. In primo paragrapho agam de Miraculis Christi in genere. In altero, de Transfiguratione, & de variis speciebus Miraculorum Christi.

Paragraphus Primus.

De Miraculis Christi in genere.

CIrcà Miracula Christi in genere tres moveri possunt difficultates, quas hîc enucleandas suscipio. Primò, an Christus vera ediderit Miracula? Secundò, an ea divinâ virtute patrarit? Tertiò, an per ea quæ Christus edidit Miracula suam sufficientèr divinitatem comprobarit? ad quarum difficultatum pleniorem dilucidationem.

Dico primò: *Nulla ratione negari posse Christum Dominum vera edidisse Miracula.*

Antequàm probetur hæc assertio, juvat in antecessùm observare triplici potissimùm de causâ conveniens fuisse, ut Christus ederet Miracula. Primò, quia Christus adimplere debebat oracula Prophetarum, qui prædixerunt Messiam Miracula editurum, sic enim *Isaias* cap. 35. de Messia vaticinatur: *Deus ipse veniet, & salvabit vos: tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Quod quidem *Isaiæ* vaticinium in se fuisse impletum ostendit Christus *Matth.* cap. 11. dicens discipulis *Joannis*: *Euntes renunciate Joanni quæ audistis, & vidistis, cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes Evangelizantur.* Secundò, oportebat ut Christus veritatem doctrinæ, quam prædicabat, Miraculis, tanquàm proprio divinitatis sigillo muniret, palàmque omnibus fieret Deum esse in eo pergratiam, non quidem adoptionis, sed unionis. In hanc rem dicebat ipse Christus *Joannis* cap. 5. *Opera quæ dedit mihi Pater ut faciam, ipsa sunt quæ testimonium perhibent*

bent de me. Et *Joannis* cap. 10. *Si mihi non vultis credere, operibus credite*. Denique, Christus Miracula patrare debuit ut Judæi, qui præ cordis duritia credere nolebant his quæ arcanis & divinis suis litteris continebantur, saltèm per Miracula converterentur, vel si duriores saxis converti nollent, nullam haberent excusationem de peccato suo, hoc est, de peccato incredulitatis, *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*, inquit Christus *Joannis* cap. 15. quasi diceret: si in conspectu Judæorum miracula non edidissem, quæ nemo alius homo edidit, tanta, tàm multa, tàm frequentia ad probationem missionis, ac divinitatis meæ, extra culpam fuissent non credendo me esse Christum, & verum Dei filium: *Nunc autem & viderunt, & oderunt me & Patrem meum*, idest, nunc autem cùm miracula illa viderint, nullam causari possunt ignorantiam, quâ suæ incredulitatis peccatum excusent, sed odii in me ac Patrem meum convincuntur. Hac præmissa observatione.

Probatur variis argumentis vera miracula à Christo Domino patrata fuisse. Primò, ex Sacris Evangelistis, qui passim referunt Christum Dominum, quacumque iter faceret, ægros ac debiles, & omni morborum genere laborantes, uno verbo, unoque momento reddidisse incolumes, adeò ut illi, qui omnibus membris capti erant, receptis actutùm viribus roborati, lectulos suos ipsi asportarent, in quibus fuerant paulò ante delati, claudis verò, ac pedum vitio afflictis, non modò gradiendi, sed etiam currendi dedisse facultatem, cæcorum oculos in pristinum restituisse aspectum, mutorum linguas in eloquium, ac sermonem solvisse, surdorum patefactis auribus insinuasse auditum, pollutos, asperfosque maculis repurgasse, mortuos velùt è somno solutos ad vitam revocasse, tantamque in eo fuisse potestatem ut Imperio suo cogeret ventos obsequi, Maria servire, mortem cedere, inferos obedire. Secundò, ad rationem veri, & propriè dicti miraculi quatuor potissimùm requiruntur conditiones, in primis necesse est ut sit opus creatæ naturæ vires excedens. Deindè, ut effectus ejus pateat & sub sensum cadat, sicut mortuorum suscitatio. Tertiò, ut fiat in instanti, vel saltem celeriùs quàm per naturæ vires fieri potest. Quartò, ut talis mutatio fiat quæ sit omni ex parte perfecta; has autem quatuor conditiones habuerunt Miracula Christi, ut patet in suscitatione Lazari; & in aliis hujusmodi prodigiis quæ à Sacris Evangelistis referuntur, vera igitur fuerunt Miracula Christi. Tertiò, tanta fuit Miraculorum Christi evidentia, tanta magnitudo & multitudo, tanta excellentia & certitudo, ut cum Judæi ea inficiari non possent, magicis artibus à Christo Domino fieri calumniarentur, quam quidem Judæorum atrocem calumniam modò retundemus. Quartò, *Josephus* inter

inter Judæos magni nominis, & probatissimæ fidei scriptor, lib. 18. Antiq. cap. 4. disertis verbis asserit Christum mirabilium operum fuisse editorem: *Fuit*, inquit, *hoc tempore Jesus vir sapiens: si tamen virum illum oportet dicere. Erat enim mirabilium operum effector, magister hominum qui vera libenter amplectuntur. Et plurimos quidem ex Judæis, plurimos etiam ex gentibus ad se pertraxit. Hic erat Christus: cùmque eùm à primoribus gentis suæ accusatum Pilatus ad Crucem damnasset, ab eo diligendo non abstiterunt, qui primùm cæperant. Nam post tertium diem redivivus ipsis apparuit: cùm divini vates hæc aliaque quàm plurima admiranda de eo prædixissent. Neque ad hanc diem defecit denominatum ab eo Christianorum genus.* Ex quo testimonio, ab homine Judæo, magnique ponderis profectò, liquet Christum vera Miracula edidisse. Si enim *Josephus* Christianus fuisset, ait *S. Chrysostomus* homilia 5. in Acta Apostolorum: *Esset fortassis sermo suspectus. Quia autem Judæus, & æmulator, qui post Evangelium floruit, quomodò non omnibus manifesta sunt quæ facta?* Nec audiendi sunt quidam intemperantioris criticæ viri, qui hoc præclarum Josephi de Christo testimonium in dubium præposterè vocant, illudque à Priscis Christianis historiæ Josephi fuisse pio dolo assutum audaciùs asseverant; non inquam, audiendi sunt malè feriati illi critici, tum quia omnes Josephi codices sive editi, sive manuscripti, sive Græci, sive Latini mirè consentiunt in retinendo laudato de Christo testimonio. *Cl. Bernardus Monfaucon* Benedictinus Congr. S. Mauri cap. 2. Diarii Italici scribit se vidisse in Bibliotheca Ambrosiana Mediolanensi *Josephi* operum tomum secundum incipientem à libro 11. Membranaceum habentem historiam Christi, sicut habent codices editi. Tum quia etiam Scriptores Ecclesiastici illud Josephi de Christo testimonium tanquam legitimum & genuinum exhibent, videlicet *Eusebius* in 3. libro Demonstr. Evang. cap. 7. & lib. 1. Hist. Eccl. cap. 11. *Hieronymus* in libro de Scriptoribus Eccl. *Isidorus Peleusiota* lib. 4. epist. 225. *Sozomenus* lib. 1. Hist. Eccl. cap. 1. *Nicephorus Callixtus* lib. 1. Hist. Eccl. cap. 39. & alii antiqui, à quibus illibatum ad nostra usque tempora propagatum est hoc Josephi de Christo testimonium, ut multis probant argumentis *Valesius* in notis in *Eusebium*, Illust. *Huetius* in Demonstr. Evangelica, & *Tilmontius* not. 40. in ruinam Judæorum tom. 1. Historiæ Imperatorum. Quæ igitur temeritas, exagitare velle hoc Josephi de Christo testimonium, cujus sinceritatem nemo veterùm negavit, nemo ipsorum vocavit in controversiam? sed ex ipsa serie historiæ Josephi revincuntur illi critici, nam cum Josephus in sua historia mentionem faciat Joannis Baptistæ, & Jacobi fratris Jesu, non est verosimile hunc historicum alto silentio prætermittere voluisse gesta, & Miracula Christi Domini, cujus fama longè

longè latèque percrebuerat, multique in tota Judæa motus exciti sunt occasione ipsius doctrinæ. Quod si quærant illi critici, cur igitur Josephus ad fidem Christi non accesserit? confestim respondebo: quod sicut Philosophi gentiles: *Cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum*, ut ait Apostolus ad Rom. cap. 1. sic Josephus, licèt cognoverit Christum esse verum Messiam Prophetarum oraculis prædictum, evanuit tamen in cogitationibus suis, & per turpissimam adulationem oracula per id temporis de Messia totius Orbis moderatore jactata, Imperatori Vespasiano accommodavit, ut videre est, in libro 7. de Bello Judaico. Sed satis hactenùs dictum sit de hoc Josephi testimonio, cui, si pervicaces Judæi fidem adhibere nolint, certè negare non poterunt Ethnicos Imperatores, licèt ferro flammâque sævirent in Christianos, Christi tamen in veris edendis miraculis potentiam, virtutem, at divinitatem cognovisse, ac paulò post ejus obitum divinis illum honoribus afficere voluisse. *Tiberius* quippè, ut refert *Tertullianus* Apolog. cap. 5. *Annuntiata sibi ex Syria Palæstina, quæ veritatem ejus*, seu Christi, *divinitatis revelaverant, detulit ad Senatum cum prærogativa suffragii sui*. Idem testantur *Eusebius* libro 2. Histor. Ecclesf. cap. 2. & *Orosius* libro 7. cap. 4. *Adrianus* etiam Imp. teste Ælio Lampridio, de condendis Christo templis cogitavit. *Alexander Severus* Imperator Christum inter Deos recipere, & templo donare voluit, habuitque in larario suo Christi effigiem quam matutinis horis venerabatur. *M. Aurelius* in litteris, quas scripsit ad Senatum Romanum, testatur, quòd, cùm Romanorum exercitus acerrimum prælium cum quadis iniisset, & in tantas difficultates incurrissent milites, ut vehementissimâ siti vexarentur, & ob eas res pugnare haud possent, ad preces Christianorum, quorum magnus erat in exercitu numerus, Christum Deum suum invocantium, confestim in Romanos frigidissima aqua, in hostes verò imminentes grando ignea cecidit, & ad perpetuam tanti prodigii memoriam voluit Imperator ut hæc Christianorum legio deinceps *fulminatrix* appellaretur. Denique, Imp. *Julianus*, apostata & Christi infensissimus hostis, fassus est, ut videre est apud *S. Cyrillum* lib. 6. *Christum sanasse claudos, & cæcos aliquos, & Dæmone correptos adhibitis obtestationibus liberasse in viculis Bethsaida & Bethania*. Impietas ergo Judæorum, vera Miracula à Christo Domino edita esse negantium, refellitur non solùm ex locupletissimo testimonio Josephi, historici Magni apud illos nominis, sed etiam ex ipsa confessione Ethnicorum Imperatorum, qui Christianam religionem multis persecutionibus vexarunt, quibus adjungere possum Sarracenos, & Mahumedanos,

qui, sicut testatur noster *Raymundus Martini* in suo Pugione Fidei part. 2. cap. 8. non solùm prodigiis à Christo editis fidem adhibent, sed in suo *Alcorano* cap. 2. cui titulus est, *de Familia Amram*, multa Christo affingunt miracula quæ non ex Sacris Evangelistis, sed ex libris Apochryphis hausta sunt.

Dico secundò: *Christum divina virtute miracula edidisse.*

Probatur primò ratione *Sancti Thomæ* 3. p. q. 43. art. 2. vera miracula, sicut ex. gr. suscitatio mortuorum, solâ virtute divina fieri possunt, solus quippè Deus naturæ ordinem immutare potest; atqui Christus quatriduanum Lazarum suscitavit, cæci nati oculos aperuit, aliaque ejusmodi miracula solo nutu, & imperio suo patravit, quibus ostendit se divinâ pollere virtute, verumque Dei filium esse à Deo Patre missum in Mundum, ut hominum salutem promoveret. Hæc divina potestas, ut observat *Sanctus Hieronymus* in cap. 21. *Matth.* tùm maximè emicuit in Christo, quandò Mercatores è Templo ejecit: *Plerique arbitrantur*, inquit S. ille Doctor, *maximum esse Signorum, quod Lazarus suscitatus est, quod cæcus ex utero lumen acceperit, quod ad Jordanem vox audita sit Patris, quod transfiguratus in monte gloriam ostenderit triumphantis, mihi inter omnia signa, quæ fecit, hoc videtur mirabilius esse, quod unus homo, & eo tempore contemptibilis, & in tantum vilis, ut posteà crucifigeretur, Scribis, & Pharisæis contra se sævientibus, & videntibus lucra sua destrui, potuerit ad unius flagelli verbera tantam eiicere multitudinem, mensasque subvertere, & cathedras confringere, & alia facere, quæ infinitus non fecisset exercitus. Igneum quiddam, ac sydereum radiabat ex oculis ejus, & divinitatis majestas lucebat in facie.*

Probatur secundò aliâ ratione, quam *Sanctus Thomas* lib. 1. contra gentes deprompsit ex Sancto Augustino, si Christus divinâ virtute miracula non edidit, quomodò igitur sine magno miraculo Christus pauperculus, juvenis, ex gente omnibus exosâ videlicet Judaicâ oriundus, persecutionem, & probrosam mortem passus, à suis, ab Herode, à Pilato habitus ut fatuus, dicens se esse Deum, promittens crucem, mortem, omniaque suppplicia sectatoribus suis, potuit absque miraculis post mortem suam per pauperes Discipulos, piscatores, indoctos, omnibus invisos, morti traditos, Mundo erroribus implicito, & in tenebris idololatriæ immerso suam doctrinam persuadere, & religionem suam longè latèque propagare? Hoc certè unum instar omnium miraculum esse debet, quod sola virtus divina potuit operari.

Respondent primò Judæi, Christum in Beelzebub principe dæmoniorum dæmones expulisse, eumque artes magicas edoctum aliquandò miracula edidisse.

Verùm

Verùm hæc responsio multis argumentis convellitur. Primò, quia Christus dæmones expellere non potuisset, nisi eos virtute divinâ vicisset. Hinc legimus in Scriptura sacra, quod sæpè Christus dæmones ex obsessorum corporibus invitos ejecerit, eorum astutiam retuderit, eosque spiritalibus armis domitos, ac subactos silere, sibique cedere coegerit. Secundò, nulla Christo, & Satanæ tàm in opere, quàm in effectu fuit convenientia, seu affinitas. Satanas quippè dispergere cupiebat, quos Christus colligebat, *in hoc apparuit filius Dei, ut dissolvat opera diaboli*, inquit *Sanctus Joannes* cap. 3. Tertiò, Christus sæpiùs coram innumerâ Judæorum turbâ mortuos ad vitam revocavit, mare calcavit, procellas sedavit, aquam in Cana Galilææ, præsentibus convivis, inspectantibus famulis, in generosum vinum convertit; & ex quinque panibus quinque hominum millia in deserto satiavit: Quæro igitur quid hic potuerit ars magica moliri, quæ nihil veri, ac solidi ostentare potest, & cujus peritia nihil aliud, quàm ad circumscribendos oculos valet? Potuit ne Christus quinque hominum millibus, totique Judæorum turbæ persuadere se vidisse, quod non viderant, & se manducasse quod non manducaverant? Potuit ne Christus persuadere Architriclino, aliisque convivis in nuptiis factis in Cana Galilææ, aquam fuisse conversam in vinum, si reverà non fuisset conversa? Quartò, si Christùs artium magicarum ope miracula edidit, ut effutiunt Judæi, quorsùm igitur magiæ non est accusatus in judicio? Cur nefandi illius criminis non est convictus à Scribis, & Pharisæis, qui nihil aliundè intentatum reliquerunt, ut Christum Servatorem nostrum atro carbone notarent, ac diris calumniis lacerarent? Denique, si Christus magicâ arte miracula patravit, quomodò igitur illius Discipuli post ejus obitum per provincias dispersi, & fundamenta Ecclesiæ ubique ponentes, potuerunt in nomine Magistri sui magna, & penè incredibilia edere miracula? Quomodò etiam illis miraculis fidem præbere potuit universus Orbis, exceptis obstinatis Judæis, qui miraculis Christi credere nolentes, à Deo deserti sunt, & nunc variis calamitatibus oppressi, in perpetuum captivi terris suis sunt exterminati? Sed hæc sufficiunt ad repellendam calumniam Judæorum, qui magicis artibus accepta referunt miracula Christi.

Respondent secundò Judæi: Christum pronunciando nomen Dei, quod in Templo Hierosolymitano erat descriptum, miracula edidisse. Narrant siquidem Judæi, ut vide re est apud nostrum *Raymundum Martini* parte 2. pug. fid. cap. 8. temporibus *Helenæ* Reginæ, quam universæ terræ Israeliticæ præfuisse ajunt, extitisse in Templo Hierosolymitano lapidem, cui olim arca imponebatur,

in eoque lapide descriptum fuisse nomen Dei propriis elementis expressum, cujus ea vis erat, ut quicumque illud didicisset, & memoriæ mandasset, par esset omnibus eliciendis prodigiis. Cùm ergò pertimescerent Sapientes ne quis eâ facultate abuteretur, canes æreos portæ custodes apposuisse, qui hac arte erant fabricati ut si quis, memoriæ mandato Dei nomine, è Templo egredi vellet, magnis eorum territus latratibus sacri nominis è vestigio oblivisceretur. Contigit autem, inquiunt Judæi, ut Christus quadam die in Templum ingressus sacrum Dei nomen in membrana descripserit, eamque vulneri cruri suo facto inseruerit; sicque egressus è Templo, sacrum Dei nomen, quod propter canum latratus ex ipsius memoria effluxerat, iterum ope membranæ, quam extraxit è crure suo, didicerit, illudque pronunciando miracula ediderit.

Sed quàm malè consarcinata sit hæc Judæorum fabula, quilibet, si vel minimâ sagacitate sit præditus, confestim intelligere potest. Nàm primò, Judæi nullum hujusce narratiunculæ testem proferunt, immò nec illius aliquod extat vestigium apud *Josephum* in antiquitatibus Judæorum versatissimum, & in his describendis, quæ in Templo Hierosolymitano reperiebantur, auctorem diligentissimum. Secundò, *Helena* illa, quâ regnante, Judæi id contigisse ferunt, fuit Adiabenorum Regina, non verò Judæorum, sicut optimè observat cl. *Josephus de Voisin* in suis annotationibus ad cap. 8. pugionis fidei. Tertiò, in putidissimum Anachronismum lapsi sunt hujus fabulæ auctores, *Helena* namque Adiabenorum Regina proselyta dumtaxàt fuit, hoc est, Judæorum religionem amplexa est sub *Claudio* Imperatore, sicut testatur *Josephus* lib. 20. antiq. cap. 2. Quo tempore Christus in vivis non erat, quippè qui passus est sub Tiberio Imperatore. Quartò, quis credat canes æreos eâ arte fabricari potuisse, ut si quis memoriæ mandato sacro Dei nomine è Templo exire vellet, eorum latratibus territus, sacri illius nominis protinùs oblivisceretur? Hoc sanè commentum dignum est Judæorum ingenio, quo nullum unquàm in cudendis fabulis, & formandis chimeris fuit fœcundiùs, ac feracius. Quintò, impossibile est Deum, qui est suprema veritas, permisisse ut Christus nomen Dei proferendo vera patraret miracula in confirmationem doctrinæ, quam prædicabat, si falsa fuisset, uti impiè contendunt Judæi. Denique, si reverà Judæis fuisset olim persuasum sacrum Dei nomen memoriæ semel mandatum, & ab aliquo prolatum vim habere edendi miracula, procul omni dubio aliqui inter ipsos sese illo juvassent temporibus Imperatorum Vespasiani, & Titi, dedissentque operam ne caperentur, occiderentur, & in varias regiones captivi abducerentur, ne Hierusalem, Templumque augustissimum flam-

flammis absumerentur. Facessat ergo hæc insulsa fabula ad elevandam veritatem miraculorum Christi à Judæis excogitata.

DICO ULTIMÒ: *Christum per miracula, quæ edidit, sufficientèr suam divinitatem comprobasse.*

Probatur. Solus Deus propriâ suâ virtute miracula patrare potest, atqui Christus Dominus propriâ suâ virtute patravit miracula, ergo Christus miraculis, quæ edidit, sufficienter suam divinitatem comprobavit. Prob. minor, primò, ex ipsa specie operum, quæ omnem omninò excedebant creatæ virtutis potestatem, undè cœcus illuminatus dicebat *Joannis* cap. 9. *A sæculo non est auditum, quia aperuit quis oculos cœci nati: nisi hic esset à Deo non poterat facere quidquam*. Secundò, ex modo faciendi, solo siquidem nutu, & imperio Christus sæpissimè miracula operabatur, hinc *Lucæ* cap. 6. dicitur, quod *virtus de illo exibat, & sanabat omnes*. Tertiò, ex ipsa doctrina, quâ Christus se Deum dicebat, ac miraculis divinâ virtute factis Sole clariùs comprobabat, quod soli Christo eximium, ac singulare fuit. Nàm, licèt Apostoli, multique Sancti potestatem habuerint edendi miracula his similia, quæ Christus patravit, scilicèt dæmones eiiciendi, curandi infirmos, mortuos suscitandi, immò & majora faciendi, ut Sanctus Petrus per solam sui umbram, juxtà illud Christi cap. 14. *Joannis*: *Qui credit in me, opera, quæ Ego facio & ipse faciet, & majora horum faciet*; nunquàm tamen Apostoli, aut alii Sancti miracula patrarunt, ut probarent se Deo coæquales esse, aut divinâ virtute pollere, sed potiùs miracula fecerunt, ut ostenderent se esse servos Christi, sine quo nihil omninò boni agere poterant, & in cujus augustissimo Nomine miracula patrabant ad gloriam Dei promovendam, ad fidei confirmationem, ad nascentis Ecclesiæ incrementum, ad divinitatis Christi manifestationem, sicut Paulus, & Barnabas palàm contestati sunt Actuum cap. 14. Hinc Christus, postquàm loco mox laudato, dixit Discipulis suis: *Qui credit in me, opera, quæ Ego facio & ipse faciet, & majora horum faciet,* illicò subdit: *Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam*, ut ostendat se unum esse cum Patre Deum, unam esse utriusque operationem, essentiam, & omnipotentiam. Quamvis ergò Apostoli, aliique Sancti ediderint miracula quodam modo majora miraculis Christi, non fuerunt tamen æquales, aut majores Magistro Discipuli, domino servi, unigenito adoptati, homines Deo, quia Christus propriâ virtute edidit miracula, ut divinitas, quam in se agnosci, & ab omnibus coli volebat, toti mundo innotesceret: At verò Apostoli, aliique Sancti non eo fine miracula patrarunt, ut ostenderent se divinâ præditos esse potestate, sed potiùs ut Christi Magistri sui divinitatem comprobarent, nec ea miracula propriâ virtute ediderunt,

sed

ſed Chriſtus per eos majora illa miracula facere dignatus eſt, qui dixit: *Sine me nihil poteſtis facere*. Undè *S. Ambroſius* lib. 3. de fide cap. 4. ait: *Licèt homines quoque ſuſcitarint mortuos; non in ſua tamen virtute fecerunt, ſed in Chriſti nomine. Aliud eſt rogare, aliud imperare: aliud mereri, aliud donare*. Ex quo palàm ſequitur, miracula, quibus Chriſtus tam per ſe, quàm per Diſcipulos probavit doctrinam, quâ ſe Deum dicebat, eſſe illuſtria ipſius divinitatis argumenta, quia Deus, qui nec falli, nec fallere, nec mendaciis auctoritatem conciliare poteſt, nunquàm permiſiſſet, ut Chriſtus doctrinam, quâ ſe Deum, & æterno Patri coæqualem eſſe dicebat, miraculis confirmaret, niſi Chriſtus fuiſſet verus Deus, & unigenitus Dei Patris Filius.

Diluuntur objectiones.

Arguitur primò: Si Chriſtus divinâ virtute miracula edidiſſet, debuiſſet in pueritia ſua miracula facere, fuit enim Chriſtus, ut docent Theologi, à momento conceptionis ſuæ Deus & homo, ac ſubindè patrandi miracula divina poteſtate præditus, atqui Chriſtus nulla omninò miracula in infantia ſua patravit, ſed ſolum anno circiter trigeſimo, vel trigeſimo primo ætatis ſuæ, quandò videlicet in nuptiis in Cana Galilææ factis convertit aquam in vinum, ut dicitur *Joannis* cap. 2. *Hoc fecit initium ſignorum Jeſus*; ergò Chriſtus virtute divinâ miracula non fecit.

Reſpondeo cum *S. Thoma* 3. p. quæſt. 43. art. 3. Chriſtum, licèt à momento conceptionis ſuæ divinâ poteſtate patrandi miracula donatum, non debuiſſe in pueritia ſua miracula facere, quia exiſtimaſſent Judæi phantaſma eſſe incarnationem, & antè opportunum tempus Chriſtum morti tradidiſſent. Addit etiam Angelicus Doctor, id pertinere ad laudem Diſcipulorum Chriſti, qui eum ſequuti ſunt relictis omnibus, quæ poſſidebant, antequàm miraculis inclaruiſſet. Hinc meritò *Cardinalis Baronius* ad annum primum Chriſti ait ſe lubenter ſilentio præterire multa miracula, quæ in Chriſti infantia, ſeu in ejus itinere, ac in Ægypti manſione facta perhibentur, tùm quia firmâ carent auctoritate, tùm quia putat ea fuiſſe hauſta ex libro apochrypho *De infantia Salvatoris*, qui lege Eccleſiaſticâ, ſeu in decreto Gelaſii Papæ eſt interdictus.

Arguitur ſecundò: Si Chriſtus divinâ virtute miracula patraſſet, potuiſſet ubique locorum miracula facere, atqui Chriſtus non potuit in patria ſua edere miracula, dicitur enim *Marci* cap. 6. *Et non poterat ibi virtutem ullam facere*; Chriſtus ergo virtute divinâ non edidit miracula.

Reſ-

Respondeo cum *S.Thoma*: id, quod de Christo dicit *S. Marcus*: *Non poterat ibi virtutem ullam facere*, non esse referendum ad potentiam absolutam, sed ad id, quod potest congruenter fieri, ità ut sensus sit, non fuisse congruum, ut Christus apud populares suos, seu Nazarenos patraret miracula propter pertinacem incredulitatem eorum cum contemptu conjunctam, quâ se miraculis omninò indignos præstabant. Petentibus enim & credentibus dumtaxàt, non curiosis, & planè incredulis miracula concedere, seu in eorum gratiam edere solebat Christus, ut fidem jàm inchoatam in illis confirmaret. Nolebat igitur Christus miracula facere apud suos Nazarenos,nec decebat ut priora spernentibus plura ingereret, undè ibidem subditur: *Et mirabatur propter incredulitatem eorum*. Addo etiam, quod quandò *S. Marcus* ait Christum in patria sua non potuisse ullam virtutem facere, idem planè est ac si diceret Christum apud suos populares miracula non fecisse propter incredulitatem eorum; nàm juxtà Hebraismum Scripturæ sacræ familiarem, fieri non posse dicitur, quod reverà non fit, ut ex. gr. *Genesis* cap.19. *Non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc*, idest, non faciam. Et *Marci* cap.9. *Si potes credere, omnia sunt possibilia credenti*. Hoc est, si credis.

Arguitur tertiò: Si Christus divinâ virtute miracula edidisset, non opus habuisset in patrandis miraculis orationem præmittere; sed solo nutu, atque imperio miracula fecisset, atqui constat ex Scriptura sacra Christum in patrandis miraculis orationem præmittere solitum esse, non igitùr virtute divinâ edidit miracula.

Respondeo: Christum non propter necessitatem suffragii, sed propter exemplum, in patrandis miraculis orationem præmittere voluisse, ut confunderet Judæos, qui illum in Beelzebub principe dæmoniorum expellere dæmones calumniabantur. Undè *Joannis* cap. 11. sic Christus Patrem suum alloquitur: *Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me, Ego autem sciebam, quia semper me audis; sed propter populum, qui circumstat dixi, ut credant quia tu me misisti*. Præterea, Christum nullâ quandòque præmissâ oratione miracula edidisse constat exemplo illius viri leprosi, cui Christo dicenti: *Domine, si vis, potes me mundare*, statim respondit Christus: *Volo, mundare*. Non enim, ut observat *Sanctus Chrysostomus* homil. 26. in *Matthæum*, leprosus Christo dixit: *Si oraveris Deum, sed, si velis, potes me mundare. Neque ait: Domine munda me, sed ipsi cuncta commisit; eumque conferendæ sanitatis dominum esse confessus est, atque in ipso constituit omnem auctoritatem. Quid verò, inquis, si prava erat opinio leprosi? Procul dubio illam destrui, istum verò corripi oportebat & corrigi. Putasne igitur hoc facit? Nequaquam, sed è regione totum, quod dixerat, & assensione prorsùs, & operatione confirmat; & non* dixit,

dixit, mundus esto; sed, volo, mundus esto &c. Denique, ut à minori ad majus argumentatur idem *Sanctus Pater* serm.11.tom.5. *Discipuli Christi solo verbo mortuos suscitabant. Petrus nonne Tabitham verbo excitavit? Paulus nonne suis vestibus multa signa fecit? Disce quippiam mirabilius istis: Apostolorum umbra mortuos suscitabat, &c. Quid ergò Discipulorum umbra mortuos excitabat, & Magister precibus egebat ut mortuum excitaret?* Patet itàque Christum non orationis operâ, sed propriâ potestate, seu divinâ virtute miracula edidisse.

Arguitur quartò: Ethnici multa miracula patrarunt, ergò Christus per miracula, quæ tam per se, quàm per Discipulos edidit, suam divinitatem sufficienter non probavit. Prob. ant. primò, exemplo *Apollonii Tyanæi*, cujus vitam, ac res gestas octo libris celebravit *Philostratus*, totque, ac tanta ab illo edita memoravit miracula, ut *Hierocles* Ægypti Præfectus indè occasionem arripuerit instituendæ comparationis Apollonium inter & Jesum in eo libro, quem φιλαλήθη inscripsit. Secundò, *Cornelius Tacitus* lib.4. cap. 82. refert Imperatorem Vespasianum cuidam homini cœco per insputationem restituisse visum, & alium hominem, calcatâ ab Imperatore illius manu fuisse curatum. Patet itàque ab Ethnicis fuisse edita miracula.

Respondeo: Hæc, & alia id genus prodigia, quæ ab Ethnicis facta produntur, fuisse vel simulata, ac magicis artibus tribuenda, vel conficta, planèque commentitia. Et ut ordiar ab *Apollonio Tyanæo*, quem tantis làudibus extollit *Philostratus*, multis momentis evinci potest miracula, quæ illi tribuuntur, meras præstigias fuisse. Primò, quia constat Apollonium Tyanæum fuisse vaferrimum magum, qui eâ de causa ab Imperatore Domitiano captus est, & in carcerem detrusus. Eum magum fuisse testantur *Lucianus* in pseudomante, & *Dio Cassius* lib.77. hist. Rom. ubi de *Antonio Caracalla* Imperatore hæc habet: *Magis & præstigiatoribus ita delectabatur, ut Apollonium Cappadocem, qui floruerat Domitiani temporibus laude & honore affecerit (hic præstigiator fuerat solers & magus)*. Idem de Apollonio Tyanæo judicium ferunt antiqui Scriptores Ecclesiastici, & in primis *Lactantius* lib.5. divin.instit. cap.5. ubi sic de Apollonio loquitur: *Non potuit post mortem Deus credi, quia & hominem, & magum fuisse constabat, & ideò alieni nominis titulo affectavit Divinitatem, quia suo nec poterat, nec audebat. Noster verò*, idest Christus, *& potuit Deus credi, quia magus non fuit, & creditus est, quia verus fuit.* Secundò, ex ipsa Apollonii historiæ lectione facilè dignoscitur Philostratum in hac conscribenda historia eò potissimùm collimasse, ut jam propagatam Christi fidem, ac doctrinam deprimeret, de industria adscribendo Apollonio omnia fermè, quæ Scriptura sacra Christo Domino tribuit. Philostratum imitatus est *Hierocles* Ægypti Præfectus, qui in odium Christianæ

Religionis duos libros *Philaletis* nomine edidit, in quibus Apollonium Tyanæum cum Christo Servatore nostro comparat, quem impium & sacrilegum Auctorem his verbis meritò perstringit *Lactantius* lib.5. inst.Divin. cap.3. *Cùm igitur talia ignorantiæ suæ deliramenta fudisset, Hierocles, ausus est libros suos nefarios, ac Dei hostes* φιλαλήθεις *annotare. O cæcum pectus! O mentem Cimmeriis, ut ajunt, tenebris atriorem! Discipulus hic fortassis Anaxagoræ fuerit, cui nives atramentum fuerunt: atqui eadem cæcitas, & vero falsitatis, & mendacio veritatis nomen imponere. Videlicet homo subdolus voluit lupum sub ovis pelle celare, ut fallaci titulo posset irretire Lectorem*. Tertiò, *Philostratus* centum & ampliùs annis fuit Apollonio Tyanæo recentior, adeòque res ab eo gestas nonnisi ex alieno testimonio perspectas habere potuit; Apollonius quippè imperante Domitiano vixit, Philostratus verò imperante Severo; fatentur autem omnes periti Critici, incertissimas semper reputari debere historias ab illis Auctoribus conscriptas, qui his de rebus scribunt, quæ pluribus ante eos sæculis contigerunt. Quartò, Philostratus testes historiæ suæ laudat *Damidem Assyrium, Maximum Ægiensem, & Magarenem*, qui omnes fide carent. Nam *Damis*, quem satis constat Scriptorem fuisse vaniloquum, & Græcæ fidei, suos de Apollonio commentarios in lucem non edidit, sed per quemdam ejus familiarem cùm *Juliæ* Severi Imperatoris uxori innotuissent, hujus jussu recognovit eos Philostratus, qui, ut Apollonium Heroem suum magis apud Juliam commendaret, benè multa Damidi affinxit. Nec majorem meretur fidem *Maximus Ægiensis*, quippe qui pauca de Apollonio retulit, ea nimirùm, quæ Apollonius egit cum ægis versaretur. *Magareni* autem tertio testi fidem derogat ipse Philostratus, qui lib.1. cap.3. testatur: Mægarenem multarum rerum, quæ vitam Apollonii spectant, notitiam non habuisse. Nullam ergo fidem merentur tres illi testes, quos historiæ suæ laudat *Philostratus*. Denique, Apollonii Tyanæi historiam, quam octo libris conclusit *Philostratus*, mendaciis & fabulis à capite ad calcem scatere demonstrant *Eusebius Cæsariensis* in lib. adversus Hieroclem, *Photius* in sua Bibliotheca Cod.44. *Scaliger* in Eusebianis num.278. *Baronius* tom.1. annalium ad annum Christi 78. & *Daniel Huetius* Episcopus Abrincensis in demonst. Euang. propos.9. pag.163. & seq. ex quibus hæc pauca excerpsi. *Multum igitur errant*, ut cum *Augustino* loquar epist. 138. aliàs 5. ad Marcellinum, *qui Prophetis Sanctis, miraculorum magnorum nobilitate præstantibus magos comparant; quantò magis si eos comparent Christo, quem Prophetæ illi, quibus Magi quilibet nullo modo sunt comparandi, prænuntiaverunt esse venturum, & secundùm carnem, quam sumpsit ex Virgine, & secundùm divinitatem, qua nunquam separatur à Patre*.

Ad alterum exemplum de miraculis Imperatoris Vespasiani in objectione relatum, respondeo: hæc miracula non vera, sed simulata fuisse. Idque colligo primò ex eo quod Ægyptii, cùm famâ accepissent *Josephum* Judæum Vespasiano Imperatori quædam oracula de Messia totius Orbis Moderatore id temporis jactata accommodasse, ne ipsi in arte adulatoria cederent, Vespasianum Deum facere conati sunt, illi videlicet divinæ virtutis affingendo miracula. Secundò, *Cornelius Tacitus* asserit Vespasianum, quando illi simulati ægri, quos Ægyptii subornaverant, fuerunt ipsi oblati, confessum fuisse se vim non habere restituendi illis sanitatem: *Vespasianus*, inquit, *primò irridere, & aspernari, &c.* subdit deindè idem Auctor, Vespasianum vocibus adulantium Ægyptiorum, apud quos tum temporis versabatur ille Imperator, in spem inductum fuisse se posse hominibus conferre sanitatem, *tandem vocibus adulantium in spem induci*. Denique, illorum hominum, qui Vespasiano sunt oblati, ægritudinem non veram, sed simulatam fuisse, apertè ibidem ostendit *Cornelius Tacitus* ex ipsismet verbis Ægyptiorum, qui Imperatori Vespasiano dixerunt: *Huic non esse exesam vim luminis, & redituram si pellerentur obstantia, illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari*. Quis, amabo, non videt ejusmodi homines, ab Ægyptiis Vespasiano oblatos, se ægros consultò finxisse, eo fermè modo, quo multi etiamnùm pauperes ostiatim mendicantes, vel per vias effusi, varias mentiuntur ægritudines, seque claudos, ac cæcos singulari dexteritate simulant, ut transeuntibus fucum faciant, & ampliorem ab illis corradant eleemosynam? sed frustrà jaciuntur retia ante oculos pennatorùm.

Arguitur ultimò: Multa in Alcorano referuntur miracula à Mahometo edita. Ibi quippè legitur Mahometum cum Archangelo Gabriele ascendisse in Cœlum. Illum à quadrupedibus, arboribus, avibus, & lapidibus fuisse salutatum: Transplantatas etiam ab ipso de loco in locum plurimas arbores, & alia hujusmodi stupenda ab ipso facta prodigia narrantur; atqui tamen Mahometus fuit insignis impostor, ergo ex miraculis, quæ Christus edidit, probari non potest illum fuisse Deum.

Respondeo: Maximum esse discrimen inter vera Christi miracula, & pseudo-miracula, quæ à Mahometo insigni impostore facta in Alcorano narrantur. Primò, quia Christus non in angulo, non in recessu, sed in propatulo, in compitis, in media turba, in festis, frequentique Judæorum foro miracula patravit, scilicet Lazarum quatriduanum è monumento ad vitam revocavit, & filium viduæ in Civitate Naim de feretro mortuum jacentem excitavit. At Mahometus nonnisi clandestina jactabat pseudo-miracula, quæ coram populo facere

cere recusabat, nec unquam mortuum excitavit, vel sanavit ægrotum probabiliter moriturum, nec cæco dedit visum, nec claudo gressum, nec leprosum mundavit. Secundò, miracula, quæ Christus patrabat, ordinabantur vel ad æternam salutem hominum procurandam, vel ad sanitatem, vitamque temporalem illis restituendam; at nullum in Alcorano legitur miraculum, quod Mahometus fecerit propter aliquod bonum cedens in proximi utilitatem, sed potiùs omnia miracula, quæ ab ipso edita narrantur, ad eum modum facta perhibentur, nempè vel ad malum aut futilem finem, vel ad superbiæ, & vanæ gloriæ ostentationem. Denique, miracula, quæ in Alcorano à Mahometo facta referuntur, tot nænias, fabulas, contradictiones, & mendacia crasso filo contexta exhibent, ut eorum falsitas, & impostura cordato ac sapienti viro solâ narratione pateant, nullâque possint tergiversatione celari.

QUÆRES: *Utrum in Ecclesia Catholica ad hanc usque ætatem conservatum fuerit donum miraculorum?*

Respondeo: in Catholica, seu Romana Ecclesia, à temporibus Apostolorum ad hanc usque ætatem semper extitisse viros, qui, doctrinâ & sanctitate conspicui, miraculorum dono præfulserunt. Fidem huic veritati faciunt Sancti Patres testes oculati, *Irenæus* lib. 2. adversùs hæreses cap. 66. *Chrysostomus* tom. 5. serm. 67. *Hilarius* lib. in Constantium Imper. *Gregorius Nazianzenus* orat. 18. *Augustinus* lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. *Hieronymus* lib. contra Vigilantium, *Theodoretus* orat. 8. adversus Græcos, & alii benè multi, qui referunt miracula, quæ ipsi propriis inspexerunt oculis, & quæ ad sepulchra, ac reliquias Sanctorum Martyrum suo tempore frequentèr edebantur. Quæ miraculorum virtus ad pietatem fidelium excitandam, & ad demonstrandam Christianæ fidei, atque Ecclesiæ Catholicæ veritatem, etiamnùm pluribus in locis perseverat, in quibus ad ossa & sepulchra Martyrum dæmones mugiunt, ægritudines depelluntur, ac multa admirationum opera cernuntur. Scio hæreticos miracula, quæ in Ecclesia Catholica à Viris Sanctis, & ad eorum sepulchra, vel reliquias eduntur, superciliosо fastidio velut anicularum nænias aspernari; sed eorum revincitur pertinacitas ex verbis Christi Domini cap. ult. *Marci*, dicentis: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & benè habebunt.* Id pollicetur Christus, id testantur acta Apostolorum, id Sancti Patres unanimi consensione per singulas singuli ætates commemorant, id Ecclesia in canonizatione Sanctorum sæpiùs confirmat, id publica populorum vox clamat, & tamen hæretici credere nolunt, qui nulla unquam in confirmationem suæ doctrinæ miracula patrare

potuerunt, vel si aliqua facere, aut fingere tentarunt, semper se se omnibus deridendos propinarunt, ut compertissimum est ex multis historiæ Ecclesiasticæ monumentis. Sed non mirum si fidei transfugæ & oppugnatores, hæc fidei nostræ oracula, ac præsidia, hæc divinæ erga nos bonitatis & misericordiæ pignora abominentur, atque in sacra cimelia, quæ fidelium venerationi patent, ferro, ignibusque grasseutur.

Paragraphus Secundus

De Transfiguratione Christi, & de variis speciebus miraculorum, quæ ab ipso edita sunt.

Inter omnia miracula, quæ patravit Christus Dominus, potissimùm refulget ipsius Transfiguratio, in qua Divinitatem suam, & Sanctorum præmonstravit gloriam. *Assumpsit*, inquit *Matth.* cap. 17. *Jesus Petrum & Jacobum & Joannem fratrem ejus, & duxit illos in montem excelsum seorsùm: & transfiguratus est ante eos.* Quisnam fuerit ille mons, in quo Christus transfiguratus est? Non dicunt sacri Euangelistæ. Sunt aliqui Scripturæ sacræ Interpretes, qui, ut videre est apud *P. Bernardum Lamy* in Appar. Geogr. cap. 12. existimant Christum non fuisse transfiguratum in monte Thabor, sed in monte excelso propè Cæsaream Philippi, videlicet in isto monte qui, teste *Josepho*, altissimus ipsis fontibus Jordanis imminebat, & ad cujus pedes sita erat Cæsarea. Verùm probabilior, & quæ veteri traditione nititur nunc eorum opinio invaluit, qui dicunt Christum fuisse transfiguratum in monte Thabor, qui mons est in media Galilæa situs non procul à Nazareth, sic enim docet *Sanctus Hieronymus* in lib. de locis Hebraicis, & in epitaphio Paulæ, ubi sanctæ illius mulieris enarrans peregrinationes, hæc habet: *Scandebat montem Thabor, in quo transfiguratus est Dominus*. De hac Christi transfiguratione *S. Thomas* 3. par. q. 45. quatuor movet dubia. Primò, cur Christus fuerit transfiguratus? Secundò, an claritas Christi in Transfiguratione fuerit claritas gloriosa? Tertiò, utrùm testes Transfigurationis Christi fuerint convenientèr adducti? Denique, utrùm convenientèr auditum fuerit paternæ vocis testimonium? His quatuor dubiis, ut breviter faciam satis.

Ad primum resp. Christum his de causis fuisse transfiguratum. Primò, ut Apostolos, quibus ostendit gloriam suam, & deindè omnes fideles, ex contēplatione perennis gaudii ad breve tempus delibatâ, in prœliis militiæ Christianæ roboraret, in adversis confirmaret, in aspera ac difficili hujusce peregrinationis via, per quam ad Regnum Cœlorum

rum pervenire debebant, constantes redderet, quia, ut inquit Apostolus ad Rom. cap. 8. *Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Præterea, ne tempore passionis, ubi tota naturæ humanæ Christi infirmitas apparere debebat, Apostolorum fides labefactaretur, voluit Christus præostensâ in Transfiguratione gloriâ suâ illos in fide solidare, *ut de cordibus Apostolorum Crucis scandalum tolleretur, & ne conturbaret eorum fidem voluntariæ humilitas passionis, quibus revelata esset abscondita excellentia dignitatis*, ait *Sanctus Leo* serm.94. seu homilia de Transfiguratione. Transfiguratus autem dicitur Christus, non quod faciei mutaverit lineamenta, vel quod aliam formam induerit, sed *quia resplenduit facies ejus sicut Sol*, fulgore scilicet tùm ex Divinitatis majestate, tùm ex animæ beatitudine in faciem, totumque Christi Corpus dimanante, & candore per illius vestimenta coruscante. Fallitur ergo *Origenes*, qui in tractatu 35. in Matthæum ex prisca traditione asserit in Christo duas fuisse formas, unam quidem, secundùm quam omnes eum videbant; alteram autem secundùm quam transfiguratus est coram discipulis suis in monte, eumque juxtà geminam illam formam unicuique apparuisse secundùm quod erat dignus. Fallitur, inquam, *Origenes*, primò, quia si Christus duas habuisset formas, secundùm quas unicuique, prout dignus erat, apparuisset, procul omni dubio Judæi, qui Christum calumniandi omnem occasionem captabant, eum traduxissent tanquam alterum Proteum, qui, ut fabulantur Poetæ, se se in varias species ac formas pro suo nutu & arbitrio transformabat. Secundò, si Christus præter corporis formam, quæ omnium oculis patebat, aliam habuisset formam gloriosâ claritate fulgentem, & hominum oculis imperviam, corpus ipsius nunquam caruisset dotibus corpori glorioso debitis, quod tamen adversatur perpetuæ traditioni Ecclesiæ, quæ docet Christi Corpus caruisse usque ad Resurrectionem dotibus Corpori glorioso debitis, quò impleretur per Passionem Christi mysterium Redemptionis. Denique, Christum citrà ullam vel substantiæ, vel corporis mutationem fuisse transfiguratum, docent Sancti Patres, & præcipuè *Sanctus Hieronymus* in cap. 17. Matth. ubi hæc habet: *Nemo putet Christum per hoc, quod transfiguratus dicitur, pristinam formam & faciem perdidisse, vel amisisse corporis veritatem, vel assumpsisse Corpus spirituale, vel aereum: sed quomodo transfiguratus sit Euangelista demonstrat, dicens*: Resplenduit facies ejus sicut Sol, vestimenta autem facta sunt alba sicut nix: *ubi splendor faciei ostenditur, & candor describitur vestium, non substantia tollitur, sed gloria demonstratur*.

Ad alterum Dubium respondeo: Claritatem, quam Christus ostendit in transfiguratione sua, fuisse claritatem gloriæ quantùm ad

ad essentiam, sed non quantùm ad modum, quod quidem probatur: Primò, auctoritate *S. Hieronymi* qui in cap. 17. *Matthæi* sic loquitur: *Certè transformatus est Dominus in eam gloriam, qua venturus est posteà in Regno suo*. Idem docet *S. Chrysostomus* homil. 57. in *Matthæum*. Secundò, sicut claritas corporis gloriosi manat ab animâ donatâ visione beatificâ, itâ claritas corporis Christi in transfiguratione proficiscebatur ab ipsius anima, & à supposito divino ipsi hypostaticè unito. Enim verò quamvis gloria animæ Christi à momento conceptionis beatitudine persusæ non redundaverit in corpus, ità disponente Deo ne impediretur redemptionis mysterium, nata tamen erat anima Christi ad effundendam gloriam in corpus, sicut reverà quantùm ad gloriæ claritatem accidit in transfiguratione, aliter tamen quàm in corpore glorioso, nam ad corpus gloriosum redundat claritas ab anima instar qualitatis permanentis corpus afficientis, at in transfiguratione claritas gloriæ prorumpens è divinitate & anima Christi, effusa est in ipsius corpus non per modum qualitatis immanentis, & afficientis ejus corpus, sed per modum passionis transeuntis, non secùs ac contigit Apostolo Paulo dum in suo raptu vidit essentiam Dei, ut explicat *S. Thomas* 2. 2. quæst. 75. art. 2. ad 2. claritas ergò, quam Christus in sua transfiguratione ostendit, orta est ex ipsius anima, quæ licèt à momento conceptionis semper beata, radios tamen suæ beatitudinis dispensatione divinà in corpus suum non effudit, nisi in transfiguratione, in qua animæ Christi claritas gloriæ ad breve temporis intervallum in ejus corpus pro consolatione Apostolorum effluxit. Cæterùm, an hic splendor corporis Christi in transfiguratione fuerit miraculosus, nec ne? Difficultas est inter Theologos. Ipse cum *S. Thoma* probabiliùs censeo fulgorem, quo in transfiguratione resplenduit corpus Christi, fuisse planè miraculosum, quia licèt illa coruscantis gloriæ claritas relata ad animam Christi non esset miraculosa, sed naturalis, si quidem anima Christi à momento conceptionis potita est beatitudine, cujus appendix est claritas gloriæ, attamen relata illa gloriæ claritas ad corpus Christi erat miraculosa & minimè naturalis. Nam cùm in transfiguratione, sicùt mox diximus, claritas animæ Christi non fuerit in corpus transfusa per modum doris permanentis, sed per modum transeuntis, sequitur corpus Christi remansisse passibile & mortale perindè ac nostrum, quod autem corpus passibile & mortale resplendeat sicut Sol, ingens sanè miraculum est. Utrumque ergò fuit miraculum, & corpus Christi, stante ipsius animæ beatitudine, non fulgere ab instanti conceptionis, & idem corpus, non obstante illius passibilitate fulgere in trasfiguratione. Immò in transfiguratione duplex fuit miraculum, prim um, quia impediebatur gloriæ ab anima

ma Christi in corpus effusio per modum dotis permanentis sibi debitæ. Alterum, quia licèt Deus totius naturæ Auctor constituisset ut gloria animæ Christi toto illius vitæ mortalis decursu non effluere t in corpus, eo videlicèt fine ut per dolores, & passionem suam Servator noster Christus expleret Redemptionis nostræ mysterium, contrà tamen statutum illum ordinem permisit Deus ut in transfiguratione splendor gloriæ ex anima Christi scaturiens promicaret in corpore, hoc est, non tantum faciem, sed etiam manus & pedes, cæteraque corporis membra pervaderet, immò & ipsius vestimenta penetraret.

Ad tertium Dubium respondeo: Conveniens fuisse ut *Moyses*, & *Elias*, qui in veteri lege præfulserunt, & tres legis Evangelicæ Apostoli, *Petrus*, *Joannes*, & *Jacobus*, essent testes transfigurationis Christi. Primò, quia cum dogma fidei sit nemini ab origine mundi ad gloriam æternam aditum patere potuisse nisi per Christum in quo est vera salus & redemptio nostra, congruum fuit ut in Christi transfiguratione, quæ æternæ beatitudinis stillicidium, delineatio & adumbratio fuit, aliqui de iis, qui eum præcesserunt, testes adessent, scilicèt *Moyses*, & *Elias*, & aliqui qui cum Christo adhùc vivebant, nimirùm *Petrus*, *Joannes*, & *Jacobus*, ut indè notum esset fore ut non solùm homines qui post ipsum fuerunt, sed etiam qui eum præcesserunt, ad gloriam æternæ beatitudinis adducerentur per Christum, qui est omnium mediator, ac redemptor. Secundò, apparuerunt in transfiguratione Christi *Moyses*, & *Elias*, ille, cui lex à Deo data est per Angelos, iste, pro gloria Domini æmulator, & legis zelator ardentissimus, ut Christum legem implere, non violare, testimonio suo comprobarent contrà calumnias Pharisæorum Christum accusantium tanquàm legis transgressorem, & blasphemum usurpantem Dei gloriam. Tertiò, quia turbæ falsò putabant Christum esse *Eliam*, vel *Hieremiam*, aut unum ex Prophetis, ut hæc revelleretur opinio, quæ multorum pervaserat animos, Christus in sua transfiguraaione capita Prophetarum secùm adduxit, ut hinc appareret differentia servorum, & supremi omnium Domini. Denique, *Moyses* legis typus, & *Elias* omnium Prophetarum personam gerens transfigurationis Christi testes fuerunt, ut mysteriis Christi, & potissimùm Incarnationis ac Passionis, quæ antehàc prænunciaverant, testimonium perhiberent, loquentes cum ipso in monte de acerba morte quam propediem subire debebat, *loquebantur cum ipso de excessu quem completurus erat in Hierusalem*: ait *S. Lucas* cap. 9. Hanc autem in Christi transfiguratione apparitionem *Moysis*, & *Eliæ* docet *Sanctus Thomas* non fuisse imaginariam. (sicut habetur in quadam glossa desumpta ex libro qui inscri-

scribitur *de Mirabilibus Sacræ Scripturæ*, qui liber falsò tribuitur *Sancto Augustino*) sed fuisse veram, & realem, ita ut anima *Moysis* in corpore assumpto apparuerit, & *Elias* adhuc superstes, è paradiso terrestri, vel ex aliquo eminenti loco, quò curru igneo raptus etiamnùm vivit secundi adventus Christi Præcursor, & fælicis æternitatis candidatus, in montem Sacrum miraculo fuerit advectus. Ea quippè pervulgata est, ut videre est apud nostrum *Malvendam* libro 10. de Antichristo cap. 15. omnium Sanctorum Patrum traditio, *Eliam* in translatione sua non esse mortuum, sed adhùc vivere futurum secundi adventus Christi Præcursorem, quæ Sanctorum Patrum traditio diserto nititur Scripturæ Sacræ testimonio *Malachiæ* cap. 4. ubi Propheta sic Deum inducit loquentem: *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequàm veniat dies Domini magnus, & horribilis. Et convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum: ne fortè veniam, & percutiam terram anathemate*. Hunc autem *Eliam*, de quo ibi *Malachias* sermonem habet, esse *Eliam* Thesbitem Prophetam apertè declarant antiquæ Scripturæ Sacræ versiones, sic enim habet versio LXX. Interpr. *Ecce ego mittam vobis Eliam Thesbitem, antequàm veniat dies Domini magna & illustris*. Cui versioni consonant paraphrasis Chaldaica, & versiones Arabica, & Syriaca. Cùm igitur vivat adhùc *Elias* futurus Christi ad judicium venturi Præcursor, rectè docet *Sanctus Thomas Eliam* in Christi transfiguratione apparuisse in corpore. Ex dictis Lector colligere debet, quod sicut futura Christi gloria tres è Cœlo testes habuit, totidemque de terra, ut dicitur 1. *Joannis* cap. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cœlo: Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus..... Et tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis*; ita & transfiguratio, quæ Christi gloriæ specimen fuit, tres quasi è Cœlo testes habuit, Patrem Æternum, cujus vox audita est, *Moysem*, & *Eliam*; tres etiam de terra testes habuit, *Petrum*, *Joannem*, & *Jacobum*. *Petrum* quidem, quia collegii Apostolici caput erat, & Princeps; *Joannem* verò, tum ob privilegium amoris, quo à Christo propter suam virginitatem plùs cæteris diligebatur; tùm quia etiam post omnes Apostolos superstes, hoc testimonium ad sequentem ætatem vivâ voce erat transmissurus; *Jacobum* denique, propter prærogativam martyrii, fuit enim primus qui ex Apostolis hoc Patris Æterni, & Prophetarum de Christo testimonium suo sanguine obsignavit.

Ad ultimum Dubium respondeo: Conveniens fuisse ut in Christi transfiguratione audiretur hæc vox Patris Æterni: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite*. Primò, quia per hanc vocem clarissimè ostendit Pater Æternus Christum esse Filium suum non adoptivum, sed naturalem: *Non Moyses filius, non Elias*

Elias filius, sed hic filius; inquit *Sanctus Ambrosius* libro 1. de Fide cap. 12. *Moyses* enim & *Elias* filii sunt adoptione, Christus autem filius est naturâ. Secundò, dum dixit Pater Æternus: *ipsum audite*, doctrinam Christi suo testimonio comptobavit, eamque non aliundè quàm è sinu suo haustam declaravit; Unde *S. Petrus* epist. 2. cap. 1. ex hac paterna voce, quæ in transfiguratione audita est, doctrinam Christi potissimùm commendat his verbis: *Non enim doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis Domini Nostri Jesu Christi virtutem, & præsentiam, sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim à Deo Patre honorem, & gloriam, voce delapsa ad eum hujuscemodi à magnifica gloria: hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite. Et hanc vocem nos audivimus de Cœlo allatam, cùm essemus cum illo in monte Sancto*. Tertiò, quemadmodùm in baptismo Christi audita est vox Patris, *hic est filius meus dilectus*, ad significandum nos per gratiam viæ, quam recipimus in baptismo, incipere filios Dei esse adoptivos, ità convenientèr in transfiguratione audita est eadem paterna vox, ut intelligeremus per gratiam consummatam patriæ, seu per gloriam, quam transfigurationis gloria adumbrabat, nos fore perfectos adoptionis filios. Denique, ut utraque filiatio adoptiva, sive imperfecta viæ, quæ habetur per baptismum, sive perfecta patriæ, quæ erit in gloria, toti Trinitati accepta referretur, congruebat ut tàm in baptismo, quàm in transfiguratione Christi audiretur pater in voce, filius verò præsens esset in carne, & Spiritus Sanctus appareret, in baptismo quidem sub specie columbæ, quia in baptismo dat innocentiam, quæ per simplicitatem columbæ monsttatur, & in transfiguratione Christi videretur in nube lucida, quia in resurrectione dabit electis suis gloriam & refrigerium ab omni malo, quæ per nubem lucidam designantur, ut ait *Sanctus Thomas* 3. part. quæst. 45. art. 4. ad 4. ubi etiam in responsione ad 3. observat discipulos, auditâ paternâ voce territos, & tantùm non exanimes, fuisse prostratos, ut ostenderetur, quod excellentia futuræ gloriæ, cujus transfiguratio levis fuit adumbratio, omnem excedit sensum, & facultatem mortalium, quam humana fragilitas ferre non sustinet, à qua tamen fragilitate sanantur homines per Christum, eos adducendo in gloriam: quod, significatur per hoc quod Christus jacentibus, ac trepidantibus discipulis suis dixit: *Surgite nolite timere*.

Sed satis hactenùs de Christi Domini transfiguratione dictum sit. Nunc præstat ut cum Sancto Thoma parumpèr excurramus per singulas species miraculorum quæ Christus Dominus edidit.

In primis *Angelicus Praeceptor* 3. part. quæst. 44. art. 1. probat conveniens fuisse ut Christus circà creaturas spirituales ederet mi-

racula exercendo videlicet eam, quâ pollebat, virtutem conterendi potestatem Dæmonum, eosque ejiciendi à corporibus obsessorum, juxtà illud *Zachariæ* cap. 13. *Spiritum immundum auferam de mundo*. Et *Joannis* cap. 12. *Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras*. Verùm quia Christus miracula in expulsione Dæmonum non patrabat propter utilitatem Dæmonum, sed propter utilitatem hominum, ut ipsi eum glorificarent; ideò, inquit *Sanctus Thomas*, prohibuit Christus Dæmones loqui ea quæ ad ipsius laudes pertinebant, tùm ut nos suo exemplo edoceret non esse præbendas aures Dæmoni, *qui falsa veris sæpè permiscet, ut specie veritatis testimonium fraudis obtexat*, sicut ait *Sanctus Ambrosius* lib. 6. in *Lucam*; tùm quia etiam *non oportebat Dæmones surripere officii Apostolici gloriam, nec decebat Christi mysterium lingua fœtida publicari*, inquit *Sanctus Chrysostomus* homilia 2. de *Lazaro*. Meritò igitur Christus prohibuit Dæmonibus, quos expellebat, ne bonum testimonium de ipso ferrent, ut legitur *Marci* cap. 1. & *Lucæ* cap. 4. eosque obmutescere coegit, quandò ejus divinitatem, quam ex metu, ex adulatione, ex odio, & invidia confitebantur, prædicare voluerunt.

Ob eamdem causam, inquit *Angelicus Doctor*, hoc est, propter salutem & instructionem hominum, permisit Christus, ut Dæmones, quos ejiciebat, aliquod nocumentum inferrent hominibus, vel in corpore, sicut legitur *Marci* cap. 9. & *Matth.* cap. 17. vel in rebus, ut v. g. quandò Christus stans in regione Gerasenorum permisit ut Dæmones abirent in porcos, qui in mari submersi sunt, *Matth.* cap. 8. ut enim Christus ostenderet quod sæpè, dum ad Deum converti post peccata enitimur, majoribus antiqui hostis pulsamur insidiis, permisit ut ille, quem Dæmonio liberaverat, graviùs à Dæmone ad horam torqueretur, *Marci* cap. 9. similitèr etiam Christus permisit ut Dæmones irent in porcos, eisque nocumentum inferrent, hoc exemplo significare volens, quod Dæmones in eos homines, quos ab his vexatos in regione Gerasenorum liberaverat, graviora mala exercuissent quàm in porcos, nisi divinâ providentiâ fuissent adjuti.

A miraculis, quæ Christus Dominus edidit circà substantias spirituales, transitum facit *Doctor Angelicus* ad illa miracula quæ Christus fecit circa corpora cœlestia, quandò videlicèt tempore passionis, Sol obscuratus est, & tenebræ factæ sunt in universa terra, sicut ait *Sanctus Lucas* cap. 23. Sed de hoc miraculo opportuniùs differam in Dissertatione de Circumstantiis Passionis Christi.

Denique, *Sanctus Thomas* articulis 3. & 4. quæst. 44. probat conveniens

veniens fuisse ut Christus patraret miracula tàm circà homines, quàm circà creaturas rationis expertes. Primò, circà homines, ut demonstraret se in mundum venisse ad eorum promovendam salutem, non solùm corda victrici gratiâ suâ immutando, justificando, & sapientiam infundendo, quod pertinet ad miraculorum fidem, sed etiam exteriùs alliciendo, terrendo, ac integram corporis, & animæ incolumitatem restituendo. Secundò, congruebat ut Christus circa creaturas ratione destitutas miracula ederet, ut ostenderet se esse omnium Creatorem, cujus virtuti, & divinitati obsequi, & obtemperare debebat omnis creatura. Sic Christus miraculum fecit circa pisces, *Lucæ* cap. 5. & *Joannis* cap. ult. circà arbores, *Matth.* cap. 21. Imperavit ventis & mari, *Matth.* cap. 8. multiplicavit panes in deserto, *Matth.* cap. 14. & tempore passionis divinâ ipsius virtute scissum est velum templi, terra mota est, aperta sunt monumenta, petræ scissæ sunt, omniaque insensibilia elementa mundi in execrationem judaici sceleris unam protulerunt sententiam.

DICES: legitur *Matth.* cap. 21. quod Christus, cùm esuriret, & vidisset fici arborem secus viam, venit ad eam, cùmque nihil in ea invenisset nisi folia, imprecatus est illi dicendo: *Nunquàm ex te fructus nascatur in sempiternum*, & confestim arborem sterilem & aridam reddidit. Observat autem *Sanctus Marcus* cap. 11. *Quod tunc non erat tempus ficorum.* Quarè igitur Christus maledixit huic arbori eo quod fructus non haberet, si necdùm advenisset tempus fructuum? habent enim arbores stata tempora, quibus edant fœtus suos, ut iniquus videatur qui sterilem reddit arborem, quæ non ante tempus fructus produxit. Quarè etiam Christus accurrit ad ficum, & excussit si quid esset fructuum, cum tamen probè sciret nihil omninò esse præter folia? Non videtur igitur fuisse conveniens ut Christus malediceret huic arbori, eamque, edito miraculo, sterilem, & aridam redderet.

Respondeo: hoc miraculum, quod Christus exsiccando ficulneam edidit, si littera tantum, sive id quod gestum est spectetur, Christo videri indignum, at si attendatur mystica ratio ob quam Christus ejusmodi patravit miraculum, summâ esse admiratione dignum. Voluit enim Christus per hanc maledictam ficum veluti per parabolam significare, se in Sacerdotibus, Scribis, & Pharisæis, qui dulcissimi fructus Evangelici maximam de se spem præbebant, nihil omninò fructus reperisse. Scribæ siquidem, & Pharisæi prolixè orabant, largiebantur eleemosynam, quin & lata phylacteria, mirum quoddam pietatis studium, præferebant, pompâ cæremoniarum, legisque observandæ zelo gloriabantur. Hæc nimi-

rùm erant folia, vel ante tempus fructum pollicentia, quæ tamen fructibus fidei, humilitatis, & sinceræ pœnitentiæ vacua erant; quia hæc omnia Scribæ, & Pharisæi factitabant ut sanctitatis famam, apud homines captarent, & suæ, quam jactabant, justitiæ falso honore capti, imperata ad salutem pœnitentiam & humilitatem spernebant. Christus ergò eo miraculo, quo ficulneam exsiccavit, docere voluit: nihil esse deploratiùs impietate falsâ religionis specie fucatâ. Hæc ficus promerita est execrationem Christi, ne quis foliorum pompâ deceptus, ex hoc hominum genere posthac speret ullum suavissimæ charitatis Evangelicæ fructum. In hanc rem appositè ait *Sanctus Ambrosius* enarratione in psalm. 1. *Virtutes sine fide folia sunt: videntur vivere, sed prodesse non possunt. Agitantur vento, quia non habent fundamentum. Quanti gentiles habent misericordiam, habent sobrietatem, sed fructum non habent, quia fidem non habent? labuntur citò folia, ubi ventus flaverit. Et aliqui Judæi habent castimoniam, sedulitatem in lectione multam, & diligentiam: sed sine fructu sunt, & versantur ut folia. Hæc fortè sunt folia quæ Salvator in illa ficu reperit, sed fructum non invenit.* Idem docet *Sanctus Gregorius Papa*, seu potiùs alius Auctor Comment. in librum 1. Regum, libro 6. ad cap. 15. vers. 30. ubi hæc habet: *In fructu, non in foliis, aut ramis pœnitentia cognoscenda est. Quasi arbor quippè bona voluntas est. Confessionis ergo verba quid sunt aliud nisi folia? Non ergo nobis folia propter se ipsa, sed propter fructum expetenda sunt, quia idcircò omnis confessio peccatorum recipitur, ut fructus pœnitentiæ subsequatur. Undè & Dominus arborem foliis decoram, fructu sterilem maledixit, quia Confessionis ornatum non recipit sine fructu afflictionis.*

DIS-

DISSERTATIO DECIMAQUINTA

De anno, die, hora, & loco passionis, seu mortis Christi Domini.

DUo dubia, quæ Theologi movere solent, in hac dissertatione discutienda, ac dirimenda suscipio. Primum dubium est de initio, & fine LXX. Danielis hebdomadum. Nàm cùm juxtà celeberrimum Danielis vaticinium, quod in ore omnium Christianorum est, Messias, idest, Christus, occidendus sit in medio hebdomadis septuagesimæ, gravis inter viros eruditos de exordio, & fine LXX. Danielis hebdomadum suboritur disceptatio. Alterum dubium est, quoto ætatis suæ anno Christus mortem obierit? Quæ duo dubia totidem paragraphis dissolvam.

PARAGRAPHUS PRIMUS

De initio, & fine LXX. *Danielis hebdomadum.*

QUoniàm ex LXX. Danielis hebdomadibus in sequenti paragrapho investigaturi sumus annum, quo Christus Dominus mortuus est, operæ pretium est ut hic exponamus celeberrimum illius Prophetæ oraculum, quod eo majori attentione, animique curâ dignum esse videtur, quod in eo de adventu, & morte Servatoris fides maximè stabiliatur, & Judæorum incredulitas Messiam suum adhuc spectantium ità refellatur, ut ex pertinacioribus vix quisquam hiscere audeat. Sic autem habet Danielis vaticinium, quod legitur cap. 9. *Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, & super Urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio, & prophetia, & ungatur sanctus sanctorum. Scito ergo & animadverte: ab exitu sermonis ut iterùm ædificetur Hierusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt; & rursùm ædificabitur platea, & muri in angustia temporum........ Confirmabit autem, pactum multis hebdomada una, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia, & sacrificium, & erit in Templo abominatio desolationis, & usque in consummationem, & finem perserverabit desolatio.* Ut autem clarè explanetur illud Danielis vaticinium, duo præstanda sunt, primò, osten-

ostendendum est quid sint Danielis hebdomades? Secundò, præfigendum est initium LXX. Danielis hebdomadum, quo semel constituto, manifestò patebit Christum, juxtà Danielis prædictionem, in medio hebdomadis septuagesimæ fuisse mactatum, & omnibus veteris legis sacrificiis, ac cæremoniis finem impositum. Circà primam difficultatem convenit inter omnes Chronologos, hebdomades, de quibus sermonem habet Daniel cap. 9. non esse hebdomades dierum, aut mensium, aut decenniorum, aut jubilæorum, aut sæculorum, sed esse hebdomades annorum, juxtà morem numerandi Hebræorum, dicitur enim *Levitici* cap. 25. *Numerabis quoque tibi septem hebdomades annorum, idest, septies septem, quæ simul faciunt quadraginta novem*. Tales etiam annorum hebdomades in usu fuerunt extra Hebræos, potissimùm apud Astrologos, Medicos, ac Philosophos, qui, teste *Censorino* cap. 14. libri *de die natali* hebdomadibus humanam vitam emensi sunt. Hinc apud *Macrobium* lib. 1. in somnium Scipionis cap. 6. *Post ter septenos annos... quarta annorum hebdomas* ponitur pro quarta hominis ætate. Et *Varro* apud *Aulium Gellium* lib. 3. noctium Atticarum cap. 10. *Se duodecimam annorum hebdomadam ingressum esse*, affirmat, hoc est, se octogenarium esse dicit. Undè perspicuum est LXX. hebdomades, de quibus cap. 9. loquitur Propheta Daniel, esse annorum hebdomades, quæ simul collectæ efficiunt numerum quadringentorum, & nonaginta annorum. In hoc consentiunt omnes Chronologi, & inter Judæos R. *Abarbanel*, R. *Aben Esra*, aliique Rabbini hunc Danielis locum explicantes. At de initio LXX. illarum Danielis hebdomadum, non una omnium est sententia, sed incredibilis potius opinionum conflictus. *Sanctus Hieronymus* jam tùm suo sæculo octo recensuit opiniones, *Benedictus* verò *Pererius* quindecim enumerat, eisque confutandis decimam sextam adjicit tanquam probabiliorem. Quò fit ut meritò dici possit cum *Isaaco Vossio* cap. 10. Chronologiæ sacræ, quod nulla pars Chronologiæ à multis sæculis tàm vexavit humana ingenia, quàm quæ de annis Persarum, & de Danielis hebdomadibus agit. Tot diversas, in quas abeunt Chronologi, opiniones, ne in immensum diffundar, aliis discutiendas lubens permitto, hic dumtaxàt breviter proponam eam, quæ mihi magis probatur, sententiam, & quæ ad istum nodum gordium secandum semper visa est expeditissima.

Dico itaque: *Exordium* LXX. *Danielis hebdomadum affigendum esse anno septimo Artaxerxis Longimani Persarum Regis*.

Ut faciliùs intelligatur hæc assertio, duo sunt prænotanda. Primò prænotandum est, quatuor à Regibus Persarum data esse in gratiam Judæorum edicta. Primum edictum Judæis datum est à *Cyro*,

Cyro, ſicut legitur cap. 1. lib. 1. *Eſdræ*. Alterum datum eſt à *Dario Hyſtaſpe*, ut dicitur cap. 6. lib. 1. *Eſdræ*. Tertium edictum Judæis conceſſum eſt ab *Artaxerxe Longimano* anno ipſius Regni ſeptimo, uti refert *Eſdras* cap. 7. lib. 1. Poſtremum edictum in gratiam Judæorum dedit idem *Artaxerxes Longimanus* anno vigeſimo Regni ſui, ſicut ſcriptum legimus cap. 2. lib. 2. *Eſdræ*. Cùm igitur Daniel aſſerat initium LXX. hebdomadum ducendum eſſe *ab exitu ſermonis*, hoc eſt, ab edicto, quo Judæis permittenda erat poteſtas iterùm ædificandi Hieruſalem, hinc quærunt Chronologi à quo edicto, ex his quatuor in gratiam Judæorum à Regibus Perſarum conceſſis, ſeptuaginta Danielis hebdomades auſpicari debeant. Recentiores benè multi initium LXX. Danielis hebdomadum arceſſendum eſſe putant ab illo edicto, quod Artaxerxes in gratiâm Judæorum conceſſit anno vigeſimo Regni ſui. Sed ipſe cum aliis viris eruditis probabiliùs cenſeo: LXX. Danielis hebdomades initium habuiſſe à promulgatione hujus edicti, quod Artaxerxes Longimanus in gratiam Judæorum dedit anno ſeptimo Regni ſui.

Secundò, prænotandum eſt, annum ſeptimum Artaxerxis Longimani concurrere cum anno tertio Olympiadis octuageſimæ, periodi verò Julianæ 4256. ante æram vulgarem 457. Qua in re conſentiunt tam antiqui, quàm moderni Hiſtorici. *Euſebius* quippè in Chronico aſſerit Artaxerxem Longimanum iniiſſe Regnum anno primo Olympiadis ſeptuageſimæ nonæ, ſeù anno periodi Julianæ 4250. antè æram vulgarem 463. Quam quidem Chronologiæ rationem longè antè *Euſebium* tradiderat accuratiſſimus temporum explanator *Julius Africanus* (cujus quinque Chronographiæ libros laudat *Euſebius* lib. 6. hiſt. Eccleſ. cap. 31. eoſque fermè integros in Chronicon ſuum convaſavit) nàm juxtà Julii Africani calculum, *quandò Artaxerxes viceſimum Regni ſui habebat annum, erat octogeſima tertiæ Olympiàdis annus quartus*, ut ex ejus quinto volumine refert *Sanctus Hieronymus* in cap. 9. *Danielis*. Hic autem Julii Africani calculus apertè ſupponit annum primum Regni Artaxerxis Longimani copulari debere cum anno primo Olympiadis ſeptuageſimæ nonæ, ſeù cum anno periodi Julianæ 4250. ante æram vulgarem 463. Nàm quinque Olympiades, ut notum eſt omnibus, conficiunt annos viginti. Accedit etiam *Diodorus*, qui lib. 11. Biblioṭ. Refert Xerxem patrem Artaxerxis occiſum fuiſſe anno quarto Olympiadis ſeptuageſimæ octavæ, ipſumque Artaxerxem, Artabano regicida interfecto, rerum potitum eſſe, & Imperii Perſici gubernacula tenuiſſe. Statuamus ergo, quod extra omnem dubitationis aleam poſitum eſſe debet, Artaxerxem Longimanum regnare cœpiſſe anno primo Olympiadis ſeptuageſimæ nonæ, ſeu anno periodi Ju-

Julianæ 4250. antè æram vulgarem 463. Ex quo palàm ſequitur annum ſeptimum Regni Artaxerxis concurrere cum anno tertio Olympiadis octogeſimæ, ſeù cum anno periodi Julianæ 4256. ante æram vulgarem 457. Fatentur quippè omnes Chronologi annum primum æræ vulgaris cœpiſſe anno primo Olymp. 195. ſeù anno periodi Julianæ 4714. His ſemel ſuppoſitis.

Probatur initium LXX. Danielis hebdomadum putandum eſſe ab anno ſeptimo Artaxerxis Longimani, hac ratione. Chriſtus occidi debuit, juxtà vaticinium Danielis, in medio hebdomadis ſeptuageſimæ, hoc eſt, anno quadringenteſimo octogeſimo ſexto ab exordio LXX. Danielis hebdomadum, atqui ab anno ſeptimo Artaxerxis Longimani uſque ad mortem Chriſti effluxerunt anni 486. Ergò ab anno ſeptimo Regni Artaxerxis Longimani putari debet initium LXX. Danielis hebdomadum. Prob. min. annus ſeptimus Regni Artaxerxis Longimani concurrit, ſicut mox diximus, cum anno tertio Olympiadis octuageſimæ, ſeu cum anno periodi Julianæ 4256. antè æram vulgarem 457. Ab hoc igitur anno ſeptimo Regni Artaxerxis Longimani uſque ad annum primum æræ vulgaris, hoc eſt, uſque ad annum periodi Julianæ 4714. effluxerunt anni 457. quibus annis ſi addas annos viginti novem æræ vulgaris (Chriſtus enim, ut in ſequenti paragrapho oſtendam, mortuus eſt anno vigeſimo nono æræ vulgaris) comperies ab anno ſeptimo Regni Artaxerxis Longimani ad obitum uſque Chriſti Domini interfluxiſſe annos 486. Adeòque Chriſtum mortuum eſſe in medio hebdomadis ſeptuageſimæ, ſicut prædictum eſt à Daniele Propheta. Porrò fixo ſemel, ac conſtituto LXX. Danielis hebdomadum initio, facili negotio intelligitur, quando nàm finem exitumque habuerint. Nàm LXX. Danielis hebdomades, ut mox dictum eſt, efficiunt annos 490. Cùm ergò ab anno ſeptimo Artaxerxis Longimani uſque ad obitum Chriſti effluxerint anni 486. ſequitur LXX. Danielis hebdomades finem, exitumque habuiſſe quadriennio integro poſt paſſionem Chriſti.

In hac ſententia, de exordio, & fine LXX. Danielis hebdomadum, omnia ſibi optimè cohærent. At in ſententia eorum, qui ab anno vigeſimo Regni Artaxerxis LXX. Danielis hebdomadum ducunt initium, ingens occurrit, & inſuperabilis difficultas. Annus ſiquidem vigeſimus Regni Artaxerxis Longimani, juxtà calculum *Julii Africani*, *Euſebii*, & *Diodori*, connecti debet cum anno quarto Olympiadis octogeſimæ tertiæ, ſeu cum anno periodi Julianæ quater milleſimo ducenteſimo ſexageſimo nono, antè æram vulgarem quadringenteſimo quadrageſimo quarto. Undè ſequitur ab anno vigeſimo Regni Artaxerxis Longimani uſque ad annum primum æræ vulgaris, ideſt, uſque ad annum periodi Julianæ quater milleſimum ſeptingenteſi-

tesimum decimum quartum, effluxisse dumtaxàt annos 444. quibus si adiicias æræ vulgaris annos triginta tres (anno siquidem trigesimo tertio æræ vulgaris mortem Christi illigare solent isti Chronologi) invenies ab anno vigesimo Regni Artaxerxis Longimani usque ad mortem Christi fluxisse tantummodò annos 477. quod quidem temporis intervallum, ut nemo non videt, nimis exiguum est ad implendum vaticinium Danielis de LXX. hebdomadibus. Daniel namque disertè prædixit Christum in medio hebdomadis septuagesimæ occisum iri, anni autem 476. conficiunt dumtaxàt sexaginta & octo hebdomades completas. Quapropter si initium LXX. Danielis hebdomadum ab anno vigesimo Regni Artaxerxis duceretur, Christus fuisset occisus anno primo hebdomadis sexagesimæ nonæ, cùm tamen juxtà Danielem debuerit occidi in medio hebdomadis septuagesimæ. Hæc est implexa, ac salebrosa difficultas, in qua enodanda diù multùmque insudarunt illi Chronologi, qui initium LXX. Danielis hebdomadum desumendum putant ab anno vigesimo Regni Artaxerxis Longimani. Sed ut illis Chronologis omnis omninò præcludatur aditus, rationes, quibus ab ea difficultate sese expedire conantur, hìc breviter expendere, ac confutare non erit inutile.

In primis nonnulli tempus, quod ab anno vigesimo Regni Artaxerxis Longimani ad mortem usque Christi Servatoris nostri colligendum venit, laxant, altiùsque repetunt initium Regni Artaxerxis. Eâ in sententia versantur *Pererius*, & *Petavius*, qui epocham Regni Artaxerxis Longimani conjiciunt in annum duodecimum Xerxis patris ejus, quo anno suspicantur Artaxerxem ejus filium in Imperii communionem fuisse assumptum.

Sed hæc conjectura, ut cordatè fatear, infirmo Tibicine nititur. Nullus quippè veterum, qui de Persarum Regibus scripserunt, memoriæ prodidit Artaxerxem in Regni consortium à patre suo Xerxe adscitum fuisse. Eamdem conjecturam multis iisque solidis argumentis clarissimus Abrincensis Episcopus propos.9. demonstr.Euang. impugnat, quem Lector consulere potest.

Alii Chronologi cum doctissimo *Jacobo Usserio* licèt improbent tanquàm omninò fictitiam hanc Regni Artaxerxis Longimani cum patre communionem, attamen, ut à proposita difficultate sese extricare possint, aliquot ex Regno Xerxis eximunt annos, voluntque Xerxem successisse Dario patri suo anno periodi Julianæ quater millesimo ducentesimo vigesimo nono, antè æram vulgarem quadringentesimo octogesimo quinto, Artaxerxem verò Longimanum Xerxis filium, patre jàm defuncto, Regnum iniisse anno periodi Julianæ quater millesimo ducentesimo quadragesimo primo, antè æram vulgarem quadringentesimo septuagesimo tertio.

Sed hæc *Usserii*, & aliorum conjectura falsi convincitur. Primò, quia Artaxerxes Longimanus, juxtà calculum *Julii Africani*, *Eusebii*, & *Diodori*, regnare cœpit anno primo Olympiadis 79. seu anno periodi Julianæ quater millesimo ducentesimo quinquagesimo, perperàm igitur supponit *Usserius* Artaxerxem Longimanum Regnum iniisse anno periodi Julianæ quater millesimo ducentesimo quadragesimo primo. Præterea, juxtà calculum *Usserii*, Xerxes, pater Artaxerxis Longimani, regnasset tantùm annis duodecim, asserit quippè *Usserius* Xerxem successisse Dario patri suo anno periodi Julianæ quater millesimo ducentesimo vigesimo nono, & Artaxerxem Longimanum ejus filium, patre jàm defuncto, Regnum iniisse anno periodi Julianæ quater millesimo ducentesimo quadragesimo primo, undè manifestò sequitur Xerxis Regni epocham, juxtà calculum *Usserii*, altiorem esse epocha Regni Artaxerxis annis duodecim, quos Xerxes tantùm regnaverit, quod tamen est contra fidem antiquorum, qui scribunt Xerxem regnasse vel annos viginti, ut ait *Eusebius* in Chronico, vel annos viginti & unum, ut scribit *Ptolomæus* in Mathematico Babyloniorum, Persarumque Regum canone.

Alii denique Chronologi, cùm probè perspectum habeant temporis intervallum, quod ab anno vigesimo Regni Artaxerxis usque ad obitum Christi colligitur, paulò brevius esse, contrahunt hebdomades Danielis in annos Solaribus breviores, quales sunt anni Lunares, in quibus nullus reperitur mensis embolimus, seu intercalaris. Quippè ne vel pueros, qui necdùm ære lavantur, latet annum Solarem Julianum, seu popularem, constare diebus 365. & horis circiter sex, annum verò Lunarem civilem dies continere 354. quò fit ut sexaginta septem hebdomades annorum Solarium, quæ simul collectæ efficiunt annos Solares 469. adæquent sexaginta novem hebdomadas annorum Lunarium, quæ simul collectæ dant annos Lunares 483. Posito autem ejusmodi hebdomadum annorum Lunarium exordio in anno vigesimo Regni Artaxerxis Longimani, facilè reperitur sexaginta novem hebdomadas annorum Lunarium expletas esse antè Baptismum, & prædicationem Christi, ac subindè ipsius mortem ad sequentem hebdomadam, seu septuagesimam pertinere. Auctor hujus sententiæ fuit *Julius Africanus*, qui benè multos sequaces habuit, præcipuè *Theodoretum*, *Bedam*, *Zonaram*, *Rupertum*, *Dionysium Carthusianum*, *Pererium*, *Torniellum*, *Danielem Huetium Abrincensem Episcopum* in demonstrat. sua Euangelica proposit. 9. *Samuelem Basnagium* dissertat. 8. tòm. 2. Annal. politico Ecclesiast. & alios.

Verùm hæc sententia nihilo præcedentibus verior est; tùm quia hujusmodi hebdomades annorum Lunarium, quales sunt apud Ara-

Arabes, fine menfe embolimo, feu intercalari, nunquàm fuerunt in ufu apud Hebræos. Tùm quia etiam certiffimè conftat folenne femper fuiffe Hebræis ad Lunarem annum civilem, quo utebantur, Solari anno coæquandum, more Græcorum, quolibet biennio, vel triennio menfem intercalare, aut quolibet octennio tres menfes embolimos adjicere, ut fatetur *Julius Africanus* tùm apud *Eufebium* libro 8. de demonftrat. Euangel. tùm apud *S. Hieronymum* in cap. 9. *Danielis*, & apud *Georgium Syncellum* in Chronographia, idque à Moyfis temporibus apud Hebræos ufitatum fuiffe tradit *Aben Efra*. Tantùm igitur abeft ut Lunaris Hebræorum fupputatio, ad quam confugiunt moderni quidam Chronologi, nobis perfuadeat admittendos effe in calculo LXX. Danielis hebdomadum annos purè Lunares, ideft, abfque menfe embolimo, ut planè nos contrarium edoceat. Neque etiam annos purè Lunares intelligere cogit Angelica, & Prophetica locutio, quâ LXX. hebdomades *abbreviatæ* dicuntur; τό enim *abbreviatæ*, idem eft ac *decifæ*, feu *definitæ*, aut *decretæ*, ut explicat *Theodoretus*; vel, ut ait doctiffimus *Petavius* lib. 12. de doctrina temporum cap. 35. LXX. hebdomades *abbreviatæ* dicuntur, quia ex incerto, & infinito tempore, ad certum, & conftitutum fpatium Prophetico vaticinio, ac divinâ ordinatione contractus eft adventus Meffiæ, five quod ex longiore intervallo, quod ab Orbis initio fluxit ufque ad Danielem, breviffimum ad ortum Meffiæ reftabat, non fecus ac ex. gr. in fenectute vita hominis abbreviata dicitur. Idem docet *Lyranus* origine Hebræus, & in rebus Hebraicis verfatiffimus. Quapropter immeritò moderni illi Chronologi in hac Angelica, & Prophetica locutione expifcantur annos purè Lunares.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

ARguitur primò: In edicto, quod Artaxerxes Longimanus anno feptimo Regni fui Judæis conceffit, ne ullum quidem verbulum eft de poteftate ædificandi Hierufalem, feu foffam, plateas, & muros Urbis, publicaque ædificia inftaurandi, fed in eo mentio dumtaxàt fit de poteftate Judæis data Templum reparandi, & in patrium folum revertendi; atqui LXX. Danielis hebdomadum exordium duci debet *ab exitu fermonis ut iterùm ædificetur Hierufalem*, ideft, à promulgatione illius edicti, quo Judæis inftaurandæ Urbis data eft poteftas; ejufmodi autem edictum Judæis tantummodò conceffum eft anno vigefimo Artaxerxis Longimani, ergò non ab anno feptimo, fed potiùs ab anno vigefimo Regni Artaxerxis Longimani duci debet exordium LXX. Danielis hebdomadum.

Refpondeo: Quod licèt in hoc edicto Judæis conceffo anno fep-

rimo Artaxerxis Longimani, non fiat diserta, seu expressa, & explicita mentio de instaurandis mœnibus Hierusalem, implicitè tamen facultas cingendi mœnibus Urbem in eo edicto satis superque continetur. Legimus quippè libri 1. *Esdræ* cap.7. Artaxerxem Longimanum anno septimo Regni sui dedisse Esdræ omnem petitionem ejus: *Ipse Esdras ascendit de Babylone..... & dedit ei Rex secundùm manum Domini Dei ejus super eum, omnem petitionem ejus.* Porrò quis credat Esdram ab illo Rege, seu Artaxerxe Longimano, de Judæis tam benemerito, & cui ipsemet Esdras gratissimus erat, mœnium Urbis Hierusalem instaurationem non postulasse? Vero igitur quàm simillimum est Esdram anno septimo Regni Artaxerxis postulasse muros Urbis ædificandi potestatem, eamque ab illo Persarum Rege impetrasse, quamvis de ea in præsenti edicto diserta non habeatur mentio.

Arguitur secundò: Antè annum vigesimum Artaxerxis Longimani Urbs sacra, seu Hierusalem, in ruderibus, cineribusque sepulta suis jacebat, ergo Judæi anno septimo Regni Artaxerxis Longimani non obtinuerunt edictum de instaurandis mœnibus Urbis Hierusalem: si enim tale decretum obtinuissent Judæi, illud procul dubio executioni mandassent. Prob. ant. ex lachrymis Nehemiæ paternæ Urbis cladem lugentis cap.11. lib.2. *Esdræ*: *Et dixi Regi, quare non mæreat vultus meus, quia Civitas domus sepulchrorum patris mei deserta est, & portæ ejus combustæ sunt igni?* Hinc idem Nehemias, aspirante Deo, has preces Artaxerxi Longimano fudit: *Si videtur Regi bonum, & si placeat servus antè faciem tuam, ut mittas me ad Judæam sepulchrum patris mei, & ædificabo eam.* Precibus Nehemiæ de renovanda Urbe, cùm Artaxerxes Longimanus anno vigesimo Regni sui annuisset, ille profectus Hierosolymam, popularibus suis ea locutus est: *Vos nostis afflictionem, in qua sumus: quia Hierusalem deserta est, & portæ ejus consumptæ sunt igni: venite, & ædificemus muros Hierusalem, & non simus ultrà opprobrium.* Ex quibus verbis liquidò patet antè annum vigesimum Regni Artaxerxis Longimani Urbem sacram necdùm mœnibus cinctam, ac renovatam fuisse.

Respondeo: Hanc facultatem reparandi muros Hierusalem, quam Judæi anno septimo Regni Artaxerxis obtinuerunt, non fuisse executioni mandatam, quia Samaritani, aliique infensissimi eorum hostes armatâ manu, & clandestinis molitionibus Judæos ad mœnium Urbis reparationem sese accingentes interturbarunt, quò factum est, ut Judæi ob tumultus, & hostium insidias coacti fuerint aliud edictum ab Artaxerxe Longimano (anno videlicèt vigesimo Regni ejus) postulare, quò ille Rex expressis, ac disertis verbis confirmaret potestatem ædificandi mœnia Hierusalem, quam ipsis jam anno

anno septimo Regni sui concesserat. Nec mirum, si primum edictum anno septimo Artaxerxis Longimani Judæis concessum, quod implicitè facultatem construendi muros Hierusalem continebat, non fuerit à Judæis executioni mandatum, quandoquidem in executione postremi decreti dati anno vigesimo Regni Artaxerxis Longimani, quod disertè, & expressè potestatem muros Hierusalem reparandi permittebat, tot, & tanta Judæi passi sunt incommoda, ut parùm abfuerit quin ab incœpta murorum extructione desisterent. Nàm *Sanaballat*, & *Tobias Ammanites*, Arabes, Ammanitæ, & Azoti ægrè ferentes, & gravissimâ irâ succensi, quod Judæi Hierosolyma muris cingerent, conglomerato agmine, factaque conspiratione in arma ruerunt, ne incœptum à Judæis opus ad umbilicum perduceretur, illudque de facto impediissent, nisi Judæi armis muniti, & diurnam, nocturnamque custodiam agentes, hostium, mœnia subvertere molientium, impetum repulissent.

Arguitur tertiò: LXX. Danielis hebdomades completæ solùm fuerunt tempore excidii Hierosolymitani, ergo initium LXX. Danielis hebdomadum affigi nequit anno septimo Artaxerxis Longimani. Consequens est evidens, nam ab anno septimo Artaxerxis usque ad excidium Hierosolymitanum, quod contigit sub Tito Imperatore interfluxerunt anni plusquàm 490. quo annorum spatio LXX. Danielis continentur hebdomades. Prob. ant. ex verbis Angeli Danielem alloquentis: *Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, & super Urbem sanctam tuam........ Et erit in Templo abominatio desolationis &c.* Quibus verbis Angelus in LXX. hebdomadum spatio excidium Hierosolymitanum includit, adeò ut sensus sit, semel finitâ septuagesimâ hebdomadâ, Templum Hierosolymitanum excisum iri, ergo LXX. Danielis hebdomades fuerunt tantummodò completæ in excidio Hierosolymitano.

Respondeo neg. ant. ad cujus prob. distinguo ant. septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum, & super Urbem sanctam, ut veniat Messias, & ungatur Sanctus Sanctorum, & ut expietur peccatum, concedo, septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum, & super Urbem sanctam, ut vastentur Hierosolyma, & Templum excindatur, nego. Sensus ergo Angelici oraculi est, LXX. hebdomades abbreviatas esse super populum, & super Urbem sanctam, idest, Hierusalem, ut veniat Messias tamdiù desideratus, & ungatur Sanctus Sanctorum, quod reverà contigit, quandò Christus Servator noster in medio hebdomadis septuagesimæ ad redimendos homines, eosque in libertatem filiorum Dei asserendos mortuus est. Dùm verò Angelus Danielem alloquens subdit: *Et erit in Templo abominatio desolationis &c.* His verbis

bis prædicit quidem Angelus Hierosolymorum devastationem, Templique excidium, non quod hæc immediatè post finem hebdomadis septuagesimæ contingere deberent, sed quia non multò post finem hebdomadis septuagesimæ eventura erant, tanquàm pœna irroganda fontibus Judæis qui, repudiatâ numinis indulgentiâ, neglectâ pœnitentiâ, atque Prophetarum oraculis pedibus conculcatis, Redemptorem suum occiderunt.

Advertat primò Lector in fine hujusce paragraphi, ferendam non esse temeritatem *Joannis Marshami*, & *P. Joannis Harduini*, qui tàm insigne Danielis de Christo vaticinium ausi sunt Christianis penitùs auferre, asserentes LXX. Danielis hebdomades longè antè Christi adventum fuisse completas, easque in Antiocho Epiphane, à quo Templum Hierosolymitanum pollutum est, finem, exitumque habuisse. Sed illorum multis momentis redarguitur temeritas. Primò, quia SS. Patres ad probandum Christum esse verum Messiam, semper usi sunt hoc vaticinio Danielis, qui, ut inquit *Theodoretus* in suorum commentar. præfatione, *multò apertiùs, quàm alii omnes, magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi prædixit adventum, neque solùm ea, quæ facturus esset, ante commemoravit, sed etiam tempus præsignificavit, numerumque adscripsit annorum, qui usque ad illius adventum intercesserunt.*

Secundò, ipsemet Christus *Matth.* cap. 24. loquitur de abominatione desolationis in Templo prędictâ à Daniele Propheta in vaticinio de LXX. hebdomadibus, tanquàm de re futura, dicens Judæis: *Cùm ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto, qui legit, intelligat.* Quibus verbis apertè ostendit Christus Dominus abominationem desolationis, quæ prædicta est à Daniele Propheta, necdùm factam esse, sed propediè executioni mandandam, tempore videlicèt Titi Imperatoris, qui Hierosolymam, Templumque vastavit. Perperàm ergo *Marshamus*, & *Harduinus* desolationem, & vastationem Templi prædictam à Daniele Propheta referunt ad tempora Antiochi Epiphanis, qui juge sacrificium abstulit, Templique sanctitatem violavit. Tertiò, character desolationis, quæ à Daniele prædicitur, trahi minimè potest ad Antiochi Epiphanis tempora, nàm desolatio à Daniele prædicta *usque ad consummationem, & finem perseverabit*, hoc est, ad finem usque sæculorum, at Antiochica desolationis abominatio, ut legitur lib. 1. *Mach.* cap. 4. per tres duntaxât annos duravit; Judas enim Machabæus triennio post Templum repurgavit, novum Judæi altare erexerunt, interiores Templi partes repararunt, sacrificium obtulerunt. Nullum ergo Hierosolymis, nullum Templo, nullum oblationibus finem Antiochus

chus Epiphanes imposuit, sed ipsarum dumtaxàt ordinem per triennium interturbavit, ac subindè Templi desolatio, quæ facta est ab Antiocho Epiphane, non ea est quæ à Daniele prædicitur, in qua sacrificia omninò, & semper cessare debent. Quartò, Daniel in hocce vaticinio insignibus notis indigitat Christum, quem justitiam sempiternam appellat, Messiam, Sacerdotem, unctum, Sanctum Sanctorum, qui pactum, seu legem suam, multis confirmabit hebdomada una, & in dimidio hebdomadis excindetur, ac cessare faciet sacrificium, & oblationem; quæ omnia in solo Christo Domino fuerunt impleta, cujus cruentâ morte finem accepit peccatum, deleta est iniquitas, adducta justitia sempiterna, veteris legis figuræ completæ, omnesque cæremoniæ Mosaicæ prorsùs enervatę vires amiserunt. Ferenda igitur non est temeritas *Marshami*, & *P. Harduini*, qui novis, contortis, & peregrinis interpretationibus hoc Danielis vaticinium longè ante Christi adventum, hoc est, tempore Antiochi Epiphanis, fuisse completum, totâ reclamante Sanctorum Patrum traditione, asseverare ausi sunt.

Advertat secundò Lector, extitisse olim nonnullos qui, teste *Sancto Augustino* epist. 199. aliàs 80. ad *Hesychium*, existimabant Prophetiam Danielis de LXX. hebdomadibus esse complendam non in primò, sed solùm in secundo Christi adventu. Qui error, ut ait ibidem Sanctus Doctor, adversatur expositoribus divinorum eloquiorum, qui hanc Prophetiam non solùm computatione temporum, verùm etiam rebus ipsis completam fuisse demonstrant, maximè quod ibi scriptum est; *& ungetur Sanctus Sanctorum*: vel propter quod in eadem Prophetia Hebræi Codices expresśiùs habent, *occidetur Christus, & non erit ejus*, idest, non erit ejus Civitatis; quoniam sic alienatus est à Judæis, qui eum propterea Salvatorem, Redemptoremque suum non esse crediderunt, quia occidere potuerunt. Neque enim in fine sæculi ungendus, aut occidendus est Christus, ut ista Prophetia Danielis tunc expectetur implenda, quæ nondùm credatur impleta.

PARAGRAPHUS SECUNDUS

Quoto anno ætatis suæ Christus mortuus sit? & de die, hora, & loco ipsius mortis.

OBservandum primò: Deceptos olim fuisse antiquiores quosdam Scriptores Ecclesiasticos, qui existimarunt Christum Dominum, post susceptum baptisma, uno dumtaxàt anno superstitem fuisse, eumque mortem oppetiisse anno ætatis suæ trigesimo primo. Ità cen-

censent *Origenes* tractatu 35. in Matth. *Philastrius* lib. de hæresibus cap.58. *Cyrillus Alexandrinus* in cap.32. Isaiæ, & *Clemens Alexandrinus* lib.1. stromatum, ubi postquam adduxit hæc Lucæ verba: *Et erat Jesus veniens ad baptisma quasi triginta annorum*. Continuò subjungit: *Et quod anno solo oporteret eum prædicare, hoc quoque sic scriptum est: annum acceptabilem Domini prædicatum me misit*, Isaiæ cap. 61. Eumdem errorem hæretici Valentiniani pervicacitèr defenderunt, quippè qui fictitium triginta æonum suorum numerum eo potissimum argumento probare nitebantur, quod Christus triginta annos natus ad baptismum venerit, & duodecimo post mense cruci fuerit affixus. Verùm hic error è diametro opponitur Scripturæ sacræ, ex qua, ut mox evincam, facilè colligitur Christum, post susceptum baptisma, quatuor peregisse Paschata, ac subindè illum post annos tres, totidemque circitèr menses à suscepto Baptismate in crucem actum fuisse.

Observandum secundò, *Sanctum Irenæum* Episcopum Lugdunensem lib.2. adversus hæreses cap.39. ubi calamum in errorem Valentinianorum stringit, in alium errorem huic è fronte oppositum impegisse. Asserit quippè Christum, post susceptum baptisma, multis annis prædicasse, illumque dumtaxàt obiisse intra quadragesimum, & quinquagesimum ætatis annum: hoc est, quando jam declinabat in senium, juxtà illud à Judæis dictum *Joannis* cap.8. *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Non me latet Cardinalem *Baronium* ad annum Christi 34. num. 141. affirmare *Sanctum Irenæum* in hunc errorem non fuisse lapsum, eaque verba, quæ in laudato *S.Irenæi* loco leguntur, à Sancto illo Doctore non fuisse scripta. Quod quidem ex eo maximè probare nititur *Baronius*, quia prius dixerat *Irenæus*: Christum, post baptismum anno ætatis suæ trigesimo susceptum, tribus peractis Paschatibus mortem obiisse. Nulli autem, inquit *Baronius*, ullo modo credibile fiet *Sanctum Irenæum* sibi tam absurdè contradixisse, ut eumdem Christum anno ætatis suæ circiter quinquagesimo mortuum esse dixerit; quapropter quæcumque ea de re memorato in loco apud *Sanctum Irenæum* verba leguntur, ea ab imperito aliquo Scriptore in illius textum intrusa esse sibi persuadet Eminentissimus ille annalium Parens, cui etiam suffragatur doctissimus *Pagius* in sua Critica. Verùm, ut ingenuè fatear, hæc conjectura non omninò certa videtur. Nam primò, omnium Codicum cùm editorum, tùm manuscriptorum, qui hunc integrum *Sancti Irenæi* locum exhibent, auctoritate convellitur. Secundò, incredibile non est *S.Irenæum* quædam de ætate Christi tradidisse contraria his, quæ superiùs de illius baptismo scripserat: nàm non rarò accidit, ut Scriptor aliquis, etsi peritissimus, in adversarios suos, præsertim hæreticos, invectus,

non-

nonnulla, quæ secum aliquando pugnant, congerat argumenta. Potuit ergo *Sanctus Irenæus* nimio in Valentinianos animi ardore succensus, aut æstu disputationis abreptus, suam de Christi Domini ætate longiùs, & ultra, quàm par erat, dilatare argumentationem. Sed ut ut sit de mente *Sancti Irenæi* circa ætatem Christi, quam impræsentiarum excutere animus non est; nemo saltem negare potest hanc sententiam, quæ mortem Christi ad annum ejus ætatis quinquagesimum refert, non solùm Scripturæ, & traditioni adversari, sed ab historiæ veritate prorsùs alienam esse. Enimverò Christus, ut testatur Scriptura sacra, passus est sub Pontio Pilato Judææ Procuratore, at si Christus mortuus fuisset anno ætatis suæ quinquagesimo, sub Pontio Pilato passus non esset, quia Pilatus, teste *Josepho*, suâ procurationis Judææ dignitate fuit abdicatus, antequam vita excederet Tiberius, hoc est, ante annum trigesimum septimum æræ Christianæ, ac subindè longè ante annum quinquagesimum ætatis Christi. Narrat quippè *Josephus* lib. 18. antiq. cap. 5. quod postquàm Pilatus præcipuos ac potentiores ex Samaritanis capite mulctasset, suspicatus eos meditari defectionem, eo quod nonnulli ex illis, decepti promissis cujusdam impostoris, confluxissent in montem Garizim: *tùm primates adeunt Vitellium virum Consularem & Syriæ Præsidem, Pilatumque cædis accusant, negantes defectionem fuisse à Romanis illum concursum in tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At Vitellius, Marcello amico ad procurationem Judææ misso, Pilatum jussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad objecta per Judæos crimina. Ille decem annis in sua Provincia exactis, cùm necesse haberet parere Vitellio, ad Urbem iter suscepit: quò priusquàm pervenisset, vita excessit Tiberius.* Ex quo *Josephi* testimonio liquet Pilatum procurationem Judææ ante obitum Imper. Tiberii amisisse, cùm igitur Tiberius mortuus sit die XVII. kal. Aprilis, seu die XVI. Martii juxtà *Tacitum*, & *Suetonium*, vel juxtà *Dionem*, die VI. kal. Aprilis, seu die XXV. Martii, anni Urbis Romæ conditæ 790. æræ Christianæ 37. Consulibus *Cn. Acerronio Proculo*, & *Pontio Nigrino*, sequitur evidentissimè (nisi quis in lumine Solis majorem requirat claritatem) Pilatum suâ procurationis Judææ dignitate fuisse privatum ante annum trigesimum septimum æræ Christianæ, ac proindè multò ante annum Christi quinquagesimum. Alia argumenta legi possunt apud *Sanctum Augustinum* lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 28. ubi improbat, & refellit sententiam eorum, qui Christum vixisse dicunt annos 46. aitque eos ex ignorantia historiæ esse deceptos. His itaque observatis.

DICO: *Christum mortuum fuisse anno ætatis suæ trigesimo tertio ineunte, anno decimo nono Imperii Proconsularis Tiberii, anno septuagesimo quarto Juliano, anno primo Olympiadis ducentesimæ secundæ, hebdoma-*

dum Danielis quadringentesimo octogesimo sexto, periodi Julianæ quater millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, æræ vulgaris vigesimo nono, Consulibus Cajo Rubellio Gemino & Cajo Fusio Gemino.

Probatur primò: Christus baptizatus est anno ætatis suæ ineunte trigesimo, æræ vulgaris vigesimo sexto, Imperii Proconsularis Tiberii decimo sexto, ergo Christus mortuus est anno ætatis suæ ineunte trigesimo tertio, æræ vulgaris vigesimo nono, Imperii Proconsularis Tiberii decimo nono. Antecedens ex his, quæ in Dissertatione decima dicta sunt, satis superque probatum manet. Prob. conseq. Christus post susceptum baptisma, quatuor peregit Paschata, primum videlicet paulò post susceptionem baptismi anno ætatis suæ trigesimo, æræ vulgaris vigesimo sexto. Alterum Pascha celebravit Christus anno ætatis suæ trigesimo primo, æræ vulgaris vigesimo septimo; tertium Pascha egit anno ætatis suæ trigesimo secundo, æræ vulgaris vigesimo octavo; ultimum denique Pascha fecit Christus anno ætatis suæ ineunte trigesimo tertio, æræ vulgaris vigesimo nono; ergo cùm Christus baptizatus fuerit anno ineunte ætatis suæ trigesimo, æræ vulgaris vigesimo sexto, Imperii Proconsularis decimo sexto, palàm sequitur eum fuisse Cruci affixum anno ætatis suę trigesimo tertio ineunte, ęræ vulgaris vigesimo nono, Imperii Proconsularis Tiberii decimo nono. Quod autem Christus à suscepto baptismate quatuor celebraverit Paschata, satis apertè ex Scriptura sacra colligi potest. Nam de primo Paschate mentionem facit *Sanctus Joannes* cap.2. sui Euangelii, dum dicit: Christum tempore Paschatis ementes, & vendentes ejecisse è Templo. Alterum Pascha à Christo peractum refert idem Euangelista cap.5. & illud est, in quo Christus languidum triginta octo annorum sanavit: *Post hæc erat dies festus Judæorum, & ascendit Jesus Jerosolymam*, nam *per diem festum*, hìc Pascha intelligi debere asserunt *Sanctus Irenæus* lib.2. adversus hęreses cap. 29. *Eusebius* lib. 8. demonstr. Euang. *Hieronymus*, & *Theodoretus* in cap.9. Danielis. Nomine etiam *diei festi* simpliciter intelligi festum Paschatis liquet ex cap.14. & 15. *Marci*, ex cap.23. *Lucæ*, & ex *Joannis* cap.5.

Dies ergo festus, de quo *S. Joannes* cap. 5. sermonem habet, & in quo Christus languidum sanavit, erat dies festus Paschę, non verò Pentecostes, aut Tabernaculorum, ut quidam falsò opinantur Scripturę sacrę Interpretes, quibus assentitur *P. Bernardus Lamy* in sua Harmonia Euangelica pag.168. Tertium Christi Pascha commemorat idem Euangelista Joannes cap.6. & est illud, in quo Christus ex quinque panibus quinque millia hominum satiavit. Ultimum denique Pascha celebravit Christus pridiè quam pateretur, ut legitur apud *Matthæum* cap.26. apud *Marcum* cap.14. & apud *Lucam* cap.22. idque, auxiliante Deo, copiosiùs infrà commonstrabo refellendo novum syste-

ſyſtema *P.Bernardi Lamy* Congreg. Oratorii Presbyteri, qui in ſua Concordia Euangelica contendit Chriſtum, eo anno, quo mortuus eſt, nullum peregiſſe Paſcha, ſed ſacroſanctum dumtaxat inſtituiſſe Euchariſtiæ Sacramentum.

Probatur ſecundò: Chriſtus, juxtà *Danielis* vaticinium, occidi debuit in medio hebdomadis Septuageſimæ, ideſt, anno quadringenteſimo octogeſimo ſexto ab initio LXX. hebdomadum, atqui in ſuperiori Paragrapho oſtendimus, annum quadringenteſimum octogeſimum ſextum ab exordio LXX. *Danielis* hebdomadum concurrere cum anno æræ vulgaris vigeſimo nono, qui connectitur cum anno ætatis Chriſti trigeſimo tertio ineunte, ergo Chriſtus mortuus eſt anno æræ vulgaris vigeſimo nono, ætatis ſuæ trigeſimo tertio ineunte.

Probatur tertiò: ex conſtanti traditione omnium antiquorum Patrum, & Scriptorum Eccleſiaſticorum, qui docent Chriſtum mortuum fuiſſe anno vigeſimo nono æræ vulgaris, ſub Conſulatu duorum Geminorum. Sic cenſent *Tertullianus* lib. contra Judæos cap. 8. *Lactantius* lib. 4. inſtit. cap. 10. & lib. de mortibus perſecutorum, *Severus Sulpicius* lib. 2. hiſtoriæ ſacræ cap. 27. *Auguſtinus* lib. 18. de Civit. Dei cap. ult. *Hieronymus* in cap. 9. Danielis, *Victor Aquitanus*, Faſti ſub nomine Idatii à Sirmundo, & Labbæo editi, antiquiſſimus catalogus Romanorum Pontificum tempore Liberii Papæ, ideſt, quarto ſæculo exaratus, innumera Martyrologia, uno verbo, omnes fermè antiqui Scriptores, quos citat *Bollandus* in Diatriba præliminari ad menſem Aprilem, affirmant Chriſtum in Crucem actum fuiſſe anno vigeſimo nono æræ vulgaris, Conſulibus duobus Geminis. Porrò fatentur peritiores hujus temporis Chronologi, annum vigeſimum nonum æræ vulgaris concurrere cum anno trigeſimo tertio ætatis Chriſti, idque etiam clarè deducitur ex his, quæ diximus in Diſſertatione ſexta, commonſtrando Natale proprium Chriſti conſignari debere anno quadrageſimo Imperii Auguſti, quadriennio ſolido ante æram vulgarem; cum igitur juxtà avitam Sanctorum Patrum traditionem, Chriſtus mortuus ſit anno vigeſimo nono æræ vulgaris, planum ac expeditum eſt Chriſtum mortuum eſſe anno ætatis ſuæ trigeſimo tertio, periodi Julianæ quater milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo ſecundo, Olympiadis ducenteſimæ ſecundæ anno primo, Imperii Proconſularis Tiberii decimo nono, ab obitu Imper. Auguſti decimo quinto. Huic veterum opinioni de Chriſto, Geminis Conſulibus, moriente doctiſſimi Chronologi adhæſerunt, *Petitus*, *Voſſius*, *Schelſtratus*, *Pagius*, *Paulus Baudry* Profeſſor ultraJectinus in ſuis eruditis ad Lactantium de morte perſecutorum notis, & multi alii hujus ætatis doctiſſimi Scriptores.

Probatur ultimò, impugnando ſententiam eorum, qui docent

Christum mortuum esse anno ętatis suæ trigesimo septimo, qui concurrit cum anno trigesimo tertio ęræ vulgaris, Consulibus *L. Sulpitio Galba*, & *L. Cornelio Sylla Felice*. Nam primò, hęc sententia apertè pugnat cum Scriptura sacra, quę Christum anno ętatis suę circiter trigesimo baptizatum fuisse perhibet, eumque à suscepto baptismate, quatuor dumtaxat peregisse Paschata innuit. Secundò, pugnat etiam cum Ecclesię fide, quę profitetur Christum Dominum in carne triginta tribus annis usque ad suæ tempora passionis vixisse, sicut testatur Venerabilis *Beda* lib. de ratione temp. cap.45. Tertiò, omnes Patres mox à me laudati tradunt: Christum mortuum fuisse VIII. kal. Aprilis, idest, die 25. Martii. Testatur etiam *Henschenius* se, præter multa Martyrologia typis edita, vidisse viginti manuscripta Martyrologia in variis Europæ Archivis asservata, quæ mortem Christi assignant diei 25. Martii. At si mors Christi consignanda esset anno æræ vulgaris trigesimo tertio, Christus mortuus esset, non die 25. Martii, sed die tertiâ mensis Aprilis, quod adversatur perpetuæ, sibique semper constanti traditioni Ecclesiæ, quæ mortem Christi assignat diei 25. Martii, cui traditioni, cùm sęculo decimotertio *Rogerus Bachonus* Ord. S. Francisci rerum Mathematicarum peritissimus, refragari ausus fuisset, asserens Christum die tertia Aprilis anni ęræ vulgaris trigesimi tertii passum fuisse, confestim de errore suspectus malè audiit, ut refert *Vvadingus* tàm in lib. de Scriptoribus minorum, quàm in secundo tomo Annalium. Immò sequenti sæculo cùm *Tostatus* eamdem Rogeri sententiam inter alia capita Thesium Senis in Etruria, ubi Eugenii Quarti Summi Pontificis Curia tùm temporis erat, propugnasset; in eum acriter invectus est noster *Joannes à Turrecremata Cardinalis*, nec priùs *Tostati* sententiam impugnare destitit, quàm, datis à Summo Pontifice Judicibus, *Tostatus* erroris postulatus sit, atque damnatus. Denique, Christum mortuum esse ante annum trigesimum tertium ęræ vulgaris non obscurè colligitur ex his, quæ habet *Orosius* lib.7. cap.4. Refert quippè ille Auctor, quod Tiberius Imperator postquàm à Pilato de vita, morte, & miraculis Salvatoris nostri, cujus per universam Palęstinam celebris erat fama, certior factus esset, remque ad Senatum detulisset; Senatus indignatione motus, quod non sibi priùs secundùm morem delatum esset, ut de suscipiendo cultu priùs ipse decerneret, consecrationem Christi recusavit, edictoque constituit exterminandos esse ex Urbe Christianos, *præcipuè cum Sejanus Tiberii Præfectus suscipiendæ Religioni obstinatissimè contradiceret*. Sejanus itaque, teste *Orosio*, obstitit ne Tiberii suffragium de Christo inter Deos referendo à Senatu reciperetur, atqui Sejanus mortuus est anno trigesimo primo ęræ vulgaris, Tiberio Cæsare V. & Lælio Sejano Consulibus, ut contra *Possinum* evincunt *Pagius* in

in sua critica ad annum æræ vulgaris trigesimum primum, & *Schelstratus* lib.1. de antiq. Eccl. ergo Christus mortuus est ante annum æræ vulgaris trigesimum primum, alioquin si Christus mortuus fuisset anno trigesimo tertio æræ vulgaris, haud dubiè *Sejanus*, qui anno æræ vulgaris trigesimo primo in vivis esse desiit, ejus consecrationi non intercessisset.

Sciò quosdam etiamnùm reperiri Criticos, qui inter aniles fabulas referunt ea, quæ de actis Christi à Pilato ad Tiberium, & à Tiberio ad Senatum relatis memoriæ prodita sunt; ajunt enim credibile non esse Senatum respuisse, quod Tiberio placuerat. Verùm non est dubium quin fallantur illi Critici, nam licèt non inficias eam, quædam acta Pilato fuisse à Gentilibus afficta, teste *Eusebio* lib.1.hist. Eccles. cap.9. attamen vera & genuina extitisse acta Pilati nullus dubito, præsertim cùm antiqui Patres de illis actis disertam mentionem faciant, *Tertullianus* Romanarum legum peritissimus in apologetico, *Justinus* Martyr in apologia secunda pro Christianis, *Eusebius* lib. 2. hist. Eccles. cap.2. *Orosius* loco mox citato, *Epiphanius* hæresi 50. & denique *Sanctus Gregorius Turonensis*, qui lib. 1. cap. 24. hæc habet: *Pilatus autem gesta ad Tiberium mittit, & ei tam de virtutibus Christi, quàm de passione, vel resurrectione ejus insinuat, quæ gesta apud nos retinentur scripta*. Non est autem incredibile Senatum respuisse, quod Tiberio placuerat; nam certum est Tiberium sic artem dissimulandi calluisse, ut non ægrè ferret quando Senatus quidpiam adversùs voluntatem, aut sententiam ejus decerneret, sicut testatur *Suetonius*.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

Arguitur primò: Apostoli, & Discipuli Christi, maximè illi, qui versati sunt in Asia, tradiderunt Christum, quando mortuus est, jam declinasse in senium. Hujus traditionis meminit *Sanctus Irenæus* lib.2. adversus hæreses cap. 39. his verbis: *Quia autem triginta annorum ætas primæ indolis est juvenis, & extenditur usque ad quadragesimum annum, omnis quilibet confitebitur; à quadragesimo, & quinquagesimo anno declinat jam in ætatem seniorem, quam habens Dominus noster docebat, sicut Euangelium, & omnes seniores testantur, qui in Asia apud Joannem discipulum Domini convenerunt, id ipsum tradidisse eis Joannem . . . . . . quidam autem eorum non solùm Joannem, sed & alios Discipulos viderunt, & hæc eadem ab ipsis audierunt, & testantur de hujusmodi relatione*. Christus ergo jam declinabat in senium, quando in Crucem actus est, ac subindè in juvenili ætate non est mortuus, anno videlicet trigesimo tertio ineunte ætatis suæ, sed potiùs anno trigesimo septimo, vel in ætate magis provectâ.

Re-

Respondeo: *Sanctum Irenæum*, dum asserit non solùm seniores, sed etiam Euangelium testari Christum, quando Cruci affixus est, in senium jam declinasse, alludere voluisse ad hæc verba à Judæis de Christo dicta, & à Joanne Euangelista relata, *quinquaginta annos nondùm habes, & Abraham vidisti?* Ex quo Judæorum testimonio, quod ab aliis Apostolis, sicut à Joanne non semel repetitum audierant Christiani, inductus est *Sanctus Irenæus* ad credendum id seniores, qui erant in Asia, à Joanne accepisse quod postea de senili ætate Christi tradiderunt. Sed in hoc, ut supra observavimus, deceptus est *S. Irenæus*, nulla quippè à Sancto Joanne de senili ætate Christi profecta est traditio. Credibile tamen est hujus traditionis Auctorem fuisse *Papiam*, virum, ut prodit *Eusebius*, pertenuis ingenii, cuique, ut norunt omnes, non rarò accidit, ut fabulosas traditiones tanquam ab Apostolis profectas in suis scriptis insereret, quæ etiam quosdam veteres Patres in errorem induxerunt. Hæc autem traditio de senili ætate Christi eo potissimùm nomine fabulæ loco haberi debet, quod, sicut superiùs dictum est, nullo pacto cohærere possit cum his, quæ habet Scriptura Sacra de Pilato Procuratore Judeæ tempore passionis Christi. Rejectâ igitur spuriâ illâ traditione, dicendum est cum *Sancto Thoma* 3.p. q.46. art.10. ad 4. Christum non in senili, sed potiùs in juvenili ætate mori voluisse propter tria: *Primò quidem, ut ex hoc magis suam dilectionem commendaret, quod vitam suam pro nobis dedit, quando erat in perfectissimo statu. Secundò, quia non conveniebat, ut in eo appareret naturæ diminutio, sicut nec morbus. Tertiò, ut in juvenili ætate moriens & resurgens, futuram resurgentium quantitatem in seipso Christus præmonstraret: unde dicitur ad Ephesios cap.4. donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis Filii Dei in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi.*

Arguitur secundò: Mors Christi huic anno consignari debet, quo contigit celeberrima illa eclipsis apud antiquos celebrata, maximè apud *Tertullianum* in apolog. cap.21. *Origenem* lib. 2. contra Celsum, *Sanctum Augustinum* epist.199. aliàs 80. ad Hesychium, & quæ apud Euangelistas *Matthæum* cap. 27. & *Lucam* cap. 23. his verbis designatur: *Ab hora sexta factæ sunt tenebræ per universam terram usque ad horam nonam*. Atqui hæc Solis eclipsis incidit in annum æræ vulgaris trigesimum secundum, qui concurrit cum anno ætatis Christi trigesimo sexto, & cum anno Imperii Tiberii ab obitu Augusti decimo octavo, ergo huic anno passio Christi consignari debet. Prob. min. ex testimonio *Phlegontis* Hadriani Imperatoris Liberti, qui apud *Eusebium* in Chronico hæc habet: *Quarto autem anno Olympiadis ducentesimæ secundæ magna & excellens inter omnes, quæ ante eam acciderant, defectio Solis est facta: dies hora sexta ita in tenebrosam noctem versa, ut stellæ in*

in Cœlo visæ sint, terræque motus per Bithyniam magnam partem Nicææ Urbis evertit. Atqui annus quartus Olymp. ducentesimæ secundæ concurrit cum anno æræ vulgaris trigesimo secundo, seu cum anno ætatis Christi trigesimo sexto, & Imperii Tiberii ab obitu Augusti decimo octavo, ergo reverà in hunc annum incidit Solis eclipsis, quæ à *Phlegonte*, & à sacris Euangelistis tempore passionis Christi contigisse dicitur.

Respondeo cum peritissimis hujus temporis Chronologis: mendum reperiri circà annum olympiadis quo, teste Phlegonte, accidit Eclipsis Solis. Ea si quidem Eclipsis non contigit anno quarto Olympiadis ducentesimæ secundæ, sicut per errorem in textum irrepsit, sed accidit anno primo Olympiadis ducentesimæ secundæ, qui annus, juxtà supputationem communem, concurrit cum anno, vigesimo nono æræ vulgaris, ætatis Christi trigesimo tertio, & Imperii Proconsularis Tiberii decimo nono, quo anno reverà mortuus est Christus Dominus. Errorem circa annum Olympiadis, quo, teste Phlegonte, accidit Eclipsis Solis reperiri, velint nolint, fateri coguntur etiam illi Chronologi qui mortem Christi il igant anno æræ vulgaris trigesimo tertio, qui concurrit cum anno trigesimo septimo ætatis Christi, & cum anno Imperii Tiberii ab obitu Augusti decimo nono: certum quippè est annum quartum Olympiadis ducentesimæ secundæ non concurrere cum anno trigesimo tertio æræ vulgaris, sed cum anno ejusdem æræ vulgaris trigesimo secundo, seu cum anno ætatis Christi trigesimo sexto, & Imperii Tiberii ab obitu Augusti decimo octavo. Quapropter moderni illi Chronologi, qui mortem Christi consignant anno trigesimo tertio æræ vulgaris, si sibi constare velint, necesse est ut dicant Eclipsim illam Solis accidisse anno primo Olympiadis ducentesimæ tertiæ, ac subindè errasse Phlegontem non solùm in anno, sed etiam in designanda Olympiade; nos verò, qui cum peritissimis hujus temporis Chronologis mortem Christi præfigimus anno æræ vulgaris vigesimo nono, licèt fateamur in textum Phlegontis irrepsisse mendum circà annum Olympiadis, nullum tamen in designata à Phlegonte Olympiade ducentesima secunda errorem agnoscimus. Plura hac de re legi possunt apud doctissimum *Pagium* in critica Baronii ad annum 32. æræ vulgaris, ubi etiam ex testimonio Julii Africani, qui uno tantùm sæculo post Phlegontem vixit, opusque ab illo editum de Olympiadibus libris 16. ut ait *Suidas*, comprehensum videre potuit, probat Phlegontem eodem anno Eclipsim collocasse quo Christus Dominus cruci affixus est, hoc est, anno æræ vulgaris vigesimo nono, sub Consulatu duorum Geminorum.

Arguitur tertiò: Christus mortuus est, juxtà antiquam, & con-

constantem Ecclesiæ fidem luna decimâ quintâ, & feriâ sextâ, atqui ex omnibus annis, qui de obitu Christi in controversiam venire possunt, nullus reperitur, cujus prima, vel secunda luna plena esse potuerit feriâ quintâ, vel sextâ, nisi annus trigesimus tertius æræ vulgaris; Huic igitur anno illiganda est mors Christi, non verò anno æræ vulgaris vigesimo nono. Probant minorem moderni Chronologi ex tabulis astronomicis, ex quibus juxtà rigorem astronomicum colligunt lunam decimam quintam incidisse dumtaxat in feriam sextam anni æræ vulgaris trigesimi tertii.

Respondeo: Judæos, ante Urbis Hierosolymitanæ Cladem, nullis Cyclis, nullisque tabulis Astronomicis in stabilienda anni sui forma usos fuisse, sed ἀπὸ τῆς φάσεως, seu ab aspectu lunæ Neomenias, seu initia mensium suorum lunarium ordinasse, ut tradunt vetustiores Rabbini apud *Langium* lib. 1. de annis Christi cap. 6. idemque docent *Petavius* lib. 2. de Doctrina temporum, *Onuphrius Panvinus* in Fastis ad annum Urbis Romæ conditæ 786. *Joannes Seldenus* in Dissertatione de anno civili veteris Reipublicæ, seu Judaicæ, *P. Bernardus Lamy* in suo tractatu historico Paschatis Judæorum, & vetus Auctor apud *Clementem Alexandrinum* lib. 6. Stromatum sic scribens de Judæis: *Et nisi luna apparuerit non agunt Sabbatum, quod dicitur primum, neque agunt Neomeniam, neque azima, neque festum, neque magnum diem*. Cùm igitur Judæi non computarent juxtà rigorem astronomicum, hoc est, à conjunctione lunæ cum sole, sed tantùm ab aspectu, seu ab apparitione lunæ, quæ uno, aut altero die posterior est conjunctione lunæ cum sole, oleum & operam perdunt periti quidam hujus temporis Astronomi, dum putant se antiqua Judæorum festa investigare, & cognoscere posse, computando novilunia juxtà rigorem astronomicum, idest, ab una lunæ conjunctione cum sole ad alteram, quod sanè nusquàm Judæi (saltem quamdiù Hierosolymis extitit Synedrium cui Neomenias juxtà apparitionem lunæ constituendi jus assertum erat) observarunt. Quam verò anni formam Judæi post Urbis Hierosolymitanæ cladem, & extinctum Synedrium sequuti fuerint? Planè incertum est. Nam cùm Judæi sub Trajano Imperatore gravissimis persecutionibus jactati, & ad extrema redacti fuerint, atque sub Adriano Imp. hàc illàc fugati, & dissipati: verosimile non est eos sub his Imperatoribus in unum corpus coalescere potuisse ad certam quamdam, & ad leges astronomiæ exactam præscribendam anni formam. Facilè tamen crediderim Judæos sub aliis Imperatoribus meliùs habitos excogitasse illum cyclum annorum LXXXIV. cujus meminit *Sanctus Epiphanius* hæresi LXX. quem tamen cyclum, utpotè vitiosum, & cum motibus corporum cælestium non consentientem, rejecerunt deindè

deindè Judæi ætate scilicèt Rabbinorum *Abbai*, & *Rabba*, ideſt, circa annum æræ Chriſtianæ 358. tunc enim, ut teſtatur *Maimonides* in ſuo tractatu *Kiddusch hak Kodesh*, ſeù de conſecratione menſis cap. 5. num. 3. Judæi uti cæperunt Cyclis, & tabulis Aſtronomicis annumque ſuum civilem ad medios motus, ſeù ad rationes curſus Lunæ Aſtronomicas per Cyclum Enneadecaëtericum, ideſt Decennovennalem exegerunt, quo Cyclo etiamnùm utuntur Judæi. Quocircà haud parùm, meâ quidem ſententiâ, decipiuntur nuperi quidam Chronologi, qui ex hoc recenti Judæorum Cyclo vetera Judæorum feſta ſe indagare poſſe confidunt, multaque ariolando de prætteritis Judæorum temporibus ſtatuunt, quæ noviſſimi illius Cycli ratione ſunt longè antiquiora. Addo etiam, cùm difficillimum ſit inire menſium Lunarium computum, ac fermè nihil certi ex prædicta computatione colligi poſſit, multò conſultiùs eſſe, rejectis obſcuris, incertis & implexis Mathematicorum Aſtronomicis obſervationibus, antiquæ adhærere traditioni Patrum, qui Chriſtum Dominum mortuum eſſe tradunt anno vigeſimo nono æræ vulgaris ſub Conſulatu duorum geminorum. Si plura ſuper hac re Lector ſcire deſideret, adeat Kepplerum in Eclogis Chronicis, & *Bollandum* in exercit. 1. ad proœmium prioris Catalogi Romanorum Pontif. tom. 1. de Actis Sanctorum menſis Aprilis.

ARGUITUR ULTIMÒ: Petrus, & Paulus, juxtà pervulgatam traditionem, martyrio fuere coronati anno decimo quarto Imperii Neronis, hoc eſt, anno æræ vulgaris ſexageſimo ſeptimo, à morte Chriſti trigeſimo quarto, ergò Chriſtus mortuus eſt, anno trigeſimo tertio æræ vulgaris. Conſequentia videtur certa, nam ab anno æræ vulgaris trigeſimo tertio, qui concurrit cum anno Imperii Tiberii ab obitu Auguſti decimo nono, uſque ad annum decimum decimum quartum Neronis, triginta quatuor effluxerunt anni, quos ſi adderis annis 33. æræ vulgaris, habebis annum æræ vulgaris ſexageſimum ſeptimum, quo Petrus & Paulus Romæ martyrii coronam ſunt adepti. Paſſus eſt igitur Chriſtus anno æræ vulgaris trigeſimo tertio.

Reſpondeo primò: Petrum & Paulum martyrio non fuiſſe coronatos anno decimo quarto exeunte Neronis, ſeù anno æræ vulgaris ſexageſimo octavo, ut cenſet *Euſebius*, nec anno decimo tertio exeunte Neronis, ſeù anno ſexageſimo ſeptimo æræ vulgaris, ut putat *Baronius*. Utrumque hìc breviter demonſtro. Primò, martyrium Petri & Pauli contingere non potuit anno decimo quarto exeunte Neronis, ſeu anno ſexageſimo octavo æræ vulgaris, quia annus decimus quartus Neronis, ut fatentur Chronologi, cæpit à die 13. Octobris anni ſexageſimi ſeptimi æræ vulgaris, Conſulibus *L. Fontejo*, & *Cajo Julio Rufo*, finemque accepit die nonâ menſis Ju-

nii æræ vulgaris sexagesimi octavi, Consulibus *C. Silio Italico*, & *M. Galerio Turpiliano*, hac enim die nona Junii mortuus est Nero. Cùm itaque constet ex perpetua Ecclesiæ Romanæ traditione, ex omnibus Calendariis tàm manuscriptis, quàm typis editis, ex omnibus Patribus tàm antiquis, quàm recentioribus, Petrum & Paulum martyrio fuisse coronatos sub Nerone die 29. mensis Junii, nullo pacto dici potest Petrum & Paulum occisos fuisse anno decimo quarto exeunte Neronis, seù anno sexagesimo octavo æræ vulgaris. Secundò, martyrium Apostolorum Petri & Pauli contingere etiam non potuit anno decimo tertio exeunte Neronis, seu anno sexagesimo septimo æræ vulgaris, quia Nero toto hoc anno Imperii sui decimo tertio in Græcia permansit, Romamque dumtaxàt reversus est anno æræ vulgaris sexagesimo octavo, Consulibus *C. Silio Italico*, & *Galerio Turpiliano*, quos ipse Consulatu abdicavit, seque Consulem creavit, immò omnem Senatum veneno tollere in animum induxit, sed desperans de successu, & ab omnibus desertum se videns fugam arripuit, sibique mortem conscivit die 9. Junii ejusdem anni æræ vulgaris 68. sicut ex Dione, & ex Joanne Xiphilino luculenter probant *Pagius* in Critica Baronii ad annum æræ vulgaris 67. & *Bollandus* tom. 1. Aprilis pag. 16. Quapropter ipse longè probabiliùs esse censeo: Petrum & Paulum martyrio fuisse coronatos anno duodecimo exeunte Neronis, seù anno æræ vulgaris sexagesimo sexto, Consulibus *C. Luccio Telesino*, & *C. Svetonio Paulino*, hoc si quidem anno Romæ præsens aderet Nero, quandò illius jussu Petrus & Paulus die 29. ejusdem anni occisi sunt.

Scio clarissimos Authores *Pagium*, *Bollandum*, & *Schelstratum* Apostolorum Petri & Pauli martyrium consignare anno undecimo exeunte Neronis, seù anno sexagesimo quinto æræ vulgaris, Consulibus *Nerva*, & *Vestino*. Verùm, ut optimè observat doctissimus *Tilmontius* in notis in Histor. Eccles. sex priorum sæculorum tom. 1. pag. 557. nulla est necessitas martyrium Petri & Pauli retrahendi ad annum 65. æræ vulgaris, nec ad annum ejusdem æræ 64. ut visum est, *Cl. Eliæ du Pin* Doctori Sorbonico.

Respondeo secundò: A passione Christi Domini usque ad martyrium Apostolorum Petri, & Pauli non solùm effluxisse annos triginta quatuor, ut falsò supponunt moderni Chronologi, sed potiùs interfluxisse annos triginta septem. Nàm primò, ita docent Sancti Patres *Hieronymus*, *Chrysostomus*, *Beda*, *Rabanus*, *Nicephorus*, aliique benè multi apud *Baronium* ad annum Christi 67. Deindè Christus, ut suprà ostendimus, passus est anno æræ vulgaris vigesimo nono, Petrus verò, & Paulus occisi sunt die 29. Junii anni ejusdem æræ sexagesimi sexti, ex quo sequitur à passione Christi usque ad martyrium Apostolorum Petri, & Pauli intercessisse spatium 37.

tium 37. annorum. Denique, *Apollonius*, qui sub Commodo Imperatore Urbis Romæ Senator fuit, refert, teste *Eusebio* lib. 5. histor. Eccles. cap. 18. *Tanquam ex veterum traditione, Dominum Apostolis suis præcepisse, ne intra duodecim annos* Hierosolymis *excederent*. Quam *Apollonii* traditionem laudat *Clemens Alexandrinus* lib. 6. Stromatum, eamq; suo calculo approbat *Baronius* ad calcem anni Christi 34. Permansit ergo Sanctus Petrus, juxtà hanc *Apollonii* traditionem, post mortem Christi per spatium duodecim annorum Hierosolymis, idest, in Syria, aut in Palæstina, aut in aliis vicinis regionibus, ita ut per quinque annos hàc illàc Euangelium prædicaverit, & per septem annos Ecclesiæ Antiochenæ præfuerit: quo spatio 12. annorum exacto, Romam venit anno secundo ineunte Claudii Imperatoris, seù anno 42. æræ vulgaris, & Ecclesiæ Romanæ præfuit viginti quinque annis, juxtà antiquorum, & Sanctorum Patrum traditionem. Si ergo 12. annis, per quos Petrus unà cum cæteris Apostolis permansit ab obitu Christi in Syria, & Palæstina, vel in aliis vicinis regionibus, addas viginti quinque annos, per quos Petrus præfuit Ecclesiæ Romanæ, comperies ab obitu Christi usque ad martyrium Sancti Petri effluxisse annos triginta septem. Quod sanè optimè cohæret cum sententia nostra, nàm si anno vigesimo nono æræ vulgaris, cui mortem Christi illigavimus, adiicias annos triginta septem, incides in annum æræ vulgaris sexagesimum sextum, quo, juxtà sententiam nostram, Petrus unà cum Paulo Romæ martyrio fuit coronatus.

QUÆRES PRIMÒ: *Qua hora crucifixus sit Christus Dominus, & quo pacto conciliari possint Euangelistæ Marcus, & Joannes, quorum primus* cap. 15. ait *Christum fuisse crucifixum hora tertia, alter verò cap. 19. hora quasi sexta?*

Respondeo: Ad conciliandum utrumque Euangelistam circa horam crucifixionis Christi, hoc unum breviter observandum esse, quod quemadmodum nox apud Judæos in 4. vigilias, ità & dies in 4. stationes, & partes erat divisa. Prima diei pars à diluculo auspicabatur, & durabat usque ad horam diei tertiam, idest, usque ad nonam horam matutinam juxtà morem, quem galli in numerandis horis observare solent. Hæc autem hora vocabatur *prima*, eo quod ab hora prima initium sumeret. Secunda pars, seù statio diei diei incipiebat ab hora tertia, idest, juxta morem gallorum, ab hora nona matutina, & protrahebatur usque ad horam sextam, hoc est, usque ad meridiem gallorum; vocabaturque *hora tertia*, quod ab hora tertia haberet exordium. Tertia diei pars inibat ab hora sexta, idest, à meridie gallorum, & perdurabat usque ad horam nonam, seu usque ad horam tertiam pomeridianam gallorum, ap-

pellabaturque similiter ab hora undè principium acceperat, *hora sexta*. Quarta demùm statio, seu pars diei incipiebat ab hora nona, videlicèt ab hora tertia pomeridiana gallorum, & durabat usque ad occasum Solis, & dicebatur vel hora nona, vel vespera. Hac autem semel præmissa observatione, nullo negotio ostenditur pulchrè inter se consentire ambos Euangelistas, qui primâ fronte dissidere videntur. Nàm quandò *Marcus* ait Christum crucifixum esse *hora tertia*, vult dumtaxàt Christum fuisse crucifixum horâ tertiâ jam vergente ad finem, idest, nondùm quidem elapsâ, sed proximè accedente ad horam sextam, seu ad meridiem gallorum. Christus quippè, ut referunt sacri Euangelistæ, ductus fuit è domo Caiphæ ad Pilati Prætorium mane facto, & jàm albescente cœlo, ductio autem illa Christi ad Pilatum cum turbis, & militibus, interrogationes Pilati totiès repetitæ, testium auditio, sessiones pro tribunali, illusiones Christo factæ, coronæ spineæ impositio, flagellatio, vestium mutatio, ductio ad Herodem, & reductio ad Pilatum, ductio ad supplicium extra Civitatem, apparatus supplicii, crucifixio, hæc, inquam, omnia brevissimo trium horarum spatio fieri non potuerunt, maximè cùm Pilatus frequentes necteret moras, & sententiam de morte Christi de industria ferre cunctaretur, necesse ergo est, ut Christi crucifixio facta fuerit non sub initium, sed sub finem horæ tertiæ, & sic intelligendus est *Sanctus Marcus* quandò ait Christum crucifixum esse *hora tertia*. Similiter dum ait *Sanctus Joannes Euangelista*, Chrisrum esse crucifixum *hora quasi sexta*, vult tantummodò indicare Christum crucifixum esse horâ sextâ nondùm quidem inceptâ, sed jàm appetente, idest, proximè accedente. Ratio est, quia, teste *Sancto Marco*, ab incepta hora sexta tenebræ factæ sunt per totam terram usque ad horam nonam, si ergo Christus fuisset crucifixus horâ sextâ jàm inceptâ, nullum fuisset temporis intervallum crucifixionem Christi inter & tenebras factam per totam terram, quod tamen apertè falsi convincitur ex sacris Euangelistis, à quibus benè multa ad crucifixionem Christi spectantia referuntur, quæ antè eclipsim Solis, idest, antequàm tenebræ horâ sextâ fierent per totam terram fuerunt absoluta, nimirùm Pilati tergiversatio, Judæorum expostulatio, Salvatoris innocentissimi condemnatio, & ad locum supplicii ductio, titulorum consignatio, eorumdem affixio, Sacerdotum protestatio contrà titulum crucis, Pilati resolutio, crucis in Simonem Cyrenæum translatio, Mulierum concomitantium lamentationes, Salvatoris responsiones, binorum Latronum crucifixiones, vestimentorum Christi divisio, vini mirrhati cum felle propinatio, prætereuntium Christo crucifixo insultantium cavillationes, & blasphemiæ, Salvatoris pro persecutoribus ad Pa-

trem

trem interceſſio, Latronis unius convitia, alterius Latronis pietas, & ſocii reprehenſio, Paradiſi bono Latroni à Chriſto facta promiſſio; hæc; inquam, omnia ad crucifixionem Chriſti pertinentia à ſacris Euangeliſtis facta perhibentur antequàm horâ ſextâ inceptâ fierent tenebræ per totam terram, non fuit ergo Chriſtus crucifixus horâ ſextâ, quia, eâ ſemel inceptâ, nihil omninò operis Judæi propter denſiſſimas tenebras moliri potuerunt. Quandò itaque *S. Joannes* ait Chriſtum eſſe crucifixum *hora quaſi ſexta*, idem eſt, ac ſi diceret. Chriſtum fuiſſe cruci affixum horâ ſextâ, non quidem inceptâ, ſed jàm appetente, ideſt, proximè accedente, in quo nullâ antilogiâ pugnat cum *Sancto Marco*.

Duplicem alium modum conciliandi utrumque Euangeliſtam ſuppeditat *Doctor Angelicus* 3.p. q.46. art.9. ad 2. & primò ait cum *Sancto Auguſtino* lib.3. de conſenſu Euangeliſtarum cap.13. Chriſtum horâ tertiâ, juxtà *Sanctum Marcum*, fuiſſe crucifixum clamoribus Judæorum, horâ verò ſextâ Chriſtum manibus militum, juxtà *Sanctum Joannem*, fuiſſe crucifixum. Deindè dicit, notam numeri depravatam eſſe vitio indocti, & oſcitantis cujuſdam Scriptoris, quæ depravatio eò faciliùs contingere potuit, quod inter litteram græcam, quâ ſignatur numerus ternarius, & litteram græcam, quâ notatur numerus ſenarius, maxima ſit affinitas. Græcis quippè ſolenne eſt numeros ſuos litteris deſignare. Potuit ergo *Marcus* cum *Joanne* dicere crucifixionem Domini cœptam *hora quaſi ſexta*, quam numeri deſignationem Sciolus, aut imprudens aliquis Scriptor proprio marte interpolavit. Huic expoſitioni favent *S. Hieronymus* in Pſalm. 77. multique moderni Theologi, & doctiſſimi Scripturæ ſacræ interpretes, aſſerentes hoc pacto multò faciliùs explicari poſſe apparentem illam antilogiam, in qua elucidanda mirè hactenùs ſeſe torſerunt viri eruditi.

QUÆRES SECUNDÒ: *Cur Chriſtus non ſit mortuus in Nazareth, ubi fuit conceptus? neque in Bethleem, ubi natus? neque in Hebron, ubi mortuus, & ſepultus eſt Adamus, cujus peccatum motivum fuit incarnationis, & mortis Chriſti? neque intrà muros Hieruſalem, ubi ſacrificia veteris legis ſacrificium crucis adumbrantia offerebantur? ſed in Calvariæ loco extrà mœnia Hieruſalem crucifigi, & mori voluerit?*

Reſpondeo cum *Sancto Thoma* 3.p. q. 46. art. 10. quod quemadmodùm Chriſtus in parvis, & ignobilibus oppidis concipi, & naſci voluit ad confutandam inanem oſtentationem hominum, qui ut plurimùm æſtu ambitionis abrepti vanam gloriam aucupantur, ſibique honoris loco ducunt, quod ex nobilibus Civitatibus oriundi ſint, ità in exemplum humilitatis, & contemptus gloriæ, Chriſtus

Mundi

Mundi opprobrium pati voluit in celeberrima, hominibusque refertissimâ Civitate Hierusalem, seù potiùs propè illam. Secundò, Christus moriendo propè Hierusalem adimplevit illud vatis Regii oraculum Psalm. 75. *Deus autem Rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ*, Hierusalem siquidem dicitur à Sanctis Patribus, & à Geographis umbilicus, & medium terræ. Tertiò, Christus crucifixus, & mortuus propè Hierusalem, perfectè adimplevit figuras veteris legis, quia hostiæ, quæ ipsum prænunciabant, Hierosolymis immolabantur, præsertim *vitulus*, & *hircus*, qui, sicut præcipitur cap. 16. *Levitici*, solemnissimo sacrificio ad expiationem totius multitudinis offerebantur, & extrà castra comburebantur: undè & ipse Christus extra portam passus est, ut crux ejus, sicut ait *Sanctus Leo*, non sicut Templi esset ara, sed Mundi, & ut nos mundanam conversationem fugientes, *exeamus ad eum extrà castra, improperium ejus portantes*, ut loquitur *Apostolus* ad *Hebræos* cap. 13. Denique, Christus in loco Calvariæ, seu in publico damnatorum, & decollatorum loco crucifigi, & mori voluit, potiùs quàm in Hebron, ubi sepultus est Adam, ut ostenderet mortem suam non solùm fore in remedium personale ipsius adæ, sed omnium totius Mundi delictorum, & *ut ibi erigerentur vexilla martyrii, ubi priùs erat area damnatorum*, inquit *Sanctus Hieronymus* in cap. 27. *Matth.* Scio multos Ss, Patres, quos citat *Jacobus Gretserus* lib. 1. de Cruce cap. 18. existimasse Adamum in eodem ipso loco, ubi crux fixa fuit, sepultum esse, eamque traditionem antiquitùs invaluisse; verùm *Sanctus Hieronymus*, vir naris emunctæ, acerrimique judicii, huic traditioni pluribus in locis fidem negat, docetque Adamum sepultum esse in Civitate *Arbee*, quæ est *Hebron*, ubi *Abraham*, & *Sara*, *Isaac*, & *Rebecca*, *Jacob*, & *Lia* conditi sunt; cui *S. Hieronymi* sententiæ subscribit *S. Thomas*.

Advertat obiter Lector, Christum circà æquinoctium vernum, quandò dies increscere incipiunt, mori voluisse, ut commonstraret quod nos per passionem suam à tenebris peccatorum ad lucem gratiæ esset perducturus, & ut in se adimpleret figuram agni Paschalis, qui juxtà legem circa æquinoctium vernum immolabatur, quique Christum verum agnum in Cruce pro peccatis totius mundi immolandum similitudine adumbrabat.

✠ ✠ ✠
✠ ✠
✠

DIS-

DISSERTATIO DECIMA SEXTA

De Morte Christi, seu utrùm Christus Dominus mortuus sit pro omnibus omninò hominibus?

OBservandum primò, Semipelagianos olim autumasse Christum æqualiter pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, hoc est, promiscuè, & indifferenter tàm pro reprobis, quàm pro electis & prædestinatis orasse & sanguinem suum fudisse. Id apertè colligitur ex ipsa *S. Prosperi* epist. ad *S. Augustinum*, ubi refert docere Massilienses, quod Christus indifferenter, & citrà ullum delectum universos velit salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Idem de Semipelagianis disertè asserit *S. Fulgentius*, qui in libro de Incarnatione & gratia cap. 29. ostendit in eo potissimum situm esse Semipelagianorum errorem, quod putarent Christum ex æquo, & eodem planè sensu & modo pro reprobis mortem oppetiisse, ac pro electis seu prædestinatis, eademque voluntate velle reproborum & prædestinatorum salutem. Ex quo primo capitali Semipelagianorum errore alius nascebatur, quem pari studio propugnabant; contendebant si quidem, supposita illa indiscreta, & indifferenti voluntate Christi de salute omnium hominum, salutem prædestinatorum ex sola ipsorum voluntate pendere, ac subindè Deum velle omnes homines salvos fieri, hac sola posita conditione, *si ipsi vellent*, ut videre est passim apud *Sanctum Augustinum*, & apud *Sanctum Prosperum* loco mox laudato, & in carmine *de ingratis* cap. 8.

Observandum secundò, *Calvinum* lib. 3. Institutionum cap. 24. num. 16. & libro *de æterna Dei prædestinatione*, docere Christum mortuum esse pro solis prædestinatis, ita ut reprobi à redemptionis beneficio penitùs excludantur. Quod quidem impium dogma sancitum est in Dordrectana Synodo, Calvinistarum Diabolica synagoga cap. 2. art. 6. Illudque etiamnùm mordicùs tuentur de Calvinistarum grege Pseudo-Theologi, qui Pseudo-Magistri sui vestigia sequuntur. In eumdem errorem impegit *Jansenius* lib. 3. de gratia Salvatoris cap. 20. ubi licèt fateatur Christum mortuum esse pro omnibus hominibus sufficientia pretii quod in ara Crucis æterno Patri obtulit, quodque infiniti erat valoris, negat tamen Christum pro omnibus, nullo excepto, se dedisse Redemptionem, vel Crucifixum, vel mortuum esse. Hæc enim sunt ipsius verba: *Denique quia*

quia Prospero antiquior & Doctior Augustinus nunquàm in scriptis suis fatetur Christum pro omnibus nullo excepto se dedisse Redemptionem, vel Crucifixum esse, vel mortuum, sed tantummodò pro illis quibus mors ejus profuit, qui certo modo multi & omnes sunt: hinc genuiniùs, & veriùs respondemus Christum dici se dedisse Redemptionem pro omnibus, hoc est pro universa sua Ecclesia toto Orbe dispersa, & consequentèr pro omnibus hominum generibus, Regibus, privatis, nobilibus, & ignobilibus &c. Et tandem in fine ejusdem capitis ita concludit: *Quæ sanè cùm in Augustini doctrina perspicua certaque sint, nullo modo principiis ejus consentaneum est ut Christus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro justorum non perseverantium salute mortuus esse, sanguinem fudisse, semetipsum Redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiatur . . . . . ex quo factum est ut juxtà Sanctissimum Doctorem; non magis Patrem pro æterna liberatione ipsorum, quàm pro Diaboli deprecatus sit.* Quibus verbis rotundè negat Jansenius Christum mortuum esse pro impiis, & infidelibus, eisque morte sua contulisse, aut saltem obtulisse, seu præparasse auxilia sufficientia quæ ad æternam eorum salutem ordinentur. Verùm hanc virulentam doctrinam, quæ à communi pietatis sensu abhorret, omnes ad unum detestantur Catholici, qui disertis Scripturæ Sacræ testimoniis, conciliorum definitionibus, & Sanctorum Patrum authoritatibus sole clariùs demonstrant Christum pro omnibus, & singulis hominibus mortuum esse. Hinc optimo jure proscripta est hæc Jansenii propositio, quæ ordine quinta est inter eas quæ damnatæ sunt Innocentii X. Constitutione data Romæ anno æræ vulgaris 1653. pridie kal. Junii: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum fuisse, aut sanguinem fudisse.* Quæ propositio, ut ait idem Summus Pontifex, intellecta eo sensu, *ut Christus pro salute dumtaxàt prædestinatorum mortuus sit*, est impia, blasphema, contumeliosa, divinæ pietati derogans, & hæretica. Huic autem Pontificiæ Constitutioni ab Alexandro deindè septimo confirmatæ omnes Orbis Ecclesiæ Catholicæ subscripserunt.

Observandum tertiò: duplicem esse gratiæ *sufficientis* notionem. Primò, Molinistæ sufficientem gratiam interpretantur eam quæ complectitur omnia quæ ad actu agendum sunt necessaria, idest, præter quàm ad prorumpendum in actum nihil aliud necessarium est, & quæ sine ullo alio auxilio suum aliquando sortitur effectum, sive, ut Clariùs dicam, Molinistæ, gratiæ sufficientis nomine, eam intelligunt, quæ sufficit, quæque id habet omne, quod ad effectum suum edendum necesse est, hoc est, ad actum bonum exerendum, ad quem hominem movet, tametsi eum reipsa non eliciat. Secundò, Thomistæ nomine gratiæ *sufficientis* eam intelligunt gratiam, non

quæ nihil aliud ad actu agendum requirat, non quæ in actum prodeat sola, sed quæ in voluntate imperfectos actus excitet, eam constituat proximè potentem, & expeditam ad prosiliendum in actum, alliciatque ad bonum, nec tamen flectat, nisi præstò sit gratia seipsa efficax. Sive Thomistæ,nomine gratiæ sufficientis,intelligunt gratiam possibilitatis, non actionis, quæ intellectum illustrat, & voluntatem excitat, quæ dat homini posse bonum operari, quæ suadet pietatis opus, non persuadet, invitat voluntatem humanam, non trahit, inspirat velle, sed non impartitur. Hæc est gratiæ sufficientis genuina notio quæ toti probatur scholæ Thomisticæ. Non me latet Ludovicum Montaltium in epistola 2. ad amicum provincialem, ita ad vivum vocabula resecare, ut hanc gratiæ sufficientis notionem, quam usurpat schola Thomistica, tanquàm peregrinam, & insolentem exsufflari, sibiloque explodi debere affirmet, maximè quia, ut dictitat, omnis populus, vocum & nominum arbiter, id sufficiens vulgò appellitat, in quo omnia insunt necessaria ad agendum. Verùm, ut ingenuè fatear, hæc mera nominis quæstio est,græculâ levitate, quàm Theologicâ gravitate dignior. Nec video quid novi in hac gratiæ sufficientis notione, quam Thomistæ usurpant, quidvè periculi sub ea latere possit. Primò enim nihil in ea gratiæ sufficientis notione esse quod novitatem sapiat, patet ex illa pervulgata apud Theologos Ecclesiæ Catholicæ Doctrina, qua post *S. Thomam* 3. part. quæst. 61. art. 1. profitentur passionem Christi esse causam sufficientem, quæ in actu primo, & vi sua humanam salutem possit operari, quamvis tamen ut re ipsa, &, ut ajunt, in actu secundo humanam salutem operetur, hominemque sanctificet & emundet, necessaria sit illius applicatio, quæ fit per Sacramenta, ut convenit inter omnes Theologos. Quid ni igitur à pari poterunt Thomistæ eam gratiam appellare *sufficientem*, quæ verè in ordine suo, hoc est in actu primo sufficit ut voluntatem in ratione potentiæ proximæ, & expeditæ compleat, ac perficiat, quamvis ut actum reapsè efficiat, necessarium sit ut gratia se ipsa efficaci applicetur? Secundò, sub hac gratiæ sufficientis notione, qua utuntur Thomistæ, nihil omnino periculi impræsentiarum subesse potest, tùm quia Thomistæ eam quà scriptis, quà disputationibus omni Molinistica significatione exuerunt; tùm quia etiam Thomistæ, ne illud gratiæ sufficientis nomen apud imperitam multitudinem promiscuè jactatum popularem errorem foveat, vel ad sensum Molinisticum præposterè detorqueatur, semper cum maxima cautione dicere solent: dari gratiam sufficientem *in sensu Thomistico intellectam*, qua, instar antidoti, adhibita restrictione, excluditur omnis sensus Molinisticus, qui Auditoribus alienum sensum affricare posset. Quapropter singularitatis alicujus vitio, ne quid graviùs dicam, ca-

rere non videntur moderni quidam Theologi, qui terminos in scholis consecratos, & quibus alii Theologi citrà ullum erroris periculum utuntur, usurpare detrectant.

Observandum denique, omnes Thomistas, unà cum *S. Thoma*, constanter docere, Christum mortuum esse efficienter, seu voluntate consequente pro solis electis, & prædestinatis, quatenus videlicet Christus voluit ipsis electis, & prædestinatis conferre auxilia ab intrinseco efficacia ad salutem æternam consequendam necessaria, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur; pro reprobis verò mortuum esse voluntate antecedenti, seu, ut ajunt, *sufficienter*, quia reprobis voluit solùm conferre, aut saltem offerre, seu præparare gratias sufficientes ad salutem æternam assequendam; præter quas tamen gratias sufficientes, cùm aliæ ex parte Dei gratiæ, quæ sint suaptè natura efficaces ad salutem æternam comparandam requirantur; sequitur reprobos, quibus Deus justo suo judicio gratias illas ab intrinseco efficaces denegat, salutē æternam nunquam consecuturos, quamvis ex Passione Christi Domini percipiant illas gratias sufficientes in sensu Thomistico intellectas, quæ dant quidem *posse*, vel, ut loquitur *S. Augustinus*, bonam, sed parvam, & invalidam voluntatem, nunquam tamen conferunt actum perfectum, seu velle & perficere, nisi auxiliis ab intrinseco efficacibus applicentur. Hujus gratiæ se ipsa efficacis, præter auxilium sufficiens, necessitatem ad omnes, & singulos pietatis actus invictè ex Conc. Trident. probat eruditissimus noster *Antonius Reginaldus* in præclarissimo suo opere nuper edito *de mente Conc. Trident. circa gratiam seipsa efficacem*. Hic est Thomistarum explicandi modus, qui Script. sacræ, perpetuæ SS. PP. traditioni consentaneus est, ac longè latèque discrepat ab eo, quem excogitavit *Ludovicus Molina* Soc. Jesu; Nam primò *Molina* docet voluntatem antecedentem, qua Deus vult omnes salvos fieri, dici conditionatam eo quod pendeat à consensu liberi arbitrii, tanquam à conditione quam expectat, & ex cujus defectu redditur inefficax, suoque frustratur effectu. Id autem è regione opponitur doctrinæ Thomistarum, qui post Sanctos Patres, potissimum *Augustinum*, & *Thomam*, docent voluntatem Dei nullo pacto pendere ex consensu, & determinatione liberi arbitrii, quamvis non negent voluntatem Dei antecedentem eo in sensu conditionatam dici posse, quod Deus omnes homines vult salvos fieri, si salus omnium hominum non officiat ordini divinæ illius providentiæ, vel si per illam non impediatur tam bonum universale ipsius Justitiæ, quàm manifestatio ejus attributorum. Secundò, *Molina* asserit Christum mortuum esse sufficienter pro reprobis, quia per mortem suam suppeditavit illis auxilia sufficientia ad salutem adipiscendam necessaria, præter quæ, nulla alia ex parte Dei auxilia ad salutem

lutem requiruntur, ita ut reprobi ideò damnentur, quia illis auxiliis sufficientibus, quæ Christus per mortem suam eis promeritus est, non bene utuntur, eaque proprio vitio vacua & inutilia reddunt; quibus è contra electi, ac prædestinati ad electionem, & perseverantiam bene utuntur, atque salutem æternam consequuntur. Ast Thomistæ, gratuitæ prædestinationis, ac gratiæ ab intrinseco efficacis, & ad omnia pietatis opera, juxtà avitam Sanctorum Patrum doctrinam, prorsus necessariæ acerrimi defensores, constanter quidem docent omnibus hominibus merito mortis Christi gratiam sufficientem esse præparatam, nunquam tamen dicunt gratiam sufficientem talem esse, quæ voluntati humanæ fasces submittat, seu cujus efficacia libero hominis sit permissa arbitrio,& præter quam alia gratia se ipsâ efficax non requiratur, ut homo gratiæ sufficienti cooperetur, eique obicem non ponat. Sed potius concors est omnium Thomistarum sententia reprobos ob sua demerita æternam incurrere damnationem; Electos verò, & prædestinatos gratiis ab intrinseco efficacibus, quas Christus morte suâ absolutè, & efficaciter ipsis promereri voluit, liberè assentientes, & magno præsertim perseverantiæ dono adjutos æternâ beatitudine donari; quos sibi a Patre datos, & de manu suâ à nemine raptum iri conceptis verbis in Euangelio dicit. Hac germanâ doctrinæ Thomisticæ expositione invictè stabilitur inconcussum Ecclesiæ Catholicæ dogma de morte Christi pro omnibus omninò hominibus, & ea tantum Christi mortis omnibus impensæ generalitas excluditur, quâ indiscriminatim collatæ omnibus hominibus asseruntur gratiæ ita sufficientes, ut gratiam se ipsâ efficacem ad volendum, & operandum non requirant. Huic igitur doctrinæ Thomisticæ expositioni, hac in dissertatione mordicùs adhærebo, sicque benè fortunante Deo, regiâ viâ incedam, ut, impugnando errorem Jansenii asserentis gratias sufficientes omnibus hominibus per mortem Christi non fuisse præparatas, me tamen omninò alienum profitear à sententia illorum Theologorum, qui eo in sensu Christum pro omnibus hominibus sufficienter mortuum esse contendunt, quod Christus mortis suæ beneficio omnibus promiscuè hominibus conferat gratias sufficientes versatiles, & libero subditas arbitrio, præter quas ad salutem æternam consequendam nulla alia ex parte Dei requiratur gratia, quæ sit suaptè naturâ efficax. Cæterùm quamvis ab hac Theologorum sententiâ, utpotè principiis doctrinæ Thomisticæ è diametro oppositâ, quàm longissimè discedam, eò tamen collimat votorum meorum summa, ut Sanctorum Patrum, præsertim *Augustini*, & *Thomæ* vestigiis insistentes: *Idipsum*, juxtà monitum Apostoli Pauli ad Rom. cap. 15. ad Ephes. cap. 4. ad Philipp. cap. 1., *dicamus omnes & simus perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia*; *cum omni humili-*

tate, & mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in charitate, sollicitè servare unitatem spiritus in vinculo pacis, & unanimes in uno spiritu collaborantes Fidei Euangelii.

Dico: *Dogma fidei esse Christum pro omnibus & singulis hominibus mortuum esse, ac sanguinem suum fudisse.*

Probatur hæc assertio: Illud est fidei dogma, quod apertè ex Scriptura sacra, ex definitionibus Conciliorum, ac Summorum Pontificum, & ex testimoniis SS.Patrum, præsertim *Augustini*, & *Thomæ* colligitur, atqui Christum mortuum esse pro omnibus & singulis hominibus apertè colligitur ex Scriptura sacra, ex definitionibus Conciliorum, ex decretis Summorum Pontificum, & denique ex testimoniis SS.Patrum, præcipuè *Augustini & Thomæ*, ergo fidei dogma est Christum mortuum esse pro omnibus omninò hominibus. Prob.min.quantùm ad singula capita, & primò, ex locupletissimis Scripturæ testimoniis, quorum primum petitur ex cap.53. Isaiæ: *Vulneratus est*, inquit Propheta loquendo de Christo, *propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, disciplina pacis super eum, & livore ejus sanati sumus, omnes nos quasi oves erravimus, & posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum*. Alterum testimonium desumitur ex cap.1. Euangelii *Joannis*, ubi de Christo hæc verba leguntur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*. Non dicit Euangelista: Qui tollit peccata aliquorum de mundo, sed *mundi peccatum* indefinitè. Tertium testimonium suppeditat Apostolus 2.ad Cor.cap.5. sic loquens: *Charitas enim Christi urget nos: æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*. Quibus verbis palàm innuit Apostolus, Christum mortuum esse pro his, qui in Adamo mortui sunt, atqui Fides Catholica docet omnes & singulos homines mortuos esse in Adamo, idest peccatum originale ad omnes omninò Adami posteros esse propagatum, vult igitur Apostolus Christum pro omnibus omninò hominibus, nemine excepto, mortuum esse, suumque pro eorum salute sanguinem fudisse. Id confirmat Apostolus cap.2. epist.1.ad Timoth. ubi postquam præmisit orationes pro omnibus esse faciendas, quia bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui vult omnes salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, confestim subdit: *Unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus; qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, &c.* quo ex loco sic elicio argumentum. Eodem modo Christus dedit semetipsum redemptionē pro omnibus, quo modo orare debemus pro omnibus, atqui non tantum pro generibus singulorum, sed etiam pro singulis generum, hoc est pro omnibus omninò hominibus orare debemus; ergo Christus pro singulis generum, idest pro universis in individuo hominibus mortuus est. Hanc doctrinam idem Apostolus cap.4. ejusd. epistolæ

vult

vult ut Timotheus suus discipulus præcipiat & doceat: *In hoc enim*, inquit, *laboramus*, *& maledicimur*, *quia speramus in Deum vivum*, *qui est Salvator omnium, maximè fidelium*. *Præcipe hæc, & doce*. Et ad Hebræos cap.2. ait: *Videmus Jesum per passionem mortis*, *gloria & honore coronatum*: *ut gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem*. Denique,ut sexcenta hujusmodi, quæ passim in Scriptura sacra tam veteris, quàm novi Testamenti occurrunt, missa faciam testimonia, hoc unum addam depromptum ex cap.2. epist.1. Joannis: *Filioli mei hæc scribo vobis, ut non peccetis*, *sed & si quis peccaverit*, *advocatum habemus apud Patrem,Jesum Christum justum*: *& ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi*.

In hac retinenda, ac sartâ tectâque contra hæreticos conservandâ Scripturæ sacræ doctrina omnem operam adhibuerunt Concilia,& Summi Pontifices. Concilium Nicœnum in fidei symbolo, quod condidit,Christum propter hominum salutem è cœlo in terram delapsum esse declarat his verbis: *Qui propter nos homines*, *& propter nostram salutem descendit de Cœlis.* Non dicit Concilium: Propter nos fideles, vel propter nos electos; sed propter nos homines: ut significet Christum ad singulos homines redimendos venisse,& pro eorum salute mortem subiisse. Idem sanxit Synodus Trident. sess.6.cap.2.& 3.ubi de Christi morte loquens, ita statuit: *Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris*, *non solùm autem pro peccatis nostris, sed etiam pro totius mundi*. *Verùm etsi ille pro omnibus mortuus est*, *non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii dumtaxat,quibus meritum passionis ejus communicatur*. Hoc autem Synodi Trident. decretum eludi non potest, dicendo prædictam Synodum non hîc agere de voluntate Christi salvandi omnes, & singulos homines, sed dumtaxat de sufficientia pretii Sanguinis Christi. Non, inquam, hac responsione eludi potest hæc Concilii Trident.sanctio,quia si Concilium eò loci ageret tantummodò de sufficientia pretii Sanguinis Christi, non verò de sincera illius voluntate salvandi omnes,& singulos homines,bruto fulmine Calvinum, cæterosque heterodoxos perculisset, contra quos hocce decretum edidit, certum quippè est Calvinum, aliosque hujus furfuris hæreticos, sufficientiam Sanguinis Christi, utpotè infiniti, ad singulorum hominum salutem nunquam inficiatos fuisse. Nec etiam dici potest Concilium Trident. eò loci definire tantùm voluisse Christum mortuum esse pro omnibus, idest, pro generibus singulorum, sed non pro singulis generum, seù pro omnibus omninò hominibus. Non illud, inquam, dici potest, nam, hac semel factâ hypothesi,Concilii Tridentini definitio ne leviter quidem feriret Calvinistas, quorum nullus est,qui neget, aut in dubium revocet Christum pro generibus singulorum sanguinem suum fudisse. Præter quam quod etiam

sacrâ

sacra Synodus conceptis verbis ibidem asserit Christum Dominum pro his sanguinem fudisse, qui mortis ejus beneficium non recipiunt; igitur ex mente Concilii Tridentini Christus non pro solis fidelibus, electis, & prædestinatis mortuus est, sed etiam pro his, qui illius passionis beneficium non percipiunt, sanguinem fudit. His Conciliorum definitionibus addi meritò debent publicæ orationes Ecclesiæ, in quibus Christum Dominum omnium,& singulorum hominum Salvatorem, & Redemptorem esse agnoscit, ac profitetur Ecclesia Catholica. Addi itidem debent decreta, & constitutiones Summorum Pontificum Innocentii X. Alexandri VII. Innocentii XII. & Clementis XI. qui hanc famosam propositionem: *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse*, tanquam hæreticam confixerunt, & ut talem ab omnibus Catholicis habendam esse pronunciarunt.

Hæc, quæ hactenus adduximus, momenta abundè sufficere possent ad stabiliendum inconcussum istud fidei Catholicæ dogma, quod perpetuâ, sibique semper constanti omnium Sanctorum Patrum, cùm Græcorum, tùm Latinorum traditione munitum omni ævo fuit in Ecclesia conservatum. Verùm quia hæretici patrocinio S. Augustini perperàm gloriantur, eumque, obtorto,ut ajunt, collo, in suum errorem pertrahere moliuntur,ideò necesse est ad retundendam hæreticorum audaciam, ut hîc breviter ostendam *S. Augustinum*, ejusque fidelissimum discipulum *S. Thomam Aquinatem* constanter docere Christum esse mortuum pro omnibus, & singulis hominibus. A duabus illis Ecclesiæ columnis *Augustino, & Thoma* avelli non possum, quod tenent teneo, quod docent doceo, quod prædicant prædico.

In primis *S. Augustinus* lib.6.contra Julianum cap.4.ex hoc Apostoli testimonio 2.ad Cor. cap.5. *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*, invictè contra Pelagianos probat parvulos omnes peccato originali obstrictos esse, quia nimirùm Christus pro ipsis singulis mortuus est: *Nega igitur*, inquit Aquilinus ille Doctor, *Christum pro parvulis mortuum esse, ut eximas eos de numero mortuorum, hoc est, de contagio peccatorum*. Idem argumentum S. Doctor in Pelagianos peccatum originale ab Adamo in omnes transfusum esse negantes intorquet lib.2.de nuptiis,& concupiscentia cap.3.lib.20. de Civit. Dei cap.6.& pluribus aliis in locis. Cùm igitur *S. Augustinus* adversus Pelagianos probet omnes omninò homines, etiam parvulos, peccato originali ideò obstrictos esse, quia Christus pro illis mortuus est, necesse est,ut Sanctus ille Doctor crediderit Christum esse mortuum pro omnibus, & singulis hominibus, alioquin non solùm frigida,sed prorsùs inepta esset ea, quâ utitur,ratiocinatio, si pro iis omnibus, & singulis, qui in Adamo mortui sunt, Christus mortuus haud fuisset.

Se-

Secundò, *Sanctus Augustinus* lib. 2. de Symbolo ad Cathecumenos sic loquitur de Christo Domino: *Inimicis suis vulnera demonstraturus est, propter quod dictum est per Prophetam, videbunt in quem pupugerunt, non ut eis dicat sicut Thomæ: Quia vidisti, credidisti; sed ut convincens eos veritas dicat: Ecce hominem, quem crucifixistis: ecce Deum, & hominem, in quem credere noluistis, videtis vulnera, quæ inflixistis: agnoscitis latus, quod pupugistis, quoniam & per vos, & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis.* Quibus verbis apertè significat Sanctus Doctor, Christi latus apertum, ejusque sanguinem effusum fuisse etiam pro salute eorum, qui illum crucifixerunt.

Tertiò, *Sanctus Augustinus* tractatu 8. in Joannem, hæc habet: *Populi spernentes, propter superbiam suam, humilitatem Dei; crucifixerunt Salvatorem suum, & fecerunt damnatorem suum.* Igitur ex *Sancto Augustino* Christus dicitur, & reverà est Salvator eorum, qui ipsum crucifixerunt.

Quartò, idem Sanctus Doctor tractatu 12. in Joannem, explicans illa verba Joannis cap. 3. *Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum*, ait: *Ergo quantùm est in Medico sanare venit ægrotum, ipse se interimit, qui præcepta Medici servare non vult, venit Salvator in mundum; quare Salvator dictus est mundi, nisi ut salvet mundum, non ut judicet mundum? Salvari non vis ab ipso? ex te judicaberis.* Idem docet Sanctus Doctor tractatu 36. in Joannem.

Quintò, in expositione Psalmi 104. mentem suam luculentèr aperit Sanctus Augustinus: *Attendamus*, inquit, *ad judicium dilectionis, & promissionis Dei, tales arrhas tenemus, mortem Christi tenemus, sanguinem Christi tenemus . . . . erigat ergo se humana fragilitas, non desperet, non se collidat, qui promisit Deus est, & venit ut promitteret, & apparuit hominibus, venit suscipere mortem nostram, promittere vitam suam . . . . Quid tibi promisit Deus, ò homo mortalis? quia victurus es in æternum. Non credis? crede; plus enim est quod fecit, mortuus est pro te. Quid promisit, ut vivas cum illo? Incredibilius est, quod mortuus est æternus, quàm ut in æternum vivat mortalis. Jam quod incredibilius est tenemus, si propter homines mortuus est Deus, non est victurus homo cum Deo? nunc est victurus mortalis in æternum, propter quem mortuus est, qui vivit in æternum.* Porrò si *Sanctus Augustinus* existimasset Christum non esse mortuum pro omnibus, & singulis hominibus, non potuisset ex morte, quam Christus pertulit, hominum animos erigere in spem æternæ, & immortalis vitæ consequendæ, quam ipsis promisit Christus.

Sextò, mens *Sancti Augustini* magis perspecta, ac explorata redditur ex his, quæ habet Sanctus Doctor in expositione Psalmi 95. ubi hæc verba Vatis Regii: *Judicabit orbem terræ*, sic interpretatur: *Non judi-*

judicabit partem, quia partem non emit, totum judicare debet, quia pro toto pretium dedit. Et paucis interjectis, explicat quid per orbem terræ intellexerit Propheta: *judicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua. Quæ est veritas, & æquitas? Congregabit secum electos ad judicandum, cæteros autem separabit ab invicem; positurus est enim alios ad dexteram, & alios ad sinistram*. Quibus verbis clarè innuit *Sanctus Augustinus*, Christum judicaturum electos, simul ac reprobos, quia pro ipsis pretium sui sanguinis in ara Crucis impendit.

Infinitus essem, si vellem sigillatim laudare, & expendere omnia *Sancti Augustini* testimonia, quibus hæreticorum configitur error. Consultiùs est, ut remittam Lectorem ad expositiones Sancti illius Doctoris in Psalmos 59. 68. & 102. ad Præfationem Sancti Prosperi ad objectiones Vincentianas, ubi doctissimus ille Sancti Augustini discipulus impias, profanas, & blasphemas opiniones, quas divinæ gratiæ hostes Sancto Augustino affingebant, recensens; istam profert: *Quod Dominus noster Jesus Christus non pro omnium salute, & redemptione sit passus*. Eandem calumniam à Sancto Augustino amolitur *Sanctus Prosper* in Præfatione ad Capitula Gallorum. Quapropter Clemens XI. qui universalis Ecclesiæ clavum nunc feliciter regit, ut avitam Sancti Augustini doctrinam ad nos usque inviolabili temporum serie propagatam prædecessorum suorum exemplo commendaret, optimo jure diris devovit, atque natalitiis tenebris damnavit malè natum, ac temerè in vulgus sparsum libellum, qui sub nomine *Joannis Lannoii* Doctoris Sorbonici circumferebatur, in quo Auctor eò vesaniæ prorupit, ut Semipelagianorum errorem tanto olim molimine ab Ecclesia damnatum acritèr defendat, asseratque *Sanctum Augustinum* docuisse, quod Christus pro solis electis mortem subierit, eumque in materia de gratia, & prædestinatione ignotos antiquis Ecclesiæ Patribus calles aperuisse, fidelium animos turbasse, motus totâ passim Africâ, Galliâ, Italiâ concivisse, *Vvicleffo, Zuinglio, Luthero, & Calvino*, virulentis dogmatibus prælusisse: *Prosperum, Hilarium, Fulgentium, Cæsarium, Prudentium, Remigium*, aliosque *Sancti Augustini* discipulos à vetusta Sanctorum Patrum traditione descivisse. His, & aliis id genus atrocibus calumniis *Sanctum Augustinum*, ejusque discipulos onerat malè feriatus ille Auctor, quem suo æquissimo decreto dato die 28. Januarii anni MDCCIV. obtrivit Summus Pontifex Clemens XI. quem Deus Ecclesiæ suæ diù sospitem, & incolumem servet. Hunc etiam malè consarcinatum libellum egregiè, ac eleganter confutavit noster doctissimus *Hyacinthus Serry* Doctor Sorbonicus, in libro, cui titulus est: *Augustinus vindicatus*.

Venio nunc ad *Sanctum Thomam*, qui *Sancti Augustini* doctrinam ex

ex assidua lectione in purum, putumque, quod dici solet, succum vertit, ac jure merito *Augustinus contractus* appellari potest. Ne autem varia *Sancti Thomæ* congerendo testimonia Lectori fastidium ingeram, illustriora seligam, quæ rem planè conficient.

Primum, illudque palmare Angelici Doctoris testimonium colligo ex 1.p. qu.19. art.6. ubi quærit: *Utrùm voluntas Dei semper impleatur?* Et postquàm sibi primo loco objecit: Deum velle omnes salvos fieri, nec tamen ita evenire; trifariàm respondet exponendo verbum illud Apostoli: *Deus vult omnes homines salvos fieri*. Primò, dicit illud dictum Apostoli intelligendum esse secundùm distributionem accommodam. Secundò, ait: idem Apostoli dictum accipiendum esse de generibus singulorum. Tertiò respondet secundùm *Sanctum Damascenum* lib.2. fidei orthodoxæ cap.29. Deum velle omnes, & singulos homines salvos fieri voluntate antecedenti, sed non voluntate consequente, quâ vult dumtaxàt electorum, ac prædestinatorum salutem. Docet ergo *Sanctus Thomas*: Deum voluntate antecedente velle omnium, & singulorum hominum salutem, ac subindè Christum ea voluntate antecedente pro singulis generum, idest, pro omnibus omninò hominibus sanguinem fudisse, quamvis secundùm efficacem, seù consequentem voluntatem pro electis tantùm, & prædestinatis mortem subjerit. Sic *Sanctum Damascenum* interpretatur *Divus Thomas*, cujus interpretatio procul omni dubio præferenda est interpretationi, quam adhibet *Jansenius* lib.3. de gratia Christi cap. 20. ubi totus est, ut probet voluntatem antecedentem, quâ Deus vult omnes homines salvos fieri, esse voluntatem Creatoris, ac propterea respicere hominem in statu naturæ innocentis constitutum; consequentem verò Dei voluntatem supponere peccatum originale, ac respicere hominem in statu naturæ lapsæ positum, in quo statu Deus non vult omnes, & singulos homines salvos fieri, sed tantùm electos, & prædestinatos. Quæ Jansenii interpretatio oppidò falsa est, & à genuino *Sancti Damasceni* sensu penitùs aliena. Enim verò *Sanctus Damascenus* eo loci appellat illam voluntatem antecedentem, quâ Deus vult salutem omnium hominum, de qua loquitur Apostolus 1. ad Timoth. cap. 2. atqui certò certiùs est Apostolum hîc agere non de voluntate Creatoris, sed de voluntate Salvatoris, ait enim: *Hoc bonum est, & acceptum coram Deo Salvatore nostro, qui omnes homines vult salvos fieri*. Voluntas igitur antecedens, quâ Deus vult omnes homines salvos fieri, non est voluntas Creatoris respiciens hominem in statu innocentiæ constitutum, sed est voluntas Salvatoris respiciens hominem in statu naturæ lapsæ positum. Prætereà, Apostolus ibidem fideles adhortatur, ut orent pro omnibus, idque ideò bonum, & acceptum esse coram Deo probat, quia nimirùm *vult Deus omnes homines salvos fieri*,

Tt at per-

at perabsurda esset ratio hæc, si putasset Apostolus voluntatem Dei de salute omnium non respicere homines in statu naturæ lapsæ constitutos, hortabatur quippè fideles, ut orarent pro singulis præsentis status naturæ lapsæ hominibus. Repudiatâ itaque tanquam omninò falsâ Jansenii interpretatione, dicendum est cum *Sancto Damasceno*, iuxtà germanam *Sancti Thomæ* interpretationem, Deum etiam in statu naturæ lapsæ velle voluntate antecedente salutem omnium, & singulorum hominum. Quod tamen, ut supra observavimus, eo in sensu intelligi non debet, ut voluntas, quam Deus habet, etiam in statu naturæ lapsæ, de salute omnium hominum, pendeat ab hac conditione, *si ipsi velint*, ut falsò olim contendebant Pelagiani, & Semipelagiani, nam quamvis voluntas Dei antecedens salutis omnium hominum sit conditionata in doctrina *Sancti Thomæ*, tamen conditionem illam, *si ipsi velint*, non involuit, sed aliam importat conditionem, videlicèt, quod Deus voluntate antecedenti vult omnes salvos fieri, si major non exoriatur pulchritudo, & manifestatio ipsius justitiæ aliquos reprobantis, quàm ex sola manifestatione misericordiæ singulos homines ad gloriam eligentis. Hæc est vera doctrina *Sancti Thomæ*, qui etsi interdum asserat Deum velle omnes homines salvos fieri, *si obicem non ponant*, aut, *si ipsi velint*, non tamen hæreticorum interpretationi favet, quia iisdem in locis è vestigio subjungit, ex gratia Dei esse, quod aliquis non ponat obicem gratiæ, & ex Dei adjutorio ab intrinseco efficaci pendêre, quod gratiæ, & divinæ voluntati consensum præbeat. Pelagiani autem volebant eam conditionem ex libero arbitrio dumtaxàt pendêre. Hinc *S. Augustinus* lib. 1. retract. cap. 10. ipsorum sensum sic castigat: *Verum est omninò omnes homines hoc posse, si velint, sed præparatur voluntas à Domino, & tantùm augetur munere charitatis, ut possint.*

Alterum *S. Thomæ* testimonium habetur in 3. part. quęst. 49. art. 3. ad 2. ubi S. Pręceptor sic loquitur: *Dicendum, quod Deus permittit Diabolo posse decipere homines in certis personis, temporibus, & locis, secundùm occultam rationem judiciorum suorum. Semper tamen per passionem Christi, est paratum hominibus remedium se tuendi contra nequitias Dæmonum, etiam tempore Antichristi: sed si aliqui hoc remedio uti negligant, nihil deperit efficaciæ Passionis Christi.* Supponit igitur *S. Thomas* hominibus per passionem Christi semper paratum esse remedium quo se se tueantur contra nequitias dęmonum, quod tamen falsum esset, si Christus pro omnibus omninò hominibus non fuisset mortuus.

Tertium *S. Thomæ* testimonium legitur in art. 3. ejusdem quæstionis mox citatæ, ubi *S. Doctor* quærit *Utrum per Passionem Christi homines sint liberati à pœna peccati?* & respondet dicendo: *Quod per Pas-*

Passionem Christi liberati sumus à reatu pœnæ dupliciter: uno modo directè, in quantùm scilicet Passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccatis totius humani generis; habita autem satisfactione sufficienti tollitur reatus pœnæ: alio modo indirectè, inquantùm scilicet Passio Christi est causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ. Vult igitur *S. Thomas* Passionem Christi esse sufficientem, & superabundantem satisfactionem pro peccatis totius generis humani, ac proindè Christum mortuum esse pro omnibus, & singulis hominibus.

Prętèr ista hactenùs adducta *S. Thomæ* testimonia, si quis alia longè plura scire desideret, legat hujus Doctoris Angelici commentarios in epistolas Pauli ad omnia ejusdem Apostoli loca quæ inter probandam assertionem supra laudavimus. Legat etiam articulum tertium quæst. 8. tertiæ partis, ubi *S. Thomas* docet Christum esse caput omnium hominum secundùm diversos gradus; Primò, & principalitèr caput esse eorum qui ipsi actu uniuntur in gloria. Secundò, eorum qui actu ipsi uniuntur per charitatem. Tertiò, eorum qui actu ei uniuntur per fidem. Quartò, eorum qui ei uniuntur in potentia necdùm reducta in actum, reducenda tamen secundum divinam prædestinationem. Quintò, eorum qui in potentia sunt ei uniti nunquam reducenda ad actum. Ex qua *S. Thomæ* doctrina palàm sequitur Christum caput esse etiam eorum qui ei uniti sunt in potentia nunquàm licèt reducenda ad actum, ac proindè illum pro eis mortuum fuisse, qui nunquam hanc felicitatem obtinebunt, ut sint actu membra ipsius. Hæc est *S. Thomæ*, & totius scholæ Thomisticæ de morte Christi pro omnibus omninò hominibus constans, & perpetua doctrina, quam qui carpere, aut ei consensionem errorum Jansenii impingere audent, hi sanè faciliùs poterunt soli caliginem, mari siccitatem, liliis nigredinem, & balsamo fætorem exprobrare. Adire potest Lector, si discrimina Thomisticam doctrinam inter & Jansenianam scire aveat, Auctores tàm domesticos, quàm extraneos, qui, editis quà apologiis, quà invictis adductis momentis, Thomistarum doctrinam à Jansenismi labe vindicarunt. Inter domesticos Consuli possunt Patres *Joannes Nicolai, Bernardus Guiart, Gonetus, Contensonus, Piccinardi, Massoulie, & Serry*. Inter extraneos verò egregiè hac Provincia defuncti sunt Patres *Annatus, Deschamps, Martinonus, & Martinez de Ripalda* Societatis Jesu Scriptores. Quapropter ridendi sunt potiùs quàm refellendi illi, qui Thomistas tenaces antiquæ de gratia seipsa efficaci, & de prædestinatione gratuita doctrinæ, quam Scriptura, & Patres, omnesque antiquiores tradunt Scholastici, famosis libellis apud imperitos Jansenismi insimulare præsumunt. Poterunt quidem nonnulli scholæ Thomisticæ infensi ignarę plebi fumos vendere, & ad populum Phaleras jactare atque ostentare, at, medius

fidius, viris doctis, & in traditione Ecclesiæ exercitatis nemo unquàm persuadere poterit, Thomistarum de gratia se ipsa efficaci, & de prædestinatione gratuita doctrinam quidquam affinitatis habere cum erroribus hæreticorum, à quibus certè multis Parasangis distat.

Diluuntur objectiones.

Arguitur primò: Christus in Scriptura Sacra mortis suæ beneficium restringit ad solos electos & prędestinatos, ergo non est mortuus pro omnium in individuo hominum salute. Prob. ant. *Joannis* cap. 10. sic loquitur Christus *animam meam pono pro ovibus meis*, nomine autem ovium intelliguntur electi & prędestinati, ut liquet ex his quæ eodem in capite subnectit Christus: *oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me; & ego vitam æternam do eis*. Prætereà, *Matth.* cap. 26. Christus dixit discipulis suis: *Hic est sanguis meus qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum &c.* ergo Christus non est mortuus pro omnibus, & singulis hominibus, sed solùm pro multis, ideft, prędestinatis & electis.

Respondeo: hæc duo Scripturæ Sacræ testimonia in objectione adducta, ne tantillùm quidem adversari fidei dogmati de morte Christi pro omnium hominum salute. Ad primum siquidem dico: Christum pro solis ovibus suis, ideft, pro electis & prędestinatis mortuum esse voluntate absolutâ & consequente, quatenùs confert illis beneficio mortis suæ auxilia ab intrinseco efficacia ad salutem, & pręcipuè *magnum*, ut loquitur Synodus Tridentina, *perseverantiæ donum*, usque in finem. Verùm etsi Christus pro solis electis & prædestinatis mortuus sit voluntate efficaci & consequente, hoc tamen non impedit quominùs voluntate antecedenti sanguinem suum fuderit pro reprobis qui salutem æternam nunquam consequentur. Id patet primò, quia multi reprobi ex morte Christi aliquem fructum percipiunt, ii nimirùm qui in baptismo, aut in pænitentiæ Sacramento justificationem consequuntur, quamvis in ea ad finem usque non perseverent. Secundò, Christus omnibus reprobis etiam infidelibus quandòque confert, & semper offert auxilia sufficientia ad salutem, in sensu tamen Thomistico intellecta, quibus nullus, nisi suâ culpâ, privatur. Denique, voluit Christus voluntate antecedente quidquid, in se spectatum, bonum est; objectum autem divinæ voluntatis antecedentis, ut, post *Sanctum Thomam*, uno ore docent omnes Thomistæ, est salus omnium hominum in se præcisè considerata, & abstracta à circumstantiis particularibus, sicut salus hominum spectata cum circumstantiis quæ illam comitantur, est obje-

objectum voluntatis consequentis. Porrò salus omnium hominum præcisè in se considerata, & abstracta à particularibus circumstantiis, putà à splendore universi, ratione provisoris universalis, & manifestatione justitiæ divinæ, &c. est aliquod bonum, ergò Christus voluntate antecedenti reverà vult omnium hominum in individuo salutem, licèt voluntate consequente, attentis videlicet omnibus circumstantiis, velit quosdam damnari *secundùm exigentiam suæ justitiæ*, inquit *S. Thomas* 1. part. qu. 19. art. 6. ad 1.

Ad alterum Scripturæ Sacræ testimonium dico: ex eo potiùs colligi Christum etiam pro reprobis sanguinem fudisse. Christus enim corpus, & sanguinem suum etiam Judæ proditori tradidit in ultima cœna, sicut docent *S. Augustinus* in psalm. 10. & *Sanctus Leo* serm. 3. de *Passione Domini*, aliique Patres; Judæ verò non secùs ac aliis Apostolis porrigendo sanguinem suum dixit: *Hic est sanguis meus qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Igitur pro Juda reproborum omnium nequissimo sanguis Christi fuit effusus. Dum ergo dixit Christus: *Hic est sanguis qui pro multis effundetur*, multorum nomine *omnes* intelligit, perindè ac dum *Lucæ* cap. 7. dicitur: *remittuntur ei peccata multa*, idest, *omnia*, & ad Rom. cap. 5. *per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi*, hoc est, *omnes*. Hinc *S. Chrysostomus* explicans hunc locum *S. Matth.* in objectione laudatum, ait sanguinem Christi fuisse effusum in remissionem totius Orbis peccatorum. Addo etiam, quod si Christus suum dumtaxàt sanguinem effudisset pro electis & prædestinatis, non debuisset in ultima cœna dicere: *Hic est sanguis qui pro multis effundetur*, sed potiùs, *hic est sanguis qui pro paucis effundetur*, cùm certum sit prędestinatos cum reprobis comparatos paucos admodùm esse, juxtà illud *Matth. c. 20. Multi sunt vocati, pauci verò electi.*

ARGUITUR SECUNDÒ: si ex aliquo Scripturæ Sacræ loco evinci posset Christum mortuum esse pro omnibus omninò hominibus, maximè ex illo Apostoli: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, atqui ille locus non intelligitur de omnibus hominibus, sed de Solis electis & prędestinatis, ergò Christus non est mortuus pro omnibus omninò hominibus. Prob. min. ex *S. Augustino* qui pluribus in locis tres in illum Apostoli locum affert expositiones, quæ singulæ probant Christum dumtaxàt mortuum esse pro electis & prędestinatis. Prima *S. Augustini* expositio extat in Enchirid. cap. 103. ubi ait: *Ita intelligere debemus quod scriptum est: qui vult omnes homines salvos fieri, tanquam diceretur, nullum hominem fieri salvum nisi quem salvum fieri voluerit ipsemet, non quod nullus sit hominum, nisi quem salvum fieri velit, sed quod nullus fiat salvus nisi velit Deus*. Eamdem expositionem tradit *S. Augustinus* libri de Præd. Sanctorum cap. 8. libri 4. contra

contra Julianum cap. 8. & epist. 217. aliàs 107. ad Vitalem. Altera *S. Augustini* expositio habetur loco laudato Enchiridii cap. 103. *aut certè*, inquit, *sic dictum est omnes homines vult salvos fieri, non quod nullus hominum esset quem salvum fieri nollet, sed ut per omnes, omne hominum genus intelligamus per quascumque differentias distributum, reges, privatos, ignobiles, doctos, indoctos*. Tertia denique expositio legitur in libro de Corrept. & Gratia cap. 15. ubi hęc habet *Sanctus Augustinus*: *Potest etiam sic intelligi, quod omnes homines Deus vult salvos fieri, quoniam nos facit velle, sicut misit Spiritum filii sui clamantem Abba Pater, idest, nos clamare facientem. De illo quippè Spiritu alio loco dicit, accepimus Spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus Abba Pater, nos igitur clamamus, sed ille clamare dictus est, qui efficit ut clamemus, si ergo clamantem spiritum rectè dicit Scriptura, rectè etiam Deum volentem dicit à quo efficitur ut velimus*. Hæ sunt tres *S. Augustini* in hunc Apostoli locum expositiones, quæ ad solos prędestinatos beneficium mortis Christi restringunt, ergo ex illo Apostolico testimonio probari haud potest Christum pro omnibus in individuo hominibus mortuum esse. Hoc est Achilleum Jansenii argumentum.

Respondeo: tres illas adductas *S. Augustini* expositiones spectare absolutam & consequentem Dei voluntatem, qua solos prędestinatos salvos fieri vult, ac propterea mirum non esse si *S. Augustinus* solos prędestinatos ex Apostoli sententia intelligendos esse significet. At nihil obest quominus pręter tres allatas *S. Augustini* expositiones, quæ pertinent ad voluntatem Dei consequentem, & quas non solùm *S. Thomas*, sed plures alii Sancti Patres, & Ecclesiæ Doctores laudant & approbant, alia hujus loci Apostolici dari possit interpretatio quæ sit menti *S. Augustini* consentanea, dicendo nimirùm Deum voluntate antecedenti velle salutem omnium hominum, quamvis voluntate consequenti velit tantummodò salutem prędestinatorum. Hanc, inquam, hujus loci Apostolici interpretationem implicitè saltem tanquam genuinam agnovit *S. Augustinus* iis in locis inter probationes citatis, in quibus mortem Christi, illiusque voluntatem de salute hominum, ad reprobos etiam & infideles extendit. Cur autem Aquilinus ille Doctor hunc celebrem Apostoli locum de voluntate potiùs consequente, quàm de voluntate antecedente exposuerit? Hæc ratio afferri potest. Propugnabant Semipelagiani, sicut in limine hujusce dissertationis observatum est, Deum velle omnium hominum salutem generali tantùm voluntate, ità ut salus prędestinatorum nullo modo in peculiarem Dei voluntatem, sed in naturæ humanæ initiales quosdam conatus esset refundenda, quam ob rem ut hanc machinam, qua eorum suffulciebatur error, funditùs everte-

rec

ret *S. Augustin.* noluit hoc Apostoli testimonium, quod Semipelagiani in sui erroris præsidium trahebant, & crambis instar recoctæ indesinentèr decantabant, explicare de voluntate Dei generali, seù antecedente, quæ salutem omnium hominum spectat, sed potiùs illud explicandum duxit de volunrate Dei consequente, seu de decreto absoluto, & ab intrinseco efficaci, quo Deus vult salutem prædestinatorum; hoc enim decretum absolutum, & ab intrinseco efficax cùm Semipelagiani pervicacitèr admittere detrectarent, totus erat *Augustinus*, ut illud adstrueret, non negando tamen generalem, seu antecedentem voluntatem, quam Deus habet salvandi etiam in statu naturæ lapsæ omnes omninò homines Catholico sensu, non Semipelagiano expositam. Totâ ergo viâ à doctrina *Sancti Augustini* aberrat Jansenius, qui lib. 3. de gratia Salvatoris cap. 20. contendit voluntatem Dei antecedentem de salute omnium hominum ad statum dumtaxat naturæ innocentis referendam esse, voluntatem verò consequentem, quæ tantùm spectat salutem prædestinatorum, ad statum naturæ lapsæ pertinere, itaut in hoc præsenti statu voluntas Dei antecedens de salute omnium hominum in sola præcisione mentis, seù in nuda, & sterili Dei velleitate nihil gratiæ causante posita sit; quâ voluntatis Divinæ factâ semel divisione, ita auxilia dividit Jansenius, ut ad naturam innocentem, cui voluntas Dei antecedens prospiciebat, sufficientia dumtaxat auxilia pertinerent; ad naturam verò lapsam, cui consulit voluntas Dei consequens, auxilia tantummodò efficacia pertineant. Hæc, inquam, Jansenii sententia toto cœlo distat à doctrina *S. Augustini*, qui non solùm agnoscit in statu naturæ lapsæ veram, & sinceram Dei voluntatem salvandi omnes homines, sed etiam disertè docet Deum per illam voluntatem sinceram, quam habet salvandi omnes homines, singulis offerre, seu præparare auxilia sufficientia, eaque nemini denegare, nisi homo ipse objecto obice aditum occludat. Ita expressè docet Sanctus ille Doctor tractatu 1. in Joannem ad ea Euangelistæ verba: *Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Ergo*, inquit Sanctus ille Doctor, *quomodo homo positus in Sole cæcus, præsens est illi Sol; sed ipse Soli absens est. Sic omnis stultus, omnis iniquus, sic omnis impius cæcus est in corde, præsens est illi sapientia, sed cum cæco præsens est, oculis ejus absens est.* Quibus verbis ostendit Sanctus Doctor, Deum instar Solis omnibus promiscuè divinæ gratiæ suæ radios affundere, sed eâ privari homines, qui vel saucios, vel impeditos cordis oculos habent. His gemina habet *Sanctus Augustinus* tractatu 2. in Joannem in hæc verba: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Opus est*, inquit, *ut tu non recedas, & non desereris. Noli cadere, & non tibi occidet. Si tu feceris casum, ille tibi faciet occasum; si tu autem stas, præsens est tibi .... si malo non consentires, stares,*

stares, illuminatus maneres. Denique, *Sanctus Augustinus* cap.64.lib.de natura, & gratia ait: *Rectè fortasse quererentur (peccatores) si erroris, & libidinis nullus hominum victor existeret; cùm verò ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem; non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, neque illud, quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis*. Ex quibus *Sancti Augustini* testimoniis constat primò erraste Jansenium in hoc, quod voluntatem antecedentem, quâ Deus vult salutem omnium hominum, ad statum dumtaxat naturæ innocentis pertinere velit. Secundò, erraste itidem Jansenium in hoc, quod à statu naturæ lapsæ auxilia sufficientia penitùs ableget, & sola efficacia admittat, quæ duo rectâ fronte cum doctrina *Sancti Augustini* pugnant.

Radix illorum errorum, in quos impegit Jansenius, nulla, meâ quidem sententiâ afferri potest, nisi prava, & sinistra interpretatio discriminis gratiæ utriusque status hominis sani, & lapsi, à *S. Augustino* à cap.10.usque ad 13.lib.de corrept. & gratia adducti. Nam cùm *Sanctus Augustinus* ibidem asserat, datum fuisse Adamo in statu innocentiæ *adjutorium sine quo*, seù auxilium sufficiens ad perseverandum, homini verò lapso dari *adjutorium quo*, seu auxilium efficax ad perseverandum, ex hoc famoso utriusque status discrimine gratiæ à *S. Augustino* stabilito sibi perperàm persuasit Jansenius *Sanctum Augustinum* in statu naturæ integræ, seù innocentis, gratias dumtaxat sufficientes admisisse, nullas verò efficaces,& versâ vice Sanctum illum Doctorem in statu naturæ lapsæ gratias tantummodò efficaces agnovisse, gratias autem sufficientes ab eo statu procul eliminasse. Ex quo, ut sibi constaret Jansenius, coactus est asserere voluntatem Dei antecedentem salvandi omnes homines pertinuisse tantùm ad statum naturæ innocentis, voluntatem verò Dei consequentem salvandi solùm electos, & prædestinatos spectare ad statum naturæ lapsæ. In qua hallucinatione, quam tamen, si Superis placet, clavem regiam, filum Ariadneum, basim, ac fundamentum *Augustini* doctrinæ appellitat, totum suum systema procudit Jansenius. Verùm hanc peregrinam, & sinistram Jansenii interpretationem omnes aversantur veri *SS. Augustini*,& *Thomæ* discipuli, quippè qui docent totum discrimen gratiæ utriusque status hominis videlicet sani, & lapsi, à *Sancto Augustino* loco mox laudato stabilitum, in hoc dumtaxat situm esse, quod homo in statu naturæ innocentis, utpotè concupiscentiæ expers, perfectè sanus, & justitiâ originali donatus, non egeret ad perseverandum auxilio quo, seù auxilio efficaci medicinali Christi Salvatoris sanante infirmitatem, difficultatem emolliente, & cupiditatem refrænante, quamvis ad

ad perseverandum opus haberet homo innocens auxilio efficaci titulo subordinationis, & dependentiæ, quod nostrates Thomistæ prædeterminationem physicam meritò appellant. At verò homo in statu naturæ lapsæ peccato infirmatus, multis vulneribus sauciatus, & vi concupiscentiæ corruptæ illectus indiget, juxtà *Sanctum Augustinum*, ad perseverandum, & ad omnes singulos pietatis actus auxilio efficaci non solùm titulo subordinationis, & dependentiæ, sed etiam titulo infirmitatis, seu naturæ læsæ per peccatum originale; & quia *S. Augustinus* in hoc auxilio efficaci medicinali Christi Servatoris nostri, homini prorsus necessario in statu naturæ lapsæ adstruendo potissimùm incumbebat adversùs Pelagianos, qui asserentes peccatum originale ad omnes homines non fuisse transfusum, naturam humanam per illud fuisse infirmatam pernegabant, adeòque gratiam medicinalem necessariam esse inficiabantur; ideò Sanctus Doctor in lib. de corrept. & gratia, ut hunc Pelagianorum errorem convellat, docet homini in statu naturæ lapsæ dari gratiam efficacem medicinalem, seù *adjutorium quo* ratione infirmitatis; Adamo verò innocenti ejusmodi auxilium datum non fuisse. Ne autem *Sanctus Augustinus* disputando contra Pelagianos à scopo suo deflecteret, vel frustrà geminaret difficultates, nullam in lib. de corrept. & gratia consultò mentionem fecit de *adjutorio quo*, seu de auxilio efficaci, quo Adamus in statu innocentiæ ratione subordinationis, & dependentiæ opus habebat; illud siquidem auxilium efficax Adamo innocenti necessarium jam satis superque in aliis suis operibus stabilierat *Sanctus Augustinus*, ut ex illius Sancti Doctoris multis, ac locupletissimis testimoniis evincunt nostri Thomistæ, quæ hîc adducere supervacaneum esset. Hoc pacto omnes ad unum Thomistæ post *Sanctum Thomam* 1.2. qu. 109. art. 9. interpretantur discrimen gratiæ utriusque status à *Sancto Augustino* in lib. de corrept. & gratia adductum, eorumque interpretatio apprimè consona est menti Aquilini illius Doctoris, qui cap. 11. mox citati libri hæc habet: *Ille*, scilicet Adamus, *non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti*, idest homines in statu naturæ lapsæ, *cùm dicunt: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem: atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes, dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt. Ille verò nulla tali reipsa à se ipso adversus se ipsum tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Proindè etsi non interim lætiore nunc, verumtamen potentiore gratia indigent isti.* Quæ *Sancti Augustini* verba, si quis nullo partium studio occupatus

 tan-

tantisper expendere non gravetur, confestim intelliget Sanctum illum Doctorem utriusque status gratiæ discrimen in hoc dumtaxat posuisse, quod homo in statu innocentiæ constitutus, non opus haberet adjutorio quo, seu auxilio efficaci medicinali, quo nunc indiget homo lapsus, ac subindè toto ostio à doctrina *Sancti Augustini* aberrasse Jansenium, dum eâ gratiæ utriusque status differentiâ ab *Augustino* stabilitâ plus æquò delectatus, illam contra mentem Sancti Doctoris intellexit, statuitque, quod sicut in statu naturæ integræ nulla, juxtà *S. Augustinum* à se malè intellectum, dabatur gratia se ipsâ efficax, ita in statu naturæ lapsæ, juxtà ejusdem *S. Augustini* à se itidem falsò intellecti principia, nulla esset admittenda sufficiens veri nominis gratia.

Vano itaque labore se se torquet Jansenius, dum ut probet Christum non esse mortuum pro omnibus omninò hominibus, benè multa congerit loca, in quibus *Sanctus Augustinus* asserit, *quod Christus rogavit pro solis prædestinatis*, quod Pater tradidit filium suum pro nobis omnibus *præscitis, prædestinatis, justificatis, glorificatis*. Tractatu 45: in Joannem, quod *non perit unus ex illis, pro quibus mortuus est Christus*. Epist. 169. aliàs 102. quod *omnis, qui Christi sanguine redemptus est, homo est; non tamen omnis, qui homo est, sanguine Christi redemptus est*, lib. 2. de adulterinis conjugiis cap. 13. quod denique *Deus eos, quos sanguine mediationis redemit, facit deinceps ex malis in æternum bonos*. Hæc, inquam, & alia hujus generis *Sancti Augustini* testimonia frustrà congerit, & obtrudit Jansenius, quia nihil aliud ex his evincitur, quàm Christum rogasse, & mortuum esse pro solis prædestinatis voluntate absoluta, & consequente, seu decreto efficaci, in quo stabiliendo, ut mox diximus, potissimùm incumbebat *Augustinus*; de illo quippè decreto Dei absoluto, & efficaci de salute prædestinatorum litem præcipuè movebant Semipelagiani. Cæterùm quamvis Sanctus ille Doctor ad Semipelagianorum errorem efficaciùs oppugnandum frequentissimè inculcet, Christum mortuum esse voluntate consequente, seu decreto absoluto, & efficaci pro solis electis, & prædestinatis, nunquam tamen negat Christum mortuum esse pro omnibus omninò hominibus voluntate antecedente, Catholico, non Semipelagiano sensu, explicatâ.

Arguitur tertiò: *Sanctus Augustinus* lib. 21. de Civit. Dei cap. 24. ait, quod *si de aliquibus Ecclesia ita certa esset, ut qui sunt illi etiam nosset, qui, licèt adhuc in hac vita constituti sunt, tamen prædestinati sunt in æternum ignem ire cum diabolo, tàm pro eis non oraret, quàm nec pro ipso*; atqui Christus pro illis non est mortuus, pro quibus non oraret Ecclesia; ergo pro reprobis, quorum futuram damnationem certò noscebat, mortuus non est.

Respondeo: quod Ecclesia pro eis, quorum futuram damnationem

nem certò cognoſceret, non oraret oratione, quæ procederet ex voluntate abſoluta, & efficaci ſalutis illorum; oraret tamen pro eis oratione, quæ conſequeretur ex voluntate imperfecta, & generali ſalutis illorum. Hanc reſponſionem *Sancti Auguſtini* menti conſentaneam eſſe breviter ſic demonſtro. Diſputat eò loci Sanctus Doctor adversùs illos, qui in judicio Dei omnibus reis propter Sanctorum preces putant eſſe parcendum, hunc autem errorem inde refellit *S. Auguſtinus*, quod, ſi ita eſſet, nulla ſubeſſet cauſa cur non etiam Eccleſia nunc pro diabolo, & Angelis ejus oret, quod ut abſurdum eſſe evincat, aſſerit Eccleſiam, ſi modo ſciret quinam ex hominibus adhuc viventibus prædeſtinati ſunt in æternum ignem ire, pro illis non oraturam oratione nimirùm illa, quæ prodiret ex abſoluta, & efficaci voluntate, quâ Sanctos in judicio Dei pro impiis oraturos contendebant illi, quos ibidem impugnat *Sanctus Auguſtinus*. Eccleſia ergo, juxtà illum Sanctum Doctorem, ſi ſciret futuram alicujus damnationem, ſciret quoque Deum abſolutè non velle illius ſalutem, unde quia Eccleſia ſe ſe ad nutum Dei ſemper accommodat, ſalutem ejus, cujus futuram ſciret damnationem, nollet abſolutâ,& efficaci voluntate, eam tamen vellet voluntate generali, & quantum in ſe eſt, gratiaſque à Deo huic homini precaretur. Idem de oratione Chriſti dicendum occurrit, licèt enim Chriſtus pro reprobis, quorum futuram damnationem noverat, non oraverit oratione profecta ex voluntate abſoluta, efficaci, & conſequente (quæ enim eâ voluntate petiit Chriſtus, obtinuit ſemper, juxtà illud Scripturæ: *Sciebam quia ſemper me audis*; & ad Hebr. cap.5. *Exauditus eſt pro ſua reverentia)*. Oravit tamen Chriſtus pro illis oratione, quæ procedebat ex voluntate antecedenti, & generali ſalutis eorum, ſicut rectè explicat *Sanctus Thomas* 3.p. q.21. art. 4. & lect.2. in cap.17. Joannis, ubi exponens hunc locum: *Non pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi*, hæc habet: *Chriſtus, quantùm eſt de ſe, pro omnibus oravit, quia oratio ſua, quantùm eſt de ſe, efficax eſt ut valeat toti mundo, ſed tamen non in omnibus ſortitur effectum, niſi in Sanctis, & Electis Dei, & hoc propter impedimentum mundanorum*.

Arguitur quartò: Si Chriſtus verâ,ac ſincerâ voluntate pro ſalute omnium hominum eſſet mortuus, omnibus indiſcriminatim conferret nunc auxilia ſaltem ad ſalutem ſufficientia;atqui in doctrina Thomiſt. Chriſtus non confert omnibus auxilia ad ſalutem ſufficientia;denegat enim illa,primò, parvulis, qui in utero materno extinguuntur, vel qui ex materno egreſſi utero cõfeſtim abſque baptiſmo prematurâ morte ex hac vita rapiuntur. Baptiſmus ſi quidẽ in nova lege unicum eſt mediũ, ſeù remedium ad ſalutem parvulorum ſufficiens,ut docent Theologi poſt *S.Thomam* 3.p. q.68. Secundò, auxilia ad ſalutem ſufficientia denegat itidem Chriſtus iis, qui infideles negativè dicuntur, ſeù qui

nihil unquam de Euangelio audierunt. Tertiò denique Christus ea auxilia sufficientia denegat quibusdam peccatoribus, quos Scriptura sacra, & Sancti Patres appellant *occæcatos*, & *obduratos*, eo quod ipsis non amplius affulgeat divinæ gratiæ lumen, ergo Christus verâ, & sincerâ voluntate non est mortuus pro omnibus, & singulis hominibus.

Respondeo neg. maj. Nec enim necesse est ut Christus omnibus promiscuè conferat auxilia ad salutem sufficientia, quamvis pro omnibus, & singulis hominibus mortuus sit, sed abundè sufficit ut prædicta auxilia, quantùm est de se, offerat omnibus, quorum si aliqui illa non recipiant, ex culpa illorum est, quippè qui auxiliis illis sufficientibus, vitiis,& carnis passionibus dediti obicem ponunt, sicut heù nimium! Funestâ experientiâ constat infidelium, & peccatorum obduratorum, qui in pœnam præcedentium peccatorum nullis cogitationibus bonis illustrantur, nullis affectionibus piis percelluntur, nec ullis conscientiæ morsibus, ac stimulis excitantur, immò potiùs delectantur in rebus pessimis, atque vulneribus suis, quæ intentissimè diligunt, gloriantur. *Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratia Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates: qua ut non adjuventur, in ipsis itidem causa est, non in Deo*. Ait *Augustinus* lib. 2. de peccatorum meritis, & remission. cap. 17. idem docet *Sanctus Thomas* in 1. sent. distinct.40. q.4. art.2. ubi inquirit, *utrum Deus sit causa obdurationis?* Et argumento, *sed contrà* ità respondet: *Contra est, quod dicunt Sancti communiter, Dionysius, Augustinus, & Anselmus, scilicèt quod causa quarè iste non habeat gratiam, est quia noluit accipere, & non quia Deus non vult dare, quia lumen suum omnibus offert, quod lumen ab omnibus non percipitur, sicut nec lumen Solis à cæco*. Idem repetit, sæpiùsque inculcat Angelicus Doctor. Quamobrem sibi vitio vertere debent infideles, & peccatores obdurati, quod gratiis ad salutem sufficientibus priventur, non secùs, ac meritò culpantur illi qui, dùm Sol per totum Orbem radios suos spargit, lucemque affundit, oculos de industria occludunt, vel velum ob oculos ponunt ne videant, & illi sunt qui, teste Scripturâ sacrâ, *rebelles sunt lumini*, & qui Domino ad cordis ostium pulsanti dicunt: *Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus*. Quod autem spectat parvulos, qui vel in utero materno moriuntur, vel vix in lucem editi ex hac vita sine Baptismo excedunt; respondent Thomistæ: verâ, & sincerâ voluntate antecedente Christum mortuum esse pro illis, quatenùs videlicèt præparavit, & instituit generale remedium, seu Baptismum ad delendum peccatum originale, quod remedium si parvulis quandòque non applicetur, hoc pertinet ad voluntatem Dei consequentem,

quâ

quâ Deus, habita ratione peccati originalis, vel suæ justitiæ manifestandæ causâ, non vult ut illis applicetur, & ut inquit *S. Augustinus* epist. 217. aliàs 107. ad Vitalem, & lib. de dono persev. cap. 12. *Aliquandò cupientibus, festinantibusque parentibus, Ministris quoque volentibus, & paratis, Deo nolente non datur Baptismus*. Stat ergo vera, & sincera voluntas, quam Deus habet salvandi omnes omninò homines, quia omnibus, & singulis hominibus gratias ad salutem sufficientes (non Moliniftico, sed Thomistico sensu intellectas) offert, & præparat, licet eas non omnibus largiatur. Undè Concilium Tridentinum loco suprà lauda to ait: *Etsi ille*, seu Christus, *pro omnibus mortuus sit, non tamen omnes mortis ejus beneficium suscipiunt, sed hi dumtaxàt quibus meritum passionis ejus communicatur*. Nec obstat divinæ voluntatis de omnium hominum salute sinceritati gratiæ sufficientis subtractio, quià Deus eam intuitu gravissimorum peccatorum subtrahit quibus homines ejus demeritum incurrunt; non secùs, ac Judex, nondùm probato homicidio, de quo aliquis homo accusatur, censetur habere voluntatem sinceram ipsum à morte liberandi, quanquàm ipsum posteà morti tradi jubeat, dùm reus convictus est. Mercator etiam procelloso expositus mari sinceram habet voluntatem salvandi merces suas, non spectato vitæ periculo, quamvis cognito proximo vitæ suæ discrimine eas in mare projiciat. Sic Deus, habitâ dumtaxàt ratione bonitatis suæ, & effusionis Sanguinis Christi, vult sincerè largiri gratias sufficientes, quanquàm postmodùm habitâ ratione gravissimorum peccatorum, aut etiam solius culpæ originalis, aut justitiæ suæ manifestandæ causâ, eas justo suo judicio subtrahit excœcatis, & obduratis in flagitiis, nec non infidelibus, & parvulis absque Baptismo decedentibus. Plura hac de re legi possunt apud *Bellarminum* lib. 2. de gratia & lib. arb. cap. 6. & seq. addam hìc dumtaxàt testimonium *P. Becheserii* Societ. Jesu, qui die 3. Aprilis anni 1700. publico instrumento, jubente Eminentiss. Cardinali *Noallio* Archiep. Paris. sanioris doctrinæ, & avitæ disciplinæ Ecclesiasticæ tenacissimo, declarare compulsus est nec paucos, nec infimi nominis esse Theologos, qui docent induratos, & obcœcatos, omni, ad certum saltèm tempus, interiori gratia destitui. Qua de re, si plura scire aveas, legesis historiam Congregationum de auxiliis à doctissimo *P. Serry* editam à pag. 455. usque ad pag. 475. postremæ editionis, ubi cl. ille Auctor impotentiam moralem, seu voluntariam, & propria iniquitate contractam, obduratos, & excœcatos à peccato non excusare omni argumentorum genere demonstrat.

Arguitur quintò: Ille non censetur habere veram, & sinceram voluntatem moriendi pro salute omnium hominum, qui benè multis

multis hominibus confert auxilium dumtaxàt sufficiens, cum quo tamen, ob defectum alterius auxilii, seu efficacis ad salutem omninò necessarii, nunquàm salutem æternam consequentur, atqui Christus impiis, & infidelibus in sua impietate, vel infidelitate morituris confert, vel præparat dumtaxàt auxilium sufficiens, cum quo tamen ob defectum alterius majoris auxilii, quod ipsis absolutè denegat, salutem æternam nunquàm consequentur, ergo Christus veram, & sinceram non habuit voluntatem salvandi omnes homines. Prob. min. docent communiter Thomistæ ad æternam salutem consequendam præter auxilium sufficiens, aliud ex parte Dei requiri auxilium, quod est per se, & ab intrinseco efficax, quodque ex entitate, seu ex natura sua distinguitur ab auxilio sufficienti, itaut auxilium sufficiens nunquàm evadere possit efficax, ex qua Thomistarum doctrina palàm sequitur impios, & infideles, quibus Christus per mortem suam confert dumtaxàt, aut præparat auxilium sufficiens ad salutem, ipsisque denegat auxilium efficax, salutem æternam nunquàm consequuturos ob defectum auxilii efficacis, quod Christus ipsis impartiri non vult.

Respondeo primò: Retorquendo illud argumentum in Molinistas, illi quippè etsi doceant, præter auxilium sufficiens ad salutem æternam consequendam omnibus indiscriminatim concessum, nullum aliud ex parte Dei esse expectandum, fatentur attamen illud auxilium, ut fiat efficax, & ad salutem infallibiliter perducat, pendere non solùm ex consensu liberi arbitrii, sed ex opportunitate quarumdam circumstantiarum, in quibus Deus hominem constituit, & in quibus, eum consensurum certò per scientiam mediam prænoscit; quò fit, ut ejusmodi gratiam, genio, indoli, temperamento, aliisque circumstantiis loci, & temporis accomodatam, soleant appellare *congruam*. Hac autem semèl constitutâ sententiâ, quam constat communiorem esse inter societatis Theologos, sic argumentum conficio: ille non est mortuus pro omnibus omninò hominibus, qui noluit omnibus dare gratiam congruam, quæ major est saltèm in ratione beneficii gratiâ purè sufficienti, & quæ ad salutem æternam consequendam prorsùs necessaria est, atqui societatis Theologi ultrò fatentur Christum noluisse omnibus dare gratiam congruam, ergo Christus, in illorum sententiâ, verâ, & sincerâ voluntate non est mortuus pro omnibus omninò hominibus. Viden eamdem difficultatem, idemque argumentum etiam in adversariorum sententia recurrere?

Respondeo secundò: Quod sive gratia efficax distinguatur ex entitate, idest, ex natura sua à gratia sufficienti, adeò ut gratia sufficiens nunquàm possit evadere efficax, sicut sentiunt omnes fermè anti-

antiqui Thomistæ, sive etiam gratia efficax non distinguatur ex entitate, seu ex natura sua à gratia sufficienti, sed solùm penès intensionem graduum efficaciæ, quibus suapte vi superat gradus obstinationis, & malitiæ voluntatis creatæ, sicut post *Gonzalem* docet *Pater Antonius Massoulie* art. 1. q. 6. to. 2. libri, cui titulus est *D. Thomas sui interpres*, semper tamen verum erit dicere Christum mortuum esse pro omnibus omninò hominibus, etiamsi impiis, & infidelibus in sua impietate, & infidelitate morituris gratias per se, & ab intrinseco efficaces non conferat. Nàm primò antiqui Thomistæ, qui asserunt gratiam efficacem distingui ex entitate, seu ex natura sua à gratia sufficienti, docent non Deo, sed soli homini imputari debere, quod careat gratia se ipsa efficaci; Deus siquidem titulo benevolentiæ, & amicitiæ, qua prosequitur homines, gratiam efficacem, ad quam disponit, viamque sternit gratia sufficiens, omnibus offert, & ex se reverà conferre paratus est; nec enim alio fine Deus auxilium sufficiens homini confert, quam ut hominem ulteriùs promoveat, & disponat ad alterum majus auxilium, seu efficax ab ipso Deo obtinendum; quod procul omni dubio Deus conferret homini, nisi hunc divinum influxum homo malitiâ suâ sisteret, & gratiæ efficaci aditum præcluderet, non secùs, ac ex. gr. cùm agens naturale dispositiones ad formam producendam inducit in subjectum, nisi hic dispositionum cursus intercipiatur, seu impediatur, tamdiù agens influit, donec ea ultima dispositio, ad quam forma consequitur producta fuerit. Hinc *Sanctus Thomas* in cap. 6. *Joannis*, & pluribus aliis in locis ait: *Ex quo Deus paratus est dare gratiam omnibus, & ad se trahere, non imputatur ei si aliquis non accipiat, sed ei qui non accipit*, & 3. contra Gentes cap. 159. *Deus quantum est in se, paratus est omnibus dare gratiam; vult enim omnes homines salvos fieri.* Cùm igitur Deus ex se sit paratus conferre omnibus gratias efficaces, & in culpa hominum sit, quod illas non recipiant, rectè sequitur Deum velle salutem omnium hominum, quamvis benè multis non suppeditet auxilia efficacia, quæ ex entitate, & natura sua ab auxiliis sufficientibus distinguuntur. Secundò, alii Thomistæ, qui volunt gratiam efficacem non distingui ex entitate, seu ex natura sua à gratia sufficienti, sed tantùm penès intensionem graduum efficaciæ, quibus superat gradus malitiæ voluntatis creatæ, eamque convertit; docent, inquam, illi Thomistæ in solius hominis culpa esse, quod gratia seipsa efficaci privetur. Idque illustrant hoc clarissimo exemplo. Supponunt quippè voluntatem alicujus hominis ex pravis habitibus, ac diuturna peccandi assuetudine ad octo, vel decem gradus obstinationis pervenisse; si itàque Deus huic homini malè affecto gratiam conferat, quæ plures, & majores efficaciæ gradus

dus habeat, quam ſint gradus obſtinationis, & malitiæ in voluntate; tunc illa gratia ſuapte vi, ſeu victrici delectatione ſuperabit obſtinationem voluntatis, & erit re ipſa efficax. At ſi Deus, ità exigentibus illius hominis demeritis, gratiam minus validam conferat, & quæ in gradibus efficaciæ ſuperior, major, ac fortior non ſit gradibus obſtinationis, ſeu malitiæ voluntatis, tunc illa gratia voluntatem quidem commovebit, ſed illam non convertet, nec illius obſtinationis gradus ſuperabit, eritque tùm temporis gratia tantùm ſufficiens, & inefficax, non quidem ex defectu ſui, cum re ipſa, & vi ſua converteret voluntatem ſi minor eſſet voluntatis reſiſtentia, ſed ex defectu voluntatis, quæ obſtinatione ſua magis obſiſtit. Perindè ac ſi admotum lignum ignis non comburat, id non oritur ex parte ignis qui agit, & cui non deeſt vis agendi, ſed ex parte ligni, quod humiditate & aqua cùm ſit oppletum, efficaciæ, & vi ignis magis obſiſtit, eamque extinguit. Sic etiam Sacramenta novæ legis ſi aliquandò gratiam non producant, id non oritur ex defectu Sacramentorum, quæ potiùs, ut docent omnes Thomiſtæ, vim habent veram, & phyſicam gratiam producendi, ſed id proficiſcitur ex vitio ſuſcipientis, qui gratiæ ſuſceptioni obicem, & impedimentum ponit. Similiter igitur ſi voluntas hominis pluribus implicita malitiæ, & obſtinationis gradibus divina motione non convertatur, & alia gratia majori, ac potentiori ad actualem converſionem, & ad ſalutem conſequendam opus habeat, id non motioni divinæ, ſed reſiſtentiæ, malitiæ voluntatis adſcribi debet. Patet itaque, quod ſive gratia efficax ex entitate, ſeu ex natura ſua diſtinguatur à gratia ſufficienti, ſive ab ea tantummodò penès intenſionem graduum efficaciæ diſtinguatur, ſemper verum eſt dicere hominem ſua culpa carere gratiâ efficaci, ac ſubindè Chriſtum vera, ac ſincera voluntate mortuum eſſe pro omnibus omninò hominibus, quamvis non omnibus gratias efficaces largiatur.

Arguitur ſextò: Voluntas excludendi aliquos à gloria, eiſque abſolutè denegandi auxilia efficacia ad ſalutem conſequendam omninò neceſſaria, ſtare, & cohærere minimè poteſt cum ſincera voluntate ſalvandi omnes homines, atqui in ſententia Thomiſtarum Deus vult aliquos excludere à gloria, ipſiſque denegare auxilia efficacia ad ſalutem conſequendam neceſſaria, ergò in ſententia Thomiſtarum nequit eſſe in Deo ſincera voluntas ſalvandi omnes homines, ac proindè Chriſtus non eſt mortuus pro omnibus omninò hominibus.

Reſpondeo neg. maj. Voluntas quippè in Deo ſincera ſalvandi omnes in individuo homines optimè cohæret cum voluntate excludendi aliquos à gloria, eiſque denegandi auxilia efficacia. Ratio eſt, quia voluntas Dei antecedens habet pro ſuo objecto ſalutem omnium homi-

hominum præcisè in se consideratam, & avulsam ab omnibus circumstantiis, voluntas verò consequens habet pro suo objecto salutem hominum suis omnibus indutam circumstantiis, *aliquid autem*, inquit *Sanctus Thomas* 1.p. q.19. art.6. ad 1. *potest esse in prima sui consideratione, secundùm quod absolutè consideratur, bonum, vel malum, quod tamen prout cum aliquo adjuncto consideratur, è contrario se habet. Sicut hominem vivere est bonum, & hominem occidi est malum, secundùm absolutam considerationem: sed si addatur circa aliquem hominem, quod sit homicida, vel vivens in periculum multitudinis; sic bonum est eum occidi, & malum est eum vivere: undè potest dici, quod Judex justus antecedenter vult omnem hominem vivere, sed consequenter vult homicidam suspendi. Similiter Deus antecedenter vult omnem hominem salvari, sed consequenter vult quosdam damnari, secundùm exigentiam justitiæ suæ.* Quibus verbis Doctor Angelicus optimè conciliat voluntatem sinceram, quâ Deus vult salutem omnium hominum, cum voluntate quâ vult aliquos excludere à gloria, ipsisque denegare auxilia efficacia; nàm sicut Judex potest antecedenter sincerè velle salutem hominis, quem tamen, attentis circumstantiis illius vitæ, judicat, & vult consequenter de medio tolli; ità non absimili ratione Deus voluntate antecedente sincerè vult salutem omnium hominum in se præcisè, & absolutè consideratam, sed voluntate consequente, ideſt, attentis circumstantiis defectibilitatis humanæ, pulchritudinis universi, ordinis justitiæ suæ, & manifestationis suorum attributorum, vult aliquos excludere à gloria, ipsisque auxilia efficacia denegare. Addo etiam quod, cùm Deus sit provisor universalis, ad quem spectat consulere bono universi, oportet, ut stante sincerâ illa voluntate, quâ vult omnes salvos fieri, permittat tamen aliquos excidere à gloria, & cadere in peccatum, non impartiendo malitiam, sed subtrahendo gratiam suam, ut hinc liberi arbitrii ad bonum æquè ac malum flexibilis contingentia elucescat. *Vult Deus*, inquit *S. Augustinus* lib. de Spiritu, & Littera cap.33. *omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire, non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel benè, vel malè utentes justissimè judicentur. Quod cum sit, infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cùm ejus Euangelio non credunt, nec ideò tamen vincunt, verùm seipsos fraudant magno, & summo bono, malisque pœnalibus implicant, experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt.*

Arguitur septimò: Deus non magis dici potest Salvator Infidelium, Judæorum, & iniquorum Christianorum, quàm eorum Pater, atqui Deus appellari non potest Pater Infidelium, Judæorum, & iniquorum Christianorum; sed solùm dicitur Pater eorum, qui per spiritum adoptionis, seu per gratiam, justitiam, & charitatem fiunt filii

Dei, ſicut docent Sancti Patres, *Cyprianus* in tract. de Orat. Dominica, *Gregorius Nissenus* orat. 2. in Orat. Dominic. *Chryſoſtomus* homil. 20. in Matth. *Auguſtinus* epiſt. 153. aliàs 54. ad Macedonium, *Iſidorus Peluſiota* lib. 4. epiſt.24. *S. Thomas* in cap.6. Matthæi, & alii, ergò ſimiliter Deus dici non poteſt Salvator Infidelium, Judæorum, & iniquorum Chriſtianorum, ſed ſolùm Electorum, ac Prædeſtinatorum, ac ſubindè Chriſtus non eſt mortuus pro omnibus omninò hominibus.

Reſpondeo neg. min. ad cujus probationem dico: Patres in objectione citatos non negare Deum eſſe Patrem omnium hominum etiam Judæorum, Gentilium, & impiorum Chriſtianorum; ſed ſolùm velle Deum ſpeciali quâdam ratione eſſe Patrem juſtorum, quâ nequaquam dici poteſt Pater Judæorum, Gentilium, & impiorum Chriſtianorum, quod eſt inconfeſſo apud omnes. Nàm primò, Deus eſt Pater Judæorum, atque Gentilium, non ſolùm quia ipſis impertiit naturam ſpiritualem, liberam, immortalem, ratione præditam, ſapientiæ, juſtitiæ, & beatitudinis capacem; vitam intellectione, liberâque volitione conſtantem, ſed etiam quia vera, & ſincera voluntate, licèt antecedente, miſit Filium ſuum unigenitum in mundum, ut in aſſumpta communi omnibus humana natura pro omnibus etiam Judæis, & Infidelibus Sanguinem ſuum funderet, & pretium redemptionis omnibus commune dependeret. Secundò, Deus eſt Pater malorum Chriſtianorum in quantum per januam Baptiſmi eos in Eccleſiam ſuam introduxit, illoſque ad converſionem ſæpiſſimè excitat per gratias internas, per conſcientiæ remorſus, per illuminationes quibus intellectum, per pias motiones, quibus voluntatem eorum identidem prævenit, & ad ſalutaria impellit, qua de cauſa Deus malis, & impiis Chriſtianis longè ſpecialiùs ſe Patrem exhibet, quam Judæis, & Infidelibus. Denique Deus eſt Pater juſtorum modo quodam ſpeciali, ſuperexcellenti, & ipſis ſolis eximio, quia nempe aſſumit illos in filios adoptivos, futuros hæredes ſuos, cohæredes autem Chriſti; largitur illis eſſe quoddam divinum, & ſupernaturale, vitam gratiæ, juſtitiæ, & charitatis, quâ Judæi, Infideles, & iniqui Chriſtiani privantur. Quamvis ergò Deus ſit Pater omnium hominum, etiam Infidelium, Judæorum, & iniquorum Chriſtianorum, modo tamen quodam ſpeciali, ratione videlicèt adoptionis eſt Pater Juſtorum, perindè ac Chriſtus, ut docet *S. Thomas*, eſt caput omnium hominum, præcipuè tamen juſtorum, qui per gratiam, & charitatem tanquàm membra viva cum ipſo connectuntur. Undè ſicut negari non poteſt Deum eſſe Patrem omnium hominum, præcipuè tamen juſtorum, ità etiam certum apud omnes eſſe debet Deum eſſe Salvatorem omnium hominum, maximè tamen Fidelium,

lium, seu Electorum, ac Prædestinatorum.

Arguitur ultimò: Anno Christi octingentesimo quinquagesimo tertio habita est Synodus Carisiaca, in qua Episcopi ad dirimendas controversias, quæ jàm totam Ecclesiam Gallicanam perturbabant, congregati; quatuor ediderunt capitula, in quorum tertio definiunt, quod *Deus Omnipotens sine exceptione vult omnes salvos fieri, licèt non omnes salventur*. Et in capitulo quarto statuunt, quod *Christus Dominus noster, sicut nullus homo est, fuit, vel erit, cujus natura in illo assumpta non fuerit: ità nullus est, fuit, vel erit homo, pro quo passus non fuerit, licèt non omnes passionis ejus mysterio redimantur*. In his duobus Concilii Carisiaci capitulis clarissimè exprimitur voluntas Dei salvandi omnes omniuò homines, atqui tamen hæc duo capitula fuere reprobata à celeberrima Lugdunensi Ecclesia, & à Concilio Valentino tertio, non ergo dogma fidei est Christum mortuum esse pro omnibus, & singulis hominibus. Prob. min. Ecclesia Lugdunensis in libro *de tenenda veritate Scripturæ*, edito ab Archipræsule suo Remigio, viro sanctitate, atque doctrinâ conspicuo, acritèr invehitur in capitulum quartum Carisiacum, in quo dicitur, quod *nullus homo fuit, est, vel erit, pro quo Christus passus non fuerit*, mentemque suam disertè aperit prædicta Ecclesia cap. 15. ejusdem libri, ubi ait absurdum, ac planè erroneum esse, ut pro iis, qui in sua impietate mortui æterno jàm judicio condemnati erant, Christus passus sit; alioqui & pro diabolo, & angelis ejus Christum passum dici posse: *Sicut ergo*, sunt celeberrimæ illius Ecclesiæ verba, *pro illis impiis, & damnatis angelis nullatenùs Dominus Jesus Christus dicendus est passus: ità pro istis impiis, & damnatis hominibus absit omninò ut passus esse credatur*. Et in libro *de tribus epistolis* cap. 15. distinguit eadem Ecclesia quatuor ordines hominum in redemptionis, & reconciliationis gratia. Primus est electorum, & prædestinatorum ad vitam æternam, de quibus nullus perire potest. Secundus ordo est Fidelium, qui rectâ fide, & pietate accedunt ad gratiam Baptismi, & per eam accipiunt indulgentiam peccatorum; sed posteà diversis tentationibus, & iniquitatibus gratiam ipsius fidei, & redemptionis amittunt, & usque ad exitum perseverant in malis suis. Tertius ordo eorum est, qui adhùc in infidelitate positi ad Christi tamen Ecclesiam aliquandò vocandi sunt per Dei misericordiam. Quartus denique ordo illorum est, qui manifestò extrà Fidelium numerum jacent, seu nunquàm Fidelium cœtui associari debent, sed æternæ damnationi sunt destinati. Posito illo quadruplici hominum ordine, asserit Ecclesia Lugdunensis cap. 16. pro trium priorum ordinum hominibus mortuum esse Christum Dominum, sed pro quarti ordinis hominibus, impiis scilicèt antè passionem Christi Domini in impietate, aut pro Infidelibus in infidelitate

 mor-

mortuis nullo modo passum, aut crucifixum esse: *Unum tamen est, quod nos & fidelissimè credimus, & verissimè novimus, quia pro illa innumerabili, & infinita multitudine impiorum, qui ab exordio mundi usque ad passionem Domini per quatuor fermè annorum millia in sua impietate sunt mortui, & apud inferos æterna perditione damnati; nunquàm Dominus passus, nunquàm mortuus est, nec ad eos salvandos ullatenus venit, nec pro eis pretiosum Sanguinem fudit.* Hæc habet Ecclesia Lugdunensis cap.18. cujus doctrinam Episcopi trium Provinciarum Lugdunensis, Viennensis, & Arelatensis in Synodo Valentina congregati anno Christi octingentesimo quinquagesimo quinto approbarunt canone quarto, qui est *de redemptione Sanguinis Christi*, ibidemque reprobant doctrinam contentam in capitulis Carisiacis de voluntate Christi salvandi impios, qui à mundi exordio usque ad passionem Domini in sua impietate mortui, & æternis flammis addicti sunt; tanquàm doctrinam inutilem, noxiam, & contrariam veritati, sic enim loquuntur: *Porrò capitula quatuor, quæ à Concilio Fratrum nostrorum minùs perspectè suscepta sunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati; sed & alia novemdecim syllogismis ineptissimè conclusa, & licèt jactetur, nulla sæculari litteratura nitentia, in quibus commentum diaboli, potiùs quàm aliquod augmentum fidei deprehenditur, à pio auditu Fidelium penitùs explodimus, & ut talia, & similia caveantur per omnia auctoritate Spiritus Sancti interdicimus.* Ex quibus verbis manifestum est Patres Synodi Valentinæ, & Ecclesiam Lugdunensem negasse Christum esse mortuum pro omnibus omninò hominibus.

Respondeo: Ecclesiam Lugdunensem, & Synodi Valentinæ Patres ideò capitula Carisiaca damnasse, quia errore facti putarunt Carisiacorum Auctores capitulorum eâdem prorsùs ratione, & eodem planè sensu definiisse Christum esse mortuum pro his, qui in infidelitate, vel impietate sua mortui, aut morituri sunt, ac pro illis, qui per gratiam Christi sanctificati in ea perseverant, & salvantur. Hunc esse sensum capitulorum Carisiacorum existimarunt Ecclesia Lugdunensis, & Synodi Valentinæ Patres. Verùm in hoc errarunt errore facti. Nàm Patres Concilii Carisiaci in his condendis capitulis proponere dumtaxàt voluerunt avitam doctrinam Ecclesiæ, videlicèt Christum sufficienter mortuum esse pro impiis, & infidelibus, licèt efficaciter tantùm pro illis mortuus sit, qui salutem æternam consequuntur. Quam doctrinam, utpotè Catholicam, nunquàm Ecclesia Lugdunensis, & Synodi Valentinæ Patres improbarunt; sed id unum tantummodò definire voluerunt, Christum non efficaciter pro illis mortuum esse, qui à mundi exordio usque ad passionem Domini, in sua impietate, vel infidelitate mortui æternâ sunt damnatione

tione puniti, ut scilicèt eos ex inferno eriperet, sicut Patres liberavit ex Limbo. Hanc genuinam esse, Ecclesiæ Lugdunensis, & Patrum Synodi Valentinæ mentem, patet primò, quia ad suæ doctrinæ probationem hanc Prophetæ Oseæ sententiam usurparunt: *Ero mors tua ò mors, ero morsus tuus inferne*, sive, ut explicat *S. Gregorius* lib. 12. Moral. cap.8. & homil.22. in Euangelia, *ex eo quod mordemus, partem abstrahimus, partem relinquimus; quia ergò in electis suis, Christus funditùs occidit mortem, mors mortis extitit: quia verò ex inferno partem abstulit, & partem reliquit, non occidit funditùs, sed momordit infernum.* Christus ergo, juxtà mentem Ecclesiæ Lugdunensis, & Patrum Synodi Valentinæ, non est mortuus efficaciter pro impiis, & infidelibus, qui ab exordio mundi usque ad passionem Christi in sua impietate, vel infidelitate mortui sunt, quia Christus eos ab inferno non liberavit: sed potiùs illos æternum puniendos reliquit. Secundò, Ecclesia Lugdunensis mentem suam clarissimè promit in libro de tribus epistolis, ubi postquàm cap.11. tres supra allatas *S. Augustini* expositiones, ad voluntatem Dei consequentem de salute Electorum pertinentes, adhibuit huic testimonio Apostoli: *Qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*; posteà cap.12. quartam addit illius Apostolici testimonii expositionem, quæ spectat ad voluntatem Dei antecedentem de salute omnium hominum, ait enim, quod Deus vult omnes homines salvos fieri bonitate Creatoris, & tamen eos, quos indignos salute judicaverit, justâ Judicis severitate non salvat. Quam expositionem denuò approbat Ecclesia Lugdunensis cap.13. his verbis: *Quod autem ibi simpliciter intelligitur Deum velle omnes homines salvos fieri, bonitate scilicet Creatoris, ità (ut putamus) fideliter potest recipi, si hanc voluntatem bonitatis suæ erga salutem hominum non credatur humano obsistente voluntate non posse implere, sed obsistente humana iniquitate implere nolle.* Undè liquet Ecclesiam Lugdunensem non negasse Christum mortuum esse pro omnibus omninò hominibus sufficienter, hoc est, voluntate antecedente Catholico sensu intellecta, sed solùm negasse Christum mortuum esse efficaciter, seu voluntate consequente pro impiis, qui in sua impietate, vel infidelitate mortui æternis flammis sunt addicti, ut eos ex inferno per mortem suam liberaret. Idem judicium ferendum est de Synodi Valentinæ Episcopis, qui, licèt capitula Concilii Carisiaci, necdùm satis perspecto, & explorato eorum germano sensu, censurâ confixerint; attamen postquàm re maturiùs expensâ, intellexerunt in illis capitulis definitum tantummodò fuisse Christum mortuum esse sufficienter pro impiis, aliisque, qui pereunt, efficaciter verò pro electis, & prædestinatis, censuram, quam illis capitulis Carisiacis inusserant, expunxerunt in Synodo

Lin-

Lingonensi celebrata anno Christi octingentesimo quinquagesimo nono, & in Synodo Tullensi quindecim diebus post Synodum Lingonensem apud Saponarias habitâ, in hac siquidem Tullensi Synodo canones Concilii Valentini relecti, ac omnium calculo approbati sunt, omissâ prædictâ censurâ, quæ sic incipit: *Porrò quatuor capitula, quæ à Concilio Fratrum nostrorum, &c.*

Advertat primò Lector in fine hujusce paragraphi, paucos extitisse in quinto Ecclesiæ sæculo obscuri nominis viros, vulgò *Prædestinatianos* appellatos, qui negarunt Christum mortuũ esse pro omnibus omninò hominibus, aliaque prava dogmata circà prædestinationem, & gratiam propugnarunt, qui tamen in Sectam non coaluerunt. Id probari potest ex pluribus momentis. Primò, quia *Faustus* Rejensis Episc. & Semipelagianorum Coriphæus, qui sub specioso obtentu confutandæ Prædestinatianæ hæreseos duos de gratia, & libero arbitrio ad doctrinam S.Augustini impugnandam libros scripturivit, unicum dumtaxàt indigitavit Prædestinatianum, videlicèt *Lucidum*, qui, post susceptam ab eodem *Fausto* epistolam ad meliorem frugem revocatus, palinodiæ libellum contexuit, quem transmisit ad Episcopos Gallicanos, seu ad Patres Conciliorum Arelatensis, & Lugdunensis, quæ id ætatis ad exterminandos paucos illos Prædestinatianos celebrata fuerunt. Secundò, inter errores Prædestinatianorum hic unus erat, quo affirmabant: *Aliquos homines ad malum divina potestate prædestinatos esse*, atqui constat ex Synodo Arausicana paucos admodùm & viles fuisse illos, qui hoc virulentum dogma defendebant; legimus quippè in Synodo Arausicana sic Patres definisse: *Aliquos verò ad malum divina potestate prædestinatos esse non solùm non credimus, sed etiam* si sunt, *qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus*. Porrò si plures hoc in errore versati fuissent, Sectamque conflassent, de illis Patres Synodi Arausicanæ non sic dubitanter fuissent locuti, sed eos potiùs absolutè damnatos anathemate perculissent. Tertiò, Sancti Patres, qui nono Ecclesiæ sæculo floruerunt, *Prudentius* scilicet & *Remigius* negarunt extitisse aliquandò hæresim Prædestinatianam, sic enim loquitur *S.Prudentius* in libro contrà *Joannem Scotum Erigenam* cap. 4. *Tertiam verò hæresim, quam Pelagianis contrariam asseris, qua ità donum gratiæ prædicetur, ut libertas arbitrii funditus auferatur, nec legimus, nec audivimus. Sanctus* verò *Remigius* in libro contrà eumdem *Joannem Scotum Erigenam* cap.4. ait: *Quæ est ista secunda hæresis tam incognita, tam inaudita, quæ libero arbitrio denegato solius gratiæ sit prædicatrix? nisi quia, ut nobis videtur, disputator iste vel Beatum Augustinum latenter quasi hæreticum accusat*. Sanè credibile non est Sanctos illos Patres potuisse nono Ecclesiæ sæculo negare extitisse aliquandò Prædestinatianam hære-

hæresim, si Prædestinatiani aliquam Sectam reapsè conflassent. Quin, quod singulari observatione dignum est, Sancti Patres, qui quintum sæculum illustrarunt, & hæresum, quæ variis temporibus Ecclesiam infestarunt, catalogum datâ operâ texuerunt, ne per umbram quidem illius Prædestinatianæ hæreseos meminerunt. De illa quippè nullam planè mentionem fecit S. *Augustinus* sive in libro de Hæresibus, sive in tam multis, quos edidit, de gratia libris. Illius itidem Hæreseos ne vola, ne vestigium quidem extat apud apud Sanctos Prosperum, Fulgentium, Hilarium, Petrum Diaconum, & alios Sanctos Patres strenuos Ecclesiæ doctrinæ defensores, & omnis prorsus erroris impatientes. Ex illo itàque SS. Patrum silentio probabiliùs, ni mea me fallat mens, colligitur extitisse quidem quosdam in quinto sæculo obscuri nominis viros, qui negabant Christum pro omnibus mortuum esse, aliaque id genus circa gratiam, & prædestinationem prava, & exitiosa imbiberant dogmata, eos tamen adeò viles, ac paucos fuisse, ut ne extare quidem in Orbe judicarentur. Quapropter falsi convincitur *Sirmondus*, qui in libro, quem edidit de Hæresi Prædestinatiana cap. 1. asserit Prædestinatianorum Sectam apud Monachos Adrumetinos primùm pullulare cœpisse. Deindè cap. 2. addit, Prosperum, & Hilarium adversùs eamdem Sectam in Galliis enatam Augustini opem implorasse, eorumque votis annuisse Augustinum conscribendo contrà Prędestinatianos libros *de Prædestinatione Sanctorum, & de dono Perseverantiæ*. Denique cap. 3. scribit, mortuo Sancto Augustino, Prosperum, & Hilarium ad profligandam Prædestinatianorum Sectam, quæ instar cancri longè, latèque in Galliis serpebat, Romam ad Celestinum Papam confugisse, à quo rescriptum contrà Prædestinatianos ad Galliæ Episcopos directum impetrarunt. In his, inquam, quæ in tribus illis capitibus scribit *Sirmondus*, falsi convincitur: nàm primò, ut ait Card. *Norisius* c. 15. lib. 2. Hist. Pelag. falsum est Monachos Adrumetinos Prædestinatianæ hæresi initiũ dedisse, immò potiùs constat Semipelagianismũ apud illos exortum esse, quem S. Augustinus, edito libro de gratia, & libero arbitrio, in cunis suffocavit, ut testatur idem S. Doctor lib. 2. Retractat. cap. 66. ubi hæc habet: *Propter eos, qui cùm defenditur gratia putantes negari liberum arbitrium, sic ipsi defendunt liberum arbitrium, ut negent Dei gratiam, asserentes eam secundùm merita nostra dari, scripsi librum, cujus titulus est: de gratia, & libero arbitrio. Ad eos autem scripsi Monachos Adrumetinos, in quorum Monasterio de hac re cœperat esse contentio*. Adrumetini ergo Monachi, teste *S. Augustino*, non erant Prædestinatiani, sed potiùs Semipelagiani, quippè qui asserebant liberum auferri arbitrium, si nulla hominis merita gratiam divinam antevertant. Secundò, oppidò fallitur *Sirmondus* dùm jejunè, & citrà

citrà ullam probationem asserit Prosperum, & Hilarium adversùs emergentes Prædestinatianos opem Augustini implorasse, cùm potiùs legenti epistolas Sanctorum Prosperi, & Hilarii perspicuum sit, geminum Augustini discipulum opem Aquilini Doctoris petiisse adversùs Semipelagianos, qui passim doctrinam Sancti Augustini de proposito Dei, seu decreto absoluto, & de prædestinatione gratuita impetebant, dictitantes: *removeri omnem industriam, tollique omnes virtutes, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates, & sub hoc prædestinationis nomine fatalem induci necessitatem*. Quibus verbis Sanctorum Prosperi, & Hilarii graphicè describuntur Semipelagiani. Nec denique majorem fidem meretur Sirmondus, dùm ait, mortuo Sancto Augustino, Prosperum, & Hilarium Romam apud Celestinum Papam de Prædestinatianis conquestos fuisse; non majorem, inquam, in hoc fidem meretur Sirmondus: Luce siquidem clariùs est Hilarium, & Prosperum, de illis apud Celestinum conquestos fuisse, *qui san. mem. Augustini doctrinam reprehendunt*, quales profectò fuisse Semipelagianos, qui adversùs Sancti Augustini scripta insolenter insurgebant, eaque erroris insimulabant, nemo inficias ibit. Quapropter rejectis illis vanis Sirmondi conjecturis, longè probabiliùs esse censeo cum Card. Norisio loco mox laudato, extitisse quidem in quinto sæculo paucos rudioris intelligentiæ, & pinguioris Minervæ homines dictos *Prædestinatianos*, qui de morte Christi, de gratia, & prædestinatione catholicè non sentiebant, eos tamen in sectam minimè coaluisse; Semipelagianos verò, ut collatam in se à discipulis Sancti Augustini novæ hereseos suspicionem graviori, & horribiliori accusatione propellerent, indè occasionem perperàm arripuisse omnes promiscuè Augustini doctrinæ defensores sub invidioso Prædestinatianorum nomine denigrandi, & hoc pacto clavum clavo trudendi. Sed tam atrocem calumniam falsò discipulis Sancti Augustini impactam, à Sancto Augustino, ejusque discipulis omni argumentorum genere amolitur *Sanctus Prosper* in Resp. ad objectiones Gallorum.

Advertat secundò Lector, *Gotteschalcum* Monachum Ordinis Sancti Benedicti in Cœnobio Orbacensi paucorum illorum prædestinatianorum, qui in quinto Ecclesiæ extiterunt sæculo, perversa dogmata circà mortem Christi, prædestinationem, & gratiam (si fides habeatur Hincmaro Remensi in Galliis Episcopo) nono sæculo recoxisse, eumque Rabano Præside in Moguntina Synodo anno 848. convictum, damnatumque esse, ac tandem eodem anno apud Remos ab Hincmaro pari sententia perculsum, virgisque cæsum, librum suum in ignem coactum esse projicere, & in carcerem detrusum, in suo errore pervicaciter objisse. Sic de Gotteschalco sentiunt multi.

Verùm

Verùm *Florus* Lugdunensis Diaconus sub Lugdunensis Ecclesiæ nomine eruditum edidit librum, qui extat tom.3. Concil. Gall. pag.352. in quo Hincmarum, ejusque contra Gotteschalcum actionem, & judicium confutavit. Plurimi etiam noni sæculi Catholici viri, & de Ecclesia benemeriti patrocinium Gotteschalci magno animorum æstu susceperunt, quos inter sunt *Ratramnus* Corbejensis Monachus, *Prudentius Tricassinus*, *Lupus Servatus* Presbyter Moguntinus, *Lupus* Abbas Ferrariensis,& Ecclesia Lugdunensis. Immò non desunt etiamnùm Catholici Auctores, ut videre est apud *Gilbertum Mauguinum* Galliarum Regi à Consiliis, & in historia tam sacra, quàm prophana apprimè eruditum, qui Gotteschalcum ab hæresi vindicant. Sed de Gotteschalco, hæc historicè retulisse pro operis suscepti brevitate abundè impræsentiarum sufficiat, nec enim juvat in hac quæstione facti, de qua necdùm convenit inter eruditos, meum hîc interponere judicium.

DISSERTATIO DECIMA SEPTIMA

Utrùm fides in Christum Mediatorem fuerit omni tempore necessaria, & an sola fides in Christum Mediatorem vim habeat justificandi, seù nobis applicandi merita Christi, ut efficaciter prosint ad salutem?

TRia potissimùm fidei Catholicæ dogmata, contra Hæreticorum errores defendenda suscipio. Primò, ostendam fidem in Christum mediatorem omni ævo fuisse ad salutem necessariam, adeòque Ethnicos, sive Philosophos, qui fidem non habuerunt in Christum venturum, quamvis secundùm rectæ rationis pręcepta vixerint, æternam salutem non fuisse consecutos. Secundò, refellam errorem hęreticorum hujus temporis Lutheranorum, Calvinistarum, & Socinianorum, qui Magistrorum suorum vestigiis insistentes pervicacitèr contendunt homines justificari, fructusque Passionis Christi ipsis ad justitiam & salutem applicari per solam fidem in Christum mediatorem, quâ quisque certissimè credit sibi per Christum peccata esse remissa. Denique, commonstrabo fidem, quæ dispositio necessaria est ad justificationem, non esse fiduciam de singulari Dei misericordia qua sibi quisque promissiones divinas de remissione peccatorum applicat, sicut falsò asserunt hæretici, sed esse assensum præstitum his omnibus quæ à Deo sunt revelata.

Dico primò: *Fidem in Christum mediatorem fuisse omni tempore ad salutem necessariam, ac subindè Ethnicos, seu Philosophos, qui hac fide caruerunt, licèt juxtà rectæ rationis præcepta vixerint, æternam salutem non fuisse adeptos*.

Probatur primò, quia hęc est constans ac perpetua Scripturæ & Sanctorum Patrum doctrina, quæ impugnari non potest nisi fructus Passionis & Crucis Christi penitùs evacuetur, Nam, ut optimè arguit Apostolus ad *Galatas* cap. 2. *Si per legem justitia, ergò Christus gratis mortuus est*, id est, si absque fide in Christum, & ex solis naturæ operibus aliquis justificari potest, ergò gratis mortuus est Christus. Idem Apostolus ad *Roman.* cap. 1. redarguit antiquos Philosophos qui, licèt præeunte luminis naturalis face ad notitiam Dei pervenerint, eum tamen, uti debebant, non coluerunt; Sed veritatem Dei in injustitia detinuerunt: *Revelatur*, inquit, *ira Dei de Cælo super omnem impietatem & injustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in injustitia detinent*. Quæ Apostoli verba doctissimus *Estius* in suo Commentario sic interpretatur: *Hæc de Græcorum Philosophis dicit Apostolus, quorum etsi quidam, ut mox dicetur, ad unius Dei notitiam philosophando pervenerint, ut Pythagoras, Socrates, Plato, Aristoteles & alii, quibus adde Hermetem Trimegistum Sacerdotem & Philosophum Ægyptium, Senecam Philosophum, & Senatorem Romanum, nemo tamen omnium Deum cognitum, aut coluit, ut debuit, aut colendum prædicavit*. Immò, ut de Seneca ait *S. Augustinus* libro 6. de Civit. Dei cap. 10. *Colebat ille Philosophus, quod reprehendebat, agebat quod arguebat, quod culpabat adorabat*. Generalem deficientis in Philosophis Ethnicis justitiæ causam, hanc ex eorum præsumptione assignat *S. Augustinus* epist. 155. ad *Macedonium*, aliàs 52. *Apud eos, inquit, verax pietas, idest, verax veri Dei cultus (unde omnia rectè vivendi Duci oportet officia) non invenitur, non ob aliud, quantùm intelligo, nisi quia beatam vitam tam ipsi sibi quodam modo fabricare voluerunt, potiùsque patrandam, quàm impetrandam putaverunt, cùm ejus Dator non sit, nisi Deus*. Et in libris contra Julianum Aquilinus ille Doctor latissimè probat infidelium opera, ut plurimum plena esse nigredine peccatorum, perfectasque apud illos virtutes reperiri haud posse. Secundò, *Sanctus Thomas* 2.2. qu. 2. art. 7. invictis rationibus probat oportuisse omni tempore credi aliquo modo explicitè mysterium Incarnationis, quod ab æterno fuit dispositum, ut suam homines salutem assequerentur, atqui mysterium Incarnationis fuit Ethnicis Philosophis penitùs ignotum, non ergo salutem æternam consequi potuerunt. Denique, præter fidem in Christum Mediatorem, prærequiritur ad salutem, ut mox contra hæreticos ostendemus, necessitas bonorum operum, & consortium

Chri-

Christianarum virtutum potissimùm timoris, & amoris Dei, veræ humilitatis, sinceræ pœnitentiæ, & detestationis peccatorum, quibus virtutibus quis unquàm dicet præditos fuisse Philosophos Gentiles? Qui potiùs, ut passim docent Sancti Patres, aut vitiis dediti, aut superbiâ elati virtutes, quas ad fastum ostentabant, non Deo, sed sibimetipsis arroganti supercilio acceptas referebant, sicq; ignorantes Dei justitiam, & suam quærentes statuere, justitiæ Dei non fuerunt subjecti. Qua de causâ cùm paucis ab hinc annis quidam societatis Scriptor, cujus nomini parco, in lib. Gall. idiom. conscripto asseruisset Sinarum gentem, per duo circiter annorum millia ante Christum natum, puram, ac integram conservasse unius, ac veri Dei cognitionem, ei in Templo omnium antiquissimo sacrificasse, multosque per amplissimum illud temporis spatium apud Sinas fuisse fideles verâ sanctitate præditos, plenos Dei Spiritu, regularum purissimæ charitatis observantissimos, ita ut hominum illorum sanctitatem, & charitatem Deus etiam editis miraculis confirmaverit, hanc, inquam, illius moderni Scriptoris assertionem meritò sacra Facultas Parisiensis anno 1700. die prima Julii censurâ confixit, eamque damnavit tanquàm falsam, scandalosam, verbo Dei contrariam, hæreticam, Christianæ Fidei, & Religionis eversivam, virtutem Passionis Christi, & Crucis evacuantem.

Advertat tamen Lector, privatos aliquos Ethnicos, paucos tamen, ex speciali Dei privilegio extra Populum Israeliticum ab Abrahæ temporibus verum Deum coluisse, eosque per fidem futuri Christi adventus, ejusque nomine, & gratiâ fuisse salvatos. Id liquet primò ex *S. Augustino*, qui lib. 18. de Civit. Dei cap. 47. proposito *Jobi*. qui ante Moysis tempus vixit, noto omnibus exemplo: *Divinitùs*, inquit, *provisum fuisse non dubito, ut ex hoc uno sciremus etiam per alias gentes esse potuisse, qui secundùm Deum vixerunt, eique placuerunt, pertinentes ad spiritualem Jerusalem. Quod nemini concessum fuisse credendum est, nisi cui divinitùs revelatus est unus Mediator Dei, & hominum, homo Christus Jesus, qui venturus in carne, sic antiquis Sanctis prænuntiabatur, quemadmodum nobis venisse nunciatus est; ut una, eademque per ipsum fides omnes in Dei Civitatem, Dei Domum, Dei Templum, prædestinatos perducat ad Deum*. Idem docet Sanctus Doctor lib. de peccato originali cap. 24. lib. 3. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 4. & epist. 102. aliàs 49. ubi hæc habet: *Itaque ab exordio generis humani, quicumque in eum crediderunt, eumque utcumque intellexerunt, & secundùm ejus præcepta piè, & justè vixerunt, quandolibet, & ubilibet fuerint, per eum proculdubio salvi facti sunt*. Secundò, *Sanctus Thomas* 2. 2. q. 2. art. 7. ad 3. apertè innuit, fuisse aliquos infideles, quibus facta est revelatio de Christo, quique æternam salutem consecuti sunt: *Dicendum*,

inquit, *quod multis Gentilium facta fuit revelatio de Christo ..... si qui tamen salvati fuerunt, quibus revelatio non fuit facta, non fuerunt salvati absque fide Mediatoris: quia etsi non habuerunt fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam in Divina Providentia, credentes Deum esse Liberatorem hominum secundùm modos sibi placitos*. Denique, historia Ecclesiastica narrat anno Christi 780. imperantibus *Constantino*, & *Irene*, ad longos Thraciæ muros cistam effossam esse, in qua vir proceræ magnitudinis sepultus jacebat cum hac inscriptione: *Christus è virgine nascetur, & in eum credo. Constantino, & Irene Imperatoribus, Sol! me rursùs videbis*. Cæterùm, quamvis omnes Theologi ultrò fateantur aliquos inter Ethnicos extitisse viros, qui per fidem in Christum venturum æternam salutem sunt adepti, id tamen de integra natione extrà gentem Judaicam absolutè pronunciare non solùm falsum est, sed etiam verbo Dei, perpetuæ SS. Patrum traditioni, & Sedis Apostolicæ definitionibus omninò contrarium.

Dices: *Sanctus Justinus* in apologia prima asserit antiquos Philosophos, solâ ratione duce, fuisse Christianos: *Quicumque*, inquit, *cum ratione, ac verbo vixere, Christiani sunt, quamvis Athei habiti sint, quales inter Græcos fuere Socrates, Heraclitus, atque iis similes: inter Barbaros autem Abraham, & Ananias, & Misael, & Elias, & alii complures*. Si igitur antiqui Philosophi, solâ ratione duce, fuerunt Christiani; sequitur ex mente *Sancti Justini* illos citrà fidem in Christum Mediatorem ad æternam salutem pervenire potuisse.

Respondeo: Quod si penitiùs inspiciantur, & æqua lance ponderentur verba *Sancti Justini*, non erit difficile antiquum illum Patrem vindicare ab hoc errore, quem ipsi falsò affingit *Casaubonus* exercitatione I. contra Baronium. Enim verò *Sanctus Justinus* eo loci tria distinguit hominum genera. Primò, eorum, qui sub lege naturali ante Moysis tempora vixere, qualis *Abraham*, & cæteri Patriarchæ. Secundò, eorum, qui post Mosaicam legem vitam duxerunt, ut *Elias*, & alii. Tertiò, eorum, qui Philosophi dicuntur, sicut *Socrates*, & *Heraclitus*, qui suam inter Paganos, juxtà rectæ rationis præcepta ætatem traduxerunt. De primo, & secundo hominum genere nulla potest esse disceptatio, fatentur quippè Sancti Patres, & omnes Theologi Scholastici eos per fidem futuri Christi adventus, ejusque gratiâ fuisse salute æternâ donatos. Tota itaque difficultas est de tertio hominum genere, nimirùm de *Socrate, Heraclito*, aliisque Philosophis, quos *Sanctus Justinus* appellat Christianos, eo quod cum ratione vixerint, quamvis Athei habiti sint, & fidem de Christo venturo non habuerint, ex quo juxtà Sanctum illum Doctorem consequi videtur antiquos illos Philosophos absque fide in Christum Mediatorem ad salutem æternam perduci potuisse: verùm ab illo errore, per quam longissi-

gissimè absuisse *Sanctum Justinum*, ex triplici explicatione, quæ illius verbis adhiberi potest, facilè ostenditur. Primò, quando *S. Justinus* dicit: *Et quicumque cum ratione vixere, Christiani sunt, &c.* nihil aliud docet, nisi hominibus ante Christi adventum indita fuisse veritatis, & rationis semina, sive, ut ipsemet ibidem loquitur, universum hominum genus illius verbi, & rationis fuisse particeps. Unde sicut licuit *Tertulliano* apologetici cap. 17. animam, quæ Deum verum cognoscit, appellare naturaliter Christianam: *ò testimonium*, inquit, *animæ naturaliter Christianæ*! ita non absimili ratione potuit *Sanctus Justinus* antiquos Philosophos, quibus veritatis, & rationis indita erant semina, appellare Christianos. Secundò, quando *Sanctus Justinus* ait: *Et quicumque cum ratione vixerunt Christiani sunt*, vult solùm per hæc verba confirmare id, quod sæpè sæpiùs in suis operibus inculcat, videlicèt Philosophos Gentiles ex sacris veteris Testamenti Codicibus plura hausisse, deflorasse, & agnovisse, quæ in his de Christo Prophetarum oraculis erant prædicta, atque hoc sensu *Justinus* Ethnicos Philosophos potuit appellare Christianos. Cæterùm eosdem Philosophos sine fide in Christum Mediatorem æternam salutem fuisse consecutos nullibi dixit, nec somniavit unquàm Sanctus Justinus. Certè hæretici, schismatici, & excommunicati non desinunt appellari Christiani, quamvis nemo putet eos; si in hæresi, vel in excommunicatione, vel in schismate moriantur, salutem æternam consequuturos; potuit ergo Sanctus Justinus antiquos Philosophos Gentiles, in quibus Verbi, seu veritatis, ac rationis semina indita erant, quodam modo nuncupare Christianos, licèt pro comperto habuerit eos fide in Christum Mediatorem destitutos salutem æternam nunquàm adepturos. Denique, Sanctus Justinus quosdam antiquos Philosophos appellat Christianos non simpliciter, & absolutè, quasi præcipua Christianæ Religionis dogmata professi sint, sed solùm secundùm quid, & imperfectè, quatenùs videlicet, spretis Gentilium Idolis, verum Deum coluerunt, & purioris vitæ observantiores multa ad mores spectantia docuerunt, quæ rectæ rationi consentanea sunt. Hanc esse *Sancti Justini* mentem, patet ex his, quæ habet in prædicta Apologia, ubi de Philosophis Ethnicis sic loquitur: *Quia autem non omnia, quæ rationis sunt, & Verbi, id quippè Christus est, perviderunt, & promulgarunt, diversa à se ipsis, & contraria persæpè dixerunt*. Quibus verbis apertè declarat Ethnicos Philosophos imperfectè tantùm fuisse Christianos, eosque Christianæ Religionis dogmata, quæ imperfectè noverant, falsis opinionibus, variisque erroribus corrupisse. Quis autem credat *Sanctum Justinum* existimasse hujusmodi Christianos tam imperfectos æternâ potuisse donari beatitudine? Illius sanè erroris insimulari non debet vir ille doctissimus, & de Christiana Religione optimè meritus.

Plura

Plura si super hac re scire desideret Lector, consulat librum Gallicè editum ab *Antonio Arnaldo* Doctore Sorbonico, cui titulus est: *De la necessité de la foy en Jesus Christ pour être sauvé*; idest: *De necessitate fidei in Christum ad salutem consequendam*: In quo doctissimus ille Auctor necessitatem fidei in Christum Mediatorem omni tempore necessariam fuisse ad salutem multis argumentis demonstrat, & Sanctos Patres, potissimùm *Justinum*, & *Clementem Alexandrinum* ab opposito errore, quem ipsis *Casaubonus*, & *Montacutius* perperàm affingunt, egregiè vindicat.

DICO SECUNDÒ: *Fidem in Christum Mediatorem esse dispositionem necessariam ad justificationem, in eam tamen solam refundi non debere totam vim justificationis.*

Antequàm probetur hæc assertio, observandum est triplicem ab hæreticis fidem distingui, videlicet *historicam*, *miraculorum*, & *promissionum*. Fidem historicam vocant eam, quæ divina mysteria credit, sivè res gestas, quæ in Scripturis sacris memorantur, de qua fide dicitur ad Hebræos cap. 11. *Fide credimus aptata esse sæcula verbo Dei*. Secundam, idest *miraculorum fidem* appellant eam, quâ fiunt, vel impetrantur à Deo miracula, de qua dicitur 1. ad Corinth. cap. 13. *Etsi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, &c.* Tertia denique fides, quam hæretici *promissionum* vocant, ea est, quæ fertur in divinas promissiones de remissione peccatorum, de qua dicitur *Marci* cap. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*. Hanc autem promissionum fidem duplicem adhuc asserunt hæretici, *generalem* unam, quâ promissam homini salutem dicunt. Alteram *specialem*, quâ unusquisque sibi promissionem divinam applicans credit, seu potiùs confidit omnia sibi per Christum peccata esse remissa. Hinc fidem illam appellant *fiduciam* de singulari misericordia Dei, qua in Christo Mediatore cor hominis acquiescit, & propter ipsum sibi condonata esse peccata certissimè confidit. In hoc situm est hæreticorum nostri temporis impium de justificatione dogma. Hac præmissâ observatione,

Probatur prima assertionis pars, nimirùm fidem in Christum mediatorem esse dispositionem necessariam ad justificationem. Primò, ex Apostolo ad Rom. cap. 5. *Justificati igitur in fide pacem habeamus ad Deum*. Ad Hebræos cap. 11. *Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, & quia inquirentibus se remunerator sit*. Et ibidem: *Sine fide impossibile est placere Deo*. Secundò, idem sanxit Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 6. ubi hæc habet: *Disponuntur autem*, idest adulti, *ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitùs revelata, & promissa sunt; atque illud in primis à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, &c.*

Quæ

Quæ Concilii Tridentini definitio exprimit doctrinam Sanctorum Patrum, qui fidem passim appellant principium, & originem, januam, & viam vitæ æternæ. Accedit denique ratio Theologica, quam suppeditat *Sanctus Thomas* primæ secundæ qu. 113. art. 4. motus liberi arbitrii, inquit Angelicus Doctor, ad justificationem ideò necessarius est, quia mens hominis à Deo movetur, Deus autem mentem hominis movet, eam ad se convertendo, sicut dicitur psal. 84. *Deus tu conversus vivificabis nos*, motus itaque mentis, quo in Deum convertatur, ad justificationem omninò necessarius est; atqui prima mentis in Deum conversio fit per fidem, juxtà Apostolum ad Hebræos cap. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere*, igitur ad justificationem motus fidei necessarius est.

Probatur secunda assertionis pars, videlicet in solam fidem refundi non debere totam vim justificationis. Primò, quia præter fidem in Christum Mediatorem, aliæ ad justificationem necessariò prærequiruntur dispositiones, nimirùm timor Dei, spes vitæ æternæ, amor Dei super omnia dilecti, odium peccati, & vitæ novæ propositum, atque inchoatio, ut docet *Sanctus Thomas* 1.2. qu. 113. art. 5. Secundò, si sola fides justificaret impium, sola itidem fides absque bonis operibus sufficeret ad salutem, atqui sola fides sine bonis operibus ad salutem non sufficit, ut disertè asserit *Sanctus Jacobus* cap. 2. suæ epistolæ: *Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides salvare eum? ...... sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus.* Hinc Deus sæpè sæpiùs nos in sacris litteris hortatur, & admonet, ut operemur bonum, dum tempus habemus; ut vigilemus, & oremus, ut abundemus in omni opere bono; ut cum timore, & tremore salutem nostram operemur; ut currentes comprehendamus gloriæ bravium, ut pulsemus, & aperietur nobis; ut petamus, & accipiemus; ut quæramus, & inveniemus; ut mandata ejus observemus, & ut vocationem nostram per virtutum, & bonorum operum exercitium certam faciamus. Denique, si sola fides justificaret ut instrumentum applicans justitiam Christi, sequeretur Sacramenta novæ legis non justificare, ut instrumenta Passionis Christi, quod è regione opponitur verbo Dei ad Titum cap. 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*. Ergo in solam fidem refundi non debet tota vis justificationis.

Respondent heterodoxi: fidem salvificam, seu fidem, quæ justificat, divelli non posse à charitate, & ab aliarum virtutum consortio, ac subindè eum, qui justificatur, habere unà cum fide cæteras virtutes cum ipsa indivulsè conjunctas.

Verùm hæc responsio multis momentis refelli potest. Primò, quia fidem à charitatis, cæterarumque virtutum consortio separari posse

posse, non unus probat Scripturæ sacræ locus. Id quippè manifestò colligitur ex 1. ad Cor. cap. 13. ubi Apostolus ait: *Si habuero omnem fidem . . . . charitatem autem non habuero, nihil sum*. Et ex epist. Jacobi cap. 2. *Fides sine operibus mortua est*.

Secundò, si fides à charitatis, cæterarumque virtutum consortio divelli non posset, sequeretur malos, & impios, quotquot in Ecclesia Catholica extant cum bonis permixti, vel infideles esse, vel in summâ peccatorum licentiâ, atque libidine, præditos esse charitate, cæterisque virtutibus Christianis, quod dictu absurdissimum est.

Tertiò, *Sanctus Augustinus* lib. 15. de Trinit. cap. 18. apertè docet fidem sine charitate esse posse, *sine charitate*, inquit, *fides potest esse, sed non & prodesse*. Idem docet *Sanctus Thomas* 2. 2. qu. 24. art. 12. ubi latè probat per peccatum mortale amitti charitatem, & gratiam sanctificantem, sed non fidem, quæ, informis licèt, remanet cum peccato, juxtà ejusdem Angelici Præceptoris doctrinam 2. 2. qu. 10. art. 4.

Quartò, si fides à charitate separari non possit, sicut dictitant hæretici, velint nolint, fateri debent, si sibi constare velint, hominem fide semel præditum nunquam à charitate excidere, etiamsi in gravissima prorumpat crimina. Enim verò docent nostri temporis hæretici fidem, quæ justificat, nullo quantumvis atrocissimo crimine amitti posse, ita ut *David*, cùm adulterium, & homicidium perpetravit; & *Salomon*, dum Idolis thus adolevit; & *Sanctus Petrus*, quando Christum Dominum ter negavit, justi semper permanserint, fidemque justificantem non amiserint. Idem docent hæretici de omnibus justis, quos à justitia, seù à fide justificante excidere non posse pertendunt, quamvis in nefanda prolabantur flagitia. Hæc hæreticorum doctrina apertè colligitur ex eorum libris, & Synodis, potissimùm ex Synodo Dorthrectana habitâ anno 1619. immò in hac doctrina præcipuum suæ reformationis caput, ac fundamentum ab hæreticis Calvinistis constitui Sole clariùs evincit doctissimus *Antonius Arnaldus*, qui huic controversiæ ultimam diem imposuisse videtur in aureo opere Gallico idiomate exarato, cui titulus est: *Le Renversement de la Morale de Jesus Christ par les erreurs des Calvinistes touchant la justification*; idest: *Moralis Jesu Christi erroribus Calvinistarum circa justificationem penitùs profligata*. Hac autem semel suppositâ hæreticorum doctrinâ, sic argumentum conficio: Si fides à charitate separari non posset, manente fide, deberet & remanere charitas, atqui contendunt nostri temporis hæretici fidem, quæ justificat permanere in justis, etiam dum in gravissima labuntur scelera, ergo necesse est, juxtà eorum doctrinam, ut in justis, etiam dum atrocissima flagitia patrant, maneat charitas, quam à fide justificante nullo pacto divelli posse mordicùs propu-

pugnant. Quis autem, amabo, non execretur tam pestilentem doctrinam, quæ Deum cum diabolo, lucem cum tenebris, justitiam cum iniquitate, charitatem cum peccato vinculo monstroso nectit, ac copulat? quid, sodes, scelestiùs, & ab omni pietatis sensu magis alienum, quàm dicere, eum, qui in vitiorum charibdi est immersus, & in peccatorum cœno, instar suis, volutatur, justum esse, Deum diligere, & mandata Dei observare? profectò, ut verbis utar *Grotii* in animadversionibus pro suis ad Cassandrum notis, art. de discrimine peccatorum mortalium,& venialium: *Nullum potuit in Orbem Christianum induci dogma perniciosius quam hoc: hominem qui credidit, aut qui regenitus est (nam hæc multis idem valent) posse prolabi in flagitia, & scelera, sed accidere non posse, ut propterea divino favore excidat, aut damnationem incurrat. Hoc nemo veterum docuit, nemo docentem tulisset; nec aliud evidentiùs vidi argumentum detortæ ad privatos, & malos sensus Scripturæ, quàm in hoc negotio.* Hanc impiam hæreticorum doctrinam, ex qua sequitur moralis Christianæ exterminium, & quæ latissimum ad omnia flagitiorum genera ostium reserat; Apostolus Paulus in suis epistolis damnat, docet siquidem justitiam cum iniquitate sociari non posse, Deumque ultorem præpotentem scelerum, molles, fures, avaros, ebriosos in æternum perditurum: *Nescitis*, inquit 1. ad Corinth. cap.3. *quia templum Dei estis, & Spiritus Sanctus habitat in vobis: si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus, &c.* & cap.6. ejusdem epistolæ: *An nescitis, quia iniqui Regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarii, neque Idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces Regnum Dei possidebunt. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.* Et 2. ad Corinth. cap. 6. *Quæ participatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad belial? aut quæ pars fideli cum infideli? Quis autem consensus Templo Dei cum Idolis?* Denique ad Galatas cap.5. *Manifesta sunt autem opera carnis: quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, Idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, commessationes, & his similia: quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt.* Quæ omnia Apostoli loca radicitùs convellunt portentosum istum hæreticorum errorem asserentium justificationem fieri per solam fidem, eamque fidem salvificam, seu justificantem, nullo alio quantumvis gravi,& enormi, præterquàm infidelitatis peccato, deperdi posse. Quamobrem Synodus Tridentina ad profligandas id ætatis enatas hæreses congregata, meritò definivit sess.6. cap. 15. *Non modo infidelitate,*

tate, per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quocumque alio mortali peccato, quamvis non amittatur fides, acceptam justificationis gratiam amitti; divinæ legis doctrinam defendendo, quæ à Regno Dei non solùm infideles excludit, sed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, avaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæterosque omnes, qui lethalia committunt peccata; à quibus cum divinæ gratiæ adjumento abstinere possunt, & pro quibus à Christi gratia separantur. Et Canone 27. eadem Synodus anathemate percellit eos, qui dicunt semel acceptam gratiam nullo alio quantumvis gravi, & enormi, præterquàm infidelitatis, peccato amitti.

Dico ultimò: *Fidem, quæ dispositio necessaria est ad justificationem, non esse fiduciam de singulari Dei misericordia, quâ sibi quisque promissiones divinas de remissione peccatorum applicat, sed esse assensum præstitum his omnibus, quæ sunt à Deo revelata.* Ita docent omnes Catholici contra Calvinistas, qui in Synodo Dorthrectana suæ sectæ doctrinam his verbis proponunt: *De hac electorum ad salutem custodia, verèque fidelium in fide perseverantia, ipsi fideles certi esse possunt, & sunt pro mensura fidei, quâ certò credunt se esse, & perpetuò mansuros vera, & viva Ecclesiæ membra, habere remissionem peccatorum, & vitam æternam.* Hanc doctrinam pro aris, ac focis propugnant *Amesius, Scarpæus, Vvindellinus, Paræus, Chamierus*, aliaque reformatæ, si Superis placet, religionis columina.

Probatur multis momentis Catholicorum doctrina. Primò, quia hæc fiducia, quâ quis credit, & certissimè confidit sibi esse remissa peccata, è fronte opponitur Verbo Dei. Verbum quippe Dei disertè docet, de remissione peccatorum, & de salute æterna semper esse timendum, nec de ea citra specialem revelationem nos in hac mortali vita constitutos certiores futuros. Sic Proverbiorum cap. 20. dicitur: *Quis potest dicere mundum est cor meum, purus sum à peccato?* Et Ecclesiast. cap. 9. *Nescit homo an odio, an amore dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta.* Idem habetur Ecclesiastici cap. 5. *De propitiato peccato noli esse sine metu, nec adjicias peccatum supra peccatum, & ne dicas: misericordia Domini magna est, & peccatorum meorum miserebitur.* Quibus Scripturæ sacræ locis confoditur error nostri temporis hæreticorum, qui, ubi primùm justitiam Christi fide apprehendisse sibi visi sunt, nullo deinceps metu concutiuntur, dormiunt in utramvis aurem, & remissa sibi esse peccata certò certiùs confidunt. Idem confirmat locus ille Job cap. 9. *Etiamsi simplex fuero, ignoravit hoc ipsum anima mea. Verebar omnia peccata mea, sciens, quod non parceres delinquenti.* Profectò Job vir erat sanctissimus, nec, ut ipse ait, eum cor ejus reprehendebat in omni vita, & tamen metuere se significat, at si fides ipsum de sua justitia certum fecisset, ea de re nullatenus

nus dubitasset. David etiam, cui Deus peccatum dimiserat, se nihilominùs coram Deo occultorum peccatorum reum declarat his verbis: *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo*. Denique, ut cætera mittam Scripturæ testimonia, Apostolus Paulus 1. ad Corinth. cap.4. sic loquitur: *Mihi autem pro minimo est, ut à vobis judicer, aut ab humano die: sed neque me ipsum judico, nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum*. Et alibi dicit: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar*. Quæ Apostoli verba apertè excludunt fiduciam illam, quâ quis credit, & certissimè confidit se habere remissionem peccatorum, & vitam æternam. Huic Catholico dogmati de incertitudine justitiæ, idest, quod nemo, quantùvis sanctitate præditus, certò noverit, aut credere debeat se esse justum, Sancti Patres suffragantur, *Sanctus Augustinus* in psalm.41. explicans hæc verba: *Ad me ipsum anima mea turbata est*, inquit, *novi, quia justitia Dei manet, utrùm mea maneat? Nescio, terret enim me Apostolus dicens: Qui stat, videat ne cadat*. S. Gregorius Magnus lib.6. epist.22. ad illustrem quamdam fœminam Imperatricis cubiculariam data, sic scribit: *Quod verò dulcedo tua in tuis epistolis subjunxit, importunam te existere, quoad usque scribam tibi mihi revelatum esse, quia peccata tua dimissa sunt. Rem difficilem, etiam inutilem postulasti; difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui revelatio fieri debeat; inutilem verò, quia secura de peccatis tuis esse non debes, nisi cùm jam in die vitæ tuæ ultimo plangere eadem peccata minimè valebis. Quæ dies quoad usque veniat, suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lavare*. S. Bernardus rem adhuc luculentiùs exprimit serm. 1. de Septuagesima, ubi ait: *Quis potest dicere: Ego de electis sum? Ego de prædestinatis ad vitam æternam? Ego de numero filiorum? Quis hæc, inquam, dicere potest reclamante Scriptura, nescit homo an dignus sit amore, an odio? Certitudinem itaque non habemus, sed spei fiducia consolatur nos, ne dubitationis hujus anxietate cruciemur*. Uno verbo, omnes Sancti Patres tàm Græci, quàm Latini, in eamdem sententiam descendunt, quippè qui in suis operibus fideles frequenter adhortantur, ut in timore, & tremore salutem suam operentur. In quo sancto timore totius pietatis, & humilitatis Christianæ sistit fundamentum, sinceræ pœnitentiæ fructus, & bonorum operum, ac virtutum exercitium. Hinc viri justi, quamdiù vivunt, licèt nihil sibi malè conscii sint, semper tamen timent, & obrepentes quotidianas culpas quotidianis lamentis plangunt. Jugiter quidem illi invigilant, & virtutum officiis indefessè funguntur, orant, jejunant, conscientiâ pro virili ab humanis affectibus purgant, & quamvis indè in spem, & fiduciam salutis erigantur, plenam tamen, & omnimodam, quam promittunt, & non

dant hæretici, securitatem non habent, quia probè sciunt plerùmque vitia blandâ ad nos facie sub specie virtutum venire, Deumque consultò voluisse nos latere, an verus in nobis ipsius inhabitet amor, an divinam charitatem peregrinus, & occultus mundi amor mentiatur, unde sancto timore concussi orant cum Propheta: *Ab occultis meis munda me Domine, &c.* Quapropter cùm hæretici sanctum illum timorem, quo carnes nostræ configi debent, penitùs excutiant, hominemque justificari dicant per fiduciam, quâ certissimè confidit sibi remissa esse peccata, eâdem operâ pietatem, & humilitatem Christianam extinguunt, pœnitentiæ, cæterarumque virtutum exercitium è medio tollunt, securitas namque, ut nemo nescit, nata est generare superbiam. Hinc jure merito *Hugo Grotius* ad calcem libri, cui titulus est: *Votum pro pace*, ingenuè profitetur se abhorrere à communi illo Protestantium dogmate, sic enim loquitur: *Hostis non sum nisi eorum dogmatum, quæ credo noxia aut pietati, aut societati humanæ. Peccata illa, qualia Davidis, idest homicidia, & adulteria non imputari, verba sunt Marlorati, dicitis quidem in justificatis omnibus pœnitentiam semper sequi, quod ego verum non arbitror. Et deindè quæ est illa pœnitentia, vivere ut lubet, & deindè stante morte dicere Ministro: Nollem hoc factum, & credo justitiam Christi mihi imputari, idque verum esse, quia id credo; cum hoc viatico statim ille in Cœlum evolat, deque eo dubitare Stygiæ est incredulitatis.* Hactenus *Grotius* vir sanè eruditus, & propè noster.

Probatur secundò: Nemo potest per specialem fidem credere, seù certò confidere sibi esse remissa peccata, nisi ipsi constet hoc esse revelatum à Deo, atqui nec in Scripturis sacris, nec in traditionibus Apostolicis, nec in Conciliis invenitur revelatum mihi, aut tibi, aut cuipiam nunc viventium, quod sint remissa peccata nostra, simusque Deo grati, & accepti tanquàm filii ejus, nullus igitur per fidem specialem credere, seu certò confidere potest sibi esse remissa peccata. Minor certa est, major verò negari non potest. Fides namque Christiana semper supponit revelationem Dei, quæ, ut docent omnes Theologi, est ratio formalis sub qua credimus. Cùm igitur nulli fidelium nunc in terris viventium revelatum sit à Deo sibi condonata esse peccata, falsò sibi blandiretur ille, qui fide speciali certò crederet, & confideret per Christum sibi esse remissa peccata. Non eo tamen inficias hominem per conjecturas, & nonnullam experientiam dignoscere posse se esse justificatum, at quia hæc notitia ex proprio sensu, vel ex testimonio conscientiæ oritur, & non ex divina revelatione, infallibilis non est, quia cor hominis instabile est, & inscrutabile, ut inquit *Jeremias* cap. 17. *Et sæpè*, teste *S. Gregorio Magno* in pastorali 1. p. cap. 9. *sibi mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare quod non amat, de mundi autem opere non amare quod amat.*

Pro-

Probatur ultimò: Fides, quæ prærequiritur ad justificationem, est assensus præstitus dogmatibus fidei, ergo non est fides specialis, seu fiducia de singulari Dei misericordia, quâ quis credit, & certissimè confidit sibi esse remissa peccata, sicut effutiunt nostri temporis Hæretici. Prob. ant. ex benè multis Scripturæ sacræ locis. Primò, *Matth.* cap.16. postquàm Petrus fidei suæ confessionem edidisset his verbis: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, Christus ità eum commendavit, *Beatus es Simon Barjona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est*. Petrus à Christo *Beatus* appellatur, non quod crediderit, & certò confiderit sibi esse remissa peccata, sed quod crediderit, & palàm confessus fuerit divinitatem Christi. Secundò *Lucæ* cap.7. Christus de Centurione dicit: *Non inveni tantam fidem in Israel*, porrò non aliud se credere protestatus est pius Centurio, nisi Christi Divinitatem, & Omnipotentiam: *Dic tantùm*, inquit, *verbum, & sanabitur puer meus*. Tertiò, Christus *Joannis* cap.1. laudat fidem Nathanaelis, dicentis: *Rabbi tu es Filius Dei, tu es Rex Israel*, quibus verbis Nathanael non fiduciam de remissione peccatorum, sed assensum, quem Divinitati Christi præstabat, profitebatur. Quartò, Christus *Joannis* cap.20. Thomæ Apostolo exclamanti: *Dominus meus, & Deus meus*, respondit: *Quia vidisti me, Thoma, credidisti, beati qui non viderunt, & crediderunt*. Beatos prædicat Christus illos, qui credunt, quod Thomas credidit, quid autem tunc credidit Thomas, nisi Christum Deum esse, & à mortuis resurrexisse. Quintò, *Joannes* hanc Euangelio suo clausulam apponit: *Hæc scripta sunt ut credatis, quia Jesus est Filius Dei, & credentes vitam habeatis in nomine ejus*, quibus verbis disertè significat, fidem, quæ respicit Divinitatem Christi, ipsam esse, quæ ad justitiam, & vitam æternam habendam necessariò prærequiritur, non verò fides illa specialis, quam *fidem promissionum* vocitant Hæretici, & quâ volunt hominem credere, & certò confidere sibi esse remissa peccata. Denique, Apostolus Paulus fidem, per quam assentimur dogmatibus revelatis, ubique prædicat velut tesseram salutis, ad Rom. cap.10. *Hoc est verbum fidei, quod prædicamus*, inquit, *quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit à mortuis, salvus eris*. Et 1. ad Corinth. cap.15. *Notum autem vobis facio, fratres Euangelium, quod prædicavi vobis, quod & accepistis, & in quo statis, per quod & salvamini: qua ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustrà credidistis. Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundùm Scripturas: & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die, secundùm Scripturas*. Quibus in locis Apostolus fidei justificantis objectum datâ operâ exponit, nec tamen ait: *Tradidi vobis, ut unusquisque certò credat se per Christum*

est

esse justificatum, quod tamen dicere debuisset Apostolus si reverà existimasset in hoc positam esse fidem justificantem, sed ait: *Tradidi vobis, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, & quia sepultus est, & quia tertia die à mortuis resurrexit*, quod est objectum fidei dogmaticæ, quâ assentimur his omnibus, quæ à Deo sunt revelata, non verò objectum fidei specialis, seu fiduciæ de singulari Dei misericordia, quâ, sicut garriunt Hæretici, aliquis credit, & certò confidit sibi per Christum peccata esse remissa.

His omnibus meritò addi debent definitiones, & canones, quibus in Concilio Tridentino proscriptus est hic Hæreticorum error. Sessione sexta cap.9. hæc habet Synodus Tridentina: *Quamvis autem necessarium sit credere neque remitti, neque remissa unquam fuisse peccata, nisi gratis divina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciam, & certitudinem remissionis peccatorum suorum jactanti, & in ea sola quiescenti peccata dimitti, vel dimissa esse, dicendum est; cùm apud Hæreticos, & Schismaticos possit esse, immò nostra tempestate sit, & magna contrà Ecclesiam Catholicam contentione prædicetur vana hæc ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud asserendum est oportere eos, qui verè justificati sunt, absque ulla omninò dubitatione apud semetipsos statuere se esse justificatos, neminemque à peccatis absolvi, ac justificari, nisi eum, qui certò credat se absolutum, & justificatum esse, atque hac sola fide absolutionem, & justificationem perfici; quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deque mortis, & resurrectionis Christi efficacia dubitet.* Et canone 12. sacra Synodus anathemate percellit eum, qui dixerit fidem justificantem nihil aliud esse, quam fiduciam divinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse, quâ justificamur. Idem statuit prædicta Synodus canone 13. canone 14. canone 15.

Hic Lector obitèr advertere debet, quod licèt *Ambrosius Catharinus*, vir ingenio suo plùs æquò indulgens, & à castris *S. Thomæ* transfuga, docuerit hominem justum de sua justitia esse certissimum, ità ut nullatenùs de ea dubitare possit; semper tamen improbavit errorem Hæreticorum, qui contendunt specialis misericordiæ fidem, quâ quis credit, & certò confidit sibi esse remissa peccata, esse fidem justificantem. Hoc de argumento *Catharinus* duos edidit tractatus, stante adhùc Synodo Tridentinâ, quibus nostri *Dominici Soto* eâ de controversia lucubrationem paulò acerbiori stylo confutavit, ei autem respondit *Dominicus Soto* apologiâ doctissimâ, cùm adhùc Tridenti agerent Patres. Non est dubium quin potior esset causa *Dominici Soto*, ejusque sententia Scripturæ sacræ, traditioni, & ipsius Concilii Tridentini decretis magis consentanea, attamen suam impunè *Catharinus* propugnavit sententiam, eique nulla à Patribus Synodi

nodi erroris nota iniusta est. Nunc autem hæc *Catharini* opinio malè audit apud omnes Theologos, qui, quamvis ultrò fateantur justum posse de sua justitia habere certitudinem probabilibus innixam conjecturis, & petitam ex internis, quos persentit, motibus, videlicet ex studio honoris Dei, ex lubenti cogitatione, & auditu rerum divinarum, & ad vitam secundùm Deum instituendam spectantium, ex serenitate, & tranquillitate animi cum interna consolatione, ex clamore denique, sive ex oratione devota ad Deum, affectuque tenero, & ex aliis id genus internis motibus; negant tamen justum posse habere de sua justitia certitudinem absolutam, seu quæ excludat omnem dubitationem, quia fit quandoque, ut his propè similes motus, & affectus etiam illi sentiant, qui justi non sunt, ut nempè & Deum Patrem vocent, & quâdam cordis teneritudine sermones de Deo, rebusque divinis non illibenter auscultent, & suavitatem quamdam experiantur, quæ etiam lachrymas elicit, & malesanam aliquandò parit tranquillitatem. Quò fit ut illi motus æquivoca signa sint, & interdùm fallacia, quibus proindè etsi suffragantibus credere nec debemus, nec tenemur, nisi expressum habeamus testimonium par illi, quod per Prophetam reddidit Deus Davidi dicentem: *Transtulit Dominus peccatum tuum*; vel per Christum Magdalenæ dicentem: *Remissa sunt ei peccata multa*; & Paralytico: *Remittuntur tibi peccata tua*. Meritò igitur exploditur ab omnibus Theologis nova, & peculiaris illa sententia *Catharini*, qui, ut ostenderet quanto ingenii præpolleret acumine, à regia Thomistarum via descivit, & in statuendis paradoxis nimium liberalis fuit, undè non mirum si ab ipsa schola Thomistica, de qua malè meritus est, ob nimiam novandi pruriginem, fuerit summo consensu rejectus, de quo etiam Prædicatorum Ordinis Theologi, ob quinquaginta ejus assertiones à communi Scholarum doctrina peregrinas, coram Paulo Tertio Summo Pontifice expostularunt.

DILUUNTUR HÆRETICORUM OBJECTIONES

De justificatione per solam fidem, & de justitiæ inamissibilitate.

ARguitur primò: Nihil aliud ab homine peccatore Christus in Euangelio exigere videtur ut salvus fiat, præter solam fidem, ergo homo per solam fidem in Christum mediatorem justificatur. Prob. ant. ex multis Scripturæ sacræ locis. *Matth.* cap.9. Christus dixit mulieri sanguinis fluxum patienti: *Fides tua te salvam fecit*. Idem dixit Magdalenæ, *Lucæ* cap.7. deindè *Matth.* cap.15. mulierem Cha-

Chananæam his verbis Christus compellat: *O mulier magna est fides tua, fiat tibi, sicut vis*. Tertiò, cuidam petenti filium suum à dæmone liberari, respondit Christus *Marci* cap. 9. *Si credis, omnia possibilia sunt credenti*. Quartò, Christus *Lucæ cap.* 8. ait patri, cujus filia defuncta erat: *Noli timere, crede tantùm, & salva erit*. Denique, *Joannis* cap. 3. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam*. Ergo Christus nihil aliud ab homine peccatore exigit, ut salvus fiat, præter solam fidem.

Respondeo primò: In his, & aliis similibus Scripturæ sacræ locis, quæ magno, sed inani studio congerunt Hæretici, fidei quidem tribui justificationem, consequens tamen non esse solam fidem ad justificationem sufficere: alioquin, cùm sola spes ab Apostolo ad Roman. cap.8. nominetur: *Spe salvi facti sumus*, sequeretur solam spem, absque consortio aliarum virtutum, justificare, quod, nemine reclamante, est planè absurdum. Cur autem Scriptura fidei tribuat justificationem, triplex potest afferri ratio. Primò, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire, ut inquit Synodus Tridentina. Secundò, quià fides justificationem impetrat, hac quippè ratione dictum est Magdalenæ, *Lucæ* cap.7. *Fides tua te salvam fecit*; fides siquidem, ut hic sumitur, est opus Deo gratum, cujus intuitu cætera donantur quæcumque ad justitiam, & salutem hominis pertinent. Hinc *Sanctus Augustinus* lib. de gratia, & libero arbitrio cap.16. ait: *Fides orando, impetrat, quod lex imperat*. Et lib. de prædest. Sanct. cap.7. inquit: *Ex fide ideò dicit*, Apostolus, *justificari hominem, non ex operibus, quia ipsa prima datur, ex qua impetrantur cætera, quæ propriè opera nuncupantur, in quibus justè vivitur*. Et in lib. de spiritu, & littera cap. 30. *Per legem cognitio peccati, per fidem impetratio gratiæ contra peccatum, per gratiam sanatio animæ à vitio peccati*. Denique fidei tribuitur justificatio, quia homo fidei beneficio, magis quàm aliorum actuum, humiliter profitetur, se non propria virtute, sed Christi meritò gratis justificari. In his ergo Scripturæ sacræ locis, quæ adducunt Hæretici, licèt declaretur fidem esse necessariam ad justificationem, non excluduntur tamen aliæ virtutes, & bona opera, maximè cum fides, de qua ibi fit sermo, sit fides; quæ per dilectionem operatur.

Respondeo secundò: His in locis Scripturæ sacræ, in quibus Christus ait: *Crede tantùm, & salva erit. Si credis, omnia possibilia sunt credenti*, sermonem non esse de justificatione impii, sed de fide ad impetranda miracula necessariâ. Fidem autem solam interdùm sufficere ad impetranda miracula convenit inter omnes Theologos,

logos, quia miracula ad fidem confirmandam, non ad ejus, qui illa obtinet, ſanctitatem comprobandam eduntur.

Arguitur ſecundò: Apoſtolus Paulus ſæpiùs in ſuis epiſtolis inculcat hominem gratis, & per fidem juſtificari, non ex operibus; ergo juſtificatio fit per ſolam fidem. Prob. ant. ad Rom. cap. 3. *Arbitramur*, inquit Apoſtolus, *hominem per fidem juſtificari ſine operibus legis*. Et cap. 4. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum. Ei verò, qui non operatur, credenti autem in eum, qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam*. Ad Galatas cap. 2. *Scientes autem, quod non juſtificatur homo ex operibus legis; niſi per fidem Jeſu Chriſti*. Et ad Epheſios cap.2. *Gratia eſtis ſalvati per fidem, non ex operibus*. Hinc *S. Auguſtinus* diſputans contrà Pelagianos docet, juxtà Apoſtoli doctrinam, opera legis nihil ad juſtificationem juvare, ſed potiùs per legem homines reos, & prævaricatores fieri, ergo ex Apoſtolo juſtificatio fit per ſolam fidem.

Reſpondeo: Hominem dici ab Apoſtolo gratis, & abſque operibus legis juſtificari, duplici de cauſa. Primò, quia nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promerentur, ut explicat Synodus Tridentina ſeſs.6. cap.8. ſi enim gratia eſt, jam non ex operibus: alioquin, ſicut ait Apoſtolus, *gratia non eſt gratia*. Hinc tamen colligi minimè poteſt hominem ſolâ fide juſtificari, nàm ſicut juſtificatio, licèt ex fide fiat, nihilominùs gratuita eſt, itâ etiam quamvis juſtificatio exigat pœnitentiam, & amorem Dei ſuper omnia dilecti, ſeu pœnitentiæ, & charitatis opera tanquàm diſpoſitiones neceſſarias, nihilò ſecius gratuita eſt, quià hæc omnia pœnitentiæ, & charitatis opera ſunt divinæ gratiæ partus; non ſecus ac fides. *Quandò Apoſtolus ait*: arbitramur juſtificari hominem per fidem ſine operibus legis: *hoc dixit, non quià negavit, aut evacuavit opera bona, cum dicat* Deum unicuique reddere ſecundùm opera ejus, *ſed quia opera ſunt ex fide, non ex operibus fides, ac per hoc ab illo ſunt nobis opera juſtitiæ, à quo eſt ipſa fides, de qua dictum eſt*: juſtus ex fide vivit. *Homines autem non intelligentes, quod ait Apoſtolus*, arbitramur hominem juſtificari ex fide ſine operibus legis, *putaverunt eum dicere ſufficere homini fidem, etiamſi malè vivat, & bona opera non habeat*. Ait *S. Auguſtinus* lib. de gratia, & lib. arb. cap.7. Secundò, dùm Apoſtolus à juſtificatione excludit opera legis, diſputat contrà Judæos, qui habitâ lege eò ſuperbiæ delapſi ſunt, ut putarint ſolam legem ad hominem juſtificandum ſufficere, neque neceſſariam eſſe Dei gratiam: ad illorum itaque frangendam ſuperbiam Apoſtolus ſæpiùs in ſuis epiſtolis inculcat hominem gratis, & abſque operibus legis

justificari: *Ad hoc ducit*, inquit *Sanctus Augustinus* serm. 13. de verbis Apostoli, *& commendat ista Apostolus propter Judæos, qui de lege gloriabantur, & libero arbitrio suo legem sufficere arbitrabantur, ignorantes Dei justitiam, idest, ex fide justitiam datam à Domino, & suam volentes statuere, quasi suis viribus impletam, non dante fide impetratam, justitiæ Dei, sicut dicit, non sunt subiecti.* Hac responsione facilè ostenditur contrà Hæreticos doctrinam Apostoli Pauli de justificatione non esse oppositam doctrinæ Sancti Jacobi, nàm quandò Sanctus Jacobus in sua epistola Catholica ait Abrahamum ex operibus fuisse justificatum, loquitur de operibus factis ex fide, seu ex gratia, & ex divina misericordia; quandò verò Paulus dicit: *Si Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum*, vult solùm, quod si Abraham justificatus est ex operibus antecedentibus fidem, vel ex solius liberi arbitrii viribus profectis, habet gloriam, sed non apud Deum, non negat tamen Apostolus Paulus opera, quæ fiunt ex gratia ad iustificationem esse necessaria, immò eorum necessitatem commendat in epist. ad Rom. cap. 2. ubi hæc habet: *Qui*, seu Deus, *reddet unicuique secundùm opera ejus: iis quidem, qui secundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam: iis autem, qui sunt ex contentione, & non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio.* Et versu 13. ejusdem epistolæ subdit: *Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur.*

Ad auctoritatem Sancti Augustini respondeo, quod, cùm Sanctus ille Doctor disputaret contrà Pelagianos asserentes gratiam Dei in veteri testamento non esse nisi legem Moysi traditam, gratiam verò novi testamenti non esse nisi Euangelium, & exemplum Christi, ut hunc errorem configeret S. Augustinus, docet opera legis absque fide nihil prorsùs juvare, nihilque ad justificationem prodesse, & neminem per legem, sed solùm per gratiam Christi à peccato liberari, ac justificari posse. Præclarè in hanc rem ait *Sanctus Augustinus* epist. 194. aliàs 105. ad Sixtum: *Neque ab illo* (peccato) *quod originaliter trahitur, neque ex his quæ unusquisque in vita propria vel non intelligendo, vel nolendo intelligere, mala congregat, vel etiam instructus ex lege, additamento prævaricationis exaggerat, quisquam liberatur, & justificatur nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non solùm remissione peccatorum, sed priùs inspiratione fidei, & timoris Dei, impartito salubriter orationis affectu, & effectu.*

Arguitur tertiò: Benè multi SS. Patres asserunt solam fidem justificare, ità enim docent *Origenes* ad cap. 3. epist. ad Romanos, *Hilarius* can. 8. in Matth. *Ambrosius*, seu potiùs *Hilarius Sardus* in comment. ad cap. 3. & 4. epist. ad Roman. inter opera S. Ambrosii, *Augu-*

Augustinus in lib. de perfectione justitiæ, & in Psalm.88. *Basilius* hom. de humilitate, *Chrysostomus* homil.3. in epist. ad Titum, *Theodoretus*, & *Theophilactus* in cap. 3. epist. ad Roman. *Bernardus* epist. 77. & serm. 22. in Cantica, ergo juxtà traditionem SS. Patrum sola fides justificat.

Respondeo: Patres in objectione laudatos, dùm asserunt solam fidem justificare, excludere solùm velle à justificatione primò opera legis Mosaicæ, vel opera quæ præcedunt fidem, & fiunt ex solis viribus liberi arbitrii. Secundò, illos Patres excludere dumtaxàt à justificatione necessitatem operis externi, sine quo homo aliquandò justificari potest, quandò videlicet deest opportunitas, nec suppetit tempus hujusmodi opera exercendi. Denique dico Sanctos Patres excludere tantùm velle à justificatione virtutem Sacramentorum veteris legis, quæ vim justificandi non habebant; vel exhibitionem externorum Sacramentorum novæ legis, videlicet Baptismi, quandò non adest possibilitas illum suscipiendi. Cæterum Sanctos Patres præter fidem ad justificationem, admisisse necessitatem bonorum operum, seu charitatis, pœnitentiæ, cæterarumque virtutum, ex eo maximè liquet, quod passim in suis scriptis doceant eos, qui post Baptismum in aliquod grave peccatum lapsi sunt, ad remissionem peccatorum, seu ad justificationem per claves Ecclesiæ obtinendam, præparari debere diuturnâ,& laboriosâ pœnitentia, peccatorum detestatione, omniumque virtutum, & bonorum operum exercitio. Profectò Sancti Patres, *Cyprianus* tract.de lapsis, *Ambrosius* in lib.de lapsu virginis consecratæ,*Gregorius Nazianzenus* orat.in Sanct.lumina, *Gregorius Nissenus* in epist. canonica, *Pacianus* in epist. 3. ad Sempronianum, & Patres Conciliorum Arelatensis primi,Neocæsariensis, Gangrensis, Illiberitani, &c. eos, qui post Baptismum lapsi erant, tam luctuosæ, & acerbæ pœnitentiæ ad reconciliationem, seu justificationem obtinendam nunquàm addixissent, si credidissent solam fidem justificare posse, nàm Hæretici ideò bonorum operum, pœnitentiæ, ac cæterarum virtutum ad justificationem necessitatem negant, quia falsò sibi persuadent solam fidem justificare.

Addo etiam cum nostro *Medina* in primam secundæ S. Thomæ qu.113. art.5. hanc propositionem, *sola fides justificat*, sensum posse pati Catholicum, eumque multiplicem. Primus est, quod fides sola ex parte intellectus sufficiat ad salutem, & justitiam. Secundus,quod fides formata, seu charitate animata, quæ semper prorumpit in bona opera, justificet, & sufficiat ad salutem. Tertius sensus, ut fides sumatur pro lege fidei, idest, sola lex fidei justificat, lex enim fidei includit charitatem, & omnia quæ in lege fidei præcipiuntur. Quartus sensus est, quod sola fides ostendit undè vera justitia accipienda sit.

Cùm itàque hæc locutio, *sola fides justificat*, sensum Catholicum habere possit, nemini mirum videri debet, quod eam aliqui Sancti Patres interdùm usurpaverint. Immò rectè ibidem observat noster *Medina*, quod si quis impræsentiarum prædictâ locutione, *sola fides justificat*, uteretur, non statim ceù Hæreticus damnandus esset, modò constaret aliundè eum à sententia de necessitate bonorum operum ad justificationem non recedere, quia Concilium Tridentinum absolutè non damnat hanc propositionem, *fides sola justificat*, sed ait sess.6. can.9. *Si quis dixerit, sola fide impium justificari, ità ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse eum suæ voluntatis motu præparari, atque disponi; anathema sit*. Verùm quamvis hæc locutio, *sola fides justificat*, Catholicum sensum habere possit, quia tamen à verbis Hæreticorum, sicut docet S. Thomas 3.p. qu.16. art.8. cavere maximè debemus, perperàm procul dubio ageret Theologus, qui prædictâ locutione sive in Concionibus, sive in disputationibus uti vellet.

Arguitur ultimò: Qui semel justificatus est, peccare non potest, ergò qui justus est, nequit amittere justitiam, & charitatem, ac subindè omnia peccata etiam gravissima, quæ justus perpetrare potest, ipsi propter fidem justificantem non ampliùs imputantur. Prob. ant. Primæ *Joannis* cap. 3. dicitur, quod *omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est*. Ex quibus verbis sic conficitur argumentum: omnis qui ex Deo natus est, & in quo manet semen ipsius, peccatum non facit, immò peccare non potest, atqui ille, qui justificatus est, dicitur ex Deo natus, cum sit filius Dei, & semen Dei in ipso manet, gratia videlicèt, & charitas, ergo qui justus est, peccare non potest, nec proindè justitiam, & charitatem amittere.

Prætereà, *Sanctus Bernardus* in tractatu *de natura, & dignitate amoris*, ait Petrum, cùm peccavit, charitatem non amisisse, ergo ex *Sancto Bernardo* charitas, seu perfecta justitia non amittitur per peccatum.

Respondeo ad utrumque momentum, & ad primùm dico: Ineptè ab Hæreticis adduci hæc *Sancti Joannis* verba ad stabiliendum impium, quod propugnant, de inamissibilitate justitiæ dogma, cùm certum sit totum Apostoli eâ in epistola sermonem huic nefando dogmati esse omninò oppositum. Enim verò *Sanctus Joannes* à primo statim capite hunc errorem depellit his verbis: *Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ: Si dixerimus, quoniam societatem habemus cum illo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus*. Item cap. 2. *In hoc scimus, quoniam cognovimus eum,*

si

si mandata ejus observemus. Qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est........ Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Item cap. 3. *Omnis, qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum est iniquitas.* Cœcus sit profectò oportet, qui non videt impium Hæreticorum de inamissibilitate justitiæ dogma fuisse à *Sancto Joanne* profligatum. Quandò ergo Sacer ille Euangelista dicit, quod *omnis, qui natus est ex Deo peccatum non facit, & non potest peccare*, idem planè est, ac si diceret eum, qui natus est ex Deo, seu qui sanctificatus est, peccatum non facere, quamdiù filius Dei est, & gratiam sanctificantem habet, quia gratia sanctificans cum peccato lethali insimul stare, & cohærere non potest, quamvis tamen ille, qui justificatus est, si semel gratiæ sanctificantis jacturam faciat, reverà peccet, non secus, ac arbor bona, quamdiù bona est, malos fructus non producit, & mulier pudica, quamdiù pudica est, adulterium non committit, secus tamen si arbor vitietur, & si mulier pudica esse desinat. Sic qui natus est ex Deo, quamdiù semen Dei, seu gratiam, & charitatem in se conservat, generatio Dei conservat eum, & malignus non tangit eum, at si volens semen illud abjecerit, ex quo semine natus est, charitatem amittet, & evadet filius diaboli. Ita hunc locum *Sancti Joannis* interpretantur Sancti Patres Hieronymus, Augustinus, & Thomas. *Credendum est.* Inquit *Sanctus Augustinus* lib. de corrept. & gratia cap.13. *quosdam de filiis perditionis non accepto dono perseverandi usque in finem, in fide, quæ per dilectionem operatur, incipere vivere, & posteà cadere, neque de hac vita, priusquam hoc eis contingat, auferri. Quorum si nemini contigisset, tamdiù haberent homines istum saluberrimum timorem, quo vitium elationis opprimitur, donec ad Christi gratiam, qua piè vivitur, pervenirent, deinceps jam securi nunquà se ab illo esse casuros. Quæ præsumptio in isto tentationum loco non expedit, ubi tanta est infirmitas, ut superbiam possit generare securitas.* Idem docet *Sanctus Augustinus* lib. de dono perseverantiæ cap.8.

Ad auctoritatem *S.Bernardi*, respondeo primò: Hunc tractatum *de natura, & dignitate amoris*, non esse germanum *S.Bernardi* fœtum, sed *Guillelmi*, seu *Vuillelmi* Abbatis Monasterii S. Theodorici propè Remos, sicut probat doctissimus *Mabillonius* tom.2. recentis, quam adornavit, editionis operum S. Bernardi.

Respondeo secundò: Hunc locum, quasi ex Sancto Bernardo desumptum, sibi objecisse *Sanctum Thomam* 2. 2. q. 24. art. 12. ad 2. Ad quem exponendum respondet, charitatem bifariam amitti posse, uno modo directè per actualem contemptum, & hoc modo dicit Angelicus Doctor Petrum non amisisse charitatem: alio modo indi-
rectè,

rectè, quandò videlicèt committitur aliquid contrarium charitati propter aliquam passionem concupiscentiæ, vel timoris; & hoc modo Petrum amisisse charitatem, sed citò recuperasse. Hæc responsio Sancti Thomæ consona est menti Auctoris tractatus illius, qui eâ ratione innuit Petrum peccando non amisisse charitatem, *quia*, inquit, *peccavit potiùs in veritatem, quam in charitatem*.

Respondeo denique hunc Auctorem hic non agere de charitate supernaturali, & Theologica, quæ per quodlibet peccatum mortale amittitur, sed de quadam charitate acquisita, & benevolentia humana, qua Petrus erga Christum ducebatur, quam certum est non fuisse penitùs extinctam per peccatum, sed tantùm aliquo pacto sopitam. Ita censet *Duvallius* in 2.2. q.2. de charitate art.7.

Diluuntur Hæreticorum objectiones

De fide specialis misericordiæ, seu de fiducia, qua quis credit, & certò confidit sibi per Christum esse remissa peccata.

Arguitur primò: Apostolus ad Rom. cap. 4. ait: *Ideò ex fide, ut secundùm gratiam firma sit promissio.* Quibus verbis Apostolus apertè designare voluit fiduciam, qua complectimur promissiones divinas, easque nobis applicamus, credentes, ac certissimè confidentes nobis per Christum peccata esse remissa, ergo ex Apostolo fides justificans non est assensus dogmatibus revelatis, sed potiùs specialis misericordiæ divinæ fiducia qua quis credit, & certò confidit sibi per Christum condonata esse peccata.

Respondeo: Apostolum eo loci non loqui de promissione remissionis peccatorum, sicut falsò sibi persuadent Hæretici, sed de promissione Abrahamo factâ, quod gentium multarum futurus esset Pater, seu agit Apostolus de promissione vocationis gentium ad justitiam,& salutem; quæ quidem promissio firma,& rata esse non poterat, si justificatio ex lege Moysis fuisset facta, tunc enim Judæi soli justitiam, & salutem essent consecuti. Quamobrem, ut promissio de vocatione gentium facta Abrahamo firma,& gratuita esset, probat Apostolus Deum non justificare homines ex lege, neque ex operibus ex naturæ penu depromptis, sed ex fide Jesu Christi, quæ sola gratuitæ, veræque justitiæ initium est non Judæis modo, sed etiam gentibus. Certè de promissione vocationis gentium, non verò de fiducia specialis misericordiæ hìc agere Apostolum liquet ex ipsius verbis: *Non enim per legem*, inquit, *promissio Abrahæ, aut semini ejus ut hæres esset mundi: sed per justitiam fidei. Si enim, qui ex lege, hæredes sunt: exinanita est fides, abolita est promissio...... ideo ex fide, ut secundùm gratiam firma sit*

ſit promiſſio omni ſemini, non ei, qui ex lege eſt ſolum, ſed & ei, qui ex fide eſt Abrahæ, qui Pater eſt omnium noſtrum, ſicut ſcriptum eſt: quia Patrem multarum gentium poſui te, &c. Quibus verbis apertè indicat Apoſtolus ſe non loqui de promiſſione remiſſionis peccatorum, ſed de promiſſione vocationis gentium factâ Abrahamo, quod videlicet futurus eſſet Pater multarum gentium.

Arguitur ſecundò: Fideles certò noſcunt ſe eſſe juſtos, & Dei filios, ſe Spiritum Dei habere, ſe in gratia Dei converſari, Chriſtum Jeſum in ſe ipſis eſſe, ſe à charitate Dei ſeparari non poſſe; atqui certitudo illa oritur ex fide ſpecialis miſericordiæ; quâ quis credit, & confidit ſibi propter Chriſtum remiſſa eſſe peccata, ergo fides ſpecialis miſericordiæ Dei, quâ quis confidit ſibi propter Chriſtum indulta eſſe peccata, eſt fides juſtificans. Prob. maj. ex pluribus teſtimoniis Apoſtoli Pauli; & primò ad Rom. ubi ait: *Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei.* Et infrà: *Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli......... neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro.* Deindè 1. ad Corinth. cap. 2. *Nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed ſpiritum, qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.* Tertiò, 2. ad Cor. cap.1. *Gloria noſtra*, inquit Apoſtolus, *hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ: Quod in ſimplicitate cordis, & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei converſati ſumus in hoc mundo.* Quartò, ejusdem epiſtolæ cap.13. *Vosmetipſos tentate ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis vosmetipſos, quia Chriſtus Jeſus in vobis eſt? Niſi fortè reprobi eſtis.* Denique 2. ad Corinth. cap. 4. *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi. In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex.* Quibus verbis declarat Apoſtolus ſe de juſtitia, & æterna ſalute ſua eſſe certum, ac ſecurum. Hæc autem certitudo non aliundè in Apoſtolo oriebatur, quàm ex fide ſpecialis miſericordiæ Dei, ſeu ex fiducia, qua credebat, certòque confidebat ſibi propter Chriſtum peccata eſſe remiſſa, ergo fides illa ſpecialis miſericordiæ Dei eſt fides juſtificans, non verò fides, qua aſſentimur dogmatibus revelatis.

Reſpondeo ex omnibus Apoſtoli teſtimoniis tantummodò evinci, hominem habere poſſe de ſua juſtifiatione certitudinem moralem, ſeu conjecturalem, quæ ſignis illuſtribus innitatur; non verò certam animi perſuaſionem, quæ fallere non poſſit, ſeu quæ ſecuritatem de remiſſione peccatorum, & de æterna ſalute omnimodam includat, ſicut pertendunt Hæretici. Tantùm enim abeſt, ut Apoſtolus hanc certam animi perſuaſionem, quæ fallere non poteſt, de

juſtifi-

justificatione admiserit, ut potiùs ad Philippenses cap.2. fideles adhortetur, ut cum timore, & tremore salutem suam operentur. Sed ut evidentius constet adducta Apostoli testimonia Hæreticis non favere, ea hìc breviter exponam. Primò, quandò dicit Apostolus ad Roman. cap.8. *Certus sum quia neque mors, neque vita &c. neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei*, significare dumtaxàt voluit vim charitatis, qua Deus suos electos complectitur ad eorum vocationem, justificationem, & glorificationem, de quibus eodem in capite ante loquutus fuerat, consummandam, cujus charitatis tanta vis est, & immutabilitas tanta, ut nulla prorsùs creatura possit nos ab ejus sinu divellere, faciendo ut Deus nos amare desinat, aut illius erga nos amoris frustretur eventus. Secundò, quandò Apostolus ait 1. ad Corinth. cap.2. *Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est*, idem est, ac si diceret, nos, scilicèt Apostoli, sapientiâ hujus sæculi non sumus instituti, sed spiritum Dei accepimus, quo revelante mysteria cognovimus divina, redemptionem, justitiam, & gloriam Electorum spectantia, quæ omnia gratis donavit, & ab æterno præparavit Deus diligentibus se, *quæ & loquimur*, inquit Apostolus, *non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus*. Legatur integrum caput secundum illius epistolæ, & luce meridiana clariùs patebit hanc esse germanam Apostoli mentem, quàm ineptè, & imperitè Heterodoxi detorquere moliuntur ad infallibilem certitudinem, quam de sua justitia singuli justi habere tenentur. Tertiò, quandò Apostolus ait 2. ad Corinth. cap. 1. *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ &c.* Vult solùm ostendere, qua sinceritate munus Apostolicum huc usque gesserit, ac deinceps gerere pergebat, suæ itaque conscientiæ testimonio fretus in Domino gloriabatur, quod sapientiæ sæcularis adminiculo usus non fuisset, sed à gratia, idest, à gratuita, & omnipotenti Dei operatione, miracula per eum facientis, & plurimos ex gentibus ad credendum Euangelio, cujus erat minister, occultè & admirabiliter trahentis, fructum prædicationis expectans, ipsique totum acceptum referens, Apostolico munere perfunctus fuisset. Quartò, dùm ait Apostolus versu 13. ejusdem capitis: *Vosmetipsos tentate si estis in fide &c.* Admonet Corinthios, ut seipsos probent, ac tentent, sint ne in fide, per quam Christus inhabitet in illis, de quo sanè Apostolus frustrà Corinthios admoneret, si ea de re jam certi essent; quod enim certum est, probatione, & exprimento nullo eget. Vult ergo eò loci Apostolus, ut Corinthii, ità se probent, ut non omnimoda certitudine, sed tantùm morali, & conjecturali, quam ex quibusdam signis internis venari poterant, dignoscerent, an essent in fide, per quam

Chri-

Christus inhabitaret in illis. Denique, quandò Apostolus ait 2. ad Timoth. cap.4. *Cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiæ*, innuit tantummodò, se de sua salute esse certum certitudine morali ortâ ex bona spe, quâ confidebat Deum, pro tot exantlatis laboribus, & Apostolatus ministerio sibi credito fideliter expleto, coronam immortalitatis ei concessurum. Undè ait idem Apostolus 1.ad Corinth. cap.9. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè, cùm aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar*, quibus verbis profitetur se de sua salute non fuisse certum firmissimo assensu divinæ fidei omnem profligantis formidinem. Addo etiam, nec addidisse pigebit, Apostolum Paulum habuisse de sua salute certitudinem omnimodam propter specialem revelationem sibi à Deo factam, quæ revelatio cum aliis justis ordinariè non fiat, necesse est ut in timore, & tremore salutem suam operentur; sibique de suæ salutis securitate nunquàm blandiantur, *nam qui stat, videat ne cadat*, inquit Apostolus.

Arguitur tertiò: Pax, & tranquillitas animæ est effectus justificationis, atqui fides specialis misericordiæ, quâ quis certò credit sibi per Christum peccata esse remissa, pacem, & tranquillitatem conciliat animæ, ergo fides specialis misericordiæ Dei verè justificat peccatorem.

Respondeo: Pacem, & tranquillitatem animæ non esse effectum fidei specialis misericordiæ Dei, quâ quis credit, & certò confidit sibi per Christum condonata esse peccata, sed esse effectum gratiæ sanctificantis, quæ animi perturbationem, & anxietatem sedat, dum de misericordia Dei benè sperat peccator, fidemque concipit de remissione peccatorum suorum, quamvis de ea certus non sit, nisi certitudine morali nixa quibusdam conjecturis, & signis, quæ mentem quidem in unius potius, quàm alterius partis assensum inclinant, sed non cogunt, ut immobilitèr ei acquiescat.

Arguitur ultimò: Sancti Patres, potissimùm *Augustinus*, & *Bernardus* docent justum Catholicâ fide cognoscere se habere Spiritum Sanctum, sibique peccata esse remissa, ergo justus potest habere de sua salute certitudinem omnimodam. Prob. ant. *Sanctus Augustinus* sermone 6. de verbis Apostoli cap. 13. sic loquitur: *Adjuvante ipsius misericordia, Spiritum Christi habemus, ex ipsa dilectione justitiæ, integra fide, Catholica fide Spiritum Dei nobis inesse cognoscimus*. Idem docet Aquilinus ille Doctor concionibus primâ, & secundâ in psalm. 88. tractatu 75. in Joannem, & tractatu 5. in primam epistolam Joannis. *Sanctus Bernardus* serm.1. de Annunciatione hæc habet: *Si credis peccata tua non posse deleri, nisi ab eo, in quem peccasti, & in quem peccatum non cadit, benè facis, sed adde adhuc ut credas, quia per ipsum tibi pecca-*

ta donantur : hoc est testimonium, quod perhibet in corde nostro Spiritus Sanctus dicens: Dimissa sunt tibi peccata tua. Ergo ex *Sanctis Augustino*, & *Bernardo* justus de sua justitia, & salute certus esse potest certitudine, quæ omnem formidinem expellat.

Respondeo: *Sanctum Augustinum* non asserere perspectum, ac exploratum nobis esse, seu fide Catholica certum, in nobis esse Spiritum Sanctum, quasi illa in nobis Spiritus Dei habitatio sit Catholicæ fidei objectum; sed affirmare solùm nos ex fide Catholica, eaque non solâ, sed conjunctâ cum dilectione justitiæ, velut ex signo probabili cognoscere nos posse, quod Spiritum Christi habeamus. Hac responsione eliquantur omnia *Sancti Augustini* testimonia, quæ proferunt hæretici. Quod spectat *S. Bernardum*, dico: quod mellifluus ille Doctor postulat quidem ad justificationem peccatoris, ut credat Deum peccata remittere positis conditionibus, quibus remissionem suam alligavit, videlicet sinceræ conversionis, bonorum operum, & pœnitentiæ fructibus; sed nequaquàm docet *Sanctus Bernardus* necesse esse, ut peccator certò credat certitudine absolutâ, & quæ omnem omninò formidinem excludat, sibi esse remissa peccata per specialis misericordiæ fidem, nullâ habitâ ratione cæterarum dispositionum. Ab hoc siquidem hæreticorum errore, quàm alienus fuerit *Sanctus Bernardus* liquidò patet ex sermone primo supra laudato de Septuagesima, ubi sic loquitur: *Quis potest dicere: Ego de electis sum? ego de prædestinatis ad vitam? ego de numero filiorum sum? quis hæc, inquam, dicere potest reclamante nimirùm Scriptura, nescit homo utrùm dignus sit amore an odio? certitudinem utique non habemus, sed spei fiducia consolatur nos, ne dubitationis anxietate penitùs cruciemur. Propter hoc, inquam, data sunt signa quædam, & indicia manifesta salutis ..... ut quibus certitudinem negat causa sollicitudinis, vel fiduciam præstet gratia consolationis. Hoc enim est unde semper sollicìti, & in timore, & tremore humiliemur necesse est sub potenti manu Dei, quoniam quales sumus, nosse possemus ex parte, quales autem futuri sumus, id nosse penitùs nobis impossibile est. Itaque qui stat, videat ne cadat*. Legatur *Sanctus Thomas* primæ secundæ quæst.112. art.5. ubi ex doctrina Sanctorum Patrum solidè probat, quod tametsi signis, & conjecturis (in quantum scilicet homo nullius sibi conscius peccati mortalis percipit se delectari in Deo, & contemnere res mundanas) possit conjecturis assequi se habere gratiam: id tamen certò, nisi per specialem revelationem, sibi innotescere haud potest.

Advertendum est in fine istius Dissertationis: jure merito proscribendum esse errorem *Simonis Episcopii*, qui in suis institutionibus Theologicis lib.4. sect.2. cap.34. impiè post *Socinum* docet, non esse necessarium ad salutem æternam consequendam credere etiam fide im-

implicitâ Jesum esse filium Dei ex Patris essentia ab æterno genitum, ipsique consubstantialem; sed satis superque ad salutem sufficere, ut credatur Jesum esse filium Dei eâ ratione, quâ ipse est Messias in lege promissus, sive Christus, & Christus Dei.

Hanc impiam *Episcopii* sententiam tàm à Scriptura sacra, quàm à perpetua Ecclesiæ Catholicæ fide penitùs alienam esse dico. Primò, quia in statu novæ legis necessaria omninò est ad salutem fides explicita in Deum unum, & trinum. Dicit enim Christus *Matth.* cap. 28. v.19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Et Marci cap. 16. v. 16. *Dixit eis: Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur*. Porrò fides explicita in Deum unum, & trinum stare, & salvari minimè potest sine fide explicita de divinitate, & consubstantialitate Verbi Divini cum Patre æterno, dicitur namque 1. Joannis cap. 5. v.7. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cœlo: Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt*. Hoc est, unum sunt, unitate essentiæ. Necessaria igitur est ad salutem fides explicita de Divinitate Christi. Secundò, baptismus, nemine refragante, necessarius est ad salutem, atqui ad suscipiendum baptisma necessaria est fides explicita de Divinitate Christi. Legimus enim Actorum cap.8. quod Eunucho Candacis Reginæ dicenti: *Ecce aqua: quid prohibet me baptizari?* Respondit Philippus: *Si credis ex toto corde, licet: & respondens ait: Credo filium Dei esse Jesum Christum*. Tertiò, Christus Matth. cap.16. Petrum appellat *Beatum*, eo quod ejus Divinitatem fuisset confessus. Et Joannis cap.20. v.29. postquam Thomas, latus Christi tangendo, ejus Divinitatem agnovisset, dixit ei Jesus: *Quia vidisti me Thoma credidisti: Beati, qui non viderunt, & crediderunt*. Quibus verbis apertè innuit Christus, fidem explicitam de sua Divinitate esse absolutè necessariam ad salutem æternam consequendam. Idque eodem in cap. v. 31. disertè confirmat S. Joannes dicens: *Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Jesus est Christus filius Dei, & ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus*. Quartò, accedit perpetua Ecclesiæ Catholicæ fides fulta sanctionibus Conciliorum, & traditione Sanctorum Patrum, qui in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis floruerunt, quidquid in contrarium effutiat *Episcopius*. At enim Concilium Nicœnum primum anathemate perculit Arrium, quod Verbi Divini cum Patre æterno consubstantialitatem inficiaretur, omnesque illius Concilii Patres suas aures obturarunt, sicut memoriæ prodiderunt Historici, ne tam execrabilem impietatem avitæ doctrinæ Ecclesiæ adeò contrariam ab impudorato Arrii ore prolatam auscultarent: Ephesina itidem œcumenica Synodus Nestorio anathema dixit, quod substantialem humanitatis

 Chri-

Christi cum Verbo Divino unionem negaret. Denique Sancti Patres, qui tribus prioribus sæculis vixerunt, articulum de Divinitate Christi necessariò ad salutem credendum esse constantèr profitentur. In primis *Sanctus Ignatius Martyr* in epistola ad Ephesios scribit: eos, qui Christo naturam divinam, vel humanam abjudicant, esse canes rabidos, latenter mordentes, quos oportet observare, existentes difficilè curabiles. Dehinc subdit: *Unus enim est Medicus carnalis, & spiritualis*, idest Christus, *factus, & non factus, in carne Deus, in morte vita æterna, & ex Maria, & ex Deo*. *S. Irenæus* lib. 3. cap. 21. arcet à Regno Cœlorum illos, qui Christum esse Deum ex Virgine natum ignorant: *Ignorantes autem eum, qui ex Virgine est Emmanuel*, hoc est, nobiscum Deus, *privantur munere ejus, quod est vita æterna*. Uno verbo, ne multa congeram testimonia, omnes Sancti Patres, qui in tribus prioribus sæculis in Cerinthianos, & Ebionæos, aliosque hujus furfuris heterodoxos Divinitatis Christi osores calamum acuerunt, exertè docent articulum de Divinitate Christi, & de adoratione ipsi utpotè Deo, & æterno Patri coæquali exhibendâ ad salutem in nova, seu Euangelica lege esse omninò necessarium. Mirari ergo subit, quâ fronte *Episcopius* ausus sit asserere articulum de Divinitate Christi arbitrio cujusque Christiani in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis fuisse permissum, illisque articulis etiamnum accenseri debere, quos quisque absque salutis dispendio amplecti pro libito, aut repudiare potest.

Sed objicit *Episcopius*, si fides de Divinitate Christi fuit in prioribus Ecclesiæ sæculis ad salutem necessaria, ut quid ergo *S. Justinus* qui in secundo Ecclesiæ vivebat sæculo, ait in dialogo cum Tryphone Judæo aliquos suo tempore extitisse Christianos, qui licet faterentur Jesum esse Christum, seu Messiam, negabant tamen illum esse Deum: *Sunt enim*, inquit S. Justinus, *nonnulli ex genere nostro confitentes ipsum esse Christum, sed hominem ex hominibus genitum esse affirmant, quibus ego minimè assentior*. Quorsùm etiam idem Pater ibidem docet: *Non sequi Jesum Nazarenum non esse Christum lege promissum, ex eo quia probari non posset eum esse Deum*? Sanè his verbis *Sanctus Justinus* palàm declarare videtur articulum de Divinitate Christi arbitrio cujusque Christiani fuisse suâ ætate permissum, & absque salutis dispendio prædictum articulum teneri, aut rejici potuisse.

Respondeo, & explico mentem *Sancti Justini*. Primò, quando Sanctus ille Doctor ait nonnullos suâ ætate fuisse Christianos, seu, ut loquitur, *ex genere nostro*, qui Christum hominem ex hominibus genitum esse affirmabant, per illos Christianos, non eos indicat *S. Justinus*, qui erant Catholicæ Ecclesiæ membra, sed solùm *Ebionæos* indigitare intendit, apud quos Christus id ætatis tanquam purus homo au-

audiebat, quorum doctrinæ *Sanctus Justinus* se minimè assentiri ideò dicit, quod traditionibus, quas Beati Prophetæ promulgarunt,& ipse Christus docuit, erat è diametro opposita. Mirum autem nemini videri debet, quod S. Justinus *Ebionæos* negantes divinitatem Christi nomine Christianorum donet, cum nos etiam soleamus Socinianos nostri temporis hæreticos, qui Christi divinitatem negant, vagâ appellatione Christianos nuncupare, quamvis negemus eos esse Ecclesiæ membra.

Secundò, quando *Sanctus Justinus* ait: *Non sequi Jesum Nazarenum non esse Christum lege promissum, ex eo quod probari non possit eum esse Deum*. Id consultò dicit Sanctus Doctor, quò faciliori,& clariori methodo procederet contra Tryphonem, quem eo in dialogo convincendum susceperat. Pertendebat quippe ille Judæus Christum, seu Messiam, quem expectant Judæi, non fore Deum, sed hominem ex hominibus nasciturum. *Sanctus* itaque *Justinus* nolens inter disputandum implicare, vel geminare quæstiones, hoc argumentum Tryphoni proposuit, quod ipsius jugulum petebat. Dato, inquiebat *Sanctus Justinus*, sed non concesso, quod probari non possit Messiam fore Deum, indè tamen non sequitur Jesum Nazarenum non esse Christum lege promissum, quando quidem Jesu Nazareno apprimè conveniunt omnes characteres, quos Judæi adscribunt Messiæ in lege promisso, ergo saltem, velis nolis, fateri debes Jesum Nazarenum esse verum Messiam in lege promissum. Hoc *S. Justini* argumentum in suppositione Tryphonis, aliorumque Judæorum peremptorium erat. Cæterùm quamvis *S. Justinus*, ne disputationis ordinem perturbaret, id per concessionem dederit Tryphoni, attamen ad interruptam de probanda Christi divinitate quæstionem propiùs accedens, probat Christum olim apparuisse Abrahæ, Isaaco, Jacobo, Moysi, aliisque Patribus, & Patriarchis; atque inde concludit, ipsum fuisse Deum, & omnium Dominum. Deindè, apertè docet illum virtutem esse à Patre, ante omnes creaturas, & ab æterno, tanquàm ignem ab igne, absque ulla substantiæ imminutione, aut immutatione genitam. Denique, ostendit Christum ex Virgine genitum esse, & in eo completum esse illud Isaiæ vaticinium: *Ecce Virgo concipiet, &c.* ex quibus patet quàm perperàm *Episcopius* S. Justini patrocinio glorietur, & quàm audactèr illius testimonio abutatur, ut probet fidem de divinitate Christi in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis non fuisse ad salutem necessariam.

✠ ✠
✠

DIS-

DISSERTATIO DECIMA OCTAVA.

Utrùm Passio Christi sit causa salutis nostræ per modum propriè dictæ Redemptionis, Satisfactionis, & Sacrificii?

Observandum est *Faustum Socinum* patriâ Senensem, Lælii Socini nepotem, à quo Sociniani nostri temporis hæretici suum traxere nomen, inter impia sacrilegæ doctrinæ dogmata, quæ ex orco in lucem protrusit, & per Poloniam præsertim, ac Transylvaniam longè, lateque infestis avibus disseminavit; duos errores docuisse, quos hac in Dissertatione impugnandos suscipio. Inprimis docet *Socinus*: Jesum Christum ideò Servatorem nostrum esse, quia prædicatione sua nobis salutis viam annunciavit, confirmavit, & in sua ipsius persona, cùm vitæ exemplo, tùm ex mortuis resurgendo manifestò ostendit; vitamque æternam nobis fidem habentibus daturus sit. Docet insuper Christum Divinæ Justitiæ, per quam peccatores damnari, & puniri merentur, neque satisfecisse, neque ut ei satisfieret, opus fuisse: redemptionem nostram per Christum factam esse metaphoricam, idest, in ea peragenda nullum verum intervenisse pretium, sive nihil cuiquam pro nobis solutum fuisse; uno verbo, Christum non potuisse divinæ justitiæ pro nobis satisfacere. Ex quo infert impius ille hæreticus, Patrem æternum ex pura misericordia, & absque ullo respectu ad Christi passionem, tanquam pretium sibi oblatum, pœnam peccato debitam iis remittere, qui credunt in eum, qui justificat impium. Ita docet *Socinus* in libro *de Christo Servatore contra Covetum*, idemque repetit in sua *Christianæ Religionis Institutione*, & in *Prælectionibus Theologicis* à cap. 16. usque ad ultimum. Alter *Socini* error in hoc situs est, quod velit Christum non fuisse Sacerdotem, antequàm à mortuis excitatus Cœlos ascenderet, eumque Sacerdotale munus nequidem exercuisse cùm penderet in Cruce, ipsius mortem non fuisse sacrificium, sed viam quamdam, & præparationem ad illud peragendum: denique oblationem illius non fuisse consummatam, antequàm à mortuis excitatus Cœlos ascenderet. *Dico igitur*, sunt verba *Socini* in Christianæ Religionis Institutione, *Christi oblationem, qua expiata peccata nostra fuisse dicuntur, non in Cruce, & per ipsam ibidem sanguinis sui fusionem peractam fuisse, quemadmodùm vulgò existimant, sed in Cælo, & per sui ipsius ibi coram Deo pro nobis, ut sic dicam, præsentationem*. Ad illos igitur duos profligandos *Socini* errores, duo hîc ex Scriptura sacra, & ex perpetua San-

Sanctorum Patrum traditione stabiliemus dogmata, quæ omnes Catholici ab ipsis Ecclesiæ incunabulis firmitèr crediderunt, videlicèt Christum verè nos redemisse, Deo Patri propriè dictâ, eâque exuberantissimâ exhibitâ pro peccatis nostris satisfactione. Deindè, ipsius mortem verum, & propriè dictum fuisse sacrificium, quod Christus in ara Crucis obtulit, & consummavit.

DICO PRIMÒ: *Christum per mortem, & passionem suam verè, & propriè homines redemisse, cumulatissimam Deo Patri pro eorum peccatis exhibendo satisfactionem.*

Probatur. Ille verè, & propriè homines redemit, qui pro illis sufficientissimum pretium, seu plenam, ac condignam satisfactionem æterno Patri exhibuit, atqui Christus Dominus sufficientissimum pretium, & ad summos juris apices exactam satisfactionem æterno Patri pro peccatis hominum exhibuit, ergo Christus homines redemit redemptione propriè dictâ. Prob. min. Primò, ratione petitâ ex *Sancto Thoma* 3.p. q. 48. art.2. ille propriè satisfacit pro offensa, qui exhibet offenso id quod magis diligit, quàm oderit offensam. Christus autem ex charitate, & obedientia patiendo, majus aliquid Deo exhibuit, quàm exigeret recompensatio totius offensæ generis humani. Primò quidem, propter magnitudinem charitatis, ex qua patiebatur. Secundò, propter dignitatem vitæ suæ, quam pro satisfactione ponebat; quæ erat vita Dei, & hominis. Tertiò, propter generalitatem passionis, & magnitudinem doloris assumpti. Et ideò Passio Christi non solùm sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis, secundùm illud 1. Joannis cap.2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi*. Hactenùs *S. Thomas*.

Prætereà, propriè dicta satisfactio, sicut docent omnes ad unum Theologi, tria complectitur. Primò, pœnæ impositionem à Superiore. Secundò, ejusdem pœnæ voluntariam susceptionem in Inferiore. Tertiò tandem, commutationem pœnæ reo infligendæ in eam, quam pro eodem reo Inferior ex mandato Superioris susceperit. Porrò satisfactio, quam Christus æterno Patri exhibuit, hæc tria importat; nam primò, Pater æternus imposuit Christo pœnas pro peccatis hominum perferendas, juxtà illud Isaiæ cap.53. *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*. Secundò, Christus impositam pœnam in se ipso voluntariè suscepit, juxtà illud Apostoli ad Hebræos cap. 10. *ideò ingrediens in mundum dicit: Hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi ..... tunc dixi, ecce venio*. Denique in pœnam, quam Christus voluntariè in se suscepit, commutata est pœna, quâ nos rei, & peccatores plecti debebamus, undè in Scriptura sacra mors, seu passio Christi dicitur *Placamen*, seu propitiatio pro peccatis

tis nostris, per illius mortem reconciliati sumus Deo, per illius pretiosum Sanguinem sumus redempti, & asserti in libertatem filiorum Dei. Hanc pœnarum, quæ pro peccatis nostris erant infligendæ, in pœnas, quas Christus voluntariè in se suscepit, permutationem, eleganter exprimit *S. Justinus Martyr* ad *Diognetum* hæc scribens: *Proprium ipse filium pretium redemptionis nostræ pro nobis dedit. O dulcem permutationem!* Idem docet *Origenes* tractatu 2. in cap. 16. Matth. *Homo*, inquit, *non potest dare aliquam commutationem pro anima sua: Deus autem pro animabus omnium, dedit commutationem pretiosum Sanguinem Filii sui. Nec enim empti sumus corruptibili argento, vel auro, sed pretioso Sanguine Agni immaculati.* Hæc est perpetua, sibique semper constans doctrina omnium Sanctorum Patrum tàm Græcorum, quàm Latinorum, quorum alii asserunt: Deo nunquam pro peccatis hominum potuisse fieri satis, nisi Filius Dei pretium nostræ redemptionis Deo Patri exhibuisset, sic docent *S. Athanasius* in lib. de Incarnatione Verbi Dei, & S. *Leo* serm. 1. de Natali; alii verò dicunt: Christum plus pro nobis solvisse, quàm debebamus: ita *Chrysostomus* homil. 10. in epist. ad Rom. *Multo plus quàm debebamus, Christus pro nobis solvit, tantòque plura, quantò guttulam exiguam pelagus excedit immensum*. Alii denique Patres affirmant: Christum inextimabili pretio, seu sanguine suo, homines redemisse, ita *Cyrillus Hierosolymitanus* catechesi 13. *Basilius* in Psalm. 48. *Ambrosius* lib. de Josepho Patriarcha cap. 4. & *Augustinus* innumeris in locis, sed potissimùm in enarratione in Psalm. 94. ubi hæc habet: *Tenebantur homines captivi sub diabolo, & dæmonibus serviebant, sed redempti sunt à captivitate; vendere enim se potuerunt, sed redimere non potuerunt. Venit Redemptor, & dedit pretium, fudit sanguinem suum, & emit Orbem terrarum. Quæritis quid emerit? Videte quid dederit, sanguis Christi pretium est.* Ex quibus omnibus hoc argumentum in Socinianos instaurari potest. Scriptura, & omnes Sancti Patres docent Christum esse Redemptorem nostrum, eum mortuum, & crucifixum esse pro nobis, Deo Patri condignam satisfactionem exhibuisse, ejusque sanguinem pretium esse, quod pro peccatis nostris persolutum est; atqui omnes istæ locutiones Scripturæ, & Sanctorum Patrum essent omninò falsæ, si mors Christi, ut asserunt Sociniani, conferret tantùm ad veritatis confirmationem, & ad præbendum patientiæ exemplum, ergo Socinianorum doctrina è fronte opponitur Scripturæ sacræ, & Sanctorum Patrum traditioni. Prob. min. Passio, seu mors Apostolorum, & Martyrum plurimùm contulit ad veritatis doctrinæ, quam prædicabant, confirmationem, & ad præbendum heroicæ patientiæ, ac fortitudinis exemplum, atqui, hoc non obstante, nullus unquam dixerit Apostolos, & Martyres pro nobis passos, & crucifixos esse, nosque eorum sanguine tanquam persoluto

soluto pretio emptos, ac redemptos esse, ergo si mors Christi conferret tantùm ad veritatis confirmationem, & ad relinquendum patientiæ exemplum, sicut contendit *Socinus*, falsò Scriptura sacra, & Sancti Patres assererent Christum passum, ac crucifixum esse pro nobis, ejusque Sanguinem pretium fuisse Deo Patri pro peccatis nostris persolutum. Hinc optimè observat *Sanctus Thomas* 3. p. qu. 48. art. 5. in responsione ad tertiam objectionem sibi propositam, quod, quia passiones Sanctorum proficiunt Ecclesiæ tantùm per modum exempli, & exhortationis, secundùm illud 2. ad Corinth. cap. 1. *sive tribulamur pro vestra exhortatione, & salute*; ideò Sancti Martyres Redemptores dici non possunt. Si igitur mors Christi profuisset dumtaxàt Ecclesiæ per modum exempli, & exhortationis, Christus Redemptor dici non posset, quod apertè adversatur Scripturæ sacræ, & Sanctis Patribus, qui frequentissimè docent Christum esse Redemptorem, Mediatorem, & Servatorem omnium hominum, ejusque Passionem omnibus prodesse per modum Redemptionis, Satisfactionis, Sacrificii, Propitiationis, & Pretii; quibus Scripturæ, & Sanctorum Patrum locutionibus, ut sua veritas constet, necessariò dicendum est: mortem Christi non tantùm contulisse ad veritatis confirmationem, & ad præbendum patientiæ exemplum, sed reverà omnibus profuisse ad salutem per modum Redemptionis, & Satisfactionis propriè dictæ.

Respondet primò: *Socinus* in Prælectionibus Theologicis cap. 10 hæc omnia Scripturæ Sacræ loca, in quibus dicitur Christum nos redemisse, sumenda esse in sensu metaphorico, ita ut dumtaxàt significetur nos à peccati, & mortis servitute per Christum fuisse liberatos, nullo tamen pretio interveniente, quod in Redemptione propriè dictâ necessariò intervenire debet. Undè infert *Socinus*, quod sicut *Moyses*, potentiâ, & auctoritate sibi à Deo traditâ, dicitur redemisse Israelitas è captivitate Ægyptiaca, quamvis nullum pro illis pretium persolverit; ita *Christus*, supremâ potentiâ, & auctoritate sibi à Deo concessâ, nos ex peccati, & mortis servitute, nullo pretio alicui dato, liberavit, quo in sensu Christus Redemptione non propriè dictâ, sed metaphoricâ dicitur nos redemisse. *Sacræ litteræ*, sunt verba *Socini*, *quod etiam apud prophanos Scriptores fieri videmus, ejusmodi verbis non propria, sed Metaphorica significatione uti solent: præsertim vero cum de hominum Redemptione, quam Deus procuravit, aut procuraturus sit, aliquo modo agunt...... itaque affirmo, cùm in novo Testamento Redemptionis per Christum factæ sit mentio, nihil aliud significari quàm liberationem nullo pretio interveniente.*

Verùm hæc *Socini* responsio facilè refellitur. Primò, quia Scriptura Sacra pluribus in locis disertè docet, Christum nos redemisse

se justo pro delictis nostris pretio persoluto, & plenâ, atque exuberantissima justitiæ divinæ exhibita satisfactione. Ecquid, amabo, significant hæc verba *Matth.* cap. 20. *Filius hominis venit salvare quod perierat, & dare animam suam Redemptionem pro multis*. Et rursùs 1. ad *Corinth.* cap. 6. *Empti estis pretio magno*, & 1. *Petri* cap. 1. *Non corruptibilibus auro, & argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine agni immaculati*. Denique, ad *Roman.* cap. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius per Redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum*. Quid, inquam, hæc & alia id genus benè multa Scripturæ Sacræ locupletissima testimonia significant, nisi animam, hoc est, vitam Christi datam in Redemptionem pro nobis, esse pretium, & quidem pretium justum quod persolvit Christus ad ostensionem justitiæ divinæ propter remissionem præcedentium delictorum. Hinc patet quàm ineptè à *Socino* adducatur exemplum Moysis, nam cùm Moyses mortuus non sit, nec ullum persolverit pretium ut Israelitas liberaret à servitute Ægyptiaca, sed eos dumtaxàt signorum potestate, & auctoritate sibi a Deo traditâ in libertatem vindicarit, nullo negotio intelligitur per illam redemptionem, quâ Moyses Israelitas redemisse dicitur, significari tantùm redemptionem impropriè dictam, seu liberationem à servitute nullo interveniente pretio, quod ad veram, & propriè dictam redemptionem necesse est intervenire.

Prætereà, Scriptura Sacra non solùm dicit Christum nos liberasse à captivitate Diaboli, à servitute & à pæna peccati, sed etiam sæpissimè inculcat Christum mortuum esse pro peccatis nostris, seu propter peccata nostra, qui Scripturæ loquendi modus apertè indicat Christum pænas nobis reis & peccatoribus alioquin infligendas in se ultrò suscepisse, ut iis nos morte sua liberaret, se que in hominis rei locum subrogasse, ut illius vice subiret pænas, & Æterno Patri cumulatam omni ex Parte exhiberet satisfactionem, cui exolvendæ impar erat homo reus. Unde *Isaias* cap.53. loquendo de Christo, ait Deum posuisse in eo iniquitates omnium nostrum, ipsum vulneratum esse propter iniquitates nostras, attritum esse propter scelera nostra; ipsum denique verè languores nostros tulisse, & dolores nostros portasse. Deus autem eo fine omnium hominum iniquitates conjecit in Christum, ut ab eo pænas reis hominibus debitas exigeret, seu plenam & accuratam satisfactionem, quam nullus purus homo, quibuslibet gratiis, & donis cumulatus, Deo rependere poterat. Christus ergo nos à pænis peccati liberavit, plenam, condignam, & superabundantem pro nobis exhibendo satisfactionem, juxtà

juxtà illud vatis Regii Pſ. 129. *Quia apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio.*

Reſpondet ſecundò: *Socinus*, quòd licèt in Scriptura ſæpiùs dicatur Chriſtum mortuum eſſe prò peccatis noſtris, ſeù propter peccata noſtra, indè tamen inferri minimè debet Chriſtum divinæ juſtitiæ ſatisfeciſse. Mori enim, inquit *Socinus*, pro peccatis, ſeu propter peccata alicujus, ut verba ipſa ſonant, idem eſt ac mori cauſa, & occaſione peccatorum illius. Hic autem peccatorum alicujus cauſa vel occaſione moritur, qui ideò moritur ut quis à peccatis retrahatur, ut que illi fides fiat, ſi à peccando ceſset, peccata ſibi condonatum iri. Cum igitur Chriſtus, ut hæc in nobis fierent, mortuus ſit; meritò pro peccatis noſtris, ſeu propter peccata noſtra traditus eſſe, & paſſus ac mortuus dicitur; quamvis pro ipſis peccatis noſtris juſtitiæ divinæ non ſatisfecerit. Hinc infert *Socinus* quod quandò apud Iſaiam ſcriptum legimus de Chriſto cap.53. *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit*, non eſt intelligendum, quod Chriſtus pœnas peccatis noſtris debitas in ſe ſuſceperit, aut ſuſtinuerit, atque divinæ juſtitiæ ſatisfecerit, ſed quod Chriſtus morbos noſtros, ideſt, peccata abſtulerit. Ita reſpondet *Socinus* in Prælectionibus Theologicis cap.20. & in reſponſione ad *Jacobum Palæologum* part.2. cap. 7.

Sed hæc *Socini* reſponſio vim apertè facit Scripturæ Sacræ. Primò, quia hæc prępoſitio, *pro*, ex ſolito Scripturæ Sacræ uſu ſignificat rei, aut perſonæ, in alterius rei, aut perſonæ locum ſubrogationem, ut ex. gr. quando *Matth.* cap. 5. dicitur pro pœna talionis *dandum eſſe oculum pro oculo, dentem pro dente*, Et *Lucæ* c. 11. *numquid pro piſce ſerpentem dabit illi?* in his, inquam Scripturæ Sacræ locis prępoſitio, *pro*, ſignificat ſubrogationem unius rei in locum alteriùs rei, ergò ſimiliter quandò Scriptura Sacra dicit Chriſtum mortuum eſſe *pro* peccatis noſtris, idem eſt ac ſi diceret Chriſtum ſe ipſum in hominis rei locum ſubrogaſſe, ut pœnas pateretur quibus homo reus affici debebat. Secundò, Apoſtolus ad *Galatas* cap. 3. ait quod *Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum*, Chriſtus autem ideò factus eſt pro nobis maledictum, quia pęnas peccatis noſtris debitas, ſibique à Patre impoſitas in ſe ultrò ſuſcepit, patientèr ſuſtinuit, & ut ab his nos liberaret, in ligno crucis ſuſpenſus eſt, *ſcriptum eſt* ait Apoſtolus, *maledictus omnis qui pendet in ligno*. Tertiò, Chriſtus, ut ait Iſaias cap. 53. attritus, & vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, quas Deus in eum conjecit, ergò reverà Chriſtus paſſus eſt pœnas, quas promerebamur, ac divinæ juſtitiæ pro peccatis noſtris abundè ſatisfecit. Quartò, Chriſtum pœnas peccatis noſtris debitas in ſe ſu-

ſcepiſſe, easque, ut juſtitiæ divinæ pro nobis faceret ſatis, paſſum fuiſſe; colligitur ex figuris, quibus Deus in veteri lege Chriſtum verùm Meſſiam adumbrare voluit, maximè ex illo hirco emiſſario, in quem Sacerdos, ſicut dicitur *Levitici* cap. 16. omnes iniquitates, ſeu universa filiorum Iſrael delicta coniiciebat, ita ut Hircus in terram ſolitariam poſteà dimiſſus pænam pateretur quæ alioquin reis hominibus debebatur; ſic Deus Pater in Chriſtum illo Hirco emiſſario adumbratum, peccata omnium conjecit, voluitque ut pœnas in ſe ſuſciperet, ac perferret, quibus homines rei multari debebant. Denique, omnes Sancti Patres tàm Græci, quàm Latini conſtantèr docent Chriſtum mortuum eſſe pro peccatis noſtris, quia pænas, quas juſtè merebamur, in ſe ſuſcepit, & paſſus eſt, atque juſtitiæ divinæ pro nobis miſericorditer ſatisfecit. Falſum igitur atque à ſcriptura, & traditione omnium Sanctorum Patrum omninò alienum eſt Chriſtum mortuum eſſe pro peccatis noſtris in eo ſenſu quem impiè commentus eſt *Socinus*, hoc eſt, *cauſa, & occaſione peccatorum noſtrorum*; quamvis pro peccatis noſtris juſtitiæ divinæ non ſatisfecerit.

Advertat hîc obitèr Lector, quinque potiſſimùm eſſe effectus paſſionis Chriſti. Primus, eſt *liberatio à peccato*, dicitur enim *Matth.* cap. 26. *Hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*. Ad Roman. cap. 7. *Nunc autem ſoluti ſumus à lege peccati, in qua detinebamur*. Ad Epheſios cap. 1. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus, quæ ſuperabundavit in nobis*. Ad Titum cap. 2. *Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate*. Et denique ad Hebræos cap. 2. *Sic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata*.

Alter effectus paſſionis Chriſti, eſt *depulſio diabolicæ ſervitutis*, cui eramus mancipati. Qua de cauſa Chriſtus, imminente paſſione ſua dicebat *Joannis* cap. 12. *Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras*. Chriſtum etiam de principatibus, & poteſtatibus inferni morte ſua triumphaſſe docet Apoſtolus ad Coloſs. cap. 2. *Et vos cùm mortui eſſetis in delictis ..... convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta: delens quod adversùs nos erat Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio affigens illud cruci: & expolians principatus & poteſtates, traduxit confidentèr palàm triumphans illos in ſemetipſo*.

Tertius effectus paſſionis Chriſti, eſt *liberatio à pæna peccati*, maximè originalis, paſſio quippè Chriſti, ut inquit *Sanctus Thomas* 3. part. quæſt. 49. art. 3. liberat nos à reatu pænæ duobus modis. Uno modo directè, in quantum paſſio Chriſti fuit ſufficiens, & ſuper-

superabundans satisfactio pro peccatis humani generis. Alio modo indirectè, prout passio Christi est causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ. Applicatur autem nobis passio Christi per fidem, & charitatem, & per sacramenta per quæ incorporamur ei tanquàm membra suo capiti.

Quartus effectus passionis Christi, est *reconciliatio hominum cum Deo*, cui per peccatum originale eramus exosi, *& reconciliet ambos in uno corpore Deo per Crucem, interficiens inimicitias in semetipso*, inquit Apostolus ad Ephesios cap. 2.

Quintus effectus passionis Christi, est *apertio Regni Cælestis*, nemini quippè antè passionem Christi aditus patuit ad Regnum Cęlorum. Addi etiam potest sextus passionis Christi effectus per ordinem ad ipsummet Christum, videlicet ejus corporis exaltatio, quam per passionem suam promeruit, juxtà illud Apostoli ad Philippenses cap. 2. *Christus factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod & Deus exaltavit illum, &c.* De his passionis Christi effectibus plura lege apud *Sanctum Thomam* 3. part. quæst. 49. art. 1. & aliis quinque sequentibus.

DICO SECUNDÒ: *Mortem Christi fuisse verum, ac propriè dictum sacrificium.*

Probatur hæc assertio, primò, ex Apostolo Paulo, qui in tota fermè epistola ad Hebræos non solùm probat Sacerdotium Christi, quod fuit secundùm ordinem Melchisedech, præstantiùs esse Sacerdotio Aaronis significatione, perpetuitate, firmitate, unitate, auctoritate, ac perfectione, sed etiam luculenter ostendit Christum in ara Crucis verum, & propriè dictum consummasse Sacrificium. Hæc enim habet cap. 7. *Talis enim decebat, ut nobis esset Pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior Cœlis factus: qui non habet necessitatem quotidiè, quemadmodùm Sacerdotes, priùs pro suis delictis hostias offerre, deindè pro populi: Hoc enim fecit semel seipsum offerendo.* Et cap. 9. ejusdem epistolæ, *si enim sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quantò magis Sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis.* Et cap. 10. *Et omnis quidem Sacerdos præstò est quotidiè ministrans, & easdem sæpè offerens hostias, quæ nunquàm possunt auferre peccata: Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei ...... una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.* Ex quibus Apostoli testimoniis hoc in Socianos potest intorqueri argumentum. Christus verum, & propriè dictum obtulit sacrificium, quandò se ipsum æterno Patri hostiam obtulit pro delictis hominum, atqui Chri-

Christus, teste Apostolo, seipsum in ara Crucis æterno Patri hostiam obtulit pro delictis hominum, & hac unâ oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos, ergo mors Christi verum, & propriè dictum fuit sacrificium.

Præterea, omnes Sancti Patres docent culpam hominum deleri non potuisse, nisi per sacrificium, quod Christus moriendo Deo Patri obtulit, nàm cùm omnes omninò homines essent immundi, & inquinati, hostiam offerre minimè poterant, quæ inquinatos mundaret: *Offerat ergo*, inquit *Sanctus Augustinus* in Psalm. 149. *seipsum mundus Sacerdos, & mundet: Hoc fecit Christus. Nihil mundum invenit in hominibus, quod offerret pro hominibus: Seipsum obtulit mundam victimam, hostiam immaculatam. Fœlix victima, munda victima, vera victima, hostia immaculata.* Sancto Augustino succinit S. Gregorius Magnus, qui lib. 17. moral. cap. 18. hæc habet: *Sed quis esset sine peccato homo, si ex peccati commixtione descenderet? Proindè venit propter nos in uterum Virginis Filius Dei. Ibi pro nobis factus est homo, sumpta est ab illo natura, non culpa. Fecit pro nobis sacrificium, corpus suum exhibuit victimam sine peccato, quæ & humanitate mori, & justitia mundare potuisset.* Denique, ut missa faciam innumera Sanctorum Patrum testimonia, unum dumtaxàt proferam Sanctum Leonem, qui serm. 8. de passione Christi, sic loquitur: *Pascha nostrum, ut ait Apostolus, immolatus est Christus; qui se novum, & verum reconciliationis sacrificium offerens Patri, non in Templo, cujus jam finita erat reverentia; non intra septa Civitatis, ob meritum sceleris sui diruendæ; sed foris, & extra castra crucifixus est, ut veterum victimarum cessante mysterio, nova hostia, novo imponeretur altari, & Crux Christi non Templi esset ara sed mundi.* Ex quibus verbis patet Christum in ara Crucis obtulisse sacrificium, quod non ad Templum, non ad Urbem, non ad gentem aliquam singulariter pertinere, aut arctari poterat; sed par erat toti redimendo generi humano, quod divinæ justitiæ, æternæque legi non aliâ victimâ conciliari poterat.

His Sanctorum Patrum testimoniis duplicem addo rationem Sancti Thomæ. Primam tradit Doctor ille Angelicus 3. p. q. 22. art. 2. ubi inquirit: *Utrùm Christus simul fuerit Sacerdos, & hostia?* Quam difficultatem solido isto ratiocinio solvit: Indiget homo sacrificio propter tria. Uno quidem modo ad remissionem peccati, per quod à Deo avertitur, & ideò Apostolus dicit ad Hebræos cap. 5. ad Sacerdotem pertinere: *Ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis.* Secundò, ut homo in statu gratiæ conservetur, semper Deo inhærens, in quo ejus pax, & salus consistit. Undè & in veteri lege immolabatur hostia pacifica pro offerentium salute, ut habetur Levitici

vitici cap. 3. Tertiò, ad hoc quod spiritus hominis perfectè Deo uniatur; quod maximè erit in gloria. Undè in veteri lege offerebatur holocaustum quasi totum incensum; ut dicitur Levitici cap. 1. Hæc autem per humanitatem Christi nobis provenerunt: Nàm primò quidem peccata nostra deleta sunt, secundùm illud ad Rom. cap. 4. *Traditus est propter delicta nostra.* Secundo, gratiam nos salvantem per ipsum accepimus: secundùm illud ad Hebræos cap. 5. *Factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.* Tertiò, per ipsum perfectionem gloriæ adepti sumus, juxtà illud ad Hebræos cap. 10. *Habemus fiduciam per sanguinem ejus in introitum Sanctorum*, scilicet in gloriam cœlestem. Et ideò Christus, in quantum homo, non solùm fuit Sacerdos, sed & hostia perfecta, simul existens hostia pro peccato, & hostia pacifica, & holocaustum. Hactenùs Sanctus Thomas.

Alteram rationem profert *Doctor Angelicus* 3. p. q. 48. art. 3. ubi quærit: *Utrùm passio Christi operata sit per modum sacrificii?* Sacrificium, inquit, dicitur aliquid factum in honorem propriè Deo debitum, ad eum placandum; Christus autem seipsum obtulit in passione pro nobis, & hoc ipsum, quod voluntariè passionem sustinuit, Deo maximè gratum, & acceptum fuit; passio igitur Christi verum est, ac propriè dictum sacrificium. Observat etiam ibidem Angelicus Doctor post Sanctum Augustinum hoc sacrificium, quod Christus æterno Patri pro nobis obtulit in ara Crucis præfiguratum fuisse omnibus veteris legis sacrificiis, quæ ad unum Christum verum Messiam collimabant. *Hujus veri sacrificii multiplicia, variaque signa erant sacrificia prisca Sanctorum, cum hoc unum per multa figuraretur, tanquàm verbis multis res una diceretur: Ut sine fastidio multùm commendaretur. Huic summo, veroque sacrificio cuncta sacrificia falsa cesserunt.* Verba sunt *Sancti Augustini* lib. 10. de Civit. Dei cap. 20. Meritò igitur Ecclesia Catholica credit Christum Dominum in terris existentem fuisse verum Sacerdotem, ejusque mortem propriè dictum sacrificium, quo placatus est Deus, justificatus homo, sublatæ pœnæ, & excussum à nostris cervicibus duræ diabolicæ servitutis jugum. Fuit autem Christus in terris Sacerdos non præcisè quatenùs homo, nec præcisè quatenùs Deus erat, sed prout erat homo Verbo Divino substantialiter conjunctus, itaut humanitas Christi fuerit principium, *quo* operationum, quibus Sacerdotis officio perfungebatur, Verbum verò Divinum fuerit earumdem operationum principium *quod*, ab eoque infinitam dignitatem, infinitumque pretium hauserint. Ratio est, quia Christus sub ea ratione fuit Sacerdos in terris, qua extitit mediator, iisdem quippè officiis fungitur mediator, quibus Sacerdos, atqui Christus non fuit media-

mediator, prout Deus seorsim ab humanitate consideratus, sicut docent omnes Catholici contrà Calvinum, qui in duabus epistolis, quas scripsit ad Polonos adversùs *Stancarum* Mantuanum in Academia Regiomontana Lutheranæ Theologiæ professorem, contendit Christum secundùm utramque naturam, divinam, & humanam, mediatorem fuisse; nec etiam Christus fuit mediator ratione solius humanitatis, sicut decimo sexto sæculo ineptè effutiebat laudatus *Stancarus*, sed Christus fuit mediator quatenùs homo substantialiter Verbo Divino unitus, ergo pari quoque ratione Christus non fuit Sacerdos ut homo à persona divina præcisus, neque ut Deus ab humanitate seorsim consideratus, sed ut homo Verbo Divino substantialiter conjunctus.

Diluuntur objectiones

Quas contrà satisfactionem Christi proponunt Sociniani.

Arguitur primò: Si Christus homines Sanguine suo, velut persoluto pretio, redemisset, debuisset illud pretium persolvere, vel æterno Patri, vel diabolo, qui homines tenebat captivos, atqui Christus Sanguinem suum, qui dicitur pretium Redemptionis nostræ, non persolvit æterno Patri, ab eo siquidem captivi non detinebamur; nec etiam diabolo, sic enim maxima inureretur contumelia Sanguini Christi, ergo Christus nemini persolvit pretium Redemptionis nostræ, ac subindè homines non redemit Redemptione propriè dictâ.

Respondeo cum *S. Thoma* 3. p. q.48. art.4. ad 2. & 3. Christum persolvisse pretium Redemptionis nostræ æterno Patri, qui, licet nos non detineret captivos, tamen ut supremus rerum omnium Moderator jus habet exigendi pœnas ab hominibus, qui eum peccatis suis offenderant, & quos justè ob præcedentem culpam diaboli potestati permiserat. Hinc Scriptura sæpiùs affirmat Christum mortuum esse, suumque pretiosum Sanguinem fudisse ut nos reconciliaret Deo Patri, cui antehàc eramus invisi, & ut nostra expiaret peccata cruento illo, quod obtulit in ara crucis sacrificio. Non solvit ergò Christus pretium Redemptionis nostræ diabolo, qui tantùm erat lictor, & minister justitiæ vindicantis, sed illud persolvit Deo Patri, qui, tanquàm omnium hominum Judex, eos post peccatum primi parentis jussit torqueri sub diaboli potestate. Hæc responsio confirmari potest egregio testimonio Sancti Gregorii Nazianzeni, qui orat. 42. postquàm hanc sibi proposuit quæstionem *Eccui fusus esset Sanguis Christi?* & alternantes hinc & indè ventilavit rationes eccur diabolo,

eccur

eccur Deo nostri instar pretii impensus esse vel negaretur, vel affirmaretur? Suam tandem his verbis proponit sententiam: *Perspicuum utique est Patrem quidem accepisse, non quod petierit, aut eo opus habuerit; sed propter dispensationem, & quod oporteret deificata humanitate hominem sanctificari, ut Deus ipse nos liberaret, tyranno per vim superato, & ad se reduceret per mediatorem Filium, qui in honorem Patris, cui per omnia cedere perspicitur, id dispensaret.* Eadem fermè ratione loquuntur *Athanasius* lib. de Incarnat. Verbi Divini, *Cyrillus Alexandrinus* lib.15. de Adoratione, *Augustinus* lib.4. de Trinitate cap.13. *Bernardus* epist. 190. & alii Sancti Patres, quorum testimonia legi possunt apud *Thomassinum* lib.9. de Incarnat. Verbi cap.8.

Arguitur secundò: Si Christus plenissimè pro peccatis nostris satisfecisset, nulla in condonandis peccatis misericordia Dei resplenduisset, sed tantùm summa ejus reluxisset justitia, cujus severitati in peccatis puniendis per mortem Christi fuisset cumulatissimè satisfactum; atqui sæpè sæpiùs in Scriptura sacra dicitur, Deum propter nimiam charitatem, quâ dilexit nos, omnia peccata nostra misericorditer nobis condonasse, ergò Christus Deo Patri plenam pro peccatis nostris non exhibuit satisfactionem.

Respondeo: Misericordiam Dei in condonandis peccatis maximè in hoc collucere, quod cùm homines plenæ, ac condignæ Deo exhibendæ satisfactioni impares omninò essent, misit Deus miseratione motus Filium suum unigenitum, qui per incarnationem factus homo, sese vadem, ac fide jussorem dedit pro peccatoribus, atque sui Sanguinis fusione plenam, & omnibus suis numeris absolutam satisfactionem Deo Patri exhibuit, & omnia damna, quæ generi humano intulerat primigenia labes, cum fœnore resarcivit. Poterat Deus, si voluisset, omnes homines justo suo judicio in massa perditionis relinquere, & perpetuis miseriis addicere, à quibus tamen eos ex pura, & gratuita misericordia liberavit, dando Filium suum, qui, ut Deus, posset afferre remedium, & ut homo præberet exemplum, *Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum daret, Joannis* cap.3. Potuitne, quæso, Deus, qui dives est in misericordia, thesauros bonitatis suæ ampliori liberalitate profundere? Tantùm igitur abest, ut plena, & rigorosa satisfactio, quam Christus pro peccatis nostris exhibuit, cohærere non possit cum bonitate Dei misericorditer nobis condonantis peccata, sicut impiè contendit *Socinus*, ut potiùs magis, ac magis commendet misericordiam Dei Patris, qui Filio suo non pepercit, sed pro nobis, licèt indignissimis, tradidit illum, & in eum conjecit pœnas peccatis nostris debitas.

Arguitur tertiò: Iniquum omninò videtur ut insons pro sontibus puniatur, præsertim cùm ipsi sontes adsint, qui puniri possunt.

Eam ob rem Deus in lege disertè cavit ne quis alterius pœnas ferret, ait enim *Deuteronomii* cap. 24. *Non occidentur patres pro filiis, neque occidentur filii pro patribus, sed quisque pro peccato suo occidetur.* Et Ezechielis cap. 18. *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur; filius non portabit iniquitatem patris, neque pater portabit iniquitatem filii.* Si ergo ex Dei sententia, atque decreto, nec filius ipse propter patris peccata, nec pater propter peccata filii puniri debet, qui credibile est Deum voluisse pœnas peccatorum nostrorum à Christo innocente, & alieno reposcere, eumque tàm atrocitèr excarnificare? Cùm igitur ab æquitate, & bonitate Dei hoc sit penitus alienum, nullà ratione dici potest Deum Patrem in Christum innocentem conjecisse pœnas peccatis debitas.

Respondeo: Iniquum quidem esse ut insons invitus pro sontibus puniatur, sed non esse iniquum, sed potiùs decentissimum ut insons pro sontibus puniatur, si ipse nullâ prorsùs necessitate obstrictus, sed spontè volens, & ex motivo charitatis in se suscipiat pœnas sontibus debitas, præsertim si sontes impares sint satisfactioni exhibendæ. Porrò homines, qui erant rei, plenam, ac condignam Deo satisfactionem exhibere non poterant, tùm quia peccatum contrà Deum commissum habet quamdam infinitatem, ut inquit *S. Thomas*; tùm quia injuria Deo irrogata ordinis est superioris, homines autem, quibuslibet gratiis, & donis supernaturalibus exornati, sunt ordinis creati, adeòque infinitè inferioris; quò fit ut valor satisfactionis ab ipsis profectæ pertingere nullatenùs possit ad gravitatem injurię Deo per peccatum illatæ: Conclamatum itàque erat de nobis, nullaque spes affulgebat recuperandæ salutis, nisi Christus, qui erat Deus & homo, & cujus satisfactionis meritum ob personæ divinæ dignitatem erat infinitum, in se hominum suscepisset pœnas, ac plenam, quam Deus exigebat, satisfactionem exhibuisset. Quocircà, cùm Christus hujusmodi pœnas liberè, & ex plenitudine charitatis, quâ genus humanum deperibat, in se susceperit; non est violata justitia, sed summa potiùs Christi refulsit charitas, dùm pro sontibus insons ipse & immaculatus punitus est. Ad testimonia Scripturæ sacræ, in quibus dicitur, quod filii non portabunt iniquitatem parentum, dico: Hæc Scripturæ sacræ testimonia esse intelligenda de pœnis animæ, iisque æternis, quas luituri non sunt filii, qui scelera paterna non imitantur, sed piè, justèque vivunt. Hoc tamen non impedit quominùs Deus justè aliquandò à filiis, & pronepotibus pro peccatis alienis, seu paternis expetat pœnas temporarias, & quidem corporis, juxtà illud Exodi cap. 20. *Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me.* Legitùr etiam in oratione Jeremiæ: *Patres nostri*

nostri peccaverunt, & non sunt: & nos iniquitates eorum portavimus.

Arguitur quartò: Omnes actiones humanitati Christi propriæ, fuerunt finitæ, utpotè procedentes ab humanitate, quæ est principium finitum, atqui per actionem finitam satisfieri haud potest æquivalenter pro culpa, quæ est infinita; ergo Christus per actiones humanitati suæ proprias non potuit justitiæ divinæ æquivalenter satisfacere.

Prætereà, rigorosa, seu plena, & accurata satisfactio fieri debet ex bonis, quæ satisfacienti sint propria; ideò quippè servus ex rigore justitiæ nequit hero suo satisfacere, quia quæcumque servus habet, non sunt ipsi propria, sed subsunt heri dominio; atqui omnes actiones Christi, utpotè creatæ, non fuerunt sub dominio humanitatis Christi, sed sub dominio Dei; nihil siquidem creatum est, in quod Deus summum non obtineat dominium, non potuit igitur Christus ex propriis bonis satisfacere.

Respondeo ad primum momentum, omnes actiones humanitati Christi proprias, fuisse quidem finitas in genere, ut ajunt, physico, idest, si spectentur per ordinem ad principium efficiens, à quo emanabant, fuisse tamen infinitas in genere moris, seu moraliter, si considerentur comparatè ad personam divinam, quæ per principium efficiens in Christo operabatur. Ratio est, quia actionis finitas, aut infinitas moralis petitur ex dignitate personæ, quò enim persona dignior est, vel minus digna, eò majorem, vel minorem dignitatem actionibus conciliat. Hinc satisfactio exhibita à Rege longè majoris est dignitatis, excellentiorisque pretii, quàm satisfactio, quæ à plebejo fuerit peracta. Cùm igitur in Christo persona, quæ per actiones humanitati proprias satisfaciebat, esset infinitæ dignitatis, erat quippè persona divina, sequitur actiones, quæ immediatè proficiscebantur ex Christi humanitate, hausisse pretium, & valorem infinitum ex ipsa persona divina humanitatem sustentante, adeòque Christum per actiones humanitati proprias plenè, & abundè Dei justitiæ fecisse satis, juxtà illud ad Roman. cap. 5. *Ubi abundavit delictum, superabundavit gratia.*

Ad alterum momentum respondeo: Omnes actiones Christi, utpotè creatas, fuisse quidem sub dominio Dei universali, at quia dominium Dei universale non tollit dominium particulare, quo quelibet causa creata libera fruitur in suos actus, de quibus pro nutu & libito disponere potest, ideò Christum, qui perfectissimâ præditus fuit libertate, suarum actionum dominum fuisse, ac subindè non ex alienis, sed ex propriis bonis Deo Patri satisfecisse.

Arguitur quintò: Christus in subeunda morte non fuit liber,

ergo non potuit per mortem suam Deo pro peccatis hominum satisfacere. Conseq. Est evidens, nàm satisfactio supponit necessario libertatem in satisfaciente. Prob. antec. Si Christus fuisset liber in subeunda morte, potuisset non mori, ac subindè non velle mortem à Patre sibi imperatam, atqui Christus, utpotè impeccabilis, & summè Sanctus, non potuit non velle mortem sibi à Patre imperatam, ergò non fuit in subeunda morte liber.

Huic objectioni Theologi varias adhibent responsiones. Alii cum doctissimo *Petavio* putant præceptum de subeunda morte Christo à Patre æterno impositum non absolutum fuisse imperium, sed simplicem dumtaxat significationem consilii, & voluntatis paternæ, quâ Christo multa fuere proposita media ad humanam recuperandam salutem opportuna, ex quibus, quod vellet eligeret, ita ut quodcumque ex his omnibus sibi propositis mediis seligeret, id gratum, & acceptum Patri futurum esset. Alii cum *Gregorio de Valentia*, & *Vasquesio* existimant mortem Christi speciali quodam mandato præscriptam fuisse, sed circumstantias loci, temporis, & suppliciorum voluntati ejus fuisse permissas, ut in iis suam voluntatem experiretur. Alii volunt expectatum esse Christi consensum in primo Incarnationis momento, antequàm Pater quidquam imperaret. Alii censent præceptum de subeunda morte Christo fuisse impositum, sed cum facultate illud acceptandi, aut repudiandi. Cardinalis etiam *de Lugo* docet Christum accepisse à Patre præceptum de subeunda morte, sed eum potuisse dispensationem, aut commutationem illius præcepti impetrare. Verum illæ responsiones non solùm obedientiæ Christi meritum, ut latè nostri Thomistæ in tractatu de Incarnatione probant, aut tollunt, aut plurimùm elevant, sed etiam apertè Scripturæ sacræ adversantur. Nam primò, quod moriendi præceptum fuerit à Patre Christo impositum, docet ipse Christus his verbis Joannis cap.14. *Ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio.* Et cap.18. *Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* Et Joannis cap.6. *Descendi de Cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.* Secundò, mortis genus, locum, tempus, & cæteras circumstantias voluntati humanæ Christi non fuisse permissas, sed à Deo determinatas, palàm itidem innuit Scriptura sacra. Nam, ut verbis utar doctissimi *Ludovici Thomassini* Presbyteri Oratorii Domini Jesu lib. 5. Theologicorum dogmatum de Incarn. Verbi cap.14. Quid, amabo, significant illa in Scripturis frequentiùs iterata verba? *Nondùm venit hora mea.* Et, *nondùm ascendo ad Templum.* Et, *nondùm venerat hora ejus.* Non ne pariter hæc insinuant horarum, temporumque momenta, non humanâ, sed divinâ voluntate homini Christo dispensari. Et quod de temporis, hoc

hoc de aliis circumstantiis statuendum est. Sed quid etiam expressiùs hac sæpiùs à Christo in Euangelio repetitâ contestatione? *A me ipso facio nihil*. Nùm suopte consilio, & voto faciebat nihil Christus, si ejus humano consilio, & voto omnia Pater permiserat; si ne ad mortem quidem ullo eum obligaverat præcepto? Nam cùm ejus operum Principatus morti, ejusque Cruci debeatur, si hanc paterna voluntas præcipere abstinuerat, quorsùm attinuisset de reliquis mandandis satagere? rejectis itaque horumce Theologorum responsionibus.

Respondeo neg. ant. ad cujus prob. disting. maj. si Christus fuisset liber in subeunda morte, potuisset non mori, ac subinde non velle mortem præcisè, & secundùm se spectatam concedo, potuisset non velle mortem reduplicativè ut imperatam, & præceptam à Deo nego. Similiter disting. min. sed Christus, utpotè impeccabilis, non potuit non velle mortem reduplicativè ut imperatam à Deo concedo, non potuit non velle mortem præcisè, & secundùm se spectatam neg. min. Mors itaque Christi bifariam considerari potest, primò reduplicativè, ut præcepta à Deo, & sub illa ratione Christus non poterat non velle mortem, quia cùm esset propter unionem hypostaticam ab intrinseco impeccabilis necessariò debebat velle medium sub ea reduplicatione, quâ necessariam connexionem habebat cum ultimo fine, à quo Christus recedere non poterat; porrò mors reduplicativè ut præcepta, & imperata à Deo, erat medium necessariò connexum cum ultimo fine, ex quo sequitur Christum non potuisse non velle mortem reduplicativè ut imperatam à Deo. Secundò, mors Christi spectari potest secundùm se, idest ex præcisâ suâ ratione, quatenùs videlicet est aliquid finitum, & limitatum non habens essentialem cum ultimo fine, seu cum Deo summè dilecto connexionem, & sub illa ratione voluntas Christi liberè versabatur circà mortem, tùm quia nihil finitum, & limitatum, cujusmodi est mors secundùm se spectata, potest necessitatem inferre, seu libertatem adimere voluntati rationali, quæ infiniti boni capax solo bono infinito satiari, & necessitari potest; tum quia voluntas Christi per unionem hypostaticam simul, & visionem beatificam cum vero, & summo bono indivulsè conjuncta, circa cætera omnia, quæ infra se jacebant, indifferentiam retinebat non versatilem, & effrænem, sed temperatam ordine finis. Hanc doctrinam egregiè probat noster *Vincentius Baronius* in libro quem edidit *de humana libertate, & gratia divina*, ubi multis, iisque invictis rationibus ostendit essentiam, seu germanam libertatis notionem sitam esse, non in indifferentia contrarietatis ad bonum, & malum, nec in indifferentia contradictionis ad finem, sed in indifferentia circa media, seu in libera electione mediorum servato ordine finis, quæ indifferentia tantò perfectior est, quantò fortior, & intimior est adhæsio cum ultimo

mo

mo fine, scilicet Deo, ex quo infert doctissimus ille Auctor perfectiorem fuisse libertatem in Christo, qui peccare non potuit, quàm sit in nobis, qui peccare possumus. In eamdem descendit sententiam eruditus noster *Antonius Massoulie* tom. 1. dissert. 2. qu. 5. art. 3. & qu. 8. art. 3. libri, quem inscripsit: *Divus Thomas sui interpres de divina motione, & libertate creata.*

Ex qua sanâ Theologorum doctrinâ manifestò elicitur, quod, quamvis Christus non habuerit indifferentiam contrarietatis, quam vocant, ad bonum, & malum; utpotè ab intrinseco impeccabilis, neque indifferentiam contradictionis circa ultimum finem, utpotè à momento conceptionis suæ comprehensor, reverà tamen in omnibus suis operibus meruerit eo videlicet merito, quod personæ à peccato, & servitute peccati prorsùs liberæ, putà homini Deo competit. Ratio est, quia Christus semper habuit liberam potestatem seligendi media servato ordine finis, quippè qui per unionem hypostaticam, & visionem beatam intimè Deo unitus, independens omninò erat ab omnibus bonis creatis, finitis, & limitatis, quæ nullam ei necessitatem imponere poterant, immò, quibus ipse propter naturæ suæ dignitatem perfectè dominabatur. Quapropter hoc maximè observandum discrimen interest inter meritum Christi satisfacientis, & meritum, quod cadit in homines in statu naturæ lapsæ constitutos, quod ad meritum Christi satisfacientis pro nobis requirebatur tantùm indifferentia eligendi media servato ordine finis, at verò ad meritum, quod competit hominibus in statu naturæ lapsæ, requiritur indifferentia, seu potestas contrarietatis ad bonum, & malum, quia hujus meriti radix in eo potissimùm sita est, quod quis cupiditatem suam refrænet, tumultuantes passiones in ordinem redigat, easque, quantùm divinâ gratiâ adjutus potest, propter amorem justitiæ domare, & destruere adnitatur. De quo merito legitur Ecclesiastici cap. 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit.*

Arguitur sextò: Stricta, & rigorosa satisfactio debet esse ad alterum, sicut enim nemo sibi propriè injurius est, ita nec sibi aliquid solvit, aut sibi vim satisfaciendi suppeditat, atqui satisfactio Christi non fuit ad alterum, sed unius ad se ipsum, nam cùm Christus esset Deus, culpâ hominum erat offensus, si ergo ipse pro culpa hominum satisfecit, satisfactio, quam exhibuit, non fuit ad alterum, sed unius ad se ipsum.

Præterea, stricta satisfactio fieri debet ex bonis, quæ aliis titulis non sint debita creditori, nam ex. gr. si Petrus debeat Paulo centum nummos titulo census annui, & titulo mutui, si det tantummodò centum nummos, non satisfacit, sed tenetur adhuc centum solvere nummos, atqui omnes actus Christi Deo debiti erant titulo religionis,

obe-

obedientiæ, & gratitudinis, ergo non potuit Christus actionibus suis Deo titulo justitiæ satisfacere.

Denique, ut stricta, & accurata sit satisfactio, necesse est ut creditor ex debito justitiæ exhibitam satisfactionem acceptare teneatur, atqui Deus non tenebatur ex justitia satisfactionem Christi acceptare, nullus siquidem tenetur acceptare satisfactionem, quæ exhibetur ab alio, quàm à reo, seu ab eo, qui intulit offensam, sicut ex. gr. si Galliæ Rex fuisset ab uno ex suis subditis læsus, tametsi alius Rex ipsi satisfactionem offerret, non teneretur illam acceptare; ergo cùm Deus fuerit offensus ab hominibus, quamvis Christus illi offerat satisfactionem, hanc tamen Deus acceptare non obstringitur.

Respondeo ad singula illa momenta, & ad primum dico: Satisfactionem, quam Christus pro nobis exhibuit, fuisse ad alterum, non solùm si consideretur, prout fuit exhibita Patri æterno, & Spiritui Sancto, siquidem Pater, & Spiritus Sanctus, ut fides docet, sunt personæ realitèr à Christi, seu Verbi Divini persona distinctæ, sed etiam si satisfactio Christi consideretur quatenùs exhibita fuit personæ Verbi Divini. Ratio est, quia Verbum Divinum in se ipso, seu in natura divina subsistens, virtualitèr, sicut docent Theologi, distinguitur à se ipso, quatenùs in humana natura subsistit, quò fit, ut Verbum Divinum propter distinctas, quas terminat, naturas, & plures, quas habet, operationes, distinctasque voluntates, virtualiter multiplex sit. Quando igitur Christus, seu Verbum Divinum, ut subsistens in natura humana, sibi satisfecit ut subsistenti in natura divina, ejus satisfactio fuit ad alterum, quia Christus, seu Verbum Divinum ut subsistens in natura divina, virtualitèr distinguitur à Verbo Divino ut subsistenti in natura humana, propter distinctionem naturarum, voluntatum, & operationum, quæ distinctio sat superque sufficit ut satisfactio, quam Christus, seu Verbum Divinum ut subsistens in natura humana sibi ut subsistenti in natura divina exhibuit, sit ad alterum.

Ad alterum momentum respondeo disting. maj. Stricta satisfactio debet esse ex bonis, quæ creditori aliis titulis non sint debita, si illi tituli augeant, & multiplicent debita, concedo, si non augeant, nec multiplicent debita, nego. Similiter disting. min. sed omnes actus Christi erant Deo debiti titulis religionis, obedientiæ, & gratitudinis, & illi tituli supervenientes augebant, seu multiplicabant in Christo debitum, nego, non multiplicabant debitum, novamque non afferebant obligationem, concedo, & nego conseq. explicatur hæc responsio. Verum quidem est eâdem solutione pluribus titulis satisfieri haud posse, quando multiplicant debitum, & novam secum inducunt obligationem, sicut patet exemplo in objectione adducto,

nam

nam ideò Petrus, qui Paulo debet centum nummos titulo censûs annui, & alios centum titulo mutui, non censetur satisfacere, si Paulo solvat centum dumtaxat nummos, quia tituli census annui, & mutui multiplicant in Petro debitum, at quando tituli supervenientes non multiplicant debitum, nec novam afferunt obligationem, unâ & eadem solutione omnibus illis titulis satisfieri potest. Ex. gr. Debeo titulo mutui centum nummos Petro in urgente necessitate constituto, de me benè merito, & cui ex sententia Judicis solvere compellor, tunc eadem centum nummorum solutione satisfacio justitiæ, charitati, gratitudini, & obedientiæ, ita non absimili ratione, etsi actus Christi Deo debiti essent titulis religionis, obedientiæ, gratitudinis, &c. quia tamen illi tituli in Christo debitum non multiplicabant, seu non efficiebant, ut alii actus præter eos, quos Christus eliciebat, Deo debiti essent, diversi illi tituli non impediebant quominùs satisfactio à Christo exhibita esset ex stricta, perfecta, ac rigorosa justitia.

Ad ultimum respondeo: potuisse quidem absolutè Deo non exhiberi satisfactionem Christi, at ex suppositione, quod Deus voluerit eam sibi offerri, debuisse ab illo acceptari, tùm quia Deus non potuit non exaudire filium suum unigenitum sibi coæqualem, & consubstantialem, cujus satisfactionis dignitas erat infinita; tùm quia etiam Apostolus ad Hebræos asserit Christum exauditum esse *pro sua reverentia*, hoc est, pro reverentia, quæ debetur Filio Dei naturali infinitâ pollenti dignitate, non potuit ergo Deus satisfactionem sibi à filio suo unigenito in ea quam suscepit humanitate exhibitam repudiare. Hinc admitti non debet sententia Doctoris Subtilis, qui docet satisfactionem, quam Christus Dominus exhibuit, non fuisse à Deo acceptatam propter ipsiusmet satisfactionis dignitatem, quam falsò supponit esse finitam, sed tantùm fuisse acceptatam ex pura gratia personæ offensæ, seu Dei Patris liberè eam acceptantis; hæc, inquam, Scoti sententia admitti non debet, quia si satisfactio Christi fuisset solùm acceptata ex pura gratia Dei offensi per peccatum, satisfactio, quam exhibuit Christus, esset imperfecta, ac subindè gratis mortuus esset, nam purus homo ejusmodi satisfactionem imperfectam, fundatam nimirùm in gratia personæ offensæ, seu in libera, & extrinseca Dei acceptatione perindè exhibere potuisset. Unde quemadmodum arguit Apostolus ad Galatas cap. 2. *Si per legem justitia, ergo gratis mortuus est Christus*, idest, si lex naturalis, aut scripta vim habuit homines justificandi, gratis mortuus est Christus; sic pari modo contra Scotum, ejusque discipulos argui potest: si Christi satisfactio non fuit à Deo acceptata propter ejus meritum, & dignitatem, sed tantùm ex mera gratia personæ offensæ, ergo satisfactio Christi fuit imperfecta, ergo gratis mortuus est Christus, quia purus homo eandem satisfactionem

hem imperfectam Deo exhibere potuisset, sicut docent omnes Theologi. Hanc Scoti sententiam à doctrina Sanctorum Patrum alienam esse latè probant nostri Thomistæ in suis commentariis in 1. qu. 3. p. Summæ S. Thomæ. Nititur tamen *P. Claudius Frassen* Franciscanus sacræ Fac. Parisiensis Doctor, tom. 3. Scoti Academici tract. 1. disput. 3. art. 1. sect. 3. conciliare Scoti sententiam cum opinione Thomistarum: *Hæc controversia*, inquit, *facilè componi posset, & utraque sententia conciliari, dicendo: Christum reverà meruisse pro infinitis hominibus quantùm ad sufficientiam, non quod opera ipsius meritoria habuerint bonitatem, & dignitatem infinitam, quod etiam plurimi Thomistæ concedunt, sed quod tantæ fuerint dignitatis, tantique valoris ex eo quod procederent à persona divina, ut Deus per eorum valorem, & dignitatem summam motus fuerit ad illa acceptanda pro omnibus omninò hominibus, etiamsi numero essent infiniti*. Verùm hic Auctor, pace ipsius dixerim, ad componendam istam controversiam non solùm gratis, sed etiam falsò supponit plurimos è schola Thomistica Theologos esse, qui concedunt opera Christi meritoria non habuisse bonitatem, & dignitatem infinitam, quod tamen nullus unquam concessit Thomista, immò omnes ad unum hujus scholæ Theologi docent omnes operationes Christi fuisse theandricas, & habuisse non quidem in genere physico, sed in genere moris bonitatem, & dignitatem infinitam.

Arguitur septimò: Sanctus Petrus 1. suæ epistolæ cap. 2. hæc habet: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus*. Quibus verbis apertè innuit *Sanctus Petrus* Christum esse mortuum, non ut pro peccatis nostris satisfaceret, sed ut eum sequi volentibus ostenderet viam salutis, eisque probitatis, innocentiæ, & patientiæ exempla, quæ sectarentur, relinqueret. Nec enim efficaciùs potuit Christus movere, & inducere fideles ad singularem illam probitatem, & innocentiam retinendam, sine qua salutem adipisci nequeunt, quàm dum ipse, quamvis innocens, prior probrosam, & cruentam mortem gustavit, & gravia, atque humanæ naturæ per se intolerabilia mala expertus abundè fuit, dum in Cruce pependit. Ergo ex hoc Sancti Petri testimonio patet, Christum mortuum esse, non ut pro delictis nostris divinæ justitiæ faceret satis, sed ut suis fidelibus proponeret probitatis, innocentiæ, & patientiæ exempla, quæ imitari possent.

Respondeo: Sanctum Petrum eò loci duo circa Passionem Christi Domini commendare voluisse. Primò, dum dixit: *Christus passus est pro nobis*, palàm indicat Christum se subrogasse in locum omnium nostrum, qui eramus peccatores, & pœnas peccatis nostris debitas in se suscepisse, ac pertulisse: nam hæc præpositio, *pro*, ut superiùs observatum est, juxtà usitatum Scripturæ sacræ loquendi modum, sub-

 roga-

rogationem unius personæ in locum alterius significat. Secundò, dum ait: *Vobis relinquens exemplum*, adhortatur omnes fideles, ut patientiæ, humilitatis, justitiæ, & cæterarum virtutum exempla, quæ Christus in Cruce moriendo illis reliquit, imitentur, ac semper præ oculis habeant; quod certè nemo Catholicus negat, immò Catechismus Concilii Tridentini in expositione quarti articuli Simboli, inter beneficia, quæ in Christi Domini Passione consequuti sumus, hoc præsertim enumerat, quod in Passione Christi omnium virtutum clarissima exempla habeamus, nam & patientiam, & humilitatem, & eximiam charitatem, & mansuetudinem, & obedientiam, & summam animi constantiam, non solùm in perferendis propter justitiam doloribus, sed etiam in morte oppetenda, ita ostendit Christus Dominus, ut verè dicere possimus Salvatorem nostrum, quæcumque vitæ præcepta toto prædicationis suæ tempore verbis nos docuit, ea omnia uno Passionis die in se ipso expressisse. Idem docet *Sanctus Thomas* 3. p. q.46. art.3.

Arguitur ultimò: Si Christus integram, atque omnibus numeris perfectam pro nobis satisfactionem exhibuisset, nullam à peccatoribus satisfactionem Ecclesia exigere deberet, ea quippè satisfactio ab homine facta derogaret infinitæ, & exuberantissimæ satisfactioni Christi, atqui Ecclesia à peccatoribus satisfactionem pro eorum delictis exigit, ut constat tam ex veteri, quàm ex recenti Ecclesiæ disciplina, non credit ergò Ecclesia Christum pro peccatis generis humani plenissimè satisfecisse.

Respondeo neg. mai. quià licèt Christus morte sua fontes salutis aperuerit, Sacramenta instituerit, mortem devicerit, principem hujus mundi superaverit, uno verbo, plenam, & superabundantem pro peccatis nostris satisfactionem impenderit, non ea tamen fuit ejus intentio ut homines negligentèr, otiosè, & oscitanter vitam sanctis operibus vacuam transigerent, sed potiùs voluit Christus ut meritum passionis, & satisfactionis suæ, quæ, ut docet *Sanctus Thomas* 3. part. quæst. 49. artic. 1. ad 4. est causa universalis remissionis peccatorum, applicaretur hominibus per fidem, per bona opera, per Sacramenta ab ipso instituta. Certè hanc fuisse intentionem Christi, non solùm colligitur ex veteri praxi & disciplina Ecclesiæ quæ graves ac diuturnas pænitentias hominibus imponebat, ut pro delictis ante actæ vitæ satisfacere possent, verùm etiam id apertè deducitur ex scriptura, & ex perpetua traditione Sanctorum Patrum, qui constanter docent omnibus hominibus de peccatis commissis pænitentiæ agendæ necessitatem incumbere. Hæc praxis Ecclesiæ rectè explicatur in libro *de Frequenti Communione*, quem præter sexdecim Episcopos, & viginti Doctores, conventus etiam

etiam Episcoporum Auscensis Provinciæ anno 1645. probavit, & populo Christiano impensè commendavit. Soli nostri temporis hæretici hanc Ecclesiæ Catholicæ doctrinam de necessitate bonorum operum improbant, quippè qui, ut liberius vivant, & vitæ delitiis indulgeant, pænitentiæ, bonorumque operum necessitatem horrent, & aversantur. Errant autem dum dictitant satisfactiones, quas à nobis exigit Ecclesia, injurias esse satisfactioni Christi, nam firmiter credunt omnes Catholici omnem dignitatem, fructum, & valorem satisfactionum nostrarum oriri dumtaxat ex infinita dignitate gratiæ, & satisfactionis Christi, sine qua invalidæ prorsùs, & inefficaces ad salutem essent actiones, & satisfactiones nostræ. Quapropter sicut, fatentibus ipsimet hęreticis, non sunt superfluæ, & inutiles in terris orationes nostræ, quamvis Christus nunc in Cælis assidens ad dexteram Dei Patris sufficienter oret pro nobis, ita quoque nec satisfactioni Christi derogant, nec supervacaneæ sunt satisfactiones nostræ, quamvis Christus pro delictis nostris plenissimè fecerit satis. Verùm quia hęreticos nostri temporis pœnitentiæ Osores invictis rationibus in suis Polemicis lucubrationibus confutarunt Catholici Doctores, plura nos hîc non adjiciemus, sed illos tanquàm sues in volutabro luti grunnientes relinquemus.

Ad complementum hujuscè Dissertationis, advertendum est cum *Sancto Thoma* 3. part. quęst. 46. art. 1. non fuisse simpliciter, & absolutè necessarium, ut Christus pœnas peccatis nostris debitas in se susciperet & pateretur pro liberatione generis humani. Primò, quia Deus vitæ & necis Dominus est, & ideò etiam si peccata, per quæ homo mortem æternam incurrit, citrà ullam satisfactionem condonasset, misericorditer quidem, at non injustè egisset. Secundò, quia Deus nulla lege obstringebatur perditum hominem liberare, sed potuisset pro suo arbitrio eum citra injuriam, vel justam ipsius querelam relinquere in massa perditionis, & in damnatione perpetua; nam cùm tota natura humana sit per peccatum Adami vitiata, & perpetuæ damnationi obnoxia, si Deus omnes homines divina gratia sua, & æterna gloria privaret, injustitiæ argui non posset, cùm gratiæ & salutis nulli debitor sit; Deus enim cujus vult miseretur, & quem vult indurat. Denique Deus potuisset, vel solo verbo, vel sola incarnatione, vel una guttula sanguinis, aliisque infinitis modis totum liberare genus humanum absque diris & acerbis tormentis passionis, absque probroso, & execrando mortis supplicio quod elegit. Hinc *Sanctus Augustinus* libro 13. de Trinit. cap. 10. & *Sanctus Thomas* art. 2. jam citatæ quęstionis, docent alium possibilem modum liberandi hominem Omnipotenti Deo non defuisse. Cęterùm quamvis non fuerit absolutè necessarium Christum pati, &

 mori

mori pro liberatione generis humani, supposita tamen semel præscientia, & prçordinatione divina de Passione Christi, necesse fuit necessitate, ut ajunt Theologi, consequentiæ, & infallibilitatis Christum pati & mori ad liberandum genus humanum. Prçordinatio namque divina est æterna, infallibilis, & immutabilis. Hinc Christus attento ordine prçscientiæ, & prçdefinitionis divinæ, ait *Joannis* cap. 3. *Oportet exaltari filium hominis*. Et *Lucæ* cap. 22. *Filius hominis, secundùm quod definitum est, vadit*. Et cap. ult. *Necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysis, & Prophetis, & Psalmis de me*. Hæc tamen prçordinatio divina non prçpedivit liberam voluntatem Christi sua sponte, & ex commiseratione hominum se se hostiam pro eorum liberatione offerentis, undè ait *Isaias* cap. 53. *Oblatus est quia ipse voluit*. Si quis autem quçrat cur Deus, qui potuisset per unicum suæ voluntatis actum, aut per alium possibilem modum hominem liberare, eique condonare peccata, voluerit ut filius suus unigenitus per dira passionis tormenta redimeret genus humanum? Respondebo cum *S. Thoma* 3. part. qu. 46. art. 3. sanandæ nostræ miseriæ convenientiorem alium non fuisse modum eo quo Deus nos liberare dignatus est per mediatorem Jesum acerbis in passione tormentis cruciatum. Primò, quia dum homo recolit Christum pro redemptione generis humani dira passionis subjisse tormenta, cognoscit quantùm Deus hominem diligat, ejusque voluntas, quasi admotis igniculis, ad illum redamandum vehementer exardescit. Secundò, quia Christus in cruce moriendo reliquit nobis exempla patientiæ, charitatis, humilitatis, justitiæ, ac cçterarum virtutum. Tertiò, quia per passionem suam Christus non solùm à peccato hominem liberavit, sed ei gratiam sanctificantem, & gloriam promeruit. Quartò, quia homo à peccato magis abhorrere debet, cùm sciat se à peccato sanguine Christi fuisse redemptum. Quintò, quia ad majorem hominis gloriam, & dignitatem cessit, dùm homo Diabolum vicit, ejusque superbiam superavit Christus non per solam potentiam deitatis, sed per justitiam, & humilitatem passionis.

DIS-

DISSERTATIO DECIMA NONA

Utrùm Christus, anno quo mortuus est, Pascha cum Judæis celebrarit, seu comederit Agnum Paschalem?

OBservandum primò, tempus celebrandi Judaici Paschatis fuisse à lege præfixum ad vesperam diei decimæ quartæ mensis primi, sicut legitur *Exodi* cap. 12. *Decima die mensis hujus tollet unusquisque agnum per familias, & domos suas ...... & servabitis eum ad quartam decimam mensis hujus: immolabitque eum multitudo filiorum Israel*. Et *Levitici* cap. 23. *Mense primo, quarta decima die mensis ad vesperum, Phase Domini est*. Primus autem anni mensis apud Judæos ille est qui partim Martio, partim Aprili nostro respondet, quique ab ipsis appellatur *Abib*, seu *Nisan*, & à quo ducitur Veris initium. Quamvis enim mensis *Abib*, seu *Nisan* esset anteà dumtaxàt septimus apud Hebræos, attamen post excessum ex Ægypto pro primo mense haberi cœpit, Deo ita jubente *Exodi* cap. 12. *mensis iste vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni*. Quod tamen non obtinuit nisi in Sacris, annus quippè civilis auspicabatur à mense *Tisri* circà Autumnum.

Observandum secundò, vespertinum illud tempus, quod Paschatis Judaici celebrationi, seu agni paschalis immolationi ex lege destinatum erat, non fuisse priorem vesperam quæ initium erat diei decimæ quartæ, sed fuisse posteriorem vesperam, in quam eadem dies decima quarta desinebat. Ratio est, quia septem dies azymorum numerabantur à priori vespera diei decimæ quintæ, qua ineunte comedebatur agnus paschalis, ad finem usque diei vigesimæ primæ, sicut præcipitur *Exodi* cap. 12. *Septem diebus azyma comedetis .... primo mense, quarta decima mensis ad vesperam, comedetis azyma usque ad diem vigesimam primam ejusdem mensis ad vesperam*. Agnus itaque paschalis non comedebatur, nec immolabatur in priori vespera, seu initio diei decimæ quartæ, sed in posteriori vespera seu sub finem ejusdem diei decimæ quartæ; alioquin non septem, sed octo dies azymorum essent numerandi. Hinc versu 8. ejusdem capitis dicitur: *Et edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes*. Nox autem illa pertinebat ad diem decimam quintam, ac subindè præcedente vespera, quæ finis erat diei decimæ quartæ, immolabatur agnus paschalis, in cujus comestione, quæ post solis occasum fiebat, dies azymorum incipiebant, & usque ad diem vigesimam primam

primam inclusivè perdurabant. Appellabantur verò dies azymorum, quia septem illis diebus pane fermentato Judęis uti minimè licebat, erantque illi dies instituti ad refricandam memoriam insignis illius beneficii, quo Angelus vastator omnes ad unum Ægypti primogenitos interficiens, salvos, & incolumes reliquit Hebręos, quorum postes agni sanguine tincti erant, & qui ab Ægyptiis expulsi, citò & absque mora se se itineri accingere debuerunt, nec per temporis angustias expectare potuerunt, donec panis esset fermentatus, sed pręproperè panes azymos concoquere coacti sunt. Ut igitur tanti beneficii sensum ex hebręorum animis nulla oblitteraret ætas, lex azymorum usum per septiduum pręscripsit quot annis religiosè observandum. E septem autem azymorum diebus primus, & ultimus festi erant ac solemnes, quia ut in primo die ex dura captivitate Ægyptiaca in libertatem Hebręi asserti sunt, ita in septimo die Pharao Ægyptiorum Rex cum omnibus suis copiis maris rubri fluctibus fuit absorptus.

Observandum ultimò, quatuor circa pręsentem, quam versamus, quęstionem extare sententias. Prima est Gręcorum qui asserunt Christum, anno quo mortuus est, non celebrasse Pascha, seu agnum paschalem non comedisse die à lege pręscripta, idest, decima quarta in secundis vesperis, sed die integra Pascha anticipasse, agnumque paschalem comedisse, & Sacro Sanctam Eucharistiam instituisse die decima tertia, in qua Judęis pane fermentato vesci adhùc licebat. Unde colligunt Christum, in conficiendo Eucharistiæ Sacramento, usum fuisse non pane azymo, sed fermentato. Altera sententia est Patris Bernardi *Lamy* Congregationis Oratorii Presbyteri, qui in sua concordia Evangelica, & in tractatu Historico *de veteri Judæorum Paschate* Gallicè conscripto contendit Christum, anno, quo in crucem actus est, Pascha non peregisse, seu agnum paschalem non comedisse, sed solùm instituisse augustissimum Eucharistiæ Sacramentum die decimâ tertia in secundis vesperis, eumque fuisse cruci affixum die decima quarta, qua die juxtà legem immolari & comedi debebat agnus paschalis. Tertia sententia est omnium fermè Theologorum, qui post *S. Thomam* 3. part. quęst. 46. art. 9. docent Christum, anno quo ex hac vita migravit, Pascha peregisse, seu manducasse agnum paschalem, eadem die qua illud Judęi hoc anno celebrarunt, videlicet die decima quarta primi mensis in secundis vesperis, sicut erat in lege pręceptum. Postrema sententia est multorum modernorum, quos inter pręcipuè numerantur *Paulus Burgensis*, *Jansenius*, *Maldonatus*, *Scaliger*, *Sethus Calvisius*, & Auctor Gallicæ Analyseos, seu *P. Mauduit* Congregationis Oratorii Presbyter, dissertatione xxx. qui licèt fateantur Christum

ftum, anno, quo è vivis excessit, Pascha celebrasse seu agnum paschalem comedisse die Jovis, seu die decima quarta à conjunctione Lunæ cum Sole, in secundis vesperis, juxtà legis Mosaicæ præceptum, censent tamen Judęos hoc anno Pascha non celebrasse, seu non manducasse eadem die unà cum Christo agnum paschalem, sed illos Pascha procrastinasse ad sequentem diem, seu diem Veneris, quæ licèt à conjunctione Lunæ cum Sole esset dies decima quinta primi mensis, attamen propter Neomeniæ translationem Synedrii decreto factam ad diem sequentem post conjunctionem Lunæ cum Sole, erat apud Judęos dies decima quarta primi mensis. Unde colligunt prędicti Auctores, Christum, anno, quo mortuus est, non eadem die agnum paschalem comedisse, qua illum manducarunt Judæi. His pręmissis observationibus.

DICO PRIMÒ: *Christum, anno quo mortuus est, Pascha celebrasse, hoc est, comedisse agnum paschalem die decima quarta mensis Nisan in secundis vesperis.*

Probatur primò: Festivitas primæ diei azymorum incipiebat à secundis vesperis diei decimæ quartæ primi mensis, seu *Nisan*, atqui Christus Dominus, anno quo mortuus est, agnum paschalem cum Apostolis comedit primâ die azymorum, ergò Christus, anno quo mortuus est, legale Pascha peregit, die decimâ quartâ primi mensis in secundis vesperis. Major certa est, Judæi nàmque festos suos dies ab occasu Solis ad alium occasum ducebant, adeò, ut noctem sequentem, & diem crastinum ad noctem usque exclusivè complecterentur; juxtà illud Levitici cap. 17. *A vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra.* Per Sabbata autem, quælibet festa, maximè verò solemniora intelliguntur. Cùm igitur prima dies azymorum, quę apud Hebræos solemnis erat, semper incideret in diem decimam quintam primi mensis, ejus proindè festivitas incipiebat à secundis vesperis diei decimæ quartæ. Prob. minor ex testimonio trium Euangelistarum, qui conceptis verbis asserunt Christum primâ azymorum die legale Pascha celebrasse, seu agnum paschalem cum Discipulis suis comedisse. In primis *S. Matthæus* cap. 26. hæc habet: *Prima autem die azymorum, accesserunt Discipuli ad Jesum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha? Sanctus Marcus* cap. 14. *Et primo die azymorum, quandò Pascha immolabant, dicunt ei Discipuli, quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces Pascha.* Denique *Sanctus Lucas* cap. 22. *Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Et misit Petrum & Joannem, dicens: Euntes, parate nobis Pascha ut manducemus.* Ex quibus locupletissimis Euangelistarum testimoniis Sole clariùs patet, Christum comedisse cum Discipulis suis Pascha legale ineunte jàm solemnitate primæ diei azymorum, hoc est, in secundis vesperis diei

diei decimæ quartæ primi mensis, tunc enim incipiebat solemnitas primæ diei azymorum.

Probatur secundò: Agnus paschalis, ut in confesso est apud omnes, comedi debebat, juxtà legis præscriptum, die decimâ quartâ primi mensis in secundis vesperis, ergò Christus, anno quo mortuus est, agnum paschalem comedit cum Discipulis suis die decimâ quartâ primi mensis in secundis vesperis. Ant. à nemine negatur. Prob. conseq. Primò, quia credibile non est Christum, qui Mosaicam legem ad summos juris apices jugiter observavit, voluisse in supremi Paschatis celebratione eam transgredi, & antevertere legitimam diem ad Pascha peragendum præfixam, hoc est, diem decimam quartam primi mensis ad vesperam. Secundò, si Christus, anno quo mortuus est, Pascha legale non peregisset die decimâ quartâ in secundis vesperis, sicut erat in lege præscriptum, sed illud celebrasset die decimâ tertia ad vesperam, ut affirmant Græci, omni procul dubio Judæorum Sacerdotes, qui criminationum causas ad perdendum Christum undique quærebant, ipsum violatæ legis palàm insimulassent, integrâ siquidem die legitimam Paschatis celebrationem anticipasset Christus; quod quidem à Juda proditore facilè admodùm rescire potuissent Principes Sacerdotum, qui tamen hanc in celebrando Paschate legis transgressionem nunquàm Christo objecerunt. Denique si Christus, anno quo mortuus est, diem ad Pascha peragendum à lege præfixam antevertisset, non ausus fuisset ille Pater-familias, ad quem Christus misit Discipulos ut Pascha apud ipsum pararent, cœnaculum suum ad agnum paschalem die non legitima comedendum præbere, justè quippè timuisset, ne intempestivâ illa legis transgressione Judæorum odium in se concitaret, pœnasque lueret, quæ transgressoribus legis infligebantur. Ex his ergò momentis perspicuum est, Christum Dominum, anno quo mortuus est, pascha celebrasse, seu agnum paschalem comedisse die decimâ quartâ primi mensis in secundis vesperis.

Respondet P. *Lamy*, Christum, cùm esset legis observantissimus, legale Pascha, anno quo mortuus est, celebrare nec potuisse, nec debuisse, nec voluisse. Supponit quippè prædictus Auctor anno æræ Christianæ trigesimo tertio, cui consignat mortem Christi, diem decimam quartam primi mensis cœpisse, juxtà calculum Astronomicum, feriâ quintâ, seu die Jovis post occasum Solis, cùm igitur Christus cruci fuerit affixus die sequenti, seu die Veneris, juxtà perantiquam Ecclesiæ traditionem, sequitur Christum mortuum fuisse in fine, seu in secundis vesperis diei decimæ quartæ, ac subindè eum, morte præventum Pascha legale, quod dumtaxàt in secundis vesperis diei decimæ quartæ mactari & comedi debebat, peragere nec potuisse, nec debuis-

debuisse, nec voluisse. Ad testimonium verò trium Euangelistarum, qui asserunt Discipulos accessisse ad Christum dicentes: *Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* Respondet *P. Lamy*, Discipulos accessisse ad Christum principio diei decimæ quartæ, hoc est, juxtà calculum Astronomicum *Patris Lamy*, feriâ quintâ, seu die Jovis post occasum Solis, eosque à Christo postulasse: *Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* Tunc enim, seu principio diei decimæ quartæ Pascha parari debebat, ædes siquidem, in quibus agnus paschalis in fine, seu in secundis vesperis diei decimæ quartæ mactandus, & comedendus erat, expurgari oportebat ab omni fermento, quod fieri solebat magnâ adhibitâ diligentiâ & religione, comparandæ etiam erant placentæ infermentatæ, & aliæ hujusmodi res venales, quæ peragendo Paschati prorsùs necessariæ erant. Missi itàque sunt Petrus, & Joannes principio diei decimæ quartæ, seu die Jovis post occasum Solis ut Paschati parando incumberent, Christus tamen, qui paulò post, seu facto vespere ejusdem diei, seu feriæ quintæ in serotina cœna cum duodecim Apostolis discubuit, agnum paschalem non comedit, quia agnus paschalis non in exordio diei decimæ quartæ, sed tantùm sub finem ejusdem diei ritè, & secundùm legem immolari, & comedi debebat. Cum igitur Christus sub finem diei decimæ quartæ, idest, feriâ sextâ, ad cujus vesperam agnus paschalis comedi debebat, in cruce pependerit; non potuit hoc anno legale Pascha, quod à Petro, & Joanne fuerat anteriori die præparatum, comedere morte impeditus.

Verùm hæc Responsio *P. Lamy* multis momentis falsi convinci potest. Primò, quia gratis supponit hic Auctor Christum mortuum esse anno trigesimo tertio æræ vulgaris, cùm tamen, sicut suprà à nobis ostensum est, longè probabiliùs sit Christum mortuum esse anno vigesimo nono ęrę vulgaris sub Consulatu duorum geminorum, quo semel admisso, nullius planè roboris est argumentum, quod ex observationibus Astronomicis desumit *Pater Lamy*. Secundò, hic Auctor falsò supponit principio diei decimæ quartæ ædes ab omni fermento expurgari debuisse; Judæis siquidem, juxtà legem, pane fermentato vesci licebat principio diei decimæ quartæ, & ab eo abstinere dumtaxàt debebant in secundis vesperis ejusdem diei decimæ quartæ, tunc enim incipiebat festivitas primæ diei azymorum: *Septem diebus*, inquit Scriptura, *erunt azyma, in die primo non erit fermentum in domibus vestris*. Necesse ergo non erat ut principio diei decimæ quartæ ædes ab omni fermento expurgarentur. Tertiò, non est verosimile Discipulos Christi principio diei decimæ quartæ ab illo postulasse: *Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* Quandoquidem non ignorabant Discipuli Christi, Pascha celebrari, seu agnum paschalem mactari, & comedi, tantùm debere, juxtà legis præscri-

ptum, sub finem diei decimæ quartæ. Intempestiva ergo fuisset illa Discipulorum interrogatio, si ab illis facta fuisset principio diei decimæ quartæ, ut supponit *P.Lamy*. Quartò, sacri Euangelistæ *Matthæus*, *Marcus*, & *Lucas*, hanc diem, quâ Discipuli accesserunt ad Christum ad parandum Pascha, appellant *primam diem azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha, quandò Pascha immolabant Judæi*, porrò, prima dies azymorum, ut constat apud omnes, non à principio, sed à fine diei decimæ quartæ incipiebat. Pascha itidèm, seu agnus paschalis occidi, & immolari debebat sub finem diei decimæ quartæ, Discipuli ergo sub finem diei decimæ quartæ accesserunt ad Christum dicentes: *Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* Ac subindè fallitur *Pater Lamy*, dùm asserit: Discipulos principio diei decimæ quartæ accessisse ad Christum ad parandum Pascha. Missi autem sunt à Christo Domino *Petrus*, & *Joannes* ad parandum Pascha, non post occasum Solis, seu horâ sextâ post meridiem, ut ait *Pater Lamy* (tunc enim non potuissent hi Discipuli parare Pascha, quia jàm effluxisset præfixum tempus agni paschalis immolationis, quæ antè horam post meridiem sextam fieri debebat) sed missi sunt *Petrus*, & *Joannes* ad parandum Pascha horâ circiter prima post meridiem exeuntis diei decimæ quartæ; quo fit, ut hac hora è Bethania confestim profecti sat temporis habuerint ad emendum, & præparandum agnum paschalem, quem, antè horam post meridiem sextam ejusdem diei decimæ quartæ, mactari, & immolari oportebat. Quintò, tres mox memorati Euangelistæ, postquàm dixerunt Discipulos missos à Christo parasse Pascha, confestim exhibent Christum discumbentem cum Apostolis, & cœnantem cum illis: *Et cùm facta esset hora discubuit, & duodecim Apostoli cum eo, & ait illis: Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequàm patiar.* Quid autem, amabo, Christus in illa ultima cœna, quam egit cum Discipulis suis, manducavit nisi legale Pascha, ad quod præparandum paulò antè miserat Discipulos suos Petrum, & Joannẽ? Nec enim verosimile est illos Discipulos missos à Christo, ut pararent Pascha, cibos dumtaxàt communes præparasse, quibus in ultima cœna unà cum Christo pascerentur. Idque confirmatur ex verbis, quæ Christus inter cœnandum protulit *Lucæ* cap.22. *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar.* Hoc est, ardentissimè desideravi hanc cœnam paschalem vobiscum peragere, in qua singularia, & eximia amoris mei vobis exhibiturus sum argumenta, & magna mysteria traditurus antequam patiar; Pascha siquidem manducare, semper de agno paschali in Scripturis sacris intelligitur. Nec valet, quod reponit *Pater Lamy*; hoc vehemens desiderium Christi manducandi agnum paschalem non fuisse impletum. Non valet,

valet, inquam, ista responsio, primò, quia Christus hanc ultimam cœnam cum Apostolis suis peregit primâ die azymorum, ut testantur sacri Euangelistæ, hoc est, sub finem diei decimæ quartæ, quandò ex legis præscripto immolabatur, & comedebatur agnus paschalis, ut quid ergo Christus in hac ultima cœna agnum paschalem non manducasset? Secundò, Christus non jussisset Discipulis suis, ut Pascha, seu agnum paschalem eâ die præpararent, si prævidisset fore ut morte præventus agnum paschalem hoc anno manducare non posset. Tertiò, Christus jussit Petro, & Joanni, ut dicerent ei, apud quem cœnam paraturi erant: *Ubi est refectio mea, ubi Pascha cum Discipulis meis manducem?* Quæro igitur an Christus Pascha celebraverit apud eum, cujus domum indicaverat, nec ne? Si primum: ergo Christus anno, quo mortuus est, legale Pascha peregit, seu agnum paschalem reverà comedit. Si secundùm: ergo Christus vanâ spe lactavit eum, cujus, ad parandum Pascha, domum Petro, & Joanni indicaverat, suisque, quod citrà impietatem dici haud potest, promissis non stetit. Nec efficacior est altera ejusdem Auctoris responsio, dùm ait: Christum per *Pascha* designare voluisse Sacrosanctam Eucharistiam, quam in ultima cœna instituere debebat; non, inquam, efficacior est illa responsio, nàm licèt hæc verba: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*, ad Eucharistiam, quam Christus in ultima cęna instituit, possint ex parte referri; certum tamen est ea potissimùm à Christo dicta fuisse, ut intelligerent Apostoli sermonem esse de agno paschali, & de aliarum rerum ad ipsius comestionem apparatu, quod jàm eis sat superque declaraverat, dùm misit Petrum, & Joannem, ut dicerent ei apud quem cœnaturus erat: *Apud te facio Pascha cum Discipulis meis, Matth.* cap. 26. *Ubi est refectio mea, ubi Pascha cum Discipulis meis manducem? Marci* cap. 14. Addo etiam Christum Dominum, dùm protulit hæc verba: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*, voluisse per promomen *hoc* indigitare rem aliquam præsentem, tunc autem necdùm præsens erat Eucharistia, quia eam Christus solùm post cœnam legalem instituit; non ergo Eucharistiam, sed agnum paschalem per hæc verba Christus designare voluit. Denique ex hac responsione *Patris Lamy* tria gravissima emergunt incommoda, quæ hìc breviter subiicio.

Primò: Si Christus ultimam cœnam, in qua Sacrosanctam instituit Eucharistiam, peregisset principio diei decimæ quartæ, idest, exeunte die decima tertia primi mensis, sicut asserit *P. Lamy*, sequeretur Christum, dùm instituit Eucharistiam, non pane azymo, sed fermentato usum fuisse. Judæi siquidem principio diei decimæ quartæ, seu sub finem diei decimæ tertiæ primi mensis panem fermen-

tatum comedebant. Quis autem non videt, si semel concedatur Christum in ultima cœna pane fermentato usum fuisse, Græcos, qui Eucharistiam in pane fermentato conficiunt, validum indè, & palmare ex Christi exemplo posse desumere argumentum ad improbandum ritum Ecclesiæ Latinæ, quæ in Eucharistiæ confectione utitur pane azymo. Ut igitur Ecclesiæ Latinæ in azymo consecrantis ritum contra Græcos vindicemus, necesse est, ut dicamus Christum ultimam cum Apostolis suis cœnam peregisse non principio diei decimæ quartæ, sed sub finem ejusdem diei, quandò videlicèt Judæi Pascha immolabant, & à pane fermentato abstinebant. Hinc Sancti Patres disputantes adversùs Quartodecimanos, qui asserebant Christianos perindè, ac Judæos Pascha celebrare debere die decimâ quartâ in quamcumque hebdomadæ diem incideret, eo quod suum Pascha eâ die Christus celebrasset, nunquam hi Sancti Patres illos Hæreticos impugnantes negarunt Christum Pascha suum celebrasse die decimâ quartâ primi mensis, id etiam nusquam negavit *Victor* Papa contra Asiaticos agens, nec Concilium Nicœnum primum, à quo Quartodecimanorum error proscriptus est. Argumento igitur est Sanctos illos Patres pro comperto habuisse, Christum ultimam cœnam, in qua Eucharistiam instituit, peregisse non principio diei decimæ quartæ, seu die decimâ tertiâ exeunte, ut contendit *Pater Lamy*, sed sub finem diei decimæ quartæ, quandò Judæi agnum paschalem comedebant.

Secundò, ex sententia *Patris Lamy* asserentis Christum morte præventum non potuisse comedere agnum paschalem, sequitur Apostolos, anno quo Christus mortuus est, agnum paschalem non comedisse. Enim verò, quî credibile est die decima quarta, qua Christum Dominum mortuum esse supponit *Pater Lamy*, & qua à Judæis agnus paschalis comedi debebat, potuisse Apostolos, furente adhuc Judæorum rabie, simul in unum convenire locum ad edendum agnum paschalem, vel in societate Judæorum paschalem cœnam peregisse? Apostoli igitur, anno quo Christus mortuus est, juxtà sententiam *P. Lamy*, legem de celebrando Paschate violassent, pœnamque incurrissent latam lib. Num. cap. 9. v. 13. *Si quis autem mundus est, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo: peccatum suum ipse portabit.*

Denique, hæc *P. Lamy* sententia novitatem sapit, & aliena est à perpetua Sanctorum Patrum tàm Græcorum, quàm Latinorum traditione, ex qua, ut fatetur hic Auctor, evidenter constat, Christum, anno quo mortuus est, non solùm in ultima cœna, quam propediem moriturus peregit cum Discipulis suis, instituisse Eucharistiæ

ſtiæ Sacramentum, ſed etiam agnum paſchalem comediſſe. Hinc Concilium Tridentinum perpetuæ illius traditionis veſtigiis inſiſtens, ſtatuit, quod Chriſtus *celebrato veteri Paſcha, quod in memoriam exitus ex Ægypto multitudo filiorum Iſrael immolabat, novum inſtituit Paſcha, ſeipſum ab Eccleſia per Sacerdotes ſub ſignis viſibilibus immolandum in memoriam tranſitus ſui ex hoc mundo ad Patrem, quandò per Sanguinis ſui effuſionem nos redemit*. Eccleſia etiam in officio Corporis Chriſti, concinnato à S. Thoma id apertè innuit, dùm in hymno publicè canit:

Poſt agnum typicum expletis epulis,
Corpus Dominicum datum Diſcipulis &c.

Repudiatâ itàque ſententiâ *P. Lamy*, ſtandum eſt perpetuæ Sanctorum Patrum, & Eccleſiæ Catholicę traditioni, quia, juxtà Concilii Tridentini ſanctionem ſeſs. 4. nemo ſuæ prudentiæ innixus, Scripturam ſacram ad ſuos ſenſus contorquens, contrà eum ſenſum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum ſacrarum, aut etiam contrà unanimem conſenſum Patrum, ipſam Scripturam interpretari debet. Alia argumenta, quibus convellitur hæc ſententia *Patris Lamy*, fuſiori calamo Auctor Gallicę Analyſæos diſſertatione vigeſima nona proſequitur.

DICO SECUNDÒ: *Judæos, anno, quo Chriſtus mortuus eſt, Paſcha peregiſſe, ſeu agnum paſchalem comediſſe die decima quarta primi menſis in ſecundis veſperis.*

Hanc aſſertionem negant moderni quidem Scriptores, quos inter potiſſimùm recenſetur *P. Mauduit* Congregationis Oratorii Presbyter, Auctor Gallicæ Analyſæos, qui diſſertatione vigeſima nona licèt fateatur Chriſtum, anno, quo mortuus eſt, Paſcha, juxtà præſcriptum legis, ſub finem diei decimæ quartæ primi menſis, hoc eſt, ad veſperam diei Jovis, celebraſſe; docet tamen diſſertat. triceſima, Judæos, anno, quo Chriſtus cruci affixus eſt, Paſcha ſuum diſtuliſſe uſque ad diem decimam quintam primi menſis, ideſt, uſque ad veſperam diei Veneris, qua crucifixerunt Chriſtum, quæ dies, quamvis à conjunctione Lunæ cum Sole fuerit reverà dies decima quinta primi menſis reſpectu tamen Judæorum, qui anno, quo Chriſtus mortuus eſt, *Neomeniam*, ſeu Novilunium die dumtaxàt ſequenti poſt conjunctionem Lunæ cum Sole conſecrarunt, fuit dies decima quarta primi menſis. Ut autem ſuum ſyſtema probet prædictus Auctor, ſupponit feſtum azymorum, anno, quo Chriſtus mortuus eſt, incidiſse in feriam ſextam, ſeu in diem Veneris, ac ſubindè,

cùm

cùm Sabbatum, quod erat apud Judæos festum, continuum esset; duos dies festos; anno, quo Christus mortuus est, proximè fuisse consequtos. Sed quia hæc festorum consecutio populo gravis erat, cùm nec sepelire mortuos in fervidis illis regionibus, nec alia hujusmodi opera etiam pia, nec multùm laboriosa diebus festis Judæi factitare possent, indè colligit doctissimus ille Auctor, Judæos, anno, quo Christus mortuus est, juxtà decretum Synedrii, majorumque suorum traditionem, Neomeniam transtulisse ad diem sequentem post conjunctionem Lunæ cum Sole. Ex qua consecrationis Neomeniæ translatione ait: Primò, factum esse ut dies decimus quartus primi mensis, à Neomeniæ consecratione, inciderit, anno, quo Christus mortuus est, in feriam sextam, seu in diem Veneris, ad cujus vesperam Judæi agnum paschalem manducarunt, quem Christus unà cum Discipulis suis comederat antecedenti die, qui, à conjunctione Lunæ cum Sole, fuit decimus quartus primi mensis. Quapropter, juxtà illum Auctorem, Christus, & Judæi agnum paschalem hoc anno manducarunt die decima quarta primi mensis, cum hoc tamen discrimine, quod Christus, anno, quo mortuus est, legale Pascha ad vesperam diei decimæ quartæ primi mensis à conjunctione Lunæ cum Sole peregit, Judæi verò, anno quo Christus passus est, Pascha celebrarunt ad vesperam diei decimæ quartæ primi mensis, juxtà translationem Neomeniæ auctoritate Synedrii factam ad diem sequentem post conjunctionem Lunæ cum Sole. Secundò ait *R. P. Mauduit* ex hac Neomeniæ translatione ad diem sequentem post conjunctionem Lunæ cum Sole factum esse; ut primus azymorum dies festus qui, anno, quo Christus mortuus est, incidere debebat in diem Veneris, translatus sit in Sabbatum, sicque cautum sit ne duo continenter dies festi consequerentur. Hæc est ratio, qua præcipuè nititur doctissimus *Pater Mauduit*, quæ multis momentis falsi convinci potest.

Primò, quia etsi Judæi modo in kalendariis suis ità Neomenias disponere soleant, ut festi dies cum Sabbato nunquàm continui sint, atque ut hoc vitent incommodum, canones quosdam habeant de suis festis, quos accuratè observant, qualis ille est de Paschate, *nunquam Badu Pascha*, idest, Pascha nunquam incidat in secundam, quartam, aut sextam feriam, seu in dies Lunæ, Mercurii, Veneris hac voce *Badu* significatas; certum tamen est illos canones, quibus impræsentiarum utuntur moderni Judæi, fuisse antiquis Judæis penitùs ignotos tempore passionis Christi. Id demonstrant viri eruditi tùm ex Talmudicis libris longè post passionem Christi scriptis, qui passim meminere festorum, quæ Sabbato continua sunt; tùm etiam ex testimonio *Aben Ezra* peritissimi Rabbini, qui in cap. 23. Levitici asse-

asserit tàm ex *Misna*, quàm ex *Talmude* probari Pascha in secundam, quartam, & sextam feriam plerùmque incidisse. Idem demonstrat *Abbas Bartholocius* in Bibliotheca Rabbinica ex *Misna*, & *Gemara*. Suppetit etiam in lib.13. antiq. Jud. cap.16. exemplum festi Sabbato continui, refert quippè ibidem Josephus ex Nicolao Damasceno: Antiochum pugnaturum adversus Parthorum ducē duobus diebus in itinere fuisse remoratum, petente Hyrcano Judæo propter festorum celebrationē, in qua non erat legitimum Judęos proficisci, nàm quinquagesima festivitas, ideſt, Pentecostes, post Sabbatum instabat, in qua Judæis minimè licèt, vel in Sabbatis, vel in festo die viam conficere. Denique, Sancti Patres, & Scriptores Ecclesiastici, *Eusebius* lib.5. hist. Eccl. cap.23. *Epiphanius* hæresi 50. *Augustinus* de hæresibus cap.29. *Philastrius* in hæresi de festo Paschatis, *Theodorētus* lib.3. fab. Hæret. & multi alii affirmant Quartodecimanos (quibus solemne erat iisdem diebus Pascha celebrare, quibus Judæi) Pascha peregisse in quamlibet hebdomadis diem incidebat, nulla excepta. Quod quidem argumento est, Judæos tùm temporis Neomenias necdùm suo loco movisse, ne paschale festum Sabbato continuum esset, ac proindè istam festorum translationem à recentioribus Judæis fuisse invectam.

Secundò: Agnus paschalis non potuit alibi immolari, quàm in Templo Hierosolymitano, post sanguinem ad Altare fusum, & adipem igne absumptum, sicut docet *Maimonides* lib. de Paschate cap.1. sect. 6. In Templo autem mactari haud potuit agnus paschalis, nisi omni consentiente populo, quò fit ut dies mactationis agni paschalis à privato homine anticipari minimè potuerit, juxtà illud Exodi cap.12. v.6. *Immolabitque eum*, ideſt, agnum, *universa multitudo filiorum Israel ad vesperam*. Si igitur Judæi, anno quo Christus mortuus est, Pascha suum distulissent ad vesperam diei decimæ quintæ, agnus paschalis fuisset hoc anno dumtaxàt immolatus in Templo Hierosolymitano die decimâ quintâ, ex quo sequeretur Christum, qui pascha celebravit sub finem diei decimę quartæ, agnum paschalem comedisse in Templo Hierosolymitano non mactatum, eoque facto legem violasse.

Tertiò: Si Judæi, anno quo Christus mortuus est, judicio, & decreto Senatus *Sanhedrin*, Pascha suum ad diem decimam quintam transtulissent, procul dubio Christus, celebrando Pascha ad vesperam diei decimæ quartæ, Judæos offendisset, quippè qui festum non observasset secundùm illam diem, quæ fuisset præfixa à Synedrio, cujus judicio omnes Judæi parēre tenebantur, etiamsi in consecrandis Neomeniis, seu Noviluniis, & in designandis festis diebus in aliquem errorem incidisset, sicut testatur *Maimonides* in tractatu *Kiddusch Hak*

Ko-

Kodesh, seu de consecr. mensis cap. 2. n.10. his verbis: *Cùm Domus Judicii*, seu Sanhedrin, *Neomeniam consecravit, sive erret, aut in errorem incidat, illa tamen est consecrata: nec quisquam est, qui non teneatur festa observare, secundùm illam diem, licèt errorem noverit.*

Quartò: Supponit doctissimus *P. Mauduit*, Judæos à conjunctione Lunæ cum Sole, juxtà rigorem Astronomicum, Neomeniam computare solitos esse, & ab eis dumtaxàt Neomeniam ad diem sequentem post conjunctionem Lunæ cum Sole fuisse translatam, quando duo festa hoc anno fuissent continua. Atqui hanc doctissimi illius Auctoris suppositionem falsam esse, liquet ex his quæ diximus in §.2. dissert.XV. ubi in respons. ad 3. objectionem observavimus, Judæos antè Urbis Hierosolymitanæ cladem, nullis cyclis, tabulisve Astronomicis in stabilienda anni sui forma usos esse, nec à conjunctione Lunę cum Sole Neomenias, seu Novilunia computasse, sed tantùm ab aspectu, seu ab apparitione Lunæ; quæ apparitio, uno, aut altero die posterior est conjunctione Lunæ cum Sole. Stare ergo non potest systema *P.Mauduit* falsâ illâ suppositione superstructum.

Quintò: Moderni illi Auctores, qui asserunt Judæos, anno quo Christus mortuus est, Pascha suum transtulisse usque ad diem decimam quintam, ut hoc pacto prima dies azymorum, quæ apud Judęos festiva erat, incideret in Sabbatum, ne duo festa continua essent, non vident, inquam, moderni illi Auctores se in eamdem impingere difficultatem, nàm si anno quo Christus mortuus est, prima azymorum dies, judicio & decreto Sanhedrin, in Sabbatum est translata, sequitur ultimum, seu septimum azymorum diem incidisse in diem Veneris, & cum sequente Sabbato fuisse continuum, cùm igitur septimus azymorum dies apud Judæos periudè festus esset, ac primus, non potuissent Judęi per illam Paschatis translationem ad diem decimam quintam, hoc est, ad vesperam diei Veneris factam impedire quo minùs duo festa, anno quo Christus mortuus est, essent continua. Quapropter illi Auctores incidunt in Scyllam volentes vitare Charybdim.

Denique *S.Thomas* 3.p. q.46. art.9.ad 1. disertè docet Christum, anno quo mortuus est, unà cum Judæis eadem die, seu decimâ quartâ primi mensis in secundis vesperis Pascha celebrasse. Sic enim loquitur: *Et ideò quidam dicunt, quod Christus die convenienti (idest, decima quarta Luna) Pascha cum Discipulis suis manducavit, demonstrans, quod usque ad ultimum diem non erat contrarius legi; ut Chrysostomus dicit super Matthæum; sed Judæi occupati circà procurationem mortis Christi contrà legem celebrationem Paschæ in crastinum distulerunt . . . . . Sed nec illud videtur consonum verbis Marci, dicentis: Primo die azymorum, quandò Pascha immolabant. Simùl ergò Christus, & Judæi vetus Pascha celebrarunt.* Do-

Doctissimus *P. Paulus Pezronius* Ordinis Cisterciensis, & sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, in erudita admodùm Dissertatione, quam suæ Historiæ Euangelicæ subjecit, existimat Christum, anno quo è vivis abiit, legale pascha eadem die cum Judæis non celebrasse. Quod, ut probet, principii loco ponit, veteres Hebræos usos esse & annis, & mensibus lunaribus, sic tamen ut mensis lunaris inciperet vel ab ipsa conjunctione Lunæ cum Sole, quandò videlicet fit interlunium, vel à prima Lunæ phasi, seu apparitione; ex quo colligit prædictus Auctor duas apud Judæos fuisse Neomenias, priorem nimirùm à conjunctione Lunæ cum Sole, posteriorem verò à prima Lunæ phasi computatam, ac subindè duplicem itidem fuisse diem decimum quartum Lunæ, quo pascha apud Judæos celebrari poterat; undè concludit Christum, anno quo mortuus est, pascha peregisse, seu agnum paschalem cum Discipulis suis comedisse die decimo quarto Lunæ ab ipsa conjunctione, qui erat dies Jovis, Principes verò Sacerdotum, & Judæos pascha celebrasse, seu manducasse agnum paschalem die insequenti, seu die Veneris, qui erat dies decimus quartus à phasi, seu ab apparitione Lunæ.

Verùm illius Auctoris sententia parùm probabilitatis habet. Nàm quamvis recentiores Judæi, teste *Buxtorfio*, festum paschatis per duos dies celebrari soleant, quò certiores sint, & à vero festi die omninò non aberrent, quamvis etiam veteres Judæi, si qui erant à Judæa remotiores, binos in celebratione Paschatis dies observarent, quia certò ipsis innotescere haud poterat dies, qua Judæi Hierosolymitani decrevissent celebrare cujusque mensis Neomeniam, ex qua reliqua festa pendebant, sicut ait *Maimonides* in lib. de die festo cap.6. sect.14. Attamen nullo antiquitatis monumento, vel Auctoris probatæ fidei testimonio evinci potest in Judæa, & Hierosolymis alios fuisse Judæos, qui uno die, alios, qui altero die Pascha immolarent. Immò omnes Judæos, qui in Judæa, vel Hierosolymis erant, eodem die Pascha celebrasse, indè facilè colligitur, quod Hierosolymis nullum de die, quo Pascha celebrari debebat, dissidium esse poterat. Ibi quippè aderat Sanhedrin, seu Judæorum Senatus, ad quem ex officio tantummodò spectabat Neomenias consecrare, itaut omnes tenerentur festa observare secundùm illam diem, quam domus judicii, seu Sanhedrin decrevisset, quamvis in illa die assignanda in aliquem errorem incidisset, sicut ex *Maimonide* jam observatum est. Non est ergò verosimile Christum Hierosolymis, anno quo mortuus est, una die celebrasse Pascha, reliquos verò Judæos, aut Judæorum maximam partem altera die Pascha immolasse. Addo etiam falsò supponi à doctissimo illo Auctore duas apud Judæos fuisse Neomenias, priorem nimirum à conjunctione

Lunæ cum Sole, posteriorem verò à prima Lunæ phasi, seu apparitione computatam. Certum quippè est, ut supra observavimus, Judæos, tempore passionis Christi, Neomeniam, non à conjunctione Lunæ cum Sole, sed à sola phasi, seu Lunæ apparitione computasse. Quapropter dicendum est Christum, anno quo mortuus est, eadem die cum Judæis, hoc est, ad vesperam diei decimæ quartæ Pascha peregisse.

Pater Joannes Harduinus modernus Societatis Jesu Scriptor, ad conciliandam apparentem antilogiam, quæ Joannem inter & alios Euangelistas circà supremum Christi Domini pascha reperiri videtur, asserit Galilæos, & Israelitas sejunctim à Judæis Pascha Hierosolymis celebrare solitos esse, ita ut festa fuerint geminata, aliudque esset Pascha Galilæorum, & Israelitarum, aliud pascha Judæorum. Quo semel supposito, ait laudatus Auctor, quod Christus Dominus, cum in Galilæa altus, & educatus esset, peregit Hierosolymis, anno quo mortuus est, unà cum Discipulis suis itidem Galilæis Pascha die integrâ antè Pascha Judæorum. Additque *Harduinus* beneficio illius systematis de duplici Paschate Galilæorum videlicet & Judæorum, omnia, quæ in ea controversia de supremo Christi paschate visa sunt hactenùs viris eruditis intricata maximè, ità plana fieri & expedita, ut ne vel minimus quidem scrupulus animo hærere possit. Nàm, inquit, cum agnorum mactatio, quæ *Pascha* dicitur, gemina foret, tres priores Euangelistæ, Matthæus, nimirum, Lucas, & Marcus, dùm dicunt Christum primâ die azymorum, in qua necesse erat occidi pascha, misisse Petrum, & Joannem, ut pararent pascha, tres illi Euangelistæ, inquit *Harduinus*, loquuntur de priori Galilæorum, & Israelitarum Paschate, quod, anno quo Christus mortuus est, præcessit integrâ die pascha Judæorum. Quandò verò *S. Joannes* cap. 19. diem, quâ Christus mortuus est, appellat *Parasceven Pascha*, voluit hic Euangelista, juxtà *Harduinum*, designare illud Pascha, quod Judæi, anno quo Christus mortuus est, peregerunt die sequenti post Pascha Galilæorum, & Israelitarum. In hoc situm est *Harduini* systema de supremo Christi Paschate.

Sed hoc systema de supremo Christi Domini Paschate, quod procudit *Harduinus*, quodque extat inter selecta illius *Patris* opera Amstelodami anno 1709. typis excusa, novum est, ac planè inauditum commentum, quod facilè refelli potest. Primò, quia tam in sacris Litteris, quàm in Sanctis Patribus, & in omnibus Scripturæ sacræ cùm antiquis, tùm modernis Interpretibus ne minimum quidem extat vestigium duplicis Paschatis Galilæorum scilicèt ac Judæorum, sed unius dumtaxàt mentio fit paschatis celebrandi Luna 14. primi mensis in secundis vesperis. Secundò, abhorret ab omni specie veri,

quod

quod Christus Dominus, qui ex tribu Juda, & ex prosapia David erat oriundus, voluerit cum Galilæis, & Israelitis pascha peragere sejunctim à Judæis; qui id ægrè non solùm tulissent, sed Christum indè calumniandi occasionem arripuissent. Denique, fictitium omninò est, quod ad suum de duplici paschate Galilæorum, & Judæorum systema adstruendum affirmat *Harduinus*, videlicet ne Judæi eadem die cum Galilæis pascha celebrarent, sancitum esse ne Judæi in *badu* paschate fungerentur, sed solùm Galilæi, idest, statutum esse, quod si in feriam secundam, quartam, vel sextam, quæ hac voce *badu* designantur, pascha incideret, tunc priori loco Galilæi pascha peragerent, postridiè Judæi; si verò in cæteras quatuor ferias, videlicet primam, tertiam, quintam, & septimam, pascha incurreret, tunc Judæi illis feriis paschate fungerentur, Galilæi autem & Israelitæ postero die. Id, inquam planè fictitium est, tùm quia nullo probatæ fidei testimonio nititur; tùm quia etiam, ut superiùs ostendimus, canones illi, quibus in præsentia Judæi utuntur, & quibus cautum est ne in *badu* pascha celebretur, antiquis Judæis tempore passionis Christi fuerunt prorsùs incogniti. Apage ergò novum istud, ac malè consarcinatum systema *Joannis Harduini*, cujus benè multas tam in historia, quàm in chronologia exerrationes retexit, & confutavit Auctor libri inscripti: *Vindiciæ veterum Scriptorum contrà Joannem Harduinum Societatis Jesu Presbyterum*.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

Arguitur primò: Christus, anno quo mortuus est, non potuit in ultima cœna, quam peregit cum discipulis suis, comedere Agnum Paschalem, ergo Christus, anno quo mortuus est, non celebravit Pascha legale. Prob. anteced. Christus non potuit comedere Agnum Paschalem ea in cœna, quæ facta est ineunte die decimâ quartâ primi mensis, atqui ultima cœna, quam Christus egit cum discipulis suis, facta est ineunte die decimâ quartâ primi mensis, ergo Christus in ea ultima cœna Agnum Paschalem comedere non potuit. Major certa est, Agnus siquidem Paschalis ex legis præscripto comedi tantùm, & immolari debebat sub finem diei decimæ quartæ primi mensis, ac subindè si ultima cœna, quam Christus egit cum discipulis suis, facta sit principio diei decimæ quartæ primi mensis, non potuit Christus in illa ultima cœna Agnum Paschale manducare, alioquin legitimam diem ad celebrandum Pascha anticipasset, eumque violatæ legis reum palàm accusassent Judæi. Prob. minor ex cap. 13. S. Joannis: *Ante diem festum Paschæ sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in*

finem dilexit eos. Et cœna facta, &c. ex quibus verbis liquet Christum cum discipulis suis ultimam cœnam peregisse ante diem festum Paschæ, seu antè immolationem Agni Paschalis. Cùm igitur immolatio, & comestio Agni Paschalis fieri deberent sub finem diei decimæ quartæ, necesse est, ut Christi ultima cœna, quæ, teste Euangelista Joanne, antevertit festum Paschæ, seu immolationem Agni Paschalis, peracta fuerit principio diei decimæ quartæ.

Respondeo: Apud Judæos triplex dierum genus fuisse olim in usu, videlicet diem legalem à vespera in vesperam, diem naturalem ab ortu Solis in ortum, diem usualem à media nocte ad mediam noctem. Hoc triplex dierum genus communiter à Judæis fuisse olim receptum ex multis Scripturarum exemplis, multisque argumentis probari posse optimè observat *Pererius* in cap. 1. Geneseos. Posito autem semel hoc triplici genere dierum, qui in usu fuere apud Hebræos, nullo negotio conciliari potest *Sanctus Joannes* cum aliis tribus Euangelistis. Enim verò quando *Matthæus, Marcus*, & *Lucas* asserunt Christum peregisse cum discipulis suis ultimam cœnam primo die azymorum, non intelligunt per primum diem azymorum, diem naturalem, vel diem usualem festi azymorum, sed intelligunt primum diem legalem festi azymorum, qui incipiebat à posteriori vespera diei decimæ quartæ primi mensis, dum videlicet immolabatur Agnus Paschalis. Quando verò *Sanctus Joannes* ait: Christum peregisse ultimam cœnam cum discipulis ante diem festum Paschæ, innuit dumtaxat Christum egisse ultimam cœnam antè diem usualem festi Paschæ, hoc est, ante mediam noctem diei decimæ quintæ, vel antè diem naturalem festi Paschæ, idest, antè ortum Solis diei decimæ quintæ. Igitur *Sanctus Joannes* non legali, sed more communi loquens, secundùm quem diem crastinum non dicimus nisi eum, quem transactâ nocte Sol oriens adducit, rectè scribit feriam quintam, seu diem Jovis, ad cujus vesperam Christus ultimam cum discipulis suis cœnam peregit, præcessisse festum Paschæ, quamvis secundùm legem festum Paschatis, anno, quo mortuus est Christus, ipsâ feriâ quintâ, seu die Jovis ad vesperam auspicaretur. Nec verò, ut optimè observat Eminentissimus annalium Parens, à Scripturarum usu aliena est ea loquendi consuetudo, *Marcus* enim cap. 15. ut alia mittam exempla, ait: *Et cùm serò esset factum (quia erat Parasceve, quod est ante Sabbatum) venit Joseph, &c.* Certè, inquit *Baronius*, propriè loquendo illud *serò* non erat Parasceve, sed principium Sabbati. Sic itaque eodem modo, ait ille doctissimus Cardinalis, *Joannes* Euangelista vespere illud diei decimæ quartæ, quando facta est cœna, nominat antè diem festum Paschæ; cùm tamen esset, secundùm legem, principium festi Paschæ. Hanc responsionem paucis complectitur *Sanctus Thomas*

3. p.

3.p. q. 46. art. 9. ad 1. ubi hæc habet: *Cùm autem dicitur Joannis* 13. Antè diem festum Paschæ, *intelligitur hoc fuisse decima quarta Luna, quod tunc evenit quinta feria: nam Luna existente decima quinta, erat dies solemnissimus Pascha apud Judæos; & sic eumdem diem, quem Joannes nominat*: Antè diem festum Paschæ, *propter distinctionem naturalem dierum, Matthæus nominat* primum diem azymorum; *quia secundùm ritum Judaicæ festivitatis solemnitas incipiebat à vespera præcedentis diei.*

Arguitur secundò: *Sanctus Joannes* cap.18. sic loquitur: *Erat autem mane: & ipsi*, idest Judæi, *non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur: sed ut manducarent Pascha.* Quibus verbis apertè innuere videtur *Sanctus Joannes*, Judæos feriâ sextâ, seu die Veneris, quâ Christus damnatus, & Cruci affixus est, Agnum Paschalem necdum comedisse. Cùm igitur Judæi ex legis præscripto Agnum Paschalem immolare, & manducare deberent ad vesperam diei decimæ quartæ primi mensis, clarè ex hoc *Sancti Joannis* testimonio colligitur, vel Christum passum esse die decimâ quartâ, ac subindè morte præventum non potuisse Agnum Paschalem comedere, vel Judæos, anno quo Christus mortuus est, suum transtulisse Pascha ad diem decimam quintam primi mensis. Huic argumento tantùm tribuit *Isaacus Casaubonus* exercit.16. in annales Baronii num.34. ut putet, si res æquis animis, abdicatisque præjudiciis, æstimetur; locum hunc, vel solum sufficere debere confutandæ vulgatæ opinioni, quæ asserit Salvatorem, & Judæos eodem die comedisse Pascha.

Respondeo: *τὸ Pascha* non modò ex usu Scripturæ sacræ Agnum Paschalem significare, sed etiam alias victimas, quibus Judæi, qui se re aliquâ lege prohibitâ non contaminassent, per septem azymorum dies vesci poterant, videlicèt agnos, vitulos, arietes, hircos, boves, tauros, &c. hæc quippè erant pacifica sacrificia, quæ per septem azymorum dies offerri, & immolari solita erant. Sic in solemni Paschate sub Rege Ezechia 2. Paralip. cap.30. *Comederunt septem diebus solemnitatis immolantes victimas pacificorum.* Et Deuteron. cap. 12. sic loquitur Deus: *Immolabis Phase*, seu Pascha, *Domino Deo tuo de ovibus, & bobus in loco quem elegerit Dominus.* Ubi *Pascha* nomine, oves, boves, aliæque victimæ, quæ per septem azymorum dies offerri solenne erat, palàm designantur. Quando ergo Euangelista *Joannes* ait: Judæos noluisse *introire in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*. Per *Pascha*, inquit *Sanctus Thomas* loco mox laudato, *non intelligitur Agnus Paschalis, qui immolatus fuerat decima quarta Luna, sed dicitur cibus Paschalis, idest azymi panes, quos oportebat comedi à mundis*. Addo etiam cum eodem Doctore Angelico, quod *Pascha* potest sumi pro toto festo Judæorum, quod septem diebus agebatur, idque patet ex cap.12. Actuum Apostolorum, ubi *Sanctus* Lucas narrat,

rat, quod Herodes captum Petrum detrusit in carcerem, *volens post Pascha producere eum populo*. Quid autem per Pascha intelligat *Sanctus Lucas*, apertè ibidem declarat dicens: *Erant autem dies azymorum*.

Arguitur tertiò: *Sanctus Joannes* cap.19. hæc habet: *Erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta*, loquitur ibi sacer ille Euangelista de tempore, quo Christus Dominus damnatus,& in Crucem actus est, eumque ipsum diem, quo Christus mortuus est, appellat *Parasceven Paschæ*, idest pridiè ante Pascha; manifestum igitur est ex contextu Euangelii Sancti Joannis Judæos, quando Christus crucifixus est,legale Pascha necdùm comedisse.

Respondeo: Sanctum Joannem per *Parasceven* indigitare voluisse diem Veneris, quæ apud Judæos semper est Parasceve, seu præparatio ad Sabbatum. Unde, teste *Samuele Bocharto* part. 1. *Hierozoicon*, seu *de animalibus Scripturæ sacræ* cap.50. ubi de Agno Paschali agit, hebdomadis dies in Beresith Rabba cap.11. sic numerantur: prima hebdomadis dies, secunda, tertia, quarta, quinta, Parasceve, Sabbatum. Cùm igitur dies Veneris semper ab Hebræis *Parasceve* vocitetur,quid mirum si dies Veneris, qua Christus mortuus est, & quæ cum festo Paschatis concurrebat, fuerit à Sancto Joanne *Parasceve Paschæ* appellata, non secus ac Christiani Dominicam Paschæ, vel Pentecostes eam appellare solent, quæ concurrit cum festo Paschæ, vel Pentecostes. Addo præterea,sacros Scriptores aliam non nosse Parasceven, seu præparationem, quam Sabbati, quia cùm Judæis nefas esset Sabbato ignem accendere, parare cibum, aliisque id genus servilibus incumbere operibus, necessaria prorsùs erat Parasceve, idest aliquot horas ante Sabbati vesperam insumere debebant Judæi in iis instruendis, & præparandis, quibus ad Sabbatum transigendum opus habebant.

Arguitur quartò: Idem Euangelista eodem in capite hæc subdit: *Judæi ergo* (*quoniam Parasceve erat*) *ut non remanerent corpora Sabbato* (*erat enim magnus ille dies Sabbati*) *rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur*. Ait sacer ille Euangelista, anno, quo Christus mortuus est, magnum fuisse diem Sabbati, idest Sabbatum sanctiùs, atque celebriùs, quàm cæteris annis. Sanctiùs autem, anno quo Christus mortuus est, Sabbatum esse non potuit, nisi quia eadem die Pascha celebratum est, hac enim ratione verè magnum fuit, quia Sabbatum simul & Pascha. Ergo Judæi non eodem die Pascha legale peregerunt, quo Christus Dominus illud celebravit.

Respondeo: Sabbatum à Sancto Joanne appellari *Magnum diem*, quia, anno quo Christus mortuus est, Sabbatum incidit in secundam diem azymorum, ad quorum celebrationem Judæi omnes undequaque

que Hierosolymam confluebant, quapropter cùm illud Sabbatum tam propter azymorum dies, quàm propter totius gentis concursum esset apud Judæos in majori cultu, & veneratione, nemini mirum videri debet, quod Sanctus Joannes hoc Sabbatum appellitet *Magnum diem*.

Arguitur quintò: *Matthæus* cap. 26. & *Marcus* cap. 14. asserunt: Judæos de morte Christi in Concilio deliberantes in eam ivisse sententiam, ut Christum non occiderent *in die festo ne fortè tumultus fieret in populo*. Porrò si Christus unà cum Judæis legale Pascha celebrasset die decimâ quartâ in posteriori vespera, & sequenti die, seu decimâ quintâ fuisset Cruci affixus, hoc Judæorum decretorium judicium non fuisset executioni mandatum; nam cùm prima azymorum dies, quæ apud Judæos solemnis erat, incideret in diem decimam quintam, Christus fuisset in die festo crucifixus. Necesse ergo est ut Christus, anno quo mortuus est, nullum legale Pascha peregerit, aut Paschatis legitimum diem prævenerit, aut saltem ut Judæi Synedrii decreto Pascha suum in alium diem transtulerint.

Respondeo: Christum Dominum reverà fuisse à Judæis crucifixum in die festo, seu primo azymorum die, qui incidebat in diem decimum quintum primi mensis. Quamvis enim Principes Sacerdotum non ipsâ festi religione deterriti, sed potiùs perculsi metu populi, cui sciebant Christum acceptissimum esse, primùm decrevissent nihil in Christum in die festo moliri, ne crabrones, ut ajunt, irritarent, sibique vulgi invidiam conflarent, attamen opportunam paulò post nacti per proditorem Judam occasionem interficiendi Christum, eam ambabus manibus arripuerunt, & certatim in necem Christi, quem odio plusquàm Vatiniano prosequebantur, conspirarunt. Hinc in furorem, & rabiem acti omnia divina, & humana jura effractis omnibus religionis repagulis insolenter pedibus conculcarunt, & per injustitiam à sæculis inauditam Christum in die festo in jus traxerunt, ad Tribunalia rapuerunt, accusarunt, falsos testes produxerunt, Romanis tradiderunt, teterrimis calumniis oppresserunt, & importunis clamoribus condemnationem ejus à Pilato extorserunt. Sic Deus, qui sapienter omnia disponit, Judæos furore occæcari permisit, ut mors Christi, quæ in die festo contigit, plures haberet testes.

Arguitur sextò: Quamvis credibile sit Principes Sacerdotum, aliosque Judæos cæco furore abreptos, & ad omne flagitium projectos, opera servilia fecisse in die festo, ut sæpè quæsitâ, sibique mox datâ Christum interficiendi opportunâ occasione uterentur; non est tamen verosimile Josephum Arimathæum, qui erat homo justus, & Simonem Cyrenæum, Sanctasque Mulieres voluisse in die festo servilibus vacare operibus, atqui tamen Josephus Arimathæus, Simon Cyre-

renæus, & Sanctæ Mulieres multa opera ediderunt eo die, quo Christus crucifixus est, Josephus siquidem Arimathæus emit syndonem, quâ Corpus Christi è Cruce sublatum, aromatibusque conditum involvit, in monumento reposuit, ostioque monumenti saxum advolvit, sicut legitur *Marci* cap. 15. Sanctæ etiam Mulieres emerunt aromata, & unguenta, *Lucæ* cap. 23. Denique Simon Cyrenæus veniens de villa sua Crucem Christi portavit, *Marci* cap. 15. non ergo festus fuit ille dies, quo Christus Dominus crucifixus est, ac proindè ipsius mors ad diem decimum quintum, in quem primus azymorum dies incidebat, non est referenda, sed potiùs ad diem decimum quartum, quando videlicet Judæi Agnum Paschalem immolare, & comedere debebant, ex quo sequitur Christum, anno quo mortuus est, Agnum Paschalem comedere non potuisse.

Respondeo: Prohibita quidem fuisse in die festo opera servilia, non tamen opera charitatis, & pietatis, quale erat officium sepeliendi mortuos. Id liquidò patet ex facto Tobiæ, qui mortuos in die festo sepeliebat, ut legitur *Tobiæ* lib. cap. 2. Deus etiam præcipit Deuteron. cap. 21. ut qui appensus fuerit in patibulo, sepeliatur eodem die. Præterquàm quod dici potest primum, & ultimum azymorum dies fuisse quidem festos apud Judæos, non tamen in illis tàm rigorosam, & scrupulosam ab operibus vacationem, sicut erat in Sabbatis. Poterant enim Judæi hisce festis azymorum diebus cibos præparare, quibus vescerentur, ut dicitur Exodi cap. 12. *Dies prima erit sancta, atque solemnis, & dies septima eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent*. Potuerunt ergo piæ Mulieres in die festo parare aromata, & Joseph Arimathæus mercari syndonem ad sepulturam Christi, hæc quippè erant charitatis, & pietatis opera. Quod verò spectat Simonem Cyrenæum, qui è villa sua rediens, Crucem Christi portavit, incertum omninò est an Gentilis, Judæusve fuerit? Sancti Patres *Hilarius*, *Augustinus*, & *Leo* putant eum fuisse Gentilem; sed si, ut alii volunt, Simon Cyrenæus fuit Judæus, dicendum est eum vi Romanorum militum fuisse coactum ad deferendum probrosum lignum, cui deferendo Christus, ob fatiscentes, jamque penitùs exhaustas vires, impar erat.

Arguitur septimò: Dies Pentecostes apud Judæos celebrabatur die quinquagesimo à secundo azymorum die, sicut testatur *Josephus* lib. 2. antiq. Jud. cap. 10. undè sequitur, quod si prima azymorum dies incidisset in feriam sextam, in qua mortuus est Christus Dominus, & secunda azymorum dies concurrisset cum Sabbato, Pentecostes festum eo anno non incidisset in diem Dominicam, sed in diem Sabbati, ut perspicuum est ex supputatione quinquaginta dierum factâ à secunda die azymorum, quæ hoc anno incidisset in diem Sabbati;

atqui

atqui tamen, juxtà vetustissimam Ecclesiæ traditionem, Pentecostes festum, anno quo Christus mortuus est, celebratum fuit die primâ Sabbati, quam nos Christiani diem Dominicam appellamus, non igitur prima dies azymorum incidit in feriam sextam, seu in diem Veneris, in qua mortuus est Christus Dominus, ac proindè Christus non est mortuus in die festo, seu die decimâ quintâ, in quam incidebat primâ dies azymorum.

Respondeo primò cum *Bellarmino*, quando secunda azymorum dies incidebat in Sabbatum, solenne fuisse Judæis quinquaginta dies enumerare non à secunda azymorum die, sed à tertia die. Ratio est, quia ea secunda azymorum die demetendus erat frumenti manipulus, qui posteà in die Pentecostes, ex legis præscripto, Deo offerri debebat, ut legitur *Levitici* cap. 23. Sed quia hujusmodi frumenti manipulum Sabbato demetere Judęi prohibebantur (quęlibet enim opera servilia, ea etiam quæ ad cibos vitæ necessarios pertinebant, Moyses vetuerat ne die Sabbati pararentur) ideò quandò secunda azymorum dies incidebat in Sabbatum, non poterant Judęi hac secunda azymorum die falcem in segetes mittere, unde cogebantur sequentem diem, seu Dominicam, quæ erat tertia azymorum dies, expectare; & ab ea die usque ad Pentecosten quinquaginta numerare dies. Cùm igitur secunda azymorum dies, anno quo Christus mortuus est, inciderit in Sabbatum, necesse fuit ut Judęi, ad demetendum frumenti manipulum, sequentem diem, seu primam Sabbati, quam nos diem Dominicam appellamus, expectarint; quò factum est ut eo anno Pentecostes festum in primam Sabbati, seu in diem Dominicam inciderit.

Respondeo secundò: non certò apud viros eruditos constare, an Pentecostes festum, anno quo Christus Dominus passus est, in diem Dominicam inciderit. Nam si Clementis Constitutiones excipias, & *Sancti Augustini* sermonem de tempore 154. quæ scripta, ut fatentur omnes critici, pseudopigrapha sunt, nemo, qui id asserat, citatur antiquior *Sancto Leone* ad Romanum Pontificatum evecto sæculo quinto plus dimidio. Consulat Lector *Samuelem Bochartum* loco suprà laudato, & doctissimum *Tilmontium* tomo 1. Documentorum Hist. Eccl. not. 8. in S. Petrum.

Arguitur octavò: Sententiæ, quæ asserit Christum, anno quo mortuus est, non peregisse Pascha legale, patrocinantur multi Sancti Patres, & antiquiores Scriptores Ecclesiastici, videlicet *Sanctus Petrus Alexandrinus* Episcopus & Martyr, *S. Hyppolitus* Martyr Episcopus Portuensis, *Apollinaris* Episcopus Hieropolytanus, *Clemens Alexandrinus* citati ab Auctore Chronici Alexandrini vulgati à *P. Radero* Soc. Jesu anno 1615. & à Domino *Du Cange* denuò editi

Hhh cum

cum hoc titulo *Chronicon Paschale*. Eidem sententiæ suffragantur *Joannes Philoponus* qui sub Imperatore Phoca circà annum æræ Christianæ 604. florebat, & duo alii Auctores Anonymi laudati à Photio in Bibliotheca Codd. cxv. & cxvi. plerique alii moderni Scriptores, quos profert *Bernardus Lamy* in suo tractatu Historico *de veteri Judæorum Paschate* Gallicè conscripto. Cum igitur hęc sententia tot gravissimorum nitatur testimoniis, nec erroris, nec novitatis insimulari debet.

Respondeo: me non inficias ire quosdam fuisse Gręcos Auctores qui Christum, eo quo passus est anno, legale Pascha, prętermisisse affirmarunt, sed solùm velle eorum auctoritatem Flocci faciendam esse, quia illorum sententia fuit confutata à Sanctis Patribus, pręcipuè à *S. Epiphanio* hęresi 30. Quæ est *Ebionitarum*, à *Sancto Chrysostomo* homilia 81. in Matthęum, & ab aliis Scriptoribus, tùm Gręcis, tùm Latinis. Undè *Photius* Codice cxvi. volumen tertium *de Sacro Paschate* Auctoris cujusdam Anonymi recensens, ait: *Refert idem secundùm illos alios adventus sui annos, Christum Dominum ac Deum nostrum lege præscriptum Pascha celebrasse, non item eo quo proditus est. Quod consideratione sanè dignum, cum Chrysostomus, & Ecclesia tunc ipsum*, seu Christum, *doceant legitimum Pascha perfecisse, antequam mysticam institueret cœnam*. Addo etiam nullius planè ponderis esse *Joannis Philoponi* auctoritatem, utpotè hęretici Monothelitæ, nec ullam fidem mereri opusculum, quod sub nomine *Sancti Petri* Episcopi Alexandrini circumfertur, quia non est genuinum Sancti illius Martyris opus, in eo quippè, ut periti observant critici, citantur Auctores, qui *Sancto Petro Alexandrino* Episcopo sunt posteriores, quod quidem, juxtà critices disciplinæ regulas, manifestum est adulterini operis argumentum.

Arguitur nonò; Agnus paschalis, antequàm assaretur, & comederetur, debebat inspectante universo populo, immolari in templo Hierosolymitano post sanguinem ad altare fusum & adipem igne consumptum, ut supra ex Maimonide observatum est, atqui nullibi in Evangelio legimus Apostolos, qui à Christo, pridiè quàm pateretur, missi sunt ut ultimam cænam pararent, agnum in templum Hierosolymitanum adduxisse, præsentasse sub nomine agni paschalis, eumque in Congregatione totius populi Judaici mactasse. Non est ergò verosimile Christum in ultima cæna agnum paschalem manducasse.

Pretereà, agnus paschalis, nemine refragante, typus fuit mortis Christi, qui tanquàm verus agnus in cruce immolari debebat, ut igitur Christus hunc typum impleret, congruum omninò erat ut eadem die moreretur, qua mactari, & comedi debebat agnus pascha-

paſchalis, atqui agnus paſchalis immolabatur die decima quarta primi Menſis ad poſteriorem veſperam; ergò Chriſtus mortuus eſt die decima quarta in poſteriori veſpera, ac ſubindè, anno quo mortuus eſt, legale Paſcha peragere non potuit.

Reſpondeo ad primum; quod quamvis Sacri Evangeliſtæ explicitè non dicant Apoſtolos, qui à Chriſto ad prçparandam ultimam cænam miſſi ſunt, agnum paſchalem in templum Hieroſolymitanum adduxiſſe, & ritus ac cçremonias, quæ in agni paſchalis immolatione obſervari ſolitæ erant, adhibuiſſe; id tamen implicitè ſatis ſuperque innuunt, dum dicunt Petrum, & Joannem miſſos fuiſſe à Chriſto primo die azymorum ad parandum Paſcha. Addo inſuper quod ſi ex eo Evangeliſtarum ſilentio colligi poſſet Chriſtum, anno quo mortuus eſt Paſcha legale non celebraſſe, eadem operâ colligi poſſet Chriſtum, in aliis annis qui præceſſerunt ejus mortem, nullum celebraſſe Paſcha. Sacri etenim Evangeliſtæ annorum, qui Chriſti mortem præceſſerunt, deſcribentes hiſtoriam, nullam perindè mentionem faciunt rituum, & cæremoniarum quæ in Agni paſchalis immolatione obſervari ſolebant.

Ad ſecundum dico: nullam analogiam, etſi pulchrè convenire videatur, admitti debere, niſi ex Scriptura Sacra, & Sanctorum Patrum traditione probari, aut ſaltem ſuaderi poſſit. Porrò hæc analogia, quæ ſupponit Chriſtum cruci fuiſſe ſuffixum die decima quarta in poſteriori veſpera, ac ſubindè, anno quo mortuus eſt, Paſcha legale non celebraſſe, nec ex Scriptura, nec ex traditione Ss. Patrum evinci poteſt, immò utrique fidei regulæ adverſatur, non eſt igitur admittenda.

Arguitur ultimò; eodem die Chriſtus, anno quo mortuus eſt, manducavit agnum paſchalem, quo illum comederunt Hebræi quandò egreſſi ſunt ex Ægypto, atqui Hebræi, quandò egreſſi ſunt ex Ægypto, agnum paſchalem comederunt die decima tertia exeunte, non verò die decima quarta in ſecundis veſperis, ergò Chriſtus, anno quo mortuus eſt, agnum paſchalem non comedit die decimâ quartâ in ſecundis veſperis, ſed die decimâ tertiâ. Major certa eſt, nam ſolemne illud ſacrificium, quod Hebræi exeuntes ex Ægypto manducantes Agnum paſchalem peregerunt, Deus lib. num. cap. 9. renovandum juſſit quot annis eodem menſe, eadem die, & eadem ipſâ horâ in memoriam ſolutæ ſervitutis Ægyptiacæ. Probatur minor, Hebrçi, ſicut legimus *Exodi* cap. 12. & apud *Joſephum* lib. 2. antiq. Jud. cap. 6. Profecti ſunt ex Ægypto illuceſcente die decimâ quintâ menſis Xantici, ſive Niſan, atqui ſi Hebrçi in Ægypto agnum paſchalem comediſſent in poſteriori veſpera diei decimæ quartæ ejuſdem menſis, vix ac ne vix quidem intelligi, nedùm explicari poſ-

 ſet,

ſet, quo pacto omnes Hebræi intra tam anguſtum temporis ſpatium quod fluxit à poſteriori veſpera diei decimæ quartæ uſque ad diluculum diei decimæ quintæ, potuerint congregari, & in eumdem convenire locum (erant enim ſexcenta millia peditum, virorum ſcilicet bellatorum, præter ſenes, mulieres, parvulos, & promiſcuum vulgus Ægyptiorum qui judaicâ religione initiati Judęos comitari voluerunt) id autem eò difficilius creditu eſt, quod Moyſes, ut dicitur *Exodi* cap. 12. diſtrictè prohibuiſſet, ne ullus Hebręorum *Egrederetur oſtium domus ſuæ uſque mane*. Longè itaque veroſimiliùs eſt Hebręos in Ægypto agnum paſchalem immolaſſe, & comediſſe exeunte die decima tertia menſis Xantici, ſeu Niſan, eoſque per diei integræ, ſeu decimæ quartæ ſpatium ſe ſe ad iter accinxiſſe, dona ab Ægyptiis accepiſſe, & tandem Ægyptiorum ſpoliis onuſtos illuceſcente die decima quinta ejuſdem menſis, ſe itineri dediſſe, & ab Ægypto profectos fuiſſe.

Reſpondeo: Hebręos in Ægypto manducaſſe agnum paſchalem in poſteriori veſpera diei decimæ quartæ, non verò diei decimæ tertiæ. Primò, quia *Exodi* cap. 12. Moyſes Hebręis in Ægypto adhùc conſtitutis ſic præcepit: *Decima die menſis hujus tollat unusquisque agnum per familias & domos ſuas . . . . . & ſervabitis eum ad quartam decimam menſis hujus: immolabitque eum multitudo filiorum Iſrael ad veſperam*. Secundò, idem teſtatur *Joſephus* lib. 3. Antiq. Jud. cap. 10. ubi hæc habet: *Menſe autem Xantico, qui à noſtris Niſan vocatur, & annum exorditur, Luna quarta decima, Sole Arietem obtinente, quandò quidem hoc menſe ab Ægyptiaca ſervitute liberati ſumus, ſacrificium, quod tunc exeuntes feciſſe diximus Paſcha nominatum, quot annis inſtaurare lege jubemur*. Denique id facilè colligitur ex modo quo Hebræi in Ægypto Paſcha peregerunt; non enim menſæ accumbentes, ſed ſtantes pedibus calceatis, & accinctis renibus, more eorum qui parati ſunt ad ingrediendum iter, agnum paſchalem feſtinanter comederunt. Porrò ſi Judæi in Ægypto Paſcha peregiſſent die decima tertia menſis Niſan, non fuiſſet neceſſe ut tam feſtinantèr agnum paſchalem comederent, comeſtio ſi quidem agni paſchalis integra die eorum profectionem præceſſiſſet: Certum igitur eſt Judæos in Ægypto Paſcha peregiſſe non die decima tertia, ſed decima quarta menſis Niſan, hoc eſt in pervigilio ſuæ profectionis ex Ægypto. Quo pacto autem innumerabilis penè illa Judęorum multitudo potuerit intrà tam anguſtum temporis ſpatium congregari? Facilè quiſque concipiet, ſi advertat Hebræos retrò actis diebus à Moyſe admonitos fuiſſe ut ſe ad iter prępararent, eoſque ſummâ diligentiâ temporis anguſtias ſuppleviſſe, legimus quippè *Exodi* cap. 12. Moyſem Hebræis præcepiſſe ut unusquisque deci-

decima die mensis, quo Judæi ex Ægypto profecti sunt, tolleret agnum per familias & domos. Addo etiam Judæos, hac nocte qua Angelus omnes Ægypti primogenitos interfecit, domi suæ conclusos non remansisse, quamvis enim Moyses prohibuisset, ne quis egrederetur ostium domus suæ usque mane, ubi tamen ex communi Ægyptiorum comploratione intellexerunt primogenitorum cædem ab Angelo exterminatore esse factam, urgentibus Ægyptiis tot inopinatis cladibus attritis, confestim è domibus exierunt, & in locum à Moyse indictum certatim convolarunt. Sic Hebræi è captivitate Ægyptiaca in libertatem asserti singulis annis die decima quarta mensis Nisan peregerunt *Phase*, seu *Pascha*, hoc est, *transitum* eò quod à transeunte Angelo trucidati sunt omnes Ægypti primogeniti, servatis tantùm Israelitis, quorum ædes rubebant sanguine agni.

Ad coronidem hujuscè Dissertationis duo hîc brevitèr sunt advertenda. Primò, gravem in secundo Ecclesiæ sæculo de celebrando Paschate motam esse controversiam, an videlicet Christiani Lunâ decima quarta, in quemcùmque diem illa incideret, Pascha, more Judæorum, celebrare deberent, an semper die Dominico? *Sanctus Polycarpus* Smyrnensis Episcopus adulto secundo Ecclesiæ sæculo Romam venit, ut de Paschate *Anicetum* Papam interrogaret. Sed cùm inter se convenire haud possent, re necdùm satis excussa, ab se invicem discesserunt, ut viri boni inter se dissidentes solent, hoc est, salva & incolumi amicitia, seque mutuo pacis osculo amplexi, ut testatur *Eusebius* lib. 5. Histor. Eccles. cap.24. eadem lis senescente eodem sæculo renovata est, ac vehementiùs exarsit sub *Victore* Papa, cujus auctoritate celebrata sunt variis in locis varia Concilia, ut Romæ ab ipso *Victore*, Cæsareæ Palestinæ à Theophilo, in Galliis ab Irenæo Lugdunensi Episcopo, aliisque in locis, & in his pro celebratione Paschatis statutus est Dominicus dies. Auctoritate tot Synodorum, quibus Romana de celebrando Paschate die Dominico disciplina statuebatur, permotus Victor Papa, Polycrati Ephesiorum Episcopo, aliisque Asiaticis, qui in celebrando Paschate Judæorum morem sectabantur, excommunicationem minatus est, eosque ab Ecclesia separare voluit, ut asserit *Eusebius* lib. 5. Histor. Eccles. cap. 24. At deterritus ab Iræneo Lugdunensi, intra minas hæsit summus ille Pontifex, nec eos excommunicationis fulmine perculit. quapropter in Ecclesia Catholica tolerati sunt quartodecimani, donec eorum error in apertam prorupit hæresim, neque jam ut pii, & morum à suis majoribus acceptorum tenaces, sed ut pervicaces, & opinionis suæ retinentiores confixi ac proscripti sunt in concilio primo generali Nicæno celebrato anno 325. in hoc concilio fixus fuit Paschatis dies ad diem Dominicum proximè sequentem

tem Lunam decimam quartam mensis primi post æquinoctium vernum illucescentem.

Advertendum est secundò, incertum omninò esse ad quem pertineret ea domus in qua Christus Dominus ultimam cænam peregit. Quidam Ss. Patres existimant Dominum illius domus fuisse Joannem Apostolum Zebedæi filium, qui ex venditione paternorum bonorum coemptam domum addixit usibus Christi, Dei-paræ, & Apostolorum. Ita censent *Sanctus Damascenus* Orat. in Assumpt. B. Virginis, *Nicephorus* libro 1. Histor. Eccles. cap. 28. *Metaphrastes* Orat. de Dormit. Dei-paræ, & *Cedrenus* in Comp. Alii verò cum Alexandro Monacho, qui post quintum sæculum floruit, putant domum, in qua Christus ultimum Pascha peregit, pertinuisse ad Mariam matrem Joannis cognomento Marci, quæ sententia probatur *Baronio*, *Jansenio*, & aliis quos recenset, & sequitur *Cornelius à Lapide* in cap. 26. Matth. Alii denique hanc domum adjudicant Alphæo, & Mariæ, Patri, & Matri Jacobi Minoris: sic sentit *P. Mauduit* Auctor Gallicæ Analyseos Dissertatione XXX. Sed ut cordatè fatear, cùm Sacri Evangelistæ ea de re sileant, nihil certi ex his conjecturis, quibus indulgent illi Auctores, elici potest.

DIS-

DISSERTATIO VIGESIMA

De Doloribus quos Christus moriendo pertulit, & de circumstantiis passionis ejus, præsertìm de Cruce cui fuit suffixus.

HAnc Dissertationem in duos partiar paragrahos. In primò ostendam Christum Servatorem nostrum in passione sua acerbissimos cùm animi, tùm corporis pertulisse dolores, ibidemque præcipuas referam illius passionis circumstantias. In altero inquiram, an conveniens fuerit Christum mori in Cruce? Et quinam salvificæ Cruci cultus exhiberi debeat?

PARAGRAPHUS PRIMUS

In quo ostenditur Christum in passione sua, tàm in corpore, quàm in anima acutissimos persensisse dolores, & præcipuæ ipsius passionis circumstantiæ referuntur, & explanantur.

OBservandum est cum *Sancto Thoma* 3. part. quæst.15. Christum, naturam humanam assumendo, non solùm corporis sumpsisse defectus, cujusmodi sunt sitis, fames, dormituritio, tristitia, lassitudo, dolor, milleque vitæ nostræ labores, sed etiam animæ sumpsisse passiones, videlicet metum, dolorem, spem, gaudium, iram, odium &c. Cum hoc tamen discrimine, quod animæ affectiones, seu passiones sæpè sæpiùs nos ad vitia trahant, non quidem naturæ vitio, sed originalis culpæ, cujus reliquiæ sic medullitùs infixæ inhæserunt, ut compesci quidem frænarique possint, evelli radicitùs nequeant, quò fit plerùmque ut in nobis propter naturæ depravationem hujusmodi passiones per ignorantiam ferantur in id quod esset repudiandum, refugiant ea quæ sunt expetenda, nitantur ad turpia, tenebras menti offundant, obstrepant rationi cui obtemperare deberent, intestinos, seu domesticos excitent tumultus, & malis vertantur in occasionem, materiamque peccandi. At è contrà Christus Dominus, quoniam hominis naturam induit, plurimis quidem incommodis è culpa natis obnoxiam, immunem tamen ab ignorantia, & ab omni vitiorum depravatione, immò à fomite peccati, non poterat affectibus naturæ nostræ ad malum sollicitari,

ri; cùm esset ab intrinseco impeccabilis, sed horum quid quid fuit in illo cessit in cumulum virtutis, & meritorum. Hac præmissa observatione.

DICO: *Christum tàm in anima, quàm in corpore verè passum esse dolores, eosque acutissimos.*

Probatur primò, ex Scriptura Sacra, *Isaiæ* cap. 53. *Non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum: despectum, & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus vultus ejus, & despectus, unde nec reputavimus eum. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit, & nos putavimus eum quasi leprosum, à Deo & humiliatum.* Quibus verbis Propheta Graphicè, vivisque coloribus describit passionem ac mortem, quam cum summa ignominia, doloribus, & opprobriis conjunctam Christus Dominus ad expianda hominum peccata voluntariè in se suscepit.

Respondent moderni quidam Rabbini hæc omnia, quæ *Isaias* habet cap. 53. non de Messia, sed de populo Judaico exilio percusso, & multis calamitatibus exagitato esse intelligenda.

Verùm quàm perperàm, & ineptè recentiores illi Rabbini istud Isaiæ vaticinium ad populum Judaicum detorqueant, facilè evinci potest. Primò, quia omnes veteres Rabbini uno ore confirmant, traduntque Isaiam eo in capite de Rege Messia loqui, ut videre est apud nostrum *Raymundum Martini* in suo Pugione fidei. Secundò, si hujus capitis contextus tantisper expendatur, facilè quisque intelliget soli Christo, qui est verus Messias, adamussim quadrare omnia, quæ ibi sunt prædicta, sic enim loquitur Propheta: *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit: & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum. Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi Agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum. De angustia, & judicio sublatus est: generationem ejus quis enarrabit? Quia abscissus est de terra viventium: propter scelus populi mei percussi eum...... cum sceleratis reputatus est, & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogavit.* Jam verò quæro, cui meliùs, quàm Christo Domino congruunt admirabilis ille ortus cum infima exinanitione, & plurimorum incredulitate junctus, horrenda dolorum, qui nobis debebantur, & innocentissima perpessio? peccatorum nostrorum bajulatio? summa patientia, & voluntaria animæ per mortem effusio? ovis ad occisionem ductæ, & agni coram tondente se obmutescentis, nec aperientis os suum instituta comparatio? cum sceleratis deputatio? & fusa pro transgressoribus ora-

oratio? cui, inquam, melius hæc omnia conveniunt, quam Christo Domino? cujus divina generatio, pro mysterii incomprehensibilis altitudine, & dignitate enarrari non potest, qui vulneratus est propter iniquitates nostras, tanquam ovis ad occisionem ductus, & quasi agnus coram tondente se obmutuit, ita ut Pilatus vehementer miraretur tantam Christi adversùs actores lenitatem, tamque generosum mortis contemptum; qui denique cum sceleratis reputatus est, utpotè inter duos latrones crucifixus, & pro transgressoribus, seu pro his, qui eum crucifigebant, rogavit, dicens: *Pater ignosce illis*. Summa autem insania est, velle hæc omnia ad populum Judaicum detorquere. Quis enim, amabo, unquàm dixerit Judæos ita innocenter pati, ut nulla sit in ipsorum ore inventa fraus? cùm potiùs experientiâ constet eos esse viros dolosissimos, vindictæ cupidos, usurarios, proditores, nebulonum pessimos, adeò ut ipsimet sibi malè conscii fateri cogantur peccata sua in causa esse cur Messias necdùm advenerit. Anne Judæi ita patiuntur pro delictis aliorum, ut suis vulneribus eos sanent? cùm è contra Christianis quotidiè imprecentur, eorumque exterminium à Deo in suis orationibus postulent. Anne denique animam instar victimæ ponunt, vel instar ovis, & mansueti agni patiuntur? & non potiùs inviti, jugi, quo premuntur, & laborum impatientes, seditiosi. Non ergo populo Judaico in captivitatem abducto congruit hoc Isaiæ vaticinium, sed soli Jesu Christo vero Messiæ. Hinc *Philippus* Diaconus, ut legitur Actorum cap. 8. cùm Candacis Reginæ eunuchus illud Isaiæ vaticinium in curru legens non intelligeret, de Jesu Christo interpretatus est, & *Sanctus Petrus* 1. epist. cap. 2. eumdem Isaiæ locum Christum Dominum spectare declarat his verbis: *Christus passus est pro nobis ...... qui, cùm malediceretur, non maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti se injustè, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, justitiæ vivamus, cujus livore sanati sumus*.

Probatur secundò: Nulla fuit corporis Christi pars, nullus sensus, nulla facultas, quæ non fuerit gravissimis excruciata doloribus, ergo reverà Christus acerbissimos dolores perpessus est. Probatur antecedens: Nam primò, pedes, & manus ipsius dirâ vi tormentorum clavis fuerunt Cruci affixæ, juxtà illud Psalm. 21. *Foderunt manus meas, & pedes meos*. Secundò, caput ejus spinis compunctum est, & arundine percussum, facies sputis oblita, ac fœdata, latus lanceâ perfossum, membra flagellis laniata, juxtà illud Isaiæ cap. 50. *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus, faciem meam non averti ab increpantibus, & conspuentibus in me*. Tertiò, passus est Christus *in libertate*, quia captus, & funibus vinctus; *in fama*, quia blasphemiis, & injuriis appetitus; *in honore, & gloria*, quia illusus, & contumeliis

lacessitus, & cum latronibus crucifixus; *in rebus*, quia vestibus spoliatus; *in gustu*, quia felle, & aceto potatus; *in olfactu*, quia fœtore cadaverum in Calvariæ monte sepultorum infectus; *in auditu*, quia voces blasphemantium, & irridentium audivit; *in visu*, quia mœstissimam Matrem suam, & dilectum Discipulum juxtà Crucem stantes, & flentes vidit; *in toto corpore*, quia ejus nuditas, & flagellatio sævissima, & spinarum aculei, & Crucis gestatio, confixio, ac suspensio in Cruce, passionisque diuturnitas acutissimos dolores ei intulerunt.

Præterea, dolorum magnitudinem augebat ipsa corporis Christi constitutio, nam quò cujusque natura præstantior est, ac generosior, hoc sensus mali naturam offendentis acrior est, atque acerbior; nullum autem corpus hominis generosius fuit corpore Christi, utpotè operatione Spiritus Sancti miraculosè in utero Virginis formato, ac subinde nullum corpus hominis fuit algoris, æstus, laboris, inediæ, & doloris impatientius corpore Christi; nulla anima præstantior, & acrioris sensus fuit animâ Christi, quò fit, ut si paribus numeris cruciatus, quos in passione sua pertulit Christus, alii cuipiam mortalium fuissent inflicti, multò minus doloris sensus fuissent allaturi.

Insuper dolores, quos Christus passus est, eò vehementiores fuerunt, quò à pluribus fuerunt ipsi inflicti. Passus est siquidem à Gentilibus, à Judæis, à viris, à fœminis, videlicet ab ancillis accusantibus Petrum, passus est etiam à Principibus, & Ministris eorum, à suis popularibus, familiaribus, & notis, nimirum à Juda, qui, per ingratitudinem post homines natos maximam, eum prodidit, & à Petro, qui ipsum ter abnegavit.

Denique, ad summi doloris cumulum accedebant casus, & ruina Judæorum, fuga discipulorum, ingratitudo hominum, quibus Christi mors non salutem, sed damnationem esset allatura, quodque caput est, omnis omninò solatii tàm interni, quàm externi subtractio. In aliis siquidem patientibus, ut optimè observat *Sanctus Thomas*, mitigatur tristitia interior, & etiam nonnunquam dolor exterior, ex aliqua consideratione rationis per quamdam derivationem, seu redundantiam à viribus superioribus ad inferiores; sicut ex. gr. quando argumentis, aut exemplis nos ipsos ad aliquem doloris sensum fortitèr ferendum extimulamus, sive cùm ab eo, quod molestum est, ad id, quod delectat, mentem advertimus; sive cùm præmium contemplamur, aut illius rei merita, cujus amore patimur. Nihil horum sibi Christus passus est opitulari ad leniendos dolores, quibus in passione sua torquebatur, non charitatem, quæ Martyribus molestiam adimebat; non invictum animi robur, quo nonnulli Ethnici fortes aliquando fuerunt; non redundantiam partis superioris ad inferiorem, quia hanc redundantiam Christus non permisit; non purissimam innocentiam

tiam, propter quam ut à culpa, ita à pœna immunis erat; non gratiæ plenitudinem, quæ naturæ tollit imbecillitatem; non denique fruitionem divinitatis, quæ procul arcet necessitatem molesta patiendi; nihil horum omnium voluit sibi Christus opitulari, ut gravioribus cruciaretur doloribus. Hinc paulò antequàm efflaret animam magnâ voce clamavit: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me*? Hoc est, cur me persecutorum sævitiæ, tormentorum omnium acerbitati dereliquisti omni solatio destitutum externo, interno, corporis, & animi, sive à ratione humanâ, sive à visione beatifica, sive ab ipsa divinitate mea derivando? cur omnem omninò consolationem suspendisti, & omnes fluctus tuos induxisti super me? His rationibus permotus *Sanctus Thomas* asserit 3.p.q.46. art.6. dolorum, quos Christus in passione sua pertulit, tantam fuisse acerbitatem, ut excesserint omnes dolores, quos pati possunt homines in hac vita. Idque jure meritò asserit Doctor Angelicus, quia nec nostri plasmatis vilitas cum Christi præstantia, neque mortis nostræ asperitas cum illius supplicio, neque noster incertus metus cum illius certissima, ac clarissima notitiâ, neque denique nostra ignorantia cum illius scientia conferri potest. Unde Psalm.87.dicitur ex persona Christi, *repleta est malis anima mea*. Et Threnorum cap.1. *Attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus*.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

Arguitur primò: Non fuit conveniens ut Christus abhorreret à morte, & in ea subeunda ederet tristitiæ signa, ergò satiùs dicendum est Christum nullo pacto timuisse mortem, nullumque in ea obeunda pertulisse dolorem. Prob. ant. mortem reformidare, & in ea subeunda tristitiæ prodere signa, hominis est infirmi, abjecti, sibi parùm constantis, de se nimium solliciti, & vitæ temporali plus æquo addicti. E contrà verò mortem impavido vultu, & irretortis oculis aspicere, eamque infracto pectore obire, hominis est constantis, sibi benè conscii, intrepidi, & omni adversæ fortunæ casu superioris. Hinc Martyres, qui divino amore succensi erant, in gravissimis tormentis plena lætitiæ verba profundebant, ore interrito sævas Tyrannorum minas contemnebant, & ferrum inter & ignem nihil de vultus hilaritate remittebant, non ergo decebat ut Christus, qui tàm Patrem æternum, quàm genus humanum flagrantissimâ charitate diligebat, mortem pertimesceret, & in ea obeunda ederet tristitiæ signa.

Respondeo: Christum sub diverso sensu timuisse mortem, & non timuisse, voluisse mortem, & non voluisse. Primò, Christus timuit, & non voluit mortem non uti nos, necessitate, sed spontè, verè tamen.

Timuit mortem non tanquàm suum malum, sed tanquam nostrum; non suâ causâ, sed nostrâ. Timuit, non prævertente, aut obruente rationem affectu, quemadmodùm nos, sed nihil plane offensâ, sed sartâ, ac tectâ semper manente mentis tranquillitate. Timuit, & noluit mortem, quia per se mala est, & inimica naturæ, quam assumpserat, & quia non est à Deo facta, sed invidiâ diaboli intravit in mundum. Sub hac ratione Christus timuit, & noluit mortem. Secundò, Christus voluit, & non timuit mortem, quia eam liberè oppetiit, quia sibi erat à Patre imperata, quia salutem erat paritura iis, quos amabat. In hoc sensu Christus voluit, & non timuit mortem. Cur autem Christus moriendo, non lætitiæ, sicut Martyres, sed tristitiæ ediderit signa? Tres potissimùm rationes afferri possunt. Primò, quia Christus, ut mox diximus, nihil passus est lenire sensum dolorum, martyribus verò charitas, qua ardebant, molestiam adimebat. Secundò, Christus in passione sua mansuetudinis, patientiæ, & obedientiæ exempla parare volebat, non fortitudinis, & animositatis. Exhibebat argumenta humanitatis, non ostentamenta divinitatis; volebat ut omnes intelligerent, & crederent, ipsum verum hominem esse nostræ conditionis passionibus obnoxium. Quod si Christus magna vultus, & vocis alacritate, & penè non sentienti adsimilis cruciatum pertulisset, quantò latiùs se se propagasset hæresis Manichæorum, qui Christum fantasticum corpus assumpsisse effutiebant. Ad suæ itaque naturæ humanæ veritatem asserendam, Christum totum se tristitiæ permisit, mœrori habenas laxavit, tædio gravatus est, cruento sudore manavit, asperrimam mortem reformidavit, & calicem, quem ipsi propinavit Pater, his verbis fuit deprecatus: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste.* Denique Christus in passione sua non lætus, sed tristis esse voluit, quia hæc tristitia magis quadrabat oraculis Prophetarum, qui Christum verum Messiam sub hac persona sæpiùs inducunt, ut eum nunc agno mansueto comparent, nunc liventem plagis, deformatum, destitutum, tristem, abjectumque faciant, nusquàm alacrem, erectum, animosum. Obmutescentem faciunt, non magna loquentem, eumque omni dedecore, probro, infamia, & ludibriis dehonestatum iri vaticinantur.

Arguitur secundò: Si Christus voluisset, & simul noluisset mori, fuisset in Christo contrarietas, seu repugnantia voluntatum, atqui in Christo nulla fuit contrarietas, seu repugnantia voluntatum, hæc siquidem repugnantia originem habet ex peccato originali, cujus expers fuit Christus Dominus, ergo nullâ ratione dici potest Christum voluisse, & non voluisse mori.

Respondeo cum *S. Thoma* 3. p. qu. 18. art. 6. negando sequelam majo-

majoris, nàm ad contrarietatem, seu repugnantiam voluntatum, inquit Angelicus ille Doctor, requiritur, quod sit circà eamdem voluntatem. Si enim unum velit homo secundùm appetitum sensitivum, & velit aliud secundùm appetitum rationis, non est hic aliqua contrarietas, nisi fortè appetitus sensitivus in tantùm prævaleat, quod vel immutet, vel retardet appetitum rationis. Porrò, etsi voluntas naturalis, & voluntas sensualitatis in Christo aliquid voluerint, quàm voluntas divina, & voluntas rationis ipsius, nulla tamen fuit oppositio, seu contrarietas voluntatum in Christo. Primò, quia voluntas naturalis, & voluntas sensualitatis in Christo non repudiabant illam rationem, quâ voluntas divina, & voluntas rationalis in Christo passionem, seu mortem volebant. Secundò, quia voluntas divina, & voluntas rationis in Christo non impediebantur, aut retardabantur per voluntatem naturalem, aut per appetitum sensualitatis. Similiter etiam voluntas divina, & voluntas rationis in Christo non refugiebant, aut retardabant motum voluntatis humanæ, aut motum appetitus sensualitatis in Christo, placebat enim Christo tam secundùm voluntatem divinam, quàm secundùm voluntatem rationis, ut voluntas naturalis, & voluntas sensualis, quæ in ipso erant, juxtà ordinem naturæ suæ moverentur. Quapropter in Christo nulla fuit repugnantia, seu contrarietas voluntatum, licèt Christus secundùm voluntatem divinam, & voluntatem rationis vellet mori; secundùm verò voluntatem naturalem, & voluntatem sensualem non vellet mori.

Arguitur tertiò: Christus pati haud potuit morbum, febrem, &c. ergò nec potuit etiam pati famem, sitim, aliosque id genus naturæ humanæ defectus. Ant. certum est apud omnes Theologos. Prob. conseq. morbus, febris, &c. sunt defectus, seu infirmitates naturæ humanæ, non secùs ac fames, sitis, &c. Ergò si Christus pati non potuit morbum, febrem, &c. non potuit etiam obnoxius esse fami, siti, &c.

Respondeo cum *S.Thoma* 3.p. qu.15. art.4. Christum ad satisfaciendum pro peccato, quo infecta erat natura humana, illos tantùm defectus assumpsisse, qui consequuntur ex peccato communi totius naturæ, ideft, ex peccato originali, modò tamen illi defectus non repugnarent perfectioni scientiæ, & gratiæ. Hinc Christus non assumpsit ignorantiam, pronitatem ad malum, & difficultatem ad bonum, quia illi defectus opponuntur perfectioni scientiæ, & gratiæ. Sunt etiam quidam defectus particulares, cujusmodi sunt varii morbi, qui ex hominum culpa originem trahunt, ex inordinato nimirùm victu, vel ex vitio virtutis formativæ, qui defectus nullum in Christo locum habere potuerunt, quia ejus corpus virtute Spiritus Sancti compactum est, nec aliquid inordinatum Christus unquam in regi-

mine

mine vitæ suæ exercuit. Hos itàque defectus Christus non assumpsit, sed solùm illos, qui in omnibus hominibus communiter inveniuntur, ex peccato primi parentis prodeuntes, sicut sunt mors, fames, sitis, & alii hujusmodi defectus, quos Christus liberè suscepit, tùm ut doloribus, & ęrumnis vitæ humanæ obnoxius redemptionis mysterium expleret, tùm ut suo exemplo hominibus dolores, mortemque formidantibus omnem adimeret excusationem. *Sublata est hoc modo*, inquit *Lactantius* lib.4. Divin. Iustit. cap.24. *omnis excusatio, & fateri hominem necesse est sua culpa injustum esse, qui Doctorem virtutis, & eumdem Ducem non sequatur*.

Arguitur quartò: Virtus mentis lenit dolorem, & innocentia patientis mitigat pœnam passionis. Hinc Apostolus 2.ad Cor. cap.7. ait: *Repletus sum omni consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra*. Et in Annalibus Ecclesiæ legimus Martyres etiam debilioris sexus alacri, festivoque animo carceres, ludibria, verbera sustinuisse; atqui in Christo fuit maxima virtus mentis, summaque innocentia, ergò dolor passionis Christi non potuit esse vehementissimus.

Respondeo primò: Virtutem mentis mitigare dolorem, & innocentiam minuere pœnam passionis per quamdam redundantiam à superioribus viribus ad inferiores, quæ redundantia, sicut suprà diximus, cùm in Christo non fuerit, eo videlicet non permittente, sequitur nec innocentiam Christi, nec virtutem mentis, quâ præditus erat, ejus dolores mitigasse.

Respondeo secundò: Innocentiam patientis sublevare dolorem passionis quantùm ad culpam, sed non quantum ad pœnam. Id quippè discriminis est inter reum, qui patitur, & innocentem; quod reus, qui patitur, dolet non solùm de pœna, sed etiam de culpa: innocens autem, qui patitur, dolet tantummodò de pœna: qui dolor augetur ex ipsius innocentia, quatenùs apprehendit nocumentum sibi illatum, ut magis indebitum. Ità respondet *Sanctus Thomas* 3.p. qu.46. artic.6. ad 5.

Arguitur quintò: Nulla tristitia eum invadere potest, qui fruitur essentiali beatitudine sitâ in clara, & intuitiva visione Dei, atqui Christus, etiam inter acutissimos dolores, & agones constitutus, clarâ Dei visione fruebatur, nulli ergò tristitiæ obnoxius esse potuit. Maj. certa est, nàm tristitia, cùm sit quoddam malum, nullo pacto stare, & cohærere potest cum vera, & perfecta beatitudine, quæ, juxtà *Boetium*, status est omnium bonorum aggregatione perfectus. Minor verò perindè certa est, nàm fatentur omnes Theologi Christum à momento conceptionis suæ fuisse viatorem simùl & comprehensorem, adeòque verâ, ac perfecta beatitudine donatum.

Res-

Respondent quidam recentiores Theologi cum nostro *Melchiore Cano* lib.12. de locis cap.14. tristitiam quidem abesse procul ab illo, qui verâ beatitudine tàm quo ad essentiam, quàm quo ad effectum fruitur; in eo tamen tristitiam reperiri posse, qui licèt verâ potiatur beatitudine quo ad essentiam, quæ sistit in visione Dei, verâ tamen non fruitur beatitudine quo ad effectum, putà gaudium, delectationem, &c. Porrò, inquiunt illi Theologi, quamvis Christus fruitus sit verâ beatitudine sumptâ secundùm essentiam, non tamen semper fruitus est verâ beatitudine secundùm omnes illius effectus; quia aliqui ex dispensatione quadam in eo impediti sunt. Undè sicut Christus impedivit ne per totum vitæ suæ cursum gloria animæ suæ essentialiter beatæ efflueret in corpus; ità & in cruce noluit ut anima gaudium haberet de visione divinitatis, sed illud suaptè natura ex clara Dei visione proditurum cohibuit, ut hoc pacto citrà ullam delectationem acerbiores cruciatus pateretur.

Verùm hęc Responsio omninò opponitur doctrinæ *Sancti Thomæ*, qui pluribus in locis, sed potissimum 3.p. q.46. art.8. disertè docet gaudium fruitionis in anima Christi jugiter perseverasse etiam inter acutissimos dolores, quibus cruciabatur. Missâ itàque illâ responsione.

Respondeo cum omnibus Thomistis, animam Christi in parte sua superiori summum habuisse fruitionis gaudium, etiam dùm corpus gravissimos in cruce dolores pateretur, ità ut ramen gaudium illud, quod erat in parte superiori animę, non fuerit ad illius partem inferiorem diffusum. Ratio est, quia licèt in nobis quandoque contingere possit ut una operatio, quæ est vehementissima in parte superiori animæ, aliam partis inferioris animæ operationem impediat, vel penitùs absorbeat, sicut multis exemplis, & experientiis manifestò constat, id tamen locum non habuit in Christo, quia pars superior animæ, quâ Christus divina, & cælestia contemplabatur, non impediebatur, in his, quæ erant sibi propria, à parte inferiori animæ, quâ Christus intendebat rebus agendis circà corpus; non secùs ac per divinitatem Christi non impediebatur, sed potiùs permittebatur caro agere, & pati quæ sibi erant propria, ut post S. Damascenum docent omnes Theologi. Nulla quippè, ità permittente Christo, fiebat redundantia partis superioris animæ Christi ad inferiorem, &, versâ vice, nulla itidem fiebat redundantia partis inferioris animæ Christi ad superiorem. Undè sicut gaudium fruitionis, quod erat in superiori parte animæ Christi non diffundebatur, tempore passionis, in inferiorem partem animæ Christi, ut ab ea dolor, & tristitia tollerentur; sic pariter superior pars animæ Christi non impediebatur partis inferioris dolore, quem Christus cohibebat ne in

in superiorem irrueret. Quod sanè speciale fuit miraculum, sicut reverà continuum in Christo fuit miraculum, quod idem homo esset viator simùl & comprehensor, quod à gloria animæ nihil derivaretur ad corpus, quod à superioris gaudio nihil solatii in inferiorem partem animæ Christi refunderetur, quod inferioribus viribus perturbatis, nec superiores turbarentur, nec remitterent opus, nec quietem, & delectationem amitterent. Ità docet *Sanctus Thomas* loco mox laudato, cujus doctrinæ standum esse censeo, quidquid sit de variis aliis explicationibus *Cajetani*, & *Medinæ*, qui in quibusdam dissentiunt, dùm subtilis Doctoris solvunt argumenta.

Arguitur ultimò: *Sanctus Hilarius* lib. 10. de Trinitate docet Corpus Christi flagellorum ictibus fuisse laceratum, nihil tamen doloris fuisse animæ illatum; undè animam Christi comparat cum aqua, cum igne, cum aere, quæ telo aliquo perforantur. In qua comparatione apertè innuere videtur, Sanctus ille Doctor, quod sicut aqua, ignis, & aer nihil prorsùs doloris sentiunt, etiamsi telo perforentur, ità & anima Christi nullum pertulit dolorem; dùm corpus, cui unita erat, fuit in passione flagellorum ictibus laceratum. Hæc sunt ipsius verba: *Unigenitus Deus hominem verum, non deficiens à se Deo sumpsit: In quem quamvis ictus inciderent, aut suspensio elevaret; afferrent quidem impetum passionis, non tamen dolorem passionis inferrent, ut telum aliquod, aut aquam perforans, aut ignem compungens, aut aera vulnerans, omnes quidem has passiones natura sua infert, ut perforet, ut compungat, ut vulneret: Sed naturam suam in hæc passio illata non retinet, dùm in natura non est, vel aquam forari, vel pungi ignem, vel aera vulnerari, quamvis naturæ sit teli vulnerare, & compungere, & forare. Passus quidem Dominus Jesus Christus, dùm cæditur, dùm suspenditur, dùm configitur, dùm moritur, sed in corpus Domini irruens passio, necnon fuit passio, nec tamen naturam passionis exercuit, cum & pœnali ministerio desæviit, & virtus corporis sine sensu pœnæ in se sævientis excepit*. Et post pauca interjecta, sic prosequitur: *Et homo ille de Deo est, habens ad patiendum quidem corpus, & passus est; sed non habens naturam ad dolendum*. Ergo ex Sancto Hilario Christus fuit omnium dolorum expers.

Idem omninò sentire videtur *Sanctus Clemens Alexandrinus*, qui libro sexto stromatum pag. 649. loquendo de Christo hæc habet: *Ipse autem, ut semel dicam, passionis erat expers, ut quem nullus subiret motus, neque voluptas, neque dolor*. Quibus verbis Sanctus Clemens dolorem, tristitiam, animæ perturbationes, & cunctas naturæ humanæ affectiones à Christo penitùs ablegare videtur.

Respondeo: Quod licèt non defuerint Auctores, qui S. Hilarium hujus erroris perperàm insimularint, quos inter numerantur *Clau-*

Claudius Mamertus lib. 2. de statu animæ cap.9. *Berengarius*, teste *Lanfranco* epist.50. *Blondellus*, & *Rivetus* Hæretici de Calvinistarum grege, affirmantes Sanctum illum Doctorem sentiisse Christum tristitiæ, metus, doloris, aliarumque ejusmodi naturæ humanæ affectionum fuisse omninò expertem; facilè tamen ostendi potest Sanctum Hilarium ab illo errore fuisse penitùs alienum. Enim verò in Psalm. 53. ait, quod Christus Dominus *ut absolutissimum nobis humanæ humilitatis esset exemplum, omnia, quæ hominum sunt, & oravit, & passus est, & ex communi nostra infirmitate salutem sibi est deprecatus à Patre; ut nativitatem* (idest, naturam) *nostram cum ipsis infirmitatis nostræ iniisse intelligeretur officiis. Hinc illud est, quod esurivit, sitivit, dormivit, lassatus fuit, impiorum cœtus fugit, mœstus fuit, & flevit, & passus, & mortuus est.* Et in Psalm. 54. asserit,quod Christus *etiam timorem in se mortis ingruentem non renuit.* Denique, ne plura congeram testimonia, in Psalm. 68. hæc verba vatis regii: *Salvum me fac Domine, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam*, sic interpretatur: *Introeuntibus enim aquis usque ad animam, subjectus morti Crucis fiebat: Cùm passionum universarum impetus usque ad mortem animæ perrumperet .... non enim incidere in Deum infirmitatum nostrarum terror valebat, aut exercere se nisi in carne corporis nostri, tanquam subjacente materia, poterant passiones.* Et infrà, *omnis in eum terror desævientis in nos potestatis incubuit.* Quibus verbis Sanctus Hilarius apertè tribuit Christo famem, sitim, mœrorem, tristitiam, uno verbo, omnes humanæ infirmitatis affectiones, ac passiones. Legi possunt alia disertissima ejusdem Sancti Doctoris testimonia in præfatione recentis editionis ejus operum adornatę à Patribus Benedictinis Congreg.Sancti Mauri, qui hunc errorem à Sancto Hilario, de Ecclesia benè meritò, multis, iisque invictis argumentis amoliuntur. Nunc venio ad explicationem illius testimonii deprompti ex lib. 10. de Trinit. ubi Sanctus Hilarius dolores à Christo arcere videtur. Duplex autem huic testimonio adhiberi potest responsio. Prima est, quod S. ille Doctor negat tantùm eò loci dolores habuisse locum in Christo, prout est Verbum Divinum, dolores tamen à Christo, quatenùs homo est, excludere non intendit. Veritas hujus responsionis liquet ex scopo, in quem toto illo libro decimo collimat Sanctus Hilarius; vult liquidem argumentum diluere Arrianorum, qui, sicut testantur Sancti Patres Gregorius Nazianzenus orat. 51. Augustinus de Hæresibus cap. 19. Theodoretus sub initium Dialogi 2. affirmabant verbum in Christo vices animæ suppleviſſe, ac subindè mœstitudinem, tristitiam, anxietatem, & dolores, quibus anima Christi fuit in passione obnoxia, in verbum ipsum cecidisse pertendebant. Ut igi-

tur hoc Arrianorum argumentum diluat Sanctus Hilarius, docet nullum dolorem, nullasque humanæ infirmitatis passiones in Christum, quatenùs verbum est, incidere potuisse. Hunc scopum sibi in lib. 10. de Trinit. præfixisse Sanctum Hilarium apertè colligitur ex verbis ipsiusmet Sancti Doctoris, qui lib. 1. de Trinitate n. 32. declarat, se librum decimum scripsisse adversùs Hæreticos, qui *divinæ professionis naturæque immemores, ad impietatis suæ argumentum, dispensationis gesta, dictaque tenuerunt*. Hoc est, ut planiùs loquitur lib. 9. de Trinit. n. 5. qui ea, *quæ ab eo, seu Christo, secundùm hominem dicta sunt, dicta esse secundùm naturæ divinæ infirmitatem mentiuntur*. Idem repetit lib. 11. de Trinit. & in cap. 31. *Matthæi*, ubi ait sibi cum iis rem esse, *quorum ea opinio est, quod cadere propter se mæstitudo in Deum potuerit, eumque futuræ passionis metus fregerit, quia dixerit: Tristis est anima mea &c.* Ex scopo igitur, quem *S. Hilarius* hoc in lib. 10. de Trinit. sibi proposuit, genuinus verborum illius sensus nullo negocio exculpi potest.

Altera responsio traditur à *Sancto Thoma* 3. p. q. 15. art. 5. ad 1. ubi ait Sanctum Hilarium à carne Christi non veritatem doloris, sed necessitatem dumtaxàt excludere voluisse, idest, Sanctum Hilarium negasse tantùm dolores in Christo habuisse locum, quantum ad illum modum, secundùm quem sunt in nobis, nàm dolores nos necessariò pungunt, nobisque invitis licèt, ac reluctantibus dominantur propter peccatum originale, quod est principium, & fons, ex quo scaturiunt illi defectus. At verò Christus, qui à peccato originali fuit prorsùs immunis, dolores non invitus præsensit, sed liberè, nec motus in eo excitari poterant, qui ejus rationem perturbarent. Hanc explicationem Sancti Thomæ consonam esse menti Sancti Hilarii colligo ex enarratione in Psalm. 53. ubi Sanctus Hilarius hæc habet: *Passus ergo est Deus, quia se subjecit voluntarius passioni.* Hac geminâ responsione manet abundè explicatum illud S. Hilarii testimonium ex lib. 10. de Trin. Petitum, quapropter necesse non est recurrere ad responsionem Petavii, viri alioqui doctissimi, qui lib. 10. de Incarnatione ait Sanctum Hilarium lib. 10. de Trinit. sentiisse quidem corpus Christi naturaliter, seu ex naturæ suæ statu, ac conditione nullum potuisse doloris sensum percipere, hunc tamen errorem fuisse posteà à Sancto Hilario retractatum in libro, quem Guillelmus Episcopus Parisiensis, audiente Sancto Bonaventura, dixit se vidisse, & perlegisse; quem retractationis librum suspicatur Petavius esse commentarium Sancti Hilarii in Psalmos. Ad hanc, inquam, Petavii responsionem recurrere necesse non est, cum ille locus Sancti Hilarii ex lib. 10. de Trinitate desumptus, qui Petavio negotium facessivit, ex his, quæ hactenùs diximus, sit sat superque elucidatus.

Quod

Quod autem ſpectat Sanctum Clementem Alexandrinum, dico: Illum nihil aliud velle, quàm Chriſtum fami, ſiti, aliiſque id genus naturæ humanæ affectionibus nulla neceſſitate fuiſse obnoxium, ſed voluntariè, & liberè illis ſubditum eſſe. Hanc eſse germanam illius Patris mentem luculenter oſtendit *Nicolaus le Nourry* Benedictinus Congreg. Sancti Mauri, in apparatu ad Bibliothecam maximam veterum Patrum, diſsertatione ſecundâ *de omnibus Clementis Alexandrini operibus*, quam diſsertat. adeat Lector, ſi plura ſcire deſideret.

De doloribus, quos Chriſtus in paſſione ſua pertulit, & quibus probavit ſe verum hominem eſse, copioſè ſatis, ut exiſtimo, huc uſque actum eſt, pauca nunc dicenda ſuperſunt de circumſtantiis paſſionis Chriſti, quibus ſe verum Deum eſſe palàm demonſtravit. Duas autem hìc potiſſimùm ſeligam, quarum prima conſiſtit in ſumma illa, & à ſæculis inaudita patientia, & longanimitate quâ Chriſtus diros paſſionis cruciatus ſuſtinuit. Non enim de vi ſibi illata conqueſtus eſt, ſed Pilato interroganti: *Non audis quanta adversùm te dicunt teſtimonia*? Ne ullum quidem verbum reſpondit, itaut Præſes vehementer miraretur tantam Chriſti adverſus accuſatores clementiam, impavidi animi conſtantiam, tamque generoſum mortis contemptum. Nec ſolùm tacuit Chriſtus falſis teſtimoniis oppreſſus, ſed etiam infenſiſſimis ſuis hoſtibus impenſiſſimè favit, pro illis Patrem oravit, convitia, & vulnera, muneribus, & hononoribus cumulavit, ipſum interimentes immortalitate donavit, quibus patientiæ, & beneficentiæ argumentis Chriſtus divinitatem ſuam comprobavit, nàm, ut inquit Tertullianus in lib. de patientia, *patientiam hujusmodi nemo hominum perpetraret*.

Altera circumſtantia, quâ Chriſtus in paſſione ſuam divinitatem demonſtravit, ſita eſt in vi, & efficacia miraculorum, quæ facta ſunt tempore paſſionis. Sol quippè, juxtà Prophetæ Amos vaticinium, obſcuratus eſt, & tenebræ factæ ſunt in univerſa terra, ſicul ait *S. Lucas* cap. 23. ſtupendi illius Solis deliquii meminere *Phlegon* Hadriani Imperatoris Libertus lib. 13. *Thallus* quoque Scriptor Gentilis, *Julius Africanus*, *Tertullianus* in Apologetico cap. 21. *Lactantius* lib. 4. Divin. Inſtitut. cap. 19. & alii. Cæterùm, quo pacto acciderit hæc eclipſis Solis tempore paſſionis Chriſti? Non una omnium eſt ſententia. *Origenes* in Matthæum hanc eclipſim in ſola Judæa per interpoſitionem nubium accidiſſe putat. Sed hæc ſententia opponitur Scripturæ aſſerenti factas eſſe tenebras *in univerſam terram*, ubi totum Orbem intelligi oportet, non totam Judæam. Alii exiſtimant hanc Solis eclipſim contigiſſe non per interpoſitionem Lunæ, quippè quæ tempore paſſionis Chriſti plena erat, & Soli è diametro oppoſita, ſed per retractionem radiorum Solis, in quantùm ſcilicet

divina virtute factum est, ut Solis radii ad terram non pervenirent. Denique *Sanctus Thomas* 3.p. q.44. art.2. ad 2. censet hanc eclipsim factam fuisse per interpositionem Lunæ inter Solem, & terram, quatenùs Divinâ Omnipotentiâ factum est, ut, non turbato consueto temporum cursu, Luna, quæ erat in plenilunio, ex adverso Solis accurrerit è loco suo ad Solem præter tempus debitum, & deindè à Sole recedens, in locum proprium restituta fuerit tempore debito. Hanc opinionem probat potissimùm Doctor Angelicus ex testimonio *Dionysii Areopagitæ* testis oculati in epistola, quam scripsit ad Polycarpum, quæ epistola, si genuinus sit Sancti Dionysii Areopagitæ fœtus, non est dubium quin maximam huic sententiæ conciliet auctoritatem. Sed ut ut sit, in confessò est apud omnes hanc Solis eclipsim tempore passionis Christi accidisse modo admirabili, planè supernaturali, hominibus ignoto, & antehàc penitùs inaudito, ut rectè observat *S. Augustinus* epist. 199. aliàs 80. ad Hesychium, ubi hæc habet: *Solis ille defectus, quando crucifixus est Christus, verè mirabilis erat, & prodigiosus. Pascha quippè fuerat Judæorum, quod nonnisi in Lunæ plenitudine celebratur. Secundùm Astrologorum numeros certum est, Solem, quandò Luna plena est, non posse deficere, sed quandò finis est Lunæ, non quidem semper, sed aliter nunquàm, cùm secundùm illos numeros deficit.*

Præter stupendum illud Solis deliquium, alia prodigia tempore passionis Christi edita memorat Scriptura sacra. Scissum quippè est Templi velum, ad significandam reserationem mysteriorum veteris legis; aperta sunt monumenta, ad præfigurandam vitam, quà mortui per Christi Servatoris mortem donari debebant; terra mota est, & petræ scissæ sunt, ad ostendendum, quod lapidea hominum corda per Christi passionem ad pœnitentiam emollirentur, & quod universus mundus virtute passionis Christi esset innovandus, & in melius commutandus. Quæ prodigia tantam vim, & efficaciam habuerunt, ut Latro pendens in cruce Christum confessus fuerit, & Centurio Gentilis, ubi hæc conspexisset, exclamaverit dicens: *Verè hic homo justus erat*, ut ait *S. Lucas*; immò ampliùs, ut est apud *S. Marcum*: *Verè hic homo Filius Dei erat.*

His miraculis non pigebit addere aliud singulare prodigium, quo Jesu Christi mors Ethnicis significata est, quodque in libello *de defitis oraculis* Plutarchus refert, videlicèt cùm in Italiam tenderet thamus Ægyptius, navis rector, jàmque Echinadas præternavigasset, subitò remisit ventus, & ad Paxas insulas audita vox est, quę *thamum* appellaret, juberetque ipsum, simul ac appulisset ad portum Pelodem, clamare: *Magnum Pana esse mortuum*. Thamus morem gessit, eâque, quam jussus fuerat, voce editâ, ejulatus auditi sunt.

Vectores Romam delati portentum vulgarunt, pervenit illud ad Tiberium Cæsarem, qui à Thamo ipso navis rectore de nuncii veritate certior factus, hominum eruditorum sententiam super ea re gesta exquisivit. Et ne quis de veritate illius facti Historici dubitet, testatur *Æmilianus Rhetor* apud Plutarchum, hoc sibi à patre *Epitherse* rei oculato teste narratum esse. Idem prodigium commendant & in tempus mortis Christi, qui verè *pan*, idest, rerum omnium conditor nuncupari potest, convenire demonstrant *Eusebius* lib. 5. præpar. Eaang. cap. 9. *Baronius* ad annum Christi 34. *Daniel Huetius* demonstr. Euangel. proposit. 9. *Tilmontius* tom. 1. documentorum Histor. Ecclesiast. not. 37. in vitam Christi.

PARAGRAPHUS SECUNDUS

Utrùm fuerit conveniens Christum mori in Cruce? & quinam salvificæ Cruci cultus impendi debeat?

OBservandum primò: Crucem, quæ in laxa significatione pro omni angore, tormento, atque interitu sumitur, propriè nihil aliud esse, quàm lignum erectum, ex quo ille, qui cruciandus erat, suspendebatur; & sive clavis, sive aliis retinaculis constrictus tandiù pendebat, donec fame, siti, doloribus consumptus interiret. Hoc supplicii genere, quod erat apud Romanos maximè infame, & probrosum, plectebantur servi, latrones, sicarii, seditiosi, falsarii, aliique id genus facinorosi, atque vilissimi homines, qui, priusquàm in crucem agerentur, flagellis cædebantur, columnæ interdùm alligabantur, crucem suam ad locum supplicii stimulis acti portare cogebantur, postremò nudi crucifigebantur, sæpiùsque in prædam volucribus, ferarumque dentibus discerpendi relinquebantur. Quæ omnia, cùm *Lipsius*, *Gretserus*, *Casaubonus*, *Salmasius*, & alii perdocti viri, qui de Cruce ex professo disseruerunt, latè exposuerint, hîc breviter annotasse sufficiat.

Observandum secundò: Adversùs Crucem Christi aperto marte insurgere Judæos, Gentiles, & Hæreticos. Judæi quippè & Gentiles velut opprobrium Christianis objectare solent, quod & hominem, & ab hominibus infami affectum supplicio colant. Quam objectionem meritò ridet *Tertullianus* lib. de carne Christi cap. 5. ubi ait: *Quodcumque Deo indignum est, mibi expedit; salvus sum si non confundar de Domino meo. Crucifixus est Dei Filius: non pudet, quia pudendum est: & mortuus est Dei Filius; prorsùs credibile est, quia ineptum est*. Hæretici etiam nostri temporis Calvinistæ, & Lutherani Crucem Christi acritèr insectantur, asserentes nullum cultum à Fidelibus ipsi exhibendum

dum esse. Sed, ut ingenuè fatear, Cruci Christi gloriosum est tales habere insectatores, quia minùs constaret fidei nostræ sanctitas, minùs clarescerent Sacrificii Crucis utilitas, sanctitas, necessitas, & efficacia, nisi omnium adversùm se impiorum, terrenisque vitiis immersorum hominum Crux Christi & concitaret odia, & linguas provocaret. Attamen ut omnium inimicorum Crucis Christi infrunita ora obstruantur, duo hîc probanda suscipio; primò, convenientissimum fuisse ut Christus pateretur in Cruce. Deindè ostendam contrà Hæreticos cultum latriæ respectivæ deferendum esse salvificæ Cruci.

DICO PRIMÒ: *Convenientissimum fuisse ut Christus Dominus moreretur in Cruce*. Ità *S. Thomas* 3.p. q.46. art.4.

Probatur primò variis rationibus petitis ex Sanctis Patribus, præcipuè ex *Lactantio* lib.4. Divin. Institut. cap.26. In primis, quia Christus humilis advenerat ut humilibus, & infirmis opem ferret, & omnibus spem salutis ostenderet, debuit eo supplicii genere mori, quo humiles, & infirmi solent, ne quis esset omninò, qui eum non posset imitari. Deindè, Christus Crucem selegit, ut corpus suum conservaretur integrum, quod die tertio resurgere ab inferis oportebat. Suffixus itàque Christus cùm spiritum spontè deposuisset, necessarium carnifices non putarunt ossa ejus suffringere (sicut mos eorum ferebat) sed tantummodò latus ejus proforaverunt, & sic integrum corpus patibulo detractum est, & sepulchro diligenter inclusum. Quæ omnia idcircò facta sunt ne læsum, ac diminutum corpus ad resurgendum inhabile redderetur. Tertiò, Christus Crucem maluit, quia illâ exaltari eum fuit necesse, & omnibus gentibus innotescere. Nàm quoniam is, qui patibulo suspenditur, & conspicuus est omnibus, & cæteris altior, Crux potiùs selecta est, quæ significaret Christum tam conspicuum, tamque sublimem futurum, ut ad eum cognoscendum pariter & colendum, cunctæ nationes ex omni Orbe concurrerent. Denique, nulla gens tam inhumana est, nulla regio tam remota, cui aut passio Christi, aut sublimitas passionis ignota sit; & ea de causa Christus extendit in cruce manus suas, Orbemque dimensus est, ut jàm tunc ostenderet, ab ortu Solis usque ad occasum, magnum populum ex omnibus linguis, & tribubus congregatum sub alas suas esse aliquandò venturum, signumque illud maximum, atque sublime frontibus suis suscepturum. *Mira est hæc gratia*, inquit *Sanctus Chrysostomus* in libro, quod Christus sit Deus, *nullus confunditur, nullus erubescit, cogitans quod maledictæ mortis signum fuerit Crux: sed omnes ea magis ornantur, quam diadematum coronis, vel multis gemmatis monilibus, & torquibus; & non solùm non fugitur, sed & desideratur, & amatur, & omnes de ea solliciti sunt*,

funt, & ubique fulget, & sparsa est in parietibus domorum, in culminibus, in libris, in Civitatibus, in vicis, in locis qua habitantur, & non habitantur. Vellem audire à Pagano, undè symbolum tam maledicta mortis, ac supplicii omnibus tam desiderabile, si non magna Crucifixi virtus?

Probatur secundò aliis rationibus *Sancti Thomæ*; & primò, sicut Adamus in Paradiso Terrestri constitutus Dei contempsit mandatum, excerpendo ex arbore pomum, ità Christus in cruce positus tanquam fructus vitæ ex arbore pependit, & quidquid primus homo inobedientia perdidit, ipse obedientia sua in ligno reparavit. *Hoc est lignum, quod Adæ Dominus demonstravit, dicens: De ligno vitæ, quod esset in medio Paradisi edendum, de ligno autem scientiæ boni, & mali non edendum. Erravit Adam, mandata non tenuit, interdictum gustavit. Per lignum cœpimus esurire, quia suum caro accepit alimentum ideò Dominus in Christo carnem junxit, & lignum, ut fames antiqua cessaret, vitæ gratia redderetur. Beatum lignum Domini, quod omnia peccata crucifixit: beata caro Domini, quæ victum omnibus ministravit!* Ait *Sanctus Ambrosius* enarratione in Psalm. 35. Secundò, Christus cruci affixus aerem, & terram stillante Sanguine sanctificavit, nosque in Cœlum traxit non solùm gratia sua, sed exemplo, quia, ut inquit *Sanctus Augustinus* tractatu 119. in Joannem, lignum, in quo fixa erant membra Christi patientis, fuit *Cathedra Magistri docentis*. Tertiò, Christus mortem crucis elegit, quia forma crucis quatuor dimensiones importat longitudinem scilicet, latitudinem, sublimitatem, & profundum, quibus dimensionibus significabatur fore ut virtus crucis ad omnes omninò homines, ad omnium locorum latitudinem, ad omnium temporum longitudinem diffunderetur. Denique Christus mortuus est in cruce, ut quamplurimas impleret figuras illorum miraculorum, quæ in veteri lege Deus per lignum fieri voluit, sicut quandò Moyses virgâ mare rubrum divisit, & Pharaonem prostravit; quandò in amaram aquam ligno misso, ex amara dulcem effecit; quandò percussa petra aquam ubertim per virgam eduxit; quandò denique orante Moyse expansis manibus admodùm crucis, Amalech devictus est; quibus figuris designabatur crux, per quam, velut per infirmum, & ignobile instrumentum, Christus fortia quæque confudit, humanam sapientiam domuit, diabolum exarmavit, unius Dei Religionem per totum Orbem propagavit, & homines terrenis sordibus affixos ad cœlestium bonorum meditationem revocavit. His de causis Christus Servator noster mori voluit in cruce, noluit ut sibi caput amputaretur, sicut Joanni Baptistæ, aut ut medius scinderetur, sicut contigit Isaiæ, sed corpus suum integrum, & indivisum morti servavit; ut non esset

esset occasio volentibus scindere Ecclesiam, quæ est corpus ipsius mysticum. Noluit etiam Christus comburi sicut holocausta, illorum tamen in hoc implevit figurā, quod sicut holocausta in veteri lege altari ligneo imponebantur, ità corpus ejus altari crucis impositum est, & loco ignis materialis, quo comburebantur holocausta, fuit in eo ignis ardentissimæ charitatis. Sit igitur perfidis Judæis crux Christi *scandalum*, gentibus *stultitia*, nobis *Dei virtus est, & sapientia*, quia per crucis sacrificium veritatis lux, & veri Dei fides toti Orbi affulserunt, superstitionum colluvies sublata est, errorum, & vitiorum abolita contagio, genus humanum Deo reconciliatum, & Deus ipsi propitiatus.

DICO SECUNDÒ: *Salvificam Crucem adorandam esse cultu latriæ respectivæ*. Ità definitum est in septima Synodo generali, seu Nicœna secunda, & in Concilio Tridentino.

Probatur primò, ex summa illa veneratione, qua Christiani in primis Ecclesiæ temporibus crucem, in qua pependit Christus, sunt prosecuti. Testantur quippè Sancti Patres *Cyrillus Hierosolymitanus* cathechef. 4. 10. & 13. *Chrysostomus* in lib. *quod Christus sit Deus*, & *Paulinus* in epist. 11. ad Severum Sulpicium, Christianos antiquitùs tàm pronis ad venerationem animis, crucem Christi coluisse, ut non solùm ejus frustula, seu particulas carpendi, sed etiam auro includendi, collo suspendendi, sedulòque asservandi curam haberent. Vetus etiam fuit consuetudo apud Christianos, quæ etiamnùm obtinet, ut signum crucis in fronte manu sua pingerent, sive ut Christi passionem recolerent, sive ut palàm profiterentur se in sola cruce, & morte Christi totius spei, ac fiduciæ suæ sacram, ut ajunt, anchoram figere. Hujus avitæ Christianorum consuetudinis disertam mentionem faciunt antiqui Patres, præsertim *Tertullianus*, qui in lib. de corona militis cap. 3. hæc habet: *Ad omnem progressum, atque promotum, ad omnem aditum, & exitum, ad vestitum, & calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quæcumque conversatio nos exercet, frontem crucis signaculo terimus.* Quid, amabo, ad hanc perpetuam, & constantem Ecclesiæ traditionē, atque antiquiorum Christianorum usum Hæretici nostri temporis, quos cum Judæis, & Paganis cruci Christi insultare non pudet, regerere, aut mussitare possunt? Qua fronte audent Catholicos insaniæ, deliræ superstitionis reos peragere, atque tanquàm idololatras infamare, eo quod salvificæ cruci Christi cultum latriæ respectivæ exhibeant, cum certum exploratumque sit totius Orbis Christianos in Ecclesiæ primordiis cultum venerandæ cruci Christi tàm impensè detulisse, non reclamantibus, sed potiùs applaudentibus maximis Christiani nominis, & utriusque tàm orientalis, quàm occidentalis Ecclesiæ luminibus? Certè negare haud possunt Hetero-
doxi

doxi à tempore Constantini Magni, qui post admirabilem lucidæ crucis in aere visionem, cujus meminerunt *Eusebius* lib. 1. de vita Constantini cap. 38. & *Lactantius* lib. de morte persecutorum cap. 44. Hoc salutis nostræ signum suis militaribus vexillis inseruit, ejusque præsidio insignem de *Maxentio* tyranno triumphum reportavit, negare, inquam, non possunt Heterodoxi à tempore Constantini Magni omnes deinceps Imperatores eximiæ cujusdam felicitatis, summoque sibi honoris loco duxisse crucem venerari, eam in suis militaribus scutis, armis, galeis, clypeis, nummis, purpura, & diadematibus insculpere, ut toti Orbi præfulgêret, omniumque populorum amoris, ac venerationis esset objectum. Tantùm igitur abest ut respectiva adoratio, quam salvificæ cruci Christi Catholici impendunt, anilibus superstitionibus referta sit, sicut obganniunt male feriati Hæretici, ut potiùs à Prophetis prænunciata, ab Apostolis firmata, à primis Christianis piè observata, & per totum, qua latè patet, Orbem propagata Christianæ Religionis ineluctabile sit argumentum.

Secundò, negare non possunt Hæretici crucem contactu corporis Christi fuisse consecratam, divino ipsius purpuratam Sanguine, in ea diabolum fuisse expugnatum, homines æterno Patri reconciliatos, & consummata omnia veteris legis sacrificia per cruentum Christi sacrificium. Ut quid ergo Christianis non licebit crucem, humanæ salutis instrumentum, cultu latriæ respectivæ adorare? Parentum, & amicorum absentium, aut mortuorum exuvias, vel annulos tanquàm mutui amoris pignora religiosè asservare, amantèr osculari, & amplexari solemus, ab iis ægrè divellimur; & nobis non licebit crucem, in qua Christus Servator noster pependit, & salutem nostram operatus est, quam sacro suo Sanguine perfudit, eo, quo par est, honore prosequi, religiosè deosculari, tanquàm Christi, nostrique erga ipsum amoris tesseram? Omnem ergò pietatis, & Religionis sensum Hæreticos exuisse necesse est, dùm salvificæ cruci Christi cultum latriæ respectivæ abjudicant.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

Arguitur primò: Nullum Scripturæ sacræ potest proferri exemplum, aut præceptum de adoratione Crucis, nullibi etiam legitur Crucem fuisse ab Apostolis adoratam. *Lege*, inquit Minister *Dallæus* lib. 5. de religiosi cultus objecto, *lege Lucam, & Paulum, & Petrum, & Jacobum, & Joannem; non recuso quin tu jure Crucem colas, si vel unam apud eos de tui illius ligni religione litteram acceperis. Nec discipulorum alia est, quàm Apostolorum ratio. Nemo in aureo illo primo*

ad Constantinum usque sæculo occurrit, qui tua ligna adoret, vel osculetur, qui ea vel desideret, vel sibi ad legitimum religionis cultum deesse conquaratur. Cum igitur Crucis adoratio nullum in sacris litteris vestigium habeat, nec ab Apostolis fuerit instituta, sequitur hunc latriæ cultum, quem Christiani Cruci Christi exhibent, ex mera superstitio ne profectum fuisse.

Respondeo: Ex Apostolorum doctrina, & ex antiquissimo Ecclesiæ Catholicæ usu facilè colligi posse usum latriæ respectivæ Cruci Christi impendi debere. Nam primò, quid sibi volunt hæc verba, quæ Apostolus Paulus sæpiùs inculcat in suis epistolis: *Absit mihi gloriari nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Christus confixus sum Cruci. Non in sapientia Verbi, ut non evacuetur Crux Christi. Verbum enim Crucis pereuntibus quidem stultitia est, iis autem, qui salvi fiunt, idest nobis, Dei virtus*. Nonne qui sic loquitur, verum se Crucis Christi cultorem profitetur? Prætereà, in actis passionis Sancti Andrææ à Presbyteris, & Diaconis Achajæ conscriptis legitur: Sanctum illum Apostolum, ubi vidit Crucem, cui suffigi debebat, eam salutasse, coluisse, dilexisse, & in ea Christum adorasse. Tertiò, negare non possunt *Dallæus*, & alii sectarii jam quarto Ecclesiæ sæculo Christianos Cruci Christi exhibuisse cultum, ex quo invictè probatur hunc cultum ex Apostolorum traditione manasse, nec enim credibile est omnes Christianos, Episcopos, & Doctores, qui quarto Ecclesiæ florebant sæculo, prorsùs ignorasse quænam esset priorum Ecclesiæ sæculorum fides, & de industria voluisse, aut permisisse, ut novum idololatriæ genus, cultusque planè superstitiosus (sic enim Crucis venerationem appellant hæretici) inveheretur in Ecclesiam, nemine reclamante, nemine adversùs illum cultum insurgente. Quis unquam credat nullum in quarto Ecclesiæ sæculo fuisse Episcopum, nullum Doctorem, nullum Monachum, nullum Christianum, qui ad illum cultum, si novus, & superstitiosus fuisset, sicut blaterant hæretici, impugnandum, ac proscribendum curam aliquam adhibere voluerit, sed omnes quasi lethargico somno oppressos ultrò permisisse, ut nova illa superstitio totum pervaderet Orbem? Id sanè prorsùs incredibile est. Cùm igitur Ecclesia jam quarto sæculo Crucis cultum ad usum, praximque reduxerit, argumento est hunc cultum ex Apostolorum traditione fuisse profectum. Denique etsi darem nullibi legi Crucem fuisse ab Apostolis adoratam, nihil inde tamen hæretici præsidii petere possent, tum quia illud argumentum merè negativum est, ac subindè nullius planè roboris; nec enim omnia, quæ gesserunt Apostoli, memoriæ prodita sunt; tum quia etiam temporibus Apostolorum Crux Christi, ita permittente Deo, oculis hominum impervia erat, jacebat quippè altissimo loco humi

humi defossa, nec nisi in quarto Ecclesiæ sæculo ab Helena Constantini Imperatoris matre adinventa fuit, & cultui fidelium exposita. Quid igitur mirum si Apostoli salvificæ Crucis cultum ad usum suis temporibus reducere non potuerint?

Hac responsione concidunt futiles illæ quæstiones, quas *Dallæus* cap. 2. lib. 5. *de religiosi cultus objecto* temerè proponit, cur scilicet Apostoli, & primæ ad quartum sæculum memoriæ fideles ipsam Crucem, cui erat Christus suffixus, jacere defossam passi sint, neque eam unquam eruere, & adorandam proponere vel leviter conati sint? cur locum, in quo defossa jacebat, suos non docuerint, eosque non hortati sint, ut in omnem ejus recuperandi occasionem intenti vigilarent, donec rem ipsam divinitùs obtinerent? Hæ, inquam, & similes vanæ quæstiones hac responsione in fumum evanescunt, Apostoli siquidem, & trium priorum sæculorum Christiani Crucem Christi humi defossam non eruerunt, vel quia ob Judæorum,& Gentilium sævientes persecutiones non potuerunt; vel quia tum temporis non expedire judicarunt propter grassantem adhuc idololatriam, ut Crux cultui fidelium exponeretur; vel quia denique timuerunt ne Crux Christi in illo nascentis Ecclesiæ exordio veniret in manus Gentilium, qui ferro, flammâque in Christianos ubique sæviebant, omnemque Christi Servatoris nostri memoriam abolere satagebant.

Arguitur secundò: Historia, quæ circumfertur, de inventione Crucis Christi meritò in dubium revocari, immò & fabulis apponi debet, ergo cultus, qui ob illam inventionem, Crucis Christi in Ecclesia Romana defertur, non ex pietate fidelium, sed ex fabulosis traditionibus exordium sumpsit. Prob. antec. ex silentio *Eusebii*, qui lib.3. de vita Constantini cap. 28. disertam quidem mentionem facit inventionis Dominicæ Resurrectionis monumenti,seu sepulchri Christi Domini tempore Constantini reperti, at de inventione Crucis ne ullum quidem verbum habet; in quod silentium descendere *Eusebium* multa prohibebant, diligentia scilicet, quæ gravem historicum decet, atque amor, quo complectebatur Constantini memoriam, ejusque Matris Helenæ, cujus pietatem in repurgando Calvariæ monte, beneficentiam in pauperes, aliasque ipsius virtutes accuratè descripsit. Nec solùm *Eusebius* Crucis inventionem silentio præteriit, sed de ea etiam nihil memorat Imperator Constantinus in sua ad Macarium epistola, in qua in gratiarum actiones erumpit ob repertum sepulchrum Domini, seu, ut ait: *Sacratissimum Passionis ejus Monumentum*, repertæ autem Crucis nequaquam meminit.

Præterea, quis adeò bonus, ut credat Crucem Servatoris per trecentos & ampliùs annos ruderibus coopertam, & in terra defossam non computruisse, eamdemque sortem obtigisse crucibus latro-

 num,

num, quas unà cum Cruce Domini ab Helena repertas fuisse memorant illius historiæ Scriptores? Nulla igitur fides habenda est historiæ de inventione Crucis Christi.

Respondeo: Has & similes conjecturas, quibus nituntur *Salmasius*, *Spanhemius*, *Basnagius*, *Dallæus*, aliique sectæ Calvinianæ gregales, ut historiæ de inventione salutiferæ Crucis Christi fidem omninò detrahant, nullius momenti, ac ponderis esse. Prima quidem conjectura nullum planè robur habet, quia ex silentio *Eusebii*, & Constantini Imperatoris argumentum dumtaxat purè negativum colligi potest, quod in rebus historicis parvi faciendum esse fatentur cordati Critici, maximè quando ex adverso suppetunt argumenta positiva petita ex coævis, & probatissimæ fidei Auctoribus. Porrò indubitatæ fidei Auctores referunt Crucem Christi Servatoris nostri ab Helena Constantini Imperatoris matre fuisse Hierosolymis inventam, sic enim scribunt *Sanctus Ambrosius* in oratione funebri Imper. Theodosii, ubi rei gestæ seriem accuratè describit, *Paulinus Nolanus* epist. 11. ad Severum Sulpicium, item *Severus Sulpicius* lib. 2. histor. *Socrates* lib. 1. hist. cap. 13. *Theodoretus* lib. 1. hist. cap. 18. *Sozomenus* lib. 2. hist. cap. 3. quibus locupletissimis testibus, & omni exceptione majoribus unum instar omnium addam *Sanctum Cyrillum* Patriarcham Hierosolymitanum, qui illo tempore vixit, quo Helena Constantini mater Hierosolymam lustravit, & Inventioni Sanctæ Crucis præcipuam operam navavit, in epistola autem, quam *Sanctus Cyrillus* ad Imperatorem Constantium eâ de re scripsit, perspicuè, & absque verborum involucris testatur Sanctus ille Pater salutare Crucis lignum tempore Constantini Imperatoris fuisse Hierosolymis repertum, sic enim scribit: *Tempore quidem Deo dilectissimi, ac beatæ memoriæ Constantini Patris tui, salutare Crucis lignum Hierosolymis repertum est, divina gratia concedente ei, qui rectè quærebat pietatem, etiam abstrusam locorum sanctorum inventionem.*

Non me latet hanc *Sancti Cyrilli* epistolam à *Riveto* Auctore Calvinista explodi tanquàm monumentum suppositiium, eo solo nomine, quod in prædicta epistola Imperator *Constantius*, divinitatis Christi impugnator acerrimus, ingentibus laudibus evehatur. Sed fallitur vir ille intemperantioris criticæ; nam verbis honorificis Principes, quamvis sint fidei hostes, semper compellari debent. Sic SS. Patres *Athanasius*, & *Hilarius* eumdem Imperatorem Constantium, eo etiam tempore, quo fidem Christianam apertiùs oppugnabat, maximâ humanitate, & reverentiâ affari solebant. Quapropter meritò exsufflari debet hæc inanis *Riveti* conjectura, & *Sancto Cyrillo* vindicanda est illa epistola, ex qua pro Inventione Sanctæ Crucis invictum ducitur argumentum, nec enim credibile est *S. Cyrillum* Auctorem coævum

vum Imperatori Constantio fucum facere, commentis eum ludere, ac toti Orbi fabulam venditare voluisse.

Ad alteram conjecturam, quâ nituntur nostri temporis hæretici, respondeo: Non esse difficile creditu Crucem Christi, Deo ita providente, per trecentos & ampliùs annos humi defossam latuisse, & tamen non computruisse. Voluit quippè Deus, ut salvifica Crux tamdiù terrâ operta lateret, ne in Gentilium manus veniret, sive quando Urbs Hierosolymitana à *Tito* Imperatore obsessa, & capta est, sive quando *Hadrianus* Imperator vicinos Hierosolymorum agros novis depopulationibus afflixit. Eam tamen divinâ omnipotentiâ suâ à corruptione servavit immunem, ut post extirpatam idololatriam, & longè, latèque propagatam Religionem Christianam fidelium cultui pateret. Quod si eandem incorruptionis prærogativam Latronum crucibus itidem concessit Deus, id eo solo fine præstitit, ut ad contactum solius Crucis Christi insigni suscitationis mortui miraculo, quod gravissimi mox laudati Auctores in Inventione Sanctæ Crucis factum fuisse perhibent, major Cruci Christi conciliaretur veneratio, & sublatâ omni dubitatione firmior apud omnes de illius tam pretiosi inventione thesauri stabilirentur fides, constansque religio. Apage ergo has & similes caducas planè, & ficulneas hæreticorum conjecturas.

Arguitur tertiò: Si Crux, in qua pependit Christus, cultu latriæ respectivæ esset adoranda, eo quod Christi contactu fuit consecrata, pari quoque ratione adorari deberet asina, cui triumphali apparatu insidens Christus Hierosolyma est ingressus. Similiter os Judæ proditoris, manus Malchi, & carnificum, aliaque id genus, quæ Sanctissimum Christi Corpus tetigerunt, Passionis instrumenta essent adoranda. Denique cultus latriæ respectivæ deferendus esset utero B. Mariæ Virginis, in quo Verbum caro factum est, novemque mensibus habitavit, atqui hæc omnia perabsurda sunt, ergo Crux propter contactum Corporis Christi coli non debet cultu latriæ respectivæ.

Respondeo: Crucem, præ his omnibus, quæ Sanctissimum Christi Corpus tetigerunt, honoris, & cultus prærogativam optimo jure sibi vendicare. In Cruce siquidem nostra salus peracta est, hæc stillante fuit irrorata Sanguine Christi, multis nobilitata miraculis, ipsum denique Christum suffixum magis nobis repræsentat. Futilia autem sunt, quæ post *Claudium Taurinensem* opponunt nostri temporis hæretici. Primò, adorari non debet asina, cui insedit Christus, quia hoc animal, non secus ac alia hujusmodi, quæ post contactum corporis Christi communibus usibus pervia fuerunt, cessarunt esse sacra; & quia etiam *non in asino diabolum, ac dæmones reliquos vicit Christus, neque in asino salutem nostram operatus est, sed in Cruce. Hinc fit, ut dæmones,*

nes, cùm asinos vident, nec tremant, nec horreant, at Crucem intuentes, persæpè tremunt, horrentque, sternuntur, & fugantur, ait Auctor quæstionum ad Antiochum apud *Athanasium* quæstionibus 39.& 40. Prætereà, os Judæ proditoris, & manus Malchi, ac tortorum Christi cultu latriæ relativæ adorari non debent, quia illa membra non aliquam sanctitatem, sed potius maculam ex contactu corporis Christi contraxerunt, contactus quippè ille fuit violentus, & cruentus, quò fit, ut impium esset hisce execrandis membris aliquem exhibere cultum. Denique licet corpus Beatæ Virginis fuerit contactu corporis Christi consecratum, cultus tamen latriæ relativus, qui salvificæ Cruci impenditur, ei tribui non debet, ne videatur absolutè reddi personæ Virginis ob propriam ipsius excellentiam, quod locum habere non potest in ligno Crucis, cùm sit suppositum inanimatum, in quo nemo virtutem illam, aut excellentiam propriam suspicatur.

Arguitur ultimò: *Sanctus Ambrosius* in oratione funebri Theodosii Imperatoris hæc habet: *Invenit ergo Helena Crucem Domini, Regem adoravit, non lignum, utique quia hic Gentilis est error, & vanitas impiorum; sed adoravit illum, qui pependit in ligno*. Unde sic conficitur argumentum: *Sanctus Ambrosius* asserit Gentilium, & impiorum esse errorem adorare lignum, sed Christiani, dum Crucem adorant, lignum adorant, ergo labuntur in Gentilium errorem.

Respondeo disting. maj. Adorare lignum cultu latriæ absoluto, quasi in eo quædam inesset divinitas, error est Gentilium concedo, adorare Crucis lignum tanquàm contactu corporis Christi consecratum, ejus Sanguine irrigatum, & Redemptorem nostrum repræsentans, error est Gentilium, nego. Similiter distinctâ minori nego conseq. hanc responsionem consentaneam esse menti *Sancti Ambrosii*, patet ex ipsius verbis sequentibus: *Sapienter*, inquit, *Helena egit, quæ Crucem in capite Regum levavit, & locavit, ut Crux Christi in Regibus adoretur: non insolentia ista, sed pietas est, quæ defertur sacræ redemptioni.* Quibus verbis apertè innuit *Sanctus Ambrosius* lignum Crucis, quatenùs Christum nobis Redemptorem exhibet, dignum esse adoratione respectivâ, quæ ad Prototypum, seu ad Christum, quem nobis Crux ob oculos ponit, terminatur. Hinc *Sanctus Thomas* 3.p. qu.25. art.4. ad 3. docet, quod quamvis Christiani coronam, lanceam, & clavos, quibus Christus in Cruce fixus est, cultu latriæ relativo adorent propter unionem, & contactum membrorum Christi, attamen quia ista per antonomasiam non repræsentant Christum, sicut Crux, quæ propriè nuncupatur *Signum filii hominis*, quod apparebit in Cœlo, ut dicitur *Matth.* cap.24. ideò fideles non omnes coronas, clavos, & lanceas venerantur, benè tamen omnes Cruces ex qualibet materia, auro, argento, ligno, saxo vel conflatas, vel sculptas, vel dolatas.

Quæ-

QUÆRES PRIMÒ IN FINE HUJUS PARAGRAPHI: *Quænam causa sit cur in die Parasceves, & in Sabbato subsequente Sacrificium solemne in Ecclesia prætermittatur?*

Respondeo duplicem ab Expositoribus Rituum Ecclesiasticorum causam assignari. Prima est: *Quia in hac die Dominus seipsum obtulit, & ipsa oblatio sufficit ad salutem credentium*. Quæ ratio est Amalarii, & vulgati Alcuini. Altera ab Innocentio I. indicatur, scilicet, quod isto biduo Apostoli in mœrore constituti, jejuni permanserint, adeò ut ob hanc causam *traditio Ecclesiæ habeat isto biduo Sacramenta penitùs non celebrari*. Hæc secunda ratio probabilior videtur doctissimo *Mabillonio* comment. in ordinem Romanum part.2. Musæi Italici.

QUÆRES SECUNDÒ: *Utrùm præter tabulam suppedaneam, cui affixi erant pedes Christi, fuerit in medio Crucis aliud lignum instar scabelluli, cui pendulum corpus acclinaretur, & quasi inniteretur à tergo?*

Respondeo affirmativè. Et primò, tabulæ suppedaneæ, quæ pedibus hominis in cruce pendentis supponebatur, meminit *Sanctus Gregorius Turonensis* cap.6. lib.de Gloria Martyrum, ubi hæc habet: *In stipite erecto, foramen factum manifestum est: super hanc verò tabulam tanquàm stantis hominis sacræ affixæ sunt plantæ*. Secundò, in medio crucis defixum fuisse aliquod lignum, seu scabellulum, cui hominis in cruce pendentis corpus à tergo innitebatur, liquet ex *Sancto Irenæo*, qui lib.2.cap.42. de quinario numero disputans, inter alia plurima, hoc quinarii numeri profert exemplum: *Ipse habitus crucis fines, & summitates habet quinque, duos in longitudine, duos in latitudine, & unum in medio, ubi requiescit, qui clavis affigitur*. Idem tradit *S.Justinus* in dialogo cum Triphone: *Directum est*, inquit, *summum lignum, unde summa pars in cornu attollitur, cum lignum ei aliud adaptatur; & utrinque ut cornua, unicornu adjunctæ summitates apparent; & quod in medio fixum est, ut cornu, & ipsum eminet, in quo vehuntur, & insident, qui crucis supplicium subeunt*. Quibus verbis innuit *Sanctus Justinus* in medio crucis stipite fuisse lignum instar cornu, quod eminebat, & cui ille, qui è cruce pendebat, insidebat, ac vehebatur. Accedit etiam hæc ratio, nam cùm manus ferendæ totius corporis moli pares esse non possent, verò quam proximum est in medio crucis stipite defixam fuisse aliquam tabulam, cui, tanquam scabellulo pendulum corpus acclinari, & quasi à tergo inniti posset. Si plura scire aveat Lector, adeat *Justum Lipsium* lib.2. de cruce cap.10. *Gretserum*, & alios, qui de cruce ex professo disseruerunt.

QUÆRES TERTIÒ: *Cur Christus crucifigi voluerit inter duos Latrones, quorum unus, qui erat à dextris, resipuit, & ad fidem conversus est, alter verò obduratus in impietate sua mortuus est?*

Respondeo cum *Sancto Thoma* 3.p. qu. 46. art. 11. Christum voluisse

luisse inter duos Latrones crucifigi, primò, ut impleret illud *Isaiæ* vaticinium cap.53. *Et cum iniquis reputatus est*: & ut ostenderet se non solùm pro justis, & electis, sed etiam pro impiis, & reprobis mortem subire. Secundò, quia hinc maximè effulsit potentia Christi, & destructa est malitia Judæorum, qui eo potissimùm fine ad latera Christi duos Latrones crucifixerunt, ut crux Christi cum impiorum crucibus confunderetur, & ipse tanquam maleficiorum Princeps haberetur: *Sed non ita evenit*, inquit *Sanctus Chrysostomus* hom.88.in Matth. *nam de illis*, idest de crucibus latronum, *nihil dicitur*: *hujus autem*, idest Christi, *ubique crux honoratur*, *Reges diademata deponentes*, *assumunt Crucem in purpuris, in diadematibus, in armis, in mensa sacrata, ubique terrarum Crux emicat*. Denique Christus crucifixus est inter duos Latrones, quorum unum veniâ donavit, alterum verò condemnavit, ut hoc supremo judicio ostenderet Crucem suam esse quasi Tribunal supremi Judicis, qui aliquibus summâ, qua pollet, auctoritate parcit, quosdam autem, citrà ullius injuriam, condemnat, sicut in ultimo judicio apparebit. De illis Latronibus scribunt *Matthæus*, & *Marcus*, quod improperabant Christo, sive quia duo illi Euangelistæ sumunt plurale pro singulari, juxtà explicationem *Sancti Augustini* lib. 3. de consensu Euang. cap.13. sive quia bonus Latro principiò quidem unà cum socio conviciabatur Christo, sed deindè, ingruentibus tenebris, terrâ commotâ, saxis diruptis, Christique patientiâ, mansuetudine, & charitate attentiùs consideratis, ad meliorem frugem conversus, factique pœnitens socium suum convicia jacientem in Christum increpuit dicens: *Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es? & nos quidem justè digna factis recipimus*: *hic verò nihil mali gessit*. *Et dicebat ad Jesum*: *Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum*, Lucæ cap.23. sic æternam salutem consequutus est bonus Latro, qui, ut inquit *Sanctus Bernardus* epist.8.*Eodem die simul & confessus latrocinia, & introductus in gloriam, brevi quodam contentus ponte Crucis ad transigendum de regione dissimilitudinis in terram viventium, & de luto fæcis in Paradisum voluptatis*. Nolint tamen sibi blandiri peccatores, & pœnitentiam usque ad ultimam vitæ periodum procrastinare, quia, ut in eadem epistola ait mellifluus ille Doctor, conversio Latronis in exitu vitæ, non tàm exemplum, quàm miraculum fuit. *Pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est pœnitentia*: *quæ à moriente tantùm petitur, timeo ne & ipsa moriatur*, ait *Augustinus* serm. alias 57. de tempore, nunc 255. in appendice, & serm. 393. aliàs 41. ex homil. Quinquag. *Si quis positus in ultima necessitate ægritudinis suæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, mox reconciliatur, & hinc vadit*: *fateor vobis*, *non illi negamus, quod petit*; *sed non præsumimus*, *quia benè hinc exit* ...... *agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus*, *si securus hinc exit*, *ego non*

non sum securus, Pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. Vis te dubio liberare? age pœnitentiam dum sanus es; tene certum, dimitte incertum. Lege super hac re *S. Cyprianum* tract. de lapsis, & epist.50. ad Antonianum, & *S. Bernardum* serm.75. de diversis.

QUÆRES QUARTÒ: *Utrùm hi, qui Christum crucifixerunt, vel in ejus mortem conspirarunt, ipsum cognoverint? & quam de peccato suo excusationem habuerint?*

Respondeo cum *Sancto Thoma* 3.p. qu.47. art.5.& 6. Rectores Judæorum, seu Legisperitos, Scribas, & Pharisæos probè cognovisse Christum esse Messiam à Deo promissum, & Prophetarum oraculis prædictum. Viderant quippè omnia,quę de Messia à Prophetis erant prædicta, in Christo fuisse impleta; sæpèque suis oculis inspexerant stupenda miracula, quæ Christus ad doctrinæ suæ confirmationem potenti virtute edebat, quibus tamen pervicaciâ plusquàm adamantinâ credere noluerunt. Quapropter eorum peccatum fuit gravissimum, utpotè Deicidium; quamvis enim mysterium divinitatis Christi non agnoverint, dicente Apostolo 1. ad Cor. cap.2. *Si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent*; hæc tamen ignorantia, quia affectata erat, à crimine eos non excusavit, sed potiùs illud auxit. Hinc Christus Joannis cap.15. dicit: *Nunc excusationem non habent de peccato suo*. Graviùs ergo peccarunt Principes Sacerdotum, Scribæ, Pharisæi, aliique Judæi, qui Christum tradiderunt Pilato, quam ipsemet Pilatus, quem nomine Cæsaris territum ad affectum sui sceleris impulerunt, & ab ipso damnationem Christi clamoribus extorserunt, ut eleganter ait *Tertullianus* apolog. cap. 21. *Ad doctrinam verò ejus*, ideſt Christi, *qua revincebantur Magistri, primoresque Judæorum ita exasperabantur, maximè quod ad eum ingens multitudo deflecteret, ut postremò oblatum Pontio Pilato, Syriam tunc ex parte Romana procuranti, violentia suffragiorum in Crucem dedi sibi extorserint*. Sed Pilatus, inquit *Eusebius* lib.2. hist. Eccl. cap. 7. qui in Salvatorem iniqui Judicis functus est officio,temporibus Caji Imper. tantis, ac talibus malorum cladibus cruciatus est, ut propriâ se manu transverberans, nefariam vitam vi abjecisse referatur; nec enim poterat tanti piaculi minister impunitus evadere. Graviùs etiam peccarunt Judæi, quàm milites, qui mandato Præsidis morem gerentes Christum in crucem egerunt, & legis scientiam non habuerunt. Sed Judæorum culpam excessit facinus Judæ, qui præmio triginta argenteorum illectus per maximam post homines natos ingratitudinem Principibus Sacerdotum tradidit Christum Dominum, à quo innumeris beneficiis fuerat cumulatus. Quod prædictum fuerat à *Zacharia* Propheta cap. 11. *Et constituerunt mercedem meam triginta argenteos*. Pro quo *Symmachus* quidem ait: *Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos*. Aquila verò: *Et constitue-*

stituerunt mercedem meam triginta argenteos. *Budæus* lib. 5. *de asse* ait se Parisiis in æde S. Joannis Lateranensis vidisse argenteum unum, qui ex illis triginta esse dictitatur, quos Judas in Templum abjecit, ponderantem didrachmum, seu duas drachmas Atticas, hoc est duos Julios Italicos. Ex quo sequitur, pretium, quo Christus Dominus à Juda venditus est, non excessisse valorem sexaginta Juliorum monetæ Italicæ. Hoc tam vili pretio inescatus Judas Christum prodidit, sibique confestim diri conscio facti, furiisque exagitato necem conscivit. Detestanda igitur, ac diris devovenda est hæresis *Cajanorum*, qui fœdum, ac flagitiosum proditorem Judam miris laudibus, & honoribus efferebant, quasi, tradendo Servatorem, plurimùm generis humani salutem promovisset, ipsique eâ de causâ gratiarum actionem reddendam esse stultè opinabantur. Hujus hæreseos mentionem faciunt *Irenæus* lib. 1. adversùs hæreses cap. ult. *Tertullianus* lib. de præscriptionibus adversùs hæreticos cap. 47. *Philastrius*, *Epiphanius*, *Hieronymus*, *Augustinus*, & *Theodoretus*.

Dices: Quicumque operatur sequens opinionem probabilem gravium Auctorum suffragiis munitam, licet legi Dei reapsè contrariam, non peccat; tunc enim prudenter agit, ut docent etiamnùm benè multi Theologi, atqui Judæi, qui Christum Dominum crucifixerunt, secuti sunt opinionem probabilem nixam auctoritate gravium Auctorum, videlicet Scribarum, Pharisæorum, & Sacerdotum, qui Christum juxtà legem morti adjudicandum esse declararunt, ergo Judæi, qui Christum crucifixerunt, nullam omninò culpam contraxerunt.

Prætereà, nullus lethaliter peccat, nisi præviâ peccati cognitione ejus animus illustretur, illiusque vitandi desiderio extimuletur, juxtà pervulgatam quorumdam modernorum Casuistarum sententiam, atqui Judæi Christum crucifigentes præviam non habuerunt notitiam illius peccati, sed potiùs existimarunt, occidendo Christum, maximum se Deo præstare obsequium, undè Apostolus 1. ad Corint. cap. 2. ait, quod Judæi, *si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent*. Ergo Judæi propter ignorantiam, in qua versabantur, debent ab omni culpa liberari.

Respondeo ad utrumque momentum, & ad primum dico: Non tàm argumentis refellendam, quàm sanguineis lachrymis deplorandam esse sententiam nonnullorum Casuistarum, qui dictitant auctoritatem unius, vel aliquorum gravium Auctorum sat superque sufficere ad opinionem Divinæ legi licet contrariam probabilitate donandam, ita ut qui illam in praxi sectantur à peccato immunes censeri debeant. Nam primò, hæc sententia latissimum ad omnem impietatem aditum pandit, lascivientibus ingeniis ad corrumpendam Ethicam Chri-

Christianam laxissimas admittit habenas, & in totius religionis apertè grassatur exitium, sicut Sole clariùs demonstrant nostri Theologi *Baronius, Gonetus, Contensonius, Natalis Alexander*, & alii tàm domestici, quàm extranei Auctores, qui novum istud probabilitatis commentum, ex quo varii in doctrina morali pullularunt errores, perdoctis lucubrationibus profligarunt. Secundò, ubi primùm hæc sententia saluti animarum adeò exitiosa in vulgus sparsa est, continuò totius Populi Christiani pietate cum justa detestatione fuit rejecta, Parrochorum tàm Rhotomagensium, quàm Parisiensium scriptis confutata, sacrâ auctoritate Episcoporum Ecclesiæ Gallicanæ multis anathematis proscripta, atque à Sede Apostolica vaticanis fulminibus protrita est. Denique, ut brevitatis ergo innumeras prætermittam rationes, quæ apud citatos Auctores legi possunt, *Sanctus Thomas* hanc virulentam sententiam, longè antequam in fœtidis modernorum Casuistarum paludibus enata esset, præfocavit quodlibeto 3. art. 10. ubi hæc habet: *Respondeo dicendum, quod diversæ opiniones Doctorum Sacræ Scripturæ, siquidem non pertineant ad fidem, & bonos mores, absque periculo auditores utramque opinionem sequi possunt. Tunc enim habet locum, quod Apostolus dicit ad Rom. cap.* 14. Unusquisque in suo sensu abundet. *In his verò, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores, nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistri; in talibus enim ignorantia non excusat.* Et quodlibeto 8. art. 13. *Illud autem, quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc, quod est secundùm conscientiam.* Denique quodlibeto 9. art. 15. *Error,* inquit Sanctus Doctor, *quo non creditur esse peccatum mortale quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet fortè à tanto.* Quibus significantibus verbis luculenter docet *Sanctus Thomas* opinionem etsi munitam gravium Auctorum suffragiis, si sit contra legem & bonos mores, à peccato eximere haud posse, ac subinde peccasse Judæos, qui falsâ Magistrorum suorum opinione ducti Christum Dominum in crucem egerunt.

Ad secundum dico: Doctrinam Laxonum Casuistarum asserentium *nunquam peccari, nisi prævia peccati cognitione animus illustretur, ejusque vitandi desiderio extimuletur*, fuisse die 1. Augusti anni 1641. à sacra Facultate Parisiensi confixam tanquam *falsam, & viam aperientem ad excusandas excusationes in peccatis*. Perstrictam itidem fuisse eandem doctrinam à Facultate Lovaniensi die 4. Maji anni 1657. hoc censorio stigmate: *Est contra communia Christianæ Theologiæ principia; & innumera etiam immanissima hominum peccata excusat cum pernicie animarum.* Sanè dubium non est, quin hac semel Neotericorum Casuistarum admissa sententiâ, excusarentur omnia quamvis nefandissima crimina peccatorum, qui in malo sunt obdurati & excæcati, quippè qui,

ut fatali heu nimium ! experientia constat, dum malè operantur, suæque effræni cupiditati ex inveterata consuetudine indulgent, nec prævia cogitatione illustrantur, nec peccati vitandi desiderio ampliùs extimulantur. Excusarentur pariter omnia peccata ignorantiæ voluntariæ, & vincibilis, quæ tamen vera esse peccata docent post Scripturam sacram omnes ad unum SS. Patres, quos inter unum instar omnium laudabo *Sanctum Bernardum* in epist. ad Hugonem de S. Victore cap.4. ubi hæc aurea verba scribit: *Si ignorantia nunquam peccatum est, cur dictum est in epistola ad Hebræos, quia in secundo tabernaculo semel in anno solus Pontifex intraret, non sine sanguine, quem offerret pro sui, & populi ignorantia? Si peccatum ignorantiæ nullum est, non ergo peccavit Saulus, quod persecutus est Ecclesiam Dei, quoniam quidem ignorans hoc fecit, manens in incredulitate. Benè itaque faciebat, quod erat blasphemus, & persecutor, & contumeliosus; & quod erat spirans minarum, & cædis in Discipulos Domini; in hoc ipso quippè abundanter æmulator existens paternarum suarum traditionum. Non ergo debuit dicere misericordiam consecutus sum; sed mercedem accepi: quippè quem ignorantia à peccato reddebat immunem, insuper & æmulatio remunerabilem indicabat. Si, inquam, ignorantia nunquam peccatur, quid ergo causamur adversùs occisores Apostolorum; quoniam quidem non solùm malum esse nescierunt interficere illos, sed insuper quoque id faciendo arbitrati sunt obsequium se præstare Deo? Sed & frustrà Salvator pro suis orabat crucifixoribus, quippè nescientibus (ipso teste) quid facerent, & ita nequaquam peccantibus. Numquid non ex his satis apparet in quantis jaceat ignorantiæ tenebris, qui ignorat peccari posse interdùm per ignorantiam.* Viden quo pacto mellifluus ille Doctor ex certissimis Scripturæ sacræ testimoniis evincat dari peccata ignorantiæ, adeòque falsam esse opinionem Laxonum Casuistarum, qui docent *nunquam peccari, nisi prævia peccati cognitione animus illustretur, ejusque vitandi desiderio extimuletur.* Sancto Bernardo succinit Sanctus Thomas pluribus in locis, maximè 3.p. qu.47. art.5. ad 3. ubi ait: *Dicendum quod ignorantia affectata non excusat à culpa, sed magis videtur culpam aggravare: ostendit enim hominem sic vehementer esse affectum ad peccandum, quod vult ignorantiam incurrere, ne peccatum vitet: & ideò Judæi peccaverunt, non solùm tanquàm hominis Christi, sed etiam tanquàm Dei crucifixores.* Plura hac de re si scire aveas, legesis librum, cui titulus est: *De advertentia ad malitiam peccati*, editum ab uno ex nostris Theologis, videlicet *Norberto Delbecque.*

Quæres ultimò: *Utrùm Maria Virgo, Christo inter probra Crucis extremum ducente spiritum, animi, viriumque passa fuerit deliquium?*

Respondeo: Beatam Virginem, patiente dilectissimo Filio suo, acer-

acerbissimo quidem dolore tactam fuisse, verèque transfixam doloris gladio, sicuti prænunciaverat Simeon ille justus in Templo, dùm dixit: *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius*; eam tamen nihil per mæstitiam rectę rationi non consentaneum, nihil non undecumque decorum admisisse. Hinc pulchrè Euangelista *Joannes* cap. 19. ait: Mariam Matrem Jesu juxta Crucem stetisse, quia non solùm corpore, sed etiam fidei firmitate, & animi fortitudine impavida juxtà Crucem stetit erecta, ita ut virtute constantissimi pectoris, magnâque in divinas promissiones fiduciâ, æquam mentem servaverit, viresque sustinuerit, quæ alioquin ad tam horrendum spectaculum facilè defecissent. *Stabat antè Crucem Mater, & fugientibus viris, stabat intrepida*, inquit *S. Ambrosius* lib. de Institut. Virginis cap.7. Et in consolatione de obitu Valentiniani, ait idem Pater: *Durum quidem funus videtis; sed stabat & Sancta Maria juxtà Crucem Filii, & spectabat Virgo sui Unigeniti passionem. Stantem illam lego, flentem non lego.* Idem fermè habet Sanctus ille Doctor lib. 10. in Lucam. Ludunt ergò nos Pictores, quorum alii, pro innata fingendi libidine, depingunt Beatam Virginem juxtà Crucem præ doloris vehementia hærentem attonitam, quasi in saxeam duritiem obriguisset. Alii non minùs ludricè eam exhibent inter brachia Magdalenæ exanimem collapsam, operâque adjutam piarum mulierum. Insaniunt verò nonnulli Auctores, quos non pudet asserere: Beatam Virginem, moriente Filio, unguibus sibi lacerasse genas, pugnis contudisse pectus, dissipasse comam, omnia inconditis vociferationibus complesse, Judæis, Judæ, & Militibus fuisse imprecatam, per vicos, & plateas insanarum mulierum more oberrasse intemperiis obnoxiam, & tantùm non in furias actam. Quæ omnia, cùm ludrica sint, & indecora, penitùs ablegari debent à Beata Virgine, quæ, dùm vixit, nihil antiquiùs habuit, quàm ut se totam divino permitteret arbitrio, & in rebus arduis, non secùs ac in secundis semper sibi constanti vitæ ratione divinæ voluntati obsequeretur. Legi potest tractatus 13. *de Spasmo B. Mariæ Virginis*, à nostro *Cajetano* editus, qui extat in 2.tomo ejus Opusculorum.

DIS-

DISSERTATIO VIGESIMA PRIMA

De sepultura Christi, ejusque descensu ad inferos.

HAnc Dissertationem in duos distribuam Paragraphos, in primò inquiram quomodò sepultus sit Christus Dominus; & an ipsius divinitas ab ejus Corpore, Anima, & Sanguine fuerit separata in triduo mortis, ac sepulturæ? In altero differam de descensu Christi ad inferos, & de illorum, quos hinc eripuit, liberatione.

Paragraphus primus

Quomodò sepultus sit Christus Dominus, & an Divinitas ab ejus Anima, Corpore, & Sanguine in triduo mortis, ac sepulturæ fuerit separata?

OBservandum primò cum *S. Thoma* 3.p. qu.51. art.1. conveniens fuisse Christum sepeliri, tùm ad comprobandam veritatem ipsius mortis, & resurrectionis, undè legitur *Marci* cap.15. quod Pilatus, antequàm permitteret Christum deponi de cruce, & sepeliri, præmissâ diligenti inquisitione exploratum habere voluit an reverà esset mortuus; tùm etiam ut firmam haberemus spem fore ut corpora nostra, sepulturæ licèt mandentur, in futura tamen resurrectione ad vitam redire debeant, sicut Christus è tumulo gloriosus resurrexit; tùm denique in exemplum eorum, qui per mortem Christi moriuntur peccatis, & quasi sepeliuntur mundo, vitamque planè absconditam, & ab hominum contubernio remotam agunt, juxtà illud ad Colossenses cap. 2. *Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* Et ad Roman. cap.6. *Consepulti sumus cum Christo per Baptismum in mortem.*

Observandum secundò: Varios fuisse ritus, qui à diversis hinc-indè populis in curandis defunctorum corporibus usurpari solebant. Quidam enim mortuos, vel morti vicinos devorabant, ut *Scythæ, Pontici, Indi, Messagetæ, Derbices, Thebareni*, quibus solenne est parentes, & consanguineos edacibus dentibus discerpere, eorumque carnes in visceribus suis contumulare, dùm aut morbo, aut macie, aut senio confecti, morti, & sepulchro vicini censentur, rectiùs esse dictitantes ut à se potiùs, quàm à vermibus comedantur. Alii in more positum habebant defunctos suos suspendere de arboribus, ut *Col-*

Colchi. Alii mortuos projiciebant in flumina, vel in paludes, ut à piscibus absumerentur, sicut *Æthyopes*, inter quos tamen nonnulli, ut post *Herodotum* refert *Diodorus Siculus* lib. 2. Bibliothecæ, vitreis vasis conclusos mortuos suos conservabant, ut nepotibus, & posteris suis essent notæ eorum effigies, semperque illorum memores essent. Alii in sterquiliniis mortuos sepeliebant, sicut *Sabæi*, sive *Nabathæi*. Alii canibus, & bestiis defunctorum corpora devoranda relinquunt, sicut *Hircani*, & *Bactriani*, qui publicos, aut domesticos alunt canes, quos *sepulchrales* vocant, à quibus post mortem lanientur, hancque optimam censent sepulturam. Ab hoc ritu parum distat ritus *Caspiorum*, qui viros jàm septuagenarios fame enectos in solitudinem ejiciunt, eminùsque spectantes, si à feretro eos ab avibus detrahi videant, prædicant beatos: sin à feris, aut à canibus, non item infelices; si omninò non detrahantur, infelices illos putant. Alii populi defunctos comburebant, sicut veteres Romani. Alii denique mortuorum corpora aromatibus,& unguentis condire consueverant,sicut Ægyptii, & Judæi, cum hoc tamen discrimine, quod Ægyptiorum conditura intrinsecùs fieret, ventre exenterato, & cerebro per nares extracto; Judæi verò unguenta, & aromata extrinsecùs admoverent, sicut eruditè observat *Casaubonus* exercit. 16. in Annales Baronii. Plura circà illos ritus, qui à diversis populis in sepeliendis defunctorum corporibus adhiberi solebant, legi possunt apud *Joannem Nicolai* lib. 2. *de sepulchris Hebræorum*; & apud *Gregorium Lilium Giraldum* in libello *de vario sepeliendi ritu*. His prænotatis,

DICO PRIMÒ: *Christum juxtà Judæorum ritum, qui cæteris aliis longè convenientior est, fuisse sepultum.*

Hæc assertio manifestè colligitur ex Scriptura sacra *Joannis* cap. 19. ubi hæc verba leguntur: *Venit ergò*, scilicet Joseph Arimathæus, *& tulit corpus Jesu. Venit autem Nicodemus, qui venerat ad Jesum nocte primùm, ferens mixturam mirrhæ, & aloes, quasi libras centum. Acceperunt ergò corpus Jesu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos erat Judæis sepelire.* Quibus verbis sacer Euangelista non solùm innuit Christum juxtà ritum Judæorum fuisse sepultum, verùm etiam præcipuas ipsius sepulturæ describit circumstantias, quas hìc breviter expendemus. In primis ostendit *S. Joannes*, quinam fuerint sepulturæ Christi Pollinctores, seu Curatores, *Josephus* scilicet *Arimathæus* dives, & nobilis Decurio, idest, vir Senatoriâ dignitate illustris, qui corpus Jesu petiit à Pilato, illudque sepeliendi potestatem impetravit; & *Nicodemus Princeps Judæorum*, qui, veritus Judæorum odia, noctu ad Christum primâ vice venisse dicitur, posteà verò in publico Senatu eum confessus est. Decebat autem ut Magnates Christum sepelirent eo modo quo honoratissimi,

&

& spectatissimi viri apud Judæos sepeliri consueverant, ut contrà intentionem Judæorum in tam honorifica sepultura cunctis innotesceret virtus morientis Christi. *Laudabiliter* igitur, ut ait *S. Augustinus* lib. 1. de Civit. Dei cap. 23. *commemorantur in Euangelio, qui corpus ejus de cruce acceptum, diligenter, atque honorificè tegendum, sepeliendumque curarunt*. Secundò, *S. Joannes* aromata, quibus Josephus, & Nicodemus corpus Christi inunxerunt, ad duas species revocat, *myrrham* scilicet & *aloen*, tùm quia hæc aromata, cum sint succi amarissimi, & vim habeant corpora à vermibus, & putredine liberandi, ad usum ungendorum corporum optima habebantur. Nec enim Judæi modo, sed & Ægyptii, Syri, aliæque nationes ex inveterata traditione mirrhâ, & aloe corpora defunctorum imbuere solebant, ut ea à putredine illæsa servarent. Tùm quia etiam myrrha, & aloes, ut ait *S. Thomas*, propter sui amaritudinem significant pœnitentiam, per quam pœnitens peccata sua amarissimè deplorat, carnis vitia per abstinentiam mortificat, & in seipso Christum conservat absque corruptione peccati: odor verò aromatum significat bonam famam. Quisquis ergò myrram, & aloen sepulturæ Christi suis meditationibus perlustraverit, omnem dabit operam ut sua membra mortificet, memor illius moniti Apostolici: *Mortificate membra vestra quæ sunt super terram*. Tertiò, asserit *S. Joannes* Josephum, & Nicodemum ligasse corpus Jesu *linteis*, qua in re non adversatur aliis Euangelistis, qui tradunt Josephum corpus Jesu involvisse in syndone munda, nàm, ut ait *S. Augustinus* lib. 6. de consensu Euangel. cap. 23. *Licèt Joseph involverit in syndone, propterea non prohibetur intelligere, quod & alia lintea posteà addita fuerint à Nicodemo, videlicet sudarium, quod capiti adhibebatur, & institæ, quibus totum corpus alligatum est; undè etsi una syndon fuit, verissimè dici potuit, ligaverunt eum linteis*. Mos quippè erat apud Judæos sudario, sive linteolo operiendi faciem mortuorum, & corpora à pedibus usque ad fauces institis obvinciendi, non secùs ac infantium, qui adhùc in cunis sunt, corpora involvuntur, & circumligantur, undè *Joannis* cap. 11. de Lazaro dicitur, quod ad Christi vocem è monumento *prodiit, qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus institis, & facies illius sudario erat ligata*. Erant autem *institæ* fasciæ latæ uno & altero digito, quarum figuram exhibet *P. Lamy* in sua Concordia Euangelica: consuli etiam potest eruditus *P. Chiffletius* lib. de linteis sepulchralibus Christi pag. 22. ubi probabiliùs esse putat in Christi funeratione præter sudarium, & institas, alia adhibita esse linteamina, indèque contigisse, ut plura Christi sudaria diversis in locis reperiantur. Denique *S. Joannes* ait eo in loco, ubi Christus crucifixus est, fuisse hortum, & in illo horto monumentum novum, in quo corpus Christi conditum est. Quæ circumstantiæ latentem

tentem habent significationem. Nàm per hortum, inquit *S.Thomas*, significatur nos per mortem, & sepulturam Christi liberari à morte, quam incurrimus per peccatum Adæ in horto Paradisi terrestris commissum. Per monumentum novum, in quo nondùm quisquam positus erat, vel designatur Mariæ virginalis uterus, in quo nullus, præter Christum conceptus fuit; vel significatur, omnes Fideles per sepulturam Christi novâ vitâ donari, peccati morte, & corruptione destructâ; vel denique comprobatur veritas resurrectionis Christi, si enim monumentum, in quo tumulatus est Christus Dominus, non fuisset novum, potuissent Judæi dicere non Christum, sed alium quempiam antehac ibi sepultum resurrexisse. Duas alias circumstantias circà monumentum Christi refert *S. Matthæus* cap.27. videlicèt, quod esset *alienum*, & *in petra excisum*. Fuit alienum, tùm quia, sicut Christus natus est, & vixit pauper, non habens ubi reclinaret caput suum, ità nudus in cruce mortuus est, & à Josepho Arimathæo coopertus est, nec proprium habere voluit sepulchrum. Tùm quia etiam omnes alii mortui, cum habitent in regione umbræ mortis, sepulchrorum sunt inquilini, *& sepulchra eorum domus illorum in æternum*, ut dicitur Psalm.140. at Christus solus *inter mortuos liber*, in regione mortis peregrinus fuit, per illam dumtaxàt transiit, tertiâ die devictâ morte surrecturus: *Singulariter sum ego donec transeam*. Hinc *Sanctus Ambrosius* lib.10. in Lucam eleganter ait: *Non habebat Christus tumulum suum, etenim tumulus his paratur, qui sub lege sunt mortis; victor mortis tumulum suum non habet: quæ enim communio tumulo & Deo?* In petra autem fuit excisum monumentum Christi, ne, si ejus corpus humi conditum fuisset, ansam, & occasionem arripuissent protervi Judæi dicendi illud è terra per cuniculos fuisse effossum, atque sic raptum à Discipulis; eadem de causa ingens saxum appositum est Christi sepulchro, quod non absque auxilio plurimorum poterat reserari, ut evidentiùs pateret veritas resurrectionis.

DICO SECUNDÒ: *Divinitatem nec ab anima, nec à corpore, nec à Sanctissimo Christi Sanguine fuisse in triduo mortis separatam.* Ità *Sanctus Thomas* 3.p. q.50. art.2. & 3.

Antequàm probetur hæc assertio, non abs re erit observare, gravem de Sanguine Christi, utrùm videlicèt in triduo mortis fuerit Verbo Divino hypostaticè unitus, vel ab eo separatus? circà annum Christi 1351. FF. Minores inter & Prædicatores emersisse controversiam, quæ ad tempus sopita est, sed posteà recruduit, ac vehementiùs exarsit, magnoque hinc indè animorum æstu coràm Pio Secundo Summo Pontifice ventilata fuit. Contendebant Franciscani Sanguinem Christi in passione effusum à divinitate fuisse separatum, & ideò in triduo mortis non fuisse adorandum, sicut refert *Vvadingus*

in Annalibus Minorum ad annum 1463. Id autem ex adverso post Sanctum Thomam pernegabant Dominicani: gliscente itàque contentione, & in schisma populo distracto, nec valente Episcopo loci tumultum sedare, res ad Apostolicam Sedem remissa est. Huic igitur enatæ controversiæ ultimam diem impositurus Pius Secundus Pontif. Maximus Præfectis Generalibus utriusque Ordinis mandavit ut doctissimos Theologos Romam mitterent, quos in festo Natalis Domini patienter auscultavit tribus diebus in Palatio Apostolico disputantes, præsentibus Cardinalibus, Episcopis, ac divini, & humani juris Doctoribus. Finitâ triduanâ disputatione, Summus Pontifex cum Cardinalibus rem plerisque diebus tractavit, & tandem post maturum examen, post librata omnia ab utraque parte adducta momenta, unà cum majori parte, Prædicatorum sententiæ adhæsit, à promulgando tamen decreto abstinuit, ne multitudo FF. Minorum, cujus id ætatis contra Turcas prædicatio erat necessaria, offenderetur; undè in aliam tempestatem opportuniorem sanciti judicii promulgatio missa est. Quapropter hæc controversia de Sanguine Christi in triduo mortis, eumdem fermè nacta est exitum, quem posteà habuit famosa de auxiliis divinis controversia excitata Dominicanos inter & Jesuitas. Nàm sicut Paulus V. occultis rationibus permotus, Pontificii jàm delineati diplomatis promulgationem misit in aliud tempus, atque interim partes dissidentes, futuri judicii expectatione suspensas, quiescere jussit: ità similiter Pius II. propter rationem mox allatam, in aliud tempus decisionem litis distulit, vetuitque ne quis opinionem negantem Sanguinem Christi in triduo passionis à corpore separatum, divinitati unitum permansisse, tanquàm hæreticam proscriberet, donec per Sedem Apostolicam, quid in hujusmodi quæstione censendum esset, definiretur. Cæterùm ex accurata narratione probatæ fidei Historicorum *Spondani*, *Bzovii*, & *Odorici Raynaldi* ad annum Christi 1463. manifestò liquet Pium Secundum, & majorem partem Cardinalium in Dominicanorum descendisse sententiam, suspenso tamen, propter temporis circumstantias, decretorio judicio, eoque in aliud tempus procrastinato. Hac præmissa historica observatione.

Probatur nostra assertio multis momentis. Primò, quia Scriptura sacra pluribus in locis tribuit Sanguini Christi in cruce pro nobis fuso remissionem peccatorum, & generis humani redemptionem. *Matthæi cap. 26. Hic est Sanguis meus, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Et 1. Petri cap. 1. *Non corruptibilibus auro, & argento redempti estis, sed pretioso Sanguine Agni immaculati.* Porrò remissio peccatorum, & generis humani redemptio Sanguini Christi effuso tribui non possent, si Sanguis Christi

Christi in triduo mortis non fuisset Verbo Divino hypostaticè unitus. Secundò, ea quæ conveniunt Corpori, & Animæ Christi, non dicuntur de Filio Dei, nisi ratione unionis hypostaticæ, sicut docent omnes Theologi, atqui id quod convenit Corpori, & Animæ Christi post mortem dicitur de Filio Dei, dicimus enim in fidei nostræ Symbolo Filium Dei conceptum, natum esse ex Virgine, passum, mortuum, sepultum, descendisse ad inferos, ergo Verbi Divini hypostasis non fuit in triduo mortis à Corpore, & Anima Christi separata. Tertiò, huic doctrinæ patrocinantur Sancti Patres tàm Græci, quàm Latini, *Sanctus Athanasius* lib. *de salutari adventu Christi* contrà Apollinaristas disputans, & *Sanctus Gregorius Nissenus* orat. 1. contrà Eunomium Arrii discipulum scribens, negant ideò in Christo Verbum Divinum vices Animæ supplere potuisse, quia si Verbum Divinum in Christo loco Animæ fuisset, nec mortalis, nec mortua unquàm extitisset caro Christi, cum nulla quantacumque vis potuerit Deitatem Verbi ab assumpta carne divellere; hoc autem argumentum elumbe omninò esset, si Verbi Deitas à Corpore, & Anima Christi fuisset in triduo mortis separata. Inter Patres Latinos *Sanctum Hilarium* unum instar omnium proferre abundè sufficiet, ille quippè lib. 10. de Trinit. num.65. ait: Quod *unus atque idem est descendens, & ascendens, unus quoque nobis Jesus Christus, & Dei Filius, & hominis filius, & verbum Deus, & homo caro, & passus, & mortuus, sepultus, & resurgens, & in Cælos receptus, & sedens ad dexteram Dei; habens in se uno eodemque per dispensationem, atque naturam, in Dei forma, & in forma servi, sine aliqua sui partitione, quod homo est, & divisione, quod Deus est*. Quibus verbis luculenter docet Sanctus Hilarius Christum nec in passione, nec in morte fuisse divisum, ac subindè Verbi Deitatem à carne, & Anima Christi etiam in sepulchro non fuisse separatam. Quartò, *Clemens Sextus* Romanus Pontifex in extravag. *Unigenitus* ait Christum Dominum in cruce *non guttam Sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed velut quoddam profluvium effudisse*; ubi hæc verba *propter unionem ad Verbum*, apertè innuunt Sanguinem Christi etiam in triduo mortis Verbo Divino fuisse hypostaticè unitum. Quintò, hoc est commune Theologorum effatum, quod circumfertur sub nomine Sancti Damasceni, *Verbum Divinum, quod semel assumpsit, nunquàm dimisit*, porrò si in triduo mortis Corpus, Anima, & Sanguis Christi non fuissent Verbo Divino hypostaticè unita, dimisisset Verbum Divinum in triduo mortis id quod semel assumpserat, nimirùm Animam, Corpus, & Sanguinem. Denique Cardinalis *Palavicinus* tom. 3. Hist. Conc. Trid. lib. 17. cap. 6. num. 6. editionis

Nnn 2 latinæ

latinæ Antuerpiensis, refert quod cùm Frater *Amans Brixianus* Servita Episcopi Sebenicensis Theologus inter disputandum in Concilio Tridentino dixisset: *Corpus Christi demortui sejunctum fuisse à Divinitate*, ingens à Theologis, qui aderant, & in subselliis excitatus sit strepitus, ita ut omnes se ab hac opinione vehementer abhorrere palàm significaverint, eamque magno fragore exploserint. Mentem Patrum, & Theologorum Concilii Tridentini disertè explicat ejusdem Concilii Catechismus in expositione quarti articuli Symboli, ubi hæc habet: *Quare cùm Jesum mortuum esse diximus, id significamus, ejus Animam à Corpore divisam esse, nec tamen concedimus divinitatem sejunctam Corpore; quin potiùs constanter credimus, & confitemur, Anima ejus à Corpore divisa, divinitatem tùm Corpori in sepulchro, tùm Animæ apud inferos conjunctam semper fuisse*. Ex his ergo momentis certò colligitur Verbum Divinum in triduo mortis non fuisse à Corpore, Animâ, & Sanguine Christi separatum.

Diluuntur objectiones

Arguitur primò: Multi Sancti Patres docent Verbum Divinum à carne Christi mortua fuisse separatum, ergo hæc sententia erroris insimulari non debet. Prob. ant. *Sanctus Ambrosius* lib. 10. in Lucam exponens hæc verba *Matth. Clamans voce magna emisit spiritum*, hæc habet: *Clamavit homo separatione divinitatis moriturus, nam cum divinitas à morte libera sit, utique mors esse non poterat, nisi vita discederet; quia vita divinitas est*. *Sanctus Hilarius* can. 33. in *Matth.* hæc verba: *Deus meus quare me dereliquisti?* sic interpretatur: *Clamor verò ad Deum Corporis vox est, recedentis à se divinitatis contestata dissidium*. His similia habent *Sanctus Epiphanius* hæresi 69. quæ est *Arrianorum*, & *Leporius* in libello emendationis, cui Sanctus Augustinus, aliique Episcopi subscripserunt, ut videre est in epistola apud *Sanctum Augustinum* 219. ergo ex Sanctis Patribus Verbi deitas tempore passionis discessit à Corpore, quod assumpserat.

Respondent quidam Theologi: Sanctos Patres in objectione laudatos existimasse quidem Verbum Divinum à carne Christi discessisse, sed in sensu longè diverso ab eo, quem Arriani, & Apollinaristæ Hæretici propugnabant. Nàm primò, Arriani, & Apollinaristæ docentes Verbum Divinum fuisse in Christo loco Animæ, dicebant Verbi divinitatem, quasi infirmam, & trepidam ne sibi mors, & passio sustinendæ essent, à Christo passuro discessisse; at Sancti Patres in objectione citati, dùm dicunt Verbum Divinum à carne Christi recessisse, hanc tantùm innuunt rationem, quod tanta

sit

sit divinitatis virtus, ut mortem, quam Christus ad implendam Patris voluntatem subire decreverat, Corpori cum ea conjuncto contingere non posse arbitrentur. Secundò, Arriani, & Apollinaristę Verbum Divinum à carne Christi antè mortem, immò antè passionem fuisse sepatatum somniabant, at Sancti Patres in objectione citati docent dumtaxàt in ipsa morte deitatem Verbi à carne Christi fuisse separatam. Ex quo maximum illud inter utrosque extat discrimen, quod cùm hi Hæretici merum hominem, illi autem Sancti Patres verum Deum pro nobis passum, ac mortuum esse constituant, à Sanctis Patribus infinitum, ab Hæreticis finitum ponatur redemptionis nostræ pretium. Denique Arriani, & Apollinaristæ totum hominem Christum à divinitate desertum, ac separatum esse contendebant, sed Sancti Patres in objectione adducti non negabant Verbi deitatem saltem cum Anima Christi, morte intercedente, illæsam, ac unitam permansisse.

Verùm non placet hæc Theologorum responsio. Nàm quamvis non iuficias eam, adhibitâ semel illa interpretatione, huic sententiæ de discessione Verbi Divini à corpore Christi nullam Hæreseos notam inuri posse, eam tamen falsam, & improbabilem esse propter momenta superiùs adducta asserere nullus dubito, nec unquàm adduci potero ut credam Sanctos illos Patres in eam ivisse sententiam.

Respondeo igitur cum *Sancto Thoma* 3.p. q. 50. art.2. ad 1. derelictionem illam, de qua loquuntur hi Sancti Patres, non esse referendam ad solutionem unionis personalis, seu ad discessionem deitatis Verbi à carne Christi, sed ad hoc referendam esse quod Deus Pater Christum Filium suum acerbæ passioni tradiderit, nec eum à cœco persequentium furore liberaverit. Undè *derelinquere*, nihil aliud sibi vult, quàm non protegere à persequentibus. Quandò igitur Sancti Patres explicantes hæc Psalmistæ verba: *Deus meus, quare me dereliquisti?* dicunt moriturum Corpus Christi à Verbo Divino fuisse desertum, hoc unum dumtaxàt volunt, videlicèt Verbum Divinum passionis doloribus, diræque morti Corpus Christi permisisse, à quibus tamen, si voluisset, speciali protectione, & omnipotentia sua illud facili negotio liberare potuisset. *Tradi Dominum passioni*, inquit *Sanctus Leo Papa* serm. 66. de passione, *tàm fuit paternæ, quàm ipsius voluntatis: ut eum non solùm Pater desereret, sed etiam ipse se quadam ratione desereret, non trepida discessione, sed voluntaria cessione. Continuit enim se ab impiis Crucifixi potestas; & ut dispositione uteretur occulta, uti noluit virtute manifesta.*

Arguitur secundò: Christus *Joannis* cap. 10. dicit: *Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam à me ipso, & potestatem habeo*

beo iterùm sumendi eam, atqui ponere animam suam, idem est, ac eam à se separare, ergo Anima Christi, imminente morte, fuit à Verbo divino separata.

Respondeo cum *Sancto Augustino* tract. 47. in Joannem: non Verbum Divinum, sed carnem posuisse Animam suam, inquirit enim ibi Sanctus Doctor, cum Christus sit simul Verbum, Anima, & caro, *utrum ex eo, quod est Verbum ponat Animam, an ex eo, quod est Anima, an iterùm ex eo, quod est caro?* Cui difficultati hoc pacto respondet: *Si dixerimus quod Verbum Dei animam posuit, sequitur quod aliquandò Anima illa separata est à Verbo, quod est falsum; mors enim Corpus ab Anima separavit, à Verbo autem animam separatam non dico: si vero dixerimus quod ipsa se Anima ponat, sequitur quod Anima ipsa à se separata sit; quod est absurdum: relinquitur ergo quod caro Animam suam ponit, & iterùm eam sumit, non potestate sua, sed potestate Verbi inhabitantis carnem.* Ex hac responsione Sancti Augustini facilè colligitur idem numero fuisse Corpus Christi viventis, ac mortui, non quidem identitate formæ, nàm Corpus Christi mortui fuit ab Anima separatum, sed identitate suppositi, quia non habuit aliam hypostasim Corpus Christi vivum, & mortuum, præter hypostasim Verbi Divini, sicut docet *S.Thomas* 3.p. q.50. art.2. & 5.

Arguitur ultimò: Multæ Sanguinis Christi guttæ in terris remanserunt, quæ etiamnùm in quibusdam Ecclesiis pro sacris reliquiis conservantur, ut videre est in sacra Spina, quæ Parisiis in Sacello Regio sanctæ Capellæ asservatur; in Lanceæ ferro, quod visitur Romæ; in sacra ampulla, quæ in Provincia apud Sanctum Maximinum in Ecclesia Fratrum Prædicatorum colitur; in Sudario; quod extat apud Vesuntinos; necnon in aliis Dominicæ passionis instrumentis, ergo saltem cum illis guttis Sanguinis Christi Verbum Divinum non remansit hypostaticè unitum, sed ab illis potius fuit omninò separatum.

Respondeo primò cum *Sancto Thoma* 3.p. q.54. art.2. ad 3. quod totus Sanguis, qui de Corpore Christi fluxit, cùm ad veritatem humanæ naturæ pertineat, in Corpore Christi resurrexit: & eadem ratio est de omnibus particulis ad veritatem, & integritatem humanæ naturæ pertinentibus. Sanguis autem ille, qui in quibusdam Ecclesiis pro reliquiis conservatur, non fluxit de latere Christi; sed miraculosè dicitur effluxisse de quadam Imagine Christi percussâ. Hactenùs Sanctus Thomas.

Respondeo secundò cum doctissimis Theologis, illas Sanguinis Christi guttulas, quæ secundùm se non pertinebant ad illius Corporis integritatem, nec ei iterum in resurrectione erant conjungendæ, remansisse in terris, quia licèt Verbum Divinum semper fuerit hypo-

hypoſtaticè unitum illis partibus, quæ ad Corporis Chriſti integritatem pertinebant, quęque cùm illo in reſurrectione denuò conjungi debebant, non fuit tamen ſemper unitum illis partibus, quæ ad integritatem Corporis Chriſti non pertinebant, & quæ cum illo in reſurrectione non erant conjungendæ, cujuſmodi ſunt guttulæ iſtæ ſanguinis, capilli è capite defluentes, reſecti ungues, ſine quibus Corpus Chriſti integrum, omnibuſque ſuis partibus abſolutum reſurrexit.

QUÆRES PRIMÒ: *Quamdiù Chriſtus remanſerit in ſepulchro?*

Reſpondeo cum *S.Thoma* 3.p.qu.51. art.4. Chriſtum remanſiſſe in ſepulchro unâ die integrâ, & duabus noctibus, ideſt, toto Sabbato, illiuſque nocte præcedente, & nocte Dominicæ. Undè quando *Matthæi* cap.12. dicitur: *Sicut fuit Jonas in ventre cæti tribus diebus, & tribus noctibus, ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus*, ibi pars ſumitur pro toto. Hinc S. Leo ſerm.1. de reſurrectione ait: *Ne turbatos Diſcipulorum animos longa mæſtitudo cruciaret, denunciatam tridui moram mira celeritate breviavit, ut dùm ad integrum diem pars primi noviſſima, & pars tertii prima concurrit, & aliquantulum temporis ſpatio decideret, & nihil dierum numero deperiret*. Ut igitur quamprimùm triſtitiæ lætitia, opprobrio gloria, dolori incorruptibilitas, morti nova reſurrectionis vita, & ſepulturæ aſcenſio ſuper omnes Cœlos ſuccederet, tridui moram Chriſtus mirâ celeritate breviavit. Dicitur tamen tribus diebus manſiſſe in ſepulchro, quia in eo jacuit in extrema diei Veneris parte, totâ die Sabbati, & prima parte diei Dominicæ, & ſimiliter tribus noctibus fuit in ſepulchro. Eamdem interpretationem adhibent Sancti Patres *Hieronymus*, *Auguſtinus*, & *Doctor Angelicus*. Omninò autem improbabilis eſt ſententia *Langii*, & aliorum, qui, ut probent Chriſtum tribus diebus, totidemque noctibus integris in ſepulchro permanſiſſe, ſtatuunt Chriſtum Dominum non feriâ ſextâ, ſeu die Veneris, ſed feriâ quintâ, ideſt, die Jovis, paſſum, & ſepultum eſſe; hæc, inquam, ſententia omninò improbabilis eſt, tùm quia Chriſtus, teſte Scripturâ ſacrâ, mortuus, & ſepultus eſt in die *Paraſceves*, feria aùtem ſexta, ſeu dies Veneris apud Judæos *Paraſceve* appellatur; tùm quia etiam conſtat ex Scriptura ſacra diem, qui emortualem Chriſti diem ſubſequutus eſt, fuiſſe Sabbatum, quo, ut dicit *S.Lucas*, Mulieres ſiluerunt, ideſt, quieverunt, eoque tranſacto, emerunt aromata. Standum itàque eſt priori interpretationi, quam poſt Sanctos Patres tradit *S.Thomas* loco mox laudato, ubi etiam addit convenieus fuiſſe ut Chriſtus unâ die, & duabus noctibus maneret in ſepulchro, quia *per mortem Chriſti liberati ſumus à duplici morte, ſcilicet à morte animæ, & à morte corporis: & hoc ſignificatur per duas noctes, quibus Chriſtus in*

in sepulchro permansit: mors autem ejus, quia non fuit ex peccato proveniens, sed ex charitate suscepta, non habuit rationem noctis, sed diei: & ideò significatur per diem integrum, quo Christus fuit in sepulchro.

QUÆRES SECUNDÒ: *Utrùm Corpus Christi in sepulchro fuerit corruptum, & in cineres solutum?*

Respondeo cum *S. Thoma* 3.p. qu.51. art.3. conveniens fuisse ut non corrumperetur, & in cineres solveretur Corpus Christi jacens in sepulchro. Primò, quia licèt Corpus Christi, quantum ad conditionem naturæ passibilis antè resurrectionem, potuerit corrumpi, ut definitum est contrà *Julianum* Halicarnassi Episcopum, aliosque Hæreticos, qui Corpus Christi antè resurrectionem incorruptibile fuisse dictitabant, virtus tamen divina, sicut ipsum à morte ad vitam revocavit, ut firmam nobis futuræ resurrectionis spem faceret, ità & præstitit ut Corpus Christi non incurrerit maledictum illud Genesis cap.3. *Pulvis es, & in pulverem reverteris*, ipsumque à putrefactione reddidit immune, ne mors naturæ ipsius infirmitati adscriberetur. Eadem de causa noluit Christus mori ex morbo, sed ex passione illata, cui se lubens obtulit. Hæc ratio, quam suppeditat *S. Thomas*, dubio procul præferenda est rationi, quam apud nostrum *Medinam* adducit *Durandus*, asserens ideò Corpus Christi non fuisse in sepulchro corruptum, quia Verbum Divinum noluit assumere illam corruptibilitatem, quæ ex peccato originali proficiscebatur, quamvis assumpserit mortem; hæc siquidem *Durandi* ratio apertè falsi convincitur, nàm, ut optimè ait *Medina*, quamquam Christus fuerit peccati originalis expers, mortem tamen incurrit, ità ut, si violenter non fuisset occisus, naturaliter mortuus esset, & in senium venisset, eoque mortuo, corpus ipsius fuisset naturâ suâ in cineres solutum, nisi divina virtus obstitisset. De corruptibilitate carnis Christi antè resurrectionem, legi potest *Leontius* lib.2. de tribus, quos edidit contrà *Nestorium*, & *Eutychem*, ubi latè probat assumptam hominis à Verbo Divino naturam fuisse per se corruptelæ obnoxiam, omniaque diluit argumenta, quæ ab *Aphthardocetis*, qui à Juliano Halicarnassæo Hæretico Eutychiano propagati sunt, proponebantur. Secundo, incorruptibilitatem carnis Christi in sepulchro apertè declarat vates Regius Psal.15. ubi de Christo loquens ait: *Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem*. Non me latet *Hugonem Grotium* hoc Psalmistæ vaticinium, juxtà sensum litteralem, & historicum, non de Christo Domino, sed de Davide Rege fuisse interpretatum; sed hæc Judaizantis *Grotii* interpretatio falsi nullo negotio convincitur; tùm quia S. Petrus Actorum cap.2. hoc Psalmistæ vaticinium in Christo complementum suum habuisse disertè testatur his verbis: *Providens Psalmista David, locutus*

est

est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem; tùm quia etiam Davidem in sepulchro, more cæterorum hominum, computruisse nullus dubitat; tùm quia denique Sancti Patres, qui disputarunt contrà Arrianos, & Appollinaristas asserentes Verbum Divinum in Christo loco animæ fuisse, hoc Psalmistæ vaticinium de Christo Domino intellexerunt. Aliud ad probandam incorruptibilitatem Corporis Christi in sepulchro suppetit Scripturæ sacræ testimonium petitum ex Psalmo 29. ubi vates Regius in persona Christi ait: *Quæ utilitas in sanguine meo, dùm descendo in corruptionem*? quasi dicat Christus, *si corpus meum in sepulchro putrescat, perdetur effusi sanguinis utilitas*, cum è contrà imputrefactio Corporis Christi mortui sit effectus virtutis divinæ carni, & animę Christi in triduo mortis indivulsè cohærentis, necnon idoneum testimonium voluntariæ ipsius mortis, cujus etiam signum fuit, quod Christus nonnisi clamans *tradidit spiritum*.

QUÆRES ULTIMÒ: *Utrùm extet etiamnùm sepulchrum Christi*?

Respondeo: Etiamnùm extare sepulchrum Christi Domini, quod gloriosum fore, & ab omnibus in summo honore habitum iri prædixit cap. 11. Isaias dicens: *Et erit sepulchrum ejus gloriosum*. Multas tamen variis temporibus vicissitudines sustinuit sepulchrum Domini, & ad illius memoriam penitùs abolendam Infideles omnem operam contulerunt. *Adrianus* quippè Imperator sæculo post Christum natum secundo, hoc est, circà annum æræ vulgaris 129. existimans se fidem Christianam loci injuriâ omninò exterminaturum, in loco passionis simulachrum Jovis consecravit, Bethleemum Adonidis Fano, omniaque loca sacra in odium Christianorum prophanavit, sicut testantur *Sanctus Paulinus* in epist. 11. ad Severum Sulpicium, *Sanctus Hieronymus* in epist. 13. ad Paulinum, & *Sozomenus* libro 2. Histor. Eccles. cap. 1. Sed ad nihilum reciderunt omnes illius Imperatoris conatus, atque machinationes, nàm sæculo quarto Deus Optimus Maximus religiosissimo Imperatori Constantino piam mentem immisit Sepulchri Christi Domini inquirendi, & excitandi eo in loco Templi, sicut memoriæ prodidit *Eusebius* lib. 3. de Vita Constantini cap. 24. & seq. ubi sic loquitur: *Istud Servatoris Sepulchrum impii quidam & scelerati homines ex hominum memoria delere cogitabant (& quæ eorum inscitia fuit) censebant veritatem ad hunc modum se posse occultare. Itaque permultùm capere laboris cœperunt, in terra aliundè & extrinsecùs invehenda, qua locum universum obducerent. Deindè cùm molem terræ in immensam altitudinem erexissent, constravissentque lapidibus, divinum sepulchrum ingente aggere injecto obtegere, post, cùm nihil jam illis ad opus explendum deesset, super illum terræ cumulum, ne-*

fandum verè, & execrabile bustum animarum construere, & recessum lasciva Veneris dæmoni unà ædificare, simulachrisque mortuis complere: tùm detestabiles ibi victimas, super impuras aras, & omni nequitia labe pollutas immolare. Et post pauca interjecta, describit Eusebius quo pacto sub Constantino Imperatore repertum sit monumentum Servatoris: *Simul atque verò solum terra oppletum sordibus egestum fuit, & aliud solum, idest, locus ille monumenti ex abditis terra sedibus eminebat, ipsum etiam venerandum, & Sacrosanctum Salvatoris Christi monumentum, præter omnium spem, unà emersit*. Ad hoc Augustissimum Christi Sepulchrum curâ, & pietate Helenæ, & Constantini repertum Fideles devotionis ergo undequaque certatim confluxisse testantur *Hieronymus* in epist. ad Marcellam, & *Theodoretus* lib. 1. Hist. Eccl. cap. 17. at proh dolor! Pium illum Fidelium concursum septimo sæculo, seu anno à Christo nato 615. tempore Heraclii Imperatoris interrupit *Cosrhoes* secundus Persarum Rex, qui, ut scribit Cedrenus Palæstinam adortus, Hierosolymam cœpit, & magnâ hominum strage editâ, Patriarcham Zachariam unà cum Cruce Domini, aliisque thesauris abduxit, quæ tamen omnia post decennium reddita sunt ab ejus filio *Siroe*, qui, patre cœso, fœdus cum Heraclio Imperatore iniit. Verùm non multò post, idest, anno circiter 636. barbara Saracenorum gens Hierosolymam denuò occupavit, & Sepulchrum Domini annis 400. tenuit, hoc est, usque ad finem sæculi undecimi, quo tempore benè multi è Gallis, ac Germanis Proceribus, persuadente Urbano Secundo Pontifice Maximo in Concilio Claromontano, & Ductore *Godefrido Bullionæo* Lotharingiæ Principe, bellum sacrum susceperunt, terram sanctam, & Sepulchrum Christi Barbaris eripuerunt, novumque instituerunt Equitum Templariorum Ordinem, qui Patriarchæ Hierosolymitano offerebant, & collocabant operas suas in coercendis latronibus, qui ad Sepulchrum Christi accurrentibus iter infestum reddebant. Tùm respirare, summâque lætitiâ perfundi cœperunt Christiani quod ad Sepulchrum Christi visendum, atque colendum liberum haberent aditum; sed dùm post nubila amœniores sibi Soles illuxisse gratulabantur, ecce novus turbo detonare cœpit, qui graviorem procellam excitavit, istasque oras subitò invasit. *Saladinus* namque Ægypti Sultanus, injecto inter Principes Christianos discordiæ pomo, Hierosolymam sub finem sæculi duodecimi armis obtinuit, Mahummeticam Religionem induxit, Latinos, quorum potentiam reformidabat, expulit, Græcis, Syrisque Christianorum reliquiis ægrè aliquam adhùc Hierosolymis stationem reliquit. A quo tempore, ità permittente Deo, amissum Christi Sepulchrum irrito, & evanido conatu recuperare tentarunt Christiani, sicque, quod sanguineis lachry-

chrymis deplorandum esset, multis ab hinc sæculis terra sancta, & Sepulchrum Domini in manibus, & sub jugo Infidelium manent, dùm Christiani, qui contrà communem fidei hostem arma vertere, & acriter dimicare deberent, suas heu nimium! Diuturno, ac funesto bello vires exhauriunt, seque mutuis atterunt cladibus.

PARAGRAPHUS SECUNDUS

De descensu Christi ad inferos, & de illorum, quos hinc eripuit liberatione.

OBservandum primò cum *S. Thoma* Christum non descendisse ad inferos secundùm corpus; illud enim, sicut in superiori paragrapho dictum est, jacuit in sepulchro toto eo tempore, quod fluxit à morte Christi usque ad ejus resurrectionem: *Descendit* Christus *ad inferos*, inquit Concilium Lateranense sub Innocentio Tertio, *resurrexit à mortuis, & ascendit in Cœlum, sed descendit in anima, resurrexit in carne, ascendit pariter in utroque*.

Observandum secundò, Animam Christi non descendisse ad inferos eo genere motus, quo corpora moveri solent, sed eo genere motus, quo Angelos moveri docet *S. Thomas* 1.p. q.53. art.1.

Observandum ultimò: Christum post mortem suam descendisse ad inferos, non tanquàm ipse pœnæ debitor esset, sed ut justos, qui in Limbo pœnæ damni erant obnoxii, in libertatem assereret, ac sempiterna felicitate donaret. Procul hinc ergo blasphemia Heresiarchæ Calvini, qui lib.2.Instit. c.16. paragr.10. eò impudentiæ prorupit, ut dicat Christum in locum sceleratorum, hoc est, ad inferos, sponsorem, vadem, ac instar rei submissum descendisse, ut persolveret, ac dependeret omnes, quæ ab illis expetendæ erant, pœnas, ibique ipsum cum inferorum copiis, & æternæ mortis horrore, quasi consertis manibus, luctatum esse, ac diros in anima cruciatus damnati, & perditi hominis pertulisse, idest, ipsam subiisse damnationem, & pœnas, quæ dæmonibus, ac reprobis flammis æternis addictis ab irato Deo infliguntur; procul hinc, inquam, hæc blasphemia Calvini injuriosa Beatitudini, qua Christus à momento conceptionis suæ potitus est, & opposita Scripturæ sacræ, asserenti Actuum cap. 2. quod Deus *Christum suscitavit solutis doloribus inferni, quibus impossibile erat teneri eum*. Christus ergo inferos adivit, non ut pœnas damnatorum sustineret, sed ut justos, qui propter peccati originalis reatum in Limbo captivi detinebantur, extraheret juxtà oracula Prophetarum, qui Christi gloriosum de inferno, obita morte, triumphum prædixerunt; dicitur enim de

Christo Psalm. 67. *Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos, qui exasperant, qui habitant in sepulcbris*. Et Psalm. 105. *Quia contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit*. Idem vaticinatur Propheta Oseas cap. 7. *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos; & vivemus in conspectu ejus, sciemus, sequemurque ut cognoscamus Dominum: quasi diluculum præparatus est egressus ejus, & veniet quasi imber nobis temporaneus, & serotinus terræ*. Et cap. 13. *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: erò mors tua o mors, morsus tuus ero inferne*. Denique *Zachariæ* cap. 9. *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua*. His prænotatis,

Dico primò: *Dogma fidei esse Christum post mortem suam ad inferos descendisse*.

Probatur primò ex Psalm.15. *Non derelinques animam in inferno*. Ad Ephesios cap.4. *Quod autem ascendit, quid est nisi quia, & descendit primùm in inferiores partes terræ*. Et ad Colos. cap. 2. *Expolians principatus, & potestates, traduxit confidenter palàm triumphans illos in semetipso*. Secundo, in fidei Symbolo de Christo dicitur: *Descendit ad inferos*, qui articulus licèt prætermissus sit in antiquis Symbolis Nicœno videlicèt, & Constantinopolitano, quin & in eo, quo Romana, & Orientales Ecclesiæ utebantur, sicut testatur Ruffinus Symbolum explicans Ecclesiæ Aquilejensis: tanta nihilominùs est omnium Ecclesiarum in hunc Christi ad inferos descensum conspiratio, tantus omnium Sanctorum Patrum tàm Græcorum, quàm Latinorum ab ipsis primis Christiani nominis temporibus consensus, sicut clarè demonstrant *Bellarminus* lib.4. de Christo cap.13. & *Petavius* lib. 13. de Incarn. cap. 16. & 17. ut citrà hæresim nemo secùs sentire possit, *quis nisi infidelis negaverit fuisse apud inferos Christum*, inquit *Sanctus Augustinus* epist.146. aliàs 95. ad Evodium. Denique *Sanctus Thomas* 3.p. q.52. art.1. probat conveniens fuisse ut Christus post mortem suam ad inferos descenderet, tùm quia per suum ad inferiora illa loca illapsum liberavit nos à descensu ad inferos, quod est malum licèt non culpæ, benè tamen pœnæ; tùm quià, sicut virtus passionis applicatur viventibus per Sacramenta ex quibus hauriunt Fideles meritum passionis Christi, ità etiam beneficium passionis Christi applicatum est mortuis per illius ad inferos descensum; tùm quia demùm Christus, sicut potestatem suam ostendit in terra vivendo, & moriendo, ità virtutem suam manifestavit in inferno ipsum visitando, & illuminando, dæmones sua virtute profligando, Sanctos Patres, ac justos jàm Beatitudinis candidatos è Limbo liberando, ut in sacro ipsius Nomine omne genuflecteretur cœlestium, terrestrium, & infernorum. Nemo igitur, nisi Christianæ Religionis planè

planè rudis, inficias ire, vel in dubium revocare poteſt illud inconcuſſum Fidei dogma quo Chriſtum poſt mortem inferos adiiſſe jubemur credere.

Cæterùm, an Chriſtus in quemlibet infernum reipſa ſubſtantiali præſentia, vel ſolùm potentia, & operatione deſcenderit? Non una eſt omnium Theologorum ſententia. Alii aſſerunt animam Chriſti ſecundùm ſuam eſſentiam, hoc eſt, omnes inferiores ſubterraneas latebras ſubſtantiali pręſentia pervaſiſſe. Alii ex adverſo contendunt Animam Chriſti ſecundùm operationem dumtaxàt in quemlibet infernum deſcendiſſe. Mediam inter utramque ſententiam tenet *S. Thomas* artic. 2. citatæ quæſtionis, ubi docet Animam Chriſti ſecundùm ſuam eſſentiam fuiſſe ad locum inferni, in quo Patriarchæ, & juſti,qui antè ipſum objerant,detinebantur,ut quos ipſe per gratiam interiùs viſitabat, eos itidem viſitaret,& loco. Qui locus vocatur Limbus, & ſinus Abrahæ, quantùm ad quietem, & liberationem à pœna ſenſibili; dicitur etiam infernus,quantùm ad privationē gloriæ. Quod ſpectat Infernum damnatorum, & Purgatorium, cenſet S. Thomas Animam Chriſti in neutrum locum ſecundùm ſuam eſſentiam, ſed tantùm ſecundùm operationem deſcendiſſe, ita ut in inferno damnatorum, qui perpetuis ultricibus flammis ſunt addicti, hunc habuerit effectum, quod eorum incredulitatem, ac malitiam redarguit, in Purgatorio verò juſtorum animas piacularibus pœnis necdùm plenè purgatas in certam ſpem gloriæ propediè̀m conſequendæ erexit. De Limbo puerorum nihil explicitè dicit Sanctus Thomas, licèt forte, ut putat Cajetanus, hunc locum ſub inferno damnatorum comprehenderit. Ex hac Sancti Thomæ doctrina colligitur, Chriſtum, qui ſecundùm eſſentiam animæ in una tantùm parte inferni, ſeu in Limbo Patrum, ſubſtantiali præſentia exiſtebat, effectum ſuum ad omnes inferni partes propagaſſe, non ſecùs, ac in uno terræ loco paſſus totum,quà latè patet, mundum ſua paſſione liberavit, & ſic facilè explanantur aliqua Scripturæ ſacræ loca, quæ prima fronte inſinuare videntur Chriſtum quemlibet infernum inviſiſſe, ſeu ingreſſu ſuo cohoneſtaſſe, ut v.gr. Eccl. cap.24. *Penetrabo omnes partes terræ*. Et 1. Petri cap.3. *Chriſtus iis, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit, qui increduli fuerant aliquando*. Hæc enim, & ſimilia Scripturæ ſacræ loca non probant Chriſtum Dominum omnes inferiores partes terræ,ſecundùm animam localiter penetraſſe, videlicet quemlibet infernum perluſtrando, & præſentiâ ſuâ dignando, ſed innuunt tantummodò Chriſtum ſuæ potentiæ effectum ad quemlibet infernum extendiſſe, ità tamen ut ſolos juſtos illuminaverit, juxtà illud Scripturæ: *Penetrabo omnes partes terræ, & illuminabo omnes ſperantes in Domino*.

Di-

DICES: Si qua esset ratio cur Christus post mortem ad inferos descendisset, maximè quia justis antè mortem,& passionem Christi in Limbo detentis non patebat aditus ad Regnum Cœlorum,quod ipsis per mortem Christi fuit reseratum; atqui hæc ratio falsa est, Sanctorum felicitati inimica, & contraria pluribus disertis Scripturæ sacræ locis, in quibus asseritur eamdem prorsùs salutis rationem fuisse Sanctis veteris testamenti, quæ novi quo ad apertionem Regni Cœlorum, ergò inefficax omninò est ratio, quâ probatur Christum post mortem suam ad inferos descendisse.

Respondeo: Quod sicut dogma Fidei est in Conciliis Florentino, & Tridentino contrà Millenarios definitum, justos, qui post Christi passionem gratiâ sanctificante exornati, plenèque purgati ex hac vita discedunt, confestim ab æquissimo Judice dignam meritorum suscipere mercedem, & ad cœlestem Patriam absque mora translatos immarcescibili æternæ gloriæ coronâ donari: ità etiam dogma Fidei est antè Christi passionem justorum animas è corporum ergastulis migrantes in Cœlum non evolasse, sed in Limbo fuisse receptas, ut Christum Redemptorem, à quo educerentur, ac in cœlestem patriam transferrentur, expectarent. Tunc enim, ut inquit Apostolus ad Hebræos cap. 9. *Nondùm propalata erat Sanctorum via*, quæ fuso duntaxat Sanguine Christi propalari debebat. Rationem affert *Sanctus Thomas* 3.p. qu.49. art. 5. ad 1. quia etsi Sancti antè Passionem Christi, edendo justitiæ opera, meruerint introitum Regni cœlestis per fidem Passionis Christi, secundùm illud ad Hebræos cap. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, &c.* Quamvis etiam Sancti ante Passionem Christi fuerint ab omni peccato tàm originali, quàm actuali, & à reatu pœnæ actualium peccatorum liberati, non fuerunt tamen liberati à pœnæ originalis peccati reatu, per quem excludebantur à gloria nondum soluto pretio redemptionis humanæ. Idem docet *Sanctus Thomas* 3.p. q.52. art.5. ad 2. quæ doctrina expressè habetur in Scriptura sacra, & in traditione Sanctorum Patrum. Legimus quippè *Lucæ* cap. 16. quod dives Epulo, cùm esset in inferno, vidit animam Lazari in sinu Abrahæ quiescentem; per sinum autem Abrahæ intelligi limbum, in quo Justi ante Passionem Christi detinebantur, pervulgata est Sanctorum Patrum, & omnium Theologorum sententia. Apostolus etiam ad Ephesios cap. 4. ait, quod *Christus ascendens in altum captivam duxit captivitatem*, hoc est, ut interpretantur Sancti Patres, Christus ascendens in Cœlum, secum evexit justorum animas, quas è limbo, ubi captivæ detinebantur, eduxit, & cœlestis gloriæ participes fecit. *Sed ecce*, verba sunt *S.Gregorii* lib.13. moral. cap.14. *quia Salvatoris nostri gratia redempti sumus, hoc jam cælestis muneris habemus, ut cum à carnis*

nostra inbabitatione subtrahimur, mox ad cœlestia præmia ducamur. Quia dum Conditor, ac Redemptor noster claustra inferni penetrans, electorum exindè animas eduxit, nos illò ire non patitur, unde jam alios descendendo liberavit. Hi verò, qui ante ejus adventum in hunc mundum venerunt, quantamlibet justitiæ virtutem haberent, ex corporibus educti, in sinu cœlestis patriæ statim recipi nullo modo poterant: quia necdùm venerat, qui inferni claustra sua descensione salvaret, & justorum animas in perpetua jam sede collocaret. Discrimen quod intercedit justos veteris Testamenti inter & justos qui sunt in lege Euangelica, clarè exprimit *Sanctus Hieronymus* in epistola ad Paulam super obitu Blesillæ filiæ: *In lege veteri,* inquit, *sub peccati Adam omnes tenebantur elogio, & ad inferos descendentes consequenter lachrymæ consequebantur ..... in Jesu verò, idest in Euangelio, per quem Paradisus est apertus, mortem gaudia prosequuntur.* Ex quibus Sanctorum Patrum testimoniis manifestum est hoc legis Euangelicæ privilegium esse, quod nunc qui labis prorsùs expertes ex hac mortali vita discedunt, è vestigio in cœlestem patriam evolent, cùm è contra in veteri lege quantacumque sanctitate homines conspicui mortem oppeterent, ad inferos descenderent Christum Liberatorem expectaturi, juxtà Prophetarum vaticinia, quæ supra retulimus, & quibus revincitur error nostri temporis hæreticorum, qui limbum Patrum explodunt, ceù locum fictitium, & Scripturæ sacræ oppositum.

DICO SECUNDÒ: *Christum ad inferos venientem iis tantùm impertiisse salutem, qui fidei, ac justitiæ merito, dignos, dum viverent, se tanto beneficio præbuerunt.*

Probatur primò, ex vaticinio Oseæ Prophetæ cap. 13. *Ero mors tua ò mors, morsus tuus ero inferne*, quibus verbis significatur, quod sicut qui aliquid mordet, partem assumit, partem relinquit, ita Christus infernum momordit, quia electos ex inferno eduxit, reprobos verò in eo reliquit, nec illos ad solatium, sed eos ad majorem confusionem, & ignominiam visitavit, quemadmodum eos in die judicii iterùm visitaturus est, juxtà illud Sophoniæ cap.1. *Visitabo super viros defixos in fæcibus suis.* Secundò, Sancti Patres *Irenæus* lib. 4. cap. 39. *Epiphanius* hæresi 69. quæ est Arrianor. *Petrus Chrysologus* serm. 122. *Gregorius Magnus* lib. 13. moral. cap. 15. & alii constanter docent Christum ad inferos usque penetrasse, ut justos tantùm liberaret. Tertiò, Concilium tertium Valentinum, & Ecclesia Lugdunensis nono Ecclesiæ sæculo adeò compertum, exploratumque habuerunt Christum solos ab inferis exemisse justos, ut ne Christum quidem pro impiis, qui in sua impietate mortui sunt, & ante illius adventum ad inferos descenderunt, passum, & efficaciter mortuum fuisse definierint, sicut ostensum est in dissertatione decima sexta. Quartò, *Philastrius*

ſtrius lib. de hæreſibus,hæreſi 74. perſtringit tanquam hæreticam opinionem illorum, *qui dicunt Chriſtum Dominum in infernum deſcendiſſe, & omnibus poſt mortem etiam ſe nuntiaſſe, ut confitentes ibidem ſalvarentur; cùm hoc ſit contrarium dicenti Prophetæ David, in inferno autem quis confitebitur tibi? & Apoſtolo, qui ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt*. Eamdem hæreſim recenſet *S. Auguſtinus* lib. de hæreſibus ordine ſeptuageſimam, eamque ex profeſſo impugnat *Gregorius Magnus* lib.7. epiſt.15. ad Georgium Presbyterum, ubi ſic loquitur: *Nihil teneatis, niſi quod vera fides per Catholicam Eccleſiam docet, quia deſcendens ad inferos Dominus, illos ſolummodò ab inferni clauſtris eripuit, quos viventes in carne per ſuam gratiam in fide, & bona operatione ſervavit*. Denique Chriſtus ad inferos deſcendens, illis ſolis liberationis contulit fructum, qui fuerunt ejus Paſſioni conjuncti per fidem charitate formatam, per quam abſterguntur, ſeu condonantur peccata, porrò illi, qui erant in inferno damnatorum, aut penitùs fidem paſſionis non habuerunt, ſicut infideles, aut ſi fide fuerunt illuſtrati, nullam conformitatem habuerunt ad charitatem Chriſti patientis, quò fit, ut à ſuis peccatis non eſſent mundati, nec ab illis mundari potuerint, quia peccatores poſt exitum ex hac vita in malo ſunt confirmati, nec ampliùs reſipiſcere poſſunt. Hoc eſt egregium *Sancti Thomæ* ratiocinium, ex quo infert Sanctus ille Doctor, pueros etiam, qui ſolo peccato originali obſtricti è vivis exceſſerunt, non fuiſſe per deſcenſum Chriſti ad inferos è limbo eductos, quia pueri cum culpa originali ex hac vita migrantes gratiam ſanctificantem non habuerunt; nemo autem Regnum Cœlorum adipiſci poteſt, niſi gratia ſanctificante, dum in vivis degeret, fuerit exornatus, & particeps fructus Paſſionis Chriſti vel per fidem propriam, ſi ſit adultus, vel per fidei Sacramentum, ſeu Baptiſma, ſi ſit puer. Chriſtus itaque deſcendens ad inferos non liberavit puerulos, qui cum peccato originali deceſſerant,ſed eos in limbo perpetuæ, & abſolutæ damnationi addictos reliquit, ubi juxtà doctrinam *Sancti Thomæ* tàm ſupernaturali, quàm naturali orbati beatitudine, patiuntur pœnam damni, ſeu privantur viſione beatifica, vel juxtà probabilem aliorum Theologorum ſententiam, puniuntur etiam pœnâ ſenſus, mitiſſimâ tamen.

Quantùm attinet ad juſtos, qui in purgatorio erant detenti,probabiliùs cenſet *Sanctus Thomas* 3.p. q.52. art. 8. eos qui, Chriſto ad inferos deſcendente,necdùm plenè purgati erant,non fuiſſe à flammis piacularibus liberatos, quia majorem tùm temporis efficaciam non habuit Paſſio Chriſti, quam nunc habet; eos verò,qui jam ſufficienter erant purgati, vel qui, dum adhuc viverent, per fidem, & pium erga Paſſionem Chriſti affectum promeruerunt, ut, eo ad inferos deſcendente, à temporali Purgatorii pœna liberarentur, reverà fuiſſe liberatos,

tos,

tos, & ſempiternâ felicitate beatos. Cæterùm quamvis non omnes justi, qui in Purgatorio erant detenti, per deſcenſum Chriſti ad inferos à pœna temporali non fuerint liberati, dubitari tamen non poteſt quin in hoc tamdiu expectato Salvatoris adventu maximo fuerint ſolatio perfuſi, & firmâ ſpe conceptâ futuræ, ad quam jugitèr anhelabant, proximè conſequendæ beatitudinis, in profuſiſſimam erupetint lætitiam.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

Arguitur primò: *Sanctus Petrus* 1. ſuæ epiſtolæ cap.3. loquens de deſcenſu Chriſti ad inferos, hæc habet: *Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu. In quo & his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit: qui increduli fuerant aliquando.* Quibus verbis non obſcurè *Sanctus Petrus* docere videtur Chriſtum, dum ad inferos deſcendit, his, qui fuerant increduli, ſive Judæi, ſive Gentiles eſſent, annunciaſſe Euangelium, eosque ad pœnitentiam adductos gratiæ miſericordiæ ſuæ participes effeciſſe, ergo Chriſtus non ſolùm juſtos, ſed etiam Judæos, & Gentiles ab inferis liberavit.

Reſpondet doctiſſimus *Petavius* lib.13. de Incarn. cap.18. Chriſtum, juxtà citata *Sancti Petri* verba, per ſuum ad inferos illapſum nonnullis ſui notitiam, & ſalutem impertiiſſe, nimirùm illis, qui vitam ſuam rectè compoſuerant, & ſic, dum viverent, fuerant affecti, ut ſi, tùm Chriſtus adveniſſet, ad illius fidem accipiendam eſſent animo parati.

Verùm non mihi probatur hæc *Petavii* reſponſio, quippè quæ adverſatur unanimi Patrum, & Theologorum doctrinæ, aſſerentium neminem ſalutem æternam poſt mortem adipiſci poſſe, niſi dum viveret, fidem in Chriſtum mediatorem habuerit, & verâ charitate fuerit exornatus. *Conſtat enim*, inquit *Sanctus Gregorius Magnus* in epiſtola mox laudata, *quod poſt Incarnationem Domini nullus etiam ex his ſalvari poteſt, qui fidem illius tenent, & vitam fidei non habent, quia ſcriptum eſt: confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Et Joannes ait: qui dicit, quia novit eum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt. Jacobus quoque frater Domini ſcribit dicens: Fides ſine operibus mortua eſt. Si ergo fideles nunc ſine bonis operibus non ſalvantur, & infideles, ac reprobi ſine bona actione, Domino ad inferos deſcendente, ſalvati ſunt, meliòr illorum ſors fuit, qui Incarnationem Domini minimè viderunt, quàm horum, qui poſt Incarnationem nati ſunt.* Rejectâ igitur hac *Petavii* reſponſione.

Reſpondeo cum *Sancto Thoma* 3.p. qu. 52. art. 2. ad 3. hæc verba Sancti Petri non eſſe referenda ad deſcenſum Chriſti ad inferos, ſed

Ppp ad

ad ipsius divinitatis operationem, quam à principio mundi exercuit: ut sit sensus, quod Christus *his, qui in carcere conclusi erant*, viventes scilicet in corpore mortali (quod est quasi quidam carcer animæ) *Spiritu suæ divinitatis veniens prædicavit* per internas inspirationes, & etiam exteriores admonitiones per ora Sanctorum; his inquam, *prædicavit, qui increduli fuerant aliquando* (Noe scilicet prædicante) *quando expectabant Dei patientiam*, per quam differebatur pœna diluvii. Unde subdit ibidem S. Petrus, *in diebus Noe, cùm fabricaretur arca*. Hanc responsionem hausit *Sanctus Thomas* ex epistola supra laudata S. Augustini ad Evodium. Aliam prætereà responsionem suppeditat Sanctus Doctor desumptam ex S. Damasceno, qui lib. 3. de orthodoxa fide cap. 29. ait hæc Sancti Petri verba referenda quidem esse ad descensum Christi ad inferos, ita ut tamen hic sensus sit, quod Christus sicut his, qui in terra sunt, euangelizavit, ita & post mortem suam his, qui erant in inferno prædicavit, non quidem ut incredulos converteret ad fidem, sed ut eorum infidelitatem confutaret. Scio *Hermam* Auctorem libri Pastoris, quem inter opera Patrum, qui Apostolicis temporibus floruerunt, edidit, & egregiis notis illustravit *Joannes Baptista Cotelerius*, & *Sanctum Clementem Alexandrinum* lib. 6. stromatum docere Christum & Apostolos his, qui in inferno detinebantur, sive Judæis, sive Gentilibus Euangelium annunciasse, ita ut hi, qui præ cæteris egregiè vixerant, vel peccatorum ducti sunt pœnitentiâ, salvi facti fuerint per propriam uniuscujusque cognitionem. Verùm, præter quam quod liber Pastoris non magnum habet apud viros eruditos auctoritatis pondus propter errores, & fabulas, quibus refertus est, convenit inter omnes Theologos hanc singularem sententiam reponendam esse inter nævos Auctoris libri Pastoris, & Sancti Clementis Alexandrini.

Arguitur secundò: ideò maximè Christus ad inferos descendens non liberasset Judæos, & Gentiles, qui in sua impietate, & infidelitate erant mortui, quia in inferno nulla est redemptio, nullusque post excessum ex hac vita superest pœnitentiæ locus; atqui hanc rationem falsi convincit primò, exemplum *Trajani* Imperatoris Pagani, quem in impietate, & infidelitate sua mortuum *S. Gregorius Magnus* precibus suis ex inferis liberavit, sicut referunt *Joannes Diaconus* lib. 2. de vita S. Gregorii cap. 44. *S. Joannes Damascenus* in oratione de defunctis, Euchologicum Græcorum cap. 95. *S. Thomas* in supplem. qu. 73. art. 5. ad 5. *Sanctus Antoninus*, *Vincentius Bellovacensis*, & alii benè multi Auctores graves, & eruditi. Secundò, in actis *S. Perpetuæ Martyris* legitur eam orasse pro fratre suo *Dinocrate*, qui septennis fato functus erat, illumque suis precibus à pœnis, quibus in loco tenebroso plectebatur, liberasse. Cùm igitur ex inferis damnati precibus

San-

Sanctorum eripi possint, multò magis credibile est Christum inferos adeuntem liberasse Judæos, & Gentiles, quamvis in sua impietate, & infidelitate mortuos.

Respondeo neg. min. & ad primum exemplum adductum dico: Liberationem Imperatoris *Trajani*, & fusas ad eam impetrandam à S. Gregorio preces, à viris eruditis, & criticæ disciplinæ peritis fabulæ loco haberi, multaque ad hanc fabulosam narrationem exsufflandam suppetere momenta. Nam primò, hi, qui hanc historiam de liberatione Trajani ab inferis referunt, non sibi constant, sed variis nugis narrationes suas concinnant, & antilogiis involvunt, quod evidens est falsitatis argumentum. Secundò, procul abest à vero S.Gregorium Deum orare voluisse pro flagitiosissimo Principe Ethnico, Christianorum persecutore infensissimo, & nefario puerorum amori addictissimo, ut testantur Auctores etiam prophani *Dio, Xiphilinus, Ælius Spartianus*, & *Aurelius Victor*. Tertiò, *S. Gregorius* lib. 4. dialog. cap. 44. & lib. 34. moral. cap. 16. docet cum universa Ecclesia pœnas inferni esse æternas, & in inferno nullam redemptionem, ex quo infert justos orare nec debere, nec posse pro hominibus infidelibus, impiisque defunctis, aut si pro illis oraverint, irritas planè esse eorum orationes. Qui igitur credibile est, S. Gregorium, qui hanc universæ Ecclesiæ doctrinam semper tenuit, & calamo defendit, orare voluisse pro liberatione Trajani, quem sciebat æternis flammis addictum. Quartò, testimonium Joannis Diaconi, qui hanc historiam de Trajani liberatione refert, jejunum est, nullâque fide dignum; tùm quia Joannes Diaconus non est suppar, seu coævus Auctor, sed trecentis tantùm annis post S. Gregorium vixit sub Joanne scilicet VIII. Pont. Max. tùm quia etiam Joannes Diaconus hanc narratiunculam non hausit ex probatis actis vitæ S. Gregorii, quæ in scriniis Ecclesiæ Romanæ asservabantur, & in quibus ne verbum quidem extat de prædicta liberatione Trajani, sed eam, ut ipsemet fatetur in vita S. Gregorii, excripsit ex obscuris Ecclesiarum Anglicanarum, & Saxonicarum monumentis. Legi potest super hac re caput decimum lib. 3. vitæ S.Gregorii, quam tomo quarto recentis illius operum editionis inseruerunt doctissimi Patres Benedictini Congregationis S.Mauri, ubi rationes, quibus Joannes Diaconus huic narrationi fidem conciliare nititur, infirmas esse demonstrant, omniaque illius Auctoris præcludunt effugia. Quintò, oratio *de defunctis*, quæ Sancto Damasceno tribuitur, & in qua legitur hæc Trajani ab inferis liberatio, non est genuinus illius Patris fœtus, ut testatur ipsemet *Bellarminus* lib. 2. de Purgatorio cap. 8. his verbis: *Quot quot hanc historiam admiserunt, id fecerunt propter auctoritatem Damasceni, at librum istum non esse Damasceni facilè probari potest: nam in eo libro Auctor non solùm dicit Trajanum,*

num, & Falconillam ab inferno damnatorum ad Regnum Cœlorum transivisse, sed etiam multos alios, qui in infernum descenderant, qui fide divina caruerant, à Christo conversos, & salvatos, quando ad inferos descendit. Quod & per se erroneum est, & contrarium verbis Damasceni lib. 2. de fide cap.4. ubi dicit, hominibus id esse mortem, quod fuit Angelis casus. Bellarmino assentiuntur omnes periti hujus temporis critici, qui manifestè ostendunt hanc orationem *de defunctis* tot fabulis, næniis, & ineptiis scatere, ut profectò de S. Damasceno malè mereretur, qui hanc orationem illi vindicare vellet. Denique quod spectat S. Thomam certò certiùs est eum, loco citato, hoc unum dumtaxat voluisse, quod, suppositâ semel hujus historiæ veritate (quam penitiùs indagare, & excutere noluit, ne ab ea, cui potissimum incumbebat, scholasticâ pertractandi quæstiones methodo recederet) responderi potest Trajanum precibus S. Gregorii ab inferis fuisse ad vitam revocatum, quia in inferno non erat finaliter deputatus: *Sicut*, inquit, *apparet ex omnibus illis, qui fuerunt miraculosè à mortuis suscitati, quorum plures constat idololatras, & damnatos fuisse. De omnibus enim talibus similiter dici oportet, quod non erant in inferno finaliter deputati, sed secundùm præsentem propriorum meritorum justitiam; secundùm autem superiores causas, quibus prævidebantur ad vitam revocandi, erat aliter de eis disponendum. Vel secundùm quosdam, quod anima Trajani non fuit simpliciter à reatu pœnæ absoluta, sed ejus pœna fuit suspensa ad tempus, scilicet usque ad diem judicii.* Ex quibus verbis perspicuum est S. Thomam non absolutè, sed tantùm hypoteticè de liberatione Trajani fuisse locutum. Nec sanè credibile est Sanctum illum Doctorem plus virtutis tribuisse precibus Sancti Gregorii, quàm passioni, seu descensui Christi ad inferos, asserit autem *S.Thomas* 3.p. qu.52. art.6. descensum Christi ad inferos non contulisse damnatis liberationem à reatu pœnæ infernalis, quia damnati aut penitùs fidem Passionis Christi non habebant, sicut infideles, aut si fidem habuerant, nullam conformitatem habebant ad charitatem Christi patientis, undè nec à peccatis suis erant mundati; non est igitur verosimile S. Thomam existimasse animam Trajani in impietate, & infidelitate sua mortui precibus S. Gregorii fuisse ab inferis liberatam. Testimonia aliorum Auctorum de liberatione Trajani nihil omninò moror; fuerunt quippè illi Auctores plus æquo creduli, & in examinando, juxtà critices disciplinæ regulas, hoc facto historico, parùm diligentes.

Ad alterum exemplum adductum de *Dinocrate* fratre *S.Perpetuæ Martyris*, respondeo cum doctissimo *Theoderico Ruinarto* Congregationis S. Mauri Benedictino *in actis primorum Martyrum selectis, & sinceris* pag.90. hoc exemplo probari tantummodò mortuos purgatorii cruciatibus addictos, ob levia peccata post baptismum admissa, posse fide-

fidelium precibus ab iis eximi. Testatur enim *S. Augustinus* lib. 1. de origine animæ cap. 10. & lib. 3. cap. 9. Dinocratem, propter peccata quædam commissa post baptismum, aliquas pertulisse pœnas, quippè cùm septennis esset, potuit mentiri, & levi piaculo animam maculare, aut ad patris gentilis suasionem aliquid contra Deum facere, propter quas leves offensas fuit in purgatorii loco detentus. Cæterùm Dinocratem fuisse ante mortem baptizatum, negari non potest; S. Perpetuâ ipsâ affirmante totam suam familiam, excepto patre, Christi religionem unà cum baptismate suscepisse, & coluisse.

Arguitur tertiò: Si Christus descendens ad inferos non liberasset damnatos, id accidisset, vel quia noluisset, vel quia non potuisset, atqui neutrum dici potest, ergo credibiliùs est Christum ad inferos descendentem saltem aliquos damnatos hinc eripuisse. Prob. min. quantum ad primam partem, asserere namque Christum noluisse damnatos ab inferis liberare, nihil aliud est, quàm derogare summæ bonitati, justitiæ, & sapientiæ Christi; bonitati, inquam, quia Christus, ut omnes docent Catholici, mortuus est pro omnibus omninò hominibus, etiam pro infidelibus, & impiis, qui in sua infidelitate, & impietate mortui sunt; justitiæ verò, quia injustum esse videtur, ut infideles, qui juxtà rectam rationem vixerunt, quales fuerunt multi, æternis flammis crucientur; sapientiæ denique, quia non convenit sapientiæ Christi, ut culpam, quæ cum fine perpetrata est, sine fine in inferis puniat. Prob. min. quantùm ad alteram partem, nam dicere Christum non potuisse damnatos ab inferis liberare, est elevare divinam ejus potentiam, quæ non fuit minor in inferno, quàm in hoc mundo, sed in hoc mundo Christus de quolibet statu aliquos liberavit, ergo itidem in inferno aliquos de statu damnatorum liberavit.

Respondeo: Nec bonitati, nec justitiæ, nec sapientiæ, nec potentiæ Christi quidquam detrahere doctrinam, quæ asserit Christum ad inferos descendentem non liberasse damnatos æternis cruciatibus deputatos. Et primò non derogat ejus bonitati, quia licèt Christus mortuus sit sufficientèr pro omnibus omninò hominibus, non est tamen mortuus efficacitèr pro impiis, & infidelibus, qui in sua impietate, & infidelitate mortui flammis æternis ante ejus mortem erant addicti, Christus, inquam, non est mortuus pro illis efficacitèr, idest, ut eos ex inferno extraheret, iisque salutem æternam impertiretur, ut concors est omnium Theologorum doctrina. Secundò, non est alienum à Divina justitia, ut infideles, qui ante Adventum, & Passionem Christi, juxtà rectam rationem vixerunt, & tamen absque fide in Christum Mediatorem mortui sunt, æternis flammis addicantur. Ratio est, quia bona opera moralia sine fide in Christum Mediatorem ad

ad salutem prodesse minimè possunt; *Sine fide*, inquit Apostolus, *impossibile est placere Deo*, &, ut ait S. Augustinus epist. 149. olim 59. *ne quisquam diceret, posse esse salutis viam in bona conversatione, & unius Dei omnipotentis cultu, sine participatione corporis, & sanguinis Christi: unus enim Deus, inquit Apostolus, & unus Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus, ut illud, quod dixerat, omnes homines vult salvos fieri, nullo modo intelligatur præstari, nisi per Mediatorem, non Deum, qui semper Verbum erat, sed hominem Christum Jesum, cùm Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Cùm igitur infideles, qui ante Adventum, & Passionem Christi secundùm rectam rationem vixerunt, non habuerint fidem in Christum Mediatorem, sine qua peccatum originale non remittitur, & nemini ad salutem via patere potest, non est alienum à Divina justitia, sed ipsi potiùs maximè consentaneum, ut hujusmodi infideles æternis flammis in inferis puniantur, postquam *in terris receperunt mercedem suam vani vanam*, ut inquit *S. Augustinus* serm. 12. in psalm. 118. Addo etiam Pelagianum esse dogma, asserere fuisse infideles, qui propriis viribus, & absque gratia medicinali Christi potuerint omnia servare præcepta moralia, abstinere à peccatis, & innocentem vitam degere. Tertiò, non est contrarium sapientiæ Christi, quod culpam, quæ cum fine perpetrata est, sine fine in inferis puniat; *Hoc* quippè *rectè diceretur*, inquit S. Gregorius lib. 4. dialog. cap. 44. *si districtus Judex non corda hominum, sed facta pensaret. Iniqui enim ideò cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt, nam voluissent utique, si potuissent, sine fine vivere, ut potuissent sine fine peccare. Ostendunt enim quia in peccato semper vivere cupiunt, quia nunquàm desinunt peccare, dum vivunt. Ad magnam ergo justitiam Judicantis pertinet, ut nunquam careant supplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato.* Denique non est tribuendum impotentiæ Christi, ut docet *S. Thomas* 3. p. qu. 52. art. 6. ad 3. quòd non sint aliqui de quolibet inferorum statu liberati, sicut de quolibet statu mundanorum fuerunt aliqui liberati, sed id acceptum referri debet diversæ utrorumque conditioni, quæ in hoc sita est, quod homines, quamdiù vivunt, possunt ad fidem, & charitatem converti, quia homines in hac vita non sunt confirmati in bono, vel in malo, sed pro ingenita libertate ad utrumque flecti possunt, at post exitum ex hac vita homines vel in bono, vel in malo sunt confirmati, nec ullus ampliùs datur pœnitentiæ, & resipiscentiæ locus.

Arguitur quartò: Infideles, qui nullam, dùm viverent, Dei notitiam habuerunt pœnas æternas non promerebantur dum præcepta legis naturæ transgrediebantur, nam cum peccatum sit essentialiter offensio, & injuria Dei, sublatâ semel cognitione Dei, necessariò consequitur, nec peccatum, nec injuriam infinitam, nec æter-

æternam pœnam esse, atqui benè multi ante adventum Christi fuerunt infideles, qui nullam Dei notitiam habuerunt, ergo saltem illi, dùm præcepta legis naturæ violarunt, pœnas æternas promeriti non sunt, nec debuit Christus eos in inferno perpetuis addictos cruciatibus relinquere.

Respondeo: Infideles, qui antè adventum Christi nullam Dei notitiam habuerunt, pœnam æternam promeritos fuisse dùm præcepta legis naturæ transgrediebantur. Primò, quia carverunt fide in Christum mediatorem, quæ omni tempore ad salutem adipiscendam fuit prorsùs necessaria, ita ut qui eam non habet æternâ pœnâ dignus sit. Secundò, hæc Dei ignorantia, in qua olim infideles versati sunt, & etiamnùm versantur, non fuit, nec dici potest, involuntaria, & invincibilis, quia, juxtâ constantem omnium Theologorum doctrinam, nulla dari potest inculpata existentiæ Dei ignorantia. Tertiò, *Alexander Octavus* Summus Pontifex decreto dato die 24. Augusti anni 1690. sanxit piarum aurium offensivum, atque temerarium esse, si quis dicat, *peccatum Philosophicum, quantumvis grave, in eo qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat esse grave peccatum, sed non esse offensam Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei cum homine, neque æterna pœna dignum*: Ex quo Summi Pontificis decreto palàm sequitur peccata, quæ infideles præcepta legis naturæ violantes committunt, esse æternâ pœnâ digna, quamvis Deum ignorent. Quartò, quinque Illustrissimi Ecclesiæ Gallicanæ Præsules in epistola data ad Innocentium XII. Pont. Max.7.kal.Mart.anni 1697.inter multas propositiones quas damnant ut erroneas excerptas ex libro inscripto, *nodus prædestinationis dissolutus*, hanc censurâ optimo jure configendam notant: *ut demus Brasilienses, aliosque ita ignorasse Deum, hoc est, invincibiliter, id quoque magna beneficii & gratiæ pars est; cùm enim peccatum sit essentialitèr offensio & injuria Dei; sublata Dei cognitione sequitur nec injuriam, nec peccatum, nec æternam pœnam esse*. Quâ propositione novi illius dissolutoris, ut in eadem epistola observant Illustrissimi isti Præsules, redduntur impeccabiles, & ab æterna pœna prorsùs immunes non solùm infideles, sed etiam parricidæ, hospitum necatores, ac portenta libidinum consectantes, quos Deus tantâ gratiâ, hoc est, cæcitate mentis, summâque sui ignoratione donaverit. Denique, si peccata infidelium, qui ignorant Deum, non promererentur pœnam æternam, esset pro illis assignandus aliquis locus medius ab inferno, & paradiso seclusus, & in perpetuum duraturus, porrò illius medii loci pro adultis æternum duraturi nullum extat in Scriptura, & patrum traditione vestigium. Dicendum igitur est peccata, quæ infideles ignorantes Deum perpetrarunt, violantes præcepta

cepta legis naturæ, esse digna pœnâ æternâ, à qua Christus per suum ad inferos descensum eos minimè liberavit, sed potiùs in eos effudit iram suam, juxtà illud psalmi 78. *effunde iram tuam in gentes quæ te non noverunt, & in regna quæ nomen tuum non invocaverunt.*

Arguitur ultimò: durum nimis & iniquum est asserere Christum ad inferos descendentem perpetuæ, & absolutæ damnationi addictos reliquisse parvulos, qui peccato originali dumtaxàt obstricti ex hac vita excesserunt; nam sive illa perpetua damnatio privationem beatitudinis tam supernaturalis, quàm naturalis complectatur, ut volunt Thomistæ, sive præter privationem utriusque beatitudinis importet adhuc pœnam sensus, ut docent multi alii Theologi, non est sanè credibile Christum, qui pro omnium salute mortuus est, voluisse parvulos sola originali labe infectos, & nulla propria culpa coinquinatos perpetuæ huic damnationi addicere. Longè itaque probabiliùs est Christum ad inferos descendentem hujusmodi parvulos à perpetua damnatione ereptos felicitatis saltem naturalis possessione æternùm beatos reddidisse.

Respondeo: Fidei Catholicæ dogma esse pueros Sacro fonte non ablutos, & cum peccato originali decedentes, esse sub potestate diaboli, filios iræ, contumeliæ vasa, Deo exosos, & in perpetuam damnationem traditos, ac proindè durum & iniquum non esse, sed potiùs divinæ justitiæ maximè consentaneum asserere Christum ad inferos descendentem eos ab illa perpetua damnatione non liberasse. Id colligitur primò, ex Apostolo Paulo dicente ad Rom. cap. 5. *Per unius delictum in omnes homines in condemnationem vitæ.* Parvuli ergo cum peccato originali absque baptismo decedentes veram damnationem incurrunt. Secundò, eumdem loquendi modum sæpissimè usurpant Sancti Patres *Augustinus* in Enchiridio cap. 23. & in libro 1. de Origine Animarum cap. 9. *Sanctus Fulgentius* libro de Fide ad Petrum cap. 3. *Innocentius I.* in epistola ad Patres Concilii Milevitani, *Gelasius* in epistola ad Episcopos per Picenum constitutos, *Gregorius Magnus* libro 9. Moral. cap. 16. & Episcopi Affricani in Sardinia pro fide exules in sua epistola Synodica, in qua sic loquuntur: *De parvulis indubitanter tenenda Catholicæ regula veritatis, quia parvulus, qui baptizatur, gratuita Dei bonitate salvatur, qui verò sine baptismo moritur, propter peccatum originale damnatur.* Tertiò, hæc est perpetua Ecclesiæ Catholicæ doctrina pluribus in Conciliis contra Pelagianos definita, qua credimus pueros nondum per baptisma renatos, diaboli esse captivos, inferis destinatos, ac proinde in massa damnationis relictos nisi Sacro Baptismatis fonte abluantur. Hinc Ecclesia parvulos ab Baptismum accedentes insufflationibus

flationibus eventilare solet, ut ab eis immundus Spiritus abigatur: quo argumento utitur *Sanctus Augustinus* libro 3. Operis imperfecti contra Julianum cap. 199. ut evincat parvulos nondùm baptizatos à diabolo possideri, æternûmque ab illo possidendos, si absque regenerationis Sacramento præmatura morte rapiantur.

Cæterùm in quo sita sit damnatio parvulorum sine baptismo decedentium? Lis adhùc sub judice est. Thomistæ docent damnationem illorum parvulorum consistere in privatione beatitudinis tàm supernaturalis, quàm naturalis, illos tamen à pæna sensus immunes esse volunt. Alii verò Theologi, quorum longum texit Catalogum Card. *Norisius* in suis Vindiciis Augustinianis, contendunt damnationem parvulorum citrà baptismum decedentium præter privationem beatitudinis supernaturalis, & naturalis, importare pœnam sensus, mitissimam tamen, quam sententiam idem doctissimus Cardinalis ex Sanctis Patribus Augustino, Fulgentio, Innocentio I. Gelasio, Gregorio Magno, Isidoro Hispalensi, Anselmo, & ex multis Conciliis, atque rationibus Theologicis ibidem probat. Quapropter licèt ipse scholæ Thomisticæ sententiæ, utpotè apud Theologos communiori, lubens subscribam, alteram tamen opinionem, cui suffragantur multi hujus temporis classici Auctores, improbare nec audeo, nec debeo. Sua igitur utrique opinioni constet probabilitas, & explodatur error Pelagianorum, qui ex una parte asserebant pueros, si sacris undis inexpiati decedant, non introire in Regnum Cælorum, juxtà hanc Domini sententiam cap. 3. Joannis *nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non introibit in Regnum Cælorum*; Ex altera verò parte contendebant hujusmodi pueros sine baptismo decedentes nullam damnationem subire, sed illis nescio quàm felicitatem tribuebant in medio quodam loco inter gloriam Regni Cœlestis, & inferorum supplicia. Hunc jam obsoletum Pelagianorum errorem recoxerunt *Ambrosius Catharinus* in Opusculo *de Statu Parvulorum*, *Ludovicus Molina* in Concordia quæst. 23. art. 4. & 5. & Card. *Sfondratus* in libro, cui titulus est, *Nodus Prædestinationis dissolutus*. Tribuunt quippè illi Auctores parvulis decedentibus absque baptismo, felicitatem naturalem, eosque à damnatione eximunt. Verùm hanc commentitiam felicitatem non modo irrisit, sed etiam solidis argumentis impugnavit, & protrivit *Sanctus Augustinus*, ut videre est in Vindiciis Augustinianis Cardinalis *Norisii* cap. 3. paragraph. 5. Consulant etiam, qui voluerint, Cardinalem Bellarminum tomo 3. Controvers. libro 6. *De Statu Peccati*, qui & tertius est de peccato originis, & Cardinalem de Lauræa disputatione 27. de Statu parvulorum: Hi siquidem doctissimi Cardinales in hac fictitia parvulorum sine baptismo de-

Qqq cedentium

cedentium beatitudine exsufflanda strenuam navarunt operam.

Advertat obiter Lector cum *Sancto Thoma* 3. part. quæst. 50. art. 4. ad 3. quod licèt Christus in triduo mortis non fuerit simplicitèr homo propter separationem animæ, quæ est forma corporis, & complementum hominis; fuit tamen Sacerdos, quia esse Sacerdotem convenit homini ratione animæ, in qua est ordinis character quò fit, ut homo per mortem non amittat ordinem Sacerdotalem, ac multò minùs Christus, qui Sacerdotii fons est & origo primordialis.

DISSERTATIO VIGESIMA SECUNDA

De Resurrectione, Ascensione, & Sessione Christi Domini ad dexteram Dei Patris.

HÆc Dissertatio tres complectetur paragraphos, in primo agam de veritate Resurrectionis, & de integritate Corporis Christi resurgentis. In altero ostendam Resurrectionem Christi esse causam efficientem Resurrectionis nostræ. In ultimo commonstrabo conveniens fuisse, nostræque saluti necessarium ut Christus in Cœlum ascenderet, ubi sedens ad dexteram Dei Patris officio Sacerdotis etiamnùm fungitur pro nobis.

Paragraphus Primus

De veritate Resurrectionis, & de integritate Corporis Christi Resurgentis.

OBservandum primò, quod, cùm inter omnia opera atque miracula à Christo Servatore nostro edita, nullum sit potentius, & ad ejus divinitatem comprobandam efficaciùs Resurrectionis prodigio, in quo potentiæ cessit infirmitas, gloriæ ignominia, felicitati miseria, & mors vitæ nunquam interituræ; ideò pervicaces Judæi infensissimi Christi hostes veritatem ipsius Resurrectionis negant. *Benedictus* etiam *Spinosa*, ex Judæo Christianus, nomine potiùs quàm re, factus, totam historiam de Resurrectione Christi ab Evangelistis litteris consignatam non litteralitèr, sed allegoricè accipiendam esse effutire non erubuit. Sic enim loquitur vir ille temeritate notus in epistola 23. ad Henricum Oldemburgium: *Concludo itaque*

itaque Christi à mortuis Resurrectionem reverà spiritualem, & solis fidelibus ad eorum captum revelatam fuisse, nempè quod Christus æternitate donatus fuit, & à mortuis surrexit, simul atque vita & morte singularis sanctitatis exemplum dedit, & eatenùs discipulos suos à mortuis suscitat, quatenùs ipsi hoc vitæ ejus & mortis exemplum sequuntur. Et epistola 25. ad eumdem: *Cæterùm*, inquit, *Christi passionem, mortem, & sepulturam tecum litteralitèr accipio, ejus autem resurrectionem allegoricè. Fateor quidem hanc ab Evangelistis iis narrari circumstantiis, ut negare non possimus ipsos Evangelistas credidisse Christi Corpus resurrexisse, & ad Cœlum ascendisse ut ad Dei dexteram sederet; & quod ab infidelibus etiam potuisset videri, si unà in iis locis adfuissent, in quibus ipse Christus Discipulis apparuit: in quo tamen salva Evangelii doctrina potuerunt decipi, ut etiam aliis Prophetis contigit*. Sic de Resurrectione Christi malè sentit impius ille, & malè feriatus Auctor, cujus audaciam, sicut & Judæorum pervicaciam necesse est in hocce paragrapho invictis argumentis retundere.

Observandum secundò, nonnullos superstitionis Calvinianæ Ministros, ùt perpetuam, sibique semper constantem Ecclesiæ Catholicæ de præsentia reali Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & de transubstantiatione doctrinam faciliùs oppugnare, & labefactare possent, ausos esse asserere Corpus Christi post resurrectionem exangue remansisse, ac subindè vinum in Eucharistia converti non posse in Sanguinem Christi. Hic error primùm ab *Osiandro*, & *Calvino* inductus, assertores, & vindices nactus est factionis Calvinianæ Ministros non contemnendæ eruditionis viros, *Albertinum* scilicèt, *de la Roque*, & *Petrum Allix*, contrà quos hoc in paragrapho ostendam Corpus Christi post resurrectionem verum fuisse, & integrum, idest compactum carne, ossibus, sanguine, aliisque membris, quæ ad naturam humani corporis attinent.

DICO IGITUR PRIMÒ: *Multis, hisque certissimis argumentis probari posse adversùs Judæos Christum Dominum verè à mortuis surrexisse*.

Probatur primò, quia, ut ait *S. Chrysostomus* hom. in cap. 27. & 28. *Matth.* ut Judæorum Christum à mortuis surrexisse negantium impostura se confoderet, & veritati nolens suffragaretur, permisit Deus ut, Christo sepulturæ mandato, Sacerdotes, & Pharisæi adirent Pilatum dicentes: *Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens, post tres dies resurgam. Jube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium, nè fortè veniant Discipuli ejus, & furentur eum*. Judæorum votis annuit Pilatus, nec solùm apposuit custodes, sed etiam voluit ut ipsimet Judæi obsignarent sepulchrum, omnibusque modis caverent ne fraus sibi fieret à Christi Discipulis,

Quâ fronte ergo nunc Judæi asserere audent sibi à Discipulis Christi fraudem factam esse, ejusque Corpus furtim ab illis sublatum? Quasi verò Corpus Christi suffurari potuerint homines planè rudes, imperiti, meticulosi, qui neque in hominum conspectum prodire audebant. Nunquid sciebant Discipuli Christi signaculum sepulchro esse appositum, multosque milites, ac Judæos in custodiendo sepulchro excubias agere? Quomodò magnum illum lapidem, cui amovendo multis opus erat manibus, præsentibus satellitibus intrepidè tollere, ac removere potuerunt? sed, inquiunt Judæi, somno noctu oppressis militibus, ad sepulchrum Christi cuniculos egerunt ejus Discipuli, suffosâque humo, insciis, nec audientibus sepulchri custodibus, Corpus Christi subtraxerunt. Hoc est putidum Judæorum commentum ab omni veri specie prorsùs alienum. Quî enim credibile est Discipulos Christi, furente Judæorum rabie, tantùm otii, & temporis habuisse ut è longinquo cuniculos agere, tantumque terræ egerere possent, quantùm necesse erat ad Corpus Christi indè extrahendum. Præterquàm quod sepulchrum Christi fuisse in rupe incisum, & non in terra excavatum probat contrà *Salmasium* Illustrissimus Episcopus Abrincensis in lib. de demonstr. Euang. propos. 9. ex locupletissimis testimoniis probatæ fidei Historicorum, qui Palæstinæ loca perlustrarunt, & sepulchrum Domini inviserunt. Quis ergo sanæ mentis, & à præjudiciis liber poterit in animum inducere Discipulos Christi tantùm otii, & temporis habuisse, ut per duram scilicem tàm longos potuerint agere cuniculos, neminemque militum eo murmure fuisse à somno excitatum. Credat hoc Judæus Appella, nos enim non obtusa adeò gestamus pectora peni. Sed etsi darem Discipulos Christi leporum instar per subterraneos motus ad illius sepulchrum penetrasse, omnesque milites, quasi lethargo sepultos nihil strepitus audiisse; nonne saltem fragor ille, qui ex remotione magni lapidis editus est, militibus altum licèt dormientibus somnum confestim excussisset? Nonne etiam Discipuli Christi manifesta reliquissent furti indicia, quæ nulla arte celare potuissent, & ex quibus Principes Judæorum palmare sumpsissent argumentum ad fraudes, & malas Discipulorum artes propalandas, totamque historiam Christi redivivi apud Judæos sparsam explodendi tanquàm commentitiam,& nulla fide dignam?Quid postremò ineptius quàm testes dormientes adhibere? *Stulta insania, si vigilabas, quare permisisti? si dormiebas undè scisti?* inquit *S. Augustinus* serm.2. in Psal.36.

Alterum argumentum ad probandam veritatem resurrectionis Christi petitur ex Discipulorum, & Euangelistarum firmâ, constantique fidei professione. Promiserat illis sæpiùs Christus, ut legimus in Euangelio, se tertiâ die post passionem ad vitam rediturum, si ergo

ergo reverà non surrexisset, planum est, quod Discipuli à Christo decepti, vanâque spe lactati ipsum tanquàm impostorem habuissent, ac nequaquam talem gloriam ipsi tribuere, nec minus vitam pro vana religione, & pro mendacio, cujus sibi fuissent conscii, profundere voluissent. Quo enim, sodes, emolumento id fecissent? vel quâ premii spe illecti? nullâ sanè. Immò prædicantes Jesum à mortuis surrexisse, omnium Judæorum sibi conflabant invidiam, accersebant sibi omnia mala, quæ in hac præsenti vita timeri possunt, dedecus, pauperiem, tormenta, mortem; & è contra negantes Christum à mortuis surrexisse, honores, & pręmia à Judæis expectare, & consequi poterant; atqui tamen Apostoli, & Euangelistæ palàm & ubique prædicarunt Christum verè à mortuis surrexisse, seque illius resurrectionis testes esse: *Virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Domini nostri Jesu Christi*, Act. cap. 4. Et in ea confirmanda veritate exilia, carceres, acerbissimos dolores sustinuerunt, & tandem à tota gente Judaica oppugnati, dispersi, & vexati constanter mortem oppetierunt. Euangelistæ etiam uno, & eodem tenore resurrectionis Christi Historiam describunt, omnesque referunt apparitiones, quibus Christus post resurrectionem suam per 40. dies non perfunctoriè, sed frequenter conspicuum se se Discipulis præbuit, & redivivi corporis sui veritatem judicio visus, accurato judicio tactus, & cibi sumptione comprobavit; quodque mirum est, huic historiæ à paucis viris, iisque simplicibus, imperitis, pauperibus, & omnibus exosis relatæ credidit universus Orbis, *resurrectio certè Christi, & in Cœlum cum carne, in qua resurrexit ascensio, toto jam Mundo prædicatur, & creditur: si credibilis non est, undè toto Orbe jam credita est?* ait *Sanctus Augustinus* lib. 22. de Civit. Dei cap. 5. Certè veracis historiæ indicium est, si de rebus iisdem omnes eadem dicant, & scribant, teste *Josepho* lib. 1. contrà Appionem, quo effato tota nititur historiæ fides, totius antiquitatis memoria, eoque sublato non solùm nutat, & periclitatur, sed planè concidit omnis historiæ fides. Cùm igitur sacri Euangelistæ uno, & eodem tenore resurrectionis Christi historiam referant, omnesque circumstantias accuratissimè describant, summæ professò insaniæ est, eam in dubium revocare, vel illam non litteraliter, sed allegoricè interpretari.

Confirmatur idem argumentum egregio *Eusebii* ratiocinio lib. 3. *de demonstratione Euangelica* cap. 7. Si Christus à mortuis non surrexisset, debuissent Apostoli, conspiratione ad idem sentiendum, & prędicandum facta, hoc pacto inter se convenire. Demus inter nos dextras, simulque omnes fœdus paciscamur, ut de Christo in cunctos homines deceptionem consonam proferamus, testificemurque planè, benè impudenter, illum, postquàm à morte ad vitam redierit, inter

nos

nos esse versatum, focumque, & cibum consuetum nobiscum usurpasse. Conservetur autem ab omnibus nobis impudentiæ, immutabilitatisque tenor, & maneat hæc mentis alienatio usque ad mortem. Omnia verò nobis facienda sunt, ut Christi nomen illustre, gloriosumque reddamus. Omnia nobis probra, omnia supplicia ferenda, omne genus mortis subeundum pro ea re, quæ nulla in parte vera est. Quare affirmemus illum, & mortuos excitasse, & leprosos purgasse, & dæmones ejecisse, & tertia die post mortem ad vitam propria virtute rediisse, & alia incredibilia, omnemque fidem superantia fecisse: quarum quidem rerum nullius nos conscii sumus, sed arbitratu nostro cuncta fingentes, & decipiamus quidem quos possumus, si cui verò non persuaserimus, tùm ipsi pro iis, quæ inter nos composuimus, erroris mercedem adversùs nos ipsos eliciamus. Sic, inquam, Apostoli ad homines decipiendos inter se convenire, fœdusque inire debuissent, si reverà Christus à mortuis non surrexisset. Jàm verò cui unquam credibile, aut verosimile videbitur Apostolos, aliosque Christi Servatoris nostri Discipulos, ignobiles, vulgaresque homines, postquàm talia finxerint, atque inter se composuerint, toti, quà latè patet, Orbi resurrectionem Christi Domini prædicare, & persuadere potuisse, & in ipsis naturam humanam, quæ tamen vitæ amorem, ac studium quasi proprium quiddam possidet, acerbissima tormenta, & omne genus mortis, pro re omninò falsa subire non detrectasse? Profectò asseverare certissimè possum nullum inter mortales reperiri posse, modò vel minimam micam, aut rationis scintillam habeat, sensuique communi non omninò renunciaverit, qui in animum suum inducere possit, Apostolos adeò furere, & insanire potuisse, ut tam nefandum, sibique infestum consilium inire, & exequi voluerint.

Accedit insuper ad majorem huic historiæ de resurrectione Christi conciliandam fidem, quod sacer Euangelista Matthæus scribit reviviscente Christo Domino, factum esse ingentem terræ motum, Angelum descendentem è Cœlo revolvisse magnæ molis saxum ab ostio monumenti, timore perculsos custodes sepulchri, ac tantùm non exanimes in Urbem reversos ad Principes Sacerdotum, de iis rebus, quas viderant, & audierant retulisse; mortuorum sepulchra patuisse; multaque corpora Sanctorum, postquàm revixit Christus, rediviva, & ipsa Hierosolymis apparuisse, ut de veritate resurrectionis Christi testimonium perhiberent; quæ omnia certè Matthæus, nisi vera fuissent, omnibusque comperta, litteris consignare non ausus fuisset, maximè cum ea scripserit ætate, qua potuisset à multis, qui illorum portentorum testes erant vel oculati, vel auriti, mendacii, & falsitatis argui.

Deni-

Denique, his quæ hactenùs adduximus momentis ad probandam veritatem resurrectionis Christi, non pigebit addere testimonium Josephi Auctoris Judæi, qui lib. 18. antiq. cap. 4. disertè testatur Christum die tertia post passionem à mortuis surrexisse, & vivum Discipulis suis apparuisse: *Apparuit enim eis tertia die vivens, multa hac, & alia mirabilia carminibus Prophetarum de eo vaticinantibus; & usque hodie Christianorum gens ab hoc sortita vocabulum non defecit*. Ex quibus omnibus liquidò patet historiam resurrectionis Christi Domini his veritatis munitam esse characteribus, ut à nemine, nisi judicio, & sensui communi renunciaverit, negari, aut in dubium vocari possit.

DICO SECUNDÒ: *Christum post resurrectionem verum habuisse corpus, & integrum, idest, compactum ex carne, ossibus, sanguine, aliisque id genus membris, quæ ad naturam humani corporis pertinent.*

Probatur primò, quia tàm Orientalis, quàm Occidentalis Ecclesia docet in Sacramento Altaris panem esse conversum in Corpus Christi, & vinum in ipsius Sanguinem, ex qua Ecclesiæ Catholicæ doctrina palàm sequitur corpus Christi post resurrectionē non remansisse exangue. Hanc universalis Ecclesiæ doctrinam ex consensu omnium sæculorum, ætatum, nationum, & Ecclesiarum latè contrà nostri temporis Hæreticos probat, ac demonstrat doctissimus *Antonius Arnaldus* Doctor Sorbonicus in suo aureo opere *de perpetuitate fidei*. Secundò, si Corpus Christi post resurrectionem, non fuisset verum, & integrum, ejusdemque naturæ, cujus erat antè mortem, licèt diversæ gloriæ, resurrectio Christi non fuisset perfecta, & vera, sed imperfecta, & apparens, quia non fuisset redintegratum quidquid per mortem ceciderat. Hinc *Eutychius* Patriarcha Constantinopolitanus, qui dicebat corpus nostrum in illa resurrectionis gloria fore impalpabile, & ventis, aereque subtilius, & Christum Dominum post confirmata corda Discipulorum palpantium, omne illud, quod palpari potuit in subtilitatem aliquam redegisse, hic, inquam, Patriarcha pessimè de resurrectione carnis sentiens fuit à S. Gregorio Constantinopoli tùm temporis Pelagii Secundi Papæ Legato impugnatus coram Imperatore Tiberio, mortique proximus Palinodiam decantavit, sicut refert *S. Gregorius* lib. 14. Moral. c. 29. Tertiò, *S. Athanasius* in epist. ad Epictetum probat contrà Apollinarium Hæreticum, corpus, quod Christus Dominus in conceptione assumpsit, non fuisse naturæ cœlestis, & ætheræ, quia corpus, quod Christus post resurrectionem in Cœlum extulit, ex carne, & ossibus erat conflatum, juxtà illud Scripturæ: *Palpate, & videte, quoniam spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere*. Idem argumentum in Valentinum Hæreticum intorquent Sancti Patres. Denique tale fuit corpus Christi post resurrectio-

rectionem, qualia erunt corpora nostra post universalem resurrectionem rediviva, atqui nulla idea, ac forma futuræ corporum nostrorum resurrectionis ex Scriptura sacra, & ex Sanctis Patribus efformari, & intelligi potest, quàm ea, quâ semper credidit Ecclesia, & contrà Origenistas secùs sentientes definivit corpora nostra in futura resurrectione carne, ossibus, nervis, & venis sanguine prolutis compacta à Deo ad vitam revocatum iri, igitur corpus Christi post resurrectionem non fuit aereum, & exangue, sed constitutum carne, ossibus, & sanguine, aliisque partibus, quæ ad corpus humanum suis omnibus numeris absolutum pertinent. Legi possunt super hac re *Sanctus Gregorius Magnus* loco mox laudato, & *Sanctus Hieronymus* epist.38. aliàs 61. ad Pammachium adversùs hereses Joannis Hierosolymitani Episcopi.

Dico ultimò: *Corpus Christi post resurrectionem fuisse gloriosum, in eo tamen remansisse cicatrices, seu vulnera, quibus confixum est tempore passionis.* Est contrà *Socinum*, qui in responsione ad defensionem *Francisci Puccii* asserit corpus Christi post resurrectionem non fuisse immutatum, nec immortale, & gloriosum effectum.

Probatur primò ex Apostolo, qui ad Philippenses cap.4. loquendo de Christo hæc habet: *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Scilicet, vult Apostolus corpora nostra in futura resurrectione esse configuranda corpori Christi glorioso, quatenùs tùm temporis quatuor dotibus, impassibilitate, nimirùm, subtilitate, agilitate, & claritate donabuntur. Undè idem Apostolus 1. ad Corinth. cap.15. ait: *Stella enim differt à stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione; seminatur in ignobilitate, surget in gloria; seminatur in infirmitate, surget in virtute.* Secundò, benè multi SS. Patres docent Christum resurrectione suâ ad tantum gloriæ cumulum pervenisse, ut mortalitate in immortalitatem absorptâ, & carne velut in Deitatem demersâ, jàm totus Deus meritò prædicetur, vixque ex carne agnosci possit, juxtà illud Apostoli 2. ad Corinth. cap.5. *Etsi cognovimus secundùm carnem Christum, sed non jàm cognovimus.* Hoc tamen Apostoli testimonium non quidem eo in sensu intelligi debet, quasi reverà caro Christi, seu natura humana post resurrectionem in Divinam fuerit transformata, sicut affirmabant Eutychiani, sed quod caro Christi ex passibili, & mortali, post resurrectionem evaserit impassibilis, & immortalis: *Qualitas transit*, inquit *S. Leo* serm.1. de resurrectione Christi, *non natura defecit, & factum est corpus impassibile, quod potuit crucifigi, factum est immortale, quod potuit vulnerari. Et meritò dicitur caro Christi in eo statu, quo fuerat nota, nesciri: quia nihil in ea passibile, nihil remansit infirmum, ut & ipsa sit per essentiam, & non sit ipsa per gloriam.* Ve-

Verùm etsi corpus Christi post resurrectionem fuerit gloriosum, in eo tamen cicatrices,& vulnera passionis remansisse constat ex *Joannis* cap.20. ubi dicitur, Thomam Apostolum, invitante, seu jubente Christo Domino, misisse digitum suum in latus ejus, apertum per cicatricem remanentem, & æternûm in Cælis remansuram. Cur autem Christus cicatrices corpori suo glorioso, & immortali post resurrectionem perpetuò infixas hærere, easque conspicuas esse voluerit? Pulcherrimæ à Sanctis Patribus afferuntur rationes, quibus retunditur impietas Porphyrii, aliorumque Gentilium, qui Christum impotentiæ arguebant, quasi inflicta sibi vulnera curare minimè potuisset. Primò namque Christus cicatrices, ac vulnera post resurrectionem in corpore suo retinuit, ut ostenderet se post resurrectionem idem habere corpus, quod fuerat crucifixum. Secundò, quia hæ cicatrices non pertinent ad corruptionem, & defectum, sed sunt majoris virtutis, & gloriæ insignia, in quibus Christus jugiter victoriæ suæ circumfert triumphum. Tertiò, hi vulnerum hiatus, & cicatrices, hæ mortis reliquiæ, juge sunt apud Deum propitiationis nostræ sacrificium, fontes, undè vita, & incorruptibilitas scaturiunt, ideòque in illo Regno vitæ incorruptibilis obliterari non debuerunt, sed potiùs conservari tanquàm pretia salutis, & libertatis nostræ. Denique, has cicatrices in corpore suo Christus conspicuas esse voluit, ut in ultimo Judicio ostendat Electis, quàm misericorditer adjuti sint, & pudore suffundat Reprobos, pro quibus vulneratus, & mortuus est.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

Arguitur primò: Euangelistæ in describenda resurrectionis Christi historia secùm pugnant, ergò nulla ipsis fides habenda est. Prob. ant. In primis, *Marcus* cap. ult. ait Mulieres venisse ad monumentum *orto jàm Sole*. *Joannes* verò cap.20. scribit Mulieres ad monumentum venisse *cùm adhùc tenebræ essent*. Deindè *Matthæus* cap.28. ait Mariam Magdalenam, & alteram Mariam, aliasque pias Mulieres venisse ut viderent Sepulchrum, eisque Angelum, qui revolverat lapidem, dixisse: *Nolite timere; scio enim, quod Jesum quæritis. Non est hìc: surrexit enim, sicut dixit*. At Euangelista *Joannes* rem longè aliter refert, asserit quippè Mariam Magdalenam venisse ad monumentum, & cùm vidisset lapidem ab eo sublatum, cucurrisse, & venisse ad Simonem Petrum, & ad alium Discipulum, quem diligebat Jesus, eisque dixisse: *Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus ubi posuerunt eum*; quæ verba manifestè supponunt Magdalenam, dùm venit ad monumentum, nullum vidisse Angelum, si enim Angelum vidisset, & audisset tam clarè de certa Christi Domini resurrectione lo-

quentem, non dixisset: *Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus ubi posuerunt eum*; sed potiùs incunctanter affirmasset Christum verè è mortuis surrexisse, idque ab ipso Angeli ore didicisse. Secùm igitur pugnant Euangelistæ in describenda historia resurrectionis Christi, ac subindè nullam merentur fidem.

Respondeo: Duplicem illam apparentem antilogiam facili negotio explicari posse. Nàm primò, quod dicit *Marcus* Mulieres venisse ad monumentum *orto jàm Sole*, non est sic accipiendum, inquit *Sanctus Thomas*, *tanquàm Sol ipse videretur super terram*, sed *tanquàm de proximo adveniente in has partes*, idest, cùm cælum jàm ab orientis parte albesceret, & Solis lumen multis adhùc admixtum tenebris inciperet affulgere. Quod autem dicit Euangelista *Joannes* Mulieres venisse ad monumentum *cùm adhùc tenebræ essent*, non est sic intelligendum, quasi piæ Mulieres profundâ nocte venerint ad monumentum; sed sensus est, pias illas Mulieres itineri sese commisisse sub noctis finem, idest, cùm tenebræ necdùm essent omninò discussæ, easque ad monumentum pervenisse, cùm Sol inciperet illucescere.

Ad alteram apparentem antilogiam Respondeo cum doctissimo Auctore Gallicæ Analyseos, *Matthæum*, & *Joannem* facilè conciliari posse, si totius rei gestæ series hoc pacto disponatur. Primò, Maria Magdalene, & cæteræ piæ Mulieres, cùm ad Sepulchrum Christi venissent, & in illud intrassent, neminem viderunt; nàm Angelus, qui sedebat super lapidem, quem ab ostio monumenti revolverat, illis nondùm se manifestum fecit. Secundò, ingressæ Mulieres in monumentum, & non invento Corpore Christi, quid agerent, quidve consilii caperent, incertæ prorsùs hærebant. Tertiò, Maria Magdalena, cùm vidisset apertum monumentum, nec in eo offendisset Corpus Christi, sed solùm exuvias, quibus fuerat involutum, moræ impatiens, & adhùc incerta an Christus è mortuis surrexisset, vel ipsius Corpus fuisset furtim sublatum, relictis aliis Mulieribus ad Sepulchrum, cucurrit ad Petrum, & Joannem, dixitque: *Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus ubi posuerunt eum*; nondùm quippè Magdalena viderat, & audierat Angelum Christi resurrectionem nunciantem. Quartò, his auditis, exiit Petrus cum Joanne, & ambo venerunt ad monumentum, quos secuta est Maria Magdalene: illi sudarium, & linteamina separatim posita cùm reperissent in Sepulchro, domum rediere, relictis Mulieribus ad Sepulchrum. Quintò, Maria Magdalene amore succensa, & ardens desiderio inveniendi Corpus Christi, longiùs in hortum, in quo erat Christi Sepulchrum, sola progressa est, dùmque in horto moras necteret, cæteræ Mulieres exeuntes è Sepulchro viderunt duos Angelos, qui Christum resurrexisse nun-

nunciarunt, simulque ipsis præceperunt ut ad Apostolos irent nuntiatum, quæ viderant, & audierant. Denique, Maria Magdalene, postquàm frustrà in horto quæsiisset Corpus Christi, iterùm rediit ad monumentum, cùm jàm aliæ Mulieres jussu Angelorum ad Apostolos perrexissent; inclinavit ergò se Magdalena, & vidit Angelos, quos existimavit homines esse eò missos postquàm è Sepulchro fuisset egressa, sed retrorsùm conversa vidit Jesum, quem primò Hortulanum esse credidit, deindè reverà Jesum esse cognovit, ejusque resurrectionem, ipso jubente, ad Apostolos nuntiatura perrexit. Sic dispositâ totius rei gestæ ratione, ambo Euangelistæ facilè conciliantur, nàm licet secundùm *Matthæum* Maria Magdalene unà cum piis aliis Mulieribus venerit ad Christi monumentum, non tamen cum illis semper remansit, nec colloquio, quod habuerunt cum Angelis, interfuit; undè non mirum si, ut refert *S. Joannes*, à monumento statim ac illud apertum vidit, reversa, Petro, & Joanni dixerit: *Tulerunt Dominum, & nescimus ubi posuerunt eum.*

Arguitur secundò: Christus post resurrectionem non habuit verum, & integrum corpus, ergò non perfecta, sed imperfecta fuit ejus resurrectio. Prob. ant. Primò, Christus post resurrectionem non habuit verum corpus, quia verum corpus non potest esse cum alio corpore in eodem loco, nec ab oculis intuentium evanescere, atqui corpus Christi post resurrectionem fuit cum alio corpore in eodem loco, intravit enim in cœnaculum januis clausis, & evanuit ab oculis Discipulorum, sicut refert *S. Lucas* cap. ult. ergò Christus post resurrectionem non habuit verum corpus. Secundò, corpus Christi post resurrectionem non fuit integrum, caruit enim sanguine, ut colligitur ex *S. Augustino* epist. 205. aliàs 146. ad *Consentium*, qui à Sancto illo Doctore quæsierat, *utrùm nunc corpus Christi Domini ossa, & sanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta*? Respondet verò *S. Augustinus*, se nec inquirere, nec definire velle, *an Christus sanguinem habeat, nec ne*? Hæc sunt illius Sancti Doctoris verba: *Fides adsit, & nulla quæstio remanebit, nisi fortè de sanguine requirendum est, quia cùm dixisset*: Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, *non addidit sanguinem. Non ergò & nos addamus inquirere, quod ille non addidit dicere: & de compendio, si placet, finita sit quæstio.* Ex quibus verbis manifestò patet *S. Augustinum* saltem dubitasse, & in incerto reliquisse, an Christus nunc sanguinem habeat? Quâ in re anceps hærere non potuisset Aquilinus ille Doctor, si corpus Christi post resurrectionem fuisset integrum, carne, videlicèt, ossibus, & sanguine compactum.

Respondeo primò cum *Sancto Hieronymo* epist. 86. aliàs 27. ad Eustochium virginem, quod si semel corpus Christi post resurre-

ctionem spirituale, & aereum dicatur, quia Christus clausis ingressus est januis, eadem ratione *antequàm pateretur, quia contrà naturam graviorum corporum super mare ambulavit, spirituale corpus habuit; & Apostolus Petrus, qui & ipse super aquas pendulo incessit gradu, spirituale corpus habuisse credendus est*, quod tamen nemo dixerit.

Respondeo secundò cum *S. Thoma*: Corpus Christi post resurrectionem ad Discipulos, janus clausis, intrasse ex virtute divinitatis sibi unitæ, *moli corporis, ubi divinitas erat, ostia clausa non obstiterunt: ille quippè non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas Matris inviolata permansit*, inquit *S. Augustinus* tract. 121. in Joannem. Ex qua responsione falsi convincitur perridicula interpretatio nostri temporis Hæreticorum, qui, cum negare haud possint ingressum Christi Domini obseratis foribus factum, id Christum fecisse dicunt rarefaciendo portas, januâ utrinque coarctatâ, & in medio divisâ, rursùsque per ejusdem potentiam dilatatâ, atque unitâ. Reiicitur etiam absona interpretatio *Calvini*, qui in cap. 20. *Joannis* impudorato ore negat Christum per januas clausas ad Discipulos transiisse. Concedit tamen eum janius clausis eo sensu ingressum esse, quod cùm fores essent clausæ, aditus illi patefactus fuerit non *manu hominis*, sed *Angeli ministerio*. Tùm petulanter invehitur in Catholicos, quos dicit ideò aliter sentire, *ut corpus gloriosum non modo reddant spiritui simile, sed immensum esse, nulloque loco contineri obtineant*. Hæc, inquam, sinistra *Calvini* reiicitur interpretatio, unà cum calumnia, quâ Catholicos perperàm insectatur; credunt Catholici plus Deum posse, quàm valeat humana ratio capere, ac flocci faciunt argutias, quibus Hæretici omnipotentiam Dei circumscribere, & elevare moliuntur.

Similiter dico: Corpus Christi post resurrectionem, licèt verum, & integrum esset, ab oculis Discipulorum aliquandò evanuisse, quia quicumque habet corpus gloriosum, potest videri quando vult, vel non videri, quam dotem habuit corpus Christi post resurrectionem non solùm ex conditione corporis gloriosi, sed etiam ex virtute divinitatis, per quam fieri potest ut corpora non gloriosa miraculosè non videantur, sicut docet *S. Thomas*. Dicitur ergò corpus Christi ab oculis Discipulorum evanuisse post resurrectionem, non quod corrumperetur, aut in aliqua invisibilia resolveretur, sed quia desiit, quandò voluit, ab eis videri, vel eo præsente, vel etiam eo abscedente velociter propter dotem agilitatis.

Denique, ad auctoritatem *S. Augustini* de sanguine Christi post resurrectionem, respondeo: Duplicem debere distingui sanguinem, unum vitalem & præcipuum, qui venæ sectione non effluit; & alterum superfluum, & degenerem, qui ex humoribus efformatur. Quâ positâ distin-

distinctione dico *Consentium* non dubitasse an Christus nunc habeat sanguinem vitalem? sed tantummodò an Christus nunc habeat sanguinem ex humoribus efformatum? In hoc, inquam, sita erat quæstio, quam *Consentius* proposuit *S. Augustino*, & quam Sanctus ille Doctor in citata epistola triplici de causa nec excutere, nec dirimere voluit. Primò, quia hæc quæstio erat omninò inutilis. Secundò, quia per temporis angustias hanc, & alias similes quæstiones sibi à Consentio propositas *S. Augustinus* enucleare non potuit, ut patet ex his *S. Augustini* verbis, quæ in hac epistola leguntur: *Cum ista dictarem, perlator jàm ventū expectans, me vehementer, ut navigaret, urgebat.* Tertiò, quia *S. Augustinus* consultò aliam difficultatem declinare voluit, quam nonnulli occasione istius quæstionis proponere potuissent, utrùm videlicet corpus gloriosum aliis humoribus, pituitâ, vel felle flavo & nigro careat, ex quibus humanæ naturæ temperamentum efformatur: *Fortassis enim*, inquit *S. Augustinus, arrepta occasione sanguinis urgebit nos molestior perscrutator, & dicet: Si sanguis in corpore Christi resurgentis fuit, cur non pituita? cur non & fel flavum & nigrum, quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari etiam medicinæ disciplina testatur? Sed quodlibet quisque addat, corruptionem addere caveat, ne suæ fidei sanitatem, castitatemque corrumpat. Valet enim divina potentia de ista visibili, atque tractabili natura corporum quibusdam manentibus auferre quas valuerit qualitates; ac per hoc etiam valet membra mortalia, formæ lineamentis manentibus, corruptione verò mortalitatis emortua stabili vigore firmare, ut absit labes, adsit effigies; adsit motio, absit fatigatio; adsit vescendi potestas, absit esuriendi necessitas.* Quibus verbis perspicuum est *S. Augustinum* nec dubitasse, nec negasse unquam corpus Christi post resurrectionem gloriosum habere verum sanguinem secundùm substantiam, sed solùm velle in eo non esse sanguinem secundùm corruptionem mortalitatis. Hanc esse germanam *Sancti Augustini* mentem patet ex innumeris locis, quæ à nostris Polemicis Auctoribus citantur, in quibus diserte docet Sanctus ille Pater vinum in Sacramento Altaris converti in Sanguinem Christi, & Fideles in poculo Eucharistico bibere Sanguinem Christi; non possent autem Fideles in poculo Eucharistico Sanguinem Christi bibere, si Christus in corpore post resurrectionem glorioso verum sanguinem non haberet. Plura legi possunt in perdocta Disquisitione Theologica *de Sanguine Corporis Christi post resurrectionem*, editâ à clarissimo viro *Jacobo Boyleau* Doctore Sorbonico, in qua omnes offuciæ, quas nostri temporis Hæretici huic *S. Augustini* epistolæ offundere tentarunt, radiis Solaribus dissipantur, & Aquilini illius Doctoris mens in optimo lumine collocatur.

Arguitur ultimò: Corpus gloriosum debet esse lucidum; claritas quippè

quippè est dos corporis gloriosi. Debet insuper esse liberum ab usu, & consuetudine comedendi, atqui corpus Christi post resurrectionem non fuit lucidum (neque enim tantum splendorem, & majestatem mortalibus oculis intueri, & sustinere potuissent Apostoli;) non fuit etiam corpus Christi post resurrectionem à consuetudine manducandi liberum, quia sępiùs Christus post resurrectionem, ut perhibent sacri Euangelistæ, manducavit cum suis Discipulis, ergò corpus Christi post resurrectiouem non fuit gloriosum, & immortale.

Respondeo ad duo illa momenta, & ad primùm dico: Corpus Christi post resurrectionem fuisse lucidum, noluisse tamen Christum suis apparere Discipulis in corpore lucido, sicut apparuerat in Transfiguratione, quia, ut docet Angelicus Præceptor, voluit Christus antè mortem ostendere suæ majestatis gloriam, quam maximè demonstrat claritas corporis gloriosi, ne infirmitatem passionis ejus despicerent Apostoli; at post resurrectionem voluit potissimùm Christus suis ostendere Apostolis veritatem carnis, quæ pro nobis passa est, cui ostensioni obstitisset corporis claritas, quia eam non potuissent infirmi Apostolorum oculi irretorta acie sustinere, sed obstupuissent magis quàm in Transfiguratione, sicut ait Sanctus Augustinus.

Ad alterum momentum dico: Christum post resurrectionem suam cibum & potum cum discipulis suis sumpsisse, non alimentorum indigentiâ, sed ad resurrectionis suæ veritatem adstruendam, nam, ut inquit *S. Augustinus* epist. 102. aliàs 49. *Futuræ resurrectionis corpus imperfectæ potestatis erit, si cibos sumere non potuerit, imperfectæ verò felicitatis, si eguerit*. Non ergo egestate manducavit Dominus, sed quia hoc egebat testimonio infirma adhuc discipulorum fides. Fuit autem vera Christi comestio, quia corpus ejus post resurrectionem verè fuit vivum, & animatum, ad discrimen comestionis, quæ fit aliquando ab Angelis in corporibus assumptis; hæc siquidem Angelorum comestio non est vera, sed dumtaxàt apparens, quia corpora ab Angelis assumpta non sunt viva, & animata. Hinc Angelus dixit Tobiæ: *Cum essem vobiscum, videbar quidem vobiscum manducare, & bibere, sed ego cibo invisibili utor*.

Adverte primò sub finem istius Paragraphi: Necessarium fuisse, ut Christus ex mortuis resurgeret. Primò, quia debebat implere vaticinia Prophetarum, qui eum devictâ morte resurrecturum cecinerunt, unde ait Apostolus 1. ad Corinth. cap. 15. *Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm scripturas, & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die secundùm scripturas*. Secundò, in resurrectione Christi reluxit justitia Dei, qui Christum per mortem, & passionem afflictum, & humilia-

tum

tum sublimavit per resurrectionem, *humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, &c.* inquit Apostolus ad Philippenses cap.2. Tertiò, resurgente Christo confirmata est fides nostra, & ideò 1. ad Cor. cap. 15. dicitur; *Si Christus non surrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra*. Quartò, beneficio resurrectionis Christi spes de resurrectione corporum nostrorum roborata est, dicente Apostolo loco mox citato: *Si Christus prædicatur, quod surrexit à mortuis, quomodò quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est?* Quintò, Christus à mortuis resurgere debuit ad comprobandam divinitatem suam. Dum enim propriâ virtute rediit ad vitam, Judæis divinitatem ejus negantibus ora obturavit. Sextò, per resurrectionem cumulus, & fastigium filiationis naturalis Christo Domino obtigit. Tunc enim, ut ait Paulus act. cap.13. adimplevit Deus hanc repromissionem, quæ ad Patres nostros facta est: *Resuscitans Jesum, sicut in psalmo secundo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Et ad Rom. cap. 1. juxtà textum Græcum: *Qui declaratus fuit Filius Dei cum potentia, secundùm spiritum sanctificationis, ex eo quod resurrexit è mortuis Jesus Christus Dominus noster*. Septimò, oportuit ut Christus ex mortuis resurgeret ad informationem vitæ fidelium, juxtà illud ad Rom.cap.6. *Quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Denique resurrectio Christi necessaria fuit ad complementum salutis nostræ, quia sicut ipsius passio salutem nostram propriè loquendo operata est quantùm ad remotionem malorum, & destructionem mortis nostræ, ita & illius resurrectio fuit causa nostræ salutis quantùm ad inchoationem, & exemplar bonorum, undè dicit Apostolus ad Rom. cap.4. *Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram*.

Adverte secundò: Christum optimo jure appellari *primogenitum ex mortuis*; nam licet multi ante adventum Christi, vel ipso adhuc vivente, fuerint à mortuis excitati, & ad vitam revocati; eorum tamen resurrectio, ut docet *S. Thomas*, fuit imperfecta, tùm quia virtute alienâ ad vitam redierunt; tùm quia etiam denuò mortui sunt. At perfecta fuit resurrectio Christi, quippè qui propriâ virtute de morte Victor, ac Triumphator surrexit ad vitam immortalem, ita ut morti non esset amplius obnoxius, sicut dicit Apostolus ad Roman. cap.6. *Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur*.

Adverte ultimò: Horum verborum, quæ Christus post resurrectionem dixit Mariæ Magdalenæ: *Noli me tangere*, varias à Sanctis Patribus, & Scripturæ Expositoribus adhiberi interpretationes, quas inter hæc mihi videtur clarior juxtà ac expeditior, quæ traditur à doctis-

ctissimo Auctore Gallicæ analyseos. Ait quippè, quod postquam Maria Magdalene proprio suo nomine à Christo compellata vocem Domini agnovisset, confestim ad ipsum accurrit, cœpitque promovere brachia, & manus ut ipsum tangeret, & pedes deoscularetur; sed cùm in his amoris, & pietatis exhibendis obsequiis moras trahere vellet, dixit illi Jesus: *Noli me tangere, nondùm enim ascendi ad Patrem*; quasi diceret Christus: Noli hìc diutiùs morari, & tangendo explorare an ipse sim, nondum ascendi ad Patrem, sed adhuc per 40. dies in terris versari debeo, ideòque sat tibi supererit temporis, ut pedes meos complectaris. *Vade autem ad fratres meos*, hoc est: Rumpe omnem moram, & omni intempestivâ semotâ dilatione festina iter ad discipulos meos, & dic eis: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum: Deum meum, & Deum vestrum*. Christus ergo per hæc verba: *Noli me tangere*, nec prohibuit, nec à contactu corporis sui Magdalenam repulit. Eccur, quæso, eam repulisset, cùm ipsemet, teste Scriptura sacra, voluerit, ut Apostoli ejus corpus tangerent, & permiserit mulieribus, quibus occurrit in via, ut ejus pedes tenerent, & deoscularentur? Solùm itaque per hæc verba: *Noli me tangere, nondùm enim ascendi ad Patrem* Christus cunctantem Magdalenam excitare voluit, ut ad Apostolos maturaret iter, ejusque resurrectionem quamptimùm illis nunciaret.

Paragraphus secundus

Utrùm Resurrectio Christi sit causa efficiens futuræ resurrectionis hominum tàm bonorum, quàm malorum?

Futuram omnium hominum resurrectionem olim inter Judæos negarunt Saducæi, & Samaritani, sicut legitur Matth. cap. 22. & Act. 23. eandemque hæresim postea in primis Ecclesiæ temporibus amplexi sunt *Simoniani, Saturniani, Basilidiani, Valentiniani, & Marcionitæ*. Quin etiam ausus est *Socinus* nefandissimus hæreticus, inter virulentos, quos disseminavit errores, asserere in cap. 5. epist. 1. S. Joannis, homines impios penitùs annihilari, nullam impiorum resurrectionem futuram. Idem docet *Crellius* Socini discipulus, mali corvi malum ovum, comment. in cap. 15. epist. 1. ad Corinth. Ad hunc igitur profligandum hæreticorum errorem, primò hìc ostendam resurrectionem omnium omninò hominum tàm bonorum, quàm malorum Fide Catholicâ credi debere. Deindè commonstrabo resurrectionem Christi esse causam efficientem futuræ resurrectionis corporum omnium hominum tàm bonorum, quàm malorum.

Dico itaque primò: *Neminem, citrà apertam hæresim,*

ſim, negare, aut in dubium revocare poſſe futuram omnium hominum tam bonorum, quàm malorum reſurrectionem.

Probatur ex multis locupletiſſimis teſtimoniis cùm veteris, tùm novi Teſtamenti. In primis cap. 19. lib. *Job* hæc verba leguntur: *Et rursùs circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum*. Ezechielis cap.37. *Hæc dicit Dominus Deus, à quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reviviſcant*. Lib.2. Machab. cap.12. *Niſi eos, qui ceciderant reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur, & vanum orare pro mortuis*. Ad hæc benè multa ſuppetunt in veteri Teſtamento exempla eorum, quos Deus ad preces Sanctorum, & Prophetarum de morte ad vitam revocavit; narratur lib.3. Regum cap. 17. hiſtoria de filio viduæ Sareptanæ, quem Deus precibus Eliæ Thesbitis à mortuis ſuſcitavit. Legitur in lib. 4. Regum, quod, orante Eliſæo, filius Sunamitidis ad vitam fuit revocatus, & quod quidam mortuus in ſepulcro ejusdem Eliſei tumulatus, tactis oſſibus Prophetæ, confeſtim vitâ fuit donatus. Porrò quis non videt hiſce miraculoſis mortuorum reſurrectionibus Deum voluiſſe futuræ omnium hominum reſurrectionis comprobare fidem? Jam verò novum Teſtamentum legenti innumera propemodum obvia ſunt teſtimonia, quæ omnium hominum tàm bonorum, quàm malorum futuram reſurrectionem invictè demonſtrant. Sic enim loquitur Chriſtus Dominus Joannis cap.5. *Nolite mirari hoc, quia venit hora, qua omnes, qui in monumento ſunt, audient vocem Filii Dei: & procedent, qui bona egerunt in reſurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt in reſurrectionem judicii*. Et cap.6. *Hæc eſt voluntas ejus, qui miſit me, Patris, ut omne, quod dedit mihi non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die*. Et Matth. cap.22. reſpondens Chriſtus Saducæis negantibus reſurrectionem mortuorum, & interrogantibus de muliere, quæ ſeptem fratribus nupſerat, cujus eorum futura eſſet uxor in reſurrectione mortuorum? ait: *In reſurrectione neque nubent, neque nubentur*. Denique, ut alia hujusmodi clariſſima novi fœderis mittam teſtimonia, Apoſtolus Paulus omnium hominum reſurrectionem non ſolùm in Areopago Athenarum, & coram Phariſæis, ac Saducæis conſtanter prædicavit, ſed etiam cap.15. epiſt.1. ad Cor. eam ex reſurrectione Chriſti Domini, ſicut mox oſtendemus, efficaciſſimè adſtruit.

Hinc facilè convellitur *Socini*, ejusque gregalium error aſſerentium nullam impiorum fore reſurrectionem, quia impii poſt mortem annihilabuntur; facilè, inquam, hic refellitur error, nam primò Scriptura ſacra non ſolùm juſtorum, ſed cunctorum ac ſubindè etiam impiorum hominum futuram reſurrectionem apertiſſimè docet, eamque in eo ſenſu interpretantur Sancti Patres *Juſtinus* in apologia ad Antoninum Pium, *Athenagoras* ſerm. de reſurrect. *Tertullianus* lib. de reſur-

surrectione carnis, *Arnobius* lib. 5. contra gentes, *Lactantius* lib. 7. divin. institut. cap. 22. & 23. *Minutius Felix* in Octavio, & innumeri alii Patres, qui de futura hominum resurrectione sermonem habuerunt, quorum catalogum texere nimis longum esset. Secundò, impii, cùm animas habeant immortales, perire, & annihilari non debent, & quamvis ab igne crucientur, ignis tamen ille, ut ait *Minutius Felix* in Octavio: *Membra urit, & reficit; carpit, & nutrit; non damnis ardentium pascitur, sed inexesa corporum laceratione nutritur.* Tertiò, impios sine fine in inferno cruciandos esse disertè testatur Scriptura sacra, Danielis cap. 12. *Et multi de illis, qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt, alii in vitam æternam, alii in opprobrium, ut videant semper.* Et Apocalypsis cap. 20. *Cruciabuntur die, ac nocte in sæcula sæculorum.* Non peribunt ergo impii, neque annihilabuntur, sed quamdiù durabit Deus, tamdiù durabunt supplicia damnatorum. *Sunt qui idcircò peccatis suis finem ponere negligunt, quia habere quandoque finem futura super se judicia suspicantur, quibus breviter respondemus: si quandoque finienda sunt supplicia reproborum, quandoque finienda sunt ergo & gaudia Beatorum. Per semetipsum namque Veritas dicit: Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam. Si igitur hoc verum non est, quod minatus est, neque illud verum quod promisit.* Hæc sunt *S. Gregorii* verba lib. 34. moral. cap. 16. quæ invictè probant æternitatem pœnarum adversùs religionis contemptores, quibus hoc dogmatis, ut liberiùs peccent, cavillari solenne est.

DICO SECUNDÒ: *Resurrectionem Christi esse causam efficientem futuræ resurrectionis omnium hominum tàm bonorum, quàm malorum.*

Probatur ex Apostolo, qui 1. ad Corinth. cap. 15. hæc habet: *Si autem Christus prædicatur, quod resurrexit à mortuis, quomodò quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? si autem resurrectio mortuorum non est: neque Christus resurrexit.* Probat eò loci Apostolus mortuorum resurrectionem ex resurrectione Christi, atque cassam, & conclamatam esse spem resurrectionis mortuorum, si Christus non surrexit, hoc autem Apostoli argumentum, ut nemo non videt, nihil planè concluderet, nisi resurrectio Christi esset causa efficiens resurrectionis mortuorum. Rursùs subdit ibidem Apostolus: *Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* Scilicet per hominem Deum, qui primò effectum suæ virtutis ad humanitatem propriam extendit, dein ad resurrectionem aliorum extensurus; non secus ac ignis primò ad loca viciniora, & posteà calorem suum ad remotiora diffundit, ut ait *S. Thomas*. Christus igitur, juxtà Apostolum, surrexit à mortuis *primitiæ dormientium*, ex quo sequitur Christi re-

resurrectionem esse causam efficientem futuræ resurrectionis mortuorum, quia quod est primum in quolibet genere, est causa cæterorum. Hinc Sancti Patres resurrectioni Christi futuram resurrectionem nostram adsignant. Sic enim loquitur *S. Ambrosius* in lib. de fide resurrectionis: *Si non resurgamus, ergo Christus gratis mortuus est, ergo Christus non resurrexit, qui sibi cur resurgeret, rationem non habebat. Resurrexit in eo mundus, resurrexit in eo cælum, resurrexit in eo terra*. Idem docet *S. Chrysost.* hom. 10. in act. Apost. ubi hæc habet: *tam fortis, & efficax est illius, seu Christi resurrectio, ut & aliis iste resurrectionis factus sit Auctor.* Nec solùm resurrectio Christi est causa efficiens futuræ resurrectionis corporum omnium hominum tàm bonorum, quàm malorum, sed etiam virtute divinitatis est causa tùm efficiens, tùm exemplaris resurrectionis animarum. Causa quidem efficiens, quia beneficio gratiæ divinæ animæ vivunt transeuntes à morte infidelitatis ad vitam fidei, à morte falsitatis ad amorem veritatis, à morte iniquitatis ad vitam justitiæ, ab amore creaturæ ad amorem Creatoris; unde Apostolus ait ad Rom. cap. 4. *Resurrexit propter justificationem nostram*. Animarum itidem resurrectionis causa exemplaris est resurrectio Christi, quia Christo resurgenti debemus secundum animam conformari, juxtà illud Apostoli ad Rom. cap. 6. *Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus, sicut ipse resurgens ex mortuis, jam non moritur, ita & nos existimemus nos mortuos esse peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu Domino nostro*. Apposité tamen observat *S. Thomas* 3. p. q. 56. art. 2. ad 3. quod licèt corpora omnium hominum in virtute resurrectionis Christi à mortuis resurgere debeant, juxtà illud Apostoli 1. ad Corinth. cap. 15. *Omnes quidem resurgemus*, non tamen omnium hominum animæ resurgent; multi namque reprobi ibunt in supplicium æternum, ut dicitur *Matth.* cap. 25. Rationem illius discriminis hanc assignat Doctor Angelicus, quia resurrectio animarum pertinet ad meritum, quod est effectus justificationis, resurrectio autem corporum ordinatur ad pœnam, vel præmium, quæ sunt effectus judicantis, porrò ad Christum non pertinet justificare omnes, benè tamen judicare tàm bonos, quàm malos, qui omnes supremo ipsius judicio se sistere debent, & ideò Christus omnes revocat ad vitam secundùm corpus, sed non omnes secundùm animam.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

Arguitur primò: Impossibile est, ut corpora jam putredine corrupta, & in cineres resoluta, reviviscant, denuò animentur, ad priorem quam habebant formam restituantur, atque immortalitate

 do-

donentur, ergo resurrectio Christi non potest esse causa efficiens resurrectionis corporum. Prob. ant. Ratio naturalis docet à privatione ad habitum non dari regressum, unde Philosophi Ethnici resurrectionem mortuorum, tanquam inauditum paradoxum, & rationi naturali omninò oppositum rejecerunt. Legimus etiam cap.17. Actuum Apost. quod, Paulo in medio Areopagi prædicante, Athenienses: *Cùm audiissent resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterum*. Impossibile igitur est, ut corpora, quæ jam computruerunt, reviviscant, & ad formam, quam antehàc habebant, restituantur.

Respondeo: Philosophos Ethnicos magno licet, & excellenti ingenio præditos ad resurrectionem corporum ideò assurgere non potuisse, quia ratio naturalis, quæ illis duntaxàt affulgebat, hoc mysterium penetrare non potest, & ad illud, velut noctua ad Solis lucem, cæcutit. Verùm quod Ethnici fidei destituti lumine impossibile duxerunt, fideles, spectatâ Dei omnipotentiâ, possibile credunt; nec dubitant Deum, quâ facilitate corpora creavit, eâdem ipsa facilitate corpora instaurare posse, & incorruptibilia reddere: *Quis tam stultus, aut brutus est, ut audeat repugnare hominem à Deo, ut primùm potuisse fingi, ita posse denuò reformari? Porrò difficiliùs est id, quod non sit incipere, quàm id quod fuerit iterare. Tu perire, & Deo credis, si quid oculis nostris hebetibus subtrahitur? Corpus omne sive arescit in pulverem, sive in humorem solvitur, vel in cinerem comprimitur, vel in nidorem tenuatur, subducitur nobis, sed Deo elementorum custodia reservatur. Vide adeò quàm in solatium nostri resurrectionem futuram omnis natura meditetur. Sol demergit, & nascitur: astra labuntur, & redeunt: flores occidunt, & reviviscunt: post senium arbusta frondescunt: semina nonnisi corrupta revirescunt. Quid festinas, ut cruda adhuc hyeme reviviscas, & redeas? Expectandum nobis etiam corporis ver*. Inquit eleganter *Minutius Felix* in Octavio. Addo etiam resurrectionem corporum, non solùm, attentâ Dei omnipotentiâ, esse possibilem, sed etiam justitiæ divinæ planè consentaneam. Justum quippè est, ut unusquisque referat, quæ in vita gessit, sive bona, sive mala, & pro his præmium, vel pœnam suscipiat; anima siquidem sola puniri haud debet propter peccata, quia ea, quæ in carnalibus voluptatibus posita sunt, per se non perpetravit; nec solùm corpus pœnis affici debet, quia legum, & præceptorum vim percipere non potest. Hominem igitur ex utroque corpore videlicet & animâ conflatum pro suis, quæ gessit, facinoribus, sententiam referat necesse est. Quod certè non fit in hac mortali vitâ, ubi, sicut funesta, heu nimium! experientia docet, improbi opibus affluunt, honoribus florent, deliciis perfruuntur; boni verò adversis premuntur, contemptui habentur, & gravissimis quandoque jactantur

tur procellis. Ut igitur splendescat divina justitia, necesse est, ut in fine sæculorum, interveniente omnium mortuorum resurrectione, animæ simul & corpori pœnæ, vel præmia decernantur.

Arguitur secundò; benè multi homines resurgere non poterunt, ergò resurrectio Christi non est causa efficiens resurrectionis omnium hominum. Prob. ant. primò, resurgere non poterunt illi, quorum corpora fuerunt à feris, vel ab aliis hominibus, seù Antropophagis devorata, vel à piscibus absorpta. Qui enim fieri potest ut ejusmodi hominum materia instaurari possit? Secundò, sub qua corporis mole resurgent abortivi, qui in utero matris, antequam prodeant in lucem, extinguntur? vel illi pueruli qui præmaturâ, & intempestivâ morte è vivis rapiuntur? Si enim omnes resurgere debeant *in virum perfectum, in ætatem plenitudinis Christi*, sicut ait Apostolus ad *Ephesios* cap. 4. Multum sanè quantitatis addendum erit corporibus illorum infantium qui proindè magis in novo corpore, quàm in suo proprio resurgent. Sed quid de Gigantibus, & proceræ staturæ viris? ab istis multùm quantitatis detrahendum erit. Denique claudi, paralytici, aliique id genus homines, qui corporis vitia, membrorumque defectus habuerunt, aut sublatâ omni corporis deformitate resurgent, aut eâ retenta? si membrorum defectus, & vitia retineant, ergò non resurgent *in virum perfectum*, si verò non retineant, ergò nec Christum cum cicatricibus resurgere oportuit.

Respondeo ad singula illa momenta, & ad primum, petitum ex illis hominibus, quorum corpora vel à feris, vel à piscibus, vel ab aliis hominibus fuerunt devorata, dico cum *Sancto Augustino* in Enchirid. cap. 88. & libro 22. de Civitat. Dei cap. 14. 15. & seq. *Quod non periit Deo terrena materies, de qua mortalium creatur caro; sed in quemlibet pulvuerem, cineremve solvatur, in quoslibet halitus, aurasque defugiat, in quamcumque aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcumque animalium etiam hominum cibum cedat, carnemque mutetur, illi animæ humanæ puncto temporis reddit, quæ illam primitùs, ut homo fieret, cresceret, viveret, animavit. S. Augustino* accinit Angelicus Preceptor qu. 80. supplem. art. 4. ad 3.

Ad alterum momentum respondeo, cum *Sancto Augustino* infantes non in ea resurrecturos corporis exiguitate, quâ mortui sunt, sed illos in futura resurrectione divinæ Omnipotentiæ beneficio eam habituros materiem, quæ eis tardiùs, hoc est, si adolevissent, accessura erat.

Denique, circà Gigantum corpora, & membrorum defectus, dico: Electos maximè non resurrecturos, cum aliqua corporis deformitate, si quam fortè, dum viverent, habuerunt; sed resurrecturos in eadem carnis substantia sublatis omnibus nævis, & membrorum

brorum vitiis, *nulla erit deformitas, quam facit incongruentia partium, ubi & quæ parva sunt, corrigentur: & quod minùs est, quàm decet, materiæ, servata integritate detrahetur*, inquit *Sanctus Augustinus* cap. 19. libro 22. de Civitat. Dei. Apparebunt tamen cicatrices, & vulnera in martyrum corporibus, *non enim*, subdit S. ille Pater *Deformitas in eis, sed dignitas erit, & quædam quamvis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit*.

Arguitur ultimò: *Impii*, sicut dicitur psalm. 1. *Non resurgent in judicio, neque peccatores in Concilio justorum*. Sed peribunt, & ad nihilum redigentur, ut colligitur ex psalmo 139. *Cadent super eos carbones, in ignem deiicies eos, in miseriis non subsistent*. Ergo resurrectio Christi non est causa efficiens saltem resurrectionis impiorum.

Prętereà, illi soli resurgent, qui analogicam meritorum æqualitatem cum Christo habebunt, atqui nullam cum Christo conformitatem, aut analogicam meritorum æqualitatem impii habere poterunt; ergò non impii, sed tantummodò justi & electi resurgent, ex quo consequitur resurrectionem Christi non esse causam efficientem resurrectionis impiorum.

Respondeo ad utrumque momentum, & ad primum dico: Vatem regium, dum ait impios non resurrecturos in judicio, nihil aliud innuere velle, quàm quòd impii non stabunt, vel subsistent in judicio, ita ut sensus sit, fore ut impii nequeant in judicio irati Judicis vultum sustinere, suamque causam ullâ excusatione, ullave tergiversatione defendere, sed potiùs sua causa cadent, atque in eo victi irrevocabili Judicis sententia, absque mora, absque appellatione condemnabuntur. Dici etiam potest, Vatem regium non negare impios resurrecturos, sed solùm velle eos non resurrecturos in judicio justorum, hoc est, ut participes sint judicii quo judicabuntur justi, neque consortes eorum gloriæ, quia impii Angelorum, & hominum imprecationibus onerati, Dei ipsius maledictione percussi, tanquàm hædi emissarii eiicientur, & diris malæ conscientiæ morsibus, dæmonum furori, atque supplicio æterno tradentur, *cùm omnis caro redempta in Christo sit ut resurgat, & omnem assistere ante tribunal ejus necesse sit, non tamen omnibus gloria, & honor est promiscuus resurgendi*, ait *Sanctus Hilarius* in psalm. 55. Non peribunt ergo, nec ad nihilum redigentur impii, quos potiùs Deus, ut ait S. Judas in epistola sua, *in judicium magni diei vinculis æternis sub caligine reservavit*, ut post resurrectionem unà cum corporibus suis perpetuis suppliciis torqueantur. Undè quandò Psalmista loquens de impiis, ait quod *in miseriis non subsistent*, sensus est tam acerbos, & intolerabiles esse inferni dolores, ut impii illis addicti, & quasi, ut ita dicam, trabali

clavo

clavo affixi, eos sustinere haud possint, sed guttatim contabescant, nec tamen unquàm deficiant.

Ad alterum momentum respondeo neg. maj., quia efficientia resurrectionis Christi, ut docet *Sanctus Thomas*, non solum se se extendit ad resurrectionem bonorum, sed etiam ad resurrectionem malorum, quò fit ut impii, quamvis Christo resurgenti non sint conformes, resurgere attamen debeant in virtute resurrectionis Christi, quæ illorum resurrectionis est causa efficiens, non tamen exemplaris, ad discrimen resurrectionis Sanctorum, cujus non tantùm causa efficiens, sed etiam exemplaris erit resurrectio Christi, qui, ut ait Apostolus ad Philippenses cap. 3. *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ*.

Advertat hîc primò, Lector, quod, licèt resurrectio Christi sit causa efficiens resurrectionis omnium hominum, tam bonorum, quàm malorum, necesse tamen non fuit, ut resurgente Christo Domino, è vestigio omnes mortui resurgerent, quia, ut docet *Sanctus Thomas*, resurrectio Christi est causa efficiens resurrectionis nostræ per virtutem verbi divini uniti, quod quidem operatur secundùm voluntatem, & ideò non oportet quod statim sequatur effectus, sed juxtà dispositionem verbi divini, ut scilicèt primò conformemur Christo patienti, & morienti in hac vita, deindè perveniamus ad participandam similitudinem resurrectionis ipsius, *unusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus: deindè ii, qui sunt Christi, quique in adventu ejus crediderunt*, sicut ait Apostolus primæ ad Corinth. cap. 15.

Advertat secundò, Lector, corpora cùm hominum, tùm mulierum integra resurrectura, cum omnibus membris, etiam cum illis quæ vel ad manducandum, vel ad bibendum, aut ad generandum in hac vita ordinantur. Ratio in promptu est, quià etsi in resurrectione ea membra liberanda sint ab officiis quibus vitæ hujus necessitatibus inserviebant, remanebunt tamen, ut docent Sancti Patres, ad corporis identitatem, & integritatem. Virorum ergò corpora in sexu virili, & mulierum corpora in muliebri sexu resurgent, *nec tunc erit libido, quæ confusionis est causa, nam priùsquàm peccassent, nudi erant mas, & fœmina, & non confundebantur ..... tunc membra fœminea non erunt accomodata usui veteri, sed decori novo, quo non alliciatur aspicientis concupiscentia, quæ nulla erit, sed Dei laudetur sapientia, atque clementia; qui & quod non erat, fecit, & liberavit à corruptione quod fecit*, inquit *Sanctus Augustinus* libro 22. de Civitat. Dei cap. 17. idem docet *Sanctus Thomas* in supplemento quæst. 81. art. 3. ubi, postquam probavit homines, ut in diversis staturis, ita & in diversis sexibus resurrecturos, subdit: *Et quamvis sit differentia sexuum*,

sexuum, deerit tamen confusio mutuæ visionis, quia aberit libido incitans ad turpes actus, ex quibus confusio causatur.

Paragraphus ultimus

Utrùm fuerit conveniens, & saluti nostræ necessarium, ut Christus in Cœlum ascenderet, & utrùm sedens ad dexteram Dei Patris officio Sacerdotis etiamnùm fungatur, oretque pro nobis?

Observandum est, quod Christus Dominus postquam ad suæ resurrectionis veritatem multis probandam argumentis per 40. dies in terris versatus fuisset, & discipulos suos, quibus frequenter apparuit, de potestate sibi tradita in cœlo, & in terra, de Sacramentorum administratione, de regimine Ecclesiæ, de fidei promulgatione, cæterarumque virtutum necessitate plenè per id temporis instruxisset, eorumque animos, per Spiritum Sanctum, quem propediè missurus erat, confirmandos promisisset; ad cœlum tandem de terra rediturus, discipulos suos Bethaniam usque, inde ad montem Oliveti deduxit, in cujus vertice benè illis precatus, paulatim toto corpore in altum sublatus, nube interposita ab inspectantium oculis subductus, & innumeris Angelorum Myriadibus stipatus ascendit in cœlum, immò super omnes cœlos, non curru igneo raptus, ut Elias, nec per aera divina virtute elatus, sicut contigit Prophetæ Abacuc, & Philippo Diacono; sed sua propria præpotenti virtute divina, & virtute etiam animæ Beatæ, cui, ut docet *Sanctus Thomas*, vis insita est movendi corpus prout vult, ita ut, licèt ascendere sursùm, sit contrà naturam humani corporis juxtà præsentem statum, in quo corpus non est omninò spiritui subjectum; attamen non est contra naturam corporis gloriam adepti, neque illi violentum, quia corpus gloriosum animæ facilè paret. Christus ergo non Angelorum ministerio sublevatus, sed propria virtute ascendit super omnes cœlos, & unà secum Sanctorum animas, quas è limbo eduxerat, tanquàm suæ victoriæ trophæa, in Regnum æternum evexit, suaque pedum in monte impressa reliquit vestigia, quæ nec tempore rerum omnium edaci, nec ullo casu, nec totiès loco percalcato, humoque defossa obliterari, & deleri hactenùs potuerunt, sicut testantur *Severus Sulpicius* libro 2. Histor. Sacræ cap. 3. *Sanctus Paulinus* epist. 11. & Venerab. *Beda* lib. de Locis Sanctis cap. 7. qua in re impletum est illud Prophetæ oraculum, *& stabunt pedes ejus in die illa super montem Olivarum, qui est contra Jerusalem*

rusalem ad Orientem. Zachariæ cap. 14. Hac præmissa observatione.

DICO PRIMÒ: *Conveniens fuisse Christo Domino, ut post resurrectionem in Cœlum ascenderet.*

Probatur primò, quia Christus per suum in cœlos ascensum adimplevit omnia, quæ in lege & Prophetis de ipso erant prędicta, *ascendit super omnes cœlos ut impleret omnia*, inquit Apostolus ad Ephesios cap. 4. Secundò, Regnum Christi non erat terrenum, seu fluxum, & caducum, sed cœleste, & æternum, juxtà illud *Lucæ* cap. 1. *dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & Regni ejus non erit finis*. Hanc autem sedem Christus ascendens in cœlum accepit à Patre, cùm dixit ei: *sede à dextris meis*, daturus eidem Regnum istud perfectiùs in novissimo die, cum omnia subiiciet sub pedibus ejus. *Sicut* enim *David* (verba sunt Cornelii Jansenii Conc. in Luc.) *Unctus quidem fuit in Regem, longè antequam in solio Regni insideret, quod solium non obtinuit nisi post multas persecutiones, & afflictiones, per quarum patientem tolerantiam meruit tandem à Deo magnificè sublimari in Regem, & primùm super domum Juda, deindè verò super omnes Tribus Israel, ità & Jesus à Nativitate quidem unctus fuit à Patre, & Rex destinatus populi sui, unde & permisit à populo sibi acclamari, Rex Israel, & Pilato dixit: Rex sum ego. Verùm tamen regalis solii possessionem non obtinuit, nisi per patientiam in multis adversitatibus, per quam meruit exaltari à Patre, & accipere nomen, quod est super omne nomen, & regnare primùm quidem super Judæos credentes, deindè verò etiam super gentes, per decem Tribus figuratas, ut patet Ezechielis* cap. 37. Christus ergo post resurrectionem, perfecto jam & absoluto redemptionis nostræ mysterio, terrenæ hujus habitationis domicilium, corruptionis locum, reliquit, & in cœlum se recepit corruptioni locum omninò impervium, & corpori suo glorioso debitum. Tùm Christus Regni sui consors factus, summum imperium super omnes creaturas, quod ab æterno habuit, ut Deus, habuit ab incarnatione, ut homo, & cujus usum in statu mortali suspenderat, plenè exercuit in statu glorioso. Tunc data est illi omnis potestas in cœlo, & in terra, dictumque à Patre: *Filius meus es tu, ego hodiè genui te, postula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, possessionem tuam terminos terræ*, ut dicitur psalm. 2. Tum denique Christus post multas tribulationes exaltatus est, super omnes cœlos, juxtà illud psalm. 56. *Exaltare super Cœlos Deus, & super omnem terram gloria tua*, hoc est, ut explicat *Sanctus Augustinus* serm. 262. *Exaltare tu, qui fuisti in ventre matris inclusus, tu, qui in Præsepi jacuisti, tu, qui esuristi propter nos, sitisti propter nos, tu, quem vendidit Judas, quem emerunt Judæi; & non possederunt: tu*

apprehense, ligate, flagellate, spinis coronate, in ligno suspense, lancea percusse, tu mortue, tu sepulte, exaltare super Cælos Deus. Cæterùm, quo pacto corpus Christi potuerit penetrare cœlos? vel quomodò suprà cœlum Empyreum, si sit perfectè sphæricum, ut quidam volunt, vel perfectè planum & quadratum, ut aliis placet, possit inveniri locus altior, aut minus altus? alii, per me licet, inquirant; ipse verò in his curiosis, & parùm necessariis quæstionibus *magis eligo doctam ignorantiam confiteri, quàm falsam scientiam profiteri*, ut ait *Sanctus Augustinus* epist. 78. Hoc unum sufficit, ut credamus Christum in loco sublimiori velut in solio cœlestis Principis, propter dignitatem unionis hypostaticæ fuisse constitutum, *supra omnem Principatum, & potestatem, & supra omne nomen, quod nominatur, sive in hoc sæculo, sive in futuro*, ut ait Apostolus ad Ephesios cap. 1.

DICO SECUNDÒ: *Saluti nostræ necessarium fuisse, ut Christus ascenderet in Cælum.*

Probatur rationibus, quas ex Sanctis Patribus hausit *D. Thomas.* In primis Christus per suam in cœlos ascensionem nobis viam, aditumque paravit ad Regnum cœlorum per peccatum originale omnibus occlusum, sicque impletum est illud Prophetæ Micheæ vaticinium: *Ascendit pandens iter ante eos*, cùm enim Christus sit caput nostrum, oportet illuc sequi membra, quò caput præcessit: *Vado*, inquit Joannis cap.14. *parare vobis locum, ut, ubi sum ego, & vos sitis*, nec ampliùs ascendente Christo Portæ cœli dicuntur aperiri, sed attolli & elevari juxtà illud Psalmi 23. *Attollite portas Principes vestras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ*, quia, ut ait *S. Ambrosius* lib. 4. de fide cap.1. *Debuit novo victori novum iter parari; semper enim victor tanquam major, & præcelsior est: sed quia æternæ sunt justitiæ portæ, eædemque novi, & veteris Testamenti, quibus cælum aperitur, non mutantur utique, sed elevantur; quia non unus homo, sed totus in omnium Redemptore mundus intrabat.* Secundò, utilior nobis fuit Ascensio Christi in cœlum, quâ corporalem suam præsentiam nobis subtraxit, quàm si nobiscum in terris perpetuò mansisset Servator. Unde ipse discipulis suis dicebat: *Expedit vobis ut ego vadam*, quasi diceret, inquit *S. Augustinus* tractatu 94. in Joannem, *expedit vobis, ut hæc forma servi auferatur à vobis. Caro quidem factum Verbum habito in vobis, sed nolo ut me carnaliter adhuc diligatis, & isto lacte contenti semper infantes esse cupiatis. Si alimenta tenera, quibus vos alui, non subtraxero, solidum cibum non esurietis, si carni carnaliter hæseritis, capaces spiritus non eritis.* Christus itaque ascendens in cœlum, amorem nostrum spiritualem reddidit, effecitque ut, quem nunc absentem cogitamus, cum ut Deum veneremur, & diligamus. Verùm quamvis præsentia

sentia corporalis Christi nobis per ipsius ascensionem fuerit subtracta, nobis tamen semper adest præsentiâ suæ divinitatis, juxtà promissionem Christi Domini cap.ult. *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*; hoc est, usque ad finem mundi Christus nobiscum erit secundùm præsentiam majestatis, secundùm providentiam, secundùm ineffabilem, & invisibilem gratiam, quam nobis per Sacramenta largitur, secundùm specialem assistentiam, quâ judicium Ecclesiæ sponsæ suæ, quam proprio sanguine acquisivit, in dirimendis fidei emergentibus controversiis indeficiens reddit, denique secundùm realem sui præsentiam in augustissimo Eucharistiæ Sacramento, in quo illius corpus realiter præsens est, non quidem præsentiâ locali, hoc est, humano more, modo visibili, sensibili, & aspectabili, sed præsentia Sacramentali, idest, modo quodam spirituali, & indivisibili, sicut côtra nostri temporis hæreticos, qui realem Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentiam inficiantur, invictè probant nostri Polemici Auctores. Tertiò, per ascensionem Christi in cœlum confirmata est fides nostra, quæ habet pro suo objecto ea, quæ non videntur, undè Christus dicebat discipulis suis: *Ad Patrem vado, & jam non videbitis me*. Beati autem, qui non vident, & credunt. Quartò, per ascensionem Christi corroborata est spes nostra; per hoc enim, quod humanam naturam assumptam in cœlum evexit Christus Dominus, nobis spem dedit illuc perveniendi, quia, ut dicitur Matth. cap.24. *Ubi fuerit corpus, illuc congregabuntur & Aquilæ*. In hanc rem eleganter *Tertullianus* lib. de resurrectione carnis ait, quod *quemadmodum*, Christus, *nobis arrabonem spiritus reliquit, ita & à nobis arrabonem carnis accepit, & vexit in cœlum, pignus totius summæ illuc aliquando redigendæ. Securæ estote caro, & sanguis, usurpastis & cœlum, & regnum Dei in Christo*. Egregia sanè, dulcis, & veræ consolationis plena sententia his, qui aliquem gustum, & desiderium habent æternæ salutis! Quintò, per ascensionem Christi in cœlum erectus est nostræ charitatis affectus ad cœlestia, *quæ sursum sunt, quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram*, ait Apostolus ad Coloss. cap.3. cùm igitur thesaurus noster in cœlis sit Christus Jesus, ad eum corda nostra jugiter anhelare debent, quia *ubi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum*. Postremò, sicut Pontifex in veteri Testamento intrabat in Sanctuarium, ut coram Deo staret, & oraret pro populo, ita & Christus Pontifex noster intravit in cœlum ad interpellandum pro nobis. Ipsa quippè repræsentatio sui ex natura humana, quam in cœlum intulit, est continua pro nobis interpellatio, ut Deus; ex quo humanam naturam sic sublimavit in Christo, etiam eorum misereatur, pro quibus Filius Dei humanam naturam assumpsit, *non enim in manufacta sancta Jesus introivit, exemplaria verorum; sed in ipsum cœlum, ut appa-*

appareat nunc vultui Dei pro nobis, inquit Apostolus ad Hebræos c. 9. Ex his ergo momentis liquidò patet saluti nostræ necessarium fuisse, ut Christus asenderet in cœlum.

DICO ULTIMÒ: *Christum sedentem ad dexteram Dei Patris fungi etiamnùm Sacerdotis officio, & orare pro nobis.*

Probatur primò: Ex Apostolo, qui in epistola ad Hebræos cap. 4. de Sacerdotio Christi, sic loquitur: *Habentes ergo Pontificem, qui penetravit cœlos, Jesum filium Dei . . . . . . adeamus cum fiducia thronum gloriæ*. Et cap. 8. *Talem habemus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis, sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo*. Et cap. 10. *Omnis quidem Sacerdos præstò est, quotidiè ministrans, & easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquàm possunt auferre peccata: hic autem pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei: Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos*. Quibus Apostoli verbis manifestum est Christum Dominum, dum post resurrectionem suam in cœlum ascendit, & sedit ad dexteram Dei Patris, tùm vel maximè Pontificis dignitatem, ac Provinciam sibi vindicasse, atque æternâ sui oblatione sacrificium crucis etiamnùm in cœlis jugitèr offerre. Secundò, ideò Melchisedech sine Patre, sine Matre, sine genealogia ab Apostolo in epistola ad Hebræos describitur, ut typus sit Christi æternum gestantis Pontificatum, hoc est, tam in terris, quàm in cœlis Sacerdotio fungentis, juxtà illud psalm. 109. *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech*, ubi potissima hujus Sacerdotii prærogativa, Aaronico Sacerdotio inconcessa, est æternitas. Illud igitur Sacerdotium æternum Christo maximè in cœlis ad dexteram Dei assidenti eximium est. Tertiò, Christum nunc in cœlis Sacerdotis officio fungi, & orare pro nobis, constans est & perpetua omnium Sanctorum Patrum tàm Græcorum, quàm Latinorum doctrina, ut videre est apud doctissimum *Thomassinum* libro 10. de Incarn. Verbi capitibus 12. 13. & seq. Quartò, saluti nostræ non fuisset satis consultum, nisi haberemus immortalem Sacerdotem, qui salvare in perpetuum posset accedentes per semetipsum ad Deum, qui semper viveret ad interpellandum pro nobis. Quintò, Christum in cœlis à Sacerdotali officio vacuum non esse probant potissimùm cicatrices vulnerum, quibus tanquam nuper mactatæ victimæ recentibus adhuc notis insignitum corpus suum instar hostiæ sempiternæ Christus Deo Patri continuò offert, ut docent SS. Patres. Sextò, tamdiù stabit Sacerdotium Christi, quamdiù perdurabit unio hypostatica Verbi Divini cum natura humana; ex illa siquidem unione, ut inconfesso est apud omnes Theologos, manat Christi Sacerdotium, atqui æternùm durabit unio hypostatica Verbi Divini cum natura

tura

tura humana, ergo perenne itidem erit Sacerdotium Christi. Denique tantùm abest, ut Sacerdotium, quo nunc Christus fungitur in cœlis orando, & interpellando pro nobis, ejus dignitatem, atque excellentiam elevet, deprimatque, ut potius eam plurimùm commendet, & illustret. Christus etenim in cœlo Sacerdotium suum exercet immortalis, & nulli succedens, victimam offert non emendicatam, sed semetipsum, non quotidiè immolandam, sed una sui mactatione omnia consummantem, non unam hominum gentem, sed omnibus locis sparsam, omnibus temporibus disseminatam, humani generis universitatem expiantem, atque consecrantem. Non vilescit ergo Christi dignitas ex Sacerdotio, quo etiamnùm sedens ipse ad dexteram Dei Patris fungitur orando, & interpellando pro nobis, quia in cœlis Christus Sacerdotium exercet, seclusis omnibus infirmitatibus, quibus, dum illud obiret in terris, obnoxius esse voluit. Hinc merito *S. Bernardus* carpit, & incessit *Origenem* in serm. qui inscribitur *De verbis Origenis*, eo quod hom. 7. in Leviticum dixerit Christum Dominum, in cœlis Advocati, & Sacerdotis pro nobis officio fungentem, lugere peccata nostra, quâ in re *Origenem* errasse, & à *S. Bernardo* justâ de causa fuisse reprehensum fatetur Illustriss. *Daniel Huetius* Abrincensis Episcopus qu. 3. Origenianorum not. 24. quamvis *Genebrardus*, & *Sixtus Senensis* Origenem à prædicto errore vindicare, illiusque verba benignâ interpretatione ad sensum Catholicum flectere conentur.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

Arguitur primò: Sacerdos debet orare pro populo; oblatio quippè Sacrificii, quæ Sacerdotio essentialis est, non aliud est, quam quædam orationis species, atqui Christus nunc sedens ad dexteram Dei Patris non orat pro nobis, ergo non fungitur in cœlis officio Sacerdotis.

Prob. min. Primò, quia oratio arguit in eo, qui orat, defectum, seu limitationem potentiæ, nam, ut inquit *S. Augustinus* lib. 4. ad Bonifacium cap. 9. *Prorsùs non oramus, sed orare nos fingimus, si petimus, quod credimus in nostra potestate*, atqui Christus sedens ad dexteram Dei infinitam habet potestatem, utpotè Patri æterno consubstantialis, & eadem pollens operandi ad extra virtute, quæ Patri convenit, ergo Christus sedens ad dexteram Patris non orat pro nobis. Secundò, si Christus etiamnùm pro nobis oraret in cœlis, cùm ejus oratio, utpotè infiniti pretii, sufficientissima sit ad impetranda à Deo omnia beneficia, quibus opus habemus, inanes, & superfluæ omninò essent tàm orationes nostræ in terris, quàm orationes, quas Sancti in cœlis fundunt pro nobis; immò orationi Christi, utpotè infinitæ, injuriam irro-

irrogarent nostræ, ac Sanctorum orationes, atqui nullus Catholicus dixerit inutiles, & superfluas esse nostras, Sanctorumque orationes, ergo Christus in cœlis existens non orat pro nobis.

Respondeo neg. min. Nihil quippe impedit, quominùs Christus in Cœlis existens oret pro nobis. Si enim quidquam impediret, vel esset unio hypostatica, vel visio beatifica, porrò neutrum impedit, non quidem unio hypostatica, quia humanitas Christi à momento conceptionis, ut fides docet, fuit hypostaticè Verbo Divino unita, & tamen Christus, teste Scriptura sacra, oravit pro nobis, dùm in terris ageret. Non etiam impedit visio beatifica, quia Christus, dùm nobiscum in terris versaretur, visione beatifica fruebatur; fuit enim à momento conceptionis viator simul, & comprehensor, & tamen, non obstante illâ visione beatificâ, Christus in terris *erat pernoctans in oratione Dei*, ut habetur *Lucæ* cap. 6. Sancti etiam in Cœlis cum Christo regnantes potiuntur visione beatificâ, & nihilò seciùs orant pro nobis, sicut invictè probant Auctores nostri Polemici contrà Lutheranos, Calvinistas, aliosque hujusce furfuris Heterodoxos cultus, & invocationis Sanctorum osores. Nihil ergo impedit quin Christus sedens ad dexteram Dei etiamnùm oret pro nobis. Ad primam itaque minoris probationem dico Christum, ut est Verbum Divinum, & infinitam à se ipso habet virtutem operandi, nec in terris orasse, nec in Cœlis orare pro nobis, sed potiùs eum ut Deum à nobis orari, Christum tamen, si spectetur ut homo est subsistens in persona divina, etiamnùm orare pro nobis, ita ut humanæ Christi voluntati, quæ sicut docet Sanctus Thomas, per se non est operativa ejus, quod desiderat, sed tantùm per virtutem personæ divinæ, in qua subsistit, conveniat orare. *Christus* itaque *orat in nobis, orat pro nobis, & oratur à nobis. Orat in nobis, ut caput nostrum, orat pro nobis, ut Sacerdos noster: oratur à nobis, ut Deus noster*, verba sunt *Sancti Augustini* enarratione in Psalm. 85.

Ad alteram minoris probationem dico: Tàm orationes Sanctorum in Cœlis, quàm orationes nostras in terris non esse superfluas, nec quidquam derogare orationi Christi, quæ est sufficientissima, & infiniti valoris. Ratio est, quia quidquid in orationibus nostris petimus à Deo, id totum petimus intuitu meritorum Christi, qui nos hunc precandi modum edocuit dicens: *Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*, *Joannis* cap. 14. idest, quidquid petieritis per me, ut mediatorem, & advocatum vestrum apud Patrem, consequemini. Hinc semper orat Ecclesia, *per Dominum nostrum Jesum Christum*, ut indè intelligamus orationes nostras omne suum haurire pretium ex meritis Christi. Idem prorsùs dicendum est de orationibus Sanctorum in Cœlis, quæ nihil omninò detrahunt

hunt orationi Christi, quoniam Sancti non orant pro nobis, nisi per merita, & propter merita Christi. *Sanctos invocamus*, ait Synodus Tridentina sess. 25. *ut beneficia nobis impetrent à Deo per Filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum, qui solus noster Redemptor, & Salvator est*. Nec nos in Sanctorum meritis fiduciam nostram collocamus, sicut perperàm obstrepunt Hæretici, sed in solis meritis Christi totius spei, ac fiduciæ nostræ sacram, ut ajunt, anchoram figimus, & quamvis merita, satisfactiones, & orationes Sanctorum juxtà perpetuam Ecclesiæ Catholicæ traditionem ultrò admittamus, constanter tamen credimus omne pretium, omnemque valorem meritorum, orationum, & satisfactionum Sanctorum proficisci ex meritis, seu ex satisfactione, & oratione Christi Domini, quem scimus esse mediatorem nostrum, Pontificem, & Advocatum apud Patrem, juxtà illud 1. *Joannis* cap. 2. *Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis; sed & si quis peccaverit Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum*.

Arguitur secundò: Si Christus in Cœlis Sacerdotis officio adhùc fungeretur, & oraret etiamnùm pro nobis, possent Fideles hac formula Christum deprecari, ejusque opem implorare: *Jesu Christe ora pro nobis*, atqui tamen hæc formula deprecandi Christum est omninò inaudita in Ecclesia, nec ea cuiquam inter orandum uti fas est, igitur Christus in Cœlis non ampliùs Sacerdotis fungitur officio, nec orat pro nobis.

Respondeo: Quod licèt hæc precandi formula, *Jesu Christe ora pro nobis*, secluso omni periculo, permitti utcumque posset, jure tamen optimò ea non utitur Ecclesia Catholica propter Arrianos in Socinianis nostri temporis redivivos, qui ex oratione Christi ansam, & occasionem arripiunt negandi ejus divinitatem, & consubstantialitatem cum Patre æterno, undè consultiùs Ecclesia, ne quid cum his Hæreticis affinitatis habere videatur, aliam precandi formulam, quæ ad declarandam Christi divinitatem, per quam apposita est, usurpat, dicens: *Jesu Christe miserere nobis*; qua precandi formula Christum oramus tanquàm auctorem, & fontem omnium bonorum nostrorum, qui nobis præstare potest omnia, quæ petimus, gratiam præsertim & gloriam. Addo etiam, quod cùm orationes nostræ terminentur ad Christum subsistentem in persona divina, necesse est, ut fiant juxtà modum, qui convenit personæ divinæ, orare autem non convenit personæ divinæ, in qua subsistit Christus, non ergo admitti debet hæc precandi formula, *Jesu Christe ora pro nobis*.

Arguitur ultimò: Apostolus ad Hebræos cap. 10. ait Christum una oblatione consummasse in perpetuum sanctificatos, & semel semetipsum obtulisse pro peccatis nostris, atqui si Christus ad dexteram

ram Dei sedens se ipsum adhùc offerret in Cœlis, & tanquàm Sacerdos oraret pro nobis, non una oblatione consummasset in æternum sanctificatos, nec semel pro peccatis nostris semetipsum obtulisset, ergò ex Apostolo Paulo Christus in Cœlis existens non ampliùs fungitur Sacerdotis officio, nec orat pro nobis.

Respondeo disting. maj. Apostolus ait Christum unâ oblatione consummasse in sempiternum sanctificatos seque semel obtulisse pro peccatis nostris quantùm ad meritum concedo, quantùm ad applicationem nego. Vult igitur Apostolus Christum Dominum unâ oblatione, idest, uno crucis sacrificio promeritum esse omnia, quæ ad sanctificatorum consummationem necessaria sunt, itaut illud cruentum Christi Sacrificium plenissimum, & sufficientissimum sit, nihilque ejus merito infinito ampliùs addi possit; at non negat Apostolus Christum in Cœlis sese etiamnùm offerre Deo Patri, & ab eo petere applicationem meritorum, quæ per mortem suam consecutus est, immò id apertè innuit Apostolus ad Rom. cap. 8. ubi hæc habet: *Quis est, qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est, immò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Quæ Apostoli verba, sic explicat *S. Augustinus* epist. 149. aliàs 59. *Nam & de ipso Domino Jesu Christo dictum est, quod interpellat pro nobis, numquid interpellat, & non etiam postulat? Immò verò quia postulat, pro eo positum est, interpellat: evidenter quippè alibi de eo dicitur: & si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum.* Ad hunc itaque potentem, & beneficum advocatum cum fiducia accedamus, quia præstò est ut nos exaudiat, modò illum animo puro, contrito, & humili, fideque vivâ, ac perseverante oremus, eaque ab illo dumtaxàt postulemus bona, quæ nos cum Deo conjungere possunt, puta gratiam, & dona spiritualia quibus beatitudinem promeremur, atque ad illum perducimur. Fit quidem interdùm ut ea, quæ ab ipso petimus, non impetremus; sed id contingit, vel quia frigidè, & absque ullo amoris Dei affectu oramus, vel quia non spiritualia, sed terrena, quibus inhiamus, bona prępostere postulamus. Si autem virtutum incrementa petamus, & illa tantùm, quæ divinæ voluntati probantur, citò exaudiemur, *& quidquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata ejus custodimus, & ea, quæ sunt placita coram eo, facimus*, ut ait *Sanctus Joannes* 1. epist. cap. 3. Discamus ergo sic petere, ut à Christo Pontifice, & Advocato nostro in Cœlis orante pro nobis, quæ petimus mereamur accipere.

Adverte primò in fine hujusce paragraphi, quando dicitur Christum sedere ad dexteram Dei Patris, non significari situm, & figuram corporis, vel humanam formam, quâ circumscriptus sit Deus Pater,

Pater, ità ut de illo cogitantibus dextrum, aut sinistrum, latus occurrat animo (hæc quippè fuit crassa *Audianorum*, *seu Antropomorphitarum* interpretatio Deo corpus affingentium, quam hæresim detestatur Ecclesia) sed per dexteram Dei Patris intelligi summam beatitudinem, *ubi justitia, pax, & gaudium est: sicut ad sinistram hædi constituuntur, idest, in miseria, propter iniquitates, labores, atque cruciatus. Sedere ergo, quod dicitur Deus, non membrorum positionem, sed judiciariam significat potestatem, qua illa majestas nunquàm caret, semper digna dignis tribuendo; quamvis in extremo judicio multò manifestiùs inter homines unigeniti Filii Dei Judicis vivorum, atque mortuorum claritas indubitata futura sit*, verba sunt *Sancti Augustini* lib. de Fide, & Symbolo cap.7. Hisque similia habet *S. Thomas* 3.p. quæst.58. art.2.

Adverte secundò: *Sedere ad dexteram Dei Patris* soli Christo eximium esse, ac singulare privilegium. Quamvis enim in Scripturis sacris dicantur Sancti sedere cum Christo in Cœlestibus, conregnare, sedere super thronum judicantes duodecim Tribus Israel; hæc tamen & alia hujusmodi intelligi, & explicari debent convenire Sanctis in gradu longè inferiori, & dependente à Christo. Undè Apostolus epist. ad Hebræos cap. 1. ait: *Ad quem Angelorum dixit aliquando* (Deus) *sede à dextris meis*. Quasi Apostolus diceret: Deus nulli Angelorum, & multò minùs hominum dixit unquàm, *sede à dextris meis*, nullum unquàm Deus, sive Angelum, sive hominem talis consessus participem fecit præter solum Christum Dominum, qui æqualis cum Patre æterno honoris, gloriæ, & potestatis consors est, & quem in natura assumpta non minori prosequimur honore, quàm Patrem veneramur.

)(

DISSERTATIO ULTIMA

De Potestate Judiciaria, qua pollet Christus Dominus.

HAnc Dissertationem duobus absolvam paragraphis. In primo inquiram utrùm Christus judicet animas statim ac suis sunt exutæ corporibus, easque, si sint plenè purgatæ, faciat sine ulla dilatione æternæ gloriæ consortes; vel pœnis æternis afficiat, si sint lethali peccato contaminatæ? In altero commonstrabo præter Judicium privatum, quod subeunt animæ confestim ac suis sunt solutæ corporibus, aliud admittendum esse Judicium universale, ibidemque fictitium explodam millenariorum regnum.

Paragraphus Primus

Utrùm Christus judicet animas statim ac suis sunt exutæ corporibus, easque, si nihil illis labis supersit flammis piacularibus eluendum, absque ulla procrastinatione æternæ gloriæ faciat consortes, vel pœnis æternis addicat, si peccato lethali sint contaminatæ?

OBservandum primò cum *S. Thoma* 3.par. qu.59. artic.1. 2. & 3. potestatem Judicandi esse quidem Personis Sanctiss. Trinitatis communem; congruè tamen per quamdam appropriationem adjudicari Filio. Ratio est, quia licèt ad Judicium ritè exercendum tria potissimùm requirantur, quæ ex æquo toti Trinitati conveniunt, scilicet potestas coercendi reos, zelus justitiæ, & sapientia, quia tamen sapientia, quæ speciatim tribuitur Filio, est ratio, & forma Judicii, ideò optimo jure potestas Judicandi asseritur Filio. Hinc Actuum Apostolorum cap.10. de Christo Domino dicitur: *Hic est, qui constitutus est à Deo Judex vivorum, & mortuorum.* Et *Joannis* cap. 5. *Pater non Judicat quemquam, sed omne Judicium dedit Filio*, idest, Pater non Judicat quemquam visibili præsentiâ majestatis, & externo, aspectabilique Judicio, sed omne Judicium dedit Filio suo, qui solus visibiliter hominibus apparebit in Judicio manifestus formâ quâ ascendit in Cœlum. Hanc autem Judicandi potestatem habet Christus non solùm quà Deus est, sed etiam quà homo, sive propter meritum Passionis suæ, sive propter Capitis dignitatem, ac plenitudinem gratiæ habitualis, quæ in ipso est; sive denique propter Divinam personam, cui unita est Anima Christi, ex cujus Divinitatis refluxu,

fluxu, seu redundantia ad animam Christi, convenit ei penetrare arcana, & cogitationes cordium, atque de illis Judicare; undè *Joannis* cap. 5. de Christo dicitur: *Potestatem dedit ei Judicium facere, quia Filius hominis est*. Et Apocal. cap.3. *Ego vici, & sedi in throno Patris mei*. Per thronum autem intelligitur Judiciaria potestas, juxtà illud Psalm. 9. *Sedisti super thronum, qui Judicas Justitiam*. Christus ergò Judicium exercebit, & ut hominum Caput est, & ut hominum Redemptor, & ut hominum Dominus.

Observandum secundò, quod licet semper in confessò fuerit apud omnes Christianos potestatem Judicandi, & singulis omninò hominibus præmia, vel supplicia decernendi Christo tribui debere, de tempore tamen, quo ejusmodi pręmiorum, & pœnarum retributio ab ipso fieri debeat, non una omnium fuit sententia. Alii quippè, ut notat *Sanctus Thomas* 3.p. qu.59. art. 5. ad 1. in eam iverunt sententiam, præmiorum, vel pœnarum retributionem à Christo Domino fieri tantùm debere in generali Judicio, ità ut animę Sanctorum non pręmientur in Cœlo, nec animæ damnatorum puniantur in Inferno usque ad diem universalis Judicii, sed per totum illud temporis intervallum in abditis quibusdam receptaculis detineantur. In hac sententia versati sunt olim *Irenæus, Justinus, Tertullianus, Lactantius, Victorinus*, & alii. Altera sententia eorum est, qui docent præmiorum, & pœnarum retributionem fieri in Judicio privato, quod Christus Dominus exercet statim ac è corporibus migrarunt animæ, quæ, si nullâ purgatione egeant, confestim evolant in Cœlum, & æternâ beatitudine donantur; si verò aliquo lethali peccato sint obstrictæ, sempiternis flammis sine mora addicantur. Diù multùmque in Ecclesia Catholica inter Patres, & Scriptores Ecclesiasticos ea de re, salvâ tamen & inculpatâ fide, hinc indè disputatum est, donec in Concilio Florentino pleniùs eliquatâ istâ quæstione definitum est sess. ult. in decreto unionis, animas exutas corporibus, si nulla macula eis superfit elnenda, Cœlo statim recipi; animas autem eorum, qui in actuali mortali peccato, vel originali solo, decedunt, mox in Infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas. Idem sanxit Concilium Tridentinum sess. 25. ubi statuit Sanctos nunc cum Christo regnare in Cœlis, & æternâ potiri felicitate; quibus Conciliorum definitionibus hæc doctrina transiit in ratum, constitutumque fidei dogma. Quapropter proscripto ab his Conciliis errori patrocinari haud debent quædam antiquorum Patrum, & Scriptorum Ecclesiasticorum auctoritates, quia Ecclesia Catholica falsum illud dogma nullo unquam fovit assensu, neque pravo ei aliquandò favit silentio, sed suos omni ætate habuit Doctores, qui illud doctissimis suis lucubrationibus expugnarunt, ut ex his, quæ dicturus sum, liquidò patebit. Vvv 2 Dico

Dico igitur: *Præmia, vel supplicia non differri usque ad Judicium generale, sed ea decerni in privato Judicio, quod exercet Christus Dominus statim ac animæ suis sunt exutæ corporibus, ità ut animæ, quæ ab omni macula, pœnæque reatu puræ sunt, nulla interposita mora beatitudine æterna potiantur; animæ verò illorum, qui in peccato mortali è vivis excesserunt, ad inferos detrudantur æternùm cruciandæ pœnis.*

Hanc perpetuam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam multis momentis adstruunt Theologi, quæ hìc perstringere, ac summatim delibare abundè sufficiet.

Primum momentum petitur ex Scriptura sacra 2. ad Corinth. cap.5. v.1. ubi hæc habet Apostolus: *Scientes enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam æternam in Cœlis*. Quibus verbis Apostolus apertè innuit nos, post dissolutionem domus nostræ hujus habitationis, hoc est, post dissolutionem humani corporis, habituros domum non manu factam, æternam in Cœlis, idest, beatam vitam, quæ in possessione Dei sita est. Idque clariùs exprimit idem Apostolus vers. 6. 7. & 8. ejusdem epistolæ: *Audentes igitur semper scientes quoniam, dùm sumus in corpore, peregrinamur à Domino: per fidem enim ambulamus, & non per speciem. Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum.* Optabat itàque Apostolus peregrinari à corpore, hoc est, carne exolvi, ut præsens esset ad Dominum, & sicut ipsemet ait ad Philippenses cap. 1. *Cupio dissolvi, & esse cum Christo, mihi vivere Christus est, & mori lucrum*. At id frustrà desiderasset Apostolus, si statim post mortem non fieret Judicium particulare, vel si beatitudo, seu præmium, quod animabus plenè purgatis debetur, ad universale usque Judicium procrastinaretur. *Apostolus dissolvi, & cum Christo esse, sibi meliùs testatur...... cùm Christi consortium mors acquirat*, inquit *S.Hilarius* in Psalm.119. *Qui ergò Christum in Cœlo esse non dubitat, nec Pauli animam in Cœlo esse negat*, ait *Gregorius Magnus* lib. 4. Dialog. cap.24.

Alterum momentum suppeditat constans, ac universalis Ecclesiæ traditio, quâ firmiter credimus Christum per Ascensionem suam aperuisse Regnum Cœlorum antehàc occlusum, & nunc cum Christo regnare omnes Sanctos, qui nos apud Deum suis orationibus jugiter juvant. Hanc fidem in publicis Ecclesiæ precibus, & in actis Sanctorum Martyrum consignatam non negabit, qui antiquum Ordinem Romanum, aut Missale Gotthicum lib.3. de Litturgia Gallic. editum, aut Sacramentarium Gallicanum, quod è manuscripto Codice antè annos mille exarato tom.1. Musæi Italici inseruit doctissimus *Mabillonius*,

lonius, necnon sincera Martyrum acta à *Theodorico Ruinart* Congreg. S.Mauri Benedictino edita, aliaque id genus Ecclesiasticę antiquitatis monumenta consulere non gravabitur. In his quippè legimus Martyres Christi de hac fide, & à suis Judicibus interrogatos, & ab Ethnicis fuisse irrisos, plebique Christianæ solenne fuisse ad Martyres festinare, eosque obnixè rogare ut, cùm ad Deum in Cœlum pervenissent, sui apud eum memores esse dignarentur. Duo tantùm hîc Sanctorum Martyrum exempla in medium proferam, quæ rem planè conficient. Primum est *Sancti Ignatii Martyris*, qui in epistola ad Romanos dicit, se per martyrium adepturum Christum, de mundo ad Deum proficisci, seque miserum esse donec Deum mereatur adipisci. Alterum exemplum adducit *Eusebius* lib. 6. Histor. Ecclesiast. cap.15. ubi ait *Sanctam Potamiænam*, quæ tertio ineunte sæculo martyrium passa est, promisisse Basilidi carnifici eam ad supplicium ducenti, se post suum obitum salutem ipsius à Domino impetraturam, cùmque in Domino fratres eum adjissent, & causam subitæ illius, atque insperatæ conversionis interrogassent; respondisse se Potamiænam tertio post illius martyrium die vidisse sibi noctu assistentem, coronam capiti suo imponentem, ac dicentem se ipsius causâ Dominum orasse, atque id, quod petierat, impetrasse, nec diu posteà ipsum ad superos migraturum; totamque istam narrationem his verbis concludit Eusebius: *Hoc modo Beata Virgo migravit è terris ad Cœlum*.

Tertium momentum colligitur ex testimoniis Sanctorum Patrum tam Græcorum, quàm Latinorum, qui huic doctrinæ adstipulantur. *Sanctus Basilius* orat. in quadraginta Martyres sic eos affatur: *Vos non terra contexit, sed Cœlum excepit, apertæ sunt vobis Paradisi portæ*. Porrò hi, quos Cœlum suscepit, & quibus apertæ sunt Paradisi portæ, omni procul dubio Beatitudine potiuntur. His gemina habet *Sanctus Gregorius Nazianzenus* orat. 20. de laudibus S. Basilii, in qua his verbis ejus opem implorat: *Tu verò sacrum, & divinum caput è Cœlo nos, quæso, inspice*. Nec minùs disertè in hanc rem loquitur *Sanctus Gregorius Nissenus* orat. in S. Ephrem, in qua hac religiosa prece eum veneratur: *Tu verò divino assistens Altari, vitæque Principi, & sacrosanctæ unà cum Angelis sacrificans Trinitati, omnium nostrum recordare, nobisque peccatorum veniam impetra*. Infinitus essem si omnia Patrum Græcorum vellem hîc coacervare testimonia, consulat Lector, si per otium liceat, *Sanctum Chrysostomum* homil.3. ad Philippenses, *Sanctum Epiphanium* hæresi 78. *Theodoretum* lib. 8. ad Græcos, qui est de Martyribus, *Damascenum* in historia de Barlaam, & Josaphat, *Theophylactum* in cap.23. Lucæ, & *Oecumenium* in cap.9. epist. ad Hebræos. In eamdem doctrinam conspirant Patres Latini,

Cypria-

Cyprianus in calce libri de exhortatione Martyrii hæc habet: *Quanta est dignitas, & quanta securitas exire hinc latum, exire inter pressuras, & angustias gloriosum, claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mundus, & aperire eosdem statim ut Deus videatur & Christus, tam velociter migrandi quanta felicitas, ut terris repentè subtraharis, ut in Regnis Cælestibus reponaris?* Similia scribit Sanctus ille Doctor sub finem lib. de mortalitate. Sancto Cypriano succinit *Sanctus Hieronymus*, qui in lib. contrà Vigilantium his verbis hunc Hæreticum perstringit: *Tu Deo leges pones? Tu Apostolis vincula conjicies ut usque ad diem Judicii teneantur custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est: Sequuntur Agnum quocumque ierit?* Legi possunt ea, quæ habet idem Pater in epitaphio *Nepotiani*, *Paulæ*, & *Blesillæ*, & in epistola ad *Marcellam* de obitu *Lætæ*. Consultò hîc prætermitto aliorum Patrum Latinorum testimonia, potissimùm *Hilarii*, *Ambrosii*, *Augustini*, & *Bernardi*, quia eorum mentem, quæ super hac re nonnullis sub obscura, & ambigua esse videtur, inter dilucidandas objectiones in præclaro, ut spero, lumine collocabo.

Ex his autem, quæ hactenùs laudavi, Sanctorum Patrum tam Græcorum, quàm Latinorum testimoniis, facili negotio quisque intelligere potest opinionem quorumdam veterum Patrum, & Auctorum Ecclesiasticorum, qui Sanctorum animas extrà Cœlum degere, & necdùm supremæ felicitatis compotes esse senserunt, non fuisse totius Ecclesiæ sententiam, quod etiam *Joannes Dallæus* superstitionis Calvinianæ minister, volens nolens, fassus est lib. 1. *de religiosi cultus objecto* cap. 22. ubi, postquàm ad impugnandum cultum, qui in Ecclesia Catholica Sanctis defertur, adduxit *Justinum, Irenæum, Tertullianum, Origenem, Victorinum, Lactantium*, & alios, qui Sanctorum felicitatem ad extremum Judicii diem differri olim opinati sunt; ipsa tamen rei veritate compulsus ait: Se assentiri *Cardinali Perronio* neganti cōmunem hanc fuisse totius Christianæ Ecclesiæ sententiam. Hæc sunt ipsius verba: *Ex his autem absit, ut ego vel existimem, vel contendam communem hanc fuisse totius Christianæ Ecclesiæ sententiam. Perronio fuisse neganti, libens assentior, & facilè, si hìc esset locus, ex Clementis epistola ad Corinthios, & Lugdunensium in actis suorum Martyrum, & Cypriani in libro de mortalitate, & aliorum testimoniis probare possem non omnes Orthodoxos putasse piorum corpore solutas animas, extrà Cælum absque Dei visione usque ad resurrectionem detineri, sed quosdam, immò fortasse multos, veriora præeuntibus Scripturis sequentes, credidisse Cælo statim recipi quotquot in Domino moriuntur.*

Ultimum momentum, ad probandum præmiorum retributionem fieri in Judicio particulari, quod Christus exercet statim ac animæ suis sunt solutæ corporibus, desumitur ex justitia Dei. Alienum quippè

quippè est à divina justitia, ut animæ, quæ sunt plenè purgatæ, & ab omni macula, pœnęque reatu liberæ, pœnâ aliquâ afficiantur, porrò si Beatitudo ad ultimum usque Judicii diem differretur, prædictæ animæ non modicâ pœnâ in hac dilatione torquerentur, tùm quia *Spes, quæ differtur, affligit animam*, sicut dicitur Proverb. cap.3. tùm quia, teste *S. Augustino* serm.14. de verbis Apostoli, *non esse in patria, si amatur patria, magna pœna, si autem non amatur patria, pejor est cordis pœna. Parvum malum est in hominis corde, qui societatem non quærit Sanctorum, qui non desiderat Regnum Cælorum: si non desiderat, pœna est de perversitate: si autem desiderat, pœna est de fraudata charitate.* Cùm igitur negari non possit Justorum animas suis exutas corporibus ad Patriam anhelare, & coronam sibi debitam consequi peroptare, necesse est ut, si eâ ad ultimum usque Judicii diem priventur, ex ea diuturna dilatione affligantur, pœnamque sentiant de fraudata charitate.

Ex his, quæ hactenùs adduximus, momentis, sat superque retunditur impietas Calvini, qui proscriptum ab Ecclesia errorem de dilatione Beatitudinis usque ad extremum Judicii diem postliminio revocare ausus est lib.4. Institutionum cap.20. ubi hæc habet: *Stultum, & temerarium est inquirere quo in loco sunt animæ Justorum, & an gloria fruantur, nec ne? Intereà cùm Scriptura ubique jubeat pendere ab expectatione adventus Christi, & gloriam, ac coronam eò usque differat, contenti simus his finibus divinitùs præscriptis, animas piorum militiæ labore perfunctas in beatam quietem concedere, ubi cum felici lætitia fruitionem promissæ gloriæ expectant.* Qua in re procacissimus ille Hæreticus vel suam in Scriptura, & in doctrina Patrum ignorantiam, vel in occultanda veritate apertè prodidit malitiam.

DILUUNTUR OBJECTIONES.

ARguitur primò: Apocalypsis cap.6. hæc scribit *S. Joannes*: *Vidi subtus Altare animas interfectorum propter verbum Dei, &c.* Hoc est, animas Sanctorum Martyrum, qui pro Christi mortem oppetierunt. Ex quo Scripturæ sacræ contextu hoc conficitur argumentum, hi, qui adhùc sunt sub Altari, nondùm sunt in Cœlo, sed Martyrum animæ sunt adhùc sub Altari, ergò necdùm sunt in Cœlo beatificâ visione fruentes. Prætereà, *Matth.* cap.20. Pater-familias jis, qui operati fuerant in vinea sua, denarium diurnum dumtaxàt persolvit ad vesperam. Per patrem-familias adumbratur Deus, per denarium diurnum designatur Beatitudo, per Vesperam intelligitur resurrectio, seu Mundi finis; ergò in die tantùm Judicii, seu in fine Mundi Sanctis Beatitudo rependetur.

Deni-

Denique, *Matth.* cap.25. Deus in extremo Judicio Electis dicturus est: *Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi*. Ergò Sancti in extremo tantummodò judicio obtinebunt Regnum Dei.

Respondeo ad singula illa Scripturæ sacræ testimonia. Ad primum dico: *Altaris* nomine non designari in Apocalypsi locum quemdam subterraneum, in quo animæ Justorum, postquàm migrarunt è corporibus, extremum Judicii diem expectent, ut potiantur Beatitudine; sed potiùs *Altaris* nomine indicari Cœlum, in quo Sancti jàm fruuntur beatitudine incompletâ, seu beatitudine animæ, quæ Deum per intuitivam Dei visionem possidet; quamvis nondùm Sancti donentur beatitudine completâ, carent quippè corporis beatitudine, quam in resurrectione tantùm, seu in fine mundi consequentur. Hanc esse veram,& genuinam illius loci interpretationem, patet quia in eodem Apocal. capite dicitur datas esse illis, quos *Joannes* vidit sub Altari, singulas stolas albas. Et cap. 7. *Ii, qui amicti sunt stolis albis, sunt antè thronum Dei, & serviunt ei die, ac nocte in Templo ejus.* Ex quibus verbis liquet *Altaris* nomine indigitari Cœlum, in quo Sancti assistunt antè thronum Dei, & fruuntur beatitudine incompleta, seu beatitudine animæ, quæ per stolam albam, quam jàm singuli receperunt, designatur. *Antè resurrectionem Sancti singulas stolas accipiunt, quia sola animarum beatitudine perfruuntur: in fine autem mundi binas habituri sunt, quia cum mentis beatitudine, etiam carnis Beati gloriam possidebunt*. Verba sunt *Gregorii Magni* lib.35. Moral. cap.9.

Ad alterum Scripturæ testimonium, dico: Per *Vesperam* non designari finem mundi, sed extremam vitæ cujuslibet periodum, sive excessum ex hac vitâ, quo tempore fit privatum Judicium, seu præmiorum, ac pœnarum retributio. Dici etiam potest, quod si per *Vesperam* intelligatur finis mundi, sensus est, quod in fine mundi, seu post ultimum Judicii diem, Sancti fruituri sint beatitudine completâ, quæ animæ, ac corporis gloriam simul complectitur. De eadem beatitudine completa intelligendus venit locus ille *Matth.* cap.25. *Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum, &c.* Sancti quippè post resurrectionem æternâ tùm animæ, tùm corporis felicitate gaudebunt.

Arguitur secundò: Validum ex precibus, ac supplicationibus; quas Ecclesia Deo offert pro mortuis desumitur argumentum ad probandum nullum statim post obitum fieri Judicium privatum, sed præmiorum, ac pœnarum retributionem ad extremum usque Judicii diem procrastinari, ergò Judicium privatum immediatè post obitum admitti non debet. Prob. ant. Primò, quia vetus Ecclesia pro omnibus omninò mortuis, etiam pro Sanctissimis, pro Apostolis, pro Martyribus, pro ipsa etiam Dei-para Virgine preces, ac supplicationes

Deo offerebat, ut videre est in priscis Ecclesiarum Liturgiis, in ea scilicèt, quæ dicitur Sancti Jacobi, in Liturgia Sancti Marci, item in Liturgia Syrorum, & in Liturgia S. Chrysostomi. In his, inquam, Liturgiis extant preces, quibus Deum orat Ecclesia ut Sanctos, qui è vivis abierunt, *requiescere faciat in regione viventium, & largiatur jis promissionum suarum bona, & præstet requiem, & bonam memoriam*. Atqui si immediatè post obitum privatum fieret Judicium, & præmiorum in eo daretur retributio, frustrà ejusmodi preces Ecclesia pro mortuorum Sanctissimis antiquitùs obtulisset, ergò ex his veteris Ecclesiæ precibus evincitur nullum immediatè post obitum fieri Judicium particulare, nullamque præmiorum, pœnarumve retributionem. Prætereà, Ecclesia etiamnùm in Missis pro Defunctis Christum orat *ut liberet animas omnium Fidelium Defunctorum de manu inferni, & de profundo lacu; liberet eas de ore leonis ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscura, &c.* Atqui si confestim per obitum fieret Judicium privatum, supervacanea esset illa Ecclesię oratio, cùm certum sit æterni Judicis sententiam precibus Ecclesiæ rescindi, & revocari minimè posse. Credit ergò Ecclesia nullum statim post obitum fieri Judicium privatum, undè in Officio pro Mortuis statum Defunctorum exhibet adhùc pendulum, dùm in persona cujuslibet defuncti sic Deum deprecatur: *Libera me Domine de morte æterna in die illa tremenda.... dùm veneris judicare sæculum per ignem.*

Respondeo: Duo illa momenta ex precibus Ecclesiæ petita, facilè admodùm dilui posse. Ad primùm quippè dico: Illas veteris Ecclesiæ pro Sanctis orationes, non deprecationes fuisse, sed gratiarum actiones. Id patet ex antiquis illis Liturgiis, in quibus Ecclesia Sanctorum mentionem facit, ut nos suis precibus, & intercessionibus juvent apud Deum, aliorum verò Defunctorum meminit Ecclesia, ut ipsimet orationibus nostris, & Sacrificiis subleventur, & ut Deus in regione viventium requiescere eos faciat. Hujus veteris Ecclesiæ disciplinæ testis est locupletissimus *S. Augustinus* serm. 17. de verbis Apostoli cap. 1. ubi hæc ait: *Ideòque habet Ecclesiastica disciplina, quod Fideles noverunt, cum Martyres recitantur ad Altare Dei: ubi non pro ipsis oratur, pro cæteris verò commemoratis defunctis oratur, injuria est enim pro Martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari*. Eamdem veteris Ecclesiæ disciplinam pari modo antè Sanctum Augustinum exponit *Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus* in Catechesi Mystagogica quinta, eamque disertè confirmant Liturgiæ Sancti Jacobi, & Sancti Chrysostomi, in quarum prima hæc verba leguntur: *Sanctissimæ inviolatæ, gloriosissimæ Dominæ nostræ Dei Genitricis, & semper Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum, ac justorum memoriam facimus, ut precibus, & intercessionibus ipsorum omnes misericordiam*

Xxx conse-

consequantur. Horum similia habentur in Liturgia S.Chrysost. Illi igitur, quorum Ecclesia in veteribus Liturgiis mentionem facit, ut Deus requiescere illos faciat in regione viventium, non sunt Martyres, ac Sancti, sicut Pseudo-minister *Dallæus* lib. 2. *de Religiosi cultus objecto* sibi, aliisque falsò persuadere conatur, sed sunt alii defuncti qui, è vivis cùm necdùm plenè purgati excesserunt, leviorum peccatorum sordes, quas in hac vita mortali contraxerunt flammis piacularibus Purgatorii abstergunt, Cœlestis gaudii, & Patriæ nondùm consortes facti.

Ad alterum momentum respondent quidam Theologi ejusmodi preces fieri in Ecclesia pro animabus, quæ piacularibus Purgatorii pœnis expiantur. Nàm licèt fides doceat beatam illarum animarum sortem esse à Deo prædestinatam, nec ulli mutationi obnoxiam; fide tamen divina certum non est, an animæ, quæ in Purgatorio detinentur, se Beatas fore certò cognoscant? quia sicut Deus justos adhùc in terris degentes variis anxietatibus, crucibus internis, consolationum spiritualium omnimoda subtractione, & tantùm non derelictione probare, ac purgare solet, ità inquiunt illi Theologi, Deus permittit, ut inter illas animas, quæ sunt in Purgatorio, aliquæ spem inter ac metum fluctuent, turbatæ, anxiæ, & tristes sint, suique proprii status perfectam cognitionem, necdùm habentes, se beatas fore, & nunquàm ad inferos detrudendas certò non noscant. Quò fit, ut Ecclesia spectans statum illarum animarum, quas Deus his anxietatibus, & internis pœnis in Purgatorii loco mirabiliter cruciat; earum nomine, earumque affectui se se conformans, Deum roget, ut eas liberet de manu inferni, & de profundo lacu, ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscura, & ut eas liberet de morte æterna in die tremenda supremi Judicii. Sic respondent quidam Theologi, quorum sententia nullâ licèt censurâ affici debeat, eam támen meo calculo probare haud possum, quippè quæ abhorret à communi opinione Theologorum, qui omnes animas pœnis Purgatorii addictas suæ salutis certitudinem habere docent. Hac itàque missâ responsione.

Respondeo cum *Bellarmino* lib. 2. de Purgat. cap. 5. Ecclesiam in Officio, & Sacrificiis pro defunctis orare, quasi tunc animæ migrarent è corporibus, & in periculo essent salutis æternæ, undè sicut in celebritatibus festorum Incarnationis, Natalis, passionis Christi Domini Ecclesia mutuata oracula Prophetarum, qui Christum venturum, & passurum cecinerunt, ità orat, ac si tunc Christus vel incarnari, vel nasci, vel pati deberet, quia ad excitandam Fidelium pietatem hæc mysteria repræsentat ut præsentia, ità quoque in Officio, & Sacrificiis pro defunctis Ecclesia sic pro illis orat, ac si in

agone

agone essent constituti, jamque propediem vinculis corporis exolvendi. Quapropter sicut non est absurdum post mille & septingentos annos, nunc in adventu Christi Domini dicere: *Rorate Cœli desuper, & nubes pluant justum, aperiatur terra, & germinet Salvatorum*; absurdum itidem censeri haud debet in Officio, & in Sacrificiis, quæ in Ecclesia offeruntur pro animabus defunctorum, dicere: *Libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus*. Vel *libera me Domine de morte æterna in die illa tremenda, &c.*

Arguitur tertiò: Sancti Patres *Hilarius*, *Ambrosius*, *Augustinus*, & *Bernardus* docent animas etiam Sanctorum, ubi primùm à corporibus migrarunt, descendere ad inferos, seu recipi in abditis, & secretis quibusdam receptaculis, easque visione Dei, seu beatitudine non perfrui antè extremum judicii diem, ergò ex Sanctis Patribus nullum statim post obitum fit judicium particulare, ac subindè nulla præmiorum, pœnarumve retributio. Prob. ant. *Sanctus Hilarius* in Psalm.138. *Humanæ lex necessitatis est*, inquit, *ut sepultis corporibus animæ ad inferos descendant*. *Sanctus Ambrosius* lib.2. de Cain cap.2. *Solvitur corpore anima, & post finem vitæ hujus adhuc tamen futuri judicii ambiguo suspenditur*. Et in lib. de bono mortis cap. 10. receptaculorum, in quibus animæ exutæ corporibus recipiuntur, disertam mentionem facit, his verbis: *Scriptura Esdræ habitacula animarum promptuaria nuncupat*. *S. Augustinus* in Enchyrid. cap.108. non obscurè innuit animas usque ad resurrectionem corporum in abditis receptaculis contineri, *tempus*, inquit, *quod inter hominis mortem, & ultimam resurrectionem interpositum est*, *animas abditis receptaculis continet*. Similia apud Sanctum illum Doctorem legi possunt lib.12. de Genesi ad litteram cap. 35. epist. 3. ad Fortunatum, in lib. de spiritu, & littera cap.21. & lib.1. Retract. cap.14. Denique *Sanctus Bernardus* serm. 3. de omnibus Sanctis distinguit tres Sanctorum status animarum. *Primum videlicèt in corpore, secundùm sine corpore, tertium in beatitudine consummata*: *Primùm in tabernaculis, secundùm in atriis, tertium in Domo Dei*. Et infrà subdit: *In illam beatissimam Dei Domum animæ, nec sine nobis intrabunt, nec sine corporibus suis, idest, nec Sancti sine plebe, nec spiritus sine carne*. Et serm.4. *Altare*, sub quo Sanctus Joannes vidit animas interfectorum, seu Sanctorum Martyrum, exponit Sanctus Bernardus de humanitate Christi, quam nunc intuentur Beatorum animæ, Dei essentiam dumtaxàt post resurrectionem visuræ, quia tùm temporis, ut ait Mellifluus ille Doctor, super Altare exaltabuntur. Ex illis igitur Sanctorum Patrum testimoniis constat æternam beatitudinem, Deique conspectum Sanctis statim à morte non indulgeri, sed ad extremum usque judicium differri.

Respondeo exponendo mentem Sanctorum Patrum. Et primò dico: S. Hilarium, dùm in Psalm. 138. dicit legem esse humanæ necessitatis, ut animæ, sepultis corporibus, ad inferos descendant; intelligi debere pro eo toto tempore, quo Cœlum antè adventum Christi erat clausum, at postquàm Christus aditum per passionem suam ad Cœlum reseravit, Sanctos confestim post obitum Regni Christi fieri consortes, & impios absque ulla dilatione sempiternis pœnis affici, disertè docet *Sanctus Hilarius* in Psalm. 2. ubi hœc habet: *Excipit nos statim ultor infernus, & descendentes de corpore, si ità vixerimus, confestim de via recta perimus. Testes nobis Euangelicus dives, & pauper, quorum unum Angeli in sedibus Beatorum; & in Abrahæ sinu locaverunt, alium statim pœnæ Regio suscepit. Adeò autem statim pœna mortuum excepit, ut etiam fratres ejus adhuc in supernis manerent. Nihil illic dilationis, aut moræ est.* Videri possunt alia in hanc rem S. Hilarii testimonia in præfatione, quam doctissimi Patres Benedictini Congr. Sancti Mauri recenti operum hujus S. Patris editioni præfixerunt, ut illum Ecclesiæ Doctorem ab hoc errore vindicarent.

Ad testimonium *Sancti Ambrosii* petitum ex cap. 2. lib. 2. *de Cain, & Abel* dico: Eum vel loqui de animabus mox è corporibus migraturis, quæ adhuc futuri judicii ambiguo sunt suspensæ, vel innuere dumtaxàt velle animas etiam beatas nescire, quando nàm futurum sit universale judicium. Quid autem intelligat Sanctus Ambrosius per animarum receptacula, quorum in lib. de bono mortis cap. 10. mentionem facit, quamvis definire haud facilè sit, crediderim tamen, illum nihil aliud designare voluisse quàm Limbum, in quo animæ Justorum veteris testamenti usque ad Christi adventum fuerunt inclusæ; de illis quippè Justis veteris legis sermonem eo loci texere dumtaxàt videtur Sanctus Doctor. Cæterùm omnibus Justis post Christi ascensionem confestim à morte patere Cœlum, Deumque ipsis sine mora sui copiam facere, omni remotâ obscuritate affirmat *S. Ambrosius* lib. 10. in Lucam: *Undè*, inquit, *te evocem Petre, ut doceas me, quid flens cogitaveris? Undè te*, inquam, *evocem? De Cœlo, ubi jàm choro insertus es Angelorum?* Similia habet epist. 22. aliàs 54. de SS. Gervasio, & Protasio, *quorum*, inquit, *anima in Cœlo, Corpus in terra*. Et epist. 15. aliàs 59. ad Sacerdotes, & omnem Clerum, & plebem Thessalonicensium directâ, hæc de Acholio Episcopo scribit: *Acholius superiorum incola, possessor Civitatis æternæ, illius Hierusalem, quæ in Cœlo est, videt illic Urbis ejus mensuram immensam, purum aurum, lapidem pretiosum, lumen sine Sole perpetuum, & hæc omnia jàm dudùm sibi comperta, sed nunc facie ad faciem.* Ex quibus verbis constat *S. Ambrosium* aut prædicta receptacula post Christi Domini ascensionem nunquàm admisisse, aut si hac in re suo tempore adhùc ambigua interdùm

terdùm vacillare visus est, suam tandem dubitationem re maturiùs discussâ deposuisse.

Quod spectat *Sanctum Augustinum*, dico: Aquilinum illum Doctorem dubium quidem aliquandò hæsisse de loco ubi Sanctorum animæ ante Judicii diem excipiuntur, an videlicèt ille sit sinus Abrahæ? & quis sit ille sinus? an in paradiso? & ubi nam situs sit ille paradisus? an in tertio cœlo? cum tamen nunquàm dubitasse quin animæ Sanctorum antè Judicii diem claro Dei conspectu, & æterna felicitate donentur. In hoc autem dubio de loco, in quo nunc requiescunt Sanctorum animæ, non perseveravit *Augustinus*, sed illud tandem abjecit, nam libro 2. quæst. Euangelicarum cap. 38. *Sinum Abrahæ requiem esse*, ait *Beatorum pauperum, quorum est Regnum Cælorum, in quo post hunc vitam recipiuntur: eumdemque esse secretum Patris, quò post passionem suam resurgens* (Christus) *assumptus est . . . . . . ubi etiam ante resurrectionem justorum animæ vivunt cum Deo.* Et libro 20. de Civitat. Dei cap. 15. ait justorum animas *prorsùs inferos nescire, ubi antiqui Sancti detinebantur, donec eos indè sanguis Christi, & ad ea loca descensus erueret*. Ex quibus verbis perspicuum est Sanctum Augustinum in priori suo dubio de sanctarum animarum post mortem receptaculis non perseverasse.

Potest etiam dici cum doctissimis Theologis Sanctum Augustinum sensisse Sanctorum animas videre quidem nunc Deum facie ad faciem, sed non ita perfectè, & intensè, quomodò videbunt post resurrectionem; eo quod, ut docet idem Pater libri 12. de Genesi ad litteram cap. 35. naturalis appetitus, quo feruntur erga corpus, ut ei rursùm uniantur, remoretur eas quominùs totâ intensione ferantur in Deum. Hæc autem quæstio, an videlicèt animæ beatorum ità perfectè, ac intensè Deum nunc videant, ac post resurrectionem corporum? necdùm fuit ab Ecclesia definita, quamvis probabilior sit sententia Theologorum, qui post *S. Thomam* 1. 2. qu. 4. art. 5. docent quod resumpto corpore, beatitudo essentialis animæ, quæ sita est in clara & intuitiva Dei visione, crescet non intensivè, sed extensivè dumtaxàt.

Denique ad loca *Sancti Bernardi* in objectione adducta, dico; Mellifluum illum Doctorem Sancti Augustini sententiam ea in re fuisse secutum, ac negasse tantum animas Sanctorum nunc tàm perfectè, & intensè videre Deum, quàm visuræ sint suis semel receptis corporibus. In hanc sententiam ivisse *Sanctum Bernardum* probant ista verba serm. 3. de omnibus Sanctis, quibus sic carnem alloquitur: *animæ sanctæ te desiderant, ipsarum sine te compleri lætitia, perfici gloria, consummari beatitudo non potest. Adeò siquidèm viget in iis hoc desiderium naturale, ut necdùm tota earum affectio liberè pergat in Deum, sed contrahatur*

trabatur quodam modo, & rugam faciat, dùm inclinatur desiderio tui. Idem repetit Sanctus Doctor serm. 87. de diversis. Verùm, quamvis huic sententiæ faverit *Sanctus Bernardus*, attamen variis in locis luculenter docet justorum animas, statim post hanc vitam, æternam adipisci felicitatem; serm. quippe tertiò de omnibus Sanctis: *Acceperunt*, inquit, *jam singulas stolas, sed non vestientur duplicibus, donec vestiamur & nos: Stola enim prima ipsa est quam diximus felicitas requies animarum, secunda verò immortalitas & gloria corporum.* Et in libro de diligendo Deo circa finem dicit: *Martyres immersos esse immenso Pelago æterni luminis, & luminosæ æternitatis.* Et in epist. ad Fratres de Hibernia ait *animam Malachiæ non jam in fide ambulare, sed in specie regnare.* Et serm. de eodem dicit: *Eum pari gloria & felicitate regnare cum Angelis.* Nec minùs apertè suam sententiam promit epist. 98. in qua sic loquitur: *Nostri autem martyres cupiunt dissolvi, & esse cum Christo; certi ubicumque est corpus, illò sine mora congregatum iri aquilas. Mox, inquam, ibi exultant justi in conspectu Dei, & delectantur in lætitia, ibi, ibi, benignissimè Jesu, ibi statim ac de hoc sæculo nequam sanctus quisque eripitur, adimpletur lætitia, cum vultu tuo.* Idem fermè regerit Sanctus Doctor serm. 4. & 5. de de omnibus sanctis, et epist. 266. de obitu *Humberti*, & alibi passim quò fit ut *Sanctus Bernardus* nullo pacto iis accenseri possit qui animabus justorum ante generalem corporum resurrectionem, & extremum judicium æternam felicitatem ademerunt.

Advertat Lector in fine hujus paragraphi *Joannem XXII.* Pontificem Maximum favisse plus æquò, tanquàm Doctorem privatum, sententiæ beatitudinem Sanctorum ad extremum usque judicii diem procrastinanti, nunquam tamen hanc sententiam ex Cathedra, ut ajunt, definiisse, sed potiùs sub finem vitæ suæ palinodiam decantasse, & ea, quæ anteà de animarum felicitate minus concocta dixerat, retractasse. Id liquet ex tribus potissimùm momentis, quæ *Odoricus Raynaldus* inseruit in Annalibus Ecclesiasticis ad ann. Christi 1333. 1334. 1336. imprimis Joannes XXII. dùm viveret, sæpè sæpius professus est se nihil super hac quæstione statuisse, cumque benè multi ob prædictam opinionem ei invidiam conflarent, ejusque famam lacerarent, prædictus Pontifex, ut calumniam à se propulsaret, pluribus litteris apud Philippum Galliarum Regem, & apud Reginam questus est rem sibi à malevolis affictam, nihilque à se fuisse definitum, sed dicta Patrum veritatis tantummodò indagandæ studio se collegisse, quæ ab Archiepiscopo Rothomagensi Gallicis verbis reddi ac Regi exponi jussit. Philippum verò rogavit ne quæstionem utramque in partem ventilari prohiberet, quò ex ea disceptatione magis ac magis emicaret rei veritas. Deindè, Joannes XXII.

ineunte

ineunte anno 1334. die 3. Januarii in publico Cardinalium Consistorio contestatus est se in iis, quæ agitata, adductaque in hujusmodi controversia hactenùs fuerant, nunquam habuisse animum decidendi, vel credendi quidquam divinis oraculis adversùm. Hanc publicam Joannis XXII. in sacro Senatu professionem refert *Odoricus Raynaldus* ad ann. Christi 1334. illiusque meminere *Okamus*, & *bona gratia* minoritæ Joannis XXII. acerrimi insectatores. Denique, Joannes XXII. lethali morbo implicitus coràm Cardinalibus exertè declaravit sentire se animas ab omni labe puras in cœlo versari, & claro divinitatis intuitu perfrui, ac si quæ olim contra eam sententiam protulisset, non ferendo sententiam, sed alia scripta repetendo proposuisse. Qua de re tertiò nonas Decembris Pontificatus sui anno 19. diploma ejus jussu fuit exaratum, quod, cum ob secutam illius mortem, Pontificiâ bullâ munitum non esset, Benedictus XII. ejus successor anno sequenti unâ cum aliis publicis tabulis promulgavit, ut illis, qui Joannis XXII. famam arrodebant, & sua in eum venena fundebant, perpetuum imponeret silentium. quæ omnia legi possunt apud *Odoricum Raynaldum*, ex quibus facilè refelluntur duo putidissima impostoris Calvini mendacia, ille quippè effrons hæreticus scribere non erubuit Joannem XXII. sensisse animas esse mortales usque ad extremum judicii diem, illumque ideò in hæreticorum Catalogo reponendum. Quo nihil profectò impudentiùs fingi potest, nihil magis à Joannis XXII. sententia alienum. Secundò ausus est idem hæreticus asserere nullum Cardinalium sententiæ Joannis XXII. restitisse. Quod fætidissimum itidem mendacium est. Extant siquidem, teste sæpè laudato *Odorico Raynaldo*, insignia in Bibliotheca Vaticana, *Jacobi* tituli S.Priscæ Cardinalis, Episcoporum, Doctorumque edita tunc in adversam partem erudita commentaria. Theologi etiam Sacræ fac Parisiensis, multique è familia Dominicana sententiæ Joannis XXII. palàm restiterunt, *Durandus* quoque Episcopus Meldensis, id temporis insignis Theologus edidit opusculum de concedenda animabus justorum statim post obitum beatitudine æternâ. Sed mira est impudentia Calvini, qui dùm sententiam Joannis XXII. de dilatione beatitudinis, usque ad extremum judicii diem hæreticam esse pronunciat, (quamvis eâ ætate prædicta quæstio necdùm ab Ecclesia definita & eliquata esset) ipse tamen, sicut suprà observavimus, errorem de dilatione beatitudinis usque ad extremum judicii diem nunc ab Ecclesia proscriptum, jamque antiquatum denuò crambis instar recoctæ obtrudere, & mordicùs propugnare præsumit, more hæreticorum qui nunquam sibi constant, & calidum, ac frigidum simul ex eodem ore perflant.

PARA-

PARAGRAPHUS SECUNDUS

Utrùm præter judicium privatum, quod fit statim post mortem, admitti debeat judicium universale? & utrùm Sancti post carnis resurrectionem mille annis cum Christo regnaturi sint in terris ante judicium generale?

OBservandum primò: Ad pleniorem hujuscè quæstionis elucidationem, nonnullos olim fuisse, qui, ut monet *Origenes* tom. 1. editionis Huetianæ pag. 42. Propter illa verba, quæ habentur in psalmo primo, *ideò non resurgent impii in judicio*, adducti fuerunt ut impiorum judicium negarent: *hujus loci*, inquit Origenes, *auctoritate freti simpliciores quidam ex fidelibus, negant malos resurrectionis compotes futuros, aut Dei judicio dignandos*. In eumdem errorem impegit *Lactantius* libro 7. Divin. Instit. cap. 20. Ubi de extremo judicio hæc scribit: *Nec tamen universi tum à Deo judicabuntur, sed ii tantum qui sunt in Dei religione versati. Nam qui Deum non agnoverunt, quoniam sententia de his in absolutionem ferri non potest, jam judicati damnatique sunt, sacris litteris contestantibus, non resurrecturos impios in judicium*. Verùm hic error palàm adversatur Scripturæ Sacræ, quæ multis in locis disertissimè docet omnes omninò homines à Christo Domino judicatum iri, psalm. 95. *Judicabit orbem terræ in æquitate*. Joelis cap. 3. *Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Josaphat, & disceptabo ibi cum eis*. Et Matth. cap. 25. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes*. Hæc est doctrina Ecclesiæ Catholicæ perpetua Ss. Patrum traditione roborata.

Observandum secundò: Difficultatem esse inter Theologos, an parvuli, qui ex hac vita ante susceptum baptisma rapiuntur, comparituri sint in judicio generali, Judicis sententiam subituri? *Ambrosius Catharinus* in opusc. *de statu parvulorū absq; Baptismo decedentium*, negat infantes sine baptismo decedentes debere sisti in judicio generali. Alii verò Theologi non negant parvulos absq; baptismo decedentes in judicio generali comparituros, pertendunt tamen ejusmodi infantes non futuros de numero judicandorum. Card. *Norisius* in vindiciis Augustinianis, multique Theologi, quos ibidem citat, docent infantes sine baptismo ex hac vita migrantes in judicio generali, unà cum reprobis ad sinistram collocatos, in ignem æternum sententiâ Judicis ituros, & pœnam sensus, mitissimam tamen, pro culpa originali passuros. Thomistæ denique cum S. *Thoma* asserunt puerulos ex hac vita absque bapti-

baptismo sublatos ad sinistram simul cum reprobis in judicio generali esse constituendos, & absolutæ, æternæque damnationi propter labem originalem sententiâ Judicis deputandos, citra tamen ullam pœnam sensus. Hanc postremam opinionem cæteris probabiliorem esse, paucis in hoc Paragrapho commonstrabo.

Observandum ultimò: Errorem de millenario Christi in terris regno fuisse propagatum à *Cerintho* heresiarcha Apostolorum temporibus coævo, qui, ut referunt *Eusebius* lib.3.hist.Eccl. cap.22. *Augustinus* lib.de hæresibus, & *Theodoretus* lib. 2. hæret. fab. cap. 3. docuit Christum mille annis ante judicium generale in terras denuò venturum, & omnes justos tùm temporis resurrecturos in carne, Christumque unà cum illis regnaturum in terris per mille annos regno quodam temporali, quod summâ rerum omnium affluet opulentiâ, luxu, eduliis, ac cibis delicatissimis, carnalibus deliciis, rerumque venerearum impurissimis voluptatibus. Instaurandam insuper id temporis Urbem Hierusalem, reædificandum Templum, restituendam legem Moysis, & omnia illius sacrificia, ritus, cæremonias, aliaque id genus innovanda dictitabat. Hujus falsi dogmatis de millenario Christi in terris regno ante judicium generale assertores, communi vocabulo à Græcis dicti sunt *Chiliastæ*, quos latinè nos solemus nuncupare *millenarios*, quod nomen impræsentiarum frequentiùs usu invaluit. His observatis.

DICO PRIMÒ: *Præter judicium privatum, quod statim post mortem exercet Christus Dominus, admittendum esse judicium universale, in quo omnes omninò homines sive boni, sive mali, fideles, & infideles Christi supremi Judicis irrevocabilem sententiam subire debent.*

Hoc Catholicæ fidei dogma profitentur omnes Christiani in simbolis Apostolico, Nicœno, Constantinopolitano, necnon in eo, quod vulgò adscribitur Sancto Athanasio, tamque evidentèr ex benè multis Scripturæ testimoniis adstruitur, ut, teste *S. Augustino* lib. 10. de Civit.Dei cap. 3. nullus novissimum judicium inficias ire possit, nisi qui sacris litteris incredulà animositate, seu cæcitate non credit. Habentur autem præsertim hæc Scripturæ sacræ testimonia *Isaiæ* cap.3. *Joelis* cap.3. *Danielis* cap.12. *Matth.* cap.21.& seq.*Lucæ* cap.20. *Joannis* cap.5. epist. 1. ad Cor. cap.4. & 5. epist. 2. S.Petri cap. 5. &c. cùm igitur hoc fidei dogma sit extra omnem dubitationis aleam positum, sat erit breviter hìc expendere rationes, quibus Theologi probant, præter judicium privatum, necessarium esse judicium universale.

Ordior à ratione *Sancti Thomæ*, qui 3.p. q.59. art.5. sic discurrit: Judicium de homine exerceri debet, quando omninò completa, seu totaliter terminata est vita ipsius, atqui licèt per mortem terminetur ex parte vita hominis, necdùm tamen omninò est terminata, quia

homo etiam post mortem vivit adhuc quantùm ad memoriam, familiam, opera, & fortunam. Manet superstes in hominum existimatione, & fama. Vivit in filiis, qui ejus vitam bonam, vel malam æmulantur. Vivit in discipulis, qui ejus doctrinæ veræ, vel falsæ sunt propugnatores, aut propagatores. Vivit denique in hæredibus, qui prosperâ, aut adversâ utuntur fortunâ; quibus omnibus hominis etsi jam mortui præmia, aut pœnas augeri necesse est, & quia hæc utilitas, vel calamitas ad plurimos pertinens, non priùs finem habitura sit, quàm extremus veniat mundi dies, ideò oportet esse finale judicium in novissimo die, in quo perfectè, id quod ad unumquemque hominem spectat, quocumque modo manifestè judicetur.

Secundò: Necessarium est judicium generale, ut divinæ providentiæ ratio omnibus constet. Nam, ut docet Catechismus Concilii Tridentini, quoniam in adversis, & secundis hominum rebus, quæ promiscuè bonis æquè ac malis usu venire solent, probandum erat nihil non infinitâ Dei sapientiâ, & justitiâ geri, ac gubernari, par fuit non solùm bonis præmia, improbis supplicia in futuro sæculo constitui, verùm etiam publico, ac generali judicio decerni, quò omnibus notiora, & illustriora fierent, Deoque laus ab omnibus tribueretur pro injusta illa querela, quâ sancti etiam viri, dum viverent, deplorare interdum solebant, dum improbos valentes opibus, & honoribus florentes conspiciebant.

Tertiò: In hac mortali vita cùm sæpè sæpiùs piorum fama lædatur, impii verò innocentiæ laude commendentur, vel ementitâ, fucatâq; pietate auram popularem, & sanctitatis gloriam aucupentur, divinæ justitiæ ratio expostulat, ut pii debitam laudem, & injuriâ apud homines ereptam existimationem, in publico universorum hominum conventu, & judicio recuperent; impii autem, detectâ omni hypocrisi, quâ hominibus fucum fecerunt, ignominiam, ac perpetuam infamiam consequantur. Hinc viri pii hac viva spe in terris animati, quotiescumque secum animis reputant Christum æquissimum Judicem, & parentem indulgentissimum in extremo illo judicio, inspectante toto Orbe, ipsis pro infamia immarcescibilem gloriam, pro laboribus requiem, pro morte vitam, pro tenebris claritatem, pro terrenis bonis cœlestia largiturum; toties excitantur ad opera justitiæ, & ad perferendas hujusce vitæ miserias, persecutiones, & acerbitates, quæ cum æternis illis delitiis conferri, & coæquari nullo modo possunt.

Quartò: Necessarium est judicium generale, ut totus homo judicetur, & præmium, vel pœnam prout gessit in corpore percipiat. At enim nunc in judicio privato pars dumtaxat hominis, seu anima, præmio, vel pœnâ donatur, at in judicio generali corporibus, & animabus debita æternæ gloriæ præmia, vel supplicia impertientur.

De-

Denique, ad triumphum Christi necessarium est judicium generale. Pertinet siquidem ad gloriam Christi, ut qui in primo suo adventu tanquàm reus judicatus est, probro, & ignominiâ affectus; in altero adventu, sive in die judicii appareat gloriosus, & cum majestate magna, eique pro Tribunali sedenti universæ gentes fasces submittant, & divinos impendant honores: *Veniet Christus cum potestate magna judicaturus, quia cum magna humilitate judicatus. Ipse videbitur terribilis, qui visus est contemptibilis. Demonstrabit potentiam, qui demonstravit patientiam. In Cruce patientia erat, in judicio potentia erit.* Verba sunt *S. Augustini* enarrat. in psalm.85.

Ex his momentis probatum manet præter judicium privatum admittendum esse judicium universale. Cui doctrinæ non adversatur Propheta *Nahum*, dum cap.1. dicit, quod *Deus non bis judicat in idipsum*: vult etenim Propheta Deum non bis judicare in idipsum secundùm eamdem rationem, idest, Deum pro eodem delicto non geminare pœnas, id quippè ab æquitate esset alienum; sed non negat Propheta Deum bis judicare in idipsum secundùm diversas rationes, & causas, ut videlicet ille, qui occultè, tanquam singularis persona, fuit judicatus, iterùm publicè judicetur, & præmium, aut supplicium, quod jam in judicio privato suscepit secundùm animam, itidem in judicio generali suscipiat in corpore, quod fuit in terris, unà cum anima laboris, & voluptatis particeps, sicque *laus sit unicuique à Deo*, ut ait Apostolus 1. ad Cor. cap.4.

DICO SECUNDÒ: *Parvulos ex hac vita absque baptismo migrantes ad sinistram in judicio generali esse collocandos, & perpetuæ damnationi, citra tamen pœnam sensus, sententia Judicis addicendos.*

Hæc assertio probatur ex Scriptura sacra, Apocalypseos cap.20. ubi S.Joannes hæc habet: *Et vidi mortuos magnos, & pusillos, stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt: & alius liber apertus est, qui est vitæ, & judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundùm opera eorum.* Per *pusillos* autem, quorum hic mentionem facit S.Joannes, intelligendos esse parvulos, qui ante baptismum ex hac vita tolluntur, sententia est *Sancti Thomæ*, qui opusculo 2. cap.243. sic loquitur: *Omnes boni, & mali à primo homine usque ad ultimum judicio Christi subdentur, quia, ut dicitur 2. ad Cor. cap. 5.* Omnes nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, *à qua generalitate non excluduntur etiam parvuli, qui vel sine baptismo, vel cum baptismo excesserunt.* Et in cap.5. epist.2. ad Cor. exponens Sanctus Doctor hæc verba Apostoli: *Omnes nos manifestari oportet ante Tribunal Christi*, clarissimè mentem suam prodit dicens: Omnes nos, *idest, omnes homines bonos & malos, magnos & parvos*, idque postquam probavit ex cap. 14. epist. ad Roman. & cap. 20. Apocalypsis, præcipuam ibidem proponit, diluitque difficul-

cultatem his verbis: *Sed de pueris non videtur, quia dicitur*: Ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, *at pueri nihil gesserunt in corpore, &c.* cui objectioni sic respondet S. Præceptor: *Sed hoc solvit glossa, quia parvuli non judicabuntur pro his, quæ ipsi gesserunt per se, sed de his, quæ gesserunt per alios, dum per eos crediderunt, vel non crediderunt, baptizati, vel non baptizati fuerunt, vel damnabuntur pro peccato primi hominis.* Hanc doctrinam hausit Angelicus Doctor ex S.Augustino, qui in epist.217. aliàs 107. ad Vitalem, eandem versando difficultatem hæc ait: *Scimus etiam parvulos secundùm ea, quæ per corpus gesserunt recepturos vel bonum, vel malum. Gesserunt autem non per se ipsos, sed per eos, quibus pro illis respondentibus, & renunciare diabolo dicuntur, & credere in Deum; unde & in numero fidelium computantur, pertinentes ad sententiam Domini dicentis: qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit. Propter quod & illis, qui hoc Sacramentum non accipiunt, contingit quod sequitur: qui autem non crediderit, condemnabitur. Undè ipsi, sicut dixi, si in illa parva ætate moriuntur, utique secundùm ea, quæ per corpus gesserunt, idest, tempore, quo in corpore fuerunt, quando per corda, & ora gestantium crediderunt, vel non crediderunt, quando baptizati, vel non baptizati sunt...... secundùm hæc ergo, quæ per corpus gesserunt, non secundùm ea, quæ si hìc diutiùs viverent, gesturi fuerant, judicantur.*

Ex qua *Sanctorum Augustini*, & *Thomæ* doctrina sequitur primò, pueros sine baptismo decedentes in judicio generali unà cum aliis reprobis ad sinistram collocatos de numero judicandorum futuros. Secundò, erraffe Pelagianos, qui, præter Regnum cœlorum, & damnationem æternam, comminiscebantur aliquem locum, ubi pueri sacro lavacro non abluti pedem figant, ubi vivant, & beatitudine donentur. Quem medium locum, ut planè fictitium, optimo jure irridet, & explodit pluribus in locis *S. Augustinus*, potissimùm serm. 14. de verbis Apostoli, lib. 1. de peccatorum meritis cap. 23. lib. 2. de pecc. orig. cap.21. epist. 186. aliàs 106. ad Paulinum, lib. 5. contra Julianum cap.8. in Enchirid. cap.93. & lib.1. de orig.anim. cap. 9. Denique ex hac SS. *Augustini*, & *Thomæ* doctrina sequitur inane, ac perridiculum esse commentum *Ambrosii Catharini*, & *Ludovici Molinæ*, qui docent infantes sine baptismo morientes futuros post judicium beatos naturali beatitudine, & in terris, vel in alio quodam loco perpetuò, feliciterque victuros. Quod sanè insulsum paradoxum alienum est à doctrina omnium SS. Patrum, & Summorum Pontificum, præsertim Gregorii Magni, Gelasii, & Innocentii I. qui pueros absque baptismo decedentes absolutè esse damnatos, & non solâ cœlesti, sed etiam naturali felicitate æternùm carituros pronunciant. Unde, ut verbis utar doctissimi *Card. Laurentii Brancati à Lauræa* in eruditissimo volumine de

de novissimis disp.27. art.7. num. 159. *Quidquid dicunt nostri moderni, huc usque censeo inane, novum, & ridiculum, nempe de statione, habitaculo, & deambulatione super terram; unde id habent? quis eis revelavit?* Addam judicium acerrimi Religionis Catholicæ vindicis *Cardinalis Bellarmini*, qui tom. 1. lib. 6. cap. 3. modernos illos Theologos hac censurâ perstringit: *Illi humanum aliquid patiuntur, & excedunt, qui parvulos in superiore parte terræ, quasi in terrestri Paradiso collocant, eosque beatos, ac felices dicunt.*

Dices primò: Si pueri absque baptismo decedentes ad sinistram in judicio generali, unà cum aliis reprobis essent collocandi, non minus ad ipsos, quàm ad alios reprobos dirigeretur terribilis illa, quam proferet Christus, sententia: *Ite maledicti in ignem æternum*, atqui durum, & iniquum prorsus videtur, quod pueri sine baptismo morientes, & solâ inquinati originali labe tormenta, ignes, cruciatus, ac supplicia æternùm, ac interminabiliter patiantur; nam pœna sensus debita est peccato dumtaxat personali, & propriâ voluntate commisso juxtà illud Scripturæ sacræ: *Quantùm fuit in delitiis, tantùm date illi tormentorum*; peccati autem personalis, & propriâ voluntate commissi expertes omninò sunt pueruli decedentes absque baptismo, unde Thomistæ post *S. Thomam* omnem pœnam tàm externam, quàm internam, seu tristitiam, & afflictionem arcent ab illis parvulis; non est igitur verosimile parvulos illos absque baptismo decedentes ad sinistram in judicio universali esse collocandos.

Respondeo: Ad pueros sine baptismo decedentes, & ad sinistram in judicio generali collocandos pertinere quoque hanc supremi Judicis sententiam: *Ite maledicti in ignem æternum*, inde tamen non sequi illos passuros pœnam sensus. Enimverò quamvis *Card. Norisius*, & multi perdocti Theologi, quos in vindiciis Augustinianis laudat Purpuratus ille Auctor, probabiliter existiment per *ignem*, in quem sententiâ Judicis ituri sunt infantes absque baptismate morientes, intelligendum esse verum, & realem ignem, cujus sempiternis ardoribus, unà cum diabolo, & reprobis torquebunrur prædicti illi infantes, ita ut tamen sensibilis pœna, cui ob culpam originalem erunt obnoxii, levissima, ac mitissima futura sit, quamvis, inquam, id probabiliter sentiant gravissimi quidam Theologi, probabiliùs tamen Thomistæ cum Sancto Thoma docent per *ignem*, qui destinatus est hujusmodi infantibus, nec pœnam sensibilem, nec verum, & realem ignem designari, sed solùm ignem metaphoricè sumptum, qui nihil aliud est, quàm absoluta, & perpetua damnatio, seu pœna damni, quam patientur illi parvuli privati tàm cœlesti, & supernaturali felicitate, quæ sita est in clara visione Dei, quàm beatitudine naturali. Nec insolens est ille in Scriptura sacra loquendi modus, sed potiùs in ea sæpiùs per

ignem

ignem significatur quæcumque pœna, sive afflictio, & tribulatio, sicut Psal.65. *Igne nos examinasti, sicut examinatur argentum*; hoc est, igne tribulationis nos examinasti. Et ibidem: *Transivimus per ignem, & aquam*; idest, varias, maximasque calamitates experti sumus. Hæc itaque sententia: *Ite maledicti in ignem æternum*, directa ad pueros, qui in sinistra erunt constituti, idem sonat ac *Ite maledicti in perpetuam damnationem*. Ad hanc Thomistarum doctrinam facilè admodùm revocari possunt *S. Augustinus*, & alii Patres, qui, ut videre est in vindiciis Augustinianis Cardinalis Norisii, asserunt parvulos decedentes absque baptismo ituros sententiâ Judicis in ignem æternum. Nam illi Patres in eum unicè scopum collineant, ut probent fictitium esse illum medium locum, quem somniabant Pelagiani, & in quo dicebant parvulos sacro baptismate non regeneratos beatitudine potiri. Ut autem illum Pelagianorum errorem confutarent Sancti Patres, necesse haud erat, ut propugnarent parvulos decedentes absque baptismo pœna sensibili, seu æterni ignis cruciatibus esse sententiâ Judicis torquendos, sed satis superque sufficiebat, ut evincerent contra Pelagianos ejusmodi parvulos ituros sententiâ Judicis in damnationem æternam, quæ designatur per ignem: *Ite maledicti in ignem æternum*. Hoc enim semel probato, radicitùs convellebatur Pelagianorum error, in quem profligandum præcipuè incumbebant illi Patres. Quapropter longè probabiliùs est hos Sanctos Patres in mediam istam ivisse sententiam, sicut eos interpretatur *Sanctus Thomas* in eorum doctrina versatissimus, quàm in aliam extremam, nimiumque duram opinionem impegisse.

DICES SECUNDÒ: *Sanctus Thomas* quæst. 89. Suppl. art. 5. ad 3. docet pueros ante perfectam ætatem decedentes in judicio generali comparituros *non ut judicentur, sed ut videant gloriam judicis*, ergò ex *Sancto Thoma* parvuli non erunt in judicio generali de numero judicandorum.

Respondeo: Ut liquidiùs exponatur mens *Sancti Thomæ*, duplex cum eodem S. Præceptore distingui debere judicium, unum quod vocatur discussionis, alterum quod dicitur judicium retributionis. Judicium discussionis illud est, quo Judex ea, de quibus sententiam laturus est, discutit & examinat. Judicium verò retributionis istud est, quo Judex per eam, quam profert, sententiam condemnat, vel absolvit, punit, vel remunerat. Hoc gemino supposito judicio, dico: parvulos, sive baptizatos, sive non baptizatos ante ætatem adultam decedentes non judicatum iri judicio discussionis, benè tamen judicio retributionis; rationem affert *S. Thomas* opusculo 2. cap.243. ubi hæc habet: *Quantùm verò ad discussionem meritorum non omnes judicabuntur nec boni, nec mali. Non enim est necessaria*

ſaria judicii diſcuſſio, niſi bona malis permiſceantur, ubi verò eſt bonum abſque commixtione mali, vel malum abſque commixtione boni, ibi diſcuſſio locum non habet. Cùm igitur in parvulis baptizatis ante adultam ætatem decedentibus ſit bonum abſque commixtione mali, & verſa vice in pueris ante ſuſceptum baptiſma morientibus ſit malum abſque commixtione boni, rectè infert *Sanctus Thomas* pueros ante adultam ætatem morientes non eſſe judicandos judicio diſcuſſionis, quod tamen non impedit,quo minùs judicentur judicio retributionis.

Ex hac *S. Thomæ* doctrina non mediocriter illuſtrantur obſcuriora quædam Sanctorum Patrum loca, in quibus innuere videntur, nec Sanctos, nec infideles in judicio generali eſſe judicandos, *quid enim neceſſe eſt*, inquit *Sanctus Hilarius* in pſalm. 1. *Judicare credentem? Judicium enim ex ambiguis rebus exiſtit; & ambiguitate adempta judicii non deſideratur examen. Ex quo ne infideles quidem neceſſe eſt judicari,quia ambiguitas quin infideles ſint,non reſedit.* Hæc enim & alia id genus *Sancti Hilarii*, & aliorum Sanctorum Patrum loca intelligenda ſunt de judicio diſcuſſionis, ita ut ſenſus ſit, Sanctos, in quibus bonum eſt abſque commixtione mali, & infideles, quibus ineſt malum abſque commixtione boni, non eſſe in judicio generali judicandos judicio diſcuſſionis, quamvis ſint judicandi judicio retributionis, quatenùs Chriſtus Dominus juſtis æternæ beatitudinis, & infidelibus ſempiternæ pœnæ retributionem ſententiâ publicè in judicio generali latâ confirmabit.

Nullus ergo inter mortales, cujuscunque ætatis, generis, ac conditionis ſit, à judicio generali excludetur. Immò, ſicut docet *S.Thomas*, poteſtas judiciaria Chriſti ſe ſe extendit etiam ad Angelos ſive bonos, ſive malos, quia quemadmodum à Chriſto Domino, quatenus eſt Verbum Dei, factum eſt à principio mundi judicium quantùm ad præmium eſſentiale bonorum Angelorum, quod conſiſtit in beatitudine æterna, & quantùm ad pœnam eſſentialem malorum Angelorum,quæ eſt damnatio æterna; ita boni Angeli, quantùm ad præmium accidentale, & mali quantùm ad pœnam accidentalem judicabuntur à Chriſto etiam ut homine. De his ſive bonis, ſive malis Angelis dicitur ad Philippenſes cap. 2. *Propter quod & Deus exaltavit illum*, ideſt Chriſtum...... *ut in nomine Jeſu omne genuflectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum*. De bonis Angelis, qui Chriſto rationem ſui miniſterii reddent, dicitur epiſt. ad Hebræos cap. 1. *Omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus, &c.* mali verò Angeli judicium Chriſti pertimeſcentes dicebant: *Quid nobis, & tibi Jeſu Nazarene? veniſti ante tempus torquere nos.* Marci cap. 1.

DICO ULTIMÒ: *Sanctos poſt corporum reſurrectionem non regnaturos cum Chriſto mille annis in terris ante judicium generale, ac ſubinde*

inde fictitium omninò esse millenarium illud Christi in terris regnum, quod Heresiarcha Cerinthus commentus est.

Probatur multis momentis. Primò, quia illud temporarium mille annorum Christi in terris Regnum, à Scriptura sacra est penitus alienum: Scriptura quippè, ut sæpius diximus, non terrenum, & temporarium Regnum Christo Domino tribuit, sed cœleste dumtaxat, ac spirituale: *Regnum meum non est de hoc mundo*. Secundò, citrà summam impietatem asseri non potest Christum Dominum per spatium mille annorum permissurum, ut homines justi carnalibus deliciis, & obscænis corporis voluptatibus indulgeant, & satientur, sicut effutiebat Cerinthus. Tertiò, Christus ait Matth. cap. 22. quod *in resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt homines sicut Angeli Dei*. Si igitur homines post resurrectionem futuri sint sicut Angeli, nec edent, nec bibent, nec carnis utentur voluptatibus, quemadmodum somniabant millenarii. Quartò, Scriptura sacra docet justos, & impios simul ex mortuis resurrecturos, *in tempore illo evigilabunt alii in vitam æternam, alii in opprobrium*, inquit Propheta Daniel cap. 12. palàm ergo Scripturæ sacræ refragabantur millenarii asserentes justos mille annis resurrecturos ante impios, eosque per totum illud temporis spatium regnaturos cum Christo. Quintò, post corporum resurrectionem fiet absque mora judicium generale, sicut pluribus in locis disertè testatur Scriptura sacra, non sunt igitur audiendi millenarii, qui affirmabant homines justos resurrecturos mille annis ante judicium generale. Sextò, millenarii contendebant justorum animas cœlesti beatitudine non potituras ante judicium generale, quod tamen Scripturæ sacræ, perpetuæ Patrum traditioni, & definitionibus Ecclesiæ oppositum esse in superiori Paragrapho latè ostendimus. Septimò, hic error de millenario Christi in terris Regno post resurrectionem justorum sapit puram, putamque fabulam Judæorum, qui, etiam ante Cerinthi tempora, multa venditabant de illius Regni deliciis, & voluptatibus, de instaurandis Hierosolymorum Urbe, & Templo, de observanda lege Mosaica, de Judæorum in cæteras nationes Imperio, de centenario peccatore, &c. Hinc *S. Hieronymus* millenariorum errorem appellat *Judaicum dogma*, Judaicam δευτέρωσιν, seu traditionem: vigebat siquidem apud Judæos traditio, juxtà quam in sexto mundi millenario contingere debebat ultima mundi dissolutio, tuncque incepturum septimum millenarium, per quod Judæi, ut observat idem Sanctus Doctor comment. in cap. 19. Jeremiæ, sibi auream, atque gemmatam Hierusalem restituendam putant, rursùmque victimas, & sacrificia, & conjugia Sanctorum, & Regnum Messiæ mille annorum in terris, quo semel expleto septimo mundi millenario, secuturum universale judicium pertendunt. Ex qua Judæorum traditione

tione prodiit Chiliastarum, seu millenariorum error. Octavò, nullâ ratione fit credibile Christum Dominum, qui mortuus est, ut nos de maledicto legis eriperet, atque in Euangelii libertatem vindicaret, rursùm debere nos per mille annos legalibus observationibus adstringere,& durum, ac molestum cervicibus nostris imponere jugum, quod nunquam Judæi portare potuerunt. Denique, huic errori de millenario Christi in terris Regno apertè repugnarunt plures Sancti Patres. In primis *S.Justinus*, millenariorum licet sententiæ defensor, candidè fatetur in dialogo cum Tryphone suam de Christi millenario post resurrectionem in terris Regno opinionem non ita ab omnibus fuisse susceptam, quin plures suo tempore extiterint viri doctrinâ, & pietate conspicui, qui eam improbarint. Præterea, *Cajus*,qui Zephyrini Papæ temporibus, idest, ineunte sæculo tertio, floruit, omnia, quæ Heresiarcha Cerinthus de millenario Christi in terris Regno sparserat,tanquàm portenta, & delirantis animi præstigias proscripsit, ac repudiavit. Eodem adulto jam sæculo *Dionysius Alexandrinus*, sicut referunt *Eusebius*, & *Theodoretus*, librum, quem *Nepos* Ægypti Episcopus de millenariorum Regno adversus orthodoxos ediderat, totis ingenii sui viribus egregiè confutavit. *Origenes* etiam sæculo tertio millenariorum errori plurimùm adversatus est, eumque pluribus in locis exagitavit, potissimùm lib.2. *Periarchon*, seu de principiis, & in suis comment. in Matth. sæculo quarto *S. Basilius* millenarium Christi Regnum, quod *Apollinarius* post Cerinthum propugnabat, solidè impugnavit epist. 293. ad Eulogium. Nec minùs acriter hunc millenariorum errorem insectatus est *S. Gregorius Nazianzenus* in duabus epistolis ad Cledonium, seu orat.51. & 52. ubi Apollinarii errores perstringit, ac perdoctè refellit. Uno verbo, *Eusebius*, *Epiphanius*, *Hieronymus*, *Augustinus*, *Philastrius*, & alii Patres hunc Chiliastarum errorem tam validis rationum momentis contriverunt, ut vix ullus post quintum Ecclesiæ sæculum extiterit illius fautor, ac patronus, ut testatur *Theodoretus* lib.4. fab.hæret. cap.8.

Dices primò: Apocalypsis cap.20. dicitur, quod qui non adoraverunt bestiam, idest, *justi, vixerunt, & regnaverunt cum Christo mille annis. Cæteri mortuorum*, seu impii, *non vixerunt donec consummentur mille anni. Hæc est resurrectio prima. Beatus,& sanctus, qui habet partem in resurrectione prima: in iis secunda mors non habet potestatem: sed erunt Sacerdotes Dei, & Christi, & regnabunt cum illo mille annis, & cum consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas è carcere suo,& exibit, & seducet gentes, &c.* Quibus verbis haud obscurè innuere videtur S. Joannes, justos post primam resurrectionem regnaturos cum Christo mille annis, impios verò non victuros donec consummentur mille anni, hoc est, impios non victuros, nisi in secunda resurrectione,

ne, quæ fiet in judicio generali, ergo ex Sancto Joanne admittendum est millenarium Christi, Sanctorumque in terris Regnum ante judicium generale.

Respondeo: Mille annos, per quos, juxtà Sanctum Joannem, justi vixerunt, & regnaverunt cum Christo, designare totum illud tempus, quod à morte, & ascensione Christi Domini usque ad finem mundi, seu adventum Antichristi interfluere debet. Millenarius siquidem numerus, solemni Scripturæ sacræ phrasi, multitudinem maximam, atque indefinitam significat. ex.gr. Psalm. 104. *Memor fuit in sæculum testamenti sui, verbi quod mandavit in mille generationes*, idest, in omnes generationes. Et Psal. 89. *Mille anni ante oculos tuos, tanquam hesterna dies, quæ præteriit*. Justi ergo, juxtà sensum obscurissimi illius Apocalypsis oraculi, regnaturi sunt mille annis cum Christo, idest, in Cœlis regnaturi sunt per totum illud temporis intervallum, quod à Christi in Cœlos ascensione usque ad finem mundi, seu ad judicium generale intercurrere debet. E contra verò cæteri mortui, idest, impii, qui in sua impietate mortui sunt, per totum illud temporis spatium neque gratiæ, neque gloriæ vitâ victuri sunt, quia non habuerunt partem in resurrectione prima. Quid autem sit resurrectio prima? Paucis hîc explicandum est. Duplex à Sancto Joanne distinguitur resurrectio, sicut & duplex mors. Resurrectio prima, nihil aliud est, quàm justificatio animæ, quæ fit in terris per gratiam sanctificantem, & quæ consummatur per beatitudinem, quâ justorum animæ donantur immediatè post exitum ex hac vita. Resurrectio secunda, est animarum, simul & corporum ad gloriam resurrectio, quæ fiet in judicio generali. Duplex itidem est mors, juxtà S. Joannem. Mors prima, quæ consistit in damnatione animæ, quæ confestim post obitum sepelitur in inferno. Mors secunda, ea est, quâ in extremo judicio anima, & corpus mittentur in gehennam, æternosque cruciatus. Beati ergo & Sancti, qui habent partem in resurrectione prima, quæ consistit in justificatione, & beatitudine animæ, in iis secunda mors, quâ anima, & corpus suppliciis æternis in extremo judicio addicentur, non habet potestatem. Cæteri verò homines, qui in suis peccatis mortui sunt, & quorum animæ jam sunt in damnatione æterna, non solùm gratiæ, & gloriæ vita carebunt, sed nec vitam corporis habituri sunt, nisi post expletos mille annos, hoc est, usque ad finem mundi, & generalem corporum resurrectionem, quo tempore peccatores ad vitam dumtaxàt corporum resurgent. Subdit autem S. Joannes: *Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas è carcere suo, & exibit, & seducet gentes*. Quæ verba sic exponi debent: Et cùm jam cœperit consummari illud tempus, quod à Passione Christi usque ad mundi interitum effluere debet, seu cùm propediem instabit mundi interitus, suamque tyran-

tyrannidem Antichriſtus auſpicabitur, tunc ſolvetur Satanas de carcere ſuo, & ſeducet gentes. Satanas quippè, ut ait ibidem S.Joannes, ligari debet per mille annos, ideſt, toto illo temporis intervallo, quod à Chriſti Paſſione ad finem uſque mundi intercedit, quia nimirum toto eo tempore Satanas juſtis potiſſimum, ac prædeſtinatis liberam non habet nocendi facultatem, ſed impoſito fræno illius coercetur poteſtas. At ſemel completo illo millenario, ſeu mundo ad finem vergente, & appetente extremi judicii die, ſolvetur Satanas de carcere ſuo, & in omnes effræni licentiâ graſſabitur, atque Antichriſti malitiâ utens, perſecutionem in Eccleſiam, Deo ita permittente, excitabit, qualis ab initio non fuit. Hic eſt germanus illius Apocalypſis vaticinii ſenſus, juxtà interpretationem SS. Patrum, præcipuè *S. Auguſtini* lib. 20. de Civit. Dei cap. 7. & *S. Thomæ* q. 77. ſuppl. art. 1. ad 4.

Dices ſecundò: *Euſebius* lib.3. Hiſt. Eccl. cap.39. & *S. Hieronymus* in Catalog. Script. Eccleſ. in *Papia*, teſtantur Papiam Hierapolitanum Epiſcopum docuiſſe Chriſtum mille annis antè Judicium generale corporaliter cum Sanctis regnaturum in terris. In hanc ſententiam Papiæ antiquiſſimi Scriptoris, & Apoſtolorum temporibus coætanei, abierunt *Juſtinus, Irenæus, Tertullianus, Lactantius*, aliique Patres trium Priorum Eccleſiæ ſeculorum. Ergò ex Sanctis Patribus Chriſtus mille annis antè Judicium generale in terris cum Sanctis regnaturus eſt.

Reſpondeo primò: *Papiam* ex malè intellectis Apocalypſis verbis in hanc millenariorum de terreno Chriſti Regno ſententiam adductum fuiſſe, eamque amplexandi multis Patribus, & Scriptoribus Eccleſiaſticis occaſionem præbuiſſe. Sed Papiæ auctoritatem nihil moror, quia *Euſebius* lib.3. Hiſt.Eccleſ. cap.39. tradit eum fuiſſe mediocri admodùm ingenio præditum, idque deſumpto ex ejus ſcriptis, quæ id ætatis omnium terebantur manibus, argumento invictè demonſtrat. Hinc jure merito clariſſimus *Valeſius*, in ſuis notis in Hiſt. Eccl. Euſebii, aſſerit hoc Papiæ elogium, quod modo legitur in Euſebio lib.3. Hiſt. Eccl. cap.36. his verbis expreſſum: *Papias Hierapolitanus Epiſcopus eadem ætate celebris fuit, vir imprimis diſertus, & eruditus, ac Scripturarum peritus*. Meritò, inquam, *Valeſius* hujuſmodi Papiæ elogium aſſerit ab imperito quodam Scholiaſte, præter Euſebii mentem, atque ſententiam, fuiſſe aſſutum. Totum quippè illud Papiæ elogium, neque in manuſcriptis Euſebii codicibus Maz. Med. & Fuk. neque in latina Euſebii verſione, quam edidit *Rufinus* reperitur.

Reſpondeo ſecundò: *Papiam*, alioſque antiquiores Patres faviſſe quidem opinioni de millenario Chriſti in terris Regno, eos tamen
Zzz 2 à pro-

à propudioso Cerinthi errore penitùs abhorruisse. Nàm primò, in hoc millenario Christi, Sanctorumque Regno, quod *Papias*, aliique Patres admiserunt, nulla prorsùs fit mentio de Templi Hierosolymitani instauratione, neque de Pręceptis legis Mosaicæ adimplendis, neque de sacrificiis, & victimis juxta ejusdem legis statuta immolandis, & mactandis, neque de hominibus Judaico more circumcidendis, quæ tamen omnia in Regno Christi, ac Sanctorum millenario futura prædicebat *Cerinthus*. Secundò, *Cerinthus*, vir cupiditatibus, & voluptatibus corporeis addictissimus, in Regno Christi millenario illicitas posuit carnis voluptates, & effusissimam omnium libidinum intemperiem. At *Papias*, aliique Patres, millenarii dicti, nihil de eo mille annorum Regno docuerunt, aut cogitarunt, nisi sanctum, & honestissimum, omnesque delicias corporeas, quas huic Regno tribuunt, justas, modestas, & honestas fore, sicut sanctum populum decet, ultrò profitentur. Quapropter antiqui illi Patres perversi Cerinthi dogmatis insimulari haud debent, cùm ab eo longissimè abfuerint. Eorum tamen opinio de millenario Christi in terris Regno semper fuit in Ecclesia, tùm in Oriente, tùm in Occidente, à saniori Sanctorum Patrum numero rejecta, sicut patet ex his, quæ à nobis superiùs dicta sunt.

Quæres primò: *Quænam sint signa, seu indicia extremi judicii?*

Respondeo: Tria hæc præcipuè signa novissimum judicium antecessura, prædicationem scilicèt Euangelii per universum Orbem, discessionem, & Antichristum: *Prædicabitur hoc Euangelium Regni in universo Orbe, in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio*, inquit Christus *Matth.* cap. 24. *Apostolus* etiam 2. Thessalon. cap. 2. nos admonet ne ab aliquo seducamur, quasi instet dies Domini: *Quoniam nisi venerit discessio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis*, idest, Antichristus, *qui adversatur, & extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ità ut in Templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus*, non fiet judicium generale. Sed de his signis, quæ extremum judicium antevertere debent, sicut de ortu, & genere Antichristi, de illius educatione, vita, tyrannide, Regno, ejusque duratione, de falsis, quæ editurus est miraculis, de bellis, quibus omnia in mundo sùs dequè miscere debet, & de illius tandem interitu consulat Lector epistolam S. Augustini 199. aliàs 80. cui titulus est, *de fine sæculi* ad Esychium, legat etiam doctissimum nostrum *Thomam Malvenda*, qui hæc, & alia id genus ad Antichristum spectantia undecim libris accuratè complexus est.

Hoc unum te, Lector, monitum velim, ut semper memor sis illius sententiæ Domini cap. 13. *Marci*: *Vigilate, & orate: nescitis enim quando*

do tempus sit ...... quando Dominus domus veniat? Sero, an media nocte, an galli cantu, an mane? ne cùm venerit repente, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: vigilate. Nemo igitur dicat, ut loquar cum Sancto Chrysostomo homilia 44. in Joannem, *Quando finis? quando erit resurrectio? ecce quantùm temporis præteriit, & nihil tale contigit.* Sed erit, credite, subdit Sanctus ille Doctor, etenim antè diluvium, qui credidit, is solus liberatus est, & temporibus Loth diram illam plagam non expectabant, donec fulgura illa, & fulmina delata omnes perdiderunt. Neque his, neque temporibus Noe, ne minima quidem futurorum malorum particula contigit: sed quemadmodùm tùm deliciis, & ebrietati indulgentes, meritum repentè supplicium oppressit, ità & resurrectio non in principio, sed in medio felicitatis superveniet. Ideò Paulus inquit: *Cum enim dicent pacem, & securitatem, tunc repentinus eis superveniet interitus: sicut dolor in utero habentis, & non effugient.* Hoc autem fit, ut semper simus in timore, & nunquàm confidamus.

QUÆRES SECUNDÒ: *Quo in loco Judicium universale exerceri debeat, & an mentaliter tantùm, vel vocaliter sit peragendum?*

Respondeo: De loco, in quo novissimum judicium exerceri debet non convenire inter Theologos. Alii quippè cum Magistro Sentent. lib. 4. dist. 48. putant extremum judicium fieri debere in *Valle Josaphat*, juxtà illud Joelis vaticinium cap. 3. *Congregabo omnes gentes, & deducam eas in Vallem Josaphat.* Alii verò Theologi asserunt hoc Joelis vaticinium non determinare specialiter locum, in quo judicium extremum exerceri debet, sed innuere dumtaxàt Christum Dominum venturum ad locum Judicii, *Josaphat* enim hebraicè idem sonat ac judicium. Utraque tamen sententia in concordiam revocari potest, dicendo: judicium generale non ita habitum iri in *Valle Josaphat*, ut nullus hominum judicetur, nisi qui sit in prædicta Valle, quæ non satis latè patet ut tot homines contineat, quot judicandi sunt: sed universale Judicium habitum iri in Valle Josaphat, quatenùs illa Vallis complectitur vicina quædam loca, & aerem superiorem. Quam opinionem suo calculo probare videtur *S. Thomas*, seu Auctor opusc. 60. cap. ult. sicut insinuat noster *Medina*.

Ad formam judicii, quod attinet, seu an mentaliter tantùm, an vocaliter peragendum sit? Docet idem *Medina*, juxtà pervulgatam Scholasticorum opinionem, discussionem quidem, seu examen bonorum, vel malorum operum, accusationem, ac defensionem mentaliter dumtaxàt esse peragendam, omnibus videlicèt, & singulis omnium, & singulorum bona, vel mala opera, beneficio alicujus luminis supernaturalis, cognoscentibus; sententiam tamen tàm erga Electos,

ctos, quàm ergà reprobos verbis sensibilibus, & quæ ab omnibus audiri poterunt, à Christo Domino prolatum iri. Huic opinioni, quæ Theologis Scholasticis probari solet, quamvis refragari non ausim; malo tamen dicere cum Sancto Thoma quæst. 88. suppl. art. 2. *In hac re quid sit verum certo tradi non posse.*

Nunc, erudite Lector, ut fructuosa, atque utili clausula hanc de extremo, & universali judicio Dissertationem peragam, auctor tibi sum, ut nunquàm animo tuo excidat pulchra illa tremendi judicii commonitio, quam dat *Sanctus Basilius* in Psalm. 33. Si quandò *te senseris*, inquit ille Pater, *ad unum aliquod cieri, ac prosilire peccatum, mihi ad mentem revoca formidabile illud, nec ulli mortalium tolerabile Christi judicium, in quo quidem præsidet Judex in alto, & sublimi throno, adstat porrò creatura omnis prætrepida, & intremiscens ad ipsius gloriosum, & illustrem adventum. Eò singuli quique sistentur, de his examinandi, quæ quisque gessit in vivis. Deindè eos, qui multa perperàm in vita admiserunt, horrendi quidem circumstabunt Angeli, ignem aspectu reddentes, ignem expirantes, propter propositi, ac voluntatis acerbitatem, vultum præferentes nocti assimilem, propter mœrorem, atque hominum odium. Subin conspicient barathrum in imum patens, tenebras impermeabiles quidem illas, ignemque obscurum, urendi quidem in tenebris vim habentem, luce verò destitutum. Indè vermium innumerabilium genus venenosum, ac carnivorum, esitans quidem semper, nec tamen se exsatians, intolerabiles dolores morsibus infligens. Postremò omnium durissimam pœnam, probrum illud, & verecundiam sempiternam. Hæc tu time, & ejusmodi timore eruditus, quasi fræno quopiam abarce animam, & inhibe ad vitiosam concupiscentiam propendentem.* Hactenùs Sanctus Basilius.

Hæc de Mysteriis, & Annis Christi Domini Servatoris nostri satis superque dicta sufficiant, in quibus quidquid veri, vel boni est, id totum Deo Opt. Max. omnium bonorum fonti, primùm tribui debet, deindè Sancto Thomæ, cui, quidquid scio, tanquàm Magistro meo, lubens acceptum refero. Faxit Deus ut mens nostra in meditatione Mysteriorum Christi Domini Mediatoris, & Redemptoris nostri, amore jugiter exardescat, eorumque veritatem contempletur in Patria, ad quam, amice Lector, unicè anhelare debemus, quia, ut verbis utar *Sancti Eucherii* Episc. Lugdun. in epist. de contemptu Mundi ad Valerianum, *illius fiduciam non incerto Auctore præsumimus, sed Domino nostro Jesu Christo verissimo sponsore veritatis, qui justis interminabile Regnum, & ampla beatissimæ æternitatis præmia pollicetur: qui etiam per ineffabile Sacramentum assumptæ carnis idem homo, & Deus reconciliavit hominem Deo, ac magno, absconditoque mysterio passionis Mundum crimine absolvit. Itaque manifestatus est in carne, justificatus*

catus est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatus est gentibus, creditus est in Mundo, assumptus est in gloria, propter quod Deus eum exaltavit ut omnia confiteantur nunc in Cœlo, & in terra, in mari, & in abyssis, quia Dominus Jesus in gloria est, Rex, & Deus antè sæcula.

***

LAUS DEO.

EPI-

EPILOGUS
HUJUS TRACTATUS.

EX his omnibus, quæ in istis viginti tribus Dissertationibus complexi sumus, amice Lector, tria observatu digna colligere debes, quæ tibi ad probandam Christi veri Messiæ Divinitatem, & ad veritatem Christianæ, & Catholicæ Religionis, adversùs Infideles, Judæos, & Hæreticos stabiliendam poterunt invictam suppeditare demonstrationem Euangelicam.

In primis colligas oportet, omnia promissa & oracula, quæ sparsa in libris Prophetarum de Messia passim leguntur, fuisse in Christo Domino adamussim impleta. Nàm in sacris his Libris habetur promissio, seu prædictio Messiæ, idest, Redemptoris suis temporibus mittendi, cui promissioni, & prædictioni innumeræ aliæ Prophetiæ adjunctæ sunt tùm aliarum rerum, tum explicantes circumstantias adventus hujus Messiæ, v.gr. quod ex Abrahamo nasciturus esset, ex stirpe Jacob, ex tribu Juda, & familia David; eo tempore, quo apud Judæos Regnum deficere debebat, post quatuor Monarchias à Daniele in somnio Nabuchodonosoris explicatas, post septuaginta hebdomades ab eodem Daniele memoratas. Ne quis autem circà Chronologiam litigium movere posset, addunt Prophetæ hujus impleti temporis notas toto Orbe conspicuas, ruinam videlicet Regni Judaici, pacem toto Orbe regnaturam, destructionem Urbis, & Templi Hierosolymitani, dispersionem populi Judaici, cessationem sacrificiorum, &c. adjiciunt & circumstantias loci, quod nimirum in Bethleem Messias nasciturus esset; Matris, quod ex Virgine proditurus; educationis in Nazareth. Describunt insuper circumstantias prædicationis Messiæ, quod citrà strepitum, simplicibus verbis, in Parabolis populum esset edocturus; & virtute miraculorum tot mortuos suscitaturus; claudos erecturus; cæcos illuminaturus; mortis etiam ipsius, quod à Judæis esset reprobandus; ab amico prodendus: in iniquo judicio taciturus; instar ovis ad occisionem ducendus; cum impiis deputandus; aceto, & felle potandus, &c. prædicunt itidem gloriam sepulchri ejus, & resurrectionis tertiâ die futuræ, necnon summam illam potestatem, quâ debebat idololatriam tot annorum diuturnitate roboratam exterminare, Dei notitiam ubique propagare, Spiritum Sanctum mittere, omnes gentes tenebris idololatriæ immersas ad veri, & supremi Numinis cultum revocare, totum Orbem com-

commovere, & in melius commutare, Reges, & Principes terræ, superciliosos Philosophos, & superbos Oratores doctrinæ suæ jugo submittere. Denique, denunciant Prophetæ, Messiam cum majestate denuò in fine Mundi venturum ad Judicandum Orbem terrarum. Hæc sunt in summa, quæ de Messia cecinerunt Prophetæ, & quæ in Christo Domino reverà, & in oculis totius Orbis fuisse completa hoc in Tractatu tam clarè demonstravimus, ut qui hoc non videt, in meridiana luce caligare, & cœcutire videatur. Enimverò primum ostendimus in Dissertationibus prima, & secunda Christum conceptum, & natum esse ex Virgine Maria, ejusque Sanctissimum Corpus solâ Spiritus Sancti operatione in mundissimo Mariæ utero fuisse compactum. Secundò, palàm fecimus in tertia, & quarta Dissertationibus Christum ex Abrahamo oriundum esse, ex stirpe Jacob, ex tribu Juda, ex familia David. Tertiò, invictè probavimus in septima, & octava Dissertationibus celebre illud Jacobi morientis vaticinium: *Non auferetur sceptrum de Juda, &c.* aliasque Prophetias de circumstantiis loci, & temporis Nativitatis Messiæ, tam à sacris Vatibus prædictas, quàm à Judęis tunc temporis receptas, in Christi Domini ortu, exitum, & complementum suum habuisse. Quartò, evicimus in Dissertationibus decimatertia, & decimaquarta Christum Servatorem nostrum, ubi primum ad ætatem virilem pervenit tribus prędicationis annis, nullâ humanâ ope fretum, immò potiùs omni humana auctoritate destitutum, & præsertim Scribarum, & Pharisæorum renitente rabie, ea aggressum fuisse, ac felici exitu perfecisse, quæ vix in cogitationem venire possunt. Sive enim doctrinam spectes, eam per illud triennium promulgavit, quâ nihil sublimiùs ad instruendam mentem, nihil ad componendos mores sanctiùs, ad homines invicem justâ, & pacificâ societate conciliandos commodatius, ad excitandam erga Deum charitatem satiùs excogitari potest. Si verò miracula ab eo edita consideres, quibus doctrinam suam comprobavit, & divinitatis suæ fidem locupletissimam fecit, nihil illis potentius est ac mirabiliùs. Postremò, si dona, quæ hominibus contulit, perpendas; omnem spem, ac cogitationem vincunt: ea quippè sunt idololatriæ extirpatio, remissio peccatorum, reconciliatio cum Deo, spiritus novus, cor novum, homo novus secundùm Deum creatus in sanctitate, & justitia, adoptio, & libertas filiorum, & cætera id genus dona, quibus promissa futurorum bonorum accedunt. Uno verbo, alias circumstantias mortis, sepulturæ resurrectionis, & ascensionis Messiæ à Prophetis prædictas cumulatissimè à Christo Domino fuisse completas, latè commonstravimus in Dissertationibus sequentibus, ex quibus patet, quod quemadmodùm Christus, ob effusissimam ergà nos charitatem, usque ad probrosam, &

Aaaa vilis-

vilissimam mortem seipsum humiliavit, ità & virtute Dei in resurrectione, & ascensione sua fuerit ad summum gloriæ verticem sublimatus, & nunc in Cœlis sedeat ad dexteram Dei Patris, venturus in fine Mundi cum majestate ad Judicandum Orbem terrarum. Hæc omnia si eâ, quâ par est, attentione mediteris, Lector, nullo negotio ex oraculis Prophetarum conficies demonstrationem ad probandum Christum esse verum Messiam, & Religionem ab ipso institutam divinis characteribus esse insignitam, adversùs quam nihil mutire poterunt obstinati Judæi.

Collige secundò, ex his quæ diximus in Dissertationibus decima tertia, & decima quarta de doctrina, & pseudo-miraculis Mahumetis, religionem ab illo impostore invectam evidenter præseferre falsitatis characteres. Doctrina siquidem illius seductoris, tota quanta est, puram putamque libidinem spirat, obscænas voluptates ut summum bonum in altera vita promittit, & in præsenti, effræni cupiditati impunè laxat habenas, polygamiam permittit, crassis erroribus, & putidissimis fabulis rationi pariter ac Divinæ Majestati repugnantibus à capite ad calcem scatet. Accedit etiam illius execrandæ Religionis stabiliendæ modus, qui nefarii sui Auctoris ambitionem, & Sathanæ in homines sævitiam apertè sapit. Unum enim ad propugnandam Sectam, missionemque suam confirmandam gladium sibi datum *Mahometes* ipse profitetur, non prophetias, non miracula, non cœlestis doctrinæ exhibet veritatem. Hinc suos adhortatur ne disputando verbis suam Sectam persuadeant, sed pugnando armis ad eam alios ferro, flammaque compellere, ac pertrahere satagant. Quis, amabo, non videt huic pestiferæ Sectæ solis armis propagatæ, solis obscœnarum voluptatum illecebris, amplificatæ inesse characteres divinis oppositos.

Collige ultimò, ex erroribus nostri temporis Hæreticorum, quos in his Dissertationibus oppugnavimus, liquidò constare sanam doctrinam, & veram Ecclesiam, quæ est Sponsa Christi, apud illos Fidei desertores minimè reperiri, sed utramque tantummodò haberi in Religione Catholica, quæ doctrinam Christi tam in Fide, quàm in moribus ab ipsis Apostolorum temporibus ad hanc usque ętatem per continuam Summorum Pontificum, & Episcoporum successionem propagatam absque ulla vicissitudine sartam, tectamque custodit, quę etiamnùm toto Orbe diffusa miraculorum dono, & sanctitatis ubique sparso odore efflorescit, omnisque erroris impatiens, hæreses, quæ hactenùs emerserunt, quasve hujus temporis Hęretici recoxerunt, damnat, & proscribit sacrâ, & indeficienti auctoritate, adversùs quam portæ inferi non prævalebunt.

APPA-

APPARATUS CHRONOLOGICUS

Ad faciliorem comparandam notitiam rerum, quæ dictæ sunt in Dissertationibus Chronologicis de annis Nativitatis, Baptismi, & Mortis Christi Domini.

REm Lectori haùd ingratam me facturum esse arbitror, si ad calcem hujusce Tractatus de Mysteriis, & Annis Christi Servatoris nostri subnectam hunc Apparatum Chronologicum, in quo majori, quà fieri poterit, claritate, exponam Elementa, seu principia Chronologiæ, quorum notitia apprimè necessaria est ad uberiorem explicationem rerum, quæ dictæ sunt in Dissertationibus Chronologicis de Annis Nativitatis, Baptismi, & Mortis Christi Domini. Hunc autem Apparatum Chronologicum tribus comprehendam Paragraphis. In primò agam de Cyclis Solis, Lunæ, & Indictionis. In altero, de Periodis tàm Græcis, quàm Latinis, quæ ex illis Cyclis coalescunt. In tertiò differam de præcipuis Æris, & nobilissimis Epochis, quibus, tanquàm fixis, & immotis cardinibus, rerum gestarum indigitantur tempora.

PARAGRAPHUS PRIMUS

De Cyclis Solis, Lunæ, & Indictionis.

UT faciliùs intelligatur quid sit Cyclus Solis, observandum est duplicem esse Annum Solarem, Astronomicum unum, seu Tropicum; alterum verò Civilem, seu Communem, & ad popularem usum accommodatum, quique vulgò Annus *Julianus* appellatur, ità dictus à Julio Cæsare, qui Kalendarium Romanum correxit, & emendavit. Annus Solaris Astronomicus, seu Tropicus, est spatium temporis, quo Sol totum Zodiacum perlustrat, initio sumpto ab aliquo Zodiaci puncto, donec ad idem punctum revertatur. Hic Annus Solaris Tropicus, juxtà Tabulas Alphonsinas, præter dies 365. habet quinque horas, minuta 49. secunda 16. Juxtà vero *D. num Cassinum*, egregium hujus ætatis Mathematicum, præter dies 365. complectitur quinque horas, minuta 48. & secunda 37.

Hic autem annus Solaris Tropicus censetur accuratissimus, & ad certas Astronomiæ regulas exactus. E contrà verò Annus Solaris Civilis, qui Julianus dicitur, minùs est accuratus, constat siquidem diebus 365. & sex horis integris, quò fit ut annus Solaris Civilis, seu ordinarius, superet, juxtà Tabulas Alphonsinas, Annum Solarem Tropicum undecim minutis. Porrò undecim illa minuta, quibus Annus Solaris Civilis, seu Julianus superat Annum Solarem Tropicum, neglecta à tempore Concilii Nicæni, quod celebratum est Anno Æræ Christianæ 325. sensim sine sensu usque ad annum 1582. in decem dies integros excreverant, sicque Vernum Æquinoctium, quod à Patribus prędicti Concilii ad diem 21.mensis Martii erat desixum, paulatim à sua sede dimotum est, ità ut Anno Æræ Christianæ 1582. ad diem 10. & 11. mensis Martii migrasset. Quem errorem ut castigaret Gregorius XIII. Summus Pontifex, & Æquinoctium Vernum, quod ultrò, citròque fluctuabat, ad pristinam, seu Nicænam stationem restitueret; post diuturnam, & maturam deliberationem habitam cum doctissimis id ætatis Mathematicis, & Astronomis, jussit ut hoc anno 1582. mense Octobri decem eximerentur dies, hoc est, ut post diem quartam mensis Octobris Sancto Francisco sacram, dies sequens non esset quinta, sed decima quinta, quibus expunctis decem diebus, sublatus est error, quem à tempore Concilii Nicæni minuta illa non computata in Novilunia, & Plenilunia invexerant, nàm anno sequenti 1583. vernum Æquinoctium decem diebus seriùs, quàm antè Kalendarii Gregorianam emendationem contigit, ac proindè cùm antè correctionem æquinoctium Vernum incideret in diem 11. mensis Martii, eo anno 1583. accidit propè diem 21. Martii, eumdemque deinceps in annis sequentibus ordinem tenuit. Sed ne temporis progressu Æquinoctium Vernum à die 21. Martii, ad quam fuerat revocatum, demoveretur, & versùs mensis initium denuò progrederetur, sapienter à Gregorio XIII. instituta est hæc intercalandi ratio, ut retentâ quidem consueta ratione intercalandi quarto quoque anno, qui *Bissextilis* vulgò appellatur, omnes prætereà centesimi anni, qui antè Gregor. Kalendarii correctionem Bissextiles erant, non omnes in posterum haberent bissextum, sed tres primi centesimi communes essent, hoc est, absque bissexto, quartus verò centesimus annus bissextilis permaneret. Ab hac tamen lege Summus ille Pontifex excepit annũ 1600. quem anno correctioni Kalendarii proximum, bissextilem esse voluit; itàque post Gregorianam Kalendarii reformationem tres primi centesimi anni, videlicet 1700. 1800. 1900. debent esse sine bissexto, quartus verò insequens centesimus annus, idest annus 2000. bissextilis permanebit, idemque intercalandi ordo servabitur in aliis sequentibus centesimis annis. Quâ certè accuratissimâ

fimâ intercalandi ratione consulvit Gregorius XIII. æquinoctii Verni stabilitati, effecitque ut in 20. ac 21. die mensis Martii perpetuò fixum permaneret, & non ampliùs hàc illàc sine fræno vagaretur.

Hac præmissâ observatione, fatentur omnes Chronologi Cyclum Solarem nihil aliud esse, quàm spatium 28. annorum, qui numerus ex quaternario septies sumpto emergit. Ratio autem cur Cyclus Solaris constet 28. annis, nulla alia suppetit, nisi, quia, ut mox dictum est, annus Solaris Civilis, quique Julianus dicitur, complectitur dies 365. & sex horas integras, quæ quidem sex horæ quater ductæ constituunt quarto quoque anno diem integrum, qui vulgò appellatur *Bissextilis*, eò quod sextò kalendas Martias accidere soleat, bisque *sextò kalendas Martias* eo anno pronuncietur, scilicèt die 24. & die 25. Februarii. Porrò hic dies bissextilis, qui quarto quoque anno ex relictis horarum appendicibus consurgit, in causa est cur Cyclus Solis constet annis 28. Enimverò si annus Solaris civilis contineret dumtaxàt dies 365. sine ullis horarum appendicibus, quæ singulis quadrienniis in unum diem coalescunt, haberet quoque hebdomades quinquagiuta duas, & unum diem superfluum, trecenti quippè & sexaginta quinque dies per septem distributi, constituunt quinquaginta duas hebdomades, & unum diem superfluum, & sic quia per septem ferias annus elabitur, quæ per totidē Litt. Domin. a, b, c, d, e, f, g, exprimuntur, à quacumque feria auspicaretur annus, in eadem feria, Litterave Dominicali terminaretur; ac proindè intrà septem annos Cyclus Solaris absolveretur, Litteraque Dominicalis è vestigio inveniretur. At in anno Solari civili, bissextilis annus hunc æquabilem penitùs interturbat ordinem, nàm annus bissextilis non in eamdem feriam, à qua orditur, desinit; sed in sequentem, undè in anno bissextili, idest, singulis quadrienniis, invertitur & feriarum, & Litterarum Dominicalium ordo. Quapropter ut hæc vicissitudo, quam in ferias, & Litteras Dominicales inducit bissextilis annus, intrà certos fines cohiberi posset, peropportunè inventus est iste Cyclus Solis conflatus annis 28. quibus emensis, eodem ordine, quo cæperunt, redeunt Litteræ Dominicales. In anno Bissextili duplex semper occurrit Littera Dominicalis, una videlicèt, quæ retinetur usque ad sextò kalendas Martias; altera verò, quæ à sextò kalendas Martias incipit, & deinceps per anni labentis circulum servatur. Ordine autem retrogrado Litteræ Dominicales in Cyclo Solis disponi debent, sicut in schemmate sequenti.

Advertat, Lector, hunc Cyclum Solarem, post Gregorianam Kalendarii reformationem in tribus quibuslibet primis centenariis immutari circa ordinem Litterarum Dominicalium. Ratio est, quia olim omnes centesimi anni bissextiles erant, adeòque duplicem habe-

bant

bant Litteram Dominicalem, at post Gregorianam, ut mox observatum est, Kalendarii reformationem, in tribus primis centenariis tria bissexta perimuntur, quò fit ut, post Gregorianam reformationem, tres primi centesimi anni, qui bissexto multantur, unam tantùm retineant Litteram Dominicalem; alteram verò, quam antehàc habebant, relinquant anno sequenti. Indè maxima in Cyclo Solari circà ordinem Litterarū Dominicalium oritur perturbatio, ad quam tollendam *Aloysius Lilius* Romanus, insignis Mathematicus, miro artificio *Tetracosieteridem*, seu Cyclum 400. annorum contexuit, quem Cyclum inchoavit à Littera Dominicali G; & deindè ordine retrogrado sic Litteras Dominicales disposuit, ut transactis annis 400. fiat regressus ad eamdem Litteram Dominicalem G, undè totius complicationis ductum est initium, eodemque ordine, quo anteà, Litteræ Dominicales, juxtà Gregorianam Kalendarii reformationem revertantur. Sed de hac Aloysii Lilii Tetracosieteride plura legi possunt apud Christophorum Clavium. & Petavium, qui contrà Scaligerum multa in gratiam, & vindicias Kalendarii à Gregorio XIII. castigati eruditè, & copiosè scripserunt.

CYCLUS SOLIS.

Anni.	*Litt. Domin.*
1	g f
2	e
3	d
4	c
5	b a
6	g
7	f
8	e
9	d c
10	b
11	a
12	g
13	f e
14	d
15	c
16	b
17	a g
18	f
19	e
20	d
21	c b
22	a
23	g
24	f
25	e d
26	c
27	b
28	a

Ut autem Lector facili negotio invenire possit annum currentem Cycli Solaris, tria præstet oportet. Primò, inspicere debet quotus sit annus Æræ vulgaris. Secundò, anno currenti Æræ vulgaris novem addet annos (quia annus primus Æræ vulgaris, seu Christianæ incidit in annum decimum Cycli Solaris, ut omnes ad unum fatentur Chronologi; oportet ergò ut novem illi anni, qui antè exordium Æræ Christianæ

stianæ effluxerunt, semper addantur anno currenti Æræ Christianæ, ut annus Cycli Solaris inveniri possit) denique totam illam summam, quæ ex Æra vulgari, & novem ei additis annis exurgit, dividet per annos 28. & confestim annum, seu Cycli Solaris numerum inveniet. Nam si quid, factâ illâ divisione, ex prædicta summa distributâ per annos 28. residuum fuerit, id, quod residuum erit, denotabit numerum, seu annum currentem Cycli Solaris. Si verò ex prædicta summa nihil fuerit residuum, signum erit tunc esse annum ultimum, seu vigesimum octavum Cycli Solaris. Exempli causâ, scire vis hoc anno quotus sit annus Cycli Solaris, quid ergò tibi facto opus est? inspicias primùm oportet quotus sit annus Æræ vulgaris, & invenies esse annum Æræ vulgaris 1711. Deindè anno Æræ vulgaris 1711. novem addes annos, sicque summam habebis annorum 1720. Denique totam hanc summam annorum 1720. divides per annos 28. & quia hac factâ divisione duodenarius numerus erit residuus, confestim intelliges aunum duodecimum Cycli Solaris concurrere cum labenti anno Æræ vulgaris 1711. Quæ omnia, ut faciliùs memoriâ teneantur, duobus hisce versibus sunt comprehensa:

Junge annis Domini ter ternos, perque viginti
Octo seca summam, Cyclus Solaris habetur.

De Cyclo Decennovennali Lunæ, seu de Aureo Numero.

Observandum primò, duplicem esse mensem Lunarem, *Periodicum* unum, & *Synodicum* alterum. Mensis Lunaris Periodicus ille dicitur, quo Luna suum decurrit Orbem, & hic mensis absolvitur diebus 27. horis 7. minutis 43. secundis 7. Mensis Lunaris Synodicus, quique in usu communi usurpatur, ille est, quo Luna ab unà cum Sole phasi, seu conjunctione ad alteram redit, & hic mensis Lunaris constat diebus 29. hor. 12. minutis 44. secundis 3. ut videre est in Tabulis *Hiparci, Alphonsi, Copernici, Prutenicis, & Parisiensibus.* Hic Mensis etiam vocatur *Astronomicus*, quia Astronomici in suis calculis, & observationibus eo uti solent ut Novilunia, Plenilunia, & Eclypses dignoscere possint.

Observandum secundò, duplicem itidèm esse annum Lunarem, Civilem unum, Astronomicum alterum. Annus Lunaris Civilis, seu Popularis complectitur dies 354. absque horarum, & scrupulorum appendicibus. Annus verò Lunaris Astronomicus habet dies 354. horas 8. minuta 48. & secunda 38. Ratio illius discriminis est, quia in anno Lunari Astronomico, præter dies 29. & horas 12. inseruntur scru-

scrupula horarum, seu minuta 44. & secunda 38. At in anno Lunari Civili, qui ad Populorum, & Civitatum usum institutus est, recensentur quidem dies 29. & 12. horæ; sed non numerantur horarum scrupula, seu minuta 44. & secunda 38. quæ insunt singulis mensibus Lunaribus. Verùm ità colliguntur illa horarum scrupula, ut intrà 32. Lunationes, seu intrà 32. menses Lunares diem integrum constituant, qui quidem dies in anno Lunari civili cavę Lunationi additur, ut hoc pacto annus Lunaris civilis cum anno Lunari Astronomico concilietur. Communiter autem annus Lunaris civilis dividitur in duodecim menses, quorum sex habent Lunationes plenas, ideſt 30. dierum, sex verò alii habent Lunationes cavas, ideſt, 29. dierum. Ratio est, quia mensis Lunaris civilis, ut mox dictum est, præter dies 29. complectitur horas 12. quæ quidem 12. horæ intrà duas Lunationes efficiunt diem integrum, undè necesse est ut, intrà duodecim menses Lunares, sex sint menses, qui habent Lunationes plenas, hoc est 30. dierum, sex verò alii menses habeant Lunationes cavas, ideſt, 29. dierum.

Observandum ultimò, annum Lunarem minorem esse anno Solari 11. diebus. Annus quippè Lunaris constat diebus 354. annus verò Solaris diebus 365. ut igitur Græci annos suos Lunares cum annis Solaribus æquare possent, solebant in suis Cyclis menses intercalare, ut ex illa intercalatione annus Lunaris annum Solarem assequeretur. Menses autem, quos intercalabant, dicebantur menses Embolimæi, & annus, cui inserebatur mensis intercalaris, appellabatur similiter annus Embolimæus, quia ille annus, præter duodecim Lunationes, seu menses Lunares, habebat insuper Lunationem decimam tertiam, quæ dicebatur intercalaris; undè in hoc anno embolimæo erant tredecim menses Lunares, duodecim videlicèt communes, & decimus tertius intercalaris. De Cyclis, quos olim Græci excogitarunt ad suos annos Lunares cum annis Solaribus æquandos, lato calamo agit *Henricus Doduvellus* in libro quem edidit, *de veteribus Græcorum, Romanorumque Cyclis*. Quapropter, ne actum agere videar, in his explicandis non immorabor. Dicam tamen breviter quinque potissimùm Cyclos fuisse à Græcis excogitatos, quorum primus appellatur *Dietericus*, seu Cyclus duorum annorum, alter *Tetraetericus*, seu Cyclus quatuor annorum, tertius dicitur *Octaetericus*, seu Cyclus octo annorum, quartus vocatur *Heccædecaetericus*, seu Cyclus sexdecim annorum, ultimus appellatur *Enneadecaetericus*, seu Cyclus novemdecim annorum. De quatuor prioribus Græcorum Cyclis nihil impræsentiarum dicam, quia eorum usus omninò obsolevit, totque morosis, implexis, & vanis obvolvuntur difficultatibus, ut planè otiosi homini sit in his tricis malè operam locare. Hîc dumtaxàt

taxàt paucis explicabo quid ſit Cyclus Lunę dictus *Enneadecaetericus*, ſeu Decennovennalis, cujus Auctor fuit Meto Athenienſis, & quo olim Chriſtiani ad Paſchalem celebritatem, & feſtorum diſponenda tempora antè Gregorianam Kalendarii correctionem uſi ſunt.

Cyclus igitur Decennovenalis, nihil aliud eſt, quàm revolutio 19. annorum, quibus decurſis, Neomeniæ, ſeu Novilunia ad idem fermè principium redeunt undè profectæ ſunt, ità ut evoluto illo annorum Cyclo, iterùm annus, qui ſequitur, dicatur primus, deindè ſecundus, poſteà tertius, donec perveniatur ad decimum nonum, poſt quem rursùs incipit annus primus hujus Cycli Decennovennalis. Hunc Cyclùm tanti fecerunt antiqui, ut illum vulgò *Aureum Numerum* appellarent; ſed eos hac in re à vero aberraſſe fatentur omnes Chronologi. Falſum quippè eſt, quod ſibi perſuaſerunt antiqui, poſt novemdecim annos fieri peræquationem utriusque Syderis, & Lunam ad idem punctum reverti, cùm potiùs conſtet Novilunia, & Plenilunia poſt intervallum novemdecim annorum antevertere priſtinam Epocham horâ unâ, & minutis 27. Ratio illius eſt, quia Cyclus novemdecim annorum Solarium Julianorum conſtat diebus 6939. horis 18. at Cyclus novemdecim annorum Lunarium Aſtronomicorum continet tantummodò dies 6939. horas 16. minuta 32. Ex quo liquidò patet Cyclum decennovennalem annorum Lunarium minorem eſſe Cyclo decennovennali annorum Solarium Julianorum horâ unâ, min. 27. Ac ſubindè poſt intervallum novemdecim annorum Novilunia, & Plenilunia tempus anticipare horâ unâ, minutis 27. & poſt ſpatium annorum 304. Lunationes citiùs accidere horis fere 23. Quare cùm à celebratione Concilii Nicæni habiti anno 325. uſque ad Gregorianam Kalendarii reformationem effluxerint anni 1257. Novilunia, & Plenilunia quatuor & ampliùs diebus accidere ſolebant, quàm Cyclus decennovennalis indicaret, ſicque feſtum Paſchæ non à Luna 15. in 21. ſed à Luna 19. in 25. celebrabatur. Hoc vitio antè Gregorianam correctionem laborabat Cyclus decennovennalis Lunæ, at poſt correctionem juſſu illius Summi Pontificis adornatam, longè mendoſior evaſit Cyclus ille decennovennalis. Enim verò annus Solaris Tropicus, poſt reformationem Gregorianam, continet dies 365. horas quinque, & minuta 49. ac proindè novemdecim anni Solares Tropici complectuntur dies 6939. horas 14. & minuta 10. Cyclus verò Lunæ decennovennalis habet dies 6939. horas 16. minuta 32. quò fit ut poſt Gregorianam Kalendarii reformationem inter Cyclum Lunæ decennovennalem, & Cyclum decennovennalem annorum Solarium Tropicorum ſit diſſidium duarum horarum, & viginti duorum minutorum, adeò ut intrà ſpatium 196. circiter annorum, Novilunia uno die tardiùs accidant. Cui Cycli decennovennalis vitio

cùm nullum posset adhiberi remedium, *Aloysius Lilius* ad perpetuam Neomeniarum revolutionem obtinendam, Cyclum epactarum 30. in Kalendario Ecclesiastico magno cum artificio ordinavit, servata plenorum, cavorumque mensium alternatione, ut videre est apud jam laudatos Christophorum Clavium, & Dionysium Petavium, qui de Epactis, & de Gregoriana Kalendarii reformatione uberrimè differunt.

Ad inveniendum annum Cycli Lunæ decennovennalis, tria præstanda sunt. Primò, investigari debet quotus sit annus æræ vulgaris. Deindè decurrenti anno æræ Christianæ semper addenda est unitas (fatentur siquidem omnes Chronologi annum primum æræ vulgaris incidisse in annum secundum Cycli Lunæ decennovennalis. Oportet ergo primam Cycli decennovennalis unitatem, quæ antè initium æræ vulgaris fluxerat, semper addere anno currenri æræ vulgaris) denique hæc annorum summa dividenda est per 19. annos. Si quid, facta illa divisione, residuum sit, id numerum, seu annum Cycli decennovennalis huic anno debitum indicabit. Si verò, facta illa divisione nihil residuum sit, annus Cycli decennovennalis huic anno debitus, erit ultimus, seu decimus nonus. Ex. gr. si huic currenti anno æræ vulgaris 1711. unitatem addas, habebis summam annorum 1712. quam summam, si per 19. annos distribuas, residuus erit numerus binarius, sequitur ergo annum secundum Cycli decennovennalis Lunæ debitum esse huic currenti anno æræ vulgaris 1711. Quæ omnia, ad juvandam memoriam, his versibus continentur:

Unum addes annis Domini, summamque novennis,
Et denis tribues, numerus tibi ut aureus adsit.

De Indictione.

Cyclus Indictionis est revolutio 15. annorum, quibus exactis ad unitatem fit regressus, idest, evoluto semel spatio 15. annorum, annus, qui sequitur, dicitur primus, deindè secundus, posteà tertius, & sic deinceps, donec ventum sit ad annum decimum quintum, post quem rursùm incipit annus primus.

Pluribus perdoctis Chronologis videtur indictionis nomen à pensitatione Annonarum, & tributorum, quæ à Romanis indicebantur, originem habuisse. Certò quippè constat Romanos solitos esse Provinciis, quæ in eorum potestatem veniebant, tributa imponere. Sic Antiochia anno Urbis Romæ conditæ 690. Palæstina anno Urbis conditæ 691. Cilicia maritima anno Urbis conditæ 687. à Pompejo

in

in poteſtatem Populi Romani redactæ, tributa Reipublicæ perſolvere juſſæ ſunt. Probabile igitur eſt indictionis nomen à penſitatione annonarum, & tributorum ortum habuiſſe. At cur indictio annis 15. conſtet, & quo tempore uſurpari cœperit? Nec dùm ſatis Chronologis eſt exploratum. Alii, cum Auctore Chronici Alexandrini, indictionum originem ad C. J. Cæſaris tempora referunt. Alii ad annum ſecundum Imperatoris Auguſti. Alii denique, quorum mihi magis arridet ſententia, indictionum originem acceptam referunt Conſtantino Magno, qui, poſt profligatos apud Veronam Maxentii Tyranni exercitus, ipſumque Romæ occiſum ad pontem Milvium, ſicut ſcribunt Victor, Oroſius, & alii Scriptores Romani, tributorum indictionem Italiæ impoſuit menſe Septembri anni æræ vulgaris 312. qui fuit ſeptimus Imperatoris Conſtantini, & Maxentii Tyranni, ut cenſent Baronius, Petavius, Pagius, & Noriſius. Non eſt tamen improbabilis conjectura doctiſſimi Patris Pagii, qui in diſſertatione hypatica cenſet poſt Scaligerum exordium indictionis annorum 15. deſumendum eſſe à quinquennalibus, decennalibus, & vicennalibus Imperatorum, in quibus ſolemniis multa peragi ſolebant, videlicèt nova templa ędificabantur, vel dedicabantur, edicta in favorem Religionis, vel boni publici promulgabantur, tributa tollebantur, aut laxabantur, donativa militibus, ac populis dabantur, rei è carceribus dimittebantur, à præclariſſimis Oratoribus panegirici de Imperatoribus publicè recitabantur, convivia, epulæ, ſpectacula celebrabantur cum votis ſolemnibus, ludis Circenſibus, Gladiatoriis, Amphiteatralibus, Scenicis, Thymeliacis, & ſacrificiis, quæ *Hecatumbæ* appellabantur, in quibus centum hoſtiæ ad aram mactabantur. Hunc morem magnâ pompâ celebrandi quinquennalia, decennalia, & vicennalia Imperatorum ab Imperatore Auguſto inductum Imperatores Chriſtiani, pace per Conſtantinum Eccleſiæ redditâ, retinuerunt; cum hoc tamen diſcrimine quod, antiquato ſuperſtitioſo idolorum cultu, ad aram Dei Opt. Max. pro decenniis, ac vicenniis ſuis ſacrificia offerebant, vota nuncupabant, & Gladiatorum ludis omiſſis, Circenſes tantùm, ac Theatrales ludos exhibebant, vero Deo Templa conſtruebant, ac falſorum Deorum delubra ſolo æquabant. Ab illis igitur quinquennalibus, & decennalibus Imperatoris Conſtantini exordium indictionis 15. annorum ſumendùm eſſe non improbabiliter docent Scaligerus, & Pagius.

Triplex vulgò à Chronologis diſtinguitur indictio. Prima appellatur indictio *Conſtantinopolitana*, ſeu *Græca*. Altera, *Conſtantiniana*, ſeu *Imperatoria* dicitur. Tertia, *Romana*, ſeu *Pontificia* nuncupatur, eâque etiamnùm Summi Pontifices in ſuis bullis, ſeu diplomatibus utuntur. Indictio *Conſtantinopolitana* ſumit exordium à Ka-

lendis mensis Septembris anni æræ vulgaris 312. & de hac indictione loquitur *S. Ambrosius* in lib. de Arca, & Noe cap. 17. & in epist. 23. aliàs 84. quæ est ad Episcopos per Æmiliam constitutos de celebritate Paschæ, sicut disertè ostendit Cardin. *Norisius* cap. 6. dissert. 3. de epochis Syro-Macedonum. *Indictio Constantiniana* initium sumpsit octavo Kal. Octob. seu die 24. Septembris anni æræ vulgaris 312. post victoriam à Constantino Magno de Maxentio Tyranno reportatam. Hæc indictio Constantiniana posterior est Constantinopolitana diebus 24. Denique *indictio Romana*, seu Pontificia, illa est, quæ à Kalendis Januariis simul cum anno Juliano exordium ducit,. quare posterior est indictione Constantinopolitana quatuor integris mensibus, indictione verò Constantiniana tribus mensibus, & octo diebus, cœpitque Kalendis Januariis anni æræ vulgaris 313. Hæc autem triplicis indictionis nota Chronologica plurimùm juvat ad secernenda tàm Historiæ Ecclesiasticæ, quàm profanæ genuina monumenta à spuriis, & adulterinis. Constat siquidem Concilia, ac benè multa scripta cùm Grҫcæ, tùm Latinæ antiquitatis variis illis indictionibus notari. Ostendit etiam multis exemplis Card. *Norisius* cap. 4. dissert. 4. *de Epochis Syro-Macedonum* in vetustis quibusdam Ecclesiasticis monumentis perperàm indictionum annos notari, quod facilè deprehendere, & corrigere poterit quisquis ad triplicis indictionis à nobis præfixum exordium volet animum advertere.

Ut Lector facilè invenire possit annum Indictionis Romanæ quæ, ut mox diximus, initium habuit Kal. Jan. anni æræ vulgaris 313. tria præstare debet. Primò, oportet ut observet quotus sit annus decurrens æræ Christianæ. Secundò, tres annos addere debet currenti anno æræ vulgaris, seu Christianæ (consentiunt quippè omnes Chronologi annum primum æræ vulgaris incidisse in annum quartum Indictionis, ac subindè tres illos Indictionis annos, qui antè primum æræ vulgaris annum effluxerunt, semper addendos esse labenti anno æræ Christianæ). Tertiò, totam hanc summam distribuere debet per 15. annos. Quâ factâ divisione; si nihil est reliqui, annus Indictionis erit ultimus, seu decimus quintus. Si verò factâ illa divisione, residuus sit aliquis numerus, hic numerus residuus currentem Indictionis annum indigitabit. Ex. causâ, huic labenti anno æræ vulgaris 1711. addantur tres anni, succrescet summa annorum 1714. quæ annorum summa divisa per 15. annos relinquit numerum quaternarium. Annus igitur quartus Indictionis concurrit cum anno Æræ vulgaris 1711. quæ omnia duobus istis versibus continentur:

Si tribus adjunctis, Domini diviseris annos
Ter tibi per quinos, Indictio certa patebit.

PARA-

PARAGRAPHUS SECUNDUS

De Periodis tùm Græcis, quàm Latinis, quæ ex Cyclis sunt conflatæ.

TRes potissimùm Periodi Græcæ recensentur, Antiochena videlicèt, Alexandrina, & Constantinopolitana, de quibus non minùs latè, quàm disertè tractat doctissimus *P. Antonius Pagius* in speciali Dissertatione de Periodo Græco-Romana.

Periodus Antiochena nihil aliud est quàm spatium 5493. annorum, quos Græci Antiocheni effluxisse autumant à condítu Mundi usque ad Christi Domini Natale, quod hæc Periodus consignat anno Juliano 45. seu anno Imperii Augusti quadragesimo quarto. Hæc autem Periodus, quam ad Latinorum usum flexit, & accomodavit clarissimus *Pater Pagius*, Cyclos Solis, Lunæ, & Indictionis perindè exhibere potest, ac Periodus Juliana, de qua mox sermonem habebimus, dùmmodò quatuor observentur regulæ, quas in laudata Dissertatione suppeditat doctissimus ille Auctor. Prima regula est, ut anni initium non à mense Septembri, sicut Græcis solenne est, sed à Kalendis Januariis more Latinorum ducatur. Altera regula est, ut retineatur Indictio, quam reddit Periodus Antiochena. Tertia, ut è Cyclo Lunæ, quem reddit Periodus Antiochena, unitas abiiciatur. Postrema regula est, ut Cyclo Solis, quem exhibet Periodus Antiochena, quatuor unitates addantur. Has quatuor regulas, si Lector accuratè observet, confestim Cyclos Solis, Lunæ, & Indictionis dignoscere poterit beneficio Periodi Antiochenæ. Nàm ex. gr. annus 45. Julianus, seu annus quadragesimus quartus Imperii Augusti, quo Ecclesia Romana Dionysium exiguum secuta Christum Dominum natum esse supponit, munitur Cyclo solis 9. Cyclo Lunæ 1. Cyclo Indictionis 3. ut in confesso est apud omnes Chronologos; porrò eosdem Cyclos tibi exhibebit periodus Antiochena, si regulas à clar. Pagio traditas executioni mandare velis. Enimverò annus Periodi Antiochenæ 5493. concurrit cum anno Juliano 45. seu cum anno Imperii Augusti 44. cui Natale Christi Dionysianum consignatur. Si ergò hæc summa annorum 5493. dividatur per 15. annos, relinquet annum Indictionis tertium, qui juxtà præmissam regulam retineri debet. Si verò hæc summa annorum 5493. distribuatur per annos 19. reddet Cycli Lunæ annum secundum. Quapropter juxtà aliam statutam regulam removeri debet unitas è Lunæ Cyclo, quem reddit Periodus Antiochena, & sic residuus erit annus primus

primus Cycli Lunæ. Denique si hæc summa annorum 5493. dividatur per annos 28. relinquet annum quintum Cycli Solaris, addantur ergò, juxtà assignatam regulam, quatuor unitates, seu quatuor anni Cyclo Solaris, quem exhibet Periodus Antiochena, & manifestò parebit annum Julianum 45. seu annum Imperii Augusti 44. cui consignatur Natale vulgare Christi, & cum quo concurrit annus Periodi Antiochenæ 5493. muniri Cyclo Solis 9. Lunæ 1. Indictionis 3. & sic in cæteris anni ejusdem Periodi Antiochenæ, easdem servando regulas; nullo negotio Lector inveniet Cyclos Solis, Lunæ, & Indictionis.

Hanc autem Periodum Antiochenam, sic ad usum Latinorum revocatam optimo jure clarissimus Pagius *Græco-Romanam* appellat, quæ universæ temporum doctrinæ lumen, ac incrementum affert, non secùs ac Periodus Juliana. Nàm præterquam quod Periodus Antiochena, seu Græco-Romana, Cyclos Solis, Lunæ, & Indictionis exhibere potest, sicut mox ostensum est, concordes etiam omnes Chronologos reddit circà præcipuas epochas, omniumque Scriptorum Latinorum, qui Hebræorum calculum sequuntur, includit Chronologias, ità ut omnes Chronologi Latini, quamvis de Mundi exordio, & de anno proprii Natalis Christi maximas inter se moveant altercationes, possint attamen in supputatione annorum, qui à conditu Mundi usque ad Natale Christi vulgare, seu Dionysianum fluxerunt, Periodum Græco-Romanam usurpare. Ex. gr. compertum est omnibus Chronologis Christi Natale vulgare, seu Dionysianum concurrere cum anno Periodi Græco-Romanæ 5493. Chronologi ergò, qui cum Usserio computant à creatione Mundi usque ad Natale Christi Dionysianum annos 4003. debent conjungere Mundi exordium cum anno Periodi Græco-Romanæ 1490. sicque suam ordiri Chronologiam; *Mundus conditus est anno Periodi Græco-Romanæ* 1490. Deindè numerando cum Usserio à creatione Mundi usque ad Natale vulgare Christi ann. 4003. comperient Natale vulgare Christi concurrere cum anno Periodi Græco-Romanæ 5493. Similiter qui cum Petavio Natale vulgare Christi consignant anno ab exordio Mundi 3983. debent connectere primum annum Mundi cum anno Periodi Græco-Romanæ 1510. sicque suam inire Chronologiam, *Mundus conditus anno Periodi Græco-Rom.* 1510. dein putando cum Petavio ab exordio Mundi usque ad Natale vulgare Christi annos 3983. invenient Natale vulgare Christi incidere in ann. Periodi Græco-Romanæ 5493. Idem dicendum est de aliis Chronologis Latinis, quorum Chronologiæ in periodo Græco-Romana includuntur. Nullus quippè est Chronologus ex his, qui Hebraicis, & Latinis adhærent Codicibus, qui à conditu mundi usque ad Natale vulgare Christi plures annos colligat quàm

quàm 5493. immò nullus eorum est, qui tantam annorum summam ante Natale vulgare Christi fluxisse existimet. Quapropter omnes Chronologi Latini, licet in recensendis annis, qui à creatione mundi ad Natale usque vulgare Christi sunt elapsi, multùm inter se discrepent; possunt attamen in supputatione annorum uti periodo Græco-Romanâ, & illius beneficio concordes esse circa annum Natalis vulgaris Christi, & circa alias nobiliores mundi epochas. Sed de his, & aliis utilitatibus, quas in rebus Chronologicis affert periodus Græco-Romana, latè disserit doctissimus *Pagius* in elegantissima, quam edidit dissertatione *de periodo Græco-Romana*, quâ etiam in conscribendis Ecclesiæ annalibus usus est. Quapropter tantùm abest, ut ipse cum *Samuele Basnagio* tom. 2. annalium Politico-Ecclesi. dissertatione undecimâ, existimem frustrà insudasse *Pagium* in excogitanda nova illa periodo Græco-Romana, ut potiùs Auctor sim omnibus, qui Historiæ Ecclesiasticæ, & Chronologiæ studio incumbunt, ut hanc periodum *Græco-Romanam* calleant, & in ea strenuè se exerceant, quo majori fructu, & utilitate annales Ecclesiasticos à doctissimo illo Auctore concinnatos lectitare possint.

Ut inveniatur annus, qui decurrit, periodi Græco-Romanæ, duo observari oportet. Primò, inspici debet quotus sit annus æræ vulgaris, deindè semper addendi sunt anno labenti æræ vulgaris anni 5493. cujus additionis ratio est, quia annus primus æræ vulgaris connectitur cum anno periodi Græco-Romanæ 5494. supponunt ergo Chronologi, qui in putatione annorum periodo Græco-Romana utuntur, fluxisse ante æram vulgarem annos 5493. quæ annorum summa semper addenda est anno æræ vulgaris, ut annus periodi Græco-Romanæ inveniri possit. Exem. causa, huic æræ vulgaris labenti anno millesimo septingentesimo undecimo addo annos 5493. ex qua additione emergit summa 7204. indè certissimè dignosco annum periodi Græco-Romanæ 7204. concurrere cum anno labenti æræ vulgaris 1711.

Periodus Alexandrina est spatium 5501. annorum, quos Græci Alexandrini elapsos esse putant ab exordio mundi usque ad Christi Domini Natale, quod prædicta periodus consignat anno Juliano 43. seu anno Imperii Augusti quadragesimo secundo. Ex quo patet discrimen, quod intercedit periodum Alexandrinam inter & periodum Antiochenam. Nam Periodus Alexandrina illigat annum Incarnationis Domini anno Juliano 43. seu anno Imperii Augusti 42. Periodus verò Antiochena retrahit annum Incarnationis Domini ex anno Juliano 43. ad annum Julianum 45. seu ad annum Imperii Augusti 44. & creationem mundi decennio tardiùs inchoat quàm *Julius Africanus*, & alii Græci Alexandrini inceperunt, nam *Julius Africanus*, & Græci Alexandrini à creatione mundi usque ad annum

annum Julianum quadragesimum tertium numerant annos 5501. Græci autem Antiocheni numerant nonnisi annos 5491.

Periodus Constantinopolitana, quæ in Patriarchatu Constantinopolitano, in Moscovia, & in aliis Orientis regionibus Patriarchæ Constantinopolitano subjectis etiamnùm viget, nihil aliud est, quàm spatium annorum 5509. quos Græci Constantinopolitani numerant à primordio mundi usque ad Christi Domini Incarnationem, quam hæc periodus consignat anno Juliano 45. seu anno Imperii Augusti 44.

De Periodis Latinis, Victoriana, & Juliana.

Periodus Victoriana ex duobus Cyclis coalescit, scilicet ex Cyclo Solis annorum 28. & ex Cyclo Lunæ annorum 19. ex quibus Cyclis inter se multiplicatis emergit summa annorum 532. quibus tota continetur Periodus Victoriana. Enim verò si Cyclus Solis, qui est viginti octo annorum, multiplicetur per Cyclum Lunæ, qui est novemdecim annorum, hoc est, si novemdecies numerentur viginti octo anni, habebis summam annorum 532. & vicissim si Cyclus Lunæ, qui est novemdecim annorum, multiplicetur per Cyclum Solarem, idest, si viginti octiès numerentur novemdecim anni, eadem consurget summa annorum 532. hujus autem Periodi Victorianæ ea conditio est, ut duo Cycli Solis, & Lunæ in unum periodi annum incurrentes, alteri anno in tota periodo convenire nequeant. Ex. gr. annus primus æræ vulgaris notatur Cyclo Lunæ II. & Cyclo Solis X. nullus itaque annus in tota Periodo Victoriana occurrit, qui iisdem Cyclis, seu Lunæ II. & Solis X. sit affectus. Hujus Periodi Auctor fuit *Victorius*, seu *Victorinus Aquitanus*, sicut testantur *Marianus Scotus*, *Sigebertus*, & *Baronius* ad annum Christi 463. censet tamen Cl. *Pagius* in dissertatione *de Periodo Græco-Romana* Victorinum non esse inventorem illius Periodi, sed illum dumtaxat primum fuisse, qui eam apud Latinos adhibuerit, illiusque Periodi inventionem Orientalibus acceptam referri debere. Sed eâ de quæstione contendere nolumus, cùm nihil sit cur illius Periodi inventionis laudem Victorino invideamus. Observat quippè Cardinalis *Norisius* in expositione Fastorum Consularium Auctoris anonymi, deceptum fuisse Victorinum, dùm putavit ope Periodi à se excogitatæ non solùm easdem Lunationes, sed etiam eumdem hebdomadis feriarum ordinem in Orbem revocatum iri. In hoc, inquam, deceptum fuisse Victorinum, ait Card. *Norisius*, quia hæc Periodus Victoriana post evolutos annos 532. non eumdem feriarum, ac Lunationum ordinem in Orbem ducebat, sed è contra Novilunia post annos 532. citiùs accidebant uno die, horis sexdecim, minutis 51. Quapro-

propter cùm hæc Periodus Victoriana id, quod spectabat, attingere non posset, novam doctissimus ille Cardinalis Periodum *Lunisolarem* excogitavit, quæ consistit in revolutione annorum 1932. ita ut emenso spatio annorum 1932. Novilunia, & Plenilunia redeant eadem hora ejusdem diei, & feriæ, à qua inceperunt. Hanc *Norisianam* Periodum latè explicat eruditus *P. Guillelmus Bonjour* Augustinianus in Calendario Romæ edito anno MDCCI. eamque, quamvis stylo veteri, seu Juliano constructam, ad stylum novum, seu Gregorianum certarum radicum desixione periodicâ facilè accommodat. Hunc ergo Auctorem consulat Lector, si velit.

Periodus Juliana, quam *Josephus Scaliger* vir in doctrina temporum versatissimus adinvenit, vel quam, ut putat *Usserius*, à Roberto Lotharingo Herefordiensi Episcopo adinventam, post quingentos annos Chronologicis usibus adaptavit *Scaliger*, nihil aliud est, quam quidam annorum circulus ex triplici conflatus Cyclo, videlicet Solis, qui spatio 28. annorum absolvitur, Cyclo Lunæ, qui est 19. annorum, & Cyclo Indictionis, qui constat annis XV. nam si Cyclus Solis, ut mox dictum est, multiplicetur per Cyclum Lunæ, vel si versa vice Cyclus Lunæ multiplicetur per Cyclum Solis, ex ea multiplicatione prodibit summa annorum 532. at si hæc summa annorum 532. rursùs multiplicetur per Cyclum Indictionis, qui est XV. annorum, idest, si quindeciès multiplicetur summa annorum 532. ex ea multiplicatione succrescet summa annorum 7980. quibus tota continetur Periodus Juliana. Porrò illius famosæ, & totiès decantatæ Periodi hæc ratio est, ut quilibet tres Cycli, videlicet Solis, Lunæ, & Indictionis in unum incurrentes Periodi annum, nulli alteri anno in tota Periodo Juliana competere possint. Ex.gr. primus annus Periodi Julianæ notatur Cyclo Solis I. Lunæ I. Indictionis I. in cæteris igitur annis, ex quibus conflatur Periodus Juliana, nullum invenies præter illum primum annum, cui tres isti congruant Cycli, idest, qui notetur Cyclo Solis I. Lunæ I. Indictionis I. duratura autem est hæc Periodus Juliana usque ad annum æræ vulgaris 3267. Quapropter anno æræ vulgaris 3268. (factâ hypotesi quod mundus ad hunc usque annum perstare debeat) denuò inceptura est Periodus Juliana unà cum triplici Cyclo, ex quo conflata est, sumpto ab unitate exordio, ita ut annus æræ vulgaris 3268. notandus sit in Periodo Juliana Cyclo Solis I. Lunæ I. Indictionis I. sicque in Orbem redibunt in Periodo Juliana Cycli Solis, Lunæ, & Indictionis.

Illius Periodi Julianæ usum laudant, & mirantur omnes Eruditi, qui cunctas historiarum epochas, hanc ad regulam exigunt. Doctissimus *Petavius*, licet acerrimus Scaligeri æmulus, ait lib. 9. de doctrina temporum cap.6. sine præsidio illius Periodi Julianæ cæcam esse,

 & ob-

& obscuram annorum seriem, nec nisi per ambages, annorum situs explorari posse. Certè negari haud potest hanc Periodum Julianam perindè Chronologiæ utilem esse, ac Periodum Græco-Romanam, eadem quippè commoda præbet, quæ Græco-Romana. In primis, Periodus Juliana, non secus ac Græco-Romana, Chronologos Latinos, qui de mundi primordiis valdè inter se dissentiunt, concordes efficit circa annum Natalis vulgaris, seu Dionysiani Christi Domini, quia fatentur omnes Chronologi Latini Natale vulgare Christi esse illigandum anno Periodi Julianæ 4713. Prętereà id commodi habet Periodus Juliana, ut omnes Latini Chronologi eâ uti possint in supputandis annis, qui à conditu mundi usque ad Natale vulgare Christi sunt elapsi, quia in Periodo Juliana omnes Scriptorum Latinorum Chronologiæ includuntur. Ex. gr. constans est omnium Chronologorum sententia, ad annum Periodi Julianæ 4713. referendum esse Natale vulgare Christi; oportet ergo, ut illi Chronologi, qui cum *Usserio* putant à creatione mundi usque ad Natale vulgare Christi effluxisse annos 4003. conjungant primum annum Mundi cum anno Periodi Julianæ 710. quæ annorum summa constituenda est in exordio Mundi, & ab ea ineunda tota annorum series, sic videlicet incipiendo: *Mundus conditus est anno Periodi Julianæ* 710. Dein numerando annos 4003. qui, juxtà *Usserium*, ab exordio mundi interfluxerunt usque ad Natale vulgare Christi, perspicuum erit Natale vulgare Christi, juxtà *Usserii* calculũ, incidisse in annum Periodi Julianę 4713. similiter Chronologi, qui cum *Petavio* Natale vulgare Christi consignant anno Mundi 3983. connectere debent primum annum Mundi cum anno Periodi Julianæ 730. quæ annorum summa in Mundi principio statuenda est, & ab ea ducenda tota annorum series, sic videlicet incipiendo: *Mundus conditus est anno Periodi Julianæ* 730. Deindè numerando annos 3983. qui, juxtà *Petavium*, à creatione Mundi usque ad Natale vulgare Christi effluxerunt, liquidò patebit Natale vulgare Christi, juxtà *Petavii* calculos, incidisse in annũ Periodi Julianæ 4713. idem occurrit dicendum de aliis Chronologorum Latinorum sententiis, quæ facilè in Periodi Julianæ ambitu includi possunt, cùm nullus Chronologus ex his, qui juxtà Hebraicos, & Latinos Codices, annorum intervalla subducunt, plures à creatione Mundi usque ad Natale vulgare Christi, quàm 4713. annos colligat, imò nec tantam annorum summam ante Natale vulgare Christi præteriisse scribat.

Expositis ùtilitatibus, quas rebus Chronologicis affert Periodus Juliana, non abs re erit paucis ostendere quà viâ post Natale Christi Domini inveniri, & dignosci possit annus Periodi Julianæ. Duo autem ad inveniendum post Natale Christi Domini annum Periodi Julianæ necessaria sunt. Primò, inspici debet quotus sit annus decurrens

rens æræ vulgaris. Deindè decurrenti anno æræ vulgaris addendi sunt anni 4713. cujus additionis ratio est, quia omnes ad unum fatentur Chronologi annum primum æræ vulgaris concurrere cum anno Periodi Julianæ 4714. supponunt ergo Chronologi ante annum primum æræ vulgaris effluxisse annos Periodi Julianæ 4713. Quapropter hi anni 4713. Periodi Julianæ, quos ante annum primum æræ vulgaris fluxisse Chronologi supponunt, semper addi debent anno currenti ęræ vulgaris, ut inveniatur annus Periodi Julianæ. Ex. gr. huic anno ęræ vulgaris 1711. addo annos 4713. quâ factâ additione emergit summa annorum 6424. ex quo certissimè colligo annum Periodi Julianę 6424. concurrere cum labenti anno ęræ vulgaris 1711. sed de Periodo Juliana hęc levi brachio attigisse sufficiat.

PARAGRAPHUS ULTIMUS

De nobilioribus Æris, & Epochis tàm Græcis, quàm Latinis.

ÆRæ, seu epochę nihil aliud sunt, quàm fixi quidam cardines, seu indices, quibus rerum gestarum indigitantur tempora. Inter has in primis recensetur Olympiadum epocha, quę ortum habet à ludis Olympicis, à quorum exordio Græci suos annos putare solebant. Deindè aliæ sunt, quę exordium ducunt ab Urbium conditu, sic insignis epocha de condita Roma. Alię ab initio Regni Principum, sic famosa ęra Nabossarea, à Nabonassare Chaldęorum Rege; ęra Lagidarum, à Ptolomęo Lagi Ægyptiorum Rege, ęra Seleucidarum, à Seleuco Nicanore Syrię Rege; ęra Diocletiani ab initio Imperii Diocletiani. Alię à partâ Urbium autonomia, seu libertate ortum habent, sic ęra Antiochena. His, & aliis id genus ęris, & epochis cùm plenior de annis Christi notitia haberi possit, in rem Chronologię studiosorum facturos nos esse duximus brevem illarum hîc explicationem attexere.

De Epochis, & Æris Græcis.

O*lympias* nihil aliud est, quàm quatuor annorum solidorum decursus. Sic autem appellatur ab Olympicis ludis, seu agonibus, & certaminibus, quę apud Gręcos quinto quoque ineunte anno celebrari solebant, ut tradunt *Phlegon* egregius, teste Eusebio, Olympiadum supputator, *Julius Africanus, Censorinus, Pausanias, Polybius, Dionysius Halicarnassæus, Diodorus Siculus, S. Hieronymus* Eusebii continuator, & multi alii Auctores, qui in putandis annis Olympiades adhibuerunt. Duplex autem est Olympiadum epocha, vera videlicet, & vulgaris. De verâ Olympiadum epocha, seu de prima Olym-

piade non convenit inter Chronologos. Sed de vulgari Olympiadum epocha, quæ modo in usum Chronologorum recepta est, una & concors est omnium Chronologorum sententia; ultrò quippè fatentur vulgaris Olympiadum epochæ initium ducendum esse à *Corœbo Eleo*, quem arte coquum fuisse prodit *Athenæus* lib. 9. quique in stadio vicit anno Periodi Julianæ 3938. ante Romam conditam annis viginti tribus, ante ęram vulgarem 776. quamvis autem hęc Olympias reapsè non sit prima, sed solùm vigesima octava, Græci attamen tanto favore, & studio eam exceperunt, ut *Corœbus*, qui in ea vicit, tanquam Mercurius Bifrons fabulosi temporis vindex collocetur; quidquid verò ejus victoriam præcessit, tanquam fabulosum apud ipsos habeatur. Undè non mirum si Chronologi hac Olympiade, quasi omnium prima esset, in pręfigendis historiæ temporibus utantur; nam, ut optimè ait Cl. *Marshamus* pag. 423. *Canonis Ægyptiaci, Hebræi, & Græci*, parùm interest rei Chronologicæ utrum *Corœbi* Olympias prima sit, vel tantùm vigesima octava, dummodò stabilis figatur terminus, à quo putentur tempora. Consensus Chronologorum errorem protegit, & epocham ab omni controversia vindicat.

Æra Nabonassari ita dicta est à *Nabonassaro* Chaldęorum Rege, à cujus Regni primordio Gręci novam ęram, seu epocham instituerunt. Hujusce ęræ Nabonassari exordium ponitur in anno Periodi Julianæ 3967. anno 2. Olymp. 8. Urbis Romæ conditę anno septimo, die 26. mensis Februarii feriâ quartâ, quâ Neomenia mensis Ægyptiaci *Thoth* contigit, sicut *Petavius*, & *Ricciolius* probant ex testimonio *Censorini*, & ex multis observationibus Astronomicis apud Ptolomęum. Hæc ęra Nabonassari antevertit Natale vulgare Christi annis 747.

Æra Lagidarum sic appellata à Ptolomæo Lagi filio, qui primus post obitum Alexandri Magni regnavit in Ægypto, auspicatur eodem anno, quo *Alexander Magnus* post celebrem ad Arbela victoriam de Dario Codomanno reportatam, cœpit tanquam Supremus Monarcha regnare in Asia anno Periodi Julianæ 4385. ante ęram vulgarem 329. Quamvis enim Ptolomęus Lagi filius, nonnisi 12. annis post obitum Alexandri Magni, diadema, nomenque regium usurpaverit, nihilominus ab eo anno, quo Alexander Magnus ut supremus Monarcha regnavit, annos Principatus Ptolomæi numerarunt Lagidæ. Et hinc prodiit ęra Lagidarum, ut testantur *Lucianus* in Macrobiis, *Eusebius* in Chronico, *Epiphanius* in lib. de ponderibus, & mensuris.

Æra Seleucidarum, seu *Syro-Macedonum* cœpit 12. annis post obitum Alexandri Magni, postquam videlicet *Seleucus Nicator*, vel *Nicanor* dictus, idest, Victoriosus, unus ex Alexandri Magni Ducibus Demetrium Antigoni filium, commisso apud Gazam Palęstinæ pręlio supe-

peravit, & Nicanorem Antigoni Prǽfectum sibi occurrentem profligavit, Mediam, Susianam, & Babyloniam recuperavit, unde metu Antigoni profugerat, & in Ægyptum secesserat. Id autem contigit anno Periodi Julianæ 4402. anno 1. Olymp. CXVII. anno Urbis Romę conditę 442. ante ęram vulgarem, seu Christianam 312. undecim annis antequam prędictus *Seleucus* Syriâ potiretur.

Falluntur quippè nonnulli Chronologi, qui putant ęram Seleucidarum auspicari unà cum Seleuci Nicatoris Principatu in Syria anno Urbis conditę 442. nam certum est ex *Diodoro Siculo* lib.18. anno Urbis conditę 442. Antigonum cum prędvalido exercitu in Syriam descendisse, & Ptolomęum Cœlesyriâ, ac Phœnicia expulsum, intra Ægypti terminos detrusisse. Quod sanè manifestò evincit Syriam anno Urbis conditę 442. necdùm à Seleuco Nicatore fuisse occupatam. Deindè *Antigonus* à fœderatis Principibus Macedonum victus, Regnoque, & vita privatus est anno 4. Olymp.CXIX. tuncque Victores, ut testantur Appianus in *Syriacis*, & Plutarchus *in Pyrrho*, Regnum Antigoni occisi velut magnum corpus secum invicem partiti sunt, & *Seleucus Nicator* superiorem Asiam obtinuit eodem anno Olymp.CXIX. ab Urbe condita 453. ante Christi ęram 301. verùm etsi Seleucus hoc dumtaxat anno Syriâ potitus sit, annos tamen regni sui ab eo tempore numeravit, quo Babylone recuperatâ ad maximum omnium Asiæ Regnum post Alexandri Imperium sibi aditum aperuit, quamvis per id temporis à Regio Diademate, & nomine usurpando abstineret. Æra itaque Seleucidarum iniit ab Autumno anni Periodi Julianę 4402. Urbis conditę 442. undecim annis antequam Seleucus Syriam occuparet.

Triplex distinguitur ęra Seleucidarum pro triplici, quod ipsi tribuitur exordio. Prima dicitur Judaica, quia in usu erat apud Judęos, & incipit à mense *Nisan*, seu à primo Verno mense anni Periodi Julianę 4402. Judęi quippè à Neomenia mensis *Nisan* annos suos legales auspicabantur ex Dei pręcepto, ut videre est Exodi cap. 12. & Levitici cap.23. idque etiam disertè tradit *Josephus* lib.3.antiq.cap.10. Hanc ęram Seleucidarum semper conservarunt Judęi; licèt enim sub Simone Summo Sacerdote novam Judęi instituerint epocham, eo quod Seleucidarum jugum excussissent, ut legitur cap. 13. lib. 1. Machab. *anno centesimo septuagesimo ablatum est jugum gentium ab Israel. Et cœpit populus scribere in tabulis, & gestis publicis anno primo sub Simone Summo Sacerdote, Magno Duce, & Principe Judæorum*. Attamen ęram Seleucidarum adhuc retinuerunt Judęi, ut constat ex cap. seq. *Octava decima die mensis Elul, anno centesimo septuagesimo secundo, anno tertio sub Simone Sacerdote Magno*. Annus autem centesimus septuagesimus secundus est annus epochæ Seleucidarum, seu Regni Gręcorum.

Alte-

Altera ęra Seleucidarum vocatur Antiochena, seu Alexandrea, quę initium ducit à mense *Tisri*, hoc est in Autumno ejusdem anni Periodi Julianę 4402. quò fit, ut illa ęra Seleucidarum, quę Antiochena dicitur, posterior sit sex mensibus ęra Seleucidarum, quę *Judaica* appellatur. Tertia denique Seleucidarum epocha ea est, quę *Chaldaica* appellatur, & cujus initium à Verno tempore sequentis anni Periodi Julianæ 4403. desumitur, quarè anno integro posterior est æra Seleucidarum, quæ *Antiochena*, seu *Alexandrea* nuncupatur. Hæc triplicis ęræ Seleucidarum distinctio accuratè observanda est, quia illius beneficio facilè admodùm conciliatur Chronologica illa dissonantia, quæ primâ fronte reperiri videtur inter Auctorem libri primi, & Auctorem lib.2. Machab. Auctor siquidem lib.1. Machab. adhibet in numerandis annis æram Seleucidarum, quæ *Judaica* dicitur, & quæ, ut mox diximus, initium ducit à mense *Nisan*, qui est primus mensis Vernus. Et Auctor lib.2. Machab. in recensendis annis Regni Græcorum utitur ærâ Seleucidarum, quæ *Antiochena*, seu *Alexandrea* appellatur, & quæ ab Autumno, seu à mense *Tisri* auspicatur. Quamobrem Auctor lib.1. Machab. in putatione annorum Regni Græcorum semper sex integris mensibus antevertit Auctorem lib.2. Machab. Ad hæc si animum seriò advertisset *Scaligerus*, nullum profectò in libris Machabaicis nactus fuisset Chronologicæ dissonantiæ vestigium, & ab his verbis procul omni dubio abstinuisset, quæ temeritate non vacant; *Quis Oedippus hæc solverit? Itaque benè de illo Auctore meruerit, qui illum à suspicionis errore vindicaverit*.

Æram Seleucidarum omnes Syro-Macedones, seu Syriæ populi à Macedonibus devicti usurparunt, videlicet *Edesseni*, *Apameenses*, *Damasceni*, *Emisseni*, *Tripolitæ*, *Antiocheni*, *Seleucienses*, *Laodicenses*, *Gadari*, *Gazenses*, donec à Pompejo suis utendi legibus libertatem obtinuissent; tunc enim antiquatâ Seleucidarum ærâ omnes illi populi novam in honorem Pompei, quem velut suum Liberatorem agnoscebant, instituerunt; sicut ex multis nummis apud Asiaticos sculptis luculenter demonstrat *Card. Norisius* in sæpe laudato opere *de Epochis Syro-Macedonum*.

Æra, seu *Epocha Antiochena* quadruplex est. Prima est illa epocha, quam, ut mox dictum est, Antiocheni communem habuerunt cum Seleucidis, seu Syro-Macedonibus, & quam ab initio Seleuci Nicatoris sumptam in numerandis annis retinuerunt, donec in potestatem Romanorum venirent. Altera Epocha Antiochena ea est, quam Antiocheni, priori epochâ, idest, Seleucidarum relictâ, instituerunt in honorem Pompei, à quo autonomiam, seu libertatem suis utendi legibus acceperunt anno Urbis Romæ conditæ *690*. Quapropter hæc secunda Antiochenorum epocha meritò appellari potest *Pompejana*.

Ter-

Tertia Antiochenorum epocha ea est, quam Antiocheni epochæ Pompejanæ posteà substituerunt, quando videlicet à *Cajo Julio Cæsare* Dictatore eamdem autonomiam, seu libertatem majoribus cumulatam beneficiis, & novis auctam privilegiis obtinuerunt. De illius tertiæ epochæ Antiochenæ exordio diffident Chronologi, sed ipse libentèr subscribo *Card. Norisio*, qui in dissertatione 3. de epochis Syro-Macedonum, initium istius epochæ Antiochenæ statuit in Autumno Urbis Romæ conditæ 705. Periodi Julianæ 4665. ante æram vulgarem 49. eo videlicet anno, quo *Cajus Julius Cæsar* ex Gallia rediens, Pompejum Italiâ fugavit, Romam ingressus est, dictaturam obtinuit, eâque confestim depositâ se ipsum, & *P. Servilium Isauricum* Consul. declaravit. Postrema epocha Antiochena illa est, quam instituerunt Antiocheni in honorem Imperatoris Augusti, postquam navali prælio apud Actium anno Urbis Romæ conditæ 723. Antonium, & Cleopatram superasset.

Æra Arabum, seu *Mahometanorum* sumit initium à fuga Mahumetis, quam Mahometani appellant in Alcorano *Hegiram*, idest, persecutionem, cùm scilicet hic pseudo-Propheta ob doctrinam, quam disseminabat novam, & impiam, de vita periclitaretur, & à suis popularibus, apud quos malè audiebat, vexatus fugeret ex Urbe Mecha. Hæc autem Mahumetis fuga contigit anno æræ vulgaris 622. die 15. mensis Julii, in quam incidit Neomenia mensis *Muharram*, qui est primus mensis Lunaris Arabum.

Æra Persarum, quæ etiam dicitur *æra Jezdegirdis*, à Jezdegirde postremo Persarum Rege, habuit initium anno æræ vulgaris 632. die decimâ sextâ mensis Junii, quâ incepit mensis *Fevardin*, qui est primus Persarum mensis. Consule Scaligerum, Petavium, Ricciolium, necnon Tabulam Chronologicam, quam exhibet Vir clarissimus *Du Cange* in suo Glossario.

De Æris, & Epochis Latinis.

Epocha de anno, quo condita est Roma, multiplex circumfertur. Prima est epocha *Varroniana*, seù Varronis Romanorum doctissimi, qui scribit Romam conditam esse anno 3. Olympiadis sextæ, seu anno periodi Julianæ 3961. ante æram vulgarem 753. Altera epocha de condita Roma ea est quæ dicitur *Capitolina*, cujus Auctor fuit *Verrius Flaccus* homo Libertinus dicendi genere ea tempestate inter Grammaticos eximius, ut prodit *Svetonius* cap. 17. dè Illustribus Grammaticis. Hæc epocha Capitolina recentior est uno anno integro epocha Varroniana, incipit enim anno 4. Olympiadis sextæ. Tertia epocha de conditu Romæ ea est quæ appellatur *Catonia-*

niana, quam videlicet *M. Porcius Cato*, *Livius*, *&* *Dionysius Halicarnassæus*, secuti sunt, & hæc epocha biennio integro recentior est epocha Varroniana, auspicatur enim anno primo Olympiadis septimæ. Quarta epocha Urbis Romæ conditæ vocatur *Polybiana*, cujus Auctor est *Polybius*, quamvè secuti sunt *Cornelius Nepos*, & *Lutatius*. Hæc autem epocha Polybiana incipit anno 2. Olympiadis septimæ, & triennio recentior est epocha Varroniana. Postrema epocha de conditu Urbis Romæ nuncupatur *Fabiana*, cujus Auctor fuit *Fabius* Pictor, Historicus, teste Livio, Romanorum antiquissimus. Hæc epocha Fabiana sexennio recentior est epocha Varroniana, sumit quippè initium ab anno primo Olympiadis octavæ. Inter omnes illas de conditu Urbis Romæ epochas Principem locum apud Chronologos obtinet epocha Varroniana, qua semper in publicis monumentis usi sunt Romani, & celebriores eorum Scriptores, *Censorinus*, *Vellejus Paterculus*, *Plutarchus*, *Cornelius Tacitus*, *Aulus Gellius*, *Eutropius*, *Plinius*, *&c.* eamdem epocham tanquam pro norma habuere Imperatores, *Augustus*, *Claudius*, *Domitianus*, *Severus*, & *Philippus*, ut ex ludis sæcularibus ab uno quoque eorum celebratis constat, hos siquidem ludos omnes apud Censorinum legimus, qui in alia epocha locum non habent præterquàm Varroniana.

Hi sunt Reges qui Romæ 244. *annos solidos regnarunt.*

I.	Rex *Romulus* regnavit	37. annis.
	Post mortem Romuli fuit *interregnum*	1. annis.
II.	Rex *Numa Pompilius* regnavit	43. annis.
III.	Rex *Tullius Hostilius* regnavit	32. annis.
IV.	Rex *Ancus Martius* regnavit	24. annis.
V.	Rex *Tarquinius Priscus* regnavit	38. annis.
VI.	Rex *Servius Tullius* regnavit	44. annis.
VII.	Rex *Tarquinius Superbus* regnavit	25. annis.

Summa collecta 244.

Regnarunt itaque Romæ septem illi Reges annis 244. Verùm ob stuprum, quod Sextus Tarquinii Superbi filius castissimæ Lucretiæ intulit, Regia potestas Romæ extincta est, atque in Regum locum Consules suffecti sunt, quorum primi fuere *L. Junius Brutus*, & *L. Tar-*

L. Tarquinius Collatinus. Quia tamen Tarquinii nomen Romanis erat invisum, *Tarquinius Collatinus*, suadente *Bruto*, Consulatu se abdicavit, *Brutus* verò in comitiis centuriatis sibi collegam ascivit *Valerium Volusi filium Poplicolam*. At Bruto in prælio occiso suffectus est *S. P. Lucretius Tricipitinus*, & huic etiam mortuo subrogatus est *M. Horatius Pulvillus*. Ab anno itaque Urbis Romæ conditæ 245. incipiunt Fasti Consulares, in quibus dirigendis strenuam navarunt operam *Onuphrius*, *Sigonius*, *Pighius*, *Pagius*, & *Norisius*.

*Annus Julianus*ità dictus est *à Cajo Julio Cæsare*, qui annum lunarem, quo à Romuli tempore ad annum usque Urbis Romæ conditæ 708. usi sunt antiqui Romani, in annum solarem commutavit. In qua anni commutatione, seu emendatione, tria præstitit Julius Cæsar. Primò, æquinoctia, & solstitia, quæ sunt puncta Cardinalia, locavit in octava parte signorum, seu octava die ante kal. Aprilis, Julii, Octobris, & Januarii. Deindè instituit annum civilem dierum 365. & sex horarum. Denique diem bissextilem quarto quoque anno intercalari jussit. Illius anni Juliani initium desumitur à kalendis mensis Januarii hujus anni, quo Julius Cæsar quartum iniit Consulatum, qui annus est quadragesimus quintus ante æram vulgarem, & à conditu Urbis Romæ septingesimus nonus.

Lustrum est spatium quinque annorum. Sic autem appellatur, teste Varrone libro 5. de lingua Latina, à *Luendo*, idest, solvendo. *Lustrum*, inquit, *nominatum tempus quiquennale à luendo, hoc est, solvendo: quod quinto quoque anno vectigalia & tributa persolvuntur*. Cicero etiam *in Verrina quarta* hæc habet: *quinto quoque anno Sicilia tota censetur*.

Æra Hispanica orditur ab anno Urbis Romæ conditæ 716. ante æram vulgarem seu Christianam annis 38. *Appio Claudo Pulchro*, & *Norbano Flacco* Consulibus. Hispania si quidem anno Urbis Romæ conditæ 715. seu anno Juliano septimo, in Cæsaris Octaviani potestatem per Domitium Calvinum Proconsularem redacta fuit, teste *Dione* lib. 48. unde Hispani à kalendis Januariis anni sequentis, seu anni Juliani octavi, & Urbis Romæ conditæ 716. æram suam inchoarunt. Quocircà errant qui cum Baronio initium æræ Hispanicæ deducendum putant ab anno Urbis Romæ conditæ 715. *L. Martia Censorino*, & *C. Calvisio Sabino* Consulibus.

Æra vulgaris, dicta etiam *Dyonisiana* (sumptâ nomenclaturâ à suo Auctore scilicèt *Dyonisio*, qui fuit natione Scytha & Abbas cognomento exiguus) habet initium à die 25. mensis Decembris anni 44. Imperii Augusti, anni 45. Juliani, Urb. cond. 753. Olymp. 194. ann. 4. *Cornelio Lentulo*, & *Calpurnio Pisone* Consulibus. Primus tamen annus æræ vulgaris, seu Dyonisianæ, auspicatur kalendis

mensis Januarii anni 45. Imperii Augusti, seu anni Juliani 46. an. primi Olymp. 195. Urbis Romæ conditæ 754. *Cajo Cæsare* Augusti nepote, & *L. Æmilio Paulo* Consulibus. In hac epocha consentiunt omnes periti hujus temporis Chronologi, qui accuratissimo Criterio Fastos Consulares antehàc haud parum turbatos in preclaro ordine collocarunt, & non nullos errores, in quos aliqui Historici præsertim *Baronius*, *Spondanus*, & *Onuphrius* circa exordium æræ vulgaris seu Christianæ impegerant, magno Reipublicæ litterariæ emolumento emendarunt. Hanc æram vulgarem seu Christianam in putatione annorum, impræsentiarum usurpat Ecclesia Romana, quæ hunc labentem annum, quo ista scribo, ait esse millesimum septingentesimum undecimum à Natali Christi Domini, juxtà æram Dyonisii Exigui. Verùm antequàm hic Auctor prædictam æram invexisset, mos antiquitùs in Ecclesia obtinebat notandi annos per Olympiades Græcorum, per annos Imperatorum, & Consulum Romanorum, sed potissimùm per æram Diocletiani Imperatoris, qui, ubi primùm Imperii habenas moderari cæpit, maximam Christianorum stragem edidit, quod ægrè ferens Dyonisius Exiguus, qui circà initium sexti sæculi Justiniani Imp. ætate floruit, novam æram excogitavit, cujus exordium duxit à Natali Christi Domini; quod consignavit; anno 44. Imperii Augusti. Convenit tamen inter eruditos hujus temporis Chronologos, Dyonisium Exiguum in assignando anno Natalis Christi Domini quinquennio, vel saltem quadriennio solido fuisse hallucinatum, ac proindè illius æram non esse accuratam. Ecclesia tamen hanc Dyonisii æram etiamnùm sectatur, non quod eam accuratam esse putet, sed quia Christiani in numerandis annis post Christum elapsis illam communitèr in usum transtulerunt. Nec enim temporum, annorumque minutias moratur Ecclesia, sed eas Chronologis discutiendas ac dirimendas permittit. Præter quam quod hæc æra Dyonisiana non fuit statim ab Ecclesia recepta, nam Eugenius Quartus Summus Pontifex primus fuit, qui suasu *Blondi* æram vulgarem seu Dyonisianam usurpare cœpit. In Galliis etiam hæc æra in usu non fuit nisi tempore *Caroli Magni*, ut videre est in capitularibus Regum Francorum ab eruditissimo Baluzio publicatis, & in libro de re Diplomatica à *Cl. Mabillonio* edito.

Æra Diocletiani cæpit anno æræ vulgaris 284. Carino II. & Numeriano Consulibus. Eo si quidem anno ad Imperium evectus est *Diocletianus*, ut multis argumentis, nummis, & locupletissimis Auctorum testimoniis evincunt *Pagius*, & *Norisius*. Fallitur autem *Baronius* dum anno æræ vulgaris 284. Consules assignat *Carum II.* & *Numerianum*; cùm tamen ex fastis libri de Præfectis Urbis, & ex fastis Anonymi apud Bucherium in comment. ad Canonem Paschalem

lem Victorii manifestum sit Carinum II. & Numerianum Consules fuisse anno æræ vulgaris 284. id etiam evidenter probant *Pagius* ad annum Christi 284. & *Norisius* in triplici Dissertatione de duobus nummis *Diocletiani*, & *Licinii* cap. I. Hæc æra Diocletiani appellatur etiam æra Alexandrinorum Martyrum propter innumerabilem penè multitudinem Christianorum, quos Diocletianus, tyrannus post hominum memoriam crudelissimus, jussit in Alexandria trucidari, postquam fuisset Imperator salutatus.

De initio epochæ Imperji Augusti, & Regni Herodis videat Lector quæ à nobis dicta sunt in Dissertatione sexta *de anno proprii Natalis Christi Domini*. Et hæc satis superque sufficiant de Elementis, seu principiis à quibus Chronologia suam haurit lucem, & quorum notitia apprimè necessaria est ad enodandas difficultates de Annis, Natalis, Baptismi, & Passionis Christi Servatoris nostri, quas in superioribus Dissertationibus pro modulo nostro ventilavimus.

Finis Apparatus Chronologici.

CANON CHRONOLOGICUS

A condita Mundi, usque ad Ascensionem Christi Domini per sex Mundi ætates digestus.

TOtum hoc temporis intervallum, quod reperitur exordium mundi inter & Natalitia Christi Domini, in sex mundi ætates vulgò Chronologi partiri solent. Prima mundi ætas orditur ab Adamo, & protrahitur usque ad diluvium. Altera mundi ætas incipit à diluvio, & protenditur usque ad vocationem Abrahami. Tertia, sumit initium à vocatione Abrahami, & terminatur in egressione populi Israelitici ex Ægypto. Quarta mundi ætas auspicatur ab exitu populi Israelitici ex Ægypto, & perdurat usque ad templum à Salomone conditum. Quinta ætas mundi cæpit à structura templi Salomonici, finemque suscipit in captivitate Babylonica. Postrema mundi ætas exordium habet à fine captivitatis Babylonicæ, & completur in Natali Christi Domini. Hunc igitur Canonem Chronologicum per illas sex mundi ætates concinnabo, notisque illustrabo, in quibus rationem reddam cur à vulgò recepta Chronologorum sententia interdùm deflectam. Sic ex gr. in notis ad secundam mundi ætatem perspiciet Lector, qua de causa discedam à communi sententia Chronologorum, qui, licet Hebraici textus sectentur Chronologiam, existimant tamen Abrahamum natum esse anno septuagesimo ætatis Tharæ, idest, anno ab Orbis exordio, millesimo nongentesimo quadragesimo octavo, cùm tamen multis momentis evinci possit Abrahamum natum esse anno centesimo trigesimo ætatis Tharæ, idest, anno ab orbe condito, bis millesimo octavo. Sic etiam in notis ad quartam mundi ætatem ostendam ab egressione populi Israelitici ex Ægypto usque ad templum, cujus fundamenta jecit Salomon, numerari debere, juxtà Judicum historiam, sexcentos, & sex annos, non vero annos dumtaxat quadringentos octoginta, ut omnes fermè sentiunt Chronologi, qui, ut calculos suos ad prædictam summam quadringentorum octoginta annorum faciliùs redigant, annos, quibus Israelitæ servierunt, promiscuè confundunt cum annis pacis & quietis, seu cum annis præfecturæ Judicum, quamvis Scriptura Sacra in libro Judicum

cum ejusmodi annos accuratissimè discernat. Denique in aliis notis præfigam initium & finem septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, Persicæ, & Græcorum Monarchiæ, sicut & septuaginta Danielis hebdomadum, aliasque non nullas difficultates, quæ Chronologiæ candidatis aliquid negotii facessere possent, brevitate cum claritate conjunctâ explanare satagam. Ut autem Lector uno quasi intuitu perspicere possit quot annos juxtà meum calculum complectantur sex mundi ætates, usque ad natale vulgare Christi, eas hic breviter appositâ tabellâ describere non pigebit.

Ætas Mundi		comprehendit	
I.		1656.	A creatione ad diluvium:
II.		426.	A diluvio ad vocationem Abrahami.
III.		430.	A vocatione Abrahami ad Exodum.
IV.		606.	Ab Exodo usque ad Templum à Salomone conditum.
V.		488.	A fundatione Templi Salomonis usq; ad finem captiv. Babyl.
VI.		531.	A fine captiv. Babyl. usque ad natale vulgare Christi.

Summa annorum à Creatione mundi usque ad natale vulgare Christi 4138.

Prima Mundi ætas annorum 1656. ab Adamo, usque ad diluvium.

ADAMUS creatus est à Deo anno primo mundi. anno periodi Julianæ 575. periodi Græco-Romanæ 1355. ante æram vulgarem 4139.

ADAMUS genuit Seth anno ætatis suæ 130. anno mundi 130. periodi Julianæ 705. periodi Græco-Romanæ 1485. ante æram vulgarem 4009.

SETH

SETH genuit Enos anno ætatis suæ 105. anno mundi 235. periodi Julianæ 810. periodi Græco-Romanæ 1590. ante æram vulgarem 3904.

ENOS genuit Cainan anno ætatis suæ 90. anno mundi 325. periodi Julianæ 900. periodi Græco-Romanæ 1680. ante æram vulgarem 3814.

CAINAN genuit Malaleel anno ætatis suæ 70.anno mundi 395. periodi Julianæ 970. periodi Græco-Romanæ 1750.ante æram vulgarem 3744.

MALALEEL genuit Jared anno ętatis suę 65.anno mundi 460. periodi Julianæ 1035. periodi Gręco-Romanæ 1815. ante æram vulgarem 3679.

JARED genuit Enoch anno ætatis suæ 162. anno mundi 622. periodi Julianæ 1197. periodi Gręco-Romanæ 1977. ante æram vulgarem 3517.

ENOCH genuit Mathusalem anno ætatis suæ 65. anno mundi 687. periodi Julianæ 1262. periodi Gręco-Romanæ 2042. ante æram vulgarem 3452.

MATHUSALEM genuit Lamech anno ætatis suæ 187. anno mundi 874.periodi Julianæ 1449. periodi Gręco-Romanæ 2229. ante æram vulgarem 3265.

LAMECH genuit Noe anno ætatis suæ 182. anno mundi 1056. periodi Julianæ 1631. periodi Græco-Romanæ 2411. ante æram vulgarem 3083.

Diluvium universale contigit anno sexcentesimo vitæ NOEMI anno mundi 1656. periodi Julianæ 2231. periodi Gręco-Romanæ 3011. ante æram vulgarem 2483.

Notæ ad primam Mundi ætatem.

NOT. I. Maximam circà primam mundi ætatem occurrere dissonantiam Codices Hebræos inter & Græcos, textumque Samaritanum. Hebræi quippè Codices à mundi exordio usque ad Diluvium numerant annos mille sexcentos quinquaginta sex. Græci verò Codices, seu LXX. Interpretes, percensent annos bis mille quadraginta duos, vel bis mille sexaginta duos. Textus autem Samaritanus à creatione mundi ad diluvium usque colligit dumtaxat annos mille trecentos septem. Verùm quia in Dissertatione quinta latè

latè probavimus Hebræorum calculum præferendum esse epilogismo tàm LXX. Interpretum, quàm textus Samaritani, ideò ne iteratis repetitionibus Lectori fastidium ingeram, id impræsentiarum obiter annotasse sufficiat.

NOT. II. In Codices Græcos, seù in versionem LXX. Interpret. irrepsisse errorem circà numerum annorum, quibus Mathusalem genuisse dicitur Lamechum. Enim verò *Eusebius* in Chronico, *Hieronymus* in traditionibus Hebraicis, & *Augustinus* libro 15. de Civit. Dei cap. 13. disertè testantur, Mathusalem, juxtà Codices Græcos, genuisse Lamechum anno ætatis suæ 167. post genitum autem Lamechum vixisse 802. & in universum vixisse annos 969. ex quo, ut ostendimus in Dissertatione quinta, sequitur Mathusalem vixisse post diluvium 14. annis. Qui error emendari debet per Codices Hebræos, in quibus legitur Mathusalem genuisse Lamechum ann. ætatis suæ 187.

NOT. III. Duos alios in Codicibus Græcis reperiri errores, qui per Codices Hebræos perindè castigari debent. Primus error est circà annos Lamechi. Nam, juxta textus Hebraici calculum, Lamech in universum vixit annos 777. secundùm verò Græcos Codices, Lamech vixit dumtaxat annos 753. quò fit ut Hebræi Codices, circà tempus vitæ Lamechi, superent annis 24. numerum annorum qui vitæ Lamechi assignantur in Codicibus Græcis, seù in versione LXX. Interpr. alter error qui invasit Codices Græcos, est circa tempus natale Noemi, quem errorem dissimulare haud potuerunt *Gerardus Vossius*, & Pater *Paulus Pezronus* Chronologiæ LXX. Interpretum alioqui addictissimi, at enim, juxtà Codices Græcos, Noemus natus est anno ætatis Lamechi 188. ut videre est apud *Theophilum Antiochenum*, *Nicephorum*, *Georgium Syncellum*, *Julium Africanum*, *Codicem Alexandrinum &c.* Et tamen Codices Hebræi, textus Samaritanus, & Josephus fidem faciunt Noemum natum esse anno ætatis Lamechi 182. Undè *Sanctus Hieronymus* in quæstionibus Hebraicis, & *Sanctus Augustinus* lib. 15. de Civit. Dei capp. 11. & 13. docent eo in loco interpolatos esse Codices Græcos, & ad normam Hebræorum Codicum castigandos.

NOT. Ult. Diluvium, quod in totum, quà latè patet, Orbem grassari cępit anno mundi 1656. durasse uno anno integro, & desiisse anno mundi 1657.

Secunda

Secunda Mundi ætas annorum 426. à diluvio, usque ad vocationem Abrahami.

SEM filius Noemi anno ætatis suæ centesimo genuit Arphaxad biennio post inceptum diluvium, anno Mundi 1658. anno periodi Julianæ 2233. periodi Græco-Romanæ 3013. ante æram vulgarem 2481.

ARPHAXAD genuit Sale anno ætatis suæ 35. anno mundi 1693. periodi Julianæ 2268. periodi Græco-Romanæ 3048. ante æram vulgarem 2446.

SALE genuit Heber anno ætatis suæ 30. anno mundi 1723. periodi Julianæ 2298. periodi Græco-Romanæ 3078. ante æram vulgarem 2416.

HEBER genuit Phaleg anno ætatis suæ 34. anno mundi 1757. periodi Julianæ 2332. periodi Græco-Romanæ 3112. ante æram vulgarem 2382.

PHALEG genuit Rheu anno ætatis suæ 30. anno mundi 1787. periodi Julianæ 2362. periodi Græco-Romanæ 3142. ante æram vulgarem 2352.

RHEU genuit Sarug anno ætatis suæ 32. anno mundi 1819. periodi Julianæ 2394. periodi Græco-Romanæ 3174. ante æram vulgarem 2320.

SARUG genuit Nacor anno ætatis suæ 30. anno mundi 1849. periodi Julianæ 2424. periodi Græco-Romanæ 3204. ante æram vulgarem 2290.

NACOR genuit Thare anno ætatis suæ 29. anno mundi 1878. periodi Julianæ 2453. periodi Græco-Romanæ 3233. ante æram vulgarem 2261.

THARE genuit Abraham anno ætatis suæ 130. anno mundi 2008. periodi Julianæ 2583. periodi Græco-Romanæ 3363. ante æram vulgarem 2131.

ABRAHAM vocatus est à Deo anno ætatis suæ 75. anno mundi 2083. periodi Julianæ 2658. periodi Græco-Romanæ 3438. ante æram vulgarem 2056.

Notæ

Notæ ad ſecundam Mundi ætatem.

NOT. I. *Cainanis junioris* generationem non variare Chronologiam, quæ Diluvium inter & Abrahamum deſcribitur tam in textu hebræo, quàm in editione vulgatâ. Nàm, ſicut cum doctiſſimo *Genebrardo* obſervavimus in Diſſertatione quinta, Arphaxad genuit Cainanem anno ætatis ſuæ 18. & Cainan anno ætatis ſuæ 17. genuit Salem. Quâ ratione verè dici poteſt Salem natum eſſe ipſi Arphaxad, cùm Arphaxad annum ageret ætatis ſuæ 35. ſicut legitur in textu hebræo, in antiquis verſionibus, & potiſſimùm in editione vulg. cap. 11. v. 12. *Geneſeos*.

NOT. II. Probabiliùs eſſe diviſionem terræ, ſeu hominum poſt Diluvium in univerſum Orbem diſperſionem factâ eſſe anno ætatis Phaleg 92., hoc eſt anno Mundi 1848. & à Diluvio 192. facilè quippè intelligitur potuiſſe tres filios Noemi intrà illud ſpatium ann. 192. tot procreare homines, quot erant neceſſarii ſive ad ſtruendam Turrim Babylonicam, ſive ad condenda & incolenda Regna, quæ tamen ſub initium non populata multum, ſed anguſta potiùs fuerunt, uti obſervavimus in ſupra laudata Diſſertatione, ubi etiam antiquitates Ægyptiorum, Chaldæorûm, & Sinarum, quas nonnulli Chronologi ad elevandam ſacri Textus Hebręi Chronologiam perperam jactare, ac venditare ſolent, ad aniles fabulas ablegandas eſſe commonſtravimus.

NOT. Ult. *Thare* genuiſſe Abrahamum anno ætatis ſuæ 130. non verò anno 70. ſicut vulgò ſentiunt Chronologi. Ratio eſt, quia Thare Abrahami parens diem ſupremũ obiit in Charanę an. ætatis ſuæ 205. ut legitur *Geneſeos* cap. 11. Abrahamus autem, quando mortuus eſt Thare, & Dei juſſu egreſsus eſt ex Charane, ut veniret in terram Chanaan, natus erat annos 75. ut habetur Actuum Apoſtol. cap. 7. Si igitur anni 75. quos natus erat Abraham quandò, mortuo patre, exceſſit ex Charane, ſubtrahantur ex annis 205. Thare patris ipſius, apertè conſtabit Abrahamum natum eſse anno ætatis Thare 130.

Prætereà, ſi Abraham natus fuiſſet anno patris ſui Thare ſeptuageſimo, ut vulgò opinantur Chronologi, ſequeretur Abrahamum, quando, mortuo Thare, iter in Cananitidem inſtituit, jàm attigiſſe annum 135. ætatis ſuæ, ac ſubindè Iſaacum filium ejus egiſſe tùm temporis annum ætatis ſuæ 35. (Iſaac namque natus eſt Abrahamo, cùm eſſet annorum centum, *putasne centenario naſcetur filius? Geneſis* c. 17.) atqui tamen Scriptura ſacra cap. 7. Actuum Apoſtolorum apertè tradit Abrahamum, quando ex Charane exiit, & venit in Chananæam regionem, nec dùm filium habuiſſe, dici ergò non poteſt Abrahamum

 natum

natum esse anno ætatis Thare septuagesimo. Id autem minimè adversatur Scripturæ sacræ, quæ *Geneseos* cap.11. dicit Tharam natum annos 70. genuisse *Abraham*, *Nacor*, & *Haran*. Observant quippè periti Chronologi: Scripturam sacram his verbis innuere dumtaxàt *Tharam* anno ætatis suæ 70. cœpisse procreare liberos, inter quos Scriptura primum appellat Abrahamum, habitâ ratione dignitatis, sed non temporis, non secùs ac *Semum* inter filios Noemi primum recenset Scriptura ratione dignitatis, sed non temporis. *Japhetus* siquidem fuit reverà primogenitus Noemi. Certè Abrahamum non fuisse patris sui Thare primogenitum ex eo invictè colligitur, quod Abrahamus decem tantùm annis senior erat Sara uxore sua, *putasne centenario nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet?* Porrò Sara filia erat *Haran* fratris Abrahami, si ergò Haran fuisset junior Abrahamo, *Haran* anno ætatis suæ nono genuisset Saram, quod sanè consueto naturæ ordini, & experientiæ omninò adversatur.

Tertia Mundi ætas annorum 430. à vocatione Abrahami usque ad Exodum, idest, usque ad excessum Israelitarum ex Ægypto.

ABRAHAMUS vigintiquinque annis postquàm vocatus est à Deo, & ingressus est in terram Chanaan, genuit Isaacum anno mundi 2108. periodi Julianæ 2683. periodi Græco-Romanæ 3463. antè æram vulgarem 2031.

ISAAC genuit Esau & Jacob anno ætatis suæ 60. anno mundi 2168. periodi Julianæ 2743. periodi Græco-Romanæ 3523. antè æram vulgarem 1971.

JACOB genuit Joseph anno ætatis suæ 91. anno mundi 2259. periodi Julianæ 2834. periodi Græco-Romanæ 3614. antè æram vulgarem 1880.

JOSEPH fuit à suis fratribus venditus Madianitis anno ætatis suæ 17. anno mundi 2276. periodi Julianæ 2851. periodi Græco-Romanæ 3631. antè æram vulgarem 1863.

JOSEPH anno ætatis suæ trigesimo, hoc est 13. annis postquàm venditus fuisset Madianitis, creatur minister Pharaonis in Ægypto, anno mundi 2289. periodi Julianæ 2864. periodi Græco-Rom.3644. antè æram vulgarem 1850.

JOSEPH, cùm præfuisset in Ægypto annis 80. mortuus est anno

anno mundi 2369. periodi Julianæ 2944. periodi Græco-Romanæ 3724. ante æram vulgarem 1770.

MOYSES nascitur in Ægypto anno post mortem Joseph sexagesimo quarto. Anno mundi 2433. periodi Julianæ 3008. periodi Græco-Romanæ 3788. ante æram vulgarem 1706.

MOYSES annos natus 80. liberat Israelitas è captivitate Ægyptiaca anno mundi 2513. anno à vocatione Abrahami 430. periodi Julianæ 3088. periodi Græco-Romanæ 3868. ante æram vulgarem 1626.

Notæ ad tertiam Mundi ætatem.

NOT. I. Initium 430. annorum, quos tertia mundi complectitur ætas, accersiri non debere ab ingressu Israelitarum in Ægyptum, sed à vocatione Abrahami, quæ, ut superiùs diximus, facta est anno ætatis illius Patriarchæ septuagesimo quinto. Id apertè innuit Apostolus cap. 3. epist. ad Galatas, sic loquens: *Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini ejus, non dicit & seminibus quasi in multis, sed quasi in uno, & semini tuo, qui est Christus. Hoc autem dico testamentum confirmatum à Deo, quæ post CCCCXXX. annos facta est lex non irritum fecit ad evacuandam promissionem. Nam si ex lege hæreditas, jam non ex promissione. Abrahæ autem per repromissiones donavit Deus.* Ex quibus verbis liquidò patet initium 430. annorum sumi debere, juxtà Apostolum, à promissione facta à Deo Abrahæ, seu ab illius Patriarchæ vocatione, finem verò referendum esse ad tempus, quo lex à Deo lata est, & data Moysi. Porrò legem Moysi datam esse, & in Monte Sinai promulgatam tertio mense, ex quo Israelitæ in libertatem asserti excesserunt ex Ægypto, pervulgata est Sanctorum Patrum, & Scriptorum Ecclesiasticorum sententia, præsertim *Eusebii* in Chronico, *Epiphanii* in Ancorato, *Chrysostomi* hom. 37. in Genesim, *Hieronymi* in cap. 3. epistolæ ad Galat. *Augustini* libro 16. de Civitate Dei cap. 24. & omnium Scripturæ Sacræ Interpretum.

NOT. II. Abraham, Isaac, & Jacob per 215. annos peregrinatos fuisse in terra Chanaan ante descensum in Ægyptum, Israelitas verò per alios 215. annos habitasse, & servisse in Ægypto. Quapropter ille locus cap. 12. libri Exodi, sicut legitur in editione vulgata: *Habitatio filiorum Israel, qua manserunt in Ægypto, fuit CCCCXXX. annorum, quibus expletis eadem die egressus est omnis exercitus Domini*

de terra Ægypti. Hic, inquam, locus sic intelligendus est, ut ille annorum 430. numerus non referatur ad servitutem Israelitarum in Ægypto, quæ annos quindecim supra ducentos non superavit, sed potiùs à promissione factâ Abrahamo censeatur, & in profectione Israelitarum ex Ægypto terminetur, comprehendatque illud omne tempus, quo Abraham, & filii ejus post promissionem peregrinati sunt, & in regione Chananæa manserunt. Ita docent *Eusebius* in Chronico, *Epiphanius* in Ancorato, *Hieronymus* in epistola ad Galatas cap.3. *Chrysostomus* homil.37. in Genesim, *Augustinus* lib.16. de Civitate Dei cap.24. *Severus Sulpitius* lib.1. Hist. sacræ, ut nihil dicam de numerosa copia Scripturæ sacræ Interpretum, qui nostro, & superiori sæculo scripserunt.

Quarta Mundi ætas annorum 606. ab exitu Israelitarum ex Ægypto usque ad Templum à Salomone conditum.

MOYSES, postquam Judæis præfuisset annis 40., mortuus est anno ætatis suæ 120. anno post Exodum quadragesimo, anno Mundi 2553. periodi Julianæ 3128. periodi Græco-Romanæ 3908. ante æram vulgarem 1586.

JOSUE post mortem Moysis præfuit sexdecim annis Judæorum Reipublicæ, & mortuus est anno Mundi 2569. periodi Julianæ 3144. periodi Græco-Romanæ 3924. ante æram vulgarem 1570.

Post mortem Josue, Seniores præfuerunt Judæorum Reipublicæ annis decem, eorumque Præfectura desiit anno Mundi 2579. periodi Julianæ 3154. periodi Græco-Romanæ 3934. ante æram vulgarem 1560.

Post mortem Seniorum fuit Anarchia, seu interregnum 6. annorum, quæ Anarchia finem habuit anno Mundi 2585. periodi Julianæ 3160. periodi Græco-Romaaæ 3940. ante æram vulgarem 1554.

Post illud interregnum sex annorum, Israelitæ servierunt sub Chusane Mesopotamiæ Rege annis 8. quæ servitus finem habuit anno Mundi 2593. periodi Julianæ 3168. periodi Græco-Romanæ 3948. antè æram vulgarem 1546.

OTHONIEL, postquam Cusanem Regem Mesopotamiæ devicisset, judicavit populum annis 40. & mortuus est anno Mundi 2633. perio-

periodi Julianæ 3208. periodi Græco-Romanæ 3988. antè æram vulgarem 1506.

Post mortem Othonielis Israelitæ servierunt sub Eglone Rege Moabitarum annis 18. quæ servitus finem habuit anno Mundi 2651. periodi Julianæ 3226. periodi Græco-Romanæ 4006. antè æram vulgarem 1488.

AOD, post victoriam de Moabitis reportatam, judicavit populum annis 80. & mortuus est anno Mundi 2731. periodi Julianæ 3306. periodi Græco-Romanæ 4086. antè æram vulgarem 1408.

Post mortem Aod servierunt Israelitæ sub Jabine Chananæorum Rege annis 20. quæ servitus finem habuit anno Mundi 2751. periodi Julianæ 3326. periodi Græco-Romanæ 4106. antè æram vulgarem 1388.

BARAC, & DEBORA, post devictum Siseram, subactosque Cananæos, judicarunt populum annis 40. eorumque judicatura desiit anno Mundi 2791. periodi Julianæ 3366. periodi Græco-Romanæ 4146. antè æram vulgarem 1348.

Post mortem Barac,& Debora servierunt Israelitæ Regi Madianitarum annis septem; quæ servitus finem habuit anno Mundi 2798. periodi Julianæ 3373. periodi Græco-Romanæ 4153. antè æram vulgarem 1341.

GEDEON judicavit Israelem annis 40. & mortuus est anno Mundi 2838. periodi Julianæ 3413. periodi Græco-Romanæ 4193. antè æram vulgarem 1301.

ABIMELECH, Gedeonis ex Concubina filius, judicavit Israelem, seu potiùs tyrannidem occupavit per annos tres, qui terminandi sunt in anno Mundi 2841. periodi Julianæ 3416. periodi Græco-Romanæ 4196. antè æram vulgarem 1298.

Post Abimelechum THOLA judicavit Israelem annis 23. qui terminantur in anno Mundi 2864. periodi Julianæ 3439. periodi Græco-Romanæ 4219. antè æram vulgarem 1275.

JAIR judicavit Israelem per annos 22. qui terminantur in anno Mundi 2886. periodi Julianæ 3461. periodi Græco-Rom. 4241. antè æram vulgarem 1253.

Post mortem Jair servierunt Israelitæ Ammonitis annis 18. quæ servitus finem habuit anno Mundi 2904. periodi Julianæ 3479. periodi Græco-Romanæ 4259. antè æram vulgarem 1235.

JEPHTE, judicavit Israelem annis sex, qui terminantur in anno Mundi 2910. periodi Julianæ 3485. periodi Græco-Rom. 4265. ante æram vulgarem 1229.

ABESAN, judicavit Israelem annis septem, qui terminantur in

in anno Mundi 2917. periodi Julianæ 3492. periodi Græco-Romanæ 4272. antè æram vulgarem 1222.

HELON, seu AHIALON, judicavit Israelem annis decem, qui terminantur in anno Mundi 2927. periodi Julianæ 3502. periodi Græco-Romanæ 4282. antè æram vulgarem 1212.

ABDON, judicavit Israelem annis 8. qui terminantur in anno Mundi 2935. periodi Julianæ 3510. periodi Græco-Romanæ 4290. antè æram vulgarem 1204.

Post mortem Abdonis, Israelitæ servierunt Philistæis annis 40. quæ servitus finem habuit anno Mundi 2975. periodi Julianæ 3550. periodi Græco-Romanæ 4330. antè æram vulgarem 1164.

SAMSON, judicavit Israelem annis 20. qui terminantur in anno Mundi 2995. periodi Julianæ 3570. periodi Græco-Rom. 4350. ante æram vulgarem 1144.

HELI judicavit Israelem annis 40. qui terminantur in anno Mundi 3035. periodi Julianæ 3610. periodi Græco-Romanæ 4390. antè æram vulgarem 1104.

SAMUEL, & SAUL rexerunt Israelem annis 40. qui terminantur in anno Mundi 3075. periodi Julianæ 3650. periodi Græco-Romanæ 4430. antè æram vulgarem 1064.

DAVID regnavit annis 40. qui terminantur in anno Mundi 3115. periodi Julianæ 3690. periodi Græco-Romanæ 4470. antè æram vulgarem 1024.

SALOMON jecit fundamenta Templi anno quarto Regni sui, anno Mundi 3119. periodi Julianæ 3694. Periodi Græco-Romanæ 4474. ab egressione Israelitarum ex Ægypto 606. antè æram vulgarem 1020.

Notæ

Notæ ad quartam Mundi ætatem.

NOT. I. cap.6. lib. 3. Regum numerari dumtaxàt ab Exodo, seu à profectione Israelitarum usque ad fundationem Templi à Salomone conditi annos 480. cùm tamen ex lib. Judicum multò plures anni colligantur. Hinc gravissima emergit difficultas, quæ Chronologis, & Scripturæ Sacræ Interpretibus multùm facessit negotii. *Severus Sulpitius* lib. 1. Historiæ sacræ asserit irrepsisse mendum in cap.6. lib.3. Regum, idemque docent *Carolus Sigonius* in suo Commentario ad hunc Sulpitii locum, *Melchior Canus* cap. 5. lib. 11. de locis. *Ludovicus Capellus* in sua Chtonologia sacra, *Gerardus Vossius* cap.7. Isagoses Chronologiæ, & multi alii. Verùm cùm ipse nemini privato fas esse putem quidpiam Scripturæ sacræ addere, aut demere, ad hanc apparentem in numeris conciliandam Scripturæ antilogiam, dico: ideò cap.6. lib.3. Regum numerari tantùm ab excessu Israelitarum ex Ægypto usque ad structuram Templi annos 480. quia eo in capite solùm recensentur anni Præfecturæ Judicum, non computatis annis anarchiarum, & servitutum Israelitarum. Ast si anni anarchiarum, & servitutum Israelitarum seorsim numerentur ab annis Præfecturæ Judicum, sicut recensentur in lib.Judicum, comperietur à profectione Israelitarum usq; ad fundationem Templi effluxisse annos 606. qui annorum numerus optimè quadrat cum tota historia Judicum, quæ accuratè distinguit annos servitutum, seu oppressionum Israelitarum, ab annis Judicum, & quietis. Nam tempore servitutum, seu oppressionum Israelitarum, ut videre est in lib. Judicum, nullus erat Judex, nulla quies, sed potiùs res afflictæ, turbata, ac sùs, deque confusa omnia. Quando verò Deus suscitabat Judices, qui Israelitas ab oppressione liberabant, & in pristinam libertatem vindicabant, toto durante illorum præfecturæ tempore, pace, & quiete fruebantur Israelitæ. Undè manifestò sequitur annos servitutum Israelitarum distinguendos esse ab annis Judicum, & quietis, ac proindè non omninò certam esse communem sententiam Chronologorum, qui annorum numerum plus justò contrahentes, coguntur annos servitutis, seu oppressionis Israelitarum, in annis Judicum includere. Numerus igitur ille annorum 480. qui habetur cap.6. lib. 3. Regum, non includit anarchiarum, & servitutum annos, qui accuratè in libro Judicum describuntur. Et sic facili negotio cum *Melchiore Cano* lib.11. de locis cap.5. pag. mihi 618. conciliatur apparens illa antilogia, quæ prima fronte reperiri videtur inter cap. 6. lib. 3. Regum, & librum Judicum.

NOT.

NOT. II. doctissimum *Patrem Paulum Pezronum* cap. 8. lib. cui titulus est, *Antiquitas temporum restituta*, existimare multas Anarchias, seu Interregna præcessisse servitutes Israelitarum, à quibus eos vindicarunt Judices, adeòque seorsim ab annis Judicum, & servitutum Israelitarum esse numerandas. Quò fit, ut prædictus Auctor ab egressione Israelitarum ex Ægypto usque ad jacta fundamenta Templi annos recenseat 873. Verùm licèt ipse ultrò fatear, post mortem *Calebi*, & *Seniorum*, extitisse Anarchiam sex annorum, in qua flebilis illa infelicis Levitæ contigit historia, quæ Judicum cap. 19. narratur, necnon illa *Micheæ*, & Danitarum, de qua cap. 17. & 18. ejusdem libri fit mentio, existimo tamen, præter illam Anarchiam sex annorum, nullas alias intercessisse, aut, si quæ intercesserint, cùm brevissimæ fuerint, earumque tempus Scriptura non definiat, consultiùs esse hujusmodi Anarchias illo temporis intervallo concludere, quod terræ quieti, seu Judicibus assignatur. Idem dicendum puto de judicatura *Samgari*, quem Scriptura sacra in lib. Judicum immediatè recenset post *Aod*, qui judicavit Israelem 80. annis, nam cùm Scriptura sacra nullos atttibuat annos judicaturæ Samgari, probabiliùs est judicaturam ejus comprehendi in annis præcedentibus octoginta judicaturæ *Aod*. Nisi quis malit judicaturam Samgari includi in annis servitutis, quâ *Jabin* Rex Chananæorum dicitur post mortem Aod oppressisse 20. annis Israelitas.

NOT. ULT. Templum extrui cœptum esse anno quarto Regni Salomonis ineunte, & absolutum esse anno undecimo, ac proindè Templi fabricam per annos septem fuisse continuatam.

Quinta Mundi ætas annorum 488. *à fundatione Templi usque ad finem captivitatis Babylonicæ*.

(*a*) SALOMON, post jacta anno 4. Regni sui fundamenta Templi, regnavit 36. annis, & obiit anno Mundi 3155. Periodi Julianæ 3730. Periodi Græco-Romanæ 4510. antè æram vulgarem 984.

Ro-

(a) *Regnavit Salomon annis* 40. *non verò* 80. *ut perperàm post Josephum asserit* Pezronus, *contra auctoritatem Scripturæ sacræ lib.* 3. *Reg. cap.* 11. Dies, quos regnavit Salomon super omnem Israel quadraginta anni sunt.

ROBOAM regnavit 17. annis, qui terminantur in anno Mundi 3172. Periodi Julianæ 3747. Periodi Græco-Romanæ 4527. antè æram vulgarem 967.

ABIAS regnavit 3. annis, qui terminantur in anno Mundi 3175. Periodi Julianæ 3750. Periodi Græco-Romanæ 4530. antè æram vulgarem 964.

ASA regnavit 41. annis, qui terminantur in anno Mundi 3216. Periodi Julianæ 3791. Periodi Græco-Romanæ 4571. antè æram vulgarem 923.

JOSAPHAT regnavit 25. annis, qui terminantur in anno Mundi 3241. Periodi Julianæ 3816. Periodi Græco-Rom. 4596. antè æram vulgarem 898.

JORAM regnavit 8. annis, qui terminantur in anno Mundi 3249. Periodi Jul. 3824. Periodi Græco-Rom. 4604. antè ęram vulg. 890.

OCHOSIAS regnavit 1. anno, & desiit regnare anno Mundi 3250. Periodi Julianæ 3825. Periodi Græco-Romanæ 4605. antè ęram vulgarem 889.

ATHALIAS regnavit sex annis, qui terminantur in anno Mundi 3256. Periodi Julianæ 3831. Periodi Græco-Romanæ 4611. antè æram vulgarem 883.

JOAS regnavit 40. annis, qui terminantur in anno Mundi 3296. Periodi Julianæ 3871. Periodi Græco-Romanæ 4651. antè æram vulgarem 843.

AMASIAS regnavit 29. annis, qui terminantur in anno Mundi 3325. Periodi Julianæ 3900. Periodi Græco-Romanæ 4680. antè æram vulgarem 814.

(*a*) OSIAS, seu AZARIAS regnavit 52. annis, qui terminantur in anno Mundi 3377. Periodi Julianæ 3952. Periodi Græco-Romanæ 4732. anno 3. Olympiadis quartæ, antè æram vulg. 762.

(*b*) JOATHAS regnavit 16. annis, qui terminantur in anno Mundi 3393. Periodi Julianæ 3968. Periodi Græco-Romanæ 4748. anno 3. Olympiadis octavæ, anno 8. à condita Roma, anno 2. æræ (*c*) Nabonassari. Antè æram vulgarem 746.

Ffff ACHAS

(a) *Initium Olympiadum petitur ab anno 38. Ozia, seu Azaria, qui concurrit cum anno Mundi 3363. Periodi Julianæ 3938. Periodi Græco-Romanæ 4718. antè æram vulgarem 776.*

(b) *Roma condita est anno 9. Regis Joathas, anno Mundi 3386. Periodi Julianæ 3961. Periodi Græco-Romanæ 4741. anno 3. exeunte Olympiadis sextæ, antè æram vulgarem 753.*

(c) *Famosa æra Nabonassari cœpit anno 15. Regis Joathas, anno Mundi 3392. Periodi Julianæ 3967. Periodi Græco-Romanæ 4747. anno 2. Olympiadis 8. anno 7. à condita Roma, antè æram vulgarem 747.*

ACHAS regnavit 16. annis, qui terminantur in anno mundi 3409. Periodi Julianæ 3984. Periodi Græco-Romanæ 4764. anno 3. Olymp. 12. anno 24. à condita Roma. anno 18. æræ Nabonassari. ante æram vulgarem 730.

EZECHIAS regnavit 29. annis, qui terminantur in anno mundi 3438. Periodi Julianæ 4013. Periodi Græco-Romanæ 4793. anno 4. Olymp. 19. anno 53. à condita Roma, æræ Nabonassari 47. ante æram vulgarem 701.

MANASSES regnavit 55. annis, qui terminantur in anno mundi 3493. Periodi Julianæ 4068. Periodi Græco-Romanæ 4848. anno 3. Olymp. 33. anno à condita Roma 108. æræ Nabonassari 102. ante æram vulgarem 646.

AMON regnavit 2. annis, qui terminantur in anno mundi 3495. Periodi Julianæ 4070. Periodi Græco-Romanæ 4850. anno 1. Olymp. 34. anno à condita Roma 110. æræ Nabonassari 104. ante æram vulgarem 644.

JOSIAS regnavit 31. annis, qui terminantur in anno mundi 3526. Periodi Julianæ 4101. Periodi Græco-Romanæ 4881. anno 4. Olymp. 41. anno à condita Roma 141. æræ Nabonassari 135. ante æram vulgarem 613.

(a) JOACHIN regnavit undecim annis, & anno illius regni ultimo accidit captivitas Babylonica, hoc est, anno 8. Nabuchodonosori, anno mundi 3537. Periodi Julianæ 4112. Periodi Græco-Romanæ 4892. anno 3. Olymp. 44. anno à condita Roma 152. æræ Nabonassari 146. ante æram vulgarem 602.

NABUCHODONOSORUS, post abductos Judæos in captivitatem, regnavit 36. annis, qui terminantur in anno mundi 3573. Periodi Julianæ 4148. Periodi Græco-Romanæ 4928. anno 3. Olymp. 53. anno à condita Roma 188. æræ Nabonassari 182. ante æram vulgarem 566. ab incepta captivitate Babylonica anno 36.

EVILMERODACH filius Nabuchodonosori regnavit 2. annis, qui terminantur in anno mundi 3575. Periodi Julianæ 4150. Periodi Græco-Romanæ 4930. anno 1. Olymp. 54. à condita Roma 190. æræ Nabonassari 184. ab incepta captivitate Babylon. 38. ante æram vulgarem 564.

BALTHASAR cum NIRIGLISSARE patre, Nabuchodonosori genero, regnavit 4. annis, qui terminantur in anno mundi 3579. Periodi Julianæ 4154. Periodi Græco-Romanæ 4934. anno 1. Olympiad. 55. à condita Roma 194. æræ Nabonassari 188. ab incepta capt. Babyl. 42. ante æram vulgarem 560. DA-

(a) *Capt. Babyl. quæ duravit annis 70. initium habuit anno undecimo Regni Joachin.*

(a) DARIUS MEDUS, qui & NABONIDUS, vel LABYNITUS, interfecto Balthasare, Rex à Babyloniis eligitur, & regnavit in Babylone 27. annis, qui terminantur in anno mundi 3606. Periodi Julianæ 4181. Periodi Greco-Romanæ 4961. anno 4. Olymp. 61. à condita Roma 221. æræ Nabonassari 215. ab incepta capt. Babyl. 69. ante æram vulgarem 533.

(b) CYRUS anno 27. regni in Perside initi occupavit Babyloniam sub finem Regni Darii Medi, seu Nabonidi, cœpitque regnare in Babylone tanquam supremus Monarcha anno Mundi 3607. Periodi Julianæ 4182. Periodi Greco-Romanæ 4962. anno 1. Olymp. 62. à condita Roma 222. æræ Nabonassari 216. ab incepta capt. Babyl. 70. ante æram vulgarem 532.

Notæ ad Quintam Mundi Ætatem.

NOT. I. Accuratè distingui debere duplicem Regni Cyri epocham, at enim Cyrus regnare cœpit in Perside anno primo exeunte Olympiadis LV. Periodi Julianæ 4155. eodem scilicet anno, quo Darius Medus, seu Nabonidus, occiso Balthasare, Rex à Babyloniis fuit electus, hæc est prima epocha Regni Cyri in Perside initi. Altera epocha Regni Cyri in Babylonia suscepti exordium habuit anno 28. Regni Cyri in Perside incepti. Eo siquidem anno Cyrus, postquam debellasset Darium Medum, sive Nabonidum, qui per 27. annos Babyloniorum tenuit Imperium, post captam etiam Babylonem, instituit Monarchiam Persicam, hoc est, tanquam supremus Monarcha in Babylonia regnare cœpit anno 1. Olymp. 62. Periodi Julianę 4182. *Cyrus* regnavit in universum 30. annos, sicut ei Historici omnes constanter tribuunt, sed 27. annos regnavit in Perside, alios verò tres ultimos regnavit in Babylone, devicto Dario Medo, tanquam supremus Monarcha.

Not. II. Darium Medum, quem *Daniel* cap. 9. de semine, seu de genere Medorum esse dicit, *Berosus* verò è Babylone oriundum scribit, post interfectum, conspiratione Principum, Balthasarem, fuisse à Babyloniis Regem electum, eumque regnasse annis 27. & tandem anno ultimo regni sui victum, ac fugatum à Cyro Borsippen se se recepisse, ubi Cyri eum insequentis arbitrio se permisit, & ab ipso Caromaniæ Prętectura donatus est. *Josephus* ex Beroso scribit Cyrum

 anno

(a) *In Dario Medo finem habuit Babyloniorum Imperium.*

(b) *Cyrus anno primo Monarchiæ Persicæ laxavit captivit. Babyl.*

anno 17. Regni Darii Medi, seu Nabonidi, è Perside, ubi regnabat, fuisse egressum, & universâ subactâ Asiâ, in Babyloniam impetum fecisse. Quæ res multos movit Chronologos, ut putarent Darium Medum regnasse tantùm annis 17. verùm ipse cum doctissimo Ludovico Cappello in sua Chronologia sacra probabilius censeo errorem esse in numero, & 27. pro 17. esse legendum, vel, si nullus sit error in numero, dicendum, Cyrum quidem è Perside egressum esse anno 17. regni Darii Medi, sed decennium in subigenda Asia, priusquam Babyloniam oppugnaret, impendisse; adeo ut solùm sub finem Regni Darii Medi Babyloniâ potitus fuerit, novumque Imperii primordium, debellato Dario Medo, Cyrus in Babylonia acceperit, ac Persicam Monarchiam instituerit.

Not. ult. Captivitatem Babylonicam cœpisse anno ultimo, seu undecimo Joakimi, seu Jechonię Regis Juda, qui annus concurrit cum anno 8. Nabuchodonosori Babyloniorum Regis, laxatam verò fuisse anno 1. Regni Cyri. Quod tamen non est intelligendum de anno primo, quo Cyrus in Perside regnare cœpit, (nam, sicut fatentur omnes Chronologi, Cyrus Regnum Persicum obtinuit anno primo Olymp. 55. quo quidem tempore necdùm Cyrus Asiam, & Babylonem occupaverat) sed hoc est intelligendum de anno primo Imperii, quod Cyrus tanquam supremus Monarcha in Babylonia inire cœpit. Id autem contigit anno 28. Regni Cyri in Perside initi, anno 1. Olymp. 62. Periodi Julianæ 4182. ante ęram vulgarem 532. ut patet ex nostro Canone Chronologico.

Sexta Mundi Ætas annorum 531. à fine captivitatis Babylonicæ usque ad Natale vulgare Christi Servatoris nostri.

PERSARUM REGES.

CYRUS, tanquàm supremus Monarcha, regnavit in Babylone 3. annis, & mortuus est anno mundi 3609. Periodi Julianę 4184. Periodi Gręco-Romanæ 4964. anno 3. Olymp. 62. à condita Roma 224. ęræ Nabonassari 218. ante ęram vulgarem 530.

CAMBYSES Cyri filius regnavit 7. annis, qui terminantur in anno mundi 3616. Periodi Julianę 4191. Periodi Gręco-Romanę 4971. anno 2. Olymp. 64. à condita Roma 231. ęrę Nabonassari 225. ante ęram vulgarem 523.

SMER-

SMERDES MAGUS regnavit 1. anno post obitum Cambysis, & regnare desiit anno mundi 3617. Periodi Julianæ 4192. Periodi Græco-Romanæ 4972. anno 3. Olymp. 64. à condita Roma 232. æræ Nabonassari 226. ante æram vulgarem 522.

DARIUS HYSTASPIS regnavit 36. annis, & regnare desiit anno mundi 3653. Periodi Julianæ 4228. Periodi Græco-Romanæ 5008. anno 3. Olymp. 73. à condita Roma 268. æræ Nabonassari 262. ante æram vulgarem 486.

XERXES regnavit 21. annis, & desiit regnare anno mundi 3674. Periodi Julianæ 4249. Periodi Græco-Romanæ 5029. anno 4. Olymp. 78. ante æram vulgarem 465. à condita Roma 289. æræ Nabonassari 283.

(a) ARTAXERXES LONGIMANUS regnavit 40. annis, & regnare desiit anno mundi 3714. Periodi Julianæ 4289. Periodi Græco-Romanæ 5069. anno 4. Olymp. 88. à condita Roma 329. æræ Nabonassari 323. ante æram vulgarem 425.

DARIUS NOTHUS regnavit 20. annis, & desiit regnare anno mundi 3734. Periodi Julianæ 4309. Periodi Græco-Romanæ 5089. anno 4. Olymp. 93. à condita Roma 349. æræ Nabonassari 343. ante æram vulgarem 405.

ARTAXERXES MNEMON regnavit 43. annis, & regnare desiit anno mundi 3777. Periodi Julianæ 4352. Periodi Græco-Romanæ 5132. anno 3. Olymp. 104. à condita Roma 392. æræ Nabonassari 386. ante æram vulgarem 362.

OCHUS regnavit 23. annis, & regnare desiit anno mundi 3800. Periodi Julianæ 4375. Periodi Græco-Romanæ 5155. anno 2. Olympiadis 110. à condita Roma 415. æræ Nabonassari 409. ante æram vulgarem 339.

ARSES regnavit 2. annis, & regnare desiit anno mundi 3802. Periodi Julianæ 4377. Periodi Græco-Romanæ 5157. anno 4. Olympiadis 110. à condita Roma 417. æræ Nabonassari 411. ante æram vulgarem 337.

(b) DARIUS CODOMANUS regnavit 7. annis, & anno ultimo Regni sui victus est ad Arbela ab Alexandro Magno, anno mundi 3809. Periodi Julianæ 4384. Periodi Græco-Romanæ 5164. anno 3. Olympiadis 112. à condita Roma 424. æræ Nabonassari 418. ante æram vulgarem 330.

ALE-

(a) *Initium LXX. Danielis hebdomad. duci debet ab anno 7. Artaxerxis Longimani, ut ostensum est Paragr. 1. Dissert. 15.*

(b) *Anno septimo Regni Darii Codomani finem habuit Monarchia Persica, quæ duravit annis 203.*

(*a*) ALEXANDER MAGNUS, devicto Dario Codomano, regnavit in Babylone, ut supremus Monarcha 6. annis, & mortuus est anno mundi 3815. Periodi Julianæ 4390. Periodi Græco-Romanæ 5170. anno 1. Olymp. 114. à condita Roma 430. æræ Nabonassari 424. ante æram vulgarem 324.

SYRIÆ REGES.

SELEUCUS, *Nicator* dictus, Babyloniam, Mediam, Susianam ditioni suæ subjecit, cœpitque regnare anno duodecimo post obitum Alexandri Magni, seu anno mundi 3827. Periodi Julianæ 4402. Periodi Græco-Romanæ 5182. anno 1. Olymp. 117. à condita Roma 442. æræ Nabonassari 436. ante æram vulgarem 312. & regnavit 30. annis.

ANTIOCHUS I. dictus *Soter*, sive Salvator, mortuo patre Seleuco, regnare cœpit anno mundi 3857. Periodi Julianæ 4432. æræ Græco-Romanæ 5212. anno 3. Olymp. 124. à condita Roma 472. æræ Nabonassari 466. ante æram vulgarem 282. & regnavit 20. annis.

ANTIOCHUS II. dictus per adulationem *Deus*, regnare cœpit anno mundi 3877. Periodi Julianæ 4452. Periodi Græco-Romanæ 5232. anno 3. Olymp. 129. à condita Roma 492. æræ Nabonassari 486. ante æram vulgarem 262. & regnavit 15. annis.

SELEUCUS II. dictus *Callinicus*, regnare cœpit anno mundi 3892. Periodi Julianæ 4467. Periodi Græco-Romanæ 5247. anno 2. Olymp. 133. à condita Roma 507. æræ Nabonassari 501. ante æram vulgarem 247. & regnavit 20. annis.

SELEUCUS III. dictus *Ceraunus*, regnare cœpit anno mundi 3912. Periodi Julianæ 4487. Periodi Græco-Romanæ 5267. anno 2. Olymp. 138. à condita Roma 527. æræ Nabonassari 521. ante æram vulgarem 227. & regnavit 3. annis.

ANTIOCHUS III. dictus *Magnus*, regnare cœpit anno mundi 3915. Periodi Julianæ 4490. Periodi Græco-Romanæ 5270. anno 1. Olymp. 139. à condita Roma 530. ęræ Nabonassari 524. ante ęram vulgarem 224. & regnavit 37. annis.

SELEUCUS IV. dictus *Philopator*, regnare cœpit anno mundi 3952. Periodi Julianę 4527. Periodi Gręco-Romanę 5307. anno 2. Olymp. 148. à condita Roma 567. ęrę Nabonassari 561. ante ęram vulgarem 187. & regnavit 11. annis.

ANTIOCHUS IV. dictus *Epiphanes*, regnare cœpit anno mundi 3963. Periodi Julianę 4538. Periodi Gręco-Romanę 5318. anno

(a) *Monarchia Græcorum ab Alexandro Magno ducit initium.*

no 1. Olymp.151. à condita Roma 578. ęrę Nabonassari 572. ante ęram vulgarem 176. regnavit 12. annis, & tandem moritur inhonestè rediens ex Perside.

JUDAS MACHABÆUS, mortuo Antiocho Epiphane, Dux Judęorum constituitur anno mundi 3975. Periodi Julianę 4550. Periodi Gręco-Romanę 5330. anno 1. Olymp.154. à condita Roma 590. ęræ Nabonassari 584. ante ęram vulgarem 164. & pręfuit Reipublicę Judaicę 3. annis.

JONATHAS frater Judę Dux Judęorum constituitur anno mundi 3978. Periodi Julianę 4553. Periodi Gręco-Romanę 5333. anno 4. Olympiade 154. à condita Roma 593. ęrę Nabonassari 587. ante ęram vulgarem 161. & pręfuit Reipublicę Judaicę annis 17.

SIMON frater Judę, & Jonathę, Dux Judęorum constituitur anno mundi 3995. Periodi Julianę 4570. Periodi Gręco-Rom. 5350. anno 1. Olymp.159. à condita Roma 610. ęræ Nabonassari 604. ante ęram vulgarem 144. & pręfuit Reipublicę Judaicę annis 9.

JOANNES Hircanus filius Simonis Dux Judęorum constituitur anno mundi 4004. Periodi Julianę 4579. Periodi Gręco-Rom. 5359. anno 2. Olymp. 161. à condita Roma 619. ęrę Nabonassari 613. ante ęram vulgarem 135. & pręfuit Reipubl. Jud. annis 30.

ARISTOBULUS filius Joannis Hircani sibi Regium Diadema imposuit anno mundi 4034. Periodi Julianę 4609. Periodi Gręco-Romanę 5389. anno 4. Olymp.168. à condita Roma 649. ęrę Nabonassari 643. ante ęram vulgarem 105. & regnavit 1. anno.

ALEXANDER JANNÆUS filius Aristobuli ei substituitur anno mundi 4035. Periodi Julianę 4610. Periodi Gręco-Romanę 5390. anno 1. Olymp.169. à condita Roma 650. ęrę Nabonassari 644. ante ęram vulgarem 104. & regnavit 27. annis.

Mortuo Alexandro Jannæo, Alexandra ejus uxor, conciliatâ sibi Pharisæorum benevolentiâ, cœpit regnare in Judæa anno Mundi 4062. Periodi Julianæ 4637. Periodi Græco-Romanæ 5417. anno 4. Olymp. 175. à condita Roma 677. æræ Nabonassari 671. antè æram vulgarem 77. & regnavit 9. annis.

HIRCANUS II. post matrem Alexandram regnare cœpit in Judæa anno Mundi 4071. Periodi Julianæ 4646. Periodi Græco-Romanæ 5426. anno 1. Olymp. 178. à condita Roma 686. æræ Nabonassari 680. antè æram vulgarem 68. & regnavit 3. annis. Dein bello appetitus, victus est ab Aristobulo fratre suo, qui Regnum per tres annos occupavit. Tandem à Pompejo in ordinem redacto Aristobulo, & Romam captivo abducto, denuò Hircanus Regno Judeæ potitus est anno Mundi 4076. Periodi Julianæ 4651. Periodi Greco-Romanæ 5431. à condita Roma 691. ęræ Nabonassari 685. antè æram vulgarem 63. & regnavit annis 23.

AN-

ANTIGONUS Aristobuli filius, devicto Hircano II. regnum Judeæ invasit, cœpitque regnare anno Mundi 4099. Periodi Julianæ 4674. Periodi Græco-Romanæ 5454. à condita Roma 714. eræ Nabonassari 708. antè eram vulgarem 40. anno 1. Olymp. 185. & regnavit Antigonus annis 3.

HERODES, tribus annis postquàm fuit à Senatu Romano Rex Judeæ declaratus, vicit Antigonum, & solus in Judea regnare cœpit anno Mundi 4102. Periodi Julianę 4677. Periodi Gręco-Romanæ 5457. à condita Roma 717. erę Nabonassari 711. antè eram vulgarem 37. anno 4. Olymp. 185. & regnavit Herodes in Judea, post devictum Antigonum, annis 34.

CHRISTUS DOMINUS Servator Mundi natus est in Bethleem die 25. mensis Decembris, ut constans tenet traditio, anni 33. Regni Herodis post devictum Antigonum, Imperii Augusti 40. à creatione Mundi 4134. à condita Roma 749. eræ Nabonassari 743. anno 4. Olympiadis 193. Periodi Julianæ 4709. Periodi Græco-Romanæ 5489. antè eram vulgarem quadriennio integro. Consulibus Augusto Cæsare 12. & L. Cornelio Sylla.

Natale vulgare Christi Domini, hoc est, juxtà eram Dionysii Exigui, consignari debet diei 25. mensis Decembris anni 44. Imperii Augusti, à creatione Mundi 4138. a condita Roma 753. eræ Nabonassari 747. Periodi Julianæ 4713. Periodi Græco-Romanæ 5493. anno 4. Olympiadis 194. Consulibus Cosso Cornelio Lentulo, & L. Calpurnio Pisone.

Annus primus eræ vulgaris, quæ etiam dicitur Dionysiana, vel Christiana, auspicatur kalendis mensis Januarii anni 45. Imperii Augusti, à creatione Mundi 4139. à condita Roma 754. eræ Nabonassari 748. Periodi Julianæ 4714. Periodi Græco-Romanæ 5494. anno 1. Olympiadis 195. Consulibus Cajo Cæsare Augusti filio, & L. Æmilio Paulo.

BRE-

BREVIS, ET CHRONOLOGICA
DESCRIPTIO
HISTORIÆ SACRÆ,

Quam in hocce Tractatu complexi ſumus,

A nato Chriſto uſque ad ipſius Aſcenſionem.

CHRISTUS DOMINUS, ut diximus in Canone Chronologico, natus eſt anno Mundi 4134. Periodi Julianæ 4709. Periodi-Græco-Rom. 5489. à condita Roma 749. ęræ Nabonaſſari 743. anno 4. Olympiadis 193. Imperii Auguſti 40. Regni Herodis, poſt devictum Antigonum, 33. antè æram vulgarem quinquennio, ſeu quadriennio ſolido, cum aliquot diebus, Conſulibus Auguſto 12. & Cornelio Sylla.

CHRISTUS octavo à Nativitate die, ſeu kalendis menſis Januarii circumciſus eſt, eumque in cunis adoraturi Magi ab Oriente venerunt diei 6. Januarii anni à creatione Mundi 4135. Periodi Julianæ 4710. Periodi Græco-Romanæ 5490. à condita Roma 750. ęræ Nabonaſſari 744. anno 1. Olympiadis 194. Imperii Auguſti 41. Regni Herodis, poſt devictum Antigonum, 34. antè æram vulgarem quadriennio, Conſulibus C. Calviſio Sabino, & L. Paſſieno Ruſo.

Eodem anno Beata Virgo, die poſt partum quadrageſimo, Hieroſolymam ad Templum venit, tùm ut puerum Jesum, juxtà legem, ſiſteret Domino, tùm ut hoſtiam offerret, par turturum, & duos pullos columbarum. Joſephus eodem anno admonitus in ſomnis, accepit Puerum, & Matrem ejus, & fugit in Ægyptum. Denique eodem anno Herodes infantem Jesum perdere volens, occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in finibus ejus à bimatu, & infrà, & tandem ipſe moritur menſe Novembri ejuſdem anni, cum regnaſſet, poſt ſublatum Antigonum, annis 34. Poſtquàm verò à Romanis Regnum Judęæ obtinuit, annis 37. vide quæ dicta ſunt in Diſſertatione Sexta.

Annus primus ęræ vulgaris habuit initium, ut videre eſt in Canone Chronologico, anno Mundi 4139. anno 45. Imperii Auguſti,

Periodi Julianæ 4714. Periodi Græco-Romanæ 5494. à condita Roma 754. ęrę Nabonassari 748. anno 1. Olympiadis 195. Consulibus Cajo Cęsare, & L. Æmilio Paulo.

CHRISTUS natus annos duodecim, anno octavo ęræ vulgaris, seu anno Urbis Romæ conditæ 761. *M. Furio Camillo, & Sexto Nonio Quintiliano* Consulibus, cùm venisset Hierusalem ad celebrationem Paschæ; non rediit cum parentibus, sed inventus est post triduum in Templo, in medio Doctorum sedens, audiens illos, & interrogans.

JOANNES Baptista anno ęrę vulgaris vigesimo quinto, & anno Imperii Proconsularis Tiberii decimo quinto, seu anno Urbis Romæ conditæ 778. *Cosso Cornelio Lentulo, & M. Asinio Agrippa* Consulibus Præcursoris ministerium exorxus est, & pœnitentiam prædicare cœpit.

CHRISTUS, anno æræ vulgaris vigesimo sexto, & Imperii Proconsularis Tiberii decimo sexto, seu anno Urbis Romæ conditæ 779. *Cn. Lentulo Getulico, & C. Calvisio Sabino Consulibus*, fuit die 6. Januarii à Joanne baptizatus anno ętatis suæ trigesimo ineunte. Mox secessit in desertum, ubi per 40. dies commoratur, noctes, diesque jejunans, & posteà à diabolo tentatus.

CHRISTUS eodem anno ęræ vulgaris vigesimo sexto sub finem mensis Februarii vocatus ad nuptias in Cana Galilęæ aquam mutavit in vinum, quod fuit initium signorum JESU. Instante Judæorum Paschate ascendit Hierosolymam, ejicit è Templo ementes, & vendentes. Sabbato sanat hominem manum aridam habentem. Docet Discipulos modum orandi. Hic est annus primus prædicationis Christi.

CHRISTUS, ineunte anno ætatis suæ 31. & anno ærę vulgaris vigesimo septimo, Imperii Proconsularis Tiberii decimo septimo, seu anno Urbis Romæ conditę 780. *M. Licinio Crasso, & L. Calpurnio Pisone* Consulibus, relictâ Nazareth, venit cum Matre, & Discipulis suis Capharnaum, ubi mansit non multis diebus. Sabbato ejicit dęmonium, & indè circujens Galilęam docet in Synagogis sanans omnem languorem. Eligit Apostolos, & habet concionem, quę dicitur *sermo Domini in monte*, quâ finitâ, leprosum mundat. Sanat puerum Centurionis. Socrum Petri febribus liberat, omnesque malè habentes curat. Hierusalem ascendit ad celebrandum Pascha, ubi languidum 38. annorum juxtà piscinam probaticam sanat. Mittit Apostolos duodecim ad pręedicandum, & paulò post LXX. Discipulos. Filium viduę Naim suscitat, mulieri peccatrici remittit peccata. Hic est annus secundus pręedicationis Christi.

CHRI-

(a) CHRISTUS, ineunte anno ętatis suę 32. seu anno ęrę vulgaris vigesimo octavo, & Imperii Proconsularis Tiberii decimo octavo, seu anno Urbis Romę conditę 781. *Appio Junio Silano, & Silio Nerva* Consulibus, abit in locum desertum, qui est Bethsaide trans mare Galilęę. Erat proximum Judęorum Pascha, & sequebatur eum multitudo magna, quam Dominus miraculosè pavit quinque panibus, & duobus piscibus, ac, ne facerent eum Regem, fugit. Ascendit Hierosolymam ad peragendum Pascha, & confestim redit in Galilęam. Accedunt ad Jesum Scribę, & Pharisęi ab Hierosolymis, secedit Christus in partes Tyri, & Sidonis: redit ad mare Galilęę. Pascit quatuor millia hominum septem panibus, & pisciculis paucis: venit in fines Maggedan: iterùm trans fretum in desertum abit. Venit Bethsaidam, & cœcum sanat. Indè Cęsaream Philippi venit: Petri fidem laudat, & pręmio afficit. Transfiguratur in monte Thabor die 6. Augusti. Postridiè dęmonem ejicit, quem Discipuli expellere haud potuerant, cùm venisset Capharnaum jubet Petrum statere invento in ore piscis solvere tributum pro se, & Petro. Apostolos compescit de primatu contendentes. Clàm venit ad Scenopegia, ingreditur Hierusalem festo mediante. Cœco nato visum restituit. In Galilęam proficiscitur. Redit Hierosolymam ad Encœnia. Moratur circà Jordanem, ubi Joannes baptizaverat. Decem leprosos curat. Prędicit Apostolis, quæ passurus erat Hierusalem. Nuncium accipit de morbo Lazari. Subsistit duobus diebus, quibus elapsis iter prosequitur. Cœcum sanat propè Jericho. Ingressus Jericho divertit ad Zachęum. Egressus Jericho cœcis duobus visum restituit. Venit Bethaniam, & Lazarum suscitat. Pontifices rabie, & furore in ipsum perciti consilium congregant ut Jesum occidere possint. Jesus moratur cum Discipulis in deserto Ephrem, Bethaniam redit. Maria pedes illius ungit. Judas dolet sublatam furandi occasionem. Feriâ primâ, seu die Dominicâ, quę anno ęrę vulgaris vigesimo nono incidit in diem 20. mensis Martii, Christus Dominus ovans ingressus est Hierusalem super asinam sedens, & vesperè redit Bethaniam. Feriâ secunda, seu die Lunę, & vigesima prima Martii Christus redit Hierusalem, & ficui maledicit. Feria tertia, seu die Martis, & vigesima secunda mensis Martii, vident Discipuli ficum omninò exaruisse. Feria quarta, seu die Mercurii, & vigesima tertia Martii Judas Dominum vendit 30. argenteis. Feria quinta, seu die Jovis, & vigesima

(a) *Annus tertius prædicationis Christi cępit anno æræ vulgaris 28. & finem habuit die 25. mensis Martii anni æræ vulgaris 29. & Imperii Proconʃ. Teberii 19. Hac quippè die Christus pro redemptione generis humani mortem in ara crucis oppetiit, sub Rubelli Gemini, & C. Fusii Gemini Consulatu.*

quarta Martii, Christus sub vesperam, incipiente prima die azymorum, legale Pascha manducat cum Discipulis, & inter cœnandum Corpus, & Sanguinem suum sub speciebus panis, & vini porrigit. Feria sexta, seu die Veneris, & vigesima quinta Martii, Christus in crucem actus est, ejusque Corpus aromatibus conditum sepulturę mandatum est. Feria prima, seu die Dominica sequenti gloriosus, ac triumphans è tumulo Christus resurgit. Apparet primò Mariæ Magdalenæ. Secundò, piis Mulieribus, quę ad monumentum venerant. Tertiò, Petro. Quartò, Discipulis euntibus in castellum Emmaus. Quintò, Apostolis, absente Thoma. Sextò, post dies octo apparet Apostolis præsente Thoma. Septimò, ad mare Tyberiadis in captura piscium visus est Apostolis. Octavò, in monte Galilęę apparet plusquàm quingentis fratribus. Nonò, apparet Jacobo, ac sępiùs per 40. dies cum Discipulis convescens, & loquens de Regno Dei se illis conspicuum exhibuit. Denique, quadragesimo die post resurrectionem ascendit in Cœlum, in monte Oliveti inspectantibus Apostolis, stipatus Myriadibus Angelorum, & nunc sedet ad dexteram Dei Patris pro nobis Sacerdotis officio fungens, denuò in fine Mundi cum majestate venturus ut judicet *Orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua.*

F I N I S.

INDEX

INDEX MATERIARUM.

A

B

C

Chri-

D

F

Fan-

Gela-

G.

H

Hæ-

I

de

sias

Iustifi-

Me-

N

O

P

Con-

T

Tem-

Vati-

V

Z

F I N I S.

Menda, quæ irrepſerunt in editionem iſtius Operis.

Pag.	Lin.		Lege
51	13	aperto morte	aperto marte
52	14	benedicentur in ſemine ſuo	benedicentur in ſemine tuo
91	*ad fin.*	ſegimentum legis	ſepimentum legis
94	*ſub fin.*	in hexaphis Origenis	in hexaplis Origenis
96	14	Rabbinum Akicah	Rabbinum Akibah
136	27	conſulit	conſuluit
162	5	ſolio	ſolo
163	*ult.*	poſt obitum Chriſti	poſt ortum Chriſti
177	9	reperiiſſe	reperiſſe
185	10	paulò ante ejus obitum	paulò ante ſuum obitum
212	23. & 26.	Agrippæ	Germanico
253	20	ſubjungant	ſubjugant
254	27	Scripturarom	Scripturarum
277	29	ſuut	ſunt
287	32	Transfiguraione	Transfiguratione
293	15	Meſſiam ſpectantium	expectantium
451	24	Crucis Chriſti	Cruci Chriſti
479	*penult.*	definierint	definierint
566	8	in cæteris anni	in cæteris annis

Aliorum, quæ irrepſerunt, neque notata ſunt, erratorum veniam det benevolus Lector.

ROMÆ,

Apud Franciſcum Gonzagam MDCCXI.
in Viâ Latâ.

SUPERIORUM PERMISSU.